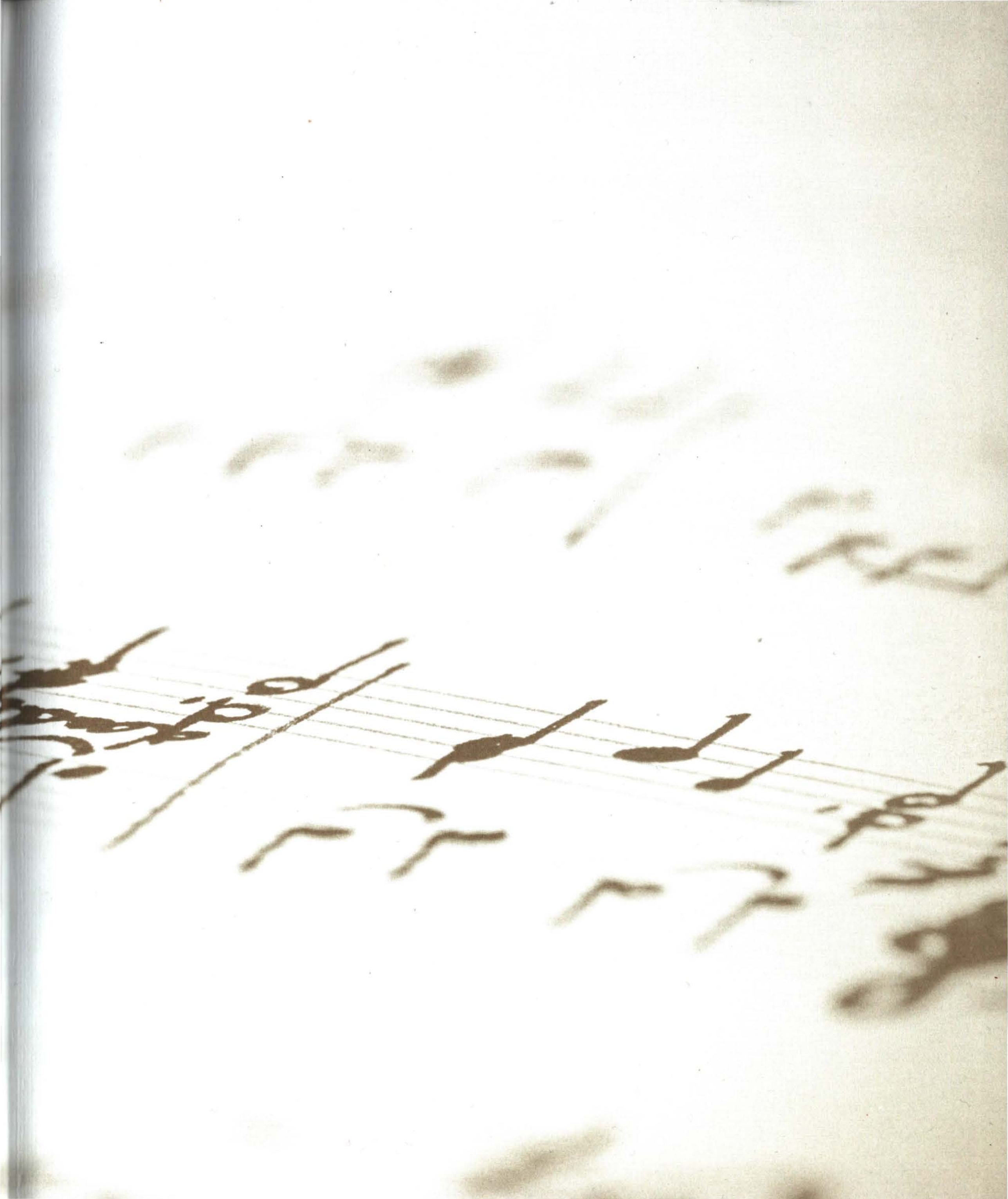
DK

ALFA

besteciler

YAŞAMLARI VE ESERLERİ

besteciler

YAŞAMLARI VE ESERLERİ

besteciler

YAŞAMLARI VE ESERLERİ

Önsöz **JAMES NAUGHTIE**

ALFA

ALFA | DK | Penguin Random House

Alfa Yayınları: 4083 Başvuru: 37

BESTECİLER
Yaşamları ve Eserleri

Orijinal Adı Composers
İngilizce Aslından Çeviren Ahmet Fethi Yıldırım

1. Basım: 2021
ISBN 978-625-449-302-7
Sertifika No: 43949

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni
M. Faruk Bayrak
Genel Müdür Vedat Bayrak
Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu

Grafik ve Tasarım Uygulama
Elif Çepikkurt
Muzaffer Aysu

Kıdemli Editör Laura Sandford
Kıdemli Sanat Editörü Helen Spencer
İdari Editör Gareth Jones
Kıdemli İdari Sanat Editörü Lee Griffiths
Sanat Yönetmeni Karen Self
Editör Victoria Heyworth-Dunne

Sanat Editörleri
Paul Reid, Darren BLand, Rebecca Johns

DK İçin Hazırlayan
cobaltid
www.cobaltid.co.uk

Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.
Alemdar Mahallesi, Ticarethane Sokak No: 15
34110 Cağaloğlu, İstanbul / Türkiye
Tel: (0212) 511 53 03 - 513 87 51 - 512 30 46
Faks: (0212) 519 33 00
www.alfakitap.com info@alfakitap.com

A WORLD OF IDEAS:
SEE ALL THERE IS TO KNOW
www.dk.com
Çin'de üretilmiştir.

KATKIDA BULUNANLAR

Jessica Duchen
Cambridge'de müzik okudu ve 30 yıldır ulusal gazeteler ve uzman dergiler için müzik gazeteciliği ve eleştirisi yapmaktadır. Üretimleri arasında sayısız kitap, libretto ve sahne eseri yer almaktadır.

R.G. Grant
Tarih, biyografi ve kültür alanlarında yazı yazmaktadır. Son çalışmaları arasında *Sentinels of the Sea kitabı ile Music: The Definitive Visual History ve Yazarlar: Yaşamları ve Eserleri kitaplarına katkıları yer almaktadır.*

Malcolm Hayes
Besteci ve yazardır. Keman Konçertosu, 2016 BBC Balolarında seslendirildi; kitapları arasında Liszt ve Webern biyografileri ile *Selected Letters of William Walton*'ın bir basımı yer almaktadır.

Diana Loxley
Serbest editör ve yazardır, Londra'da bir yayıncılık şirketinin eski baş editörüdür. Edebiyat doktorası vardır.

Andrew Stewart
King's College'de müzikoloji okudu ve 30 yıldan fazla bir süredir gazeteci ve yazar olarak klasik müzik üzerine yazılar yazmaktadır. Deneyimli bir koro eğitmeni ve şefidir.

Marcus Weeks
Yazar ve müzisyendir. Müzik, felsefe ve müzik aletleri teknolojisi okudu ve yazarlığa başlamadan önce öğretmenlik yaptı. Felsefe, edebiyat ve sanat üzerine birçok kitap yazdı ve katkıda bulundu.

Richard Wigmore
Opera ve lied alanında uzman bir yayıncı, müzik yazarı ve hocasıdır. Kitapları arasında *Schubert: The Complete Song Texts, Faber Pocket Guide to Haydn*, müzik sözlükleri ve ansiklopedileri için çok sayıda makale yer almaktadır.

Iain Zaczek
Oxford Üniversitesi Wadham College'de Fransızca ve tarih okudu. Kültür, tarih ve sanat üzerine 30'dan fazla kitap yazdı.

SAYFA 1 MANUEL ANTUNES'İN KUYRUKLU PİYANOSU, LİZBON, 1767

SAYFA 2 ISABELLA ANGELA COLBRAN, JOHANN HEINRICH SCHMIDT, 1817

PAGE 3 *BEŞ DUYU: DUYMA*, ABRAHAM BOSSE, 1635

▷ *MICHEL DE LA BARRE CONDUCTING*, ANDRE BOUYS, 1710

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 5
Erken 20. Yüzyıl

BÖLÜM 6
Geç 20 ve 21. Yüzyıl

Önsöz

600 yılı civarında büyük âlim Sevillalı St. Isidore, "insanlar sesleri hatırlamadıkça, yazılamadıkları için yok olurlar" diye yakınıyordu. Aslında Babilliler ve Antik Yunanlar, bin yıldan fazla bir süre önce müzikal nota sistemlerini birbirlerinden bağımsız icat etmişti ama uygarlıkları zayıfladıktan sonra, bu yöntemler tamamen unutulmuştu. Yani bir müzik bestesini korumanın tek yolu, yüzyıllarca, onu kuşaktan kuşağa aktaran kesintisiz bir icra geleneğiydi.

Bununla birlikte, St. Isidore'dan bir yüzyıl kadar sonra keşişler, söyledikleri ilahilerin yazılı kayıtlarını yapmanın yollarını denemeye başladılar ve 11. yüzyılda bu öncülerin en önemlisi, Guido d'Arezzo, bugün kullandığımız nota sisteminin temelini attı. Bu, ona müzik tarihinde o kadar anıtsal bir rol verir ki, bu kitapta ilk konu olarak yer alır. Guido'dan önce de besteciler vardı ama ancak ondan sonra, öncekilerin eserleri ve kişilikleri gerçekten varlığını sürdürür.

Buraya dahil edilen ilk bestecilerin çoğu, Guido gibi İtalyandı; Fransa ve komşu Flanders'de de müzik dehası yoğunluğu görülmekteydi. İngiltere'nin geç ortaçağda ve Rönesansta etkileyici bir müzik geleneği vardı. 18. yüzyılda güç dengesi kesin bir biçimde değişti; Almanya ve Avusturya Bach'tan itibaren, başka hiçbir yerde kimsenin boy ölçüşemediği muhteşem bir ünlü besteciler dizisi yetiştirirken Viyana, dünyanın tartışmasız müzik başkenti olarak ortaya çıktı.

19. yüzyılda seçkin besteci yetiştiren ülke yelpazesi, Rusya'nın, doğu Avrupa'nın ve İskandinavya'nın öne çıkmasıyla birlikte büyük ölçüde genişledi; 20. yüzyıldan itibaren dağılım sahiden dünya çapında oldu: bu kitapta bestecileri temsil edilen iki düzine ülke arasında ABD ve Avustralya, Brezilya, Kanada ve Japonya gibi ülkeler öne çıkmaktadır.

Yüzyıllar içinde bestecilerin coğrafi yaygınlığı çok büyük ölçüde arttığı gibi, ürettikleri eserlerin türleri de daha da çeşitlendi. Ortaçağda Katolik Kilise, batı dünyasında en yaygın ve nüfuzlu kurumdu; müziğe –görsel sanatlar gibi– din egemendi ve önde gelen birçok besteci, İsa'nın ölümünü ve dirilişini anan kilise töreni Aşai Rabbani ayininin sözlerinin ayarlarına bağlı kaldı. Ama Rönesans, 1600 civarında İtalya'da doğan opera gibi yeni formlarla ifade edilen sanatlarda, artan bir sekülerleşme getirdi ve sonrasında müziğin kapsamı yalnızca tür bakımından değil, üslup ve kullanılan alet ve ses kaynağı yelpazesi bakımından da genişledi.

Bu kitapta ele alınan ilk şahsiyetlerden bazılarının yaşamı nadiren belgelenmiştir ama diğerleriyle ilgili bol miktarda biyografik bilgi

bulunmaktadır. Büyük besteciye ilişkin popüler "Hollywood" imgesi, 19. yüzyıl müziğinin, yaşamları efsane konusu olan bir avuç devle yaratıldı: gururlu, asi, aykırı, sağırlıkla birlikte giderek daha fazla yalıtık Beethoven; güzel bir aktrise duyduğu karşılıksız tutkusunu, en özgün senfonilerden birine akıtan Berlioz; sakatlayıcı bir hastalık yüzünden meslek yaşamı mahvolan seçkin piyano şairi Chopin; çalkantılı kişisel yaşamı ve muammalı ölümüyle spekülasyonlara ilham vermeye devam eden Çaykovski; devasa egosu ile devasa yaratıcı enerjisi ve özgünlüğü birbirine denk Wagner.

Elbette bütün besteciler, bu ölçüde unutulmaz şahsiyetler değildi, yine de aralarında dikkate değer karakterler vardır -bilinenlerin yanı sıra daha az tanınan figürler. Bunların arasında, karısını ve âşığını acımasızca öldüren ama cezadan kurtulan İtalyan soylu Carlo Gesualdo; eksantrikliğin bir tür koruyucu azizi olarak görülen Erik Satie; yalnızca erkek-egemen bir dünyada başarıya kavuştuğu için değil, süfrajet harekette önde gelen bir figür olduğu ve bundan ötürü hapis yattığı için de feminist bir kahraman olan Ethel Smyth.

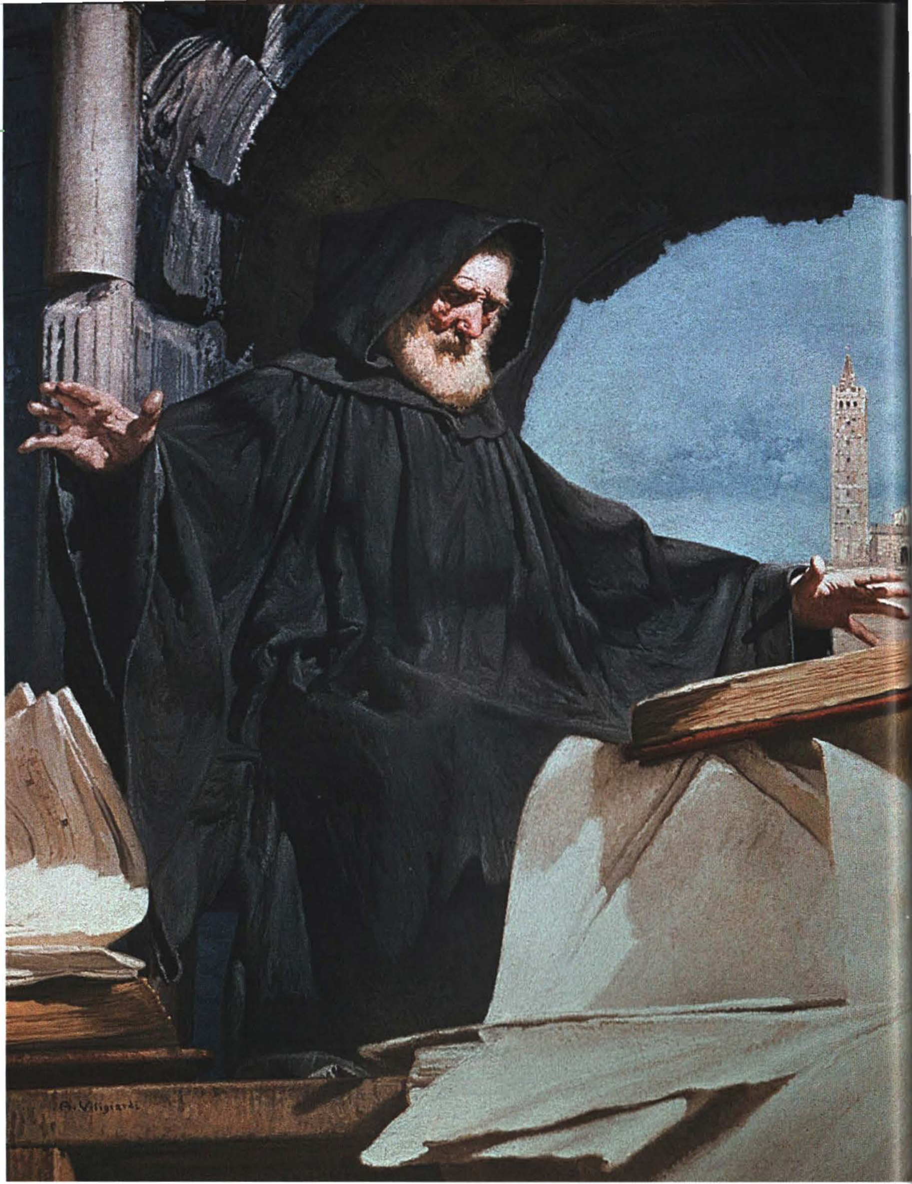
Bazı besteciler yalnızlığı tercih etti; bazıları da hayatını halka açık sahnede yaşadı — örneğin dostları arasında Kraliçe Victoria ve Prens Albert bulunan, modern uluslararası yıldız müzisyenin ilk örneği Mendelssohn. Birçoğu siyasal olaylardan doğrudan etkilendi: William Byrd ve Thomas Tallis, İngiliz Reformasyonunun tehlikeli sularında dikkatli bir yol tutturmak zorunda kaldı; Prokofyev ve Şostakoviç, Stalin'in baskıcı Sovyetler Birliği'nde parti çizgisinin kuyruğuna takılmak zorunda kaldı.

Bu kitapta yer alanlardan bazılarının üzüntü verici kısa meslek yaşamları oldu — bebekliğinden beri sağlığı bozuk olan ve 24 yaşında ölen Lili Boulanger gibi. Diğer birçok bestecinin ölümünün frengi yüzünden hızlandığı biliniyor ya da öyle olduğuna inanılıyor (Delius, Donizetti, Schubert ve Smetana gibi) ve Mussorgski, alkolizm yüzünden ömrü kısa süren bir bestecinin en ünlü örneğidir. Karşı uçta, uzun yaşayan ve onur nişanlarına boğulanlar vardır: Rodrigo ve Tippett 90 yıldan, Saint-Saens, Stravinsky ve Verdi 80 yıldan fazla yaşadı.

Bu olağanüstü erkeklerin ve kadınlar değişik yaşamları ve başarıları bu kitapta kutlanıyor ve daha geniş tarihsel ve kültürel bağlamlara yerleştiriliyor. Dostlukları, aşkları, çekişmeleri, etkileri ve çalışma yöntemleri, yüzyıllardır belagatle bize seslenen şaheserleri nasıl yarattıklarını anlatan öykülerin bir parçasıdır.

1600'DEN ÖNCE

BÖLÜM 1

▷ **GUIDO D'AREZZO, FRESK**
İtalya'da Toskana'da Chigiana Müzik Akademisinde bulunan bu 19. yüzyıl freski, ünlü İtalyan keşiş ve müzik teorisyenini, ilham veren bir öğretmen olarak gösterir.

Guido d'Arezzo

y. 991–Y. 1033, İTALYAN

Guido, Benedikten bir keşişken, ayin ilahilerini öğrenmenin yenilikçi yöntemlerinin yanı sıra modern Batı notasyonunun dayandığı bir müzik yazma sistemi geliştirdi.

Floransa'nın 80 km güneyinde Arezzo kent-devletinde doğan Guido Monaco, ünü İtalyan kilise müziği dünyasına yayılınca Guido d'Arezzo olarak anılır oldu. İtalya'nın kuzeydoğu kıyısında Benedikten Pomposa manastırında eğitim gördüğü ve gençken orada keşiş olarak çalışması dışında, ailesi ya da erken yaşamı hakkında fazla bir şey bilinmiyor.

Sorunları çözme

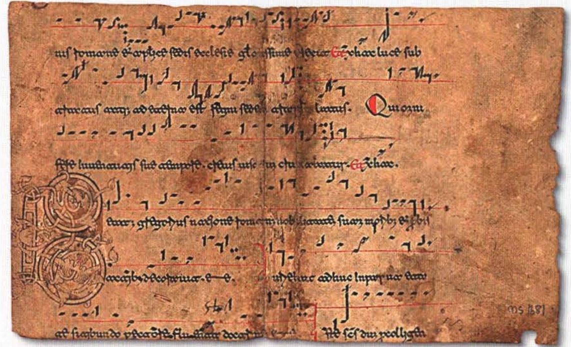
Pomposa'da, Guido büyük bir müzik yeteneği sergiledi ve keşişlerin kilise müziği ezgilerini öğrenmede yaşadıkları zorlukları fark ettiği için, ilham veren bir öğretmen olarak ün kazandı. Müzik teorisi de çalıştı ve yardımcı kaynak olarak taslak bir notasyon sistemi kullanıp, şarkıcıların ilahileri ezbere öğrenme yeteneklerini iyileştirme yollarını geliştirdi.

Guido, mnemotekni kullanılarak – gamın her notasına bir ad verilerek (bu amaç için özel olarak bestelediği bir Vaftizci Yahya'ya övgünün ezgisiyle ilişkili)– bu zahmetli sürecin epeyce basitleştirilebileceğini anladı. Ayrıca bu adları, bir elin eklemleriyle eşleştirilmiş gibi görselleştirip, yeni ilahileri öğrenmek için gerekli zamanı büyük ölçüde kısalttı ve müziği, bir portre (paralel yatay çizgilerden oluşan bir sistem) üzerinde her notanın kesin perdesini gösteren işaretler olarak yazmanın bir yolunu geliştirdi.

TEKNİK

Neumalardan portreli notasyona

Katolik Kilisenin sayısız ilahisi ilk başka keşikler tarafından ezberlenerek öğrenilir ve ardından sözlü olarak aktarılırdı. Ama 9. yüzyıldan itibaren, metinlerin üstünde ezginin şeklini gösteren ve neuma olarak bilinen grafik simgeler yer almaya başladı. Zamanla bu simgeler, Do ya da Fa gibi bir perdeyi temsil eden yatay bir çizginin üzerine yerleştirildi. Her bir notanın kesin perdesini saptamak için dört çizgi (daha sonra bilinen beş çizgili portreye genişletildi) kullanma düşüncesinin Guido'ya ait olduğuna inanılır.

DİYASTEMATİK YA DA YÜKSEK NEUMALARI VE TEK ÇİZGİLİ PORTREYİ GÖSTEREN 12. YÜZYIL MÜZİK NOTASYONU

Bu yeni teknikler öğrenmeyi ve icrayı kolaylaştırmasına rağmen Pomposa'daki keşişlerin çoğu Guido'nun yeniliğinden hoşlanmadı ve o da 1025 civarında manastırdan ayrıldı. Arezzo'ya döndü; piskopos, onu katedralin korosuna öğretmen olarak atadı ve kendi müzik teorilerinin ilkeleri üzerine bir inceleme yazmak ve Papa XIX. Ioannes'e sunulmak üzere bir ilahi derlemesi hazırlamakla görevlendirdi.

Guido *Micrologus de disciplina artis musicae*'yi (*Müzik sanatını öğretme üzerine inceleme*) 1026 civarında tamamladı — kısa sürede, ortaçağda müzik teorisi ve eğitimi için standart metin haline geldi. Ünü yayıldı ve 1028'de Papa tarafından Roma'ya davet edildi ama bozulan sağlığı, beş yıl kadar sonra ölene kadar etkinliklerini sınırladı.

Mirası ve etkisi

Guido, kesin konuşmak gerekirse, önemli bir besteci değildi (bilinen tek özgün eseri, yardımcı kaynak olarak kullandığı ilahidir) ama ona ait müzik eğitimi ilkeleri ve portreli notasyonu geliştirmesi, köklü bir etki yarattı. Kesin bir notasyon sistemiyle müzisyenler daha karmaşık müzikleri icra edebilirdi; hatta doğru bir biçimde çalınacağını bilerek, özgün kompozisyonlar üretebilirdi. Müziğin yazılı bir kaydı, düşünceleri yaygın ve hızlı bir biçimde yaymanın olanaklı olması demekti. Guido'nun Batılı klasik besteciler çağını başlattığını söylemek abartı olmaz.

◁ **POMPOSA MANASTIRININ HAVADAN GÖRÜNÜMÜ**
Guido'nun yıllarını geçirdiği Pomposa Manastırının heybetli çan kulesi, kuzey İtalya'daki görkemli Codigoro manzarasına hâkimdir.

▽ **16. YÜZYILA AİT GUIDO ELİ**
Guido, kendi ifadesiyle "akıllı ve gayretli herkes" ilahi öğrenebilsin diye kendi notalı-el sistemini yarattı. 16. yüzyıla ait bu örnek, solfej heceleriyle (örneğin *re, mi, fa*) –bir gamdaki notalara atfedilen heceler– tamdır.

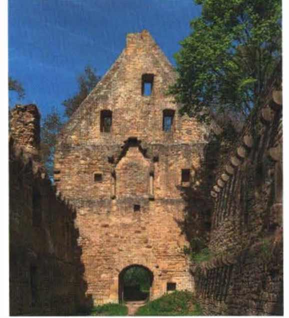

Bingenli Hildegard

1098–1179, ALMAN

Mistik, besteci, âlim, teolog, vaiz ve bilim insanı Hildegard, şaşırtıcı ölçüde yetenekli bir kadındı; müzik eserleri, ortaçağın en başarılı eserleri arasında sayılır.

△ **DISIBODENBERG MANASTIRI**
Hildegard daha 14 yaşındayken Rhineland'daki Disibodenberg manastırında dindar yaşamına başladı. 40 yıl orada kaldı.

Bingenli Hildegard –Azize Hildegard ve Renli Sibylla olarak da bilinir– 1098'de Rhineland'da (şimdi Batı Almanya) küçük bir köyde, olasılıkla Bermersheim'da, çok zengin olmasa da toprak sahibi soylu bir ailede dünyaya geldi. 10 çocuğun sonuncusu olduğu sanılıyor.

Hildegard daha çocukken olağanüstüydü. Beş yaşından itibaren, yıllar sonra yaşamında büyük bir manevi anlam kazanan (bkz. s. 16) ve sonunda kendine ait çarpıcı resimlerle, müzikle ve bir dizi teolojik eserle belgelediği rüyetler görmeye başladı.

Dindar bir yaşam

1106'da, sekiz yaşında Hildegard, dini bütün bir soylu olan Spanheim'li Jutta'nın (1092-1136) gözetimine verildi; ondan Latinceyi ve Mezmurları öğrendi. Hildegard'ı Jutta'nın bakımına verme kararı, ebeveynleri açısından eğitsel ya da dinsel olduğu kadar mali bir karardı da; Hildegard'ın ailesi, bölgede aşırı zengin ve nüfuzlu bir aile olan Spanheim'lerden farklı olarak, fazla zengin değildi. Jutta'nın yanına verme, kızlarının geleceğini güvenceye almaya yardımcı oldu.

1112'de, iki genç kadın altı yıl birlikte yaşadıktan sonra, Odernheim'da Benedikten Disibodenberg manastırında (erkek) oldukça münzevi, yoğun dinsel bir yaşama başladı (bkz. aşağıdaki kutu); manastıra kısa süre sonra bir rahibe manastırı da eklendi ve Jutta başrahibe oldu. Rahibeler, keşişlerden izole, küçük taş hücrelerde yaşıyorlardı. 1115'te Hildegard rahibelik yemini etmişti ve 1136'da Jutta ölünce, başrahibe olarak onun yerine geçti. Hildegard, ömrünün neredeyse yarısını Disibodenberg'de geçirdi.

Oradaki yardımcısı, bilgili bir keşiş ve kâtip olan Volmar'dı; standart manastır pratiğine uygun olarak Volmar, Hildegard'ın sekreteri oldu ve rüyetlerini belgelemesine yardım etti. Aynı zamanda onun manevi rehberi,

◁ **BINGENLİ HILDEGARDI**
Hildegard, Kiliseyle, müziğiyle, teolojiden ve doğal dünyadan tıbba ve cinselliğe kadar çeşitli konularda kitaplarıyla ataerkilliğe meydan okudu.

BAĞLAM

Seçkin manastıra meydan okuma

Manastırlar, Hildegard doğduğu sırada Avrupa'da çok nüfuzlu kurumlardı ve ekonomik, siyasal ve manevi yaşamı etkiliyorlardı. Keşişler ve rahibeler genellikle ayrıcalıklı ailelerdendi ve bölgede muazzam bir tahakkümleri vardı; bu durum yozlaşmaya ve aşırı servete yol açtı. Bu sisteme meydan okumalar 12. yüzyılda, örneğin Sistersiyenlerle – keşişler ve rahibeler için kol emeğini savunan bir tarikat– ve servetinden feragat edip gönüllü yoksulluk çağrısında bulunan dinsel lider Peter Waldoyla ortaya çıktı.

TARLADA ÇALIŞAN SİSTERSİYEN KEŞİŞLER VE RAHİBELER

> “[**Müzik**] tüm **yaratılışın** yankılandığı **kutsal** ses[**tir**].”
>
> BINGENLİ HILDEGARD

△ **EVREN VE KOZMİK İNSAN**
Evreni oluşturan kürelere binen bir insanı gösteren bu 13. yüzyıl illüstrasyonu, Hildegard'ın *Book of Divine Works* (1163-1174) eserinden alınmıştır. Bu metinde, diğer şeylerin yanı sıra, insan ve evren üzerine teorilerini ortaya koyar — hepsinin kaynağı, insanların dünyayı oluşturanlarla aynı elementlerden – toprak, su, hava ve ateş– oluştuğunu öne süren temel (erken Yunan) öncüldür.

günah çıkarıcısı ve arkadaşıydı. 1173'te, kendisi ölmeden altı yıl önce Volmar'ın ölümü, onun için büyük bir kişisel ve mesleki kayıp oldu.

1141'de Hildegard bir rüyet kaydetti: "gökyüzünden akan çok parlak bir kızgın ışık kütlesi. Beynimi sarıp sarmaladı ve kalbim... güneşin yeryüzünü ısıttığı gibi beni ısıtan bir alevle tutuştu." İlahi müdahale olduğunu iddia ettiği bu güçlü deneyim, onu rüyetlerini halka açıklamaya teşvik etti — kısmen teolojik metinleriyle. Bunların en beğenilenleri şunlardır: Hildegard'ın kendisinin resimlediği düşünülen, yaradılışı, kefareti ve kurtuluşu tartışan *Scivias* (*Yolu Bil*, 1141-1151); bir erdem ve kötülük mübadelesi olan *Book of Life's Merits* (*Yaşamın Meziyetleri Kitabı*, 1158-1163) ve son büyük rüyet metni, yazarın kozmoloji üzerine teorilerinin anahatlarını çizen *Book ve Divine Works* (*İlahi İşler Kitabı*, 1163-1174).

Yeni yönelimler

Rüyetleriyle ilgili ifşaatlar Hildegard'a, 1148'de Bingen'e (adını buradan alıyor) yakın Rupertsberg'de kendi manastırını kurmasına ilham veren büyük bir ün ve sayısız mühtedi kazandırdı. Daha sonra Eibingen'de, Ren'in doğu yakasında, Rüdesheim'ın yukarısındaki tepelerde ikinci bir manastır kurdu ama orada hiç yaşamadı.

60 yaşında Hildegard Almanya'da rüyetlerine ve manevi içgörülerine odaklanan bir vaaz turuna çıktı — o dönemde son derece ataerkil bir dünyada bir kadın için gözüpek ve cesur bir karar. Hildegard'ın tutkularından ve yeteneklerinden biri de müzikti: Ona göre cennet müzikle doluydu. Bestelerinin, rüyetlerini "tamamladığını" savundu. Eserleri her zaman müzik ile güfteyi birleştirir — ikisinin kopmaz bir biçimde birbirine bağlı olduğunu düşünüyordu: "Güfte bedeni simgeler ve... müzik ruhu belirtir."

Müzik, manastırlarda yaşamın temeliydi ve Hildegard, Gregoryen ilahi de dahil (ortaçağ kilise müziğinin yalın ezgili ya da ayin ilahisi), ilahi türlerine aşinaydı ve seküler müziğe de maruz kalmış olabilir (bkz. karşı sayfadaki kutu). 11. yüzyıl Alman besteci ve teorisyen Hermanus Contractus ve Reichenau'lu Berno'nun eserlerinin de olasılıkla farkındaydı. Bununla

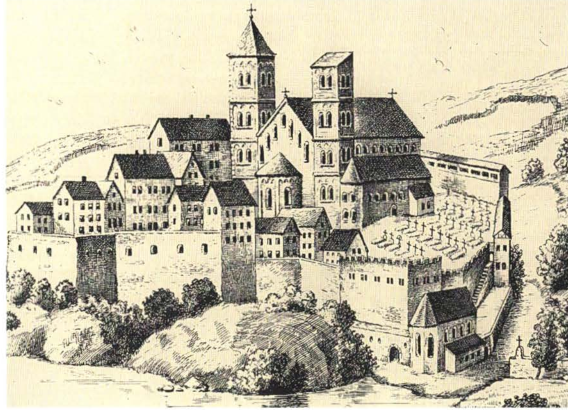
▷ **RÜYET ALAN HİLDEGARD**
Bu ortaçağ illüstrasyonunda Bingenli Hildegard, rüyet deneyimlerinin birinde ilahi esin alırken tasvir ediliyor. Ona yardımcısı, kâtip ve başrahip Volmar eşlik ediyor. Gökten parlak bir ışık demeti kafasına inerken, bu olağanüstü deneyimi bir levhaya yazıp belgeliyor.

> "**Ben** ilahi tözden **ateşli hayatım**, tarlaların… üzerinde **alevleniyorum**, sularda **parlıyorum**, güneşte, ayda ve yıldızlarda **yanıyorum**."
>
> BINGENLİ HILDEGARD

birlikte, Hildegard'ın yazılarında belirttiği gibi, büyük ölçüde eğitimsizdi ve müzik, form ya da kompozisyon dersi almamıştı. Edebiyat alimi ve dilbilimci Mark Atherton, Hildegard'ın tekniğinin, Gregoryen yalın ilahinin genel kabul gören geleneklerinden önemli ölçüde uzaklaştığını öne sürdü: "Onun ezgisi, çoğu kez, iki oktava yayılır, sık sık aniden pes bir notadan tiz bir notaya sıçrar, kısa cümlelerini ve motiflerini çeşitlendirir, yükselirken ya da inerken bir notanın üzerinde oyalanır."

Hildegard'ın kompozisyonları gösterişli erken eserlerden ve duygusal paçalardan sonraki yılların daha ölçülü ilahilerine kadar uzanır. Kökleri ayin pratiğine dayanan ve y. 1140 ile y. 1160 arasına tarihlenen bu kompozisyonlar arasında ibadet şarkıları, antifonlar, ayrıntılı responsoryumlar, ilahiler ve Aşai Rabbani ayini için sekanslar yer almaktadır. En ünlü kompozisyonları, *Ordo virtutum* (*Erdemler Düzeni*, y. 1150) –bestelenen bir ahlak oyunu, 82 ezgili– ve 77 ayin ilahisinden oluşan *Symphonia armonie celestium revelationum*'dur (*Göksel Vahiylerin Uyumu Senfonisi*, y. 1158).

Ortaçağ müziği bilgini Christopher Page'e göre, "Hildegard'ın oturup şarkıları mırıldanıp mırıldanmadığını ya da mırıldanıp beyaz bir levhaya yazdığı, son versiyonunun daha sonra başka biri tarafından bir yazı tahtasına ya da parşömene yazılıp yazılmadığını bilmiyoruz... Sözlerin önce mi geldiğini, yoksa söz ile müziğin organik bir gelişme halinde birlikte mi büyüdüğünü bilmiyoruz."

△ **RUPERTSBERG MANASTIRI**
Bingen'de Ren ve Nahe Irmağının kesiştiği Rubertsberg'deki manastırı, y. 1148'de Hildegard kurdu. Otuz Yıl Savaşlarında İsveç ordusu tarafından 1632'de yıkıldı.

Öncü bir kadın

Bingenli Hildegard 1179'da Rupertsberg'deki manastırında öldü. 2012'de Papa XVI. Benedictus tarafından azize ilan edildi. Sağlığında bir nebi olarak saygı gördü ama gözlerden uzak ve bir kadın olması gerçeği, müziğinin fazla ilgi görmemesine neden oldu — Hildegard'ın bu alandaki başarıları ancak 1980'lerden sonra kabul edildi.

Mirası, tababet, bilim, kozmoloji ve doğal dünya üzerine etkileyici bir yazı külliyatını da içerir. Bazı çevrelerde, özellikle feminizmde neredeyse ikonik bir statü kazandı; çok popüler ve bilimsel ilgi konusudur.

BAĞLAM

12. yüzyılın şair-müzisyenleri

Hildegard, Gregoryen ilahi ve o zamanın dinsel müziğine ilişkin kuşku götürmez bilgisinin yanı sıra 12. yüzyılda Güney Avrupa'da etkin olan ve güfteleri, çoğu kez bizzat kendileri tarafından, bazen bir aletin eşliğinde okunan *trouvère*'leri, aristokrat şair-bestecileri tanımış olabilir. *Hildegard, Kuzey Avrupa'nın gezgin şarkıcıları minnesanger ya da minnesinger'leri ve bunlar arasında en ünlü besteci-icracı, siyaset ve aşk üzerine şiirler yazan Walther von der Vogelweide'yi de kesinlikle dinlemiştir; Vogelweide'nin en güzel ve en ünlü eseri "Ihlamur Ağacının Altında," bir bülbülün ötüşünü andırır.*

HALK OZANLARI, *CANTIGAS DE SANTA MARIA KODEKSİNDEN*, Y. 1280

ÖNEMLİ ESERLER

1141–51
İlk rüyet ve teolojik elyazması *Scivias*'ı (*Yolu Bil*) yazar.

y.1150
Bir tür opera, *Ordo virtutum*'u (*Erdemler Düzeni*) besteler.

y.1158
Symphonia armonie celestium revelationum'u (*Göksel Vahiylerin Uyumu Senfonisi*) besteler.

1158–63
İyi ile kötü arasında bir diyaloğu sahneleyen *Book of Life's Merits*'i (*Yaşamın Meziyetleri Kitabı*) yazar.

1163–74
Şaheserini, rüyetlerinin son metni *Book of Divine Works*'ü (*İlahi İşler Kitabı*) hazırlar.

Guillaume Dufay

y. 1397–1474, FRANSIZ

15. yüzyılda Burgonya Okulunun en önde gelen bestecisi Dufay, İtalya'da çalışırken ustalığını kusursuzlaştırıp, ortaçağdan Rönesansa geçişte köprü görevi gören zarif bir üslup geliştirdi.

Bir papazın gayrimeşru oğlu olan Guillaume Dufay, olasılıkla 1397'de Brüksel'e yakın Beersel'de doğdu (o sırada Burgonya Hollanda'sında). Babasının kimliği bilinmiyor. Guillaume, annesi tarafından büyütüldü ve Du Fayt, daha sonra Du Fay ya da Dufay olarak yazılan adını ondan aldı.

Guillaume daha çocukken, katedralde rahip olan bir akrabanın yanında yaşamak üzere annesiyle birlikte Cambrai'ye taşındı. 1409'da, bağlantıları sayesinde katedral korosu üyesi oldu ve gerçek anlamda müzik eğitimi başladı. Kilise hiyerarşisinde yükselerek diyakoz yardımcısı oldu.

△ **MÜZİK KODEKSİ, 1420'ler**
Dufay'ın yazdığı ve erken dönem eserleri için önemli bir kaynak olan elyazmasından, erken 15. yüzyıla ait tezhipli bir sayfa.

İtalya'da seyahatler

1420'de Dufay, Rimini'de Malatesta ailesinin hizmetinde bir görev almak üzere İtalya'ya gitti. Bu durum, kilisedeki kariyerini daha da geliştirmesine ve müzik ufkunu genişletip, yeni doğan İtalyan Rönesans müzik üslubunun en son gelişmeleriyle temas kurmasına olanak sağladı.

Rimini'den Bologna'ya taşındı, 1428'de papaz olarak atandı; sonra Papalık korosuna katılmak üzere Roma'ya gitti. O sırada bir besteci olarak adını duyurmuş ve bir dizi itibarlı görev almayı başarmıştı: Savoie sarayında, Dük VIII. Amédée (daha sonra Karşı-Papa V. Felix) yönetiminde; sonra Floransa'da papalık şapelinde ve son olarak Ferrara'da Este ailesinin hizmetinde *maitre de chapele* (koro şefi).

1430'lar boyunca papalık ile Basel Konsili arasındaki siyasal patırtı Katolik Kiliseyi sarstı ve Dufay'ın İtalya'daki konumu güvensiz olmaya başladı. 1440 civarında Cambrai'ye dönüp, katedraldeki müziği yönetti ve Burgonya'lı İyi Philippe'in sarayıyla da bağlantı kurdu (bkz. sağdaki kutu).

Yeni bir müzik üslubu

Dufay o sırada Avrupa'da, hem kutsal hem seküler besteleriyle tanınan en iyi bestecilerden biri sayılmaktaydı. Tek bir ilahiye ya da ezgiye –çoğu kez popüler bir seküler şarkının ya da kendi şansonlarından birinin ezgisine– dayanan tam missa kompozisyonuna ("döngüsel" missalar) öncülük etti. Meslektaşı Gilles Binchois ile birlikte, oldukça farklı bir Burgonya erken Rönesans üslubu kurdu; ortaçağ müziğinin haşinliğinden uzaklaşıp, İtalyan ezgilerin lirizminin yanı sıra contenance angloise ya da "İngiliz tarzı"na –John Dunstaple gibi İngiliz bestecilerin daha tatlı armonileri– geçti.

Dufay hâlâ İtalya'ya yerleşmeyi umuyordu ve 1449'da emeklilik yılları için bir görev arayışıyla Torino'ya ve Sovoie'a gitti. Ne var ki, siyasal durum hâlâ istikrarsızdı; bu yüzden 1458'de Cambrai'de Burgonya sarayına geri döndü ve Torino'dayken papanın verdiği kilise hukuku diploması sayesinde, Cambrai katedralinde kanon yapıldı. Ondan sonra Dufay, 1474'te ölene kadar Cambrai'de kaldı.

PROFİL
İyi Philippe

Burgonya düklerinin sarayı, özellikle III. Philippe (İyi Philippe olarak bilinir) döneminde, 1419'dan 1467'de ölene kadar, sanat hamiliğiyle ünlüydü. Onun iyiliksever ve liberal yönetimi altında Jan van Eyc gibi Flaman ressamlar yetişti; Dufay ve Gilles Binchois (ikisi de dükün çağdaşı) gibi Fransız-Flaman besteciler, İngiltere'den ve Fransa'dan müzisyenleri de kendine çeken etkili bir bestecilik "okulu" kurdu.

***BURGONYALI III. PHILIPPE*, ROGIER VAN DER WEYDEN'İN ESERİNİN KOPYASI, y. 1445**

▷ ***GENÇ BİR ADAMIN PORTRESİ***
Flaman ressam Jan van Eyck'in y. 1432'de yaptığı bu portrenin, otuzlu yaşlarında Dufay'ın portresi olduğuna inanılır.

> **"Benzim soluksa, nedeni aşktır."**
>
> GUILLAUME DUFAY, "IF MY FACE IS PALE" (Benzim Soluksa) şarkısında

▷ **THOMAS TALLIS**
16. yüzyılda İngiliz koro müziğinin en önde gelen bestecisi olan Tallis, Reformasyon sırasında hem Katoliklere hem Protestanlara çalıştı. Kraliyet Şapelinin (bir binadan çok bir kurum) bir üyesi olarak, kraliyet ailesinin değişen manevi ihtiyaçlarını karşılayan müzik yazdı. Tallis burada, Londra'da Greenwich'teki St. Alfege Kilisesinde vitray bir pencerede tasvir ediliyor.

Thomas Tallis

y.1505–1585, İNGİLİZ

Tallis, Tudorlar döneminde önde gelen bir kilise müziği bestecisiydi. Reformasyonda zor bir yol tutturdu ama Kraliyet Şapelinin saygın bir üyesi olarak statüsünü korudu.

Thomas Tallis'in erken yaşamı hakkında çok az şey biliniyor. Leicestershire'lı ya da Kent'li olduğu iddia edilir ama bilinen ilk kayıt, Dover Manastırında orgcu olduğu 1532 tarihlidir. 1537'de Tallis, Londra'da St. Mary-at-Hill kilisesine taşınmıştı. Bir yıl sonra, başkentin dışında Waltham Manastırına geçti.

Bu, zekice bir hareketti. VIII. Henry'nin İngiltere Kilisesinin kontrolünü ele geçirme planının bir parçası olarak, manastırlara baskı yapılıyordu ama ödenen tazminat cömertti. 1540'ta Waltham dağıtılınca, Tallis 20 şilin kıdem tazminatı ve 20 şilin de "ödül" aldı.

Kraliyet Şapeli

Birçok kalfa müzisyen için Manastırların Feshi bir felaketti (bkz. aşağıdaki kutu) ama Tallis'in yeteneği ve hırsı, geleceği güvenceye almasına yardımcı oldu. Kısa sürede, Canterbury Katedralinde "şarkı söyleyenler"den biri olarak iş buldu. İki yıl sonra, 1543'te, Kraliyet Şapelinde -kraliyet ailesine bağlı, kralın istediği her yerde müzik icra eden seçkin bir müzisyenler ve din adamları grubu- hayalindeki işi buldu. Bir kilise müziği bestecisi için bu, mesleğin mutlak zirvesiydi — güvenli, iyi maaşlı bir iş, en iyi müzisyenlerle birlikte çalışma. Beklendiği gibi, Tallis emekli oluncaya kadar grupla birlikte kaldı.

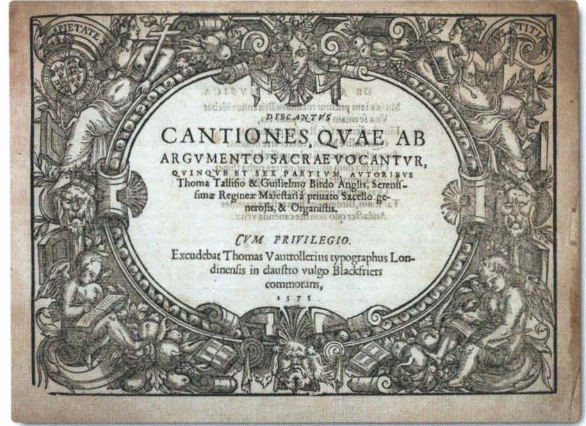
Değişim ve uyum

Bestecinin en büyük varlığı, Reformasyon sırasında çalkantılı değişiklikleri atlatırken gösterdiği uyum yeteneğiydi: ayinler Latince değil İngilizce yapıldı; chantry'ler -"ruh rahipleri"nin ölülerin ruhuna missa okuduğu yerler- aziz yortularında özel ayinlerle birlikte kaldırıldı. Daha az müzik vardı; daha doğrudan ve basitti. Ayrıntılı çoksesliliğin yerini, mezmurlara ve marşlara (anthem) daha fazla vurgu aldı. Ama bu değişiklikler kalıcı olmadı. VI. Edward (1547-1553) ve Mary (1553-1558) dönemlerinde Katoliklik yeniden canlandı; daha sonra I. Elizabeth döneminde Protestanlık geri döndü.

Tallis, bir müzikal ifadeden diğerine güvenle geçti. *Videte miraculum*, Bakire Meryem için zarif, altı partili bir antifondur; *If ye love me* (*Beni Seviyorsan*) marşı ise, onun daha yalın, "reform" üslubunun güzel bir örneğidir.

Ama Tallis'in şaheseri anıtsal *Spem in alium*'dur — çember şeklinde dizilmiş sekiz beş-partili korolar tarafından okunan bir motet. İzleyici çemberin ortasında oturur; sesler, izleyicinin etrafında inip kalkar. Tallis'in bu olağanüstü derecede karışık eseri, Norfolk dükünün bir meydan okumasına yanıt olarak bestelediğine dair bir söylenti vardı ama bu, doğrulanamaz.

Son yıllarında Tallis, kendi öğrencisi William Byrd (bkz. s. 26-27) ile birlikte çalıştı. I. Elizabeth, ikisine de müzik basmaları ve satmaları için özel izin verdi ve 1575'te bir motet kitabı, *Cantiones sacrae* (*Kutsal Şarkılar*) kitabını çıkardılar.

DISCANTVS

CANTIONES, QVAE AB ARGVMENTO SACRAE VOCANTVR, QVINQVE ET SEX PARTIVM, AVTORIBVS Thoma Tallisio & Guilielmo Birdo Anglis, Serenissimæ Reginæ Maiestati à priuato Sacello generosis, & Organistis.

CVM PRIVILEGIO.

Excudebat Thomas Vautrollerius typographus Londinensis in claustro vulgo Blackfriers commorans,

1575.

△ ***CANTIONES SACRAE*'NİN PARTİSYONU**

1575'te, besteciler Thomas Tallis ve William Byrd, özel izinle, *Cantiones sacrae*'yi (*Kutsal Şarkılar*) yayınladı. Burada, özgün elyazmasının kapağı gösteriliyor.

BAĞLAM

Manastırların Feshi

VIII. Henry, Üstünlük Yasasıyla (1534) İngiltere Kilisesinin başına geçti, tam yetkili oldu. İki yıl sonra, başbakanı Thomas Cromwell, manastırları kapatma sürecini başlatıp, tüm mallarına kraliyet adına el koydu. Waltham Manastırı, Mart 1540'ta kapatılan son manastır oldu. Bu politikanın, İngiliz müzisyenler için ciddi sonuçları vardı — birçoğu hem yuvasını hem geçim kaynağını kaybetti. Manastır kütüphaneleri satılınca, hatta yıkılınca sayısız müzikal elyazması da kayboldu.

WALTHAM MANASTIRI, ESSEX, İNGİLTERE

△ **VIII. HENRY**

İngiltere'nin Tudor kralı (1509-1547), manastırlara, bazı müzisyenlerin refahını ciddi biçimde etkileyen bir dizi baskıcı önlem dayattı.

Giovanni da Palestrina

y.1525–1594, İTALYAN

Palestrina, en çok, kilise ayinleri için manevi açıdan canlandırıcı vokal müziğiyle tanınır. İç içe geçen karmaşık seslerde gösterdiği ustalıkla, dingin bir ifade saflığına ulaştı.

1525 civarında doğan ve asıl adı Giovanni Pierluigi olan besteci, Roma'nın hemen dışında doğduğu kentin adından ötürü Palestrina olarak anıldı. Çocukken, Roma'nın itibarlı Santa Maria Maggiore bazilikasının korosunda şarkı söyledi. 20 yaşında Palestrina katedralinde müzik yönetmeni olarak atandı ve altı yıl kadar sonra, Papa III. Julius tarafından, San Pietro Bazilikasında koronun başına geçmeye davet edildi; bu görev, kilise müziği yazmayı ve icrasını yönetmeyi gerektiriyordu. Palestrina'nın ilk missa kitabı 1554'te yayımlandı.

◁ **PAPA III. JULIUS**
III. Julius (burada heykeltıraş Fulvio Signorini tarafından tasvir edilmiş), Palestrina'nın yeteneğini, Palestrina katedralinde müzik direktörüyken fark etti.

Talihin dönmesi

III. Julius, Palestrina'nın evli olmasını (bu görevi üstlenenlerin bekâr olması gerekiyordu) ya da dinsel eserlerinin arasına seküler madrigaller serpiştirmesini dert etmedi. Ne var ki, 1555'te Julius'un ölümünden ve Papa II. Marcellus'un –Palestrina en ünlü missasını, *Missa Papae Marcelli*'yi ona ithaf etti– kısa papalığından sonra, daha katı olan IV. Paulus Vatikan'a yerleşti. Yeni papa Palestrina'yı görevden aldı.

Yine de bestecinin yeteneği ve ünü, Roma'nın diğer kiliselerinde iş bulmasını sağladı. 1571'de tekrar papalık korosunun şefi olduğu sırada, üslubunu, Karşı-Reformasyonun (bkz. sağdaki kutu) taleplerini uydurmuştu; yeni eserlerini "yüksek makamlarda bulunan en ciddi ve dindar kişilerin görüşlerine uygun... yazılmış müzik" olarak tarif ediyordu.

1570'lerde veba, Roma'yı kasıp kavurdu. Palestrina, karısının ve üç oğlundan ikisinin ölümüne katlandı. Ama 1581'de ikinci kez, Romalı bir kürk tüccarının dul karısıyla evlendi ve eski kocasının işini yürüttü, çok kârlı bir biçimde yönetti. Bu ticari faaliyetle birlikte, 1584'te yayımlanan Neşideler Neşidesi besteleri ve 1590 civarına tarihlenen sekiz ses için *Stebat Mater* de dahil olmak üzere, bir dizi missa ve kilise müziği yazmaya devam etti. 1594'te öldüğü sırada, toplam 105 missa, 300'den fazla motet ve hem dinsel hem seküler yüzlerce başka eser üretmişti.

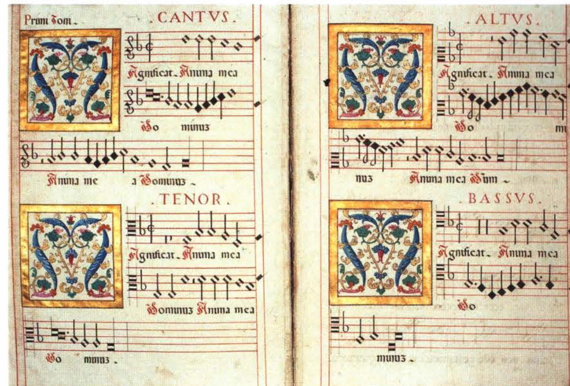
Cennetten gelen müzik

Palestrina sağken ünlüydü ve ünü sonraki yüzyıllarda da devam etti. Eserleri, çoksesliliğin kusursuz teknik örnekleri olarak incelendi ve Bach'tan (bkz. s. 56-61), Palestrina'nın müziğinin "doğrudan Cennetten geliyormuş gibi" göründüğünü iddia eden Mendelssohn'a (bkz. s. 114-117) kadar, besteciler tarafından beğenildi.

BAĞLAM

Palestrina ve Karşı-Reformasyon

16. yüzyılda Protestan Reformasyonun kışkırttığı Katolik Kilise, gevşek uygulamaları düzeltmek ve inancı yeniden kuvvetlendirmek için bir Karşı-Reformasyon başlattı. 1560'larda Trento Konsilinde toplanan Katolik din adamları, kilise ayinlerinde müziği yasaklamayı tartıştı; duyusal hazla ibadet edenlerin dikkatini dağıttığını öne sürdüler. Bir söylentiye göre, Palestrina'nın *Missa Papae Mercelli*'sinin bir icrası, kilise ileri gelenlerini o kadar duygulandırdı ki, fikirlerini değiştirdiler. Söylenti doğru olmasa da Palestrina'nın müziği, uzun vadede, iffetli manevi müziğin Katolik inancı gerçekten de güçlendirebileceği konusunda kiliseyi tatmin etti.

◁ ***MAGNIFICAT*'IN PARTİSYONU**
16. yüzyıla ait bu tezhipli elyazması, Palestrina'nın *Magnificat* ya da Kitabı Mukaddes'te bulunduğu şekliyle Meryem'in şükran ilahisine yazdığı müziklerden birinin partisyonunun ilk iki sayfasıdır.

▷ **GIOVANNI DA PALESTRINA**
İtalyan Rönesans bestecisi, burada, ünlü *Missa Papae Marcelli* missasının partisyonunu elinde tutarken gösteriliyor. Palestrina'ya göre "müzik ilahi ibadete bir lezzet katmalıdır... uyum içinde harmanlanan seslerden zevk almalıdır."

MISS
APÆ MARC
Ad

Orlande de Lassus

y.1532–1594, FLAMAN

Geç-Rönesans bestecisi Lassus, kendi zamanında Avrupa'nın en popüler şarkı yazarıydı. Yalnızca vokal müzik yazdı; çok üretkendi, 2000'den fazla seküler ve dinsel müzik besteledi.

Orlande de Lassus, Habsburg yönetiminde Hollanda'da Mons'ta, Rönesans müziğiyle ünlü bir alanda doğdu. Kökeniyle ilgili şeylerin çoğu belirsizdir. 1530 ya da 1532'de doğmuş olabilir; ebeveynleri hakkında hiçbir şey bilinmiyor. Adı hiçbir zaman kesin bir biçim almadı; Orlando di Lasso'dan Roland de Lattre'ye kadar uzanan biçimler aldı.

İlk zamanlar

Söylendiğine göre çocukken sesi o kadar güzeldi ki, rakip korolar tarafından üç kez kaçırıldı. 12 yaşında, Habsburg generali Ferrante Gonzaga'nın maiyetine girdi ve İtalya'ya götürüldü. Sonra Lassus'un Mantova, Palermo, Napoli ve Milano'dayken beste yapmaya başladığı sanılıyor. 1553'te Roma'da St. John Lateran katedralinde müzik yönetmeniydi — yirmili yaşlarının başında bir adam için yüksek bir makam.

1555'te Lassus Hollanda'ya geri döndü ve ilk kitabı, madrigallerinden, motetlerinden ve şarkılarından oluşan bir derleme, Antwerp'te yayımlandı. Ünü, Bavyera dükü V. Albrecht'in (bkz. sağdaki kutu) dikkatini çekti ve onu Münih'teki sarayına davet etti. Lassus'un ilk konumu, tenor şarkıcı konumuydu ama 1563'te dükün müzik yönetmeniydi — ömrünün sonuna kadar sürdürdüğü bir görev. Saray nedimelerinden Regina Wackinger ile evlendi; iki oğulları da büyüyünce besteci oldu.

◁ **ORLANDE DE LASSUS**
Anonim bir Flaman Okulu portresi, Lassus'u resmî kıyafetli ve somurtkan gösteriyor. Bestecinin, ömrünün sonuna doğru depresyona girdiği söylenir.

△ ***PATROCINIUM MUSICES***
Bu, Lassus'un *Patrocinium Musices*'te (1573-1580) yer alan Beş Ses İçin Missaların 1589 tarihli kapak sayfasıdır. Sayfanın alt tarafındaki illüstrasyon, bir masanın etrafındaki müzisyenleri gösteriyor.

Bir Rönesans heyecanı

Lassus saraya seküler müzik, şapeline dinsel müzik sundu. Müziğinin bir kısmı, dükün özel zevki içindi — Lassus'un çok sevilen Penitential Psalms'ını yayımlamasına, dük ölünceye kadar izin verilmedi. Ama bestecinin harika eserlerinin büyük çoğunluğu basıldı. 16. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'da yayımlanan tüm müziğin yarısından fazlasının Lassus'a ait olduğu hesaplandı. Bazı eserleri, kraliyet saraylarının sınırlı çevresinin ötesinde popülerlik kazandı. Çok gezdi; Münih kurumu için şarkıcı devşirdi ve kendi eserlerinin icrasını denetledi. 1571'de Lassus'un Fransa Kralı IX. Charles'ın sarayında görünmesi öyle bir heyecan yarattı ki, iki kez daha davet edildi. Kutsal Roma İmparatoru onu soyluluk statüsüne yükseltti ve 1574'te de Papa XIII. Gregorius, Alton Mahmuz şövalyesi yaptı.

1579'da V. Albrecht'in ölümünden sonra, pahalı Bavyera müzik kurumunda kesintiler yapıldı. Lassus'un son madrigal koleksiyonu, akıllardan çıkmayan Lagrime di San Pietro, 1594'te ölmeden hemen önce tamamlandı. *Prophetiae Sibyllarum* motetleri de dahil, en ünlü eserlerinden bazıları öldükten sonra oğulları tarafından yayımlandı.

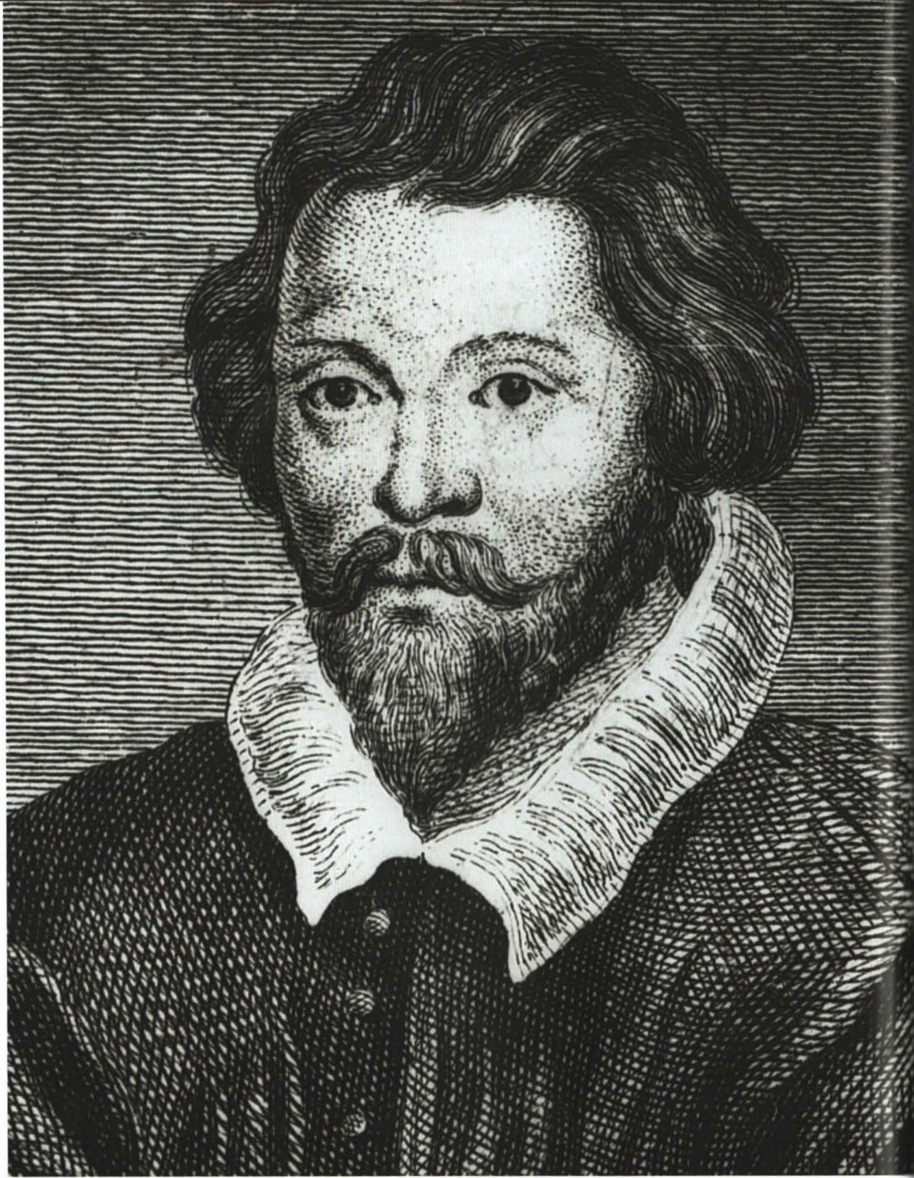
PROFİL
Bavyera Dükü V. Albrecht

1550'den 1579'da ölünceye kadar Bavyera'yı yöneten Dük V. Albrecht V (1528–1579), Rönesansın önemli bir sanat hamisiydi. Aynı zamanda Karşı-Reformasyonda önde gelen bir şahsiyetti; kendi ülkesinde Katolikliği katı bir biçimde uyguladı ama doğal eğilimi gereği bir hedonistti ve güzel sanatlara düşkündü. Roma ve Yunan antikaları, kitapları, mücevherleri, heykelleri ve resimlerinden oluşan muhteşem bir koleksiyonu vardı. Lassus'u işe alması, Münih sarayını İtalya dışında Avrupa'nın müzik merkezi yapmasını olanaklı kıldı. Dükün koleksiyonlara ve hamiliğe savurgan harcamaları, Bavyera'yı ağır borç altına soktu.

BAVYERA DÜKÜ V. ALBRECHT BİR ASLANLA, HANS MIELICH, 1556

> **"Hepimiz, yanımızdayken** ona [Lassus] **saygı göstermek... yokluğunda** onu **övmek zorunda** kaldık."
>
> SAMUEL VAN QUICKELBERG, 1566

▷ **WILLIAM BYRD, y. 1580**
500'den fazla eser yazan yetenekli besteci, başlangıçta Londra'da Kraliyet Şapelinde Richard Bower'dan şan, Thomas Tallis'ten klavye ve kompozisyon dersleri aldı. Yıllar sonra, Kraliyet Şapeli tarafından "Müziğin Babası" olarak nitelendi.

William Byrd

y.1540–1623, İNGİLİZ

Hem dinsel hem seküler, vokal ve enstrümantal müziğin üretken ve çok yönlü bestecisi Byrd, İngiliz Reformasyonu sırasında Katolikliğe dönmesine rağmen popülerliğini korudu.

William Byrd'in 1540 civarında Londra'da doğduğu sanılıyor ama bu tarih tartışmalıdır. İyi bir müzik eğitimi aldığı varsayılabilir ve çok büyük olasılıkla, Thomas Tallis'in (bkz. s. 20-21) öğrencisi olduğu Londra Kraliyet Şapelinde koristti.

1563'te, Lincoln Katedralinde orgcu ve koro şefi olarak atandı — dokuz yıl yürüttüğü bir görev. Lincoln'de Julian Birley'le evlendi — 1568'den 1580'lerde Julian ölene kadar süren mutlu bir evlilik.

Artan bir ün

Lincoln'dayken, bir icracı ve besteci olarak Byrd'in ünü artıyordu ve 1570'te, Kraliyet Şapeli Centilmeni ünvanıyla onurlandırıldı. Bununla birlikte, olasılıkla süslü kilise müziği yazma eğiliminden ötürü, Püriten Kilise yetkilileriyle arasında sürtüşme işaretleri de vardı.

Yine de kompozisyonları müzik korumu ve birçok soylu tarafından takdir edildi ve 1575'te Kraliyet Şapelinde orgculuk makamını Tallis'le paylaşmaya başladı. I. Elizabeth Byrd'in ayrıntılı Anglikanizm ritüeline eğilimini görmezden gelip ona ve Tallis'e müzik ve çizgili kâğıt basma ve satma izni verdi — konsort müzik ve partili-şarkılar (*partsongs*), İngiliz orta sınıfın popüler bir uğraşıydı ve Byrd, bu işten epeyce gelir elde etti.

Katolik besteci

Bu sırada Katolikliğe döndü ve kraliçenin onayından yararlanarak, hem Katolik ayinler için hem Anglikan Kilise için müzik besteledi. Ama 1580'lerde Katoliklere yönelik tutumlar sertleşmeye başladı ve önde gelen Katolik ailelerle bağlantılarından ötürü o ve ailesi zan altında kaldı. Sürekli muhaliflik – Anglikan ayinlere katılmayı reddetme– suçlamalarına rağmen, Byrd hem İngiltere Kilisesi için hem Katolik ayinler için beste yapmaya devam etti ama oldukça kinik bir biçimde, birçok bestesini Protestan soylulara ithaf ederek onların gözüne girmeye çalıştı. Bu besteler arasında *Cantiones sacrae* olarak bilinen iki motet koleksiyonunun yanı sıra, çok sayıda enstrümantal konsort için parça, iki İngilizce müzik kitabı ve klavye için *My Lady Nevells Booke* yer almaktaydı — hepsi, popüler piyasa gözetilerek yazılmıştı.

Byrd, karısı öldükten sonra tekrar evlendi ve 1593'te ya da 1594'te ailesiyle birlikte Essex'te Stondon Massey'e taşındı; orada, hamisi Sir John Petre de dahil, Katolik dostları vardı. Bu, ona üç, dört ve beş ses için Katolik missalar döngüsünü ve iki motet serisi *Gradualia*'yı besteleme fırsatı verdi. Bunlar, emekli olmadan önceki son büyük eserleriydi.

◁ ***SING JOYFULLY*'NİN PARTİSYONU**
Geç eseri *Sing joyfully unto God our strength*, altı ses için bir kilise marşıdır. Byrd'in en güzel marşlarından biri olarak kabul edilir.

BAĞLAM
İngiliz Reformasyonu

I. ELIZABETH'İN PORTRESİ, NICHOLAS HILLIARD

VIII. Henry'nin Protestan İngiltere Kilisesini tartışmalı bir biçimde kurmasından sonra, İngiliz Reformasyonunu karakterize eden uzun bir mezhep kargaşası yaşandı. Kilise, papalık otoritesini reddetmesine rağmen, Henry'nin kızı Mary de dahil olmak üzere, birçok kişi Katolik inançlara bağlı kaldı. Mary, İngiltere kraliçesi olarak babasının reformlarını tersine çevirmeye çalıştı. Yerine Protestan I. Elizabeth geçince, Katoliklik tekrar gizli bir din haline geldi.

Elizabeth 1558'de tahta çıktığında Byrd 18 yaşındaydı ve Protestandı ama 1570'lerde Katolikliğe döndü. Olasılıkla Elizabeth kendi Püriten tebaasından daha hoşgörülü ve bir müzik-sever olduğu için, Byrd kovuşturmaya uğramadı ve İskoçların Kraliçesi Mary'nin oğlu I. James'in daha liberal tutumunun keyfini çıkaracak kadar yaşadı.

◁ **LINCOLN KATEDRALİ**
Byrd 1563'te Lincoln'da muhteşem katedralin koro şefi ve orgcusu olarak atandı ve besteci Thomas Appleby'nin yerini aldı. Byrd'in seçkin bir besteci ve icracı olarak ünü, oradayken pekişti. 1572'de Lincoln'dan ayrıldı.

Carlo Gesualdo

1566–1613, İTALYAN

Zengin anlatımlı müziğinin yanı sıra karısını ve karısının âşığını öldürmesiyle tanınan Gesualdo, yaşamını sanatına adadı. Son yıllarını malikanesinde yalnızlık içinde depresyonla boğuşarak geçirdi.

Carlo Gesualdo'nun, özellikle madrigallerinde ve dinsel vokal müziğinde, oldukça anlatımlı ve kişisel beste üslubu, çalkantılı yaşamının duygu durumunu yansıtmaktaydı.

Yakın zamanda Güney İtalya'da Venosa prensliğinin hükümdarı olan soylu bir ailede dünyaya geldi ve 1584'te büyük kardeşi ölünce Carlo prensliğin varisi oldu. Evlenip bir aile kurarak soyu sürdürmesi bekleniyordu. Bu, papaz olma planlarını mahvetti ama müzik tutkusuna daha fazla zaman ayırma olanağı verdi.

Tehlikeli ilişkiler

Carlo 1586'da kuzeni Maria d'Avalos'la evlendi ama çok kısa bir süre içinde Maria, kendisine hiç ilgi gösterilmemesinden memnun olmamaya ve başka yerde haz aramaya başladı. Birkaç yıl başka bir soyluyla, Fabrizio Carafa ile ilişki sürdürdü ve bu ilişkiyi bölgede herkes bilmesine rağmen Gesualdo ihanetin farkında değişmiş gibi görünüyordu. Yani Ekim 1590'da bir gece çifti uygunsuz vaziyette yakalayana ve hizmetçilerinin yardımıyla ikisini yatakta öldürene kadar. Tüm anlatılanlara göre bu, korkunç ve kanlı bir tutku cinayetiydi; âşıklar bıçaklanmış, kurşunlanmış ve organları kesilmişti. Gesualdo, rezilliklerini herkes bilsin diye cesetlerinin sarayın dışında sergilenmesini emretti.

Cinayetin koşulları ve failin aristokrat statüsü nedeniyle, dava düşürüldü ve Gesualdo özgür bir adam olarak kaldı. Elbette, olayın onun üzerinde köklü bir etkisi oldu. Ertesi yıl babası ölünce Venosa prensi oldu ve 1594'te, soylu Leonora d'Este ile ikinci bir evlilik ayarladı. Bu bir aşk evliliği değil, bir mantık evliliğiydi ve Gesualdo'nun, Leonora'nın madrigal bestecilerini ve icracılarını desteklemekle ünlü memleketi Ferrara'da zaman geçirme isteği etkili olmuş gibi görünüyor.

İzleyen birkaç yılda Avellino'da kendi Gesualdo şatosunda benzer bir müzik ortamı kurdu ve ciddi bir biçimde beste yapmaya başladı.

Bağlanma ve yalnızlık

Gesualdo'nun ilk madrigal kitapları Ferrara'da yazıldı ve bunları beş cilt madrigal ve iki takım *Sacrae cantiones izledi.*

Kendini beste yapmaya adaması evliliklerinin bozulmasına yol açtı; Leonora, özellikle oğulları Alfonsino'nun 1600'de ölümünden sonra, giderek daha uzun süreler kardeşinin yanında vakit geçirdi. Gesualdo giderek daha fazla münzevileşip, malikânesinden hiç ayrılmadı ve onu kendini kırbaçlatmaya sürükleyen sürekli bir depresyon yaşadı. İlk evliliğinden olan oğlu Emanuele'in ölümü son damla olmuş gibi görünüyor; oğlundan altı hafta sonra, 1613'te öldü.

△ ***SACRAE CANTIONES***
Gesualdo'nun iki ciltlik motet koleksiyonu *Sacrae cantiones (Kutsal Şarkılar)* 1603'te yayımlandı — burada bir cildin resimli ve boyalı kapak sayfası gösteriliyor.

◁ **CARLO GESUALDO**
Francesco Mancini'nin yaptığı bu portre, aristokrat statüsünü gösteren giysiler giyen besteci-prensi tasvir eder ama Gesualdo'nun mutsuz, derin çalkantılı yaşamını ya da melankolik mizacını da ima eder.

TEKNİK
Anlatımlı armoni

Gesualdo'nun müziğinin herhalde en çarpıcı yanı, kromatik armonileri – yani, eserin yazıldığı anahtarla alakasız armonileri– olağanüstü kullanmasıdır. Gesualdo, dramatik etki için, madrigallerinde ve dinsel müziğinde duygu ve acı aşırılıklarını anlatmak için bu türden beklenmedik ve egzotik akorlar kullandı. Bu kendini özgü ve çoğu kez sarsıcı üslup, onun bestelerini, İtalyan geç Rönesans döneminin en yoğun kişisel müziği olarak ayırt eder.

MADRİGAL ŞARKICILARI UD VE PARTİSYONLA, VENETİAN, 16. YÜZYIL

▷ **JOHN DOWLAND**
Dowland burada elinde lavta ve tüy kalemle, üzgün ve keyifsiz bir ifadeyle gösterilir. Aslında kasvetli birçok eseri, çağının ayırt edici özelliği olan melankoli modasına uyar. Bu, olumsuz bir duygu değil, derin ve anlamlı düşüncenin bir işareti sayılıyordu.

John Dowland

1563–1626, İNGİLİZ

Dowland seçkin bir lavtacı ve şarkı yazarıydı. Muazzam yeteneği hüzünlü, tatlı-acı ezgilerine yansıdı; Rönesans Avrupa'sında bununla ünlendi.

◁ ***THE FIRSTE BOOKE OF SONGES OR AYRES'TAN SAYFALAR***
Burada John Dowland'ın oldukça başarılı *Firste Booke of Songes or Ayres*'inin özgün 1597 basımı, yenilikçi "masa düzeni" ile birlikte gösteriliyor.

John Dowland'ın çocukluğuyla ilgili kesin hiçbir şey bilinmiyor. İlk kez 1580'de, Paris'te İngiliz büyükelçi Sir Henry Cobham'ın evinde hizmetkâr olarak çalışırken kayıtlara girmiş. John, bu türden aristokrat bir evde lavta çalmayı herhalde zaten öğrenmişti. Fransa'dayken kaderini belirleyen Katolikliğe dönme adımını attı — gelecekteki kariyerini köklü bir biçimde etkileyecek bir hamle.

Yurt ve yurtdışı

Dowland 1580'lerin ortasında İngiltere'ye döndü ve Oxford'da müzik diploması aldı. Evlendi ve bir oğlu oldu. Müzik çevrelerinde itibarı artıyordu. Bazı şarkıları, kraliyet eğlencelerinde icra edildi ve 1594'te boş bir makama saray lavtacısı olarak başvuracak kadar kendinden emindi. Ne var ki, başvurusu kabul edilmedi — görünüşe bakılırsa inancından ötürü. Dowland buna üzüldü ve ailesini İngiltere'de bırakarak şansını yurtdışında aramaya karar verdi.

Dowland'ın seyahatleri onu Almanya'da ve İtalya'da prens saraylarına götürdü; buralarda coşkuyla karşılandı ve karısına göndereceği pahalı hediyelere boğuldu — Brunswick dükünden altın bir zincir ve kumaş; Hessen kontundan altın bir yüzük ve kupa. Ama İtalya'da, I. Elizabeth'e karşı komplo kuruyor gibi görünen muhalif bir Katolik gruba denk geldi (bkz. sağdaki kutu). Dowland hemen korkuya kapıldı. Bakan Robert Cecil'e, I. Elizabeth'e sadakatini belirten ve casus olarak hizmet etmeyi öneren uzun, saçma sapan bir mektup yazdı. Yetkililerin bu bir bakıma paranoid mektup hakkında ne yaptıkları kayıtlarda yok ama Dowland'ın iş beklentilerine yaramadığı kesindir.

1597'de İngiltere'ye döndü; hâlâ kraliyet tayini umuyordu ama yine görmezden gelindi. Bununla birlikte, Dowland çığır açıcı koleksiyonu *The Firste Booke of Songes or Ayres'i (Birinci Şarkılar ya da Aryalar Kitabı)* yayımlayarak ziyaretten kar elde etti. Bu, kısmen, müzisyenlerin ya da şarkıcıların küçük bir masanın etrafında durup tek bir metinden kendi partilerini okumalarını olanaklı kılan yaratıcı "masa düzeni"nden ötürü, çok popüler oldu.

Yeni bir terkip

Şarkılar de bir o kadar yeniydi. Dowland madrigal, konsort şarkı ve balad öğelerini harmanlayıp zarifçe dokunaklı ezgiler yarattı. Bunlar, o sırada çok moda olan, "Bırak karanlıkta kalayım" ve "Hoş geldin, kara gece" (bir düğün şarkısı) gibi başlıklarla ifade edilen tatlı-acı bir melankoli sergiler. Dowland üç şarkı kitabıyla birlikte, olağanüstü *Lachrimae*'i *(Gözyaşları*, 1604) yayımladı. Sonuncusunda, en ünlü şarkısı "Flow, my tears"ın (Ak, gözyaşlarım) yedi çeşitlemesi yer alır.

Bu kitapları, Dowland'ı, Rönesans Avrupa'sında en ünlü müzisyenlerinden biri yaptı. Özellikle IV. Christian'dan çok yüksek bir maaş aldığı Danimarka'da saray lavtacısı olarak başarılı oldu. 1612'de I. James'ten geç de olsa bir kraliyet görevi almasına rağmen Dowland'a kendi yurdunda hiçbir zaman yüksek değer verilmedi.

BAĞLAM
Bir ihanet iklimi

1570'te Papa V. Pius I. Elizabeth'i aforoz edip, Katolik tebaasını ona biat etmekten kurtardı. Bu durum, kraliçenin hayatına kastetmeye yönelik komploları ateşledi — Ridolfi Komplosu (1571) ve Babington Komplosu (1586) gibi. Buna karşı Elizabeth, içeride ve dışarıda olası komplocuları açığa çıkarmak için gizli ajanlar çalıştırdı. Bu faaliyetleri, "istihbarat şefi" Francis Walsingham ve dışişleri bakanı Robert Cecil denetlemekteydi. İtalya'daki bir olaydan sonra Dowland, vatan hainliğiyle suçlanmaktan korkunca Robert Cecil'e bir mektup yazdı.

ROBERT CECIL, SALISBURY SALİSBORY 1. KONTU

▽ **ELSİNGÖR, DANİMARKA, y. 1600**
Dowland, İngiltere ile Danimarka arasındaki ilişkilerin, özellikle balıkçılık hakları konusunda gergin olduğu 1598'den 1606'ya kadar Danimarka'daydı. Yalnızca lavtacı olarak değil, iki ülke arasında müzakereci ve elçi olarak da işe alındı.

Rehber

Pérotin

y. 1200, FRANSIZ

Pérotin son derece karanlık bir figürdür ama onunla ilgili geç on üçüncü yüzyıldan günümüze ulaşan muğlak ve kıt bilgi, kendi zamanının en önemli müzisyenlerinden biri olduğunu gösteriyor. Adı küçük Peter ya da Pierre anlamına gelir ve bazen Latince biçimiyle, Perotinus olarak anılır. Paris'te Notrre-Dame Katedralinde çalıştığı sanılıyor ve bütün müziği dinseldir. Çoksesliliğin, yani birkaç melodik çizginin eşzamanlı kullanıldığı ve ya harmanlandığı ya da birlikte uyumlu bir biçimde ilerlediği müziğin en önemli öncülerinden biriymiş gibi görünüyor. Daha önceki dinsel eserler, başka bir melodik çizgiye karşı okunan bir yalın ilahi kullanırdı ama Pérrotin, üç ve dört partili eserler besteledi. Bu, Batı müziğinde en anlamlı gelişmelerden biri sayılır.

ÖNEMLİ ESERLER: *Viderunt omnes (Herkes gördü); Sederunt principes (Oturan Prensler); Alleluia Pascha nostrum (Alleluia, Paskalyamız);* tarihler bilinmiyor.

▷ Guillaume de Machaut

y. 1300–1377, FRANSIZ

Besteci olduğu kadar bir şairliği de bulunan Machaut kendi zamanının seçkin kültürel figürlerinden biriydi, çeşitli kral ve soylu patronların yanında çalıştı ve Avrupa'ya yayılan bir ün kazandı. Müziğinin büyük bir bölümü günümüze ulaşmıştır (100'ü aşkın eser) — 14. yüzyılın diğer bestecilerinden çok daha fazla. Kilisede çeşitli ast görevler üstlenmesine rağmen müziğinin çok büyük bölümü sekülerdi (*Mass of Our Lady*, tek bir bestecinin bestelediği ve günümüze ulaşan ilk eksiksiz missa, istisnadır). Çoğu ülke sevgisi temalı şarkılarıyla ünlüydü. Türe yeni bir çeşitlilik ve karmaşıklık soktu. Machaut çok gezdi ama esas olarak Reims'te yaşadı.

ÖNEMLİ ESERLER: "Rose, liz, printemps, verdure" ("Gül, Zambak, Bahar, Yeşillik"), y. 1340'lar; *Messe de Nostre Dame (Hanımefendimizin Missası)*, y. 1360; "Ma fin est mon commencement" ("Benim sonum, benim başlangıcımdır"), y. 1370.

John Dunstaple

y. 1390–1453, İNGİLİZ

Dunstaple'nin yaşamı hakkında çok az şey biliniyor ama kendi zamanında önemli bir şahsiyet olarak tanınırdı ve şimdi 15. yüzyılın seçkin İngiliz bestecisi olarak kabul edilmektedir. "Astronomi ve matematik alanında becerikli olduğu söylenir.) Lancasterli John, Bedford Dükü (V. Henry'nin kardeşi) başta olmak üzere, birçok yüksek rütbeli patrona çalıştığına dair kanıtlar vardır ama ayrıntılar bulanıktır. Ona atfedilen yaklaşık 60 müzik bestesi günümüze ulaşmıştır; bunların neredeyse tümü, iki tam missa ile Latince kutsal metinlerin çeşitli besteleri de dahil, dinseldir. Üslubu, melodik tazeliği ve tatlılığıyla dikkat çeker. Avrupa'da çok saygı görüyordu — aslında "Beatles'tan önce İngiltere dışında en nüfuzlu İngiliz besteci" olarak nitelendi.

ÖNEMLİ ESERLER: *Missa Rex seculorum (Çağların Kralı Missası); Salve Regina, mater misericordiae (Selam Kraliçe, Merhametin Annesi); O crux gloriosa (Ey Şanlı Haç);* tarihler bilinmiyor.

Johannes Ockeghem

y. 1410–1497, FRANSIZ-FLAMAN

Ockeghem Flamandı ama uzun meslek yaşamının çok büyük bölümünü Fransız sarayında (o sırada Paris'ten çok Tours'taydı) peş

△ GUILLAUME DE MACHAUT, FRANSA, 14. YÜZYIL

△ **JACOB OBRECHT, HANS MEMLING**

peşe üç krala çalışarak geçirdi. O zamanın siyasal coğrafyası karmaşıktı ve köken yerleri kesin değildi; bu yüzden Ockeghem de, milliyeti Fransız-Flaman genel terimiyle belirtilen çok sayıda besteciden biridir. Müzik becerilerinin yanı sıra dürüstlüğü ve cömertliğiyle sevilirdi ve bazen diplomatik görevler de aldı. Şarkılar da içeren seküler müzik besteledi ama eserleri esas olarak dinseldir: günümüze ulaşan 14 missası vardır ve bunların arasında bilinen en eskisi çoksesli Ölüler Missasıdır. Karışık dokuları ve armonileri bulunan, dramatik söz ayarından çok güzel ezgiye odaklanan üslubu, sofistikedir.

ÖNEMLİ ESERLER: *Missa pro defunctis (Ölüler Missası); Missa cuiusvis toni (Her Makamda Missa); Ma bouche rit (Dudaklarım Gülümsüyor);* tarihler bilinmiyor

Josquin des Prez

y. 1450–1521, FRANSIZ-FLAMAN

Josquin kedi zamanının en çok alkışlanan müzisyenlerinden biriydi ve ölümünden sonraki kuşakta, geniş ölçüde çağın üstün bestecisi olarak görüldü. Matbaanın icadıyla birlikte ünü yayıldı: Tek bir besteciye ayrılmış ilk basılı müzik koleksiyonu, onun 1502'de Venedik'te yayımlanan missalarıydı ve bunu, daha sağken iki koleksiyon daha izledi. Meslek yaşamının ilk dönemi İtalya'da geçti; orada iki papaya ve Ferrara ile Milano düklerine çalıştı. 1504'ten ölene kadar, Kuzey Fransa'da Condé-sur-l'Escaut'ta Notre-Dame kilisesinin (müziğiyle ünlüydü) müdürlüğünü yaptı. Josquin şarkıcıydı ve büyük ürünlerinin tümü, dinsel ve seküler vokal müzikten oluşur. Eserleri çeşitlidir ve özgündür — nadiren kendini tekrarlar.

ÖNEMLİ ESERLER: *Adieu, mes amours (Elveda, Aşklarım)*, y. 1480; *Missa Hercules dux Ferrariae (Hercules* [yani. Ercole d'Este], Ferrara Dükü Missası), y. 1505; *Missa de Beata Virgine (Mübarek Bakire Missası)*, y. 1510.

◁ Jacob Obrecht

y. 1457–1505, FRANSIZ-FLAMAN

Obrecht kendi zamanında şöhretli bir figürdü ve o dönemin Fransız-Flaman müzisyenleri arasında, Josquin des Prez'den sonra ikinci sırada sayılmaktadır. Ghent'te şehir trompetçisinin oğlu olan Obrecht öncelikle dinsel müzik besteciydi; Antwerp, Bruges ve diğer yerlerde çeşitli kiliselerde ve katedrallere görev yaptı. (Bu görevlerin bazıları kısa ömürlüydü ve yerinde durmaz biriymiş gibi görünüyor.) Bununla birlikte, seküler müzik de yazdı ve meslek yaşamını, Ferrara'da Dük Ercole d'Este'nin sarayında çalışarak tamamladı; orada vebadan öldü. Obrecht öncelikle bir missa bestecisi olarak mükemmeldi — akıcı, zarif ve gür sesli bir üslup sergileyen 30 kadar missası günümüze ulaşmıştır. Seküler eserleri arasında, tasasız şarkılardan ciddi şarkılara kadar uzanan sayısız Felemenkçe şarkı yer almaktadır.

ÖNEMLİ ESERLER: *Missa Fortuna desperata (Çaresiz Kader Missası)*, y. 1490; *Missa Sub tuum praesidium (Senin Koruyuculuğun Altında Missa)*, y. 1500; *Missa Maria zart (Soylu Meryem İçin Missa)*, y. 1500–1505.

John Taverner

y. 1490–1545, İNGİLİZ

Meslek yaşamı epeyce kısa olmasına rağmen (müziğinin çoğu olasılıkla 1520'lerde yazıldı), Taverner kendi zamanının seçkin İngiliz bestecisi sayılır. 1526'da Kardinal Wolsey'in Oxford'daki muhteşem yeni kurumu Cardinal College'de (şimdi Christ Church deniliyor) koro şefi oldu. Ne var ki, 1529'da Wolsey iktidardan düştükten kısa süre sonra Taverner memleketi Lincolnshire'a döndü ve Boston'da St. Botolph Kilisesinde koro üyesi oldu. 1537'de kilise müziğinden emekli olmuş ve zengin bir beyefendi olarak yaşamını sürdürmüş gibi görünüyor. Birkaç şarkı ve enstrümantal parça yazdı ama müziği esas olarak dinsel eserlerden, özellikle missalardan oluşur. Üslubunun, onu ortaçağa bağlayan tumturaklı öğeleri vardır ama ileriye bakan kapsamlı bir ezgi duyumu da vardır.

ÖNEMLİ ESERLER: *Western Wynde Mass (Batı Rüzgarı Missası); Missa Corona spinea (Dikenli Tac Missası); Missa Gloria tibi Trinitas (Şanın Olsun, Ey Teslis Missası)*; tarihler bilinmiyor.

Tomás Luis de Victoria

1548–1611, İSPANYOL

Victoria, bu dönemin İspanyol müziğinin yükselen figürüydü. Müzik kariyerine Avilla Katedralinde çocuk korosunda başladı. Sesi kalınlaştıktan sonra, yaklaşık 20 yıl (y. 1565–y. 1586) geçirdiği Roma'ya gitti. 1575'te papaz olarak atandı ve çeşitli kilise görevleri üstlenmenin yanı sıra birkaç müzik koleksiyonu yayımladı. İspanya'ya döndükten sonra, II. Felipe'nin kız kardeşi, Madrid'de Descalzas Reales Manastırında yaşayan dul imparatoriçe Maria'nın özel papazı olarak çalıştı. 1603'te Maria'nın ölümünden sonra Victoria, kendisi de ölene kadar manastırda orgcu olarak kaldı. Bütün müziği dinseldir. Her yönüyle İspanyol olduğu düşünülen mistik bir çeşnisi bulunan duygusal yoğunluğuyla dikkate değerdir. İspanyol ressamlar arasında onun çağdaşı olan El Greco'nun müzikal taydaşı olarak görülmüştür.

ÖNEMLİ ESERLER: *Officium Hebdomadae Sanctae (Kutsal Hafta İçin Müzik)*, 1585; *Veni, Sancte Spiritus (Gel, Kutsal Ruh)*, 1600; *Officium defunctorum (Ölülerin Dairesi* [ayini]), 1605.

17 ve 18. YÜZYIL

BÖLÜM 2

Claudio Monteverdi

1567–1643, İTALYAN

Mantova'da ve Venedik'te çalışan Monteverdi, bugün hâlâ düzenli olarak sahnelenen en eski operaları yazdı. Birçok madrigalinin dışavurumculuğundan ve *Vespers*'inin gösterişli parlaklığından ötürü de hayranlık duyulur.

Bir eczacının oğlu olan Claudio Giovanni Antonio Monteverdi, 1567'de Kuzey İtalya'da küçük Cremona kentinde doğdu. Aile geçmişinde müzikle uğraşan olup olmadığına dair kanıt yoktur ama küçük Claudio, müziğe önemli bir yatkınlık göstermiş olmalı ki, Cremona katedralinde müzik yönetmenliği yapan Marcantonio Ingegneri tarafından öğrenciliğe kabul edildi.

Basamakları tırmanmak

Ingegneri, Rönesansın çokseslilik geleneğinde yetenekli bir besteciydi; bu gelenekte, bir eserde tüm partiler birbirinden bağımsızdır ve hepsine eşit statü verilir. 15 yaşında Monteverdi Ingegneri'nin derslerini, kendi geleneksel üç sesli kompozisyonlarını yayımlayabilecek kadar sindirmişti. Ayrıca viyola gibi yaylı çalgıların yetenekli bir çalgıcısı oldu.

1580'ler boyunca Cremona'da yaşayan Monteverdi, gelecek vaat eden genç bir besteci olarak dikkat çekti; yayımlanan eserleri arasında, iki seküler madrigal kitabı da vardı.

◁ **CLAUDIO MONTEVERDI, y. 1630**
Bernardo Strozzi'nin bu portresi, Monteverdi'yi ileri yaşlarında gösteriyor. Besteci yetmişindeyken, ömrünün başarısını taçlandıran muhteşem bir yaratıcılık örneği üretti.

1590'da Mantova düklüğü sarayında bir iş buldu. Mantova dükü I. Vincenzo Gonzaga (bkz. aşağıdaki kutu), Monteverdi'nin yeteneğinin farkında olmasına rağmen onu viyolacı olarak işe aldı.

Besteci, sarayın müzik hiyerarşisinde kendini kanıtlayarak yükselmek zorundaydı. 1596'da görevli ölünce Mantova'nın müzik yönetmenliğine atanmadığı için hayal kırıklığı yaşadı ama 1595'te Türklere karşı askeri bir sefer için Macaristan'a giden Vincenzo'ya eşlik eden müzisyenlerin başına geçmek üzerine seçildiğinde olduğu gibi, kayırıldığına dair işaretler de vardı. Sarayda Monteverdi'ye onun gibi müzisyen olan küçük kardeşi Giulio Cesare de katıldı; 1599'da dükün lütfuyla, saray müzisyeni arkadaşlarından birinin kızı olan şarkıcı Claudia Cattaneo ile evlendi. Cattaneo, dükün artık bıktığı ve uygun bir kocayla baş göz etmek istediği metreslerinden biri olabilir ama bu konuda kanıtlar kıttır.

Halka açık tartışma

Bu sürede Monteverdi, dikkate değer tartışmaları kışkırtacak kadar yenilikçi madrigal kitapları yayımlamaya devam etmişti. 1600'de muhafazakâr müzik bilgini Giovanni Artusi, "modern müziğin kusurları"na açık bir saldırı başlatıp, özellikle Monteverdi'yi, müzik bestelemenin doğru kurallarını ihlal etmekle ve kaba disonansla suçladı. Bestecinin kendisi de dahil, "modern müziği" destekleyenler, eşit ölçüde geçerli iki müzik "pratiğini" tanımlayarak

△ **CREMONA KATEDRALİ**
Monteverdi'nin uzun ve başarılı müzik kariyeri, ergenken, Cremona katedralinin müzik yönetmeninin öğrencisi olmaya davet edilince başladı.

BAĞLAM
Gonzagalar yönetiminde Mantova

Monteverdi'nin patronları, Gonzaga ailesi Mantova kentini neredeyse 400 yıl yönetti. 15 ve 16. yüzyılda sarayları, Rönesans kültürünün önemli bir merkeziydi; sarayın Camera degli Sposi'inin duvar resimlerinde (1465-1474) Gonzagaları tasvir eden Andrea Mantegna gibi ressamları cezbediyordu. 1490'da aileye gelen Isabella d'Este, Rönesans sanatının en ünlü hamileri arasındaydı. Monteverdi 1591'de Mantova'ya geldiğinde saray, hâlâ itibarının ve ihtişamının doruğundaydı ama 17. yüzyıl hızlı bir gerileme getirdi. Gonzaga yönetimi 1708'de son buldu.

LUDOVICO GONZAGA (SOLDA) AİLESİYLE BİRLİKTE, MANTEGNA'NIN FRESKİ, y. 1474

△ ***L'ORFEO*'NUN KAPAĞI**
Monteverdi'nin *L'Orfeo*'su dünyanın ilk operalarından biridir. Bu kapak, eser yazıldıktan iki yıl sonra yayımlanan 1609 basımından alınmıştır.

karşılık verdi. Geçen yüzyıla damgasını vuran birinci pratik, okunan metinden okunan bağımsız olarak çokseslililiğin katı kurallarına uymaktaydı. Monteverdi'nin eleştirildiği yeni "seconda pratica" (ikinci pratik) metnin duygusal içerimlerine öncelik vermekte, sözlerin anlamını ve duygusunu ortaya çıkarmak için disonansı kullanmakta ve geleneksel müzik kurallarından ayrılmaktaydı.

Monteverdi'ye sonunda 1601'de çok istediği Mantova'da müzik yönetmenliği görevi verildi ve ertesi yıl Mantova yurttaşlığıyla onurlandırıldı. 1607'de dükün oğlu Francesco Gonzaga, Monteverdi'yi Mantova'da karnaval sezonu için teatral bir eğlence yaratmakla görevlendirdi. Daha sonra opera (bkz. aşağıdaki kutu) denilen bu tür eserler, diğer İtalyan kentlerinde icra edilmekteydi; bu yüzden Gonzagalar modaya uyuyorlardı. Yunan Orpheus ve Eurydike miti üzerine bir çeşitleme olan Monteverdi'nin *L'Orfeo*'su, güçlü bir etki yaratmak için orkestra ve koro yazımını uzun resitatiflerle ve ayralarla birleştirdi. İlk büyük ölçekli eseriydi ve çok başarılı oldu. Ertesi yıl ikinci bir opera, *L'Arianna*'yı yazdı. Bu eserin günümüze ulaşan tek bölümü, "Lamento d'Arianna" olarak bilinen dramatik resitatiftir.

△ **SAN MARCO BAZİLİKASI, VENEDİK**
Monteverdi kırklı yaşların ortasındayken Venedik'te muhteşem bazilikanın müzik yönetmeni olarak atandı ve ömrünün sonuna kadar orada kaldı.

Sıkıntılı zamanlar

Monteverdi müzikal gücünün doruğunda olmasına rağmen, yaşamı zor bir evreye girmişti. Eylül 1607'de sancılı bir hastalıktan sonra karısının ölümü onu yasa boğdu ve üç çocukla baş başa bıraktı. Müsrif saray eğlenceleri üzerine aşırı çalışmak zorunda kalınca – L'Arianna'nın stresli üretimi de dahil– ertesi yıl bir tür sinir bozukluğu yaşadı ve bir süre Mantova'dan uzaklaştı. Gonzagalarla ilişkisi, hiçbir zaman tam düzelmedi. Saraydaki statüsünden ve maaşından memnuniyetsizliğini ifade eden şikâyet mektupları yazdı. 1612'de Francesco Gonzaga müsrif babasının yerine geçince mali kesintiler başladı. Külfetli Monteverdi ve kardeşi kovuldu.

Bunun üzerine Monteverdi Kilisenin hamiliğine yöneldi. 1610'da, çoksesli bir missa ile solo şarkıları, düetleri ve enstrümantal ara müzikleri birleştiren "modern" üslupta dramatik ve karmaşık bir eser olan *Vespers for the Blessed Virgin*'i (*Mübarek Meryem İçin Akşam Duası*) de içeren bir cilt dinsel müzik yayımladı. Papa V. Paulus'a ithaf edilen bu göz kamaştırıcı kitap, aslında, yeteneklerinin dinsel amaçlara ne kadar uygun olduğunu gösteren bir iş başvurusuydu. 1613'te Venedik'te San Marco Bazilikasına müzik yönetmeni olarak atandı.

Monteverdi Venedik'te, Mantova sarayında olduğundan daha memnunmuş gibi görünüyor. Görevlerini itinayla yerine getirip, kilise ayinleri için müzik yazdı ve bazilika korosunu yönetti. Seküler müzik yazmaya ve duygu ifade etmenin ve müziği sözlerle ilişkilendirmenin yeni yollarını araştırmaya devam etti. En etkileyici denemesi, Torquato Tasso'nun epik şiiri *Jerusalem Liberated*'ın (*Kurtarılmış Kudüs*) bir bölümünün

PROFİL
Jacopo Peri

16. yüzyılın sonuna doğru, antik dünyanın sanatını ve bilgisini geri kazanmaya takıntılı Floransalı hümanistler, müzik de içerdiği bilinen Antik Yunan dramını yeniden yaratmaya çalıştı. 1598'de besteci ve şarkıcı Jacopo Peri (1561-1633), bu uğraşın ruhuna uygun olarak, genellikle ilk opera sayılan *La Dafne*'yi üretti. Bunu iki yıl sonra *Euridice* izledi — partisyonu günümüze kadar ulaşmış ilk opera. Yeni moda hızla diğer İtalyan kentlerine de yayıldı ve Monteverdi'nin 1607'de Mantova'da *L'Orfeo*'yu yazmasına yol açtı.

JACOPO PERI, II. ZAZZERINO OLARAK DA BİLİNİR

> "Her iyi **müziğin amacı ruha dokunmaktır.**"
>
> CLAUDIO MONTEVERDI

bestelenmesidir. İlk kez 1624'te Venedik'te özel bir sarayda icra edilen *Il combattimento di Tancredi e Clorinda* (*Tancredi ile Clorinda'nın Dövüşü*), ilk oratoryo sayılır ve pizzicato –çarpışan kılıçları taklit eden yaylılar– ilk kez kullanılır.

Monteverdi 1632'te kendini dine adadı ama seküler hamiliğe dönmeyi hiçbir zaman dışlamadı. Polonya kraliyet sarayında bir görev almayı ciddi biçimde düşündü ve Viyana'da Kutsal Roma İmparatorunun dikkatini çekmeye çalıştı. Ne var ki, sonunda geri kalan günleri boyunca San Marco'da kaldı; sürekli yetersiz maaştan yakındı ve Mantova'dan alacağı ödenmemiş emekli maaşının derdine düştü.

Yeni Ufuklar

Yetmişinde huysuz bir yaşlı olan Monteverdi, müzikal sahnede yeni sınırları araştıran son iki operayla yaratıcılığın son bir meyvesini üretti. Bunlar, 1630'ların sonunda Venedik'te dünyanın ilk halka açık opera evlerinin açılmasının sonucuydu.

Monteverdi'nin Teatro Santi Giovanni e Paolo'da sahnelenmek üzere yazdığı operalar, *Il ritorno d'Ulisse in patria* (*Ulysses'in Yurduna Dönüşü*) ve *L'incoronazione di Poppea* (*Poppea'nın Taç Giymesi*), duygusal bakımdan gerçekçi durumlarda bir dizi farklı karakteri ortaya koyan dramatik şaheserlerdi. Büyük başarı elde eden bu eserler, operanın geleceğin bir türü olarak yerleşmesine, diğer eserlerden çok daha fazla katkıda bulundu.

Monteverdi 1643'te ölünce, Venedik'in muhteşem Frari kilisesinde bir mezarla onurlandırıldı. Müziği gözden düştükten sonra 20. yüzyılda, aslına uygun icra etmek için gerekli tekniklerle ve aletlerle birlikte yeniden keşfedildi. Rönesans dönemi ile Barok dönem arasında bir köprü olan eserleri, duygusal yoğunluğundan ve ses güzelliğinden ötürü modern dinleyicilerce sevildi.

△ ***L'INCORONAZIONE DI POPPEA***
Monteverdi'nin son operası *L'incoronazione di Poppea* (*Poppea'nın Taç Giymesi*, 1643) İmparator Neron'un metresine duyduğu aşkı anlatır. Yukarıdaki görsel 2017'de Berlin Devlet Operasında sergilenen bir gösteriden alınmıştır. Diğer özelliklerinin yanı sıra performans Barok tarzına uygun kostümleriyle dikkat çekmiştir.

ÖNEMLİ ESERLER

1587
Monteverdi'nin ilk seküler madrigaller kitabı basılır — son kitap (sekizinci) 1638'de gelir.

1607
L'Orfeo, en eski operalardan biri ve Orpheus efsanesinin Monteverdi versiyonu, Mantova'da sarayda sahnelenir.

1610
Vespers for the Blessed Virgin, Monteverdi'nin en karmaşık dinsel müzik eseri yayımlanır.

1624
Konusu Tasso's epik şiiri *Kurtarılmış Kudüs*'ten alınan *Combattimento*'nun Venedik'te Palazzo Mocenigo'da ilk gösterisi

1640
Il ritorno d'Ulisse in patria, halka açık bir opera evi için yazılan ilk eseri, Venedik'te icra edilir.

1643
Son operası *L'incoronazione di Poppea*'yı yazar. O yıl ölür.

Francesca Caccini

1587–1641'DEN SONRA, İTALYAN

Yüksek ücretli saray müzisyeni ve opera yazan ilk kadın Caccini, son derece yetenekli bir besteci ve şarkıcıydı. Birkaçı günümüze ulaşan sayısız eser yazdı.

Francesca Caccini 1587'de Floransa'da müzisyen bir ailede dünyaya geldi. Annesi, erkek kardeşi ve küçük kız kardeşi şarkıcıydı; ünlü bir besteci ve öğretmen olan babası Giulio Caccini, kendi zamanının önde gelen müzisyenlerinden biriydi ve Avrupa'nın en güçlü ailesi Medicilerin sarayındaki işi nedeniyle nüfuzlu şahsiyetlerle bağlantısı vardı.

Bir aile topluluğu

Francesca altı yaşındayken annesi öldü ve babası, üç küçük çocuk ve ergen bir oğulla baş başa kaldı. Ertesi yıl, 1594'te başka bir şarkıcıyla, 18 yaşındaki Margherita della Scalain'le evlendi. Evin kadınları (Francesca, küçük kız kardeşi Settimia ve üvey annesi), bir aile topluluğu olarak profesyonel olarak şarkı söylemeye başladı. Francesca, 1600'de 13 yaşındayken, Jacopo Peri'nin *Euridice* operasında bu grupla birlikte ilk profesyonel gösterisini yaptı.

Yetenekli ve çok zeki bir çocuk olan Francesca erken yaşta gitar, lavta, arp, klavye, ses ve beste eğitimi almıştı — öyle ki, 1605'te IV. Henri'nin sarayından şarkıcı olarak kârlı bir iş teklifi aldı. Ne var ki, onun olağanüstü yeteneğini Medici sarayında tutmak isteyen Toskana Dükü Ferdinand, Francesca'ya Floransa'dan ayrılma izni vermedi.

Bu şekilde sıkışıp kalan Caccini'nin, babasının kariyer yolunu izlemekten başka seçeneği yoktu. 1607'de Medici sarayında çalışmaya başladı ve sonraki 20 yıl boyunca öğretmen, şarkıcı, oda ve sahne müziği bestecisi olarak orada kalacaktı (bkz. sağdaki kutu). Yedi yıl içinde sarayın en yüksek maaş alan müzisyeni olmuştu. Medicilere katıldığı yıl Francesca, saray şarkıcısı Giovanni Battista Signorina ile evlendi. Çiftin 1622'de Margherita adlı çocukları oldu.

1618'de, babasının öldüğü yıl, hem dinsel hem seküler metinleri besteleyen 32 solo şarkı ile dört düetten oluşan *Il primo libro delle musiche*'yi (*Birinci Madrigal Kitabı*) yayımladı. Bununla birlikte, Caccini opera yazan ilk kadın olmakla ünlüdür: 1625'te yayımlanan ve Ludovico Ariosto'nun epik şiiri *Orlando furioso*'da (1516), iki büyücünün –biri iyi, biri kötü– savaşçı Ruggiero için mücadelesine odaklanan bir bölümden uyarlanan *La liberazione di Ruggiero dall'isola d'Alcina* (*Ruggiero'nun Alcina Adasından Kurtuluşu*).

Değişen manzaralar

1626'da Caccini'nin kocası öldü ve bir yıl kadar sonra, Lucca'ya taşındıktan sonra, bir aristokratla evlendi (böylece sosyal statüsü yükseldi); ondan bir oğlu, Tommaso oldu. Ne var ki, 1630'da tekrar dul kaldı. Üç yıl sonra, artık zengin ve toprak sahibi olan Caccini, tekrar Medici ailesine çalışmak üzere Floransa'ya geri döndü ama 1637 civarında, belki daha sonra emekli oldu.

Caccini ömrü boyunca, tiyatro için özgü müzik ve şarkılardan oluşan yüzlerce eser besteledi; bunların çoğu kayıptır. Besteci olmanın yanı sıra şair de olan Caccini, birçok eserinin sözlerini kendisi yazdı. Ölüm zamanı ve nedeni kesin değil ama Tommaso'nun 1645'te amcasının bakımına verildiği biliniyor.

BAĞLAM

Kadınlar sarayı

1607'de Caccini, Suzanne G. Cusick'e göre "Medici iktidarının fiili merkezi olarak kabul edilen" Medici kadınlar sarayında çalışmaya başladı. Burada Caccini, sanatın büyük destekçisi Grand Düşes Lorraineli Christina'nın (Avusturyalı Maria Maddalena ile eş-naip) yönetiminde Toskana seçkinlerine müzik yarattı. Caccini beste yapmanın dışında, Medici gücünü simgeleyen ve otoritesinin bir ürünü ve onayı olarak görülen karmaşık nefes teknikleri geliştirmişti. Bölgenin en güçlü insanlarına ulaşabilen ve büyük saygı gösterilen bir şahsiyet olarak, kadın patronunun kültürel ve siyasal gündemlerini uygulamasına yardımcı olabildi.

LORRAINELİ CHRISTINA'NIN BAŞINI GÖSTEREN MADALYON

▷ **FRANCESCA CACCINI**
Caccini'nin doğrulanmış çok az tasviri vardır ama İtalyan ressam Jacopo Palma'nın bu portresi, bestecinin genç bir kadınken portresi olduğu sanılıyor.

◁ **FLORENCE, y. 1650**
Bu tablo, Floransa'yı, Caccini'nin zamanında göründüğü şekliyle gösterir. Besteci burada doğdu, büyüdü ve ömrünün çoğunu geçirdi.

Barbara Strozzi

y. 1619–1677, İTALYAN

17. yüzyıl Venedik'inde erkek bir dünyada doğan Strozzi, kendi zamanında en çok yayım yapan seküler vokal müzik bestecisiydi, kantatın ve aryanın yükselişinde anahtar figürdü.

1619 civarında Venedik'te doğan Barbara Strozzi, nüfuzlu şair Giulio Strozzi'nin gayrimeşru çocuğu ve evlatlık kızıydı. Annesi Isabella Garzoni, Giulio'nun hizmetçisi ve olasılıkla fahişesiydi. Academia degli Incogniti'nin (Meçhuller Akademisi, bkz. sağdaki kutu) bir üyesi olan Giulio seçkin bağlantılarını kullanarak kızının müzik yeteneğini geliştirdi, onu ünlü besteci ve operanın öncüsü Francesco Cavalli'den ders almaya gönderdi.

Bir kadının eseri

1637'de 18 yaşında olan Strozzi virtüöz bir şarkıcı olarak ün yapmıştı ve 1644'te iki ila dört ses için *Birinci Madrigal Kitabı*'nın yayımlanmasıyla birlikte kadın bir besteci olarak kariyerine başladı.

Otuzlu yaşlarının başında dört çocuğu vardı. Babaları, olasılıkla, sanat hamisi ve babasının arkadaşı olan Giovanni Vidman'dı. Strozzi bekâr bir kadındı ve hiç evlenmedi. Kanıtsız anlatımlar, aynı zamanda bir sosyete fahişesi olduğunu öne sürüyor. 1652'de babasının ölümünden sonra Strozzi sayısız eser yayımladı (kuşkusuz mali nedenlerle): 100'den fazla seküler müzik eseri –aryettalar, aryalar ve uzun, karmaşık kantatlar– ve bir dinsel şarkılar kitabı. Müziğinin çoğu solo soprano içindir, aşk ve arzu temalarına odaklanır. Eserleri metne ve sese duyarlılığıyla tanınır.

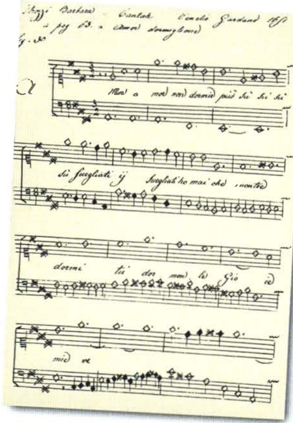
Bu kadar moda bir tür olmasına rağmen, Strozzi'nin bestelerinde ve performanslarında opera yoktur. Diane Jezic ve Elizabeth Wood'un öne sürdüğü gibi, toplumsal cinsiyeti onu, küçük, seçkin erkek çevrelerine seküler vokal ve oda müziği türlerinde özel müzik yazma ve icra etme alanına hapsetti (bkz. kutu).

Bir ses bulma

Yine de eserleri Venedik'in yanı sıra İngiltere, Avusturya ve Almanya'da popüler oldu. Üretken bir kadın besteci olarak başarısının nedeni, azmi, ticarette açıkgöz oluşu ve o zamanın kadınları için saygın sayılan şeylere pek aldırmamasıydı. Kimliğini takma bir erkek adının arkasına gizlemek yerine –sesinin işitilmesini isteyen birçok kadının kullandığı bir taktik– tüm eserlerine kendi adını koydu.

Strozzi ömrünün çoğunu Venedik'te geçirdi ama 1677'de Padova'da öldü. Öldükten sonra popülerliği söndü ve yaşamının ayrıntıları ve eserleri, 17. yüzyıl Venedik'inin ödün vermez ataerkil ortamı bağlamında onun başarılarını anlamaya ilgi gösteren feminist bilim insanları tarafından 1990'larda tekrar ortaya çıkarılana kadar, karanlığa gömüldü.

◁ **BARBARA STROZZI**
Strozzi'nin memesi dışarıda bu portresi eleştirmenleri ikiye böldü: Bazılarına göre sosyete fahişesi statüsünü doğrular; bazılarına göre ise annelik rolünü gösterir.

◁ **STROZZI'NİN KANTATI**
Burada gösterilen özgün piyano sayfası, Barbara Strozzi'nin kendi elyazısıyladır — besteci, İtalyan kantatının gelişiminde önemli bir figürdü.

BAĞLAM

Meçhuller ve Kafadarlar

Barbara Strozzi'nin babası Giulio Strozzi (1583–1652), Academia degli Incogniti'nin (Meçhuller Akademisi), bölgenin siyasal ve kültürel yaşamında oldukça etkili olan ve Venedik'te operanın gelişmesi çok çalışan Venedikli entelektüeller çevresinin bir mensubuydu. 1637'de Giulio, Accademia degli Unisoni (Kafadarlar Akademisi; Meçhullerin müzik kolu) kurdu, kızının vokal ve müzikal yeteneğini orada sergiledi. Barbara Akademinin baş döndüren hostesiydi ve sık sık kendi bestelerini söyleyecek ve icra edecekti. Bu tür toplantılara kadınların katılmasına nadiren izin verilirdi — orada bulunması, skandala ve alaycı yorumlara neden oldu ve yalnızca dikkate değer ve güzel bir besteci-icracı olarak değil, bir sosyete fahişesi olarak da ünlü olmasına katkıda bulundu.

GIULIO STROZZI, BARBARA'NIN BABASI, y. 1620'ler

> “**Bir kadın** olarak bu **eserin yayımlanmasından** endişe duyuyorum. Gönül ister ki… **iftira kılıçlarıyla** tehlikeye **atılmasın**”
>
> BARBARA STROZZI, 1644'TE *BİRİNCİ MADRİGAL KİTABI*'NIN YAYIMLANMASI ÜZERİNE

Arcangelo Corelli

1653–1713, İTALYAN

Müzik teorisyeni Angelo Berardi'nin "günümüzün yeni Orpheus'u" olarak selamladığı Corelli, İtalyan enstrümantal sonatının ve konçertosunun tanımlanmasına yardımcı oldu. Mütevazı üretimine rağmen, bütün Avrupa'da etkili oldu.

17. yüzyılda Roma'nın cazibesine kapılan birçok ünlü müzisyen arasında Arcangelo Corelli, örnek niteliğinde besteleri ve etkileyici keman çalmasıyla ünlüydü. Tüm anlatımlara göre sakin ve mütevazı bir adam olmasına rağmen performanslarının çoğu kez ateşli ve dinamik olduğu söyleniyordu.

Arcangelo Şubat 1653'te Fusignano'da toprak sahibi zengin bir ailede dünyaya geldi. Babası, o doğmadan hemen önce öldü; bu yüzden dört kardeşiyle birlikte, tek başına annesi tarafından büyütüldü. Olasılıkla ilk müzik derslerini bir papazdan aldı ve 1666'da, 13 yaşında, derslerine devam etmesi için Bologna'ya gönderildi. Olağanüstü bir kemancı olan Arcangelo, Bolonya'nın yeni kurulan Accademia Filarmonica üyeliğine kabul edildi.

Gitgide Güçlenme

Corelli 1670'lerin ortasında Roma'ya taşındıktan sonra gelişti. Etkileyici aile bağlantılarından ve dikkate değer yeteneğinden aldığı güçle, çalgıcı basamaklarını çıkıp, 1654'te tahttan feragat ettiğinden beri kentte yaşayan eski İsveç Kraliçesi Christina'nın oda müzisyeni oldu. Kilise sonatlarından oluşan Op. 1 koleksiyonunu ona ithaf etti ve Roma'nın diğer seçkinleri için çalışırken kraliçe 1689'da ölene kadar ona müzik çalmaya devam etti.

Büyük bir sanat hamisi ve yetenekli bir besteci olan Kardinal Benedetto Pamphili, Corelli'yi Roma'daki sarayında Pazar konserlerinde çalmaya ikna etti ve daha sonra da kendi müzik hocası olarak atadı. Corelli'ye hitap edildiği şekliyle "İl Bolognese," Kardinal Pietro Ottobani'nin de dikkatini çekti ve oda üçlemesi Op. 4 koleksiyonunu ona ithaf etti. Papanın atadığı yeğen-kardinal silsilesinin son halkası olan genç Ottobani, Corelli'ye arkadaş gibi davrandı; besteciye yazdığı mektuplarda bu belli oluyor.

Yaratıcılık ve özgünlük

İki kardinale ait yeterli orkestralar, Corelli için müzik laboratuvarı işlevi gördü. Onları, yaylı konçertolarını test etmek için kullandı. Bu konçertolar, Handel de dahil olmak üzere Roma'da bulunan diğer müzisyenleri etkileyen çarpıcı ölçüde yaratıcı eserlerdi ve Corelli 1712'de Amsterdamlı Estienne Roger'la bir yayım anlaşması imzaladıktan sonra Alplerin ötesine geçti. Özgün kompozisyonları Corelli'nin temalarına dayandıranlar arasında Bach ve Tartini de vardı — 20. yüzyılda Rachmaninoff ve Tippett'in yeniden canlandırdığı bir eğilim.

Corelli'nin 1714'te, ölümünden bir yıl sonra yayımlanan Op. 6 koleksiyonu, 12 *concerti grossi* içerir: sekizi kilise üslubuyla, dördü oda üslubuyla. Avrupa'nın müzikseverleri eserlerin yaratıcılığından –özellikle Op. 6, No. 8'den hareketli Largo, "Noel Konçertosu"– ve Corelli'nin bestelerinin büyük ekonomikliğinden ve rahatlığından büyülendi. Altı tane yayımının birden fazla basımı yapıldı ve 18. yüzyıl boyunca repertuarda kaldı — en son modalara aç bir çağda ender bir durum.

△ **KARDİNAL PIETRO OTTOBONI**
Kendisi de bir müzisyen (ayrıca opera metni yazarı) olan Ottoboni, Corelli'nin patronlarından biriydi. Bu portre, y. 1689, kardinali yirmili yaşların başında gösteriyor.

▷ **ARCANGELO CORELLI**
Corelli, Fusignano'da, kenti yönetmek için başarısız bir kampanya yürüten zengin bir ailede dünyaya geldi. Başarısına, muazzam yeteneğinin yanı sıra aile bağlantılarının katkısı oldu.

TEKNİK
The *concerto grosso*

Corelli solo sonatlara, trio sonatları ve yaylı konçertolarına ayrılmış yalnıza altı cilt eser yayımladı. Her bir türe önemli katkılarda bulundu, yüksek sanat standartları koydu ve zengin bir duygu durumu çeşitliliği barındırdı. Corelli'nin, zengin Romalı patronların ayarladığı büyük topluluklar için tasarlanan concerto *grosso*'ları, insan sesinden ve şiirsel metinlerden kurtarılan bağımsız enstrümantal müziğin modelleri işlevi gördü. Küçük bir enstrüman grubu ya da *concertino* ile daha büyük bir çalgıcılar topluluğu, *ripiano* ya da "tam" bando arasında hacim ve dramatik yoğunluk karşıtlıklarından yararlanırlar.

SOL MİNÖR *CONCERTO GROSSO*'DAN PARTİSYON, ARCANGELO CORELLI, 1675

▷ **HENRY PURCELL, y. 1695**
Henry Purcell'in bu portresi, büyük bestecinin 1695'te trajik bir biçimde erken öldüğü yıl John Clasterman tarafından yapıldı. Öldüğünde daha 36 yaşında ve kariyerinin zirvesindeydi. Ölümüne neden olan hastalık bilinmiyor ama verem olduğuna dair tahminler vardır. Bir gece eve sarhoş gelip karısı eve almayınca soğuktan öldüğü de söylenir.

Henry Purcell

1659–1695, İNGİLİZ

Her şeyden önce *Dido and Aeneas* –ilk gerçek İngiliz operası– ile ünlü Purcell, Barok dönemin en büyük ve çok yönlü bestecilerinden biriydi.

Kısa ama hareketli yaşamında Henry Purcell, İngiliz besteciler arasında eşsiz kabul edilirdi. 36 yaşında erken ölümünden sonra, çağdaş yorumcular tarafından "hepimizin hoşuna giden Britanya'nın Orpheus'u" ve "Ülkenin Sevinci ve Dünyanın Harikası" olarak selamlandı. Bir yüzyıl sonra, "müzikal Shakespeare'imiz" olmuştu. O zamanın hiçbir bestecisi, Lully ve Corelli'nin (bkz. 44-45) kıtada moda olan üsluplarını tipik İngilizliği feda etmeden özümseyen esinli eklektizmiyle ya da melodik dehasıyla boy ölçüşemezdi. İngiliz dilinin ritimlerini büyük duyarlılığı, hâlâ eşsizliğini korumaktadır.

Yine de, ulusal bir ikon haline gelen bestecinin biyografisi, hâlâ bölük pörçüktür. Yalnızca 1659'da bir saray müzisyenleri ailesinde dünyaya geldiği, Londra'da Westminster Abbey'in gölgesinde büyüdüğü ve Kraliyet Şapelinde 12 çocuk sopranodan biri olduğu kesindir. 18 yaşında "kral kemanlarının daimi bestecisi" olarak atandı. 1679'da Westminster Abbey'in orgcusu oldu ve bir ya da iki yıl sonra Frances Peters'le evlendi.

Kariyer yapma

Sonraki on yıl boyunca Purcell'in kariyeri saray ve şapel merkezli oldu; ilahiler, kraliyet odları, kraliyet karşılama şarkıları (müziğin dalkavukça metinleri sürekli geride bıraktığı) ve 1685'te II. James için taç giyme marşları üretti. Viyol fantezileri ile üç ve dört partili İtalyan tarzı sonatları, özellikle zengin kromatik armonileriyle, onun dehasını açığa vurur. Dokunaklı ölçüde özlü *Dido and Aeneas* (y. 1683-1689), Vergilius'un epik şiiri *Aeneis*'in kahramanı Aeneas ile kandırılan Aeneas kendisini terk edince intihar eden Kartaca kraliçesi Dido'nun aşk öyküsünü anlatır.

II. James 1688'de tahttan indirildikten sonra Purcell'in yaratıcı faaliyetleri genişledi. 1689'dan itibaren Kraliçe II. Mary'e doğum günü odları sağladı (bkz. sağdaki kutu). Ama militarist III. William'ın ayrıntılı kilise müziğine karşı çıkmasıyla birlikte, daha geniş bir orta-sınıf dinleyici kitlisi için müzik yazmaya başladı: yayımlanmış "seçme aryalar ve şarkılar"da, oyun müziklerinde, Dorset Garden Theatre için "yarı-operalar"da (zamanın yazarı Roger North'un ifadesiyle). Saray bestecisi Purcell, ticari sahne bestecisine dönüşmüştü.

Tehlikeli ölçüde egzotik İtalya'dan ithal olan, tümü şarkılı opera, hâlâ "zinde" İngiliz mizacına yabancı sayılmaktaydı. Başarının reçetesi, var olan bir oyunu alıp kılçıklarından ayıklamak ve müzikle, dansla ve görkemli sahne efektleriyle doldurmaktı. Ayrı ayrı oyuncuları, dansçıları ve şarkıcıları gerektiren bu çok-ortamlı fantezi müzikler, bugünün yapımcılarına ciddi bir zorluk çıkarır, bu nedenle nadiren icra edilir. Yine de Purcell'in son yıllarına ait dört yarı-opera –*Dioclesian*, *King Arthur* (*Kral Arthur*), *The Fairy-Queen* (*Periler Kraliçesi*) ve *The Indian Queen* (*Hindistan Kraliçesi*)– en havalı ve melodi bakımından alımlı müziğini içerir.

◁ ***DIDO AND AENEAS*, DEKOR TASARIMI**
Purcell'in *Dido and Aeneas* operasının, Francesco da Bibiena'nın 1712'de tasarladığı dekorunun illüstrasyonu. Mimar olan Bibiena yalnızca tiyatrolar inşa etmedi, görkemli dekor tasarımlarıyla da ünlüydü.

BAĞLAM
Purcell ve Kraliçe Mary

1689'da, III. William ve II. Mary'nin tahta çıkışı, Purcell'in kariyerinde önemli bir noktanın işaretiydi. Kral biraz zevksiz olduğu halde, Kraliçe Mary müziği seviyordu ve coşkulu bir sanat hamisiydi. Purcell, "Come, ye sons of art" dahil, en güzel doğum günü odlarını ona yazdı. Mart 1695'te, Mary'nin Westminster Abbey'deki cenaze müziğini hazırladı. Cenaze töreninde okunan eserlerden biri, "Thou knowest, Lord, the secrets of our hearts," (Sen bilirsin, Rabbim, kalbimizin sırlarını), aynı yıl Purcel'in kendi cenaze töreninde de icra edildi.

WILLIAM VE MARY'NİN TAHTA ÇIKIŞI ANISINA GÜMÜŞ MADALYA, 1689

▷ ***THE FAIRY-QUEEN*'DEN PARTİSYON**
Bu el yazısı partisyon, Purcell'in yarı-operası *The Fairy-Queen*'in 5. Perdesinden "Thrice Happy Lovers" aryasınındır. Parça, kıskançlık ve "evlilik Yaşamına eşlik eder, / endişeli Özen ve Çekişme" konusunda uyarıda bulunur.

Antonio Vivaldi

1678–1741, İTALYAN

Çok yönlü ve çok üretken Vivaldi, kendi zamanının seçkin İtalyan bestecisi ve şöhretli bir kemancısıydı. Ne var ki öldükten sonra fiilen unutuldu ve ancak 20. yüzyılda yeniden keşfedildi.

◁ **VENEDİK, FRANCESCO GUARDI**
18. yüzyıla ait bu Venedik tablosu, Vivaldi'yle bütünleştirilen kentin çağdaş bir görünümüdür. Burada doğdu, papaz oldu ve ömrünün çoğunu geçirdi; ölmeden önce yalnızca bir yıl buradan ayrıldı.

Vivaldi'nin adı, klasik repertuarda en sık icra edilen ve kaydedilen parçalardan biri olan en ünlü eseri *Dört Mevsim*'den ayrılamaz. Bununla birlikte bu dört keman konçertosu, üretiminin yalnızca küçük bir bölümünü temsil eder. Yaklaşık 500 konçertoya ek olarak (neredeyse yarısı, kendi çalgısı keman için), 16'sı eksiksiz, diğerleri kısmen günümüze ulaşan 50 kadar opera, büyük miktarda dinsel müzik, bir ya da iki enstrüman için sayısız sonat ve başka çeşitli kompozisyonlar yazdı. Eleştirmenler onu aşırı üretim yapmakla ve tekrara düşmekle suçladı ama en güzel eserleri, o zamanın en büyükleri arasında sayılır.

Vivaldi Venedik'te doğdu ve İtalya'nın içinde ve başka yerlerde çok dolaşmasına rağmen, ömrünün çoğunu bu kentte geçirdi. Berber olarak çalışmaya başlayan babası, o kadar iyi bir amatör kemancıydı ki, profesyonel olabildi ve 1685'te San Marco Kilisesinde müzisyen olarak çalışmaya başladı.

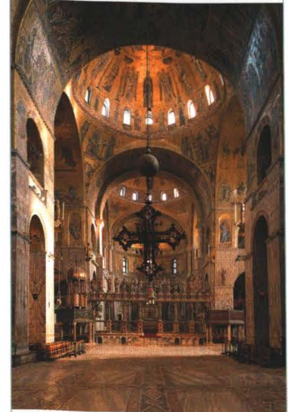
◁ **ANTONIO VIVALDI**
O zamanın bu anonim portresinde Vivaldi'nin taktığı büyük peruk, ona *il prete rosso* ("kızıl papaz") lakabını kazandıran kızıl saçlarını gizler.

Müzik ve din

Vivaldi keman yeteneğini babasından aldı; bu yüzden müzik kariyeri zaten belliydi ama yaşamında din de önemli bir rol oynayacaktı. 1693'te, olasılıkla ailenin bölge kilisesinde papaz olan bir amcasından etkilenerek papazlık eğitimine başladı.

BAĞLAM
San Marco, Venedik

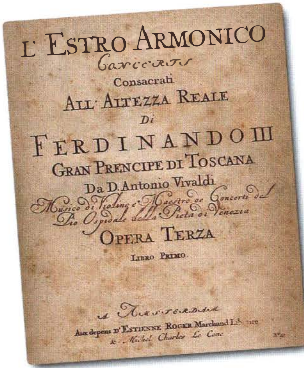
Vivaldi'nin müzisyen olarak bilinen ilk ortaya çıkışı, 18 yaşında, Venedik'in en önemli kilisesi San Marco'da kemancı olarak babasıyla birlikte çalınca gerçekleşti. Kilise esas olarak 11. yüzyılda inşa edildi ve uzun bir müzik geleneği vardı. Onunla ilişkili ünlü besteciler arasında, 1585-1612'de baş orgcu olan Giovanni Gabrieli ve 1613-1643'te müzik yönetmeni olan Claudia Monteverdi vardı. Müzik yalnızca kilisenin içinde değildi, San Marco meydanındaki dinsel törenlerde de vardı.

SAN MARKO KİLİSESİNİN NEFİ, VENEDİK, İTALYA

" **Bir konçertoyu**, bir **yazıcının yazmasından daha** hızlı **bestelemekle övündüğünü** işittim "

CHARLES DE BROSSES, *VENEDİK'İ ZİYARET EDEN FRANSIZ*, 1739

△ ***L'ESTRO ARMONICO***
Vivaldi'nin 1711'de yayımlanan *L'estro Armonico*'sunun (Armonik Esin) kapak sayfası, sanatların, özellikle müziğin büyük hamisi Toskana Prensi Ferdinand'a bir ithafı gösterir. Ferdinand'ın Floransa'ya yakın Poggio a Caiano'daki villası, birçok müzikal performansın mekânıydı.

ÖNEMLİ ESERLER

1711
L'estro armonico, 12 konçertodan oluşan bir set, Amsterdam'da yayımlanır ve geniş bir etki yaratır.

1713
Vivaldi'nin ilk operası *Ottone in villa*'nın ([*İmparator*] Otto Villasında) galası Vicenza'da yapılar.

y.1715
En ünlü koro müziği parçası *Gloria*'yı yazar; öldükten sonra kaybolur ve 1939'a kadar bir daha icra edilmez.

1725
Dört Mevsim Amsterdam'da, *Armoni ile İcat Arasında Yarışma* başlıklı bir set halinde yayımlanır.

1735
Vivaldi'nin oyun yazarı Carlo Goldoni ile işbirliği yaptığı operası Griselda'nın galası Venedik'te yapılır.

Vivalda Mart 1703'te, 25 yaşında papaz olarak atandı. Altı ay sonra, yetim ve terk edilmiş kızlar için bir yuva olan Ospedale della Pietà'ya (Merhamet Evi) –Venedik'te bu türden dört kurumdan biri– keman öğretmeni olarak atandı. Bu evlerde müzik müfredatın bir parçasıydı ve Vivaldi'nin zamanında özellikle Pietà, orkestrasının ve korosunun kalitesiyle ünlüydü. Önde gelen besteciler özel olarak onlar için müzik yazdı ve konserlerine zevkle gidiliyordu.

Vivaldi'nin Pietà'daki görevleri, öğretmenliğe ek olarak, beste yapmayı, orkestra yönetmeyi ve çalgı satın almayı da kapsamaya başladı.

▷ **OPUS 9 PARTİSYONU, *LA CETRA***
Antonio Vivaldi *La cetra* (adını lire benzer bir çalgıdan alan) başlıklı ve 12 keman konçertosundan oluşan bir seti VI. Karl'a ithaf etti ve elyazması bir kopyasını imparatora sundu.

Neredeyse ömrünün sonuna kadar bu evle ilişkisini sürdürdü. Bununla birlikte, diğer faaliyetleri ve gezileri nedeniyle hizmetleri evle sınırlı olamadı ve karakteri, bazen, kurumun yöneticileriyle çatışmaya neden olmuş gibi görünüyor. Eleştiriler konusunda alınganlığıyla, kendini beğenmişliğiyle ve fodulluğuyla ünlüydü; bazı çağdaşlarına göre dünyeviliği, bir papaz olarak statüsüyle çelişmekteydi.

Uluslararası ün

Vivaldi'nin müziği ilk kez 1705'te Venedik'te yayımlandı ama daha önemlisi 1711'de, Amsterdam'da çalışan Fransız Estienne Roger, 12 konçertodan oluşan bir koleksiyonu *L'estro armonico* (*Armonik Esin*) başlığıyla yayımladı. Roger, kesmen gravür ve baskı kalitesinden ötürü ama esas olarak, Berlin, Londra, Paris ve diğer kentlerde temsilcilikleri bulunan çok etkin bir dağıtım ağına sahip olduğu için Avrupa'da en önemli müzik yayımcısıydı. Vivaldi'nin uluslararası ün kazanmasında önemli bir rol oynadı.

Vivaldi'nin kendi gezileri de ününün yayılmasına yardımcı oldu. İlk operası 1713'te Vicenza'da üretildi ve 1718-1720'de Mantova'da –Kutsal Roma İmparatorluğuna bağlı bir kent– yaşadı ve orada, müziksever vali Hesse-Darmstadt Prensi Philip'in sarayı için birkaç eser yazdı. 1720'lerin başında zamanının çoğunu, birkaç operasının sahnelendiği Roma'da geçirdi (bir besteci olduğu kadar bir emprezaryoydu). 1729'un sonundan 1731'in başına kadar, yaşlı babasıyla birlikte orta Avrupa'yı gezdi, Viyana'yı ve olasılıkla Prag'ı ziyaret etti.

Vivaldi'nin operaları, 1726'dan 1739'a kadar düzenli olarak, genellikle başrolde, operalarda yer alan Anna Girò (ya da Giraud) adında çekici bir genç şarkıcıyla ilişki kurmasına yol açtı. Vivaldi'den 30 yaş küçük olmasına rağmen, sevgili olduklarına dair dedikodular vardı. Söylendiler olasılıkla temelsizdi ama Vivaldi'nin kariyerine zarar verdi. Özellikle 1738'de Ferrara başpiskoposu Vivaldi'nin kente girmesini yasakladı ve bu durum, operaların oradaki icralarının iptal edilmesine yol açtı.

Viyana geç taşınma

O sırada Vivaldi'nin müziği İtalya'da popülerliğinin zirvesini geçmişti ve 1740'ta, imparator VI. Karl'dan daha fazla destek alma umuduyla Viyana'ya taşındı (ikisi 1728'de karşılaşmış ve Karl –yetenekli bir amatör müzisyendi– Vivaldi'ye cömert davranmıştı). Ne var ki, Vivaldi Viyana'ya geldikten kısa süre sonra Karl beklenmedik bir biçimde öldü ve bestecinin kariyeri miadını doldurdu.

> "**Böyle bir çalış** daha önce hiç **işitilmedi** ve hiçbir zaman **emsali** olamaz..."
>
> F.A. VON UFFENBACH, VİVALDİ'NİN SOLO KEMAN ÇALIŞINI DİNLEYİNCE, 1715

Ertesi yıl Viyana'da öldü ve çok mütevazı bir cenaze töreni düzenlendi — bu durum, para sıkıntısı çektiğini gösterir. Meslek yaşamı boyunca çok para kazanmasına rağmen, harcamaları da fazlaydı — özellikle operaların yapımına.

Ölümünden sonra Vivaldi'nin ünü geriledi ve 19. yüzyıl boyunca fiilen unutuldu. Besteciye bilimsel ilgi 20. yüzyılın başında ortaya çıktı ve 1926'da, daha önce bilinmeyen yüzlerce eseri de içeren büyük bir koleksiyonun keşfedilmesiyle birlikte ilgi daha da arttı.

Ne var ki, Vivaldi'nin popüler ünü, ilk kez 1948'de çıkan uzunçalarların yükselişiyle bağlantılı olarak, ancak 1950'lerden sonra önemli bir gelişme kaydetti. *Dört Mevsim*, yeni format için biçilmiş kaftan gibi görünüyordu (plağın her bir yüzüne iki konçerto uyuyordu) ve eser çok geçmeden halkın yoğun ilgisini çekti.

Konçerto mirası

Vivaldi'nin operalarından büyük beklentileri olmasına rağmen, şimdi fazla bilinmiyorlar ve ünü, esas olarak konçertolarına dayanır. Konçertolar hayat dolu, yaratıcı müzikle doludur ve Vivaldi'nin yerleştirdiği ve başkalarınca kopya edilen üç-bölümlü örüntüleriyle dikkate değerdir: iki hızlı bölüm arasında yavaş, lirik bir orta bölüm — birincisi tipik olarak heybetli, üçüncüsü daha şen. *Dört Mevsim*, aynı zamanda programlı müziğin -yani bir anlatıyı ya da resim düşüncesini ifade eden müzik– en eski ve ön şahane örneklerinden biridir: Havlayan köpekler, rüstik gaydalar ve buzlu manzaralar, Vivaldi'nin akla getirdiği canlı imgeler arasındadır.

TEKNİK

Barok keman

Vivaldi'nin zamanında kullanılan kemanlar yüzeysel olarak bugünkü modellere benzer ama tasarımlarında önemli farklılıklar vardır. Barok kemanda çenelik yoktur; çünkü ilk çalgıcılar, bugün bilinenden daha alçak bir konumda çalardı ve sap daha kısadır. Teller metal ya da sentetik malzemeden değil, organik malzemeden (koyun bağırsağından) yapılır. Çıkarılan ses, modern kemanınkinden tipik olarak daha hafif ve daha içtendir. Erken müziğin uzman icracıları Barok keman -ya özgünlerini ya birebir kopyalarını– kullanır.

BAROK KEMAN, 1750

◁ **CHARLES VI OF AVUSTURYA İMPARATORU VI. KARL**

Vivaldi, VI. Karl'la –burada Josef Kiss ve Friedrich Mayrhofer'ın bir tablosunda tasvir ediliyor– imparator Trieste'yi ziyaret ederken karşılaştı. Karl, Vivaldi'nin eserlerinin büyük bir hayranı oldu ve ona şövalye unvanı verdi.

▷ **GEORG PHILIPP TELEMANN**
Besteci ve orgcu, 18. yüzyılın birinci yarısında Alman müziğinin dönüşümüne yardımcı oldu. Besteciliğin tüm ana biçimlerini kucaklayan üretimi, 3.000 eseri buldu.

Georg P. Telemann

1681–1767, ALMAN

Her beste üslubuna açık Telemann, yaratıcı bir enerji santraliydi. Diğer hazinelerin yanı sıra, dünyanın en güzel geç Barok enstrümantal eserlerinden bazılarını üretti.

Georg Philipp Telemann sağken Almanya'nın önde gelen bestecisiydi. Üretimi muazzamdı: 40 opera, 1.000'den fazla kilise kantatı, 125 civarında uvertür-süit, en az aynı sayıda konçerto, 50 sonat, 40 kuartet, dağ gibi oda müziği ve solo klavye için yaklaşık 250 parça. 500 ilahiyi armonize etti ve birkaç düzine şarkı yayımladı. Yine de Telemann eserlerinin niceliğiyle değil, niteliğiyle, yenilikçiliği ve mucitliğiyle, değişik müzik üsluplarını birleştirme dehasıyla ve değişen zevklere ayak uydurma yeteneğiyle ünlüydü.

Gizi bir tutku

Telemann 1681'de Magdeburg'da doğdu (bkz. aşağıdaki kutu). Doğduktan kısa süre sonra babası öldü. Genç Georg şan dersleri ve temel klavye eğitimi almasına rağmen, esas olarak kendi kendini yetiştiren bir müzisyen ve besteciydi. Annesi müzik tutkusunu onaylamadı ve tüm çalgılarına el koydu; 80 km güneyde Halle'de yaşayan Handel gibi, gizlice çalıştı ve beste yaptı.

Aile baskısı ve kişisel hırs Telemann'ı Leipzig Üniversitesinde hukuk okumaya itti. Mezmur 6 içi yazdığı müzik St. Thomas'ta icra edildikten sonra, Leipzig belediye başkanı, onu St. Thomas ve Yeni Kilise için eser yazmaya davet etti. Kısa süre sonra Telemann bir öğrenci bandosu kurdu, Leipzig operasının müzik yönetmeni ve Yeni Kilisenin orgcusu oldu ve St. Thomas'ın çok çalışan koro şefi kıskanç Johann Kuhnau ile bozuştu.

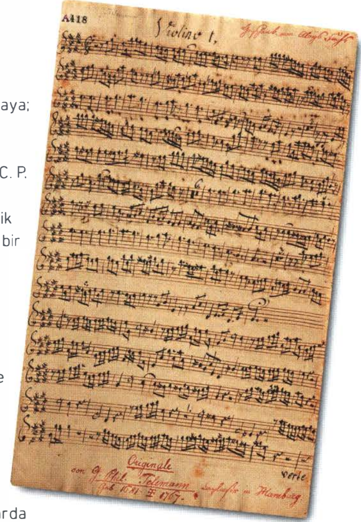
Leipzig çıraklığı sonrasında ve daha sonra Promnitz Kontunun hizmetinde Telemann, belli başlı Avrupa müzik üsluplarında ustalaşırken, Polonya ve Moravya halk müziğini de özümsedi. Bach'ın memleketi Eisenach'ta ve kentin müzik yönetmeni ve kilise müzisyeni olarak rahat bir hayat sürdüğü Frankfurt'ta çalıştı. 1721'de Hamburg'un ünlü Johanneum'unun koro şefi ve beş ana kilisesinin müzik yönetmeni olma davetini kabul etti; ertesi yıl, Almanya'nın ilk halka açık opera evi Gansemarkt Oper'in yönetmeni olarak iş yükünü artırdı.

Evlilik sorunları ve iş yükü

Telemann'ın ilk karısı 1711'de öldü. Kendisinden 17 yaş küçük olan, sekiz oğlan ve bir kız doğuran ikinci karısının İsveçli bir subayla ilişkisi vardı ve bu durum, 1724'te Hamburg'da bir kukla oyununda alay konusu yapıldı. Ayrıca büyük kumar borçları vardı ve kocasının arkadaşlarının yardımıyla borçları ödedikten sonra, 1736'da evi terk etti.

Telemann'ın tek başına Hamburg'daki üretkenliği insanüstüydü. Ama Bayreuth ve Eisenach saraylarına serbest çalışmaya; üç otobiyografi yazmaya; Bach ve Handel'la dostluğu sürdürmeye; ilk Almanca müzik dergisini çıkarmaya; vaftiz oğlu C. P. E. Bach da dahil, yetenekli genç bestecilerle yazışmaya; bestecilik dersleri vermeye; şiir yazmaya; bir müzisyenin yapabileceklerinin sınırlarını genişletmeye; hatta bahçıvanlık yapmaya da zaman buldu. Seksenli yaşlarına kadar bir besteci olarak aktif kaldı ve 1767'de ölmeden kısa süre önce hâlâ en son müzik üsluplarını araştırıyordu.

Ölümünden sonra Telemann, kısmen Bach'ın ve Handel'ın gölgesinde kaldığı için, tarihten silindi. Bununla birlikte son yıllarda icracılar, 1733 tarihli *Tafelmusik*'inden (*Masa Müziği*) – o zamanın neredeyse her enstrümantal türüne ilişkin geniş bir inceleme– seçme parçaları canlandırdı ve *Hamburger Ebb und Fluht* (*Su Müziği olarak bilinir*) ve çok acıklı *Brockes-Passion* gibi eserleri desteklediler.

△ **PARTİSYON, KUTSAL KANTAT**
Telemann'ın Kutsal Kantatının bu imzalı partisyonu, birinci keman bölümünü gösterir. Bu, yazdığı 1.000'den fazla kilise kantatından biridir.

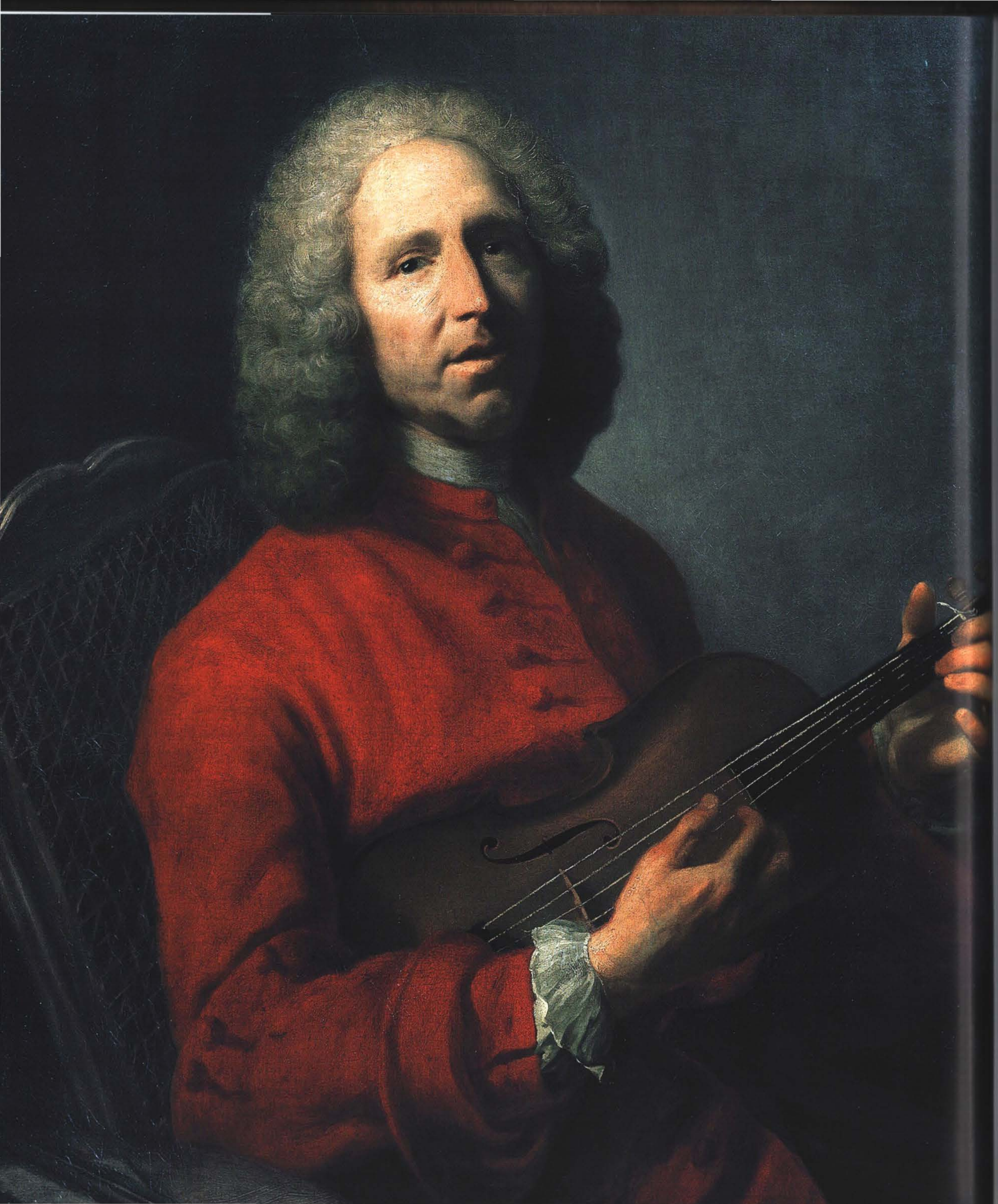
BAĞLAM
Otuz Yıl Savaşları

Otuz Yıl Savaşları (1618-1648) sırasında yıkıma uğrayan Magdeburg, Telemann çocukken harap haldeydi. Kan ve kıtlık anıları, 1631'de Katolik güçlerin Protestan kenti yerle bir etme mirası, halkın aklından çıkmıyordu. İç savaşın gölgesi, Almanların zihnini, ticaret ve sanat yoluyla ulusal ve uluslararası barışı geliştirmeye odakladı.

Alman besteciler, "karma lezzet" olarak bilinen şeyi, farklı üslupların birliğini yaratarak ulusların uyumuna katkıda bulundu. Telemann, "Fransız canlılığı... İtalyan şakşakçılığı... İngiliz ve Polonya şakacılığı" dediği şeyi dönüştürebilen bir müzik simyacısı olduğunu kanıtladı.

1631'DE MAGDEBURG'UN DÜŞÜŞÜ, OTUZ YIL SAVAŞLARINDA

Jean-Philippe Rameau

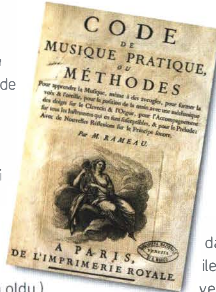
1683–1764, FRANSIZ

Sahnede başarılı olma hırsını hep diri tutan Rameau, ilk operasını 50 yaşında üretti. Hiç geriye bakmadı; oldukça saygın bir Barok besteci ve müzik teorisyeni oldu.

Jean-Philippe Rameau, Dijon'da müzisyen bir ailede dünyaya geldi. Babası kilise orgcusuydu; Jean-Philippe de benzer bir yol izleyip, orgcu olarak bir dizi görev aldı ve bunları, yazmayla ve öğretmenlikle birleştirdi.

Halkın dikkatini ilk çeken Rameau'nun yazılarıydı. *Treatise on Harmony*'si (1722; *Armoni Üzerine İnceleme*) heyecan yarattı ve oldukça etkili oldu. İki yıl sonra, bir klavsen eserler kitabı ününü perçinledi. Daha çok dinsel müziğine yoğunlaşarak beste yapmaya devam etti ama büyük bir atılımı yapamadı. Bunun nedeni, kısmen, Rameau'nun huysuz mizacı olabilir (çalkantılı ilişkisi olanlardan biri de yazar Voltaire'di). Sonunda bir patron buldu: 1733'te *Hippolyte et Aricie operasını sahnelemesini olanaklı kılan banker* Le Riche de la Pouplinière. (Eser daha sonra eleştirmenleri ikiye böldü: Opera bestecisi Jean-Baptiste Lully tutkunları eseri çok atılgan, çok fazla "İtalyan" buldu; ama hayranlık duyanlar da oldu.)

◁ **JEAN-PHILIPPE RAMEAU, y. 1728**
Rameau'nun müzik kariyeri, bir gezgin müzisyenler grubuyla birlikte "birinci keman" çalan genç bir adam olarak İtalya'ya gittikten sonra başladı.

CODE DE MUSIQUE PRATIQUE, OU MÉTHODES
Par M. RAMEAU.
A PARIS, DE L'IMPRIMERIE ROYALE

◁ ***KAPAK SAYFASI, CODE OF MUSIC PRACTICE***
Rameau'nun 1760'ta yayımlanan *Code of Music Practice*'i (*Müzik Pratiğinin Şifresi*), 18. yüzyılda önde gelen bir müzik teorisi eseriydi.

Fırsat yakalama

Rameau bu ilk fırsattan yararlandı. 1730'larda bir dizi opera besteledi; bunlardan *Castor et Pollux ve Les Indes Galantes*, en popüler yapımları oldu. Lully'nin değişken formatını, piyes, dönüşüm sahneleri ve bale-ara oyunları karmasını korudu — Lully'nin eserleri lirik trajediyi, opera-baleyi ve komedi-baleyi içerir. Rameau daha dinamik bir yaklaşımı yeğledi. Lully'nin yaylı orkestrasını genişletti — flütler, fagotlar, obualar, trompetler ve davullar ekleyerek– ve koro ile solistler arasında karmaşık ve armonik etkileşimler yarattı. *"Lully'nin oyunculara ihtiyacı var, benim şarkıcılara"* diyordu.

Değişen algılar

Rameau sonunda Lully ile aynı üne kavuştu. Daha sonraki yapımlarının çoğu Paris Operasında ya da kraliyet saraylarında sahnelendi ve ileri yaşında XV. Louis onu bir unvanla, emekli maaşıyla ve kraliyet bestecisi göreviyle onurlandırdı. Ne var ki, İtalyan komik operasının yükselişiyle birlikte, ününde ironik bir tersine dönüş oldu. Eleştirmenler, gençliğinde Rameau'ya çok fazla İtalyan (çok fazla süslü) demişti ama "Soytarılar Savaşı" sırasında (bkz. sağdaki kutu) hiciv yazarları onu yeterince İtalyan olmadığı, eski Fransız okulunun ciddi bir temsilcisi olduğu için alaya aldı. 20. yüzyılda ününe tekrar kavuştu.

◁ ***HIPPOLYTE ET ARICIE***
Rameau'nun ilk operası, *Hippolyte et Aricie* lirik trajedisiydi; burada 2009'da Toulouse'daki bir performansı gösteriliyor. Yaşamının geç bir evresinde yazılmasına rağmen, eser ünlü olmasını sağladı.

BAĞLAM
Soytarılar Savaşı

1750'lerin başında Rameau, İtalyan komik operasının ve Fransa'daki daha ciddi taydaşının göreli meziyetleriyle ilgili bir söz dalaşına bulaştı. Tartışmayı, Giovanni Battista Pergolesi'nin *La serva padrona* (*Metrese Dönüşen Hizmetçi*) operasının başarısı başlattı. Bouffons (Soytarılar) olarak bilinen bir grubun sahnelediği opera, Fransız filozof Jean-Jacques Rousseau'nun İtalyanların zindeliğini öven bir broşür çıkarmasına yol açtı. Karşılıklı yurtsever broşürler birbirini izledi. O günün önde gelen opera bestecisi olarak Rameau, bu metinlerde çoğu kez gerici figür olarak damgalandı.

İTALYAN BESTECİ GIOVANNI BATTISTA PERGOLESİ (1710–1736)

Johann Sebastian **Bach**

1685–1750, ALMAN

Birçoklarınca en büyük Barok besteci olarak selamlanan Bach, oratoryolardan içten klavye parçalarına kadar uzanan müzik yarattı. Besteciliği, matematiksel karmaşıklığı köklü insanlıkla birleştirir.

◁ **BACH EVİ, EISENACH**
Eisenach'ta, eskiden yanlışlıkla Bach'ın doğduğu yer sanılan yarı-ahşap ev, şimdi yaşamı ve eserleri için müze işlevi görüyor. Sahip olduğu ve çaldığı birçok çalgıyı barındırır.

Sekiz çocuğun sonuncusu olan Johann Sebastian Bach, Mart 1685'te Almanya'da, Thüringen'deki Eisenach kasabasında doğdu. Ailenin üyeleri 16. yüzyıldan beri müzisyendi: Babası Johann Ambrosius, Eisenach'ın küçük kasaba müzikal yaşamında öne çıkan yetenekli bir yaylı çalgılar çalgıcısıydı; birkaç amca orgcuydu ve kuzenlerden biri, Johann Christoph Bach, bir besteci olarak üne kavuşmuştu.

Johann Sebastian, ailenin zengin müzik geleneğinin yanı sıra Lutherci Protestanlığı özümsemiş yaşamının erken döneminde müzik çalmayı ve bestelemeyi öğrendi. Dokuz yaşında yetim kaldı; annesinden dokuz ay sonra babası öldü ve yakındaki Ohrdurf'ta, en büyük kardeşi Christoph ile birlikte yaşamaya gönderildi. Christoph, ünlü besteci Johann Parchelbel'in (bkz. s. 83) öğrencisi olmuş bir orgcuydu ve Johann Sebastian'ın gayriresmi müzik eğitimi kardeşinin gözetimi altında devam edebilirdi. Org çalmayı ilk kez Ohrdurf'ta öğrenmiş olabilir ve kilise korosunda şarkı söylediği kesindir; çünkü 15 yaşında vokal yeteneği, Güney Almanya'da Hamburg'a yakın itibarlı Michaeliskirche okulunda ona bir yer kazandırdı. Orada, Lüneburg Johanniskirche'de orgcu olan besteci Georg Böhm'ün etkisiyle orga ilgisi daha da arttı.

Hoşnutsuz çalışan

Bach 17 yaşında eğitimini bitirdi ve geçimini sağlama yoluna koyuldu. Weimar dükünün sarayında küçük bir görevde bir süre kaldıktan sonra 1703'te önce Arnstadt'ta, sonra Mühlhausen'de kilise orgcusu oldu — her iki kasaba da Thüringen'de. Ne var ki, taşkın yetenekleri dünyevi işlere koşulunca sorunlu bir çalışan olduğu anlaşıldı. Bach'ın o sırada Alman müziğinin bir numarası olan Dieterich Buxtehude'nin performanslarını dinlemek için gittiği Lübeck'te uzun bir izin kullanması, Arnstadt'ta kilise yetkililerinin canını sıktı. Koralların eşlik müziğinin çok fazla ayrıntılı

TEKNİK
Lutherci kilise müziği

Müzik, Lutherci kilise ayinlerinin ayrılmaz bir öğesiydi. 18. yüzyılda cemaatin koral (ilahi) okumasına, solo giriş ve ara müzikler sağlayabilen bir orgcu eşlik ederdi. Kantatlar da –solo şarkıcıların, koronun ve çalgıcıların daha ayrıntılı performansları– ayinlere dahil edildi. Bir ayinin müzikal öğesi bir saatten fazla sürebilirdi. Pazar ayinleri, bazı Lutherciler müziğin dikkatleri ibadetten uzaklaştırdığını düşünmesine rağmen Alman kentlerinde bulunan ana müzik performanslarıydı.

1650 CİVARINDA THÜRİNGEN'DE YAPILAN ALMAN BAROK ORG

> "**Bach'ta** şeylerin **sahtesi yapılamaz** ve hepsi işe koşulursa **müzik şarkı söyler.**"
>
> HILARY HAHN, KEMANCI

▷ **JOHANN SEBASTIAN BACH, 1746**
Alman ressam Elias Gottlob Haussmann'ın yaptığı bu portre, yaklaşık 60 yaşında, elinde ünlü altı sesli muamma kanonu tutan Bach'ı tasvir ediyor.

Canon triplex à 6 V

PROFİL

Anna Magdalena Bach

Bach'ın 1701'de doğan ve kızlık adı Anna Magdalena Wülcken olan ikinci karısı, bir trompetçinin kızıydı. Evlenmeden önce, Köthen sarayında şarkıcıydı. 13 çocuğunun ilkini 1723'te doğurdu. Anna Magdelana, kocası için partisyon kopyalayan yetenekli bir müzisyendi ama müziğinin bir kısmını onun yazdığına dair iddialar yalandır. Anna Magdalena Defterleri, Bach'ın karısı için derlediği müzik koleksiyonları, ev içi müzik yapmada onun rolüne tanıklık eder. Bach'ın ölümünden sonra Anna Magdalena beş parasız kaldı. 1760'ta bir dilenci olarak öldü ve yoksullar mezarlığına gömüldü.

BACH'IN SOLO KEMAN İÇİN RE MİNÖR PARTİTASINDA, ANNA MAGDALENA'NIN ELLE YAZDIĞI *CHACONNE'DAN BİR SAYFA*

olduğunu da iddia ettiler. Buna karşı Bach da, kendisine verilen görevlerin çok çeşitli olmasından ve bunun, onu orgdan ve beste yapmaktan uzaklaştırdığından yakındı. Yerel müzisyenlerin kalitesizliğine tahammül edemiyordu ve bir keresinde, yeteneklerine hakaret ettiği genç bir fagotçuyla şiddetli bir kavgaya tutuştu.

İlk tanınma

Bu sırada Bach'ın org çalışının kalitesi dikkat çekmeye başlamıştı ve dikkate değer bestelerinden bazıları da çıkmıştı. İlk yayımlanan eseri *Gott ist main König* (*Tanrıdır Benim Kralım*) kantatı, 1707'de Mühlhausen'deyken basıldı. Re-minör Tokata ve Füg de –en ünlü org eserlerinden biri– bu sırada bestelemiş olabilir.

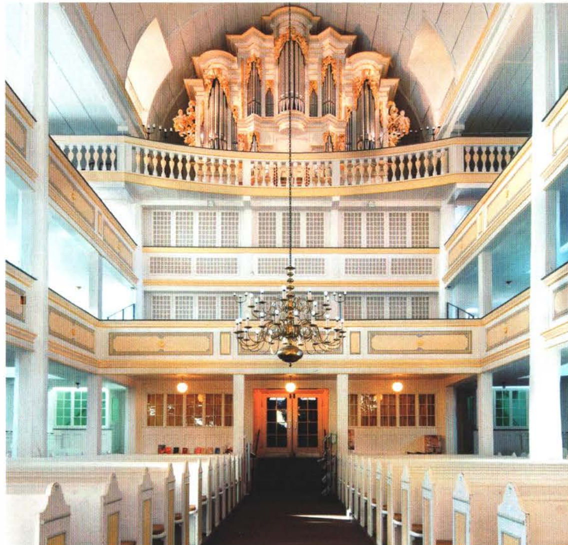
Bach, katı Lutherci cinsel ahlak kuralına uydu. Kadınlara ilginin tek erken kanıtı, kilise yetkililerinin, Arnstadt org katına "yabancı bir kızın" girmesine izin verdiğine dair şikâyetiydi. 1707'de, dayısından kalan küçük bir mirasın verdiği güçle ikinci kuzeni Maria Barbarayla evlendi. Yedi çocukları oldu ve yalnızca dördü yaşadı. Bu doğumların çoğu, 1708'den itibaren Bach'ın orgcu ve başkemancı olduğu Weimar düklüğü sarayında gerçekleşti.

Weimar'ın etkileri

Bir düklüğün daha geniş bağlantıları, Bach'ı Almanya dışındaki güncel müzik eğilimleriyle, özellikle İtalyan besteci Antonio Vivaldi'nin eserleriyle ilişki kurmasını sağladı. Bach'ın bir virtüöz olarak ününü de yaygınlaştırdı. Anlatılanlara göre Fransız orgcu Louis Marchand ile bir müzik yarışmasına katılmak için Dresden'e davet edildi; Fransız yarışmadan çekilip, örtük bir şekilde yenilgiyi kabul etti. Kaprisli Weimar dükünün bir hizmetkârı olarak Bach'ın konumu, bir Thüringen kilisesinde orgcu olmaktan daha az kısıtlayıcı ve epeyce daha iyi maaşlı olmasına rağmen tamamen rahat da değildi. 1717'de başka bir Alman sarayında, Kithen Prensi Leopold'un sarayında müzik yönetmenliği görevini kabul etmek için izin istedi. Bu sadakatsizliğe öfkelenen dük Bach'ın bir ay hapisle cezalandırdı; ardından istemeyerek de olsa, gitmesine izin verdi.

△ **SAXE-WEIMAR DÜKÜ**
1708'de Bach, düklüğü kardeşi Johann Ernst ile birlikte yöneten Saxe-Weimar Dükü Wilhelm Ernst'in sarayında oda müzisyeni olarak çalıştı.

◁ **BACH KİLİSESİ, ARNSTAOT**
Bach Thüringen'de Arnstadt'da Neue Kirche'de (Yeni Kilise) 1703-1707'de orgcu olarak çalıştı. 1935'te onun onuruna adı, Johann-Sebastian-Bach-Kirche olarak değiştirildi.

△ **THOMASSCHULE, 1840**
Bach Leipzig'de, müzik yönetmenliği yaptığı Lutherci kilise Thomaskirche'ye bağlı Thomas Okulunda yaşadı. Okulun bu çizimini, 1835'ten 1847'ye kadar karşı binada oturan Felix Mendelssohn yaptı. 19. yüzyılda Bach'ın eserlerine ilginin canlanmasına Mendelssohn yardımcı oldu.

Prens Leopold, küçük bir orkestrası olan hevesli bir amatör müzisyendi ve Köthen, Bach'ın canlı imgelemine bereketli bir zemin sağlıyordu. İlgi odağı org müziğinden ve katatlardan klavsen, keman ve çello ile oda orkestrası için eserlere kaydı.

Köthen yılları

Bach'ın birçok bestesini tarihlemek çok zor olmasına rağmen İki Keman İçin Konçerto, Solo Çello İçin Süitler ve Solo Keman İçin Sonatlar ve Partitalar gibi şaheserleri, olasılıkla Köthen'de yazdı. *Brandenburg Konçertoları*, Soloların küçük bir orkestrayla birlikte çaldığı İtalyan *concerto grosso* üslubuna dayanan altı eser, 1721'de yazıldı ve ertesi yıl, ilk *Well-Tempered Clavier* (*Eşit Düzenlenmiş Klavye*) kitabı –majör ve minör tuş aralığının tam kullanıldığı 24 prelüt ve füg– tamamlandı.

Köthen sarayında geçirdiği dönem, Bach için genel olarak mutlu bir dönemdi ama 1720'da aile trajedisiyle bozuldu. Bach, Carlsbad'da kaplıcaya giden prense eşlik ederken, karısı Maria Barbara beklenmedik bir biçimde hastalandı ve öldü. Cenazesine yetişemedi. Bir yıl sonra Bach, 20 yaşındaki şarkıcı Anna Magdalena Wülcken'le evlendi (bkz. s. 58, kutu).

Leipzig'e kararlı bir hamle

İster bu olaylardan ister saraydaki değişikliklerden rahatsız olsun, prens müziğe hiç ilgi duymayan bir kadınla evlendi ve Bach alternatif bir iş ve yeni bir meydan okuma aramaya başladı. 1723'te, gelişen bir ticaret ve kültür

> “**Tanrı'ya sena** ve **zihni yeniden yaratma, her müziğin tek hedefi** ve **amacı** olmalıdır.”
>
> J. S. BACH

△ **BACH VE OĞULLARI, 1730**
Alman portre ressamı Balthasar Denner'in bu tablosunun, elinde çello tutan Bach'ı üç oğluyla birlikte tasvir ettiği sanılıyor; ama bazı tarihçiler, Bach'ın ailesini gösterdiğine karşı çıkıyor.

merkezi olan Sakson kenti Leipzig'de bir iş olanağı doğdu. Thomaskirche'de ve kentteki diğer büyük kiliselerde müzikten sorumlu olacak bir "kantor"a ihtiyaç vardı. İstedikleri adayı, ünlü besteci Georg Philipp Telemann'ı işe alamayan kent yetkilileri, mecburen Bach'ı aldı — bir meclis üyesinin ifadesiyle, "en iyisi elde edilemeyince vasat olanlar kabul edilmelidir." Bach, müziğinin "çok uzun sürmeyeceğine" ve "opera" üslubunda olmayacağına söz vermek zorundaydı. Umut vaat etmeyen bu başlangıca rağmen Bach ömrünün sonuna kadar oturacağı bir makam bulmuştu.

Leipzig'deki ilk yıllarında Bach'ın yaratıcı enerjisi şaşırtıcıydı. Dört kilisede müzikten sorumlu olan Bach, ortalama haftada bir yeni kantat dışında, kilise yılının önemli olayları için büyük ölçekli eserler yazdı — 1723 Noeli için *Magnificat*, 1724 Paskalyası için *Aziz Yuhanna Pasyonu*

ÖNEMLİ ESERLER

1721
Köthen saray orkestrası için altı *Brandenburg Konçertosu*'nu yazar. Brandenburg Uçbeyine ithaf edilir.

1722
Bach'ın 24 klavye prelüdünden ve fügünden oluşan ilk kitabı *İyi Düzenlenmiş Klavye* yayımlanır. Bunu ikinci bir kitap izler.

1724
Bach'ın *Aziz Yuhanna Pasyonu*'nun, Leipzig'de kilise müziği yönetmeni olarak ilk yılında Paskalyada prömiyeri yapılır.

1727
Aziz Matta Pasyonu, Paskalyada, Leipzig'de Thomaskirche'sinde icra edilir.

1734–35
Noel Oratoryosu, altı partili bir eser, Leipzig'de Nikolaikirche'de icra edilir.

1741
Dresden'de Rusya'nın Saksonya büyükelçisi için 30 klavye çeşitlemesi *–Goldberg Çeşitlemeleri* denilir– yazar.

1747
Müzik İkramı, Prusya Kralı II. Friedrich'in verdiği bir ezgi üzerine ayrıntılı füg çeşitlemeleri, yazar.

1749
Si-minör Missa'yı, 1733'te başlanan bir koro eseri, tamamlar. Sağlığında icra edilmedi.

◁ ***AZİZ MATTA PASYONU***

Almanca söylenen ve burada 1740'lara ait elyazması pir partisyonu gösterilen *Aziz Matta Pasyonu*'nda Bach'ın müziği, çarmıha gerilmenin korkunç ıstırabını vurgular.

ve 1727 Paskalyası için *Aziz Matta Pasyonu*. Üretimi dinsel müzikle de sınırlı değildi. Partitalar, *İngiliz Süitler* ve *Fransız Süitler* gibi, en çok sevilen klavye parçalarından bazıları bu döneme aittir. 1729'da, Zimmerman kahvehanesinde her hafta seküler müzik sahneleyen Collegium Musicum'un müdürü oldu.

Ev yaşamı ve aile

Bach'ın evi, bütün ailenin katıldığı bir müzik yapım merkezi haline geldi. Besteci birçok eseri, ev içi performans için ya da çocuklarına ders olarak yazdı. Anna Magdalena 1723 ile 1742 arasında 13 çocuk doğurdu ve bunların yalnızca altısı yaşadı; ancak sürekli doğum ve ölüm döngüsü Bach'ın üretkenliğini kesintiye uğratmamış ya da iki tarafın memnun olduğu bir evliliği bozmamış gibi görünüyor.

Bach'ın Leipzigli işverenleriyle ilişkileri ise hep zor oldu. Ücret ve statü konusunda, yerine getirmesi istenen ama getirilmeyen müzik-dışı öğretmenlik görevleri konusunda sonu gelmeyen çatışmalar yaşandı. 1736'da, Dresden'de Saksonya elektörünün saray bestecisi olarak ek bir iş buldu — Leipzigli yetkililerin her türlü eleştirisine karşı onu büyük ölçüde bağışık kılan itibarlı bir konum. Bach, Dresden sarayında, Rus büyükelçi Kont Keyserlingk'ten, klavsenci Gottlieb Goldberg'in kontun gece uyumasına yardım etmek için çalacağı yatıştırıcı bir müzik eseri yazma siparişini aldı — eser şimdi *Goldberg Çeşitlemeleri* olarak biliniyor.

Geziler ve sıkıntılar

Bach müzik modalarına uymadı. 1737'de, iddiaya göre, ezgi ve armoni sadeliğinden ve berraklığından duyulan çağdaş zevkleri bozan "gösterişli ve karışık üslubu"ndan ötürü genç müzik eleştirmeni Johann Adolf Scheibe'nin şiddetli saldırısına uğradı. Ne var ki, Bach'ın daha sonraki müziği, yoğun kontrpuana ya da iç içe geçen iki ya da daha fazla melodik çizgiye eski moda bağlılığını doğrulamaya hizmet etti.

1747'de Berlin'i ziyareti sırasında, Bach'ın oğlu Carl Philipp Emmanuel'i (bkz. sağdaki kutu) saray müzisyeni olarak çalıştıran Prusya Kralı Büyük Friedrich'in huzurunda müzik çalmaya davet edildi. Kral, Bach'a özgün bir tema verdi ve Bach, piyanoda üç partili bir fügü doğaçlama çaldı. Leipzig'e dönünce aynı temayı kullanıp *Müzik İkramı*'nı (*The Musical Offering*) yarattı — altı partili bir fügü de içeren kontrpuanlı parçalardan oluşan bir takım. Ölünceye kadar *Füg Sanatı* üzerine çalıştı — kontrpuanlı müziğin olanaklarını araştıran ve kaybolmakta olan müzikal bir dünyaya anıtsal bir katkı olan eser.

Son işler

1749'da Bach kör oldu. Ertesi yıl, olasılıkla şeker hastalığından öldü ve sıradan bir mezara gömüldü. Bir besteci olarak eserleri çok geçmeden büyük ölçüde unutuldu ama 19. yüzyılda, özellikle Mendelssohn'un 1829'da Berlin'de *Aziz Matta Pasyonu* performansından sonra, ilgi yeniden canlandı.

Yüzyılın sonuna gelindiğinde Bach, cesedi mezardan çıkarılıp taş bir sandukaya yeniden gömülecek kadar ünlü olmuştu. Kemikleri şimdi Leipzig'de Thomaskirche'de yatıyor.

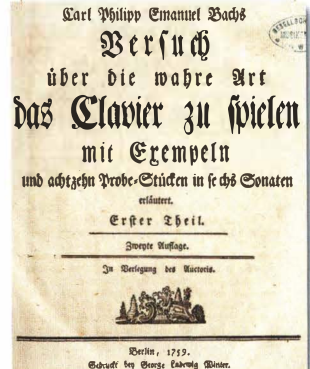

◁ **PRUSYA KRALI II. FRİEDRİCH**

Bach *Müzik İkramı*'nı Prusya kralına ithaf etti ama şimdi eser, bestecinin Friedrich'in dinsel ve estetik değerlerini eleştirisi olarak görülüyor.

PROFİL
C.P.E. Bach

Bach'ın dört oğlunun dikkate değer müzik kariyeri oldu. En ünlüsü Carl Philipp Emmanuel Bach'tı (1714-1788); ünü, bir süre babasınınkini gölgede bıraktı. Johann Sebastian'ın ilk karısından olup yaşayan ikinci oğlu C. P. E, 30 yıl Prusya sarayında çalıştı. Klavsen virtüözlüğüyle ünlüydü ve klavye teknikleri üzerine, klavye çalmada başparmakların kullanılmasını başlatan etkili bir kitapçık yazdı. Duygusal ve dramatik klavye sonatları, Haydn, Mozart ve Beethoven için bir esin kaynağıydı.

Carl Philipp Emanuel Bachs
Versuch
über die wahre Art
das Clavier zu spielen
mit Exempeln
und achtzehn Probe-Stücken in sechs Sonaten
erläutert.
Erster Theil.
Zweyte Auflage.
In Verlegung des Auctoris.
Berlin, 1759.
Gedruckt bey George Ludwig Winter.

C.P.E. BACH'IN *KLAVSEN ÜZERİNE İNCELEME*'SİNİN KAPAĞI, 1759

> "**Bach**, şimdiye kadar gelmiş **en olağanüstü orgcu** ve **klavyeciydi**."
>
> BACH'IN ÖLÜM İLANI, *MUSIKALISCHE BIBLIOTHEK*, 1754

Domenico Scarlatti

1685–1757, İTALYAN

İtalyan Scarlatti, en ünlü eserlerini İspanya'da yazdı. İspanyol halk müziği öğelerini birleştiren ateşli klavye sonatları, bestecilik kurallarını hiçe saydı ve klavye tekniklerini yelpazesini genişletti.

Giuseppe Domenico Scarlatti 1685'te –J. S. Bach'ın ve Handel'ın doğumuna da tanık olan hayırlı bir yıl– Napoli'de doğdu. Opera bestecisi Alessandro Scarlatti'nin (bkz. sağdaki kutu) çocuğuydu; oğlunun, 15 yaşında Napoli kraliyet şapeline orgcu olarak atanmasını sağladı. Domenico klavyeci olarak olağanüstü yetenek sergilemesine rağmen babası vokal müzik yazmasında ısrar etti ve ilk operası 1703'te Napoli'de sahnelendi.

1709'da Scarlatti, Roma'da sürgünde yaşayan Polonya Kraliçesi Maria Casimira'nın şahsi bestecisi olarak iş buldu. İzleyen beş yılda kraliçenin tiyatrosuna yedi opera yazdı ve klavsen virtüözü olarak ün kazandı.

◁ **PORTEKİZLİ BARBARA**
Scarlatti, yetenekli klavye öğrencisi Prenses María Bárbara de Bragança için eserler yazdı.

Kraliyet görevleri

1715'te Scarlatti, bir zamanlar Palestrina'nın oturduğu makama (bkz. s. 22), San Pietro Bazilikası'na *maestro di cappella* olarak atandı ama babasının otoritesine bağlı olmaktan ve vokal müziğe odaklanmaya zorlanmaktan giderek daha fazla sıkıldı. 1719'da, Lizbon'da Portekiz Kralı V. Joao'nun kraliyet sarayına katılma davetini kabul etti. Görevlerinden biri, kralın dokuz yaşındaki kızı Prenses Maria Bárbara de Bragança'ya müzik öğretmekti. Prenses 1729'da İspanya'nın müstakbel kralıyla evlenince Scarlatti onunla birlikte Sevilla'ya, ardından da Madrid'e gitti ve ömrünün sonuna kadar oradaki sarayda yaşadı.

Klavye yeniliği

Roma'ya bir ziyaret sırasında, 1728'de 16 yaşındaki Maria Caterina Gentiliyle evlendi. Maria 1739'da ölmeden önce, çiftin altı çocuğu oldu. Bestecinin, ikinci karısı Anastasia Maxarti Ximenes'ten dört çocuğu daha oldu; son çocuğu doğduğunda 64 yaşındaydı.

İspanya'da olduğu yıllarda Scarlatti, tek bölümlü 555 klavye sonatı yazdı. Çoğunlukla klavsen için tasarlanan eserler, beklenmedik modülasyonlardan ve armonik disonanslardan keyif alıyor, el geçişlerini de içeren geniş bir yenilikçi teknikler yelpazesinden yararlanıyordu. Özgün efektlerin çoğu, gitar tıngırdatma, kastanyet, ayak dansı ritimleri ve Flamenko şarkısı yankılarıyla İspanyol halk müziğinden esinlenmekteydi. 1638'de 30 sonatın *Alıştırmalar* başlığıyla yayımlanması, Scarlatti'nin Avrupa çapında ününü pekiştirdi ama bunun dışında müziğinin çok azı sağken yayımlandı.

Scarlatti'nin 1757'de Madrid'de ölümünden beri, diğer klavye eserleri kademeli olarak yeniden keşfedildi. Vokal müziğinin çok azı bugün başarılı sayılmasına rağmen, Scarlatti'nin sonatlarının, repertuarda popüler yerlerini garanti eden kendine özgü "modern" bir duygusu vardır.

▷ **1725'E AİT KLAVSEN**
Scarlatti klavsen ustasıydı. Roma'da Handel'la bir klavye yarışmasında, yargıçlar orgda Handel'ın, klavsende Scarlatti'nin üstün olduğuna karar verdi. Bir çağdaşı onun çalışını, "çalgıda sanki bin şeytan varmış gibi" diye niteledi.

PROFİL
Alessandro Scarlatti

Domenico Scarlatti'nin babası Alessandro, kendi döneminin önde gelen İtalyan opera bestecisiydi. 1660'ta Sicilya'da Palermo'da doğdu; çalışma yaşamının çoğunu, Valilik Şapeline *maestro di cappella* olarak atandığı Napoli'de geçirdi; Roma, Venedik ve Floransa'da da çalıştı. Üretimi fevkaladeydi; bir yığın oratoryonun ve kantatın yanı sıra yüzden fazla operayı içermekteydi. En muteber eseri, ilk kez 1707'de sahnelenen *Il Mitridate Eupatore*'dir. 1725'te Napoli'de ağır borçlu öldü.

ALESSANDRO SCARLATTI'NİN *LA CADUTA DEL DECEMVIRI*'SİNİN (1682–1683) PARTİSYONU

▷ **DOMENICO SCARLATTI**
Domingo Antonio Velasco'nun 1739'da yaptığı bu portre, Scarlatti'nin bir önceki yıl İspanyol Santiago Tarikatına girişini anmaktadır.

George Frideric Handel

1685–1759, ALMAN-İNGİLİZ

Handel, George dönemi Londra'sında İtalyanca operalar, İngilizce oratoryolar ve canlı orkestra süitleri yazdı. Doğrudan, zinde ve duygusal olmayan müziği, Barok dönemin en güzel niteliklerini temsil etti.

◁ ***ALMIRA*, 2014**
Handel'ın ilk operası *Almira*'nın ilk gösterimi 1705'te Almanya'da Hamburg'da yapıldı. Burada gösterilen yapım, 2014'te Hamburg Devlet Operası tarafından sahnelendi.

Georg Friederich Händel, 1685'te Leipzig'e yakın Alman kasabası Halle'de doğdu. Daha sonra adını İngilizleştirip George Frideric Handel yaptı. Babası, yerel aristokrasinin berber-cerrahıydı; annesi ise Lutherci bir papazın kızıydı. Orta sınıfın müreffeh üyeleri olarak, Georg'u avukat yapma niyetindeydiler ve erken yaşta müzik yeteneğini gösterince, özellikle memnun olmadılar. Orgdaki yeteneği yerel bir soylu tarafından fark edildikten sonra ebeveynler, yöre kilisesi Marienkirche'deki orgcudan müzik dersleri aldırmak için para ödemeye ikna oldu. Bu girişin dışına Handel kendi kendini yetiştirdi, başka insanların bestelerini taklit ederek öğrendi.

Handel, güçlü bir mizaca sahip bir gençti — sosyal, enerjik, girişken, yetenekli, özgüveni sınırsız. 18'inde Halle'den ayrılıp liman kenti Hamburg'a gitti ve kentin opera evi Gänsemarkt tiyatrosunda çalgıcı olarak işe girdi. Ünlü bir anekdota göre orada neredeyse hayatını kaybedecekti; bir meslektaşla kavga düelloya yol açtı ve Handel, ceketindeki bir düğme sayesinde hasmının kılıcından kurtuldu.

◁ **GEORGE FRIDERIC HANDEL**
Balthasar Denner'in y. 1726'da yaptığı bir Handel portresi, besteciyi kırklı yaşların başında gösterir — zengin, şöhretli ve kariyerinin zirvesinde.

İtalya maceraları

1705'te Hamburg opera evinde sahnelenen ve büyük alkış alan ilk opera girişimi *Almira*'nın başarısından sonra Handel, Avrupa'nın önde gelen vokal müzik merkezi İtalya'ya gitti. Floransa, Roma, Venedik ve Napoli'nin kibar sosyetesine karıştı, org performanslarıyla büyük hayranlık uyandırdı. Floransalı şarkıcı Vittoria Tarquini ile bir aşk ilişkisi yaşamış olabilir; eğer doğruysa bu onun tek bilinen ilişkisiydi.

İtalya'da geçirdiği süre, müzik açısından eğitimini tamamladı; kastratoların (bkz. sağdaki kutu) ve sopranoların virtüözlüğünü sergilemek için tasarlanan güncel İtalyan üslubuyla opera bestelemeyi öğrendi. 1709-1710'da Venedik'te sahnelenen *Agrippina*'sı büyük bir başarı kazandı.

TEKNİK
Kastrato şarkıcılar

Yetişkinlikte tiz perdeden şarkı söylemek için ergenlikten önce erkeklerin hadım edilmesi, 16. yüzyıldan itibaren İtalya'da uygulandı. Yaklaşık 1680'den itibaren, İtalyan operasında bir kastratonun baş erkek rolde şarkı söylemesi âdet oldu. Bazı kastratolar zengin ve şöhret oldu, seslerinin saflığı, nefes kontrolü ve ayrıntılı ezgi süslemelerinden ötürü hayranlık duyuldu. En ünlüleri – Senesino (Francesco Bernardi), Caffarelli (Gaetano Majorano) ve Farinelli (Carlo Broschi)– hepsi Handel'ın operalarında şarkı söyledi. Gelenek, 1790 civarında öldü; değişen müzik zevki ve çocukların hadım edilmesine insani tepki canına okudu.

FARINELLI'NİN PORTRESİ, CORRADO GIAQUINTO, Y. 1753

> **"Hiçbir sanatta kusursuzluk, asla, aynı adamda böyle bir üretim verimliliğiyle birleşmemiştir."**
>
> ANTOINE PREVOST, HANDEL HAKKINDA, 1733

BAĞLAM
Kraliyet havai fişekleri

1749'da, II. George, Avusturya Veraset Savaşının sona erişini kutlamak için Londra'da Green Park'ta bir havai fişek gösterisi düzenlenmesini buyurdu. Handel, gösteriye eşlik edecek müziği yazmakla görevlendirildi; kral "keman yok" diye belirtti. Vauxhall Pleasure Gardens'ta müziğin halka açık bir provasına, 12.000 ücretli izleyici katıldı ve Londra'nın ilk trafik sıkışıklıklarından birine neden oldu. Havai fişek gösterisinin kendisi yağmurla ve izleyicileri yaralayan ve bir pavyonu yakan kazalarla berbat olmasına rağmen Handel'ın bandosu heyecan verici bir performans sundu.

GREEN PARK'TA HAVAİ FİŞEK GÖSTERİSİ, 1749

Londra'ya gidiş

1710'da Handel Almanya'ya dönüp, Hannover sarayında müzik yönetmenliği görevini kabul etti. Bu küçük, hırslı devletin Britanyayla özel ilişkileri vardı; çünkü prensi, Britanya tahtının Protestan varisi olarak belirlenmişti. Handel hemen, uzun bir izin alıp Londra'ya gitti ve kısa süre sonra Britanya başkentinin sunduğu müzikal ve mali olanakların baştan çıkardığı Handel, Hannover sarayını tamamen terk etti. Ömrünün sonuna kadar orada yaşayacaktı.

Londra'da İtalyan operası çok modaydı ve Handel'ın 1711'de Queen's Theatre'da sahnelenen *Rinaldo*'su, onu yeni ülkesine operanın üstadı olarak tanıttı. Besteci İngiliz aristokrasisinin gözüne girmeye çalıştı; Burlington kontu ve Chandos dükünün hamiliğini kazandı. Kraliçe Anne'e de yaranmaya çalıştı ve 1714'te Fransa'yla savaşa son veren Utrecht Barışını kutlama müziği yazdıktan sonra kraliyet emekli maaşı aldı.

Aynı yıl Anne öldü ve Handel'ın Hannoverli işvereni Kral I. George olarak tahta çıktı. Bu, Handel için potansiyel olarak çetrefilli bir andı; çünkü Hannover'i izin almadan terk etmişti. Ama kral kin gütmedi. 1717'de Londralılara, bir mavnada, Handel'ın özel olarak bestelediği müziği –*Water Music* (*Su Müziği*) olarak bilinen üç süit– çalan 50 müzisyenin eşliğinde Thames'te gezintiye çıkan Kral George'un görüntüsü ikram edildi.

◁ **FAUSTINA BORDONI**
Venedikli mezzosoprano kusursuz tonlamasıyla bilinirdi. Handel, 1726 ile 1728 arasında kendi opera kumpanyasında ona beş rol yazdı.

Kraliyet Müzik Akademisi

Londra'nın Brook Caddesinde yeni bir eve yerleşen Handel yalnızca opera yazmaya –1720'lerde 15– koyulmakla kalmadı, bir opera kumpanyası da yönetti. Zengin yatırımcıların desteğiyle, Haymarket'taki King's Theatre'da, Kraliyet Müzik Akademisini kurdu; Avrupa'yı dolaşıp kastrato Senesino (bkz. s. 65, kutu), soprano Francesca Cuzzoni ve mezzosoprano Faustina Bordoni gibi en ünlü şarkıcıları topladı. Bu süper starları yönetmek hiç kolay değildi. Bir keresinde yazdığı bir aryayı okumayı reddedince tepesi atan Handel'ın, Cuzzoni'yi pencereden dışarı fırlatmakla tehdit ettiği söylenir. Ama Handel'ın King's Theatre'da sahnelediği performanslar, bir süre Londra'daki en moda eğlence oldu. Bu dönemin ünlü operaları arasında *Ottone* (1723), *Giulio Cesare* (1724) ve *Tamerlano* (1724) yer almaktadır.

Operalardan oratoryolara

1720'lerin sonunda Handel'ın opera girişimi sorunlarla karşılaştı. John Gay'in 1728'de sahnelenen canlı İngilizce müzikli dramı *The Beggar's Opera*'sının (Dilencinin Operası) popüler başarısı, İtalyan operasının balonunu söndürdü. Star şarkıcılara ödenen yüksek ücretler yüzünden batan Kraliyet Müzik Akademisi kapandı. 1734'te Handel tiyatro işini bıraktı ama 1741'e kadar opera yazmaya devam etti ve bunların büyük bölümü yeni Covent Garden tiyatrosunda sahnelendi.

İtalyan operası modasında gerileme, Handel'ın oratoryo yazmaya geçmesine yol açtı. Solistler, orkestra ve koro için yazılan bu büyük ölçekli konser eserlerinin çok popüler olduğu anlaşıldı. Kitabı Mukaddes temalarını seçerek ve İngilizce metinleri besteleyerek, İngiliz yurtseverliğine ve Protestanlığa hitap etti. 1732'de opera sezonunun bir parçası olarak sunulan *Esther*'i, sonraki yirmi yılda 20'den fazla oratoryo izledi. En ünlüsü, *Messiah* (*Mesih*) ilk kez 1742'de Dublin'de icra edildi; İrlanda'nın İngiliz Kraliyet Temsilcisi, Handel'ı bir konser sezonu düzenlemesi için Dublin'e davet etmişti. Bir konser performansında İsa gibi kutsal bir konuyu kullanma konusunda

> "**Basit yollar** kullanarak **önemli tesirler** elde etmeyi **öğrenmek için ona gidin.**"
>
> LUDWIG VAN BEETHOVEN, HANDEL ÜZERİNE

ÖNEMLİ ESERLER

1711
Rinaldo, Handel'in Londra'da sahnelenen ilk operası, büyük bir başarı elde eder.

1717
Üç enstrümantal süit, *Water Music*, Kral I. George'u eğlendirmek için Thames'de bir mavnada çalınır.

1727
Zadok the Priest II. George'un tahta çıkışı için yazılır ve çıktığında sahnelenir.

1739
Küçük enstrüman toplulukları için yazılan 12 eserden oluşan *Concerti grossi*'yi yayımlar.

1742
Messiah, Handel'in en ünlü oratoryosu, ilk kez Dublin'de sahnelenir.

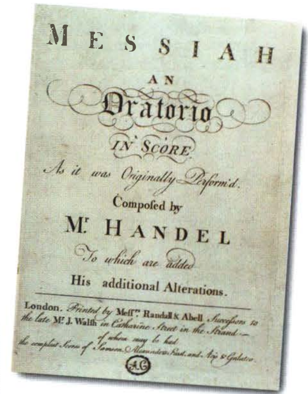
1749
Music for the Royal Fireworks, Aix-la-Chapelle barışını kutlamak için yazılır.

eleştirmenlerden ve izleyicilerden gelen itirazlara rağmen *Messiah*, çok geçmeden, Handel'in kendisi gibi bir İngiliz kurumu olma yoluna girdi.

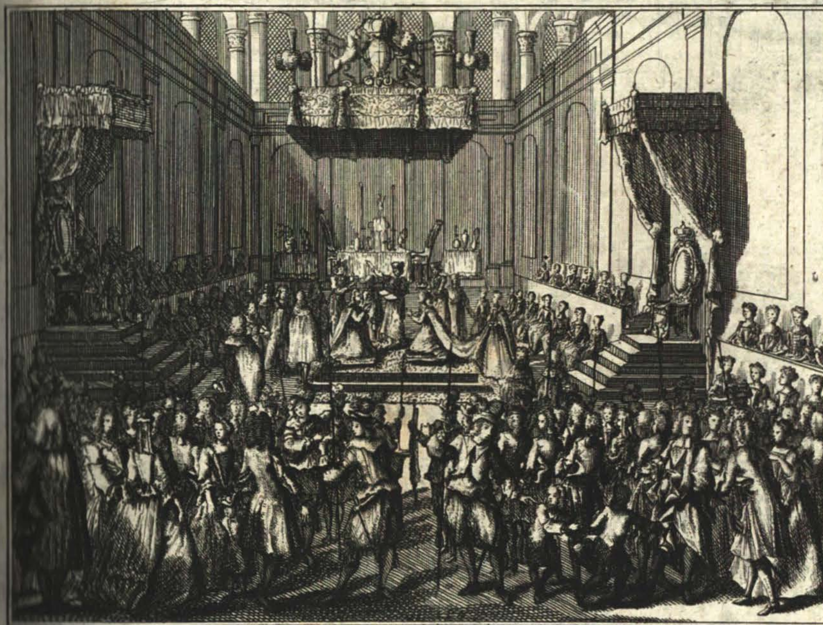
Kraliyet ailesinin bazı üyelerinde sevilmemesine rağmen Handel, fiilen, Hannover monarşisinin bir barışı ya da zaferi kutlamak için müzik yazması istenen resmi bestecisi olarak çalıştı. Ulusal bir ikon olarak statüsü, Fransız heykeltıraş Louis-François Roubiliac'ın 1738'de Pleasure Gardens'a diktiği bir Handel heykeline yansıdı.

1750'lerin başında Handel, görme yeteneğini kaybetti. Son oratoryosu *Jephtha*, 1752'de Covent Garden'da sahnelendi; bestecisi, neredeyse kör olmasına rağmen, yönetti. Son yıllarında daha fazla dindar oldu ve toplumsal konularla ilgilendi; terk edilmiş çocuklarla ilgili çalışmalarına para toplamak için Bloomsbury'de Foundling Hospital'de (Yetimhane) *Messiah* performansları düzenledi.

Yaşamı boyunca Handel zenginlik ve ün arzuladı: 1759'da ikisine de ulaşmış olarak öldü. Westminster Abbey'deki cenaze törenine binlerce kişi katıldı. Onu, İngilizler kendilerinden biri olarak benimsemişti; oratoryoları idolleştirildi, özel bir İngiliz koro geleneğinin odağı haline geldi. Operalarına ilginin yeniden canlanması 20. yüzyılın ikinci yarısını beklemek zorunda olmasına rağmen her zaman uluslararası ölçekte büyük bestecilerden biri kabul edildi.

△ **HANDEL'İN *MESSIAH*'I**
Messiah'ın bu partisyonu 1747 tarihlidir — Dublin'deki prömiyerinden beş yıl sonra. Besteci, bu oratoryo üzerinde, bugün bilinen versiyonuna ulaştığı 1754'e kadar çalışmaya devam etti.

◁ **II. GEORGE'UN TAHTA ÇIKIŞI**
Handel, 1727'de II. George'un tahta çıkışı için şanlı marşı *Zadok the Priest*'i yazdı. O zamandan sonra her tahta çıkışta çalındı.

▷ **CHRISTOPH GLUCK, 1775**
Gluck'un bu portresi ellili yaşların başındayken, kariyerinin son yıllarında yapıldı. Mütevazı başlangıcına ve ailesi kariyer tercihen karşı çıkmasına rağmen Gluck büyük ün ve servet kazandı.

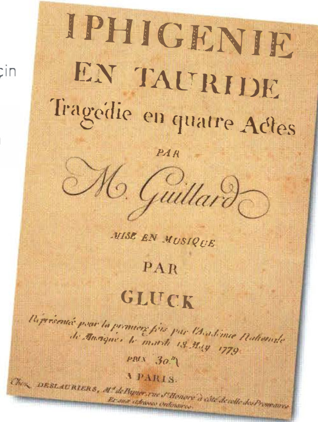
Christoph W. Gluck

1714–1787, AVUSTURYALI

Mozart'ın, Berlioz'un ve Wagner'ın saygı duyduğu Gluck, virtüözlük sergileme operasını temizleyip, duygusal dürüstlüğü ve dramatik doğruluğu yeğleme onurunu, herkesten çok hak eder.

1714'te Bavyera'da küçük Erasbach kasabasında doğan Christoph Willibald Gluck, Bohemya soyluları için ormancılık yapan babasının muhalefetine rağmen müzisyen olmaya kararlıydı. 13 yaşında Prag'a kaçtı; şarkı söyleyerek ve ağız arpı çalarak hayatta kaldı.

Yirmili yaşların başında Gluck, Viyana üzerinden Milano'ya gitti ve orada en eski operasını, *Artaserse*'yi (1741) besteledi. Bu operanın başarısı, o sırada moda olan *opera seria* türünde daha fazla eseri teşvik etti. 1745'te Londra'yı ziyaret ettikten sonra (orada Handel'le buluştu) Gluck, 1752'de Viyana'ya yerleşti. O yıl, o zamana kadar en yenilikçi *opera seria*'sını, daha sonra Mozart'ın bestelediği bir Metastasio librettosu için *La clemenza di Tito*'yu (*Titus'un Merhameti*) besteledi.

IPHIGENIE EN TAURIDE Tragédie en quatre Actes PAR M. Guillard MISE EN MUSIQUE PAR GLUCK

◁ ***IPHIGENIE EN TAURIDE***
Bu, Gluck'un Mayıs 1779'da Paris'te yayımlanan en güzel eseri *Iphigénie en Tauride*'in ilk baskısının kapağıdır.

Artan başarı

1750'lerde ve 1760'ların başında Gluck imparatorluk sarayı için mitolojik temalı müzik de yazdı ve birkaç Fransız komik operası besteledi. Bunlar, *La Rencontre imprévue* ile doruğa ulaştı; bu eser, örgüsü ve Türk haremi dekoruyla, *Mozart'ın Saraydan Kız Kaçırma*'sını etkiledi. Ama bu yılların iki temel olayı, devrimci *Don Juan balesi* (1761) ile *librettist Ranieri de'Calzabigi* (bkz. sağdaki kutu) ile ilk işbirliğinin ürünü ve opera tarihinde bir kilometre taşı olan *Orfeo ed Euridice* operasıydı (1762).

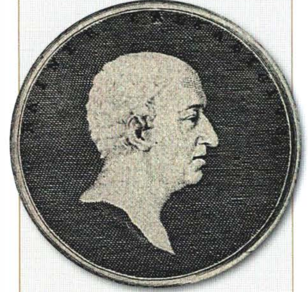
Sonra, klasik örgüleriyle ve soloları, koroyu ve baleyi bütünleştirmesiyle, *Gluck*'un ve *Calzabigi*'nin dramatik ilkelerini birleştiren iki opera daha geldi. *Alceste*'nin (1767) amacı – önsözüne göre– formda, örgüde ve dilde "yalınlığa, doğruluğa ve doğallığa" ulaşmaktı. *Paride ed Elena*'da (1770) *Gluck*, "*iki ulusun, Frigya*'nın ve *Sparta*'nın, farklı karakterlerini, birinin [*Sparta*] kaba, vahşi doğasını diğerindeki zarafet ve yumuşaklıkla karşılaştırarak" tasvir etti.

Gluck'un kariyerinin son yılları Paris merkezli oldu. *Iphigénie en Aulide* ile başlamak üzere (prömiyeri 1774'te yapıldı), devrimci drama ilkelerini, Paris sahnesi için hazırlanan bir dizi güçlü esere uyguladı: *Orfeo*'nun *Orphée et Eurydice* olarak genişletilmiş bir versiyonu (1774) ve Fransızca kökten yeniden işlenen *Alceste* (1776). Bunu, romantik renkli *Armide* (1777) ile üstün şaheseri ve *Orfeo* gibi *Mozart*'ın Idomeneo'sunu etkileyen *Iphigénie en Tauride* (1779) izledi.

Gluck'un son Fransızca operası, *Echo et Narcisse*, başarısız oldu. Bunun nedeni, kısmen, alkışçıların atışmasıydı (Gluck'u destekleyenlere karşı İtalyan Niccolò Piccinni'yi destekleyenler) ve Gluck'un Fransız operalarının izleyiciyi daha katı malzemeye alıştırmış olmasıydı. Sağlığı bozulan Gluck Ekim 1779'da Paris'ten ayrıldı ve son yıllarını Viyana'da servetinin ve ününün keyfini çıkararak geçirdi. 1787'de 73 yaşında öldü.

PROFİL
Ranieri de' Calzabigi

***Orfeo*'nun librettisti Ranieri de' Calzabigi (1714–1795), İtalyan librettist Lorenzo da Ponte'nin (1749-1838) kalıbında serseri bir figürdü: oportünist bir maceracı ve Casanova'ya göre cinayetle yargılandıktan sonra İtalya'dan kaçan "büyük bir kadın sever." Aynı zamanda Fransız Aydınlanmasının bir çocuğu ve İtalyan operasının vokal aşırılıklarına karşıydı. Düşünceleri, Gluck'unkiyle uyumluydu. Calzabigi, Eurydike'yi kurtarmak için Hades'e inen Orpheus mitini alıp temel öğelerine indirgedi. Buna uygun olarak Gluck'un müziği de güçlü, doğrudan ve yalındı, Rokoko süslerden ve gösterişlerden uzaktı.**

RANIERI DE' CALZABIGI

◁ ***DRPHEE ET EURYDICE***
Gluck'un çok alkış alan operasının bu provasında, Orphée'yi oynayan Rus şarkıcı Dmitry Korchak'ın etrafı, bale topluluğunun dansçılarıyla çevrilidir. Yapım, ABD'li koreograf ve şef John Neumeier tarafından, Alessandro De Marchi'nin müzik yönetmenliğinde sahnelendi ve prömiyeri Şubat 2019'da Almanya'da Hamburg Devlet Operasında yapıldı.

Joseph Haydn

1732–1809, AVUSTURYALI

Oldukça üretken olan Haydn, Batı müziğinde Klasik çağı kuran yüzden fazla senfoni ve bir yığın oda müziği eseri yazdı. Eserleri Mozart ve özellikle Beethoven üzerinde büyük bir etki yarattı.

Franz Joseph Haydn 1732'de, Avusturya ve Macaristan sınırına yarın Rohrau köyünde, bir araba yapımcısı ile bir aşçının oğlu olarak dünyaya geldi. Her iki ebeveyninin müzik bilgisi yoktu ama bir amcası, yakındaki Hainburg kasabasında kilise müziğinden sorumluydu. Haydn beş yaşında bu akrabasının evinde yaşamaya ve kilise müziğine katılmaya gönderildi. Orada, Viyana'da St. Stephen Katedralinden gelen koro şefi tarafından fark edildi ve katedral korosuna alındı. Sekiz yaşından itibaren, 18. yüzyıl koro şarkıcılarını ziyaret eden günlük kötü muameleye –kötü yemek, sık sık kırbaçlanma– katlandı ama değerli pratik müzik deneyimi de kazandı.

Katedralden sokağa

17 yaşına gelince Haydn, çocuk koristlerden istenen saf tiz sesi kaybetmişti. İddiaya göre korist bir arkadaşının saç örgüsünü kestiği bir olay, kovulması için bir bahane olarak kullanıldı. Yalnızca sırtındaki giysileriyle sokağa atılan Haydn, sokak köşelerinde serenatlar okuyan bir sokak şarkıcısı olarak varlığını sürdürdü.

Gelecek vaat etmeyen bu başlangıçtan, kararlılık, şans ve karşı konulmaz yetenekle bir müzik kariyeri inşa etti. Viyana'da tırnağıyla kazıyarak geçinmeye çalışırken el kitaplarından ve başka insanların müziklerini, özellikle C. P. E. Bach'ın klavye eserlerini inceleyerek besteciliğin temel ilkelerini kendi başına öğrendi. Şans eseri bir karşılaşmadan yararlanarak İtalyan besteci ve öğretmen Nicola Porpora'nın hizmetçisi oldu; karşılığında bestecilik konusunda öğüt ve aristokratlar arasında potansiyel patronlarla bağlantı olanağı aldı.

Saray yaşamı

27 yaşında Haydn, Kont Ferdinand Maximilian von Morzin'in mütevazı sarayında tam zamanlı bir iş buldu. İlk senfonilerini, Kont Morzin'in küçük orkestrası için yazdı. Sonunda düzenli bir gelire kavuşan Haydn, bir kuaförün kızı olan Maria Anna Keller ile hiç düşünmeden evlendi. Çiftin birbirine uygun olmadığı anlaşıldı –Haydn aslında Maria Anna'nın kız kardeşine âşıktı– ve çocuksuz kötü bir birlikteliğe katlandı; ikisi de, Maria Anna 1800'de ölene kadar, başka sevgililerle teselli bulmaya çalıştı.

◁ **ST. STEPHEN KATEDRALİ**
Viyana'nın heybetli katedrali, kentin en simgesel yapılarından biri, Joseph Haydn ve küçük kardeşi Michael'in korist olarak çalıştığı yerdir.

BAĞLAM
Esterházy prensleri

Esterházyler soylu bir Macar aileydi, Kutsal Roma İmparatorluğunun prensleriydi ve Avrupa'nın en büyük toprak sahipleri arasındaydı. Çoğu kez Habsburglardan daha zengin olmalarına rağmen, Viyana'daki Habsburg imparatorların sadık tebaasıydılar. 1760'larda yapımına başlanan Esterháza sarayı o kadar büyüktü ki, "Macar Versailles" olarak anıldı. Haydn'ın esas patronu "Muhteşem" lakaplı Prens Nikolaus Esterházy'yi (1714–1790) kazandı. Prens II. Nikalaus da (1765-1833) müzik hamisiydi; 1807'de Beethoven'in Do Missasını sipariş etti. Ama ailenin kaderi, onun savurganlığından ve hovardalığından kurtulamadı.

I. NIKOLAUS, MACAR PİYADE ALAYININ ÜNİFORMASINI GİYERKEN

▷ **JOSEPH HAYDN**
Bu 18. yüzyıl portresinde Haydn, sıkı çalışırken ve epeyce başarılı olduğunu gösteren zarif kıyafetler içinde gösterilir. Mütevazı başlangıçlardan, kendisine etkileyici ve verimli bir kariyer inşa etti.

△ **ESTERHAZA SARAYI**
1766–1790'da Haydn, ana Esterháza sarayının yakınında hizmetçiler bölümünde dört odalı bir dairede yaşadı. Saraydan uzaklık, müzisyenlerin canının sıkılmasına yol açtı ama Haydn'a bestelerini geliştirmesi için zaman sağladı.

1761'de Haydn, hizmetlerini çok daha büyük bir kuruluşa, Macar Esterházy ailesinin (bkz. s. 70, kutu) prens sarayına taşıdı. 1766'da Esterházy'nin müzik yönetmeniydi; emrinde 20'den fazla çalgıcıdan oluşan bir orkestra –o zamana göre büyük– ve yeni inşa edilen Esterháza sarayında bir opera evi vardı. Teknik olarak kıdemli bir saray hizmetkârıydı ama aslında kıskanılacak derecede bir bağımsızlığa sahipti. Saray müzisyenlerini bestelerini sınamak için kullanmasına izin veriliyordu ve kendisinin daha sonra dediği gibi "isteğim kadar cesur" olabiliyordu. Tek sıkıntısı, Prens Nikolaus Esterházy'nin çalmaktan hoşlandığı bariton (çelloya akraba ve artık kullanılmayan bir çalgı) için çok sayıda eser yazma ihtiyacıydı.

▷ **BARİTON, y. 1720**
İşvereninin isteği üzerine Haydn, bariton için, hem yayla hem parmakla çalışan bir çalgı için 200 civarında eser besteledi.

Klasik yenilik

Haydn, sarayın aileyi ve bazen Avusturya imparatoriçesi Maria Theresa'nın da aralarında bulunduğu misafirlerini eğlendirmek için opera ve konser isteklerini karşıladı. Operaları bugün büyük ölçüde unutulmuştur ama o sırada yazdığı orkestra ve oda müziği, Batı müziğinde Klasik üslubu kurdu. Dört-bölümlü senfoniyi standart orkestra eseri olarak yerleştirdi, yaylı çalgılar dörtlüsünü ve piyano üçlüsünü icat etti. Onun elinde, sonat ve rondo gibi biçimsel müzik yapıları, ifade çeşitliliği ve dramatik efekt bakımından kendi zengin potansiyellerini açığa vurdu.

Daha sonra eleştirmenler, 1770'lerin başındaki müziğinde, sıkıntılı duyguya doğru kültürel bir yönelişi yansıtan bir *Sturm und Drang* (*Fırtına ve Coşku*) dönemi saptadı. Ama Haydn, kederli Romantik profiline uymadı; eserlerine müzikal şakalar ve sürprizler serpiştiren neşeli mizaca sahip bir adamdı. Ciddi hüznü, ince melankoliyi ve acı veren güzelliği nasıl akla getireceğini biliyordu ama onun eserleri her zaman, canlandırıcı bir yaşam enerjisi ve neşesi gösterisine dönüştü.

Uluslararası ün

Haydn, Esterháza sarayında görece izole bir ortamda çalıştı ama eserleri baskıya girince daha geniş dünyada üne kavuştu. 1779'dan itibaren Esterházyler para kazanmak için müzik yayımlamasına izin verdi ve uluslararası piyasaya yazmaya başladı. 1785-1786'da yazılan Paris senfonileri, Fransız başkentinde icra edilmek üzere sipariş edildi.

Viyana'da daha fazla zaman geçirmesine izin verildi; orada Mozart'la tanışıp karşılıklı bir hayranlık ve etkilenme ilişkisi kurdu. Bu arada saray yaşamı, genç İtalyan mezzosoprano Luigia Polzelli'yle, kocasının göz yummasıyla süren cinsel bir ilişkiyle güzelleşti.

1790'da Prens Nikolaus Esterházy öldü ve halefi Prens Anton, pahalı bir müzikal kuruluşu sürdürmeye ilgi göstermedi. Esterházy'den maaş almaya devam etmesine rağmen Haydn orkestrasız kaldı ve yapacak fazla bir şey kalmadı. Emprezaryo

ÖNEMLİ ESERLER

1761
Senfoni No. 6-8'i yazar – Esterházy sarayı için ilk senfoni üçlüsü.

1772
"Trauer" Senfoni No. 44'ü, *Sturm und Drang* dönemine özgü daha duygusal bir üslupla yazar.

1781
İşvereni yerine bir müzik yayımcısı için Yaylı Çalgılar Dörtlüsü Op. 33'ü yazmaya başlar.

1791–95
Britanya'ya yaptığı iki ziyaret için 12 senfoni, "Londra" Senfonileri No 93-104'ü, yazar.

1796
Trompet virtüözü Anton Weidinger için, en popüler konçertosu olan Trompet Konçertosunu yazar.

1798
The Creation (*Yaradılış*), Haydn'ın iki büyük oratoryosunun ilki, Viyana'da icra edilir.

Johann Peter Salomon (bkz. sağdaki kutu), eserleri ünlü ama halkın hiç görmediği bir besteciyle ilişki kurmak istiyordu. Haydn'ı 1791'de Londra'da bir dizi konser için listeye aldı.

Londra'da zafer

Haydn'ın müzik çılgını Londra'ya gelişi "büyük bir heyecana" neden oldu. Yedirilip içirildi, kralla buluştu, yarışlara gitti, Oxford Üniversitesinden fahri doktora unvanı aldı ve dul bir kadınla, Rebecca Schröter'le romantik bir ilişki yürüttü. Altı yeni senfoni yazdığı konserleri bir zaferdi. Bugün "Londra" Senfonileri olarak bilinen bu eserler, en sevilenler arasındadır. Haydn 1794-1795'te İngiltere'ye tekrar gidip altı senfoni daha besteledi. Londra konserleri, müzikal açıdan olduğu kadar mali açıdan da bir başarıydı. Artık zengin bir adamdı.

Yeni bir Esterházy prensinin, II. Nikolaus'un 1794'te tahta çıkışı, Haydn'ın görevlerini kısmen yeniden başlamasına yol açtı. Bir dizi missa üretti ve 1797'de, o sırada Fransız Devrimi ordularına karşı amansız bir savaş içinde olan Avusturya İmparatorluğu için yurtsever bir marş yazdı. Haydn, kısmen genç Beethoven'ın etkisiyle, yeni müzikal alanlar araştırdı. 1797-1798'de bestelenen son yaylı çalgılar dörtlüleri, Op. 76 ve son piyano üçlüsü, yoğunluk ve anlatım yelpazesi bakımından önceki oda eserlerini aşar.

İki oratoryo, *The Creation* (1798; *Yaratılış*) ve *The Seasons* (1801; *Mevsimler*), yaratıcı yaşamının doruğunu oluşturdu. Haydn'ın Londra'da gördüğü Handel'ın oratoryolarından esinlenen bu eserler, Gottfried van Swieten'in librettolarına (sırasıyla Tekvin Kitabına ve James Thomson'ın şiirine dayanan) yazılan müzikti. Özellikle *The Creation* dinleyenlerde ateşli bir coşku uyandırdı. Haydn sağken hem Viyana'da hem yurdışında en az 80 kez icra edildi.

Yaşlı ve hasta Haydn 1802'de emekliye ayrıldı. Son kez, 1808'de *The Creation*'ın onun onuruna sahnelenen bir temsilinde görüldü. Ertesi yıl Viyana'da öldü. Son günleri huzurlu değildi, sevgili Avusturya'sının Napoléon Savaşlarında Fransız güçler karşısında yenilgisiyle örtüştü.

PROFİL

Johann Peter Salomon

Bonn'da doğan Alman müzisyen Johann Salomon (1745–1815), bir obuacının oğluydu. 1781'de Londra'ya taşındı ve hayranlık duyulan bir kemancı, besteci ve orkestra şefi olarak kentin müzikal yaşamında önde gelen bir figür oldu. Ne var ki, 1790'larda Haydn'ı Londra'ya getiren emprezaryo olarak hatırlanır. Daha sonra, 1813'te ilk daimi orkestrayı yaratan Kraliyet Filarmoni Derneğinin korucularından biri oldu. Westminster Abbey'de gömülüdür.

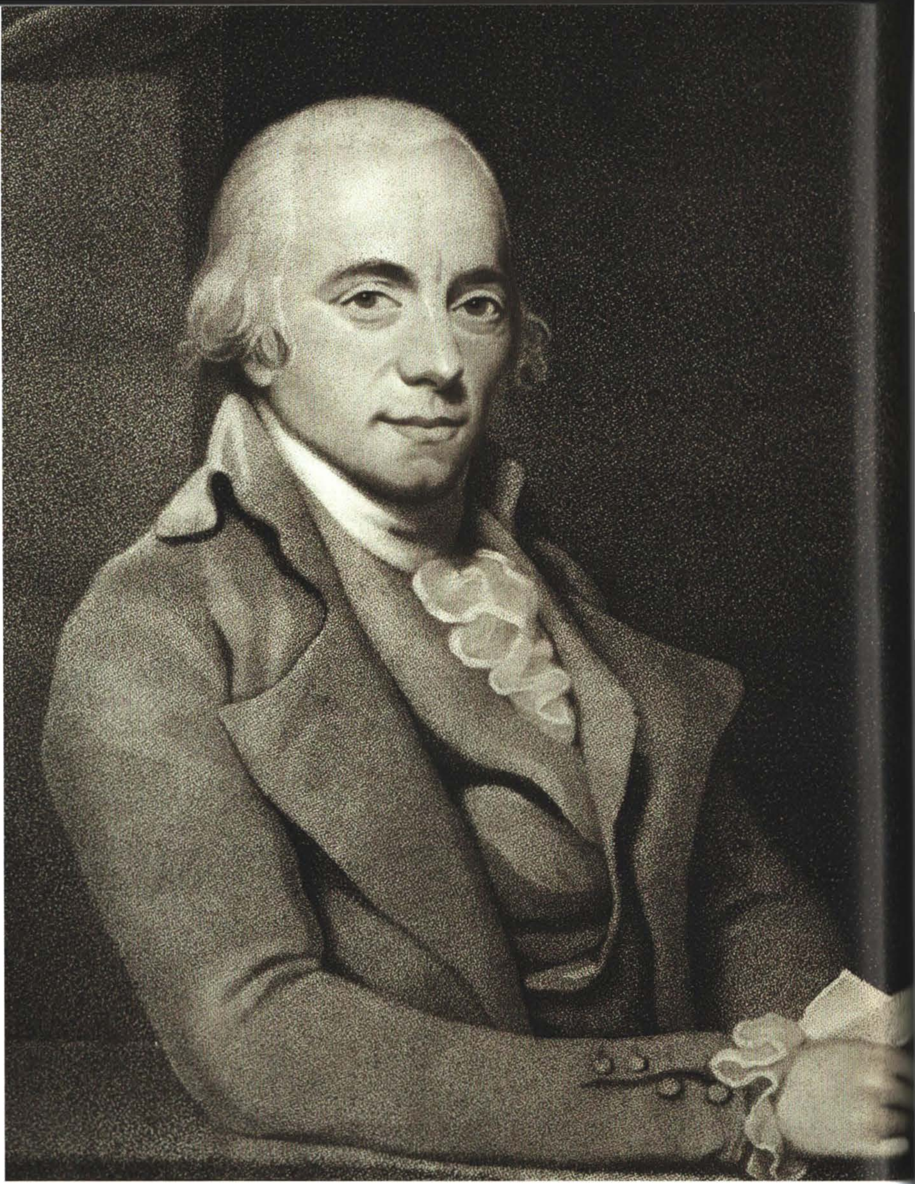

JOHANN PETER SALOMON, THOMAS HARDY, 1790–1792

◁ **BOMBARDIMANA TUTULAN VİYANA**

Haydn'ın Mayıs 1809'daki son hastalığı sırasında Viyana'yı kuşatan Fransız birlikler, Haydn'ın yaşadığı semti patlayıcı top mermileriyle bombardımana tuttu. Besteci o ayın son gününde öldüğü sırada, Fransızlar kenti işgal etmişti.

> "**Tanrı** bana **bir yetenek** bahşetmiş ve bunun için ona **şükrediyorum.**"
>
> JOSEPH HAYDN, y. 1800

▷ **MUZİO CLEMENTİ**
Yetenekli piyanistlerin saygın hocası, alkışlanan ve oldukça etkili teknik ve kullanım kılavuzlarının yazarı olmanın yanı sıra üstün bir besteci-icracı, müzik yayımcısı, piyano ve klavye imalatçısı olan Clementi, müzik dünyasına dikkate değer bir katkıda bulundu.

Muzio Clementi

1752–1832, ANGLO-İTALYAN

Piyanonun babası olarak selamlanan Clementi, Avrupa'nın en etkili müzisyenlerinden biriydi. En çok piyano için sonatlarıyla tanınır ve bu formun gelişiminde anahtar figürdü.

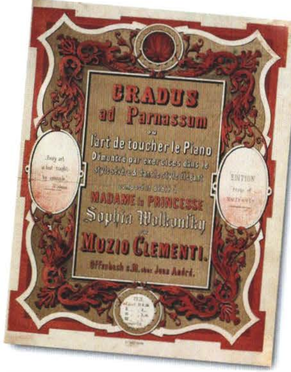
1752'de Roma'da mütevazı bir ailede dünyaya gelen Muzio Clementi, erken yaştan itibaren müzik okudu. 1766'da, 14 yaşında, Roma'da, Damaso'daki San Lorenzo kilisesinde bir orgcuydu. Aynı yıl, Roma'da bulunan zengin bir İngiliz gezgin onun klavye becerilerini fark etti ve bu yetenekli genç müzisyeni, İngiltere'ye, Dorset'teki malikanesine götürdü.

Orada, kırsal yalıtılmışlık içinde ve Beckford'un desteğiyle Clementi, sonraki yedi yılı klavsen pratiği yaparak ve müzik araştırarak geçirdi. Klavsen ya da Piyano İçin Altı Sonatı, Op. 1, bu döneme aittir.

Londra ve yurtdışı

1774'te, 22 yaşında olan ve Beckford'la yedi yıllık sözleşmesi sona eren Clementi, Londra'ya taşındı; başlangıçta King's Theatre'da "klavye şefi" olarak çalıştı. 1779'da, klavye-müziği yazmada büyük bir atılım sayılan Üç Sonatını, Op. 2, yayımladı — üstün besteci-icracı olarak ünü arttı. Başarı, Fransa, Almanya ve Avusturya'ya bir tanıtım turuna çıkmak için esin kaynağı oldu — bu, Avrupa'ya yapacağı ziyaretlerin ilkiydi. 1781'de Viyana'da, İmparator II. Joseph onu imparatorluk sarayında müzik çalmaya davet ederek onurlandırdı; orada Mozart'la tanıştı (bkz. sağdaki kutu).

1781'den sonra, Londra'daki üssüne dönünce, Clementi'nin ilgi odağı klavsenden yeni icat edilen bir çalgıya, piyanoya kaydı. 1782'de Clementi'nin Üç Piyano Sonatı, Op. 40, besteci-icracı olarak kariyerini güçlendirdi. Otuzlu yaşların başında Avrupa'da ünlüydü; 1785 ile 1790 arasında mesleki doruk noktasına ulaştı; yenilikçi Fa-diyez-minör Sonatı, Op. 25, No. 5 1790'da çıktı — dönemin müziğine daha yavaş, daha içedönük bir duygu durumunu parça parça soktu.

◁ ***GRADUS AD PARNASSUM***
Bu Clementi'nin *Gradus ad Parnassum, or The Art of Playing the Piano*'nun (1817-26) (Gradus ad Parnassum ya da Piyano Çalma Sanatı) Offenbach edisyonunun kapak sayfasıdır.

Potansiyel olarak kârlı bir piyasayı göz önüne alarak, 1798'de Clementi, Clementi $ Co. olarak bilinen bir müzik yayımcılığı ve piyano imalatı şirketine yatırım yaptı; yatırımın, 1800'de itibaren çok başarılı olduğu anlaşıldı.

Piyanoya adanmış bir yaşam

Clementi'nin pratik incelemesi *The Introduction to the Art of Playing on the Piano Forte (Piyano Çalma Sanatına Giriş)*, 1801'de kendi yayımevinde yayımlandı ve çeşitli dillerde çıktı ve birçok baskı yaptı. Clementi aynı zamanda bir öğretmen olarak ve 1813'te, yüzyıl sonra Kraliyet Filarmoni Derneği olacak Londra Filarmoni Derneğinin eş-kurucusu olarak ünlüydü. Ama herhalde en çok, piyano tekniklerine ilişkin anıtsal incelemesi, 1817 ile 1826 arasında üç cilt halinde yayımlanan *Gradus ad Parnassum* ile tanınır.

Clementi 50'den fazla sonat ve sayısız başka klavye eseri, altı senfoni ve iki uvertürün yanı sıra oda müziği, vokal eserler ve bir piyano konçertosu yazdı. Eserlerinin muazzam özgünlüğüyle, fırtınalı klavye akışlarıyla ve müthiş teknik karmaşıklığıyla, ilk gerçek piyano virtüözü olarak selamlandı. Clementi üç kez evlendi ve dört çocuğu olduğu sanılıyor. Mart 1832'de kısa bir hastalıktan sonra öldü ve Londra'da Westminster Abbey'e gömüldü.

△ **BİR CLEMENTİ DÜZ PİYANOSU**
Bu düz piyano 1813'te Clementi'nin 1830'a kadar faaliyetini sürdüren piyano imalatı şirketi Clementi & Co. tarafından yapıldı. Clementi piyanoları, çalınması keyifli —duyarlılığı yüksek ve hafif dokunuşlu— olmakla ünlüydü.

BAĞLAM

Clementi-Mozart yarışması

1781'de İmparator II. Joseph, Clementi'yi Viyana'da imparatorluk sarayında müzik çalmaya davet etti. Clementi daveti kabul ederken kendisinden dört yaş küçük yetenekli bir yerel müzisyenle, Wolfgang Amadeus Mozart'la yarışacağını bilmiyordu. Yarışmacılardan bir tema üzerine doğaçlama yapmaları, sonra kendilerine ait bir eseri çalmaları ve bir sonata bakarak çalmaları istendi. Düello berabere ilan edildi; iki müzisyen, saygın konukları memnun etti. Clementi rakibini övdüğü halde ("Hiç kimsenin böyle bir ruhla çaldığını işitmemiştim"), Mozart (anlaşılan Clementi'nin becerisinden tedirgin olmuş) Clementi'yi bir "şarlatan," "salt bir makine" ilan etti.

İMPARATOR II. JOSEPH (AYRINTI), ANTON VON MARON, 1775

Wolfgang Amadeus Mozart

1756–1791, AVUSTURYALI

Mozart, Batı klasik müziğinde büyük bir figürdür. 35 yaşında öldü; kısa ömründe, aralarında 22 opera, 23 piyano konçertosu ve 41 senfoni bulunan 600'den fazla eser besteledi.

Wolfgang Amadeus Mozart 27 Ocak 1756'da Salzburg'da doğdu. Babası Leopold, Salzburg'un prens-başpiskoposunun sarayında müzisyen olarak çalışıyordu. Leopold, keman tekniği üzerine bir el kitabının yazarı olarak bir miktar üne kavuşan yetkin bir besteciydi ama ailenin hem para sıkıntısı vardı hem statüsü düşüktü; bir manavın üstünde kiralık bir dairede oturuyorlardı.

Müzik dahisi

Wolfgang Amadeus ailenin yedinci ve son, hayatta kalan ikinci çocuğuydu. Nannerl olarak tanınan kız kardeşi Maria Anna ondan dört yaş büyüktü. Babalarından ders alan her iki çocuğun da olağanüstü yetenekli olduğu anlaşıldı ama Wolfgang, yetenek ve hızlı gelişim bakımından kız kardeşinden üstündü. Dört yaşında klavyede eser çalabiliyordu ve beş yaşında ilk basit bestelerini yaratabildi. Oğlunun bir dahi olduğunu anlayan Leopold, bunun dolaysız kazanç ve çocuğun uzun erimli yaşam başarısı bakımından sunduğu fırsattan yararlanmak için seferber oldu.

◁ **WOLFGANG AMADEUS MOZART**
Bu portre, Mozart öldükten sonra, 1819'da Viyanalı ressam Barbara Krafft tarafından yapıldı. Mozart'ın kız kardeşi Nannerl, besteciye çok benzediğini düşündü.

1762'de Mozartlar, on yıldan fazla sürecek bir gösteri turunun ilki için yola çıktı. Leopold her iki çocuğu Münih'te ve ardından Viyana'da sanatlarını icra etmeye götürdü; Viyana'da, Schönbrunn Sarayında heybetli Avusturya imparatoriçesi Maria Theresa'ya sergilendiler. Sosyal mesafeye aldırmayan Wolfgang, kendiliğinden imparatoriçeyi öptü. Kraliyet ailesi mensupları, soylular ve büyükelçiler, çocukların vaktinden önce gelişmiş müzik becerilerinden etkilendi ama ister Wolfgang'ın uygunsuz sarılması nedeniyle olsun, ister Leopold'un türedi aceleciliği nedeniyle, imparatoriçenin hamiliğini kazanamadılar.

Turlar ve zaferler

1763'te Salzburg'a dönen Leopold, prens-başpiskopos sarayında şapelin şef yardımcılığına terfi etti ve hemen uzun bir izin daha aldı. Aile Paris'e gitti ve çocuklar Fransa Kralı XV. Louis'nin önünde müzik çaldı; sonra 1764-1765'te bir yıldan fazla bir süre kalıp halka açık konserler verdikleri

△ **İLK KEMAN**
Mozart'ın ilk kemanı, 1740'larda Salzburg'da başpiskopos sarayının lutiyesi ve Leopold Mozart'ın müzisyen meslektaşı Andreas Ferdinand Mayr tarafından yapılan usta işi bir çalgıydı.

BAĞLAM
Salzburg

Mozart'ın zamanında Salzburg kenti, başkenti Viyana olan ve Habsburgların yönettiği Kutsal Roma İmparatorluğunun bir parçası olmasına rağmen başpiskoposu tarafından bağımsız bir devlet olarak yönetilmekteydi. Nüfusu 20.000'den az olan kent, gelişkin bir saray ve kilise yaşamını desteklemekteydi ve güzel Barok mimariyle süslüydü. Birçok güzelliğine rağmen Mozart Salzburg'u geri kalmış diye küçümsedi; saray müzisyenleriyle "kaba saba, intizamsız, sefih" diye alay etti. 1803'te kent bağımsızlığına kaybetti ve sonunda Avusturya'nın bir parçası oldu.

BAROK KATEDRALİNİN YEŞİL KUBBESİNİN ALT TARAFINDA SALZBURG

> "Zavallı küçük **adam** harika çalıyor; **ruh** sahibi, **canlı** ve **sevimli** bir çocuk..."

KONT KARL VON ZINZENDORF, ALTI YAŞINDA MOZART HAKKINDA, 1762

△ **AİLE GRUBU**
Avusturyalı ressam Johann Nepomuk della Croce'un 1781'de yaptığı bu tablo, elinde bir keman tutan Leopold Mozart ile piyanonun başında oturan çocukları Wolfgang ve Nannerl'i gösteriyor. Duvarda rahmetli annelerinin bir portresi asılıdır.

Londra'ya gitti. Londra'nın müzik sahnesinde önemli bir figür olan Johann Sebastian Bach'ın oğlu besteci Johann Christian Bach'la arkadaş oldular. J. C. Bach'ın duru ama dramatik ve duygusal beste üslubu, Mozart'ın gelişimini etkileyecekti.

1766'nın sonunda Salzburg'a dönen aile, dokuz ay sonra, yine elden kaçan imparatorluk hamiliği aramak üzere tekrar Viyana'nın yoluna düştü. Ailenin, çoğunlukla kötü yollarda arabayla süreli seyahat etmesi zahmetli ve tehlikeliydi. Çocukların ikisi de ciddi hastalık kaptı; Wolfgang, 1767'de ateşli romatizmadan neredeyse ölüyordu. Dahası yolculuk ve barınma masrafları, halka açık performanslardan kazanılan paranın çoğunu tüketiyordu. Ama Leopold'un iradesi ve hırsı engel tanımıyordu — Viyana'ya ikinci yolculuğa, bir çiçek hastalığı salgını kenti pençesine almış olmasına rağmen çıkıldı.

Mozart'ın teşhir edilen dahi olarak son gezileri, 1770 ile 1773 arasında babasıyla birlikte üç İtalya turuydu. İlki başarılı oldu: Bolonya'da müzik akademisinin üyesi yapıldı; Roma'da papa, onu Altın Mahmuz şövalyesi yaptı; 15'ine girmeden hemen önce Milano'da sahnelenen bir İtalyan operası, Mitridate, re di Ponto'yu yazdı. Ne var ki, İtalya'ya sonraki iki ziyareti daha az coşkuyla karşılandı; 1773'te, dahi çocuk olarak damgalanamayacak kadar yaşlıydı.

Wolfgang'a 13 yaşında Salzburg prens-başpiskoposluğunun sarayında başkemancı görevi verilmişti ve maaşı –babasınınkiyle birlikte– ailenin daha iyi evlere taşınmasını olanaklı kıldı.

> **" Müzik asla kulağa acı vermemeli, pohpohlamalı ve büyülemelidir. "**
>
> MOZART, BABASINA MEKTUP, 26 EYLÜL, 1781

> “ [Onun eserleri] **bir pınar kadar berraktır, saydamdır ve neşelidir…** ”
>
> WANDA LANDOWSKA, MOZART HAKKINDA

Mozart'ın birçok yeni bestesinin icra edildiği kasabada şöhret olmuşlardı. Ne var ki, müziğe daha az eğilimli yeni bir prens-başpiskoposun tahta çıkması, saraydaki konumlarını daha riskli hale getirdi.

Bağımsız bir ruh

1778'de, babasının teşvikiyle Mozart, zengin hami bulmak için tekrar yollara düştü. Leopold, tekrar uzaklaşırsa işini kaybedebileceği endişesiyle Salzburg'da kaldı ve Mozart'a annesi eşlik etti. Paris'te başlarına bir –arkadaşsız ve yalıtık oldukları yabancı bir kent– felaket geldi: Mozart'ın annesi ani bir hastalıktan öldü. Babası, akıl almaz bir biçimde, Salzburg'a dönen Wolfgang'ı suçladı. Bu noktadan itibaren Mozart, babasının kontrol edici etkisinden kaçmaya karar verdi. Mozart'ın çocukken aldığı aşırı övgüyle çarpıklaşan kişiliği, müziğinde bulunan dengeden ve yüksek niteliklerden yoksundu. Genç kadınlardan duyduğu bedensel zevke teslim oldu ve mektupları, belden aşağı bir mizah anlayışı sergiler. Patavatsızca kibirliydi ve üstünlük duygusunu gizlemeye hiç zahmet etmedi. Ücretli bir hizmetçi –o sırada bir müzisyenin statüsü buydu– muamelesi görmek, onu çıldırtıyordu. 1781'de, Salzburglu bir saray görevlisiyle atıştıktan ve küstahlığından ötürü kıçına tekme vurulup kovulduktan sonra Mozart, serbest bir besteci, piyano icracısı ve müzik öğretmeni olarak Viyana'da geçimini sağlamaya karar verdi.

Evlilik ve mali durum

Düzenli gelirini kaybeden Mozart, parasız bir kadınla evlenerek mali endişelerini artırdı. Yoksul bir basçının kızı olan soprano Aloysia Weber'in peşindeydi. Aloysia reddedince onun küçük kız kardeşi Constanze'ye yöneldi. Mozart'ı mahkemeye vermekle tehdit eden Weber ailesinin baskısıyla, 1782'de ilişkisini resmileştirdi. Kısa süre sonra da çocuklar geldi — Constanze altı çocuk doğurdu ama yalnızca ikisi bebeklikten sonra hayatta kaldı. Evlilik duygusal olarak başarılıydı ama Mozart'ın mali durumuna, çoğu zaman karşılanması zor yükler bindirdi.

△ ***MITRIDATE, RE DI PONTO***
Mozart'ın erken operasının nota kitabının bu sayfası, 1770'teki ilk icrasından kalmadır. Eser, Milano karnavalında büyük bir başarı elde etti ve 21 kez daha icra edildi — bestecinin yeteneğinin güçlü bir kanıtı.

Yaratıcı yoğunluk

1780'lerin birinci yarısında Mozart'ın beste üretimi gelişti. 1781'de Idomeneo operası *Münih*'te başarılı olduktan sonra, Viyana'da, *Maria Theresa*'nın halefi İmparator II. Joseph'in destek verdiği Burgtheater'da sahnelenmek üzere *Almanca Singspiel* (diyaloglu opera) *Die*

BAĞLAM
Masonluk

Masonluk 18. yüzyılda modaydı. Aristokratlar ve kraliyet ailesi mensupları mason oldu. Mozart 1784'te bir mason locasına kabul edildi ve geç operası *Sihirli Flüt*'ün masonik simgecilik içerdiği ve masonik evrensel kardeşlik düşüncelerini ifade ettiği iddia edilir. 18. yüzyılın sonundan itibaren Avrupa'da Katolikler ve monarşistler masonları tehlikeli, Kilisenin ve kralların otoritesini yıkıcı bir örgüt olarak görmeye başladı. Mozart için böyle bir siyasal anlamının olup olmadığı bilinmiyor.

EN SOLDA OTURAN MOZART'IN MASONLUĞA KABULÜ

△ **CONSTANZE MOZART, 1802**
Danimarkalı ressam Hans Hansen'in yaptığı bu portre, Mozart'ın karısını tasvir ediyor. Bestecinin evliliği ona mutluluk getirdi ama babası hiç hoşnut olmadı.

ÖNEMLİ ESERLER

1778
Senfoni No. 31 ("Paris" Senfonisi) ilk kez Mozart'ın Paris'i ikinci ziyareti sırasında halka açık icra edilir.

1782
Almanca opera *Die Entführung aus dem Serail* (*Saraydan Kız Kaçırma*) Viyana'da ilk kez sahnelendiğinde büyük bir başarı elde eder.

1784–86
Üç yıl içinde dramatik Konçerto No. 24 de dahil, 12 piyano konçertosu yazar.

1785
Haydn'a ithaf edilen altı Mozart yaylı çalgılar dörtlüsü yayımlanır.

1786
Mozart'ın en ünlü komik operası *Figaro'nun Düğünü*, Viyana'da Burgtheater'da sahnelenir.

1787
Don Giovanni (*Don Juan*), Mozart'ın ciddi-komik şaheseri, ilk kez Prag'da sahnelenir.

1788
Haziran ile Ağustos arasında son üç büyük orkestra eserini, Senfoni No. 39 ila 41'i besteler.

1791
Son operası *Sihirli Flüt*'ün galası, ölmeden üç ay önce yapılır.

△ ***IDOMENEO*, BİRİNCİ BASKI, 1781**
Mozart'ın *İdomeneo*'su, belki de en ciddi operası, Kral İdomeneo'nun, okyanustan güvenli geçiş karşılığında deniz tanrısı Neptün'e, geri dönüşünde gördüğü ilk kişi kurban etmeye söz verişini anlatır. İdomeneo'nun gördüğü ilk kişi kendi oğlu İdamante'dir — ama fikir değiştiren Neptün, Idomeneo tahtını genç adama bırakırsa onu bağışlamaya razı olur.

▽ **PRAGUE PIANO**
Prag'ı ziyareti sırasında Mozart'ın, Bertramka'da, Çek besteci František Dušek'in evinde kaldığına inanılır. Evde bu piyanoyu çalmış olması olasıdır ve *Don Juan*'ın bazı bölümlerini bu piyanoda bestelemiş olabilir.

Entführung aus dem Serail'i (*Saraydan Kız Kaçırma*) yazdı. 1782'de perdelerini açan *Saraydan Kız Kaçırma*, büyük bir başarı elde etti. Kahraman Belmonte'nin sevgilisi Constanze'yi bir haremden kurtarma girişiminin öyküsünü anlatır. *Mozart*'ın bu verimli dönemdeki diğer eserleri arasında, en güzel piyano konçertolarından bazıları, Haydn'a ithaf edilen altı yaylı çalgılar dörtlüsünden oluşan dikkate değer bir dizi ve en çok bilinen iki senfonisi, *"Haffner"* (1782) ve *"Linz"* (1783) yer almaktadır.

Mozart, *Saraydan Kız Kaçırma*'nın doğru bir devamını uzun bir süre aradıktan sonra, İtalyan şair Lorenzo da Ponte'de ideal librettistini buldu (bkz. yukarıdaki kutu). Sonuç, *Le nozze de Figaro* (*Figaro'nun Düğünü*) oldu. İlk kez 1786'da Burgtheater'da sahnelenen eser, incelikli bir biçimde müzikle ifade edilen karakterizasyonunun gerçekçiliğiyle operayı yeni bir düzeye çıkardı. Bir sınıf ve cinsel siyaset masalı olan *Figaro'nun Düğünü*, Mozart'ın aristokrat kibre isyanına uygundu. Çok iyi karşılandı ama Mozart'ın sağlığında *Saraydan Kız Kaçırma*'nın başarısını yakalayamadı.

1787'de Mozart, Prag'a, onu kendi kalbine götüren kente ilk ziyaretini yaptı. Da Ponte ile ikinci ortak işi *Don Juan*, Prag'da Estates Theatre'da sahnelenmek üzere yazıldı ve Ekimde galası yapıldı. 1788'de Viyana'da sahnelendi ama İmparator Joseph, yine, "şarkıcılar için çok zor" ilan ettiği müziğin karmaşıklığından endişe etti.

PROFİL
Lorenzo da Ponte

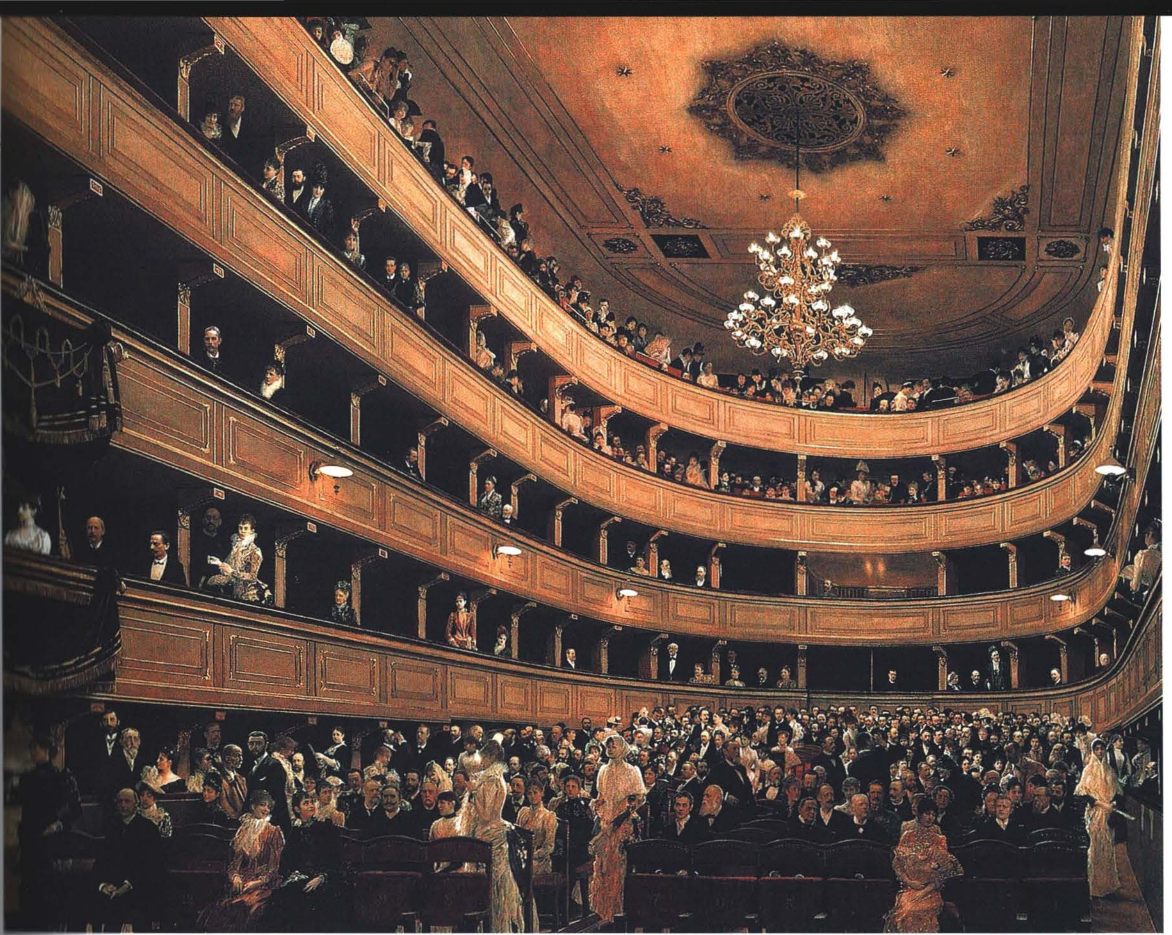
Mozart'ın en güzel üç operasının librettisti da Ponte, 1749'da Venedik'te Yahudi bir ailede dünyaya geldi. Katolikliğe döndükten sonra 1773'te papaz olarak atandı ve şair oldu. İlk kez Mozart'la çalıştığı 1785'te, Viyana'da imparatorluk sarayında bir görevi vardı. Toplam olarak, Mozart dahil, 11 bestecinin 28 operasına libretto yazdı. 1790'larda ilk önce Britanya'ya, ardından ABD'ye göçtü. New York'a yerleşti ve Columbia College'de ilk İtalyan edebiyatı profesörü oldu ve kentin ilk opera evini açtı. 1838'de New York'ta öldü.

LORENZO DA PONTE, 1759

Son eserler

Leopold Mozart Mayıs 1787'de öldüğünde Wolfgang'ın bestecilik yetenekleri doruğundaydı. 1788 yazında yazdığı üç büyük senfoni (No. 39, 40 ve 41), orkestra müziğini taçlandıran başarılarıydı. İlk kez 1790'da sahnelenen komik opera *Così fan tutte*, da Ponte'yle başarılı işbirliğinin üçüncü ürünüydü. *La clemenza di Tito*, hızlı yazılan bir *opera seria*, 1791'de Prag'da, yeni imparator II. Leopold'un resmi taç giyme kutlamalarının bir parçası olarak sahnelendi.

Rehber

Girolamo Frescobaldi

1583–1643, İTALYAN

Frescobaldi ilk büyük klavye virtüözlerinden biriydi (iyi bir şarkıcı olmanın yanı sıra org ve klavsen çalıyordu) ve eşliksiz bir klavye için müziğe odaklanan ilk ünlü besteciydi. Ferrara'da doğdu ve meslek yaşamının çoğunu Roma'da geçirdi; 1608'den ölene kadar olan dönemin çoğunda San Pietro'da orgcuydu (1628'den 1634'e kadar Floransa'da Medici sarayında çalıştığı bir ara dönem oldu). Sağken uluslararası ölçekte ünlüydü ve daha sonra on yıllarca müziği sevilmeye ve etkili olmaya devam etti (örneğin 60 yıl kadar sonra genç J. S. Bach tarafından incelendi). Üslubu canlı ve yenilikçiydi, çoğu kez dramatik tempo değişiklikleri gösterirdi. Klavye eserleri dışında dinsel ve seküler vokal müzik yazdı, çalgı gruplarına beste yaptı.

ÖNEMLİ ESERLER: *Toccate e partite... libro primo (Birinci Tokata ve Partita Kitabı)*, 1615; *Ego sum panis vivus (Ben Yaşayan Ekmeğim* [vokal]), 1621; *Fiori musicali (Müzikal Çiçekler* [dinsel org müziği koleksiyonu]), 1635.

▷ Heinrich Schütz

1585–1672, ALMAN

Herkesten çok Schütz Alman müziğini dünyaya tanıttı, daha önce hiç sahip olmadığı bir önem kazandırdı ve ülke bestecilerinin ayırt edici özelliği haline gelen yüksek entelektüel ve teknik standartlar yerleştirdi. Uzun meslek yaşamının çoğunu Dresden'de sarayda geçirdi ama Almanya'nın başka yerlerinde de çalıştı ve Venedik'e ve Kopenhag'a iki ziyaret yaptı. Geniş çaplı üretimi (günümüze ulaşan 500'den fazla eseri vardır) çok çeşitlidir. Müziğinin çoğu dinseldir ama örneğin, ilk Alman operası *Dafne*'yi de yazdı (günümüze ulaşmamış). İlk eserleri İtalyan müziğinin süslü üslubundan çok etkilendi ama kısmen, Otuz Yıl Savaşlarının (1618-1648) neden olduğu yıkım sanatta müsrifliği kaldırmadığı için, daha süssüzleşti.

ÖNEMLİ ESERLER: *Psalmen Davids (Davud'un Mezmurları)*, 1619; *Symphoniae sacrae 1 (Kutsal Senfoniler 1)*, 1629; *Musikalische Exequien (Cenaze Müziği)*, 1636; *Historia der Geburt Jesu Christi (İsa Mesih'in Doğuşunun Öyküsü*, halk arasında *Weihnachtshistorie, Noel Öyküsü olarak bilinir)*, 1660.

△ HEINRICH SCHÜTZ, y. 1650

Isabella Leonarda

1620–1704, İTALYAN

Yerel aristokrat bir ailenin mensubu olan Isabella Leonarda, Kuzey İtalya'da Novara'da bir manastıra girdi ve ömrünün geri kalan kısmını orada geçirdi. Yaklaşık 70 yıllık bu dönemde manastırın yöneticisi ve yaklaşık 200 eserle kendi zamanının önde gelen kadın bestecilerinden biri oldu. Eserler esas olarak çeşitli türden dinsel vokal eserlerdi ama bir kadının yayımladığı ilk sonat olduğu düşünülen dört sonat da dahil, seküler enstrümantal parçalar da yazdı (eserlerinin çoğu, onun sağlığında, esas olarak Bolonya'da, bazen Milano ve Venedik'te de süslü edisyonlar halinde yayımlandı). Leonarda, rahibe olarak normal görevlerini ihmal etmemek için, besteciliği dinlenmeye ayrılan dönemlerle sınırladı.

ÖNEMLİ ESERLER: *Ave suavis dilectio (Selam, Tatlı Aşk)*, 1676; *Ave Regina caelorum (Selam, Cennetin Kraliçesi)*, 1684; *Sonata for Solo Violin and Continuo (Solo Keman ve Sürekli Bas İçin Sonat)* 1693.

Dieterich Buxtehude

y.1637–1707, DANİMARKALI-ALMAN

Buxtehude'nin doğum tarihi ve kesin yeri belli değildir. O zamanın karmaşık, değişken siyasal coğrafyasını yansıtarak, bazen Danimarkalı bazen Alman olarak nitelenir. Kariyerinin ilk dönemini şimdi Danimarka olan yerde geçirdi ve 1668'den ölene kadar Lübeck'te (şimdi Almanya'da) seçkin bir müzik geleneğine sahip büyük ve zengin bir kilisede, Marienkirche'de (Azize Meryem Kilisesi) yüksek prestijli orgculuk görevini üstlendi. Aslında tüm kentin müzik yönetmeniydi. Kendi zamanının en büyük orgcularından biri olarak alkışlandı ve org için yaptığı besteler, J. S. Bach'tan önce bu tür eserlerin en önemli külliyatını oluşturur.

Buxtehude, ayrıca epeyce vokal kilise müziği ve esas olarak yaylılar olmak üzere, çeşitli çalgı kombinasyonları için enstrümantal müzik yazdı.

ÖNEMLİ ESERLER: *Membra Jesu nostri (İsa'mızın Kol ve Bacakları [oratoryo]),* 1680; *Yedi Üçlü Sonat (keman, viyol ve klavsen için),* 1696; *Re-minör Passacaglia,* y. 1690–1700.

Marc-Antoine Charpentier

1643–1704, FRANSIZ

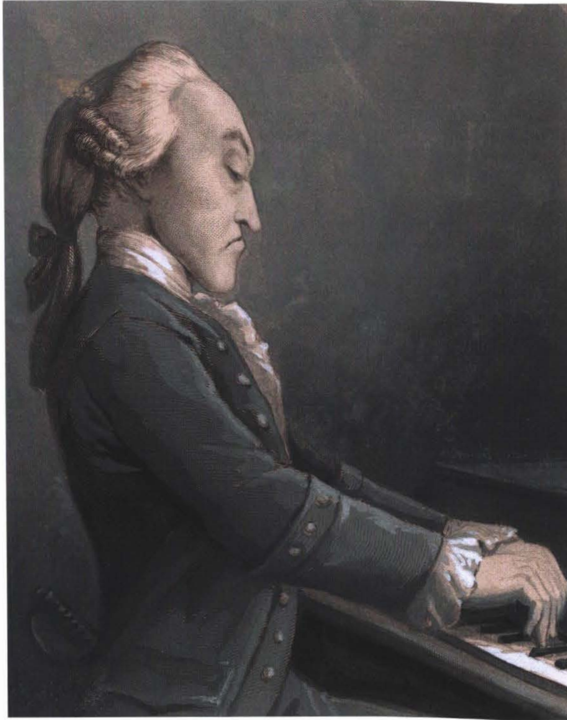
Charpentier ömrünün çoğunu Paris'te geçirdi; yoğun ve renkli bir meslek yaşamı oldu. Büyük üretiminin çoğu, kiliseler, manastırlar ve özel patronlar, özellikle hem dine hem müziğe bağlanan Guise Düşesi (Mademoiselle de Guise olarak bilinir), Lorraine'li Marie için yazdığı dinsel müziktir. Bu eserler, missaları, mezmurlara yazılan müzikleri ve çeşitli tipte besteleri içerir. Charpentier oda müziği ve bazen büyük dramaturg Molière ile işbirliği halinde sahne eserleri de yazdı. Bugün en ünlü bestesi, Te Deum'un şahane, canlandırıcı enstrümantal prelüdüdür. Bu eser 1953'e kadar kayıptı ama yeniden keşfedildikten sonraki yıl, Avrupa Yayım Birliğinin, Eurovision Şarkı Yarışması gibi programların öncesinde kullanılan tema müziği olarak benimsendi.

ÖNEMLİ ESERLER: *Mass for Four Choirs (Dört Koro İçin Missa),* y. 1670–1675; *The Denial of St. Peter (Aziz Petrus'un Reddi [oratoryo])* y. 1680–1700; *Andromeda* (Pierre Corneille'in oyunu için müzik), 1682; *Te Deum,* y. 1692.

Johann Pachelbel

1653–1706, ALMAN

Kendi zamanının önde gelen Alman müzisyenlerinden biri olan Johann Pachelbel, bir besteci olmanın yanı sıra bir orgcu ve öğretmen olarak saygındı. Nuremberg'de doğru ve öldü ama Almanya'da ve Avusturya'da, Erfurt, Stuttgart ve Viyana gibi başka birçok yerde de çalıştı ve orgcu olarak o kadar ünlüydü ki, Oxford'da görev teklif edildi — ama kabul edilmedi. Dikkate değer org besteleri dışında, Pachelbel'in üretiminde oda müziği, klavsen için parçalar ve çeşitli türden vokal eserler de vardır. 1706'da öldükten sonra, müzik uzmanları dışında fazla tanınmadı ve 1970'lerde, dingin ama neşeli Re-majör Kanon'u sürpriz bir hit olana, tekrar tekrar kaydedilene, filmlerde ve televizyonda fon müziği olarak yer alana ve pop müzik uyarlamalarına esin verene kadar yaygın üne kavuşmadı.

△ THOMAS ARNE, y. 1760

ÖNEMLİ ESERLER: *Canon and Gigue for 3 Violins and Basso Continuo (Re-majör Kanon),* y. 1680–1690; *Musicalische Ergötzung* (Müzik Keyfi [oda müziği derlemesi]), y. 1691; *Hexachordum Apollinis* (org ya da klavsen için aryalar), 1699.

Tomaso Albinoni

1671–1751, İTALYAN

Albinoni, Venedikli besteciler arasında Vivaldi'nin önde gelen çağdaşıydı ve neredeyse onun kadar üretkendi. Neredeyse yarım yüzyıllık bir dönemde Venedik'te başarıyla sahnelediği yaklaşık 80 opera (ama bunların çok azı eksiksiz biçimde günümüze ulaşmıştır) yazdığına inanılır — modaların hızla değiştiği bir zamanda dikkate değer bir başarı ve çekici ezgi yeteneğinin bir yansıması. Eserler İtalya dışında da alkış aldı. Albinoni'nin diğer eserleri arasında, çok sayıda konçerto (özellikle obua için) ve sonat (aynı şekilde kendi zamanında uluslararası ölçekte başarılı) ile biraz kilise müziği yer almaktadır. Tuhaf bir biçimde, onun adıyla en çok ilişkilendirilen eser – rüya gibi akıcı "Albinani'nin Adagiosu" – aslında ona ait değildir. 1958'de müzikolog Remo Giazotto, bir Sol-minör Adagio'yu, Albinoni'nin elyazmasının bir parçasına dayanan bir eser diye yayımladı ama şimdi, neredeyse tamamının Giazotto'ya ait olduğu düşünülüyor.

ÖNEMLİ ESERLER: 12 Üçlü Sonat (ilk yayımlanan eserleri), 1694; *Pimpinone* (opera), 1708; Obua için Re-minör Konçerto, 1722.

◁ Thomas Arne

1710–1778, İNGİLİZ

Arne, çeşitli tipte müzik (missa dahil — bir Katolikti) yazmasına rağmen sahne eserlerinde uzmandı (kız kardeşi oyuncu, karısı şarkıcıydı). Londra'nın iki büyük tiyatrosuyla (Covent Garden ve Drury Lane) ve önde gelen popüler eğlence merkezi Vauxhall Gardens'la uzun süreli ilişkileri oldu. Operalar, oratoryolar, maskeli piyesler ve oyunlar için özgü müzik üretti. Eserlerinin çoğu rutindir ama en iyi durumunda, en ünlü eseri olan coşturucu "Rule, Britannia!" şarkısında olduğu gibi, unutulmaz bir ezgi yeteneği vardı. Bu şarkı, aslında Arne'nin yurtsever maskeli piyesi Alfred'in (Büyük Alfred'le ilgili) bir parçasıydı ama o kadar başarılıydı ki, hızla bağımsız bir yaşam kazandı. Diğer ünlü şarkıları arasında, Shakespeare'in *Fırtına*'sında Ariel'in okuduğu "Where the Bee Sucks" şarkısı de yer almaktadır.

ÖNEMLİ ESERLER: *Comus,* 1738; *Alfred,* 1740; *Music for The Tempest (Fırtına İçin Müzik)* 1740, *Artaxerxes,* 1762; *Love in a Village (Köyde Aşk)* 1762.

ERKEN 19. YÜZYIL

BÖLÜM 3

Luigi Cherubini

1760–1842, İTALYAN

Kendi zamanında büyük bir besteci olan Cherubini, güçlü operalarıyla ve şahane dinsel müziğiyle tanınır. 1814'te, Fransa'nın en yüksek nişanı Légion d'honneur'le ödüllendirildi.

Luigi Cherubini 1760'ta Floransa'da doğdu ve altı yaşında müzik öğrenmeye başladı; 13 yaşına geldiğinde kendi eserlerini besteliyordu. 1778'de, 18 yaşında Cherubini, Bolonya'da ve Milano'da Giuseppe Sarti'nin yanında üç yıllık bir çıraklığa başladı; kontrpuanı ve dramatik kompozisyonu öğrendi. İlk operası Quinto Fabio 1780'de çıktı ve İtalya'nın her tarafından opera siparişlere yol açtı. Sonra, 1784'te, Londra'da King's Theatre'da özel besteci olarak sözleşme yaptı; ilki *Demetrio* (ilk gösterimi 1785'te yapıldı) olmak üzere dört opera sundu.

Büyük bir hamle

Ertesi yıl Cherubini, ömrünün sonuna kadar kalacağı Paris'e taşındı. Başkentteki ilk altı yılında, onu Kraliçe Marie Antoinette'le ve o günün önde gelen müzisyenleriyle tanıştıran kemancı Giovanni Battista Viotti'yle birlikte bir daireyi paylaştı. Paris Opéra için ilk işi, Fransız Devriminin kente kargaşa getirmeden önceki yıl (bkz. sağdaki kutu) yazılan *Démophon'di* (1788).

Cherubini kısa sürede Paris'te önemli bir figür oldu — besteci olmanın yanı sıra bir orkestra şefi ve öğretmen olarak da. Devrimci dönemdeki eserleri çoğu kez kasvetli ve süssüzdür. Ama 1791'de, bir komik opera biçimi olan *Lodoiska'sının ilk gösterimi, Paris'te Théâtre Feydeau*'da yapıldı. Eserin komik ve ciddi temaları birbirine karıştıran ve sıradan insanları canlandıran kahramanlık tasviri devrimci ruhu yakaladı ve "kurtarma operasının" (burada kadın kahraman, bir şatodan bir hizmetçi tarafından kurtarılır) erken bir örneğiydi. Çok popüler olan eser Cherubini'nin ilk uluslararası başarısı oldu; yalnızca ilk yıl 200'den fazla kez sahnelendi ve Beethoven'in operası *Fidelio*'ya (1805) ilham verdi.

Ağustos 1792'de Paris'te Tuileries Sarayına saldırıdan sonra, Cherubini Rouen'e taşındı. 1794'te başkente dönünce Anne-Cécile Touretteyle evlendi; çiftin üç çocuğu oldu. Üç yıl sonra, en ünlü eseri *Médée*'yi (*Medea*) ve 1880'de başka bir büyük başarıyı, 19. yüzyıl boyunca popüler olan *Les Deux Journées*'yi (1800) –devrimcilerin hükümeti ele geçirdiği ve Terör Dönemi denilen sürede geçekleşen bir olaya dayanır– üretti.

1806'da, iş için Viyana'da bir yıl kaldıktan sonra Cherubini derin bir depresyona girdi ve beste yapmaktan uzaklaşıp botaniğe ve resim yapmaya ilgi duymaya başladı. 1808'de yeniden müzik yazmaya başladı ama 1816'dan itibaren esas olarak dinsel müzik özellikle *Do-minör Requiem* (1816) – diğer müzisyenlerce övüldü ve Beethoven'in cenazesinde çalındı– ve *Re-minör Requiem*'i (1836) besteledi.

1822'de Cherubini, Paris Konservatuarının müdürü oldu. 1835'te *Cours de contrepoint et de fugue kitabını yazdı. Besteci 1842'de Paris'te, 81 yaşında öldü* ve Père Lachaise mezarlığına gömüldü.

△ ***MEDEA*'NIN PARTİSYONU, BİRİNCİ BASIM**
Cherubini'nin *Medea* operası, Yunan dramaturg Euripides'in bir trajedisine dayanan tutkulu ve acımasız intikam öyküsüdür. Öykü Medea'nın, kendisini terk eden kocasına karşı korkunç komplosuna odaklanır. Burada Cherubini'nin partisyonunun birinci, 1797. basımı gösteriliyor.

◁ ***LUIGI CHERUBINI AND THE MUSE OF LYRIC POETRY*, 1842**
Jean Auguste Dominique Ingres'in yaptığı bu alegorik portrede, genç bir ilham perisi seksenlik bestecinin üstünde yükseliyor; koyu siyah kaftanında Légion d'Honneur nişanının gonca gülü görülüyor.

BAĞLAM
Siyasal arka plan

Çalkantılı devrim döneminde Cherubini, Ancient Régime'le bağlantılarını gizlemeye dikkat etti ama ittifaklar arasında dolaşma, bazen devrimcilerin bazen monarşistlerin yanında gibi görünme konusunda ustaydı — örneğin 1797'de devrimci bir kahramanın onuruna bir cenaze kantatı yazdı; aynı kantatı 1820'de bir kralcının onuruna yeniden düzenledi. Cherubini, Bastille'in basılması, XVI. Louis'nin idamı ve Napoléon'un yükselişi gibi tarihsel olaylara tanıklı etti. 1814'te monarşinin geri gelişi, hayatını epeyce kolaylaştırdı.

HAZİRAN 1793'TE FRANSA KRALI XVI. LOUIS'NİN İDAMI

Ludwig van Beethoven

1770–1827, ALMAN

Beethoven yıllarca sağır olmasına rağmen klasik dönemin bir dâhisi ve yeni Romantik çağın bir öncüsüydü — ikisi arasında bir köprü olan eserleri arasında dokuz senfoni ve 32 piyano sonatı yer alır.

Ludwig van Beethoven 1770'te Almanya'da, o sırada Kutsal Roma İmparatorluğunun bir parçası olan Bonn'da doğdu. Ailesi Flaman kökenliydi — adındaki "van" sözcüğünün nedeni budur. Babası Johann van Beethoven, Bonn'da Köln başpiskopos elektörünün sarayında koristti; Ludwig'in dedesi de orada müzik yönetmenliği yapmıştı. Ludwig'in yeteneği erken yaşta fark edildi ve teşvik edildi; babası zorlu bir ders ve pratik rutini dayattı. Genç Ludwig klavyede mükemmeldi ve sarayda müzik çalıyordu ama babasının onu dahi çocuk olarak tanıtma girişimi başarısız oldu.

Viyana'ya yolculuk

Beethoven'in ailesi güvenli bir duygusal ortam sağlamadı. Babası, mutsuz evlilik yapmış, kötüye giden aile ekonomisini yöneten bir alkolikti. Yine de Beethoven, müzikle ilgili hırslarına bol destek aldı. Saray orgcusu Christian Neefe, kompozisyonda ona yardım etti ve daha 12 yaşındayken yayımlanan ilk eseri *Nine Variations for Piano on a March*'ı (*Bir Marş Üzerine Dokuz Çeşitleme*) düzenledi. Başpiskopos elektör, Beethoven'i yeteneklerini geliştirmesi için 17 yaşında Viyana'ya gönderdi. Annesi ölünce babasının durumu kötüleştiği için ailenin işlerini ele almak üzere Bonn'a dönmeden önce Wolfgang Amadeus Mozart'tan birkaç ders almış olabilir.

Romantik etkiler

Beş yıl daha Bonn sarayında müzisyen olarak çalışan Beethoven, kıdemli bir devlet memurunun dul karısı Helene von Breuning'in etrafında toplanan kültürlü bir sosyal çevreye girdi. Orada sanatın ve sanatçının aşkın değerine inanan –benimsediği ve kendi müzik sanatına uyguladığı bir inanç– Alman romantizminin edebi ve felsefi düşünceleriyle tanıştı. İlk kez aşkta başarısızlığı yaşadı; Breuning'in kızı Lorchen'e umutsuzca tapıyordu. Müzik seven Viyanalı aristokrat Kont Ferdinand von Waldstein'la da dost oldu — Beethoven, "Waldstein" Piyano Sonatı dahil birçok eserini ona ithaf etti. 1790'da Joseph Haydn Bonn'u

△ **BEETHOVEN EVİ, BONN**
Bestecinin çalışma masası ve eşyaları, Bonngasse 20'de Beethoven'in doğduğu ve müze haline getirilen evde korunuyor. Birçok saray müzisyeni Beethovenlara yakın oturuyordu.

TEKNİK

Beethoven'in piyanoları

Beethoven yaşadığı sürede piyano önemli ölçüde evrim geçirdi. Beş oktavlı piyanolarda (yeri oktavlı modern piyanolardan farklıydılar) çalmaya başladı. Ahşap kasalı bu çalgılar hassastı, güçlü ve dayanıklı değildi; Beethoven'in kuvvetli çalışının baskısı altında sık sık kırılıyorlardı. 1803'te, "una corda" yumuşak pedalıyla ulaşılan efektlere hayran olduğu için, bir Erard piyanosu benimsedi. Beethoven'in yaşamının sonrasında, 1818'de İngiltere'den Thomas Broadwood'un kendisine gönderdiği altı buçuk oktavlı Broadwood piyanosu gibi, onun idealine daha yakın piyanolar yapıldı. Son eserleri, böyle bir çalgının olanaklı kıldığı tam ton ve perde aralığından yararlandı.

BEETHOVEN'İN BROADWOOD PİYANOSU

> "**Kalbimde** olan **dışarı çıkmalıdır** ki, onu **yazayım.**"
>
> LUDWIG VAN BEETHOVEN

▷ **LUDWIG VAN BEETHOVEN, 1820**
Joseph Karl Stieler'in bu eseri, Beethoven'in birçok portresinden biridir ama söylenene göre bestecinin poz vererek yapılan tek portredir.

△ **YAYLI ÇALGILAR DÖRTLÜLERİ**
2005'te New York'ta Alice Tully Hall'de Takács Quartet, Beethoven'in 16 yaylı çalgılar dörtlüsünün tamamını icra ediyor. Beethoven'in dörtlüleri, klasik yaylı çalgılar dörtlüsü formundaki ustalığını gösterir.

ziyaret etti. Waldstein'in ifadesiyle, Beethoven'in "Haydn'ın elinden Mozart ruhu alma"sı için Haydn'dan ders almak üzere Viyana'ya yine gitmesi planlandı. 1792'de yola çıktı. Ne var ki, yıl bitmeden Beethoven'in babası öldü ve Fransız Devrimci Savaşları Bonn'u savaş bölgesine soktu (bkz. s. 92, kutu). 1794'te Fransızlar kenti ilhak etti ve başpiskopos elektörün sarayı ortadan kaldırıldı. Beethoven Viyana'da gelişirken içinde büyüdüğü küçük dünya silinmişti.

Haydn'la ders uzun sürmedi ama Waldstein'ın talimatlarıyla silahlanan Beethoven, kentin önde gelen aristokrat müzik severleri tarafından korundu. Viyana'da sanat hamisi Prens Karl Lichnowsky'nin sarayında konaklayan Beethoven, kısa sürede seçkin bir piyano virtüözü kabul edildi; özel salonlarda ve Viyana Filarmoni Derneğinin halka açık konserlerinde performans sergiledi. Dinleyenler, olağanüstü becerilerinden büyülendi.

Müzikal yenilik

Beethoven'nin erken besteleri, ağırlıklı olarak kendisinin icra ettiği piyano eserleridir ama 1795'te Opus 1 Piyano Üçlüsünün yayımlanması, ticari bir başarı oldu ve çok geçmeden, müzik yayımcılarından ve aristokrat patronlardan yeni eser siparişlerine yanıt veriyordu. 1799'da yayımlanan ünlü "Pathétique" de dahil, piyano sonatları yazdı; 17987den itibaren yaylı çalgılar dörtlüleri bestelemeye başladı; 1800'de Viyana'da Burgtheater'de Birinci Senfoninin galası yapıldı. Bu erken döneminin müziği hâlâ hem Mozart hem Haydn'a dayanıyordu ama çağdaşlarınca yenilikçi olduğu da kabul edilmekteydi. Beethoven müzik öğretmeni olarak da

PROFİL
Josephine von Brunsvik

Macaristanlı kontes Josephine von Brunsvik 1799'da, Kont Joseph Deym'le evlenmeden kısa süre önce Beethoven'den piyano dersleri aldı. 1804'te kontun ölümünden sonra Beethoven, bir dizi tutkulu mektupta Josephine'e aşkını ifade etti. Josephine 1810'da Estonyalı soylu Cristoph von Stackelberg ile evlendi. Evlilik çok geçmeden geçimsizlik yüzünden bozuldu. Josephine, herhalde, 1811 tarihli bir mektupta Beethoven'in işaret ettiği "Ölümsüz Sevgili"ydi ve son kez 1816'da görüşmüş olabilirler. Son yılları hastalıkla ve yalnızlıkla geçen Josephine 1821'de 42 yaşında öldü.

BUDAPEŞTE YAKINLARINDA BRUNSVIK ŞATOSU, JOSEPHINE'İN EVİ

aranıyordu ve ünlü öğrencileri arasında, daha sonra hocasının iki piyano konçertosunun ilk icrasını yapacak Carl Czerny de vardı. Kadın öğrencilerine âşık olma eğilimi vardı; örneğin 1799'dan itibaren ders verdiği Josephine von Brunsvik (bkz. karşı sayfadaki kutu) ve 1802'de "Moonlight" ("Ay Işığı") Sonatını ithaf ettiği Giulietta Guicciardi. Bunlar, ne kadar saygın olursa olsun, bir piyano öğretmeniyle evlenmeleri hiç olası olmayan soylu kadınlardı.

1810 civarında Beethoven, Avusturyalı müzisyen ve bestecinin doktorlarından birinin kızı Therese Malfatti'ye kur yaptı. *Für Elise* olarak bilinen piyano eserini olasılıkla ona yazdı. Bu sevda da bir şey çıkmadı.

Yaratıcılığın doruğu

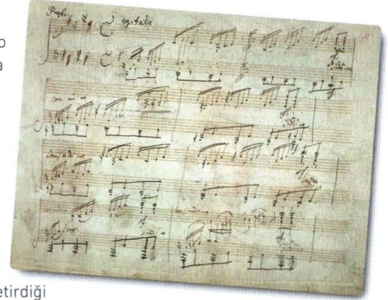
1802 ile 1812 arasında Beethoven, yaratıcı hırsını açığa çıkaran bir şaheserler dizisi üretti. Geç 18. yüzyılın yerleşik klasik formlarından –sonatlar ve rondolar, senfoniler ve yarlı dörtlüleri– hiç kopmadı ama daha önceki tüm duygusal ve biçimsel sınırların ötesine gerdi. 1805'de ilk kez icra edilen Üçüncü Senfonisi, "Eroica", genellikle yeni bir müzik çağının başlangıcı kabul edilir. Daha önceki senfonilerden çok daha uzundu, aynı zamanda daha karmaşık, zinde ve duygusal olarak boşaltıcıydı. Orkestra müziği yazmanın olanaklarını genişletmesi, trajik ve muzaffer Beşinci Senfoni (1808) ve karşı konulmaz biçime enerjik Yedinci Senfoni (1812) ile devam etti. 1806 tarihli üç "Razumovsky" Yaylı Çalgılar Dörtlüsü bu yeni ses genişliğini ve hırsı oda müziğine taşıdı. Piyano için zirveler arasında, "Waldstein" ve "Appassionata" Sonatları (1804 ve 1807) ile "İmparator" Konçertosu (1811) vardı. Eserlerine tepkiler başlangıçta çeşitli olmasına rağmen –tek operası *Fidelio*, 1805'te soğuk karşılandı– Beethoven, Viyana halkının ve patronlarının açık fikirli coşkusundan yararlandı.

Ün ve statü

Kendisini sanat dâhisi olarak düşünen ilk besteci Beethoven, sosyal hiyerarşide en yetenekli müzisyenlere bile geleneksel olarak verilen düşük yeri kabul etmedi. Üst sınıflarla ilişkilerinde alışılmış hürmet ve itaat kuralına uymayı açıkça reddetti ve 1806'da Prens Lichnowsky'le ilişkilerini bitiren şiddetli bir kavga etti. Yine de, tıpkı daha önceki besteciler gibi, müzik-âşığı liberal Viyana aristokrasisinin cömertliğiyle ilerlemeye devam etti. 1808'de bir grup Viyanalı aristokrat bir araya gelip, ona cömert bir yıllık ödenek –ömür boyu bir gelir– sağladı.

İmparatorluk ve devrim

Beethoven'in bağımsız tutumu, çoğu kez, Fransa'da aristokratik ve monarşik iktidarı deviren 1789 Fransız Devriminin getirdiği değişikliklerle ilişkilendirilir. "Eroica" Senfonisi başlangıçta devrim ordularının generali Napoléon Bonaparte'a ithaf edildi; Napoléon 1804'te kendini Fransa imparatoru ilan edince, herhalde bir imparatorluk tahtına oturmak Devrimin ilkelerine ihanet olduğu için Beethoven bu ithafı sildi. Yine de Beethoven bir devrimci cumhuriyetçi değildi. Büyük eserlerini, Avusturya imparatorunun oğlu, hem patronu hem arkadaşı Arşidük Rudolf'a da ithaf etti. 1813'te Beethoven,

△ **"AY IŞIĞI" SONATI**
Beethoven'in Piyano Sonatı No. 14'ünün bu partisyonu, bestecinin kendi el yazısıyladır. Daha sonra Alman eleştirmen Ludwig Rellstab sonatın ilk bölümünü Lucerne Gölünde yansıyan ay ışığı görüntüsüne benzettiği için "Ay Işığı" Sonatı adı verildi.

▽ **MALFATTİ AİLESİ**
Therese Malfatti, ailesinin ortasında piyanonun başında oturan, 1810 civarında Beethoven'in sevgisinin hedefindeydi. Bazı tarihçiler, ona evlilik teklif ettiğini düşünüyor.

"Benim kötü niyetli, **inatçı** ya da **insan sevmez** olduğunu **düşünenler** ya da **söyleyenler, günahıma** giriyorsunuz!"

LUDWIG VAN BEETHOVEN, 1802

BAĞLAM
Avusturya'nın savaşları

1792 ile 1815 arası dönemin çoğunda Avusturya ve müttefikleri, 1789 Fransız Devriminin bir sonucu olarak dinamik bir güç haline gelen Fransa'yla savaş halindeydi. Avusturya imparatorları, devrimci eşitlikçiliğe karşı geleneksel hiyerarşik otoriteyi savundu. Beethoven Viyana'dayken kent, 1805'te ve 1809'da İmparator Bonaparte'ın Fransız birlikleri tarafından iki kez işgal edildi. Fransızlar 1814-1815'te yenildi ve Avusturya, Avrupa'da baskın bir rol üstlendi.

NAPOLÉON AUSTERLITZ SAVAŞINDA, **FRANCOISGERARO, 1805**

emperyal Avusturya'nın İngiliz müttefiklerinin İspanya'da Fransızlara karşı kazandığı zaferi kutlamak için yurtsever *Wellington's Victory*'yi (*Wellington'ın Zaferi*; "*Savaş Senfonisi*" olarak bilinir) yazdı.

Sağırlık ve yalıtılmışlık

Bu müzikal üstün başarı döneminde

◁ **ARŞİDÜK RUDOLF**
Rudolf (1788–1831) bir soylu ve kardinaldi. Beethoven'dan ders aldı, arkadaşı ve patronu oldu. Beethoven birçok eserini ona ithaf etti.

Beethoven'in işitme duyusunu kaybetmesi acı bir ironidir. Bunun tıbbi nedeni bilinmiyor. Daha 1802'de, insanlar sağırlığını fark edebilir diye topluluktan uzak durduğunu ve "çaresizliğe sürüklendiğini" hissettiğini yazdı. Bir dizi uyduma tedavi, durumunu iyileştiremedi. 1812 civarında, yaratıcılığında keskin ama geçici bir düşüş oldu ve performanstan vazgeçmek zorunda kaldı. 1818'de yalnızca yazılı sohbet edebiliyordu. Sağırlığın ilerlemesi artan yalıtılmışlığa ve istikrarsız davranışa yol açtı. Yaşadığı ya da çalıştığı odalar, pislik yuvasına dönüştü. Sık sık küstah, derbeder ve huysuz olarak nitelendi. 1815'te kardeşi Kaspar öldükten sonra, dokuz yaşındaki yeğeni Karl'ın kaderi konusunda yengesi Johanna'yla kısır bir tartışmaya girdi. Mahkemelerde vasilik davası 1820'ye kadar sürdü ve çocuk uzun süreli bir duygusal hasar yaşadı.

Geç şaheserler

Sağırlığına rağmen Beethoven, şanlı bir yenilikçi, entelektüel bakımdan talepkar "geç dönem" müziği sundu. 1818'de "Çekiçli Klavye" Sonatı, tüm piyano repertuarında teknik ve duygusal bakımdan en zorlu eserlerinden biri, bunun habercisiydi. Bunu diğer şaheserler izledi — 1820 ile 1822 arasında yazılan son üç piyano sonatı ve 1823'te tamamlanan muhteşem koral *Missa Solemnis* gibi. *Missa Solemnis*'in bazı bölümleri, Mayıs 1824'te Viyana'da Beethoven'in Dokuzuncu Senfonisinin ilk kez seslendirildiği konserde icra edildi. Konser için, senfoninin Friedrich Schiller'in "Neşeye Övgü"sünü besteleyen son

ÖNEMLİ ESERLER

1795 Beethoven'in ticari bakımdan başarılı ilk eseri, Üç Op. 1 Piyano Üçlüsü, yayımlanır.

1802 Verimli "orta dönem"inin habercisi olan deneysel sonatları, Sonat No. 16-18'i yazar.

1805 Senfoni No. 3, "Eroica", ilk kez Viyana'da halka icra edilir.

1806 Yaylı Çalgılar Dörtlüleri Op. 59, "Razumovsky" Dörtlüleri, Viyana'daki Rus büyükelçi için yazılır.

1808 Senfoni No. 5, ilk kez, "Pastoral" Senfoni No. 6 ile aynı konserde icra edilir.

1812 "Orta dönem"inin son şaheseri Senfoni No. 7'yi yazar.

1818 Piyano Sonatı No. 29, kuvvetli "Çekiçli Klavye" Sonatı, Beethoven'in "geç dönem"ini başlatır.

1824 Beethoven'in koral Senfoni No. 9'u, ilk kez icra edilir.

“Cennette işiteceğim.”

LUDWIG VAN BEETHOVEN, SON SÖZLERİ OLDUĞU SÖYLENİR, MART 1827

bölümü için koro ve solistlerin yanı sıra, eşi görülmemiş orkestra güçleri bir araya getirilmişti. Konser büyük bir zaferdi ama Beethoven'in kendisi ne müziği ne de coşkulu alkışları duyabildi.

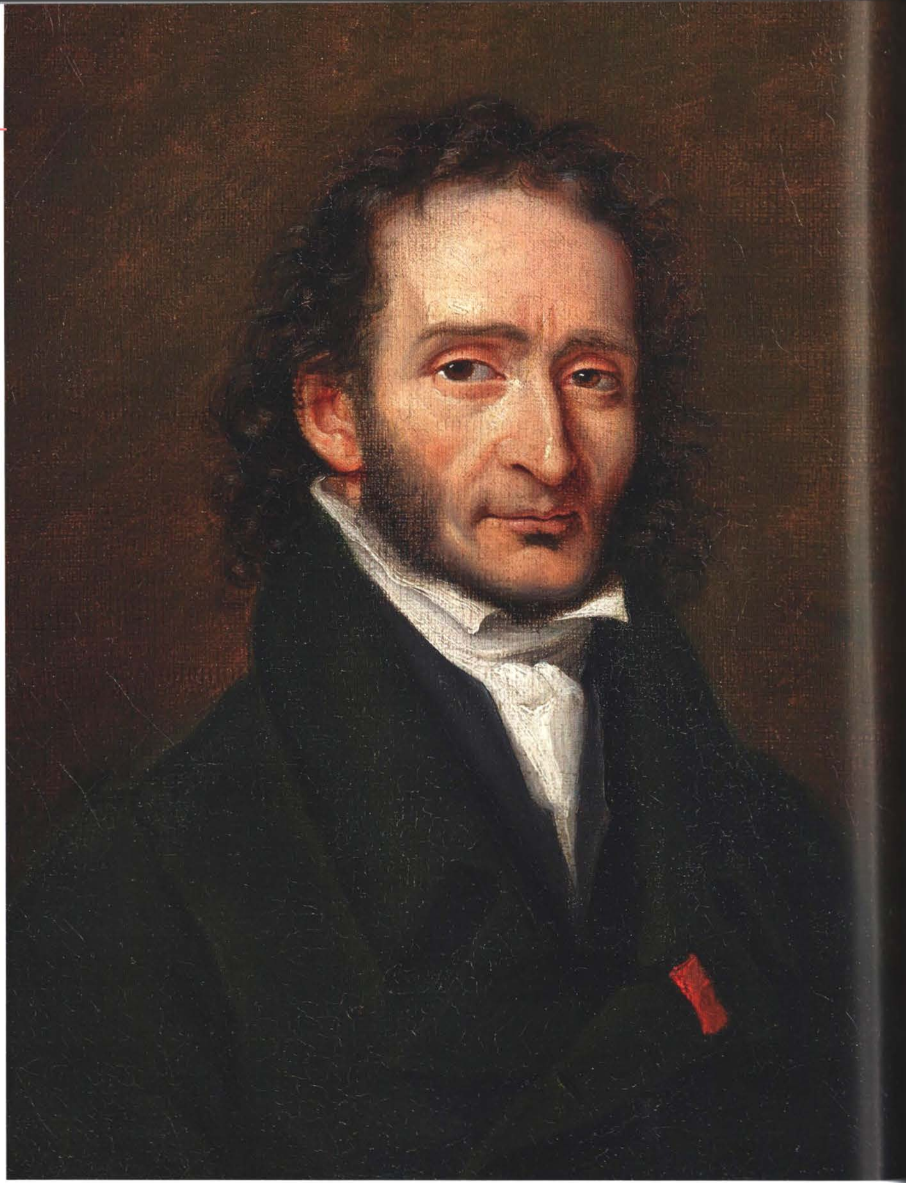
Dokuzuncu Senfoni'nin gördüğü kabul, Beethoven'in hâlâ sahip olduğu hatırı sayılır statüyü gösterdi. Ne var ki, artık anın bestecisi değildi – daha çok, geçmişin hürmet edilen bir figürüydü. En ileri sanatseverler bile, 1825-1826'de son hastalığının ortasında bestelenen son yaylı çalgılar dörtlülerini, anlaşılmaz diye önemsememe eğilimindeydi. Yine de bu dörtlüler, daha sonra, üstün güç ve yaratıcılık eserleri olarak kabul edilecekti.

Beethoven, uzun bir hastalıktan sonra Mart 1827'de Viyana'da öldü. Cenaze törenine 20.000 kişi katıldı. Şair Franz Grillparzer, Währing Mezarlığındaki konuşmasında şunları söyledi: "Yasını tuttuğunuz kişi, şimdi tüm zamanların ebediyen tartışılmaz en büyükleri arasındadır."

▷ **İŞİTME CİHAZLARI**
Beethoven, metronomun mucidi arkadaşı Johann Nepomuk Mälzel'in tasarladığı kulak trompetleri kullanarak işitme kaybını hafifletmeye çalıştı.

▽ **BEETHOVEN'İN CENAZE TÖRENİ**
Bestecinin cenaze töreninde binlerce hayranı Viyana sokaklarına dizildi. Franz Schubert ve Carl Czerny gibi ünlü müzisyenler tabutunu taşıdı.

▷ **NICCOLO PAGANINI**
Bu anonim portre Paganini'yi sıska ve çatık kaşlı, alametifarikası siyah takımını giymiş gösterir. Kronik hastalığı ve bunun için aldığı ölümcül dozda cıva ve afyon, hayatının çoğunu mahvetti. Bestecinin kumarbaz olduğu (babasından aldığı bir alışkanlık), en az bir kez borcunu ödemek için kemanını rehin verdiği söylenir; aynı zamanda kadın düşkünüydü ve bir söylentiye göre, kalbini kazandığı bir kadını öldürdüğü için hapis yatmıştı.

Niccolò Paganini

1782–1840, İTALYAN

Efsanevi, nefes kesici bir kemancı-besteci olan Paganini, kendi zamanının en popüler ve radikal müzisyenlerinden biriydi. Başarısı ve artan serveti, içki, kumar ve kadın tutkusunu ateşledi.

◁ ***PAGANİNİ'NİN BİRİNCİ ZAFERİ***
Annibale Gatti'nin bu tablosunun, y. 1890, genç besteciyi 19. yüzyılın başında Lucca sarayındaki bir performansında gösterdiği düşünülüyor.

Altı çocuktan biri olan Paganini 1782'de liman kenti Cenova'da doğdu. Olasılıkla tersane işçisi olan babası, oğlunu mandolin ve gitar çalmayı öğreten amatör bir müzisyendi. Sekiz yaşına geldiğinde Niccolò keman çalmayı da öğreniyor ve kendi eserlerini besteliyordu; ilk konserini 11 yaşında verdi ve hemen ardından ilk turneye çıktı.

Ün ve ihtişam peşinde

Niccolò Cenova'da kısa bir süre keman dersi almıştı; Parma'da ünlü kemancı Alessandro Rolla, çocuk o kadar yetenekli ki, ona öğretecek fazla bir şey olmadığını söyledi. Ama Paganini'nin ün arzusu öyleydi ki, kendini ağır bir rutine bağladı; günde saatlerce kendi bestelerini çalışıyordu.

1801'de, 19 yaşında Paganini *Solo Keman İçin 24 Kapriçyo*'yu bestelemeye başladı (1820'ye kadar yayımlanmadı; en ünlü eseri oldu) ve dört yıl sonra, Napoléon'un kız kardeşi Lucca prensesinin müzik yönetmeni görevini kabul etti. 1809'da saray görevini bırakıp, gezgin bir solo icracı-besteci oldu. 1800'lerin başından itibaren ünü, kadın ve içki düşkünlüğü ünüyle birlikte yayıldı.

1820'de Paganini, sürekli bir öksürük de dahil ciddi sağlık sorunları yaşadı; öksürük için afyon reçetesi verildi. Üç yıl kadar sonra frengi teşhisi konuldu (olasılıkla daha 22 yaşındayken yakalandı; ona göre, "öldürücü dozda" cıvayla tedavi edildi — ondan sonra dişleri döküldü, görmesi ve el yazısı kötüleşti ve yaşla birlikte kötüleşen bir yığın korkunç rahatsızlığın yanı sıra sindirim sorunları yaşadı. Ama 1824'te şarkıcı Antonia Bianchi'ye âşık oldu ve ertesi yıl bir oğulları, Achille oldu. İlişki yalnızca dört yıl sürdü; Antonia'ya cömert ödeme yapıldı ve Acille babasıyla birlikte kaldı.

▷ **"TOP" KEMAN**
Lutiye Giuseppe Guarneri'nin yaptığı bu güçlü keman, Niccolò Paganini'nin sahip olduğu muhteşem çalgılardan biriydi.

Başarı, zenginlik ve trajedi

Aynı yıl, 1828'de 46 yaşında besteci, Avusturya, Bohemya, Almanya, Fransa ve İngiltere'yi kapsayan bir Avrupa turu için yola çıktı. Gösteriler, müzisyenin enerjisi, teknik sihirbazlığı ve yıldırım gibi geçişleri bakımında hayret vericiydi (Berlioz ona "kuyruklu yıldız" dedi) — tüm anlatımlara göre saniyede 12 nota çalabiliyordu ve nota kâğıdını hiç izlemezdi. Heyecan yaratan bu performanslar dinleyicileri ürküttü, şeytanla birlikte olduğu düşüncesini besledi (bkz. sağdaki kutu). Ama 1834'te bozulan sağlığı turneyi sona erdirdi. Altı yıl sonra Nice'te gırtlak kanserinden öldü. Serveti Achille'e kaldı.

Paganini keman çalmayı kökten değiştirdi ve özellikle spiccato ve sol elle pizzicato gibi radikal teknikleriyle ünlüydü. Muhteşem enstrümantal *24 Kapriçyo* dışında, diğer besteleri arasında oda müziği (sonatlar ve gitar dörtlüleri) ve kemanın yanı sıra mandolin ve gitar partisyonlarıyla birlikte orkestra müziği yer almaktadır. Paganini'nin eserlerinin çoğu, 1840'ta öldükten sonra yayımlandı.

BAĞLAM
Şeytan efsanesi

Paganini'nin nefes kesici, neredeyse insan üstü ustalıkla keman çalışı, "şeytanın kemancısı" olduğu inancına yol açtı. Kurnaz bir gösteri adamı ve akılı bir iş insanı olan besteci, şeytani bir kişilik geliştirmekte gecikmedi. Sıska, uzun saçlı, soluk tenli, kuvvetli elleri ve çökük avurtlarıyla (1828'de dişlerini kaybettikten sonra fazlalaştı) tepeden tırnağa siyah giyinmiş, çoğu kez tuhaf görüntüsünü vurgulayan tek bir spot ışığıyla sahneye çıkacaktı. Bazen siyah atların çektiği siyah bir arabaya binerdi. Şeytani çağrışımlar gişe satışlarını büyük ölçüde artırdı. Bununla birlikte, Paganini'nin görüntüsünün ve el hünerinin, kısmen, Marfan ve Ehlers-Danlos sendromlarından –uzun, ince kol ve eklemler ile aşırı esnekliğe yol açan rahatsızlıklar– kaynaklanmış olabileceği iddia edildi. Nedeni ne olursa olsun, efsanenin gücü o kadar kuvvetliydi ki, Katolik Kilise onu gömmeyi reddetti.

DAGERREYOTİPİ, PAGANINI'NİN OLDUĞUNA İNANILIR

> "Kadın cinsinin yemyeşil rüyalarını yöneten bu iblis."
>
> KLAUS KINSKI, *PAGANINI* FİLMİNDE, 1989

Gioachino Rossini

1792–1868, İTALYAN

19. yüzyılın birinci çeyreğine egemen olan Rossini'nin operaları uzun süre başarılı oldu ve muhteşem *William Tell* ile doruğuna ulaştı. Ne var ki, Rossini 37 yaşında emekliye ayrıldı ve bir daha opera yazmadı.

Gioachino Rossini, İtalya'nın kuzeydoğu kıyısında Pesaro'da doğdu. Ebeveynleri profesyonel müzisyendi: Babası kentin trompetçisiydi ve yerel bir orkestrada korno çalıyordu; annesi şarkıcıydı. Onların etkisiyle Gioachino'nun müzik becerileri çok erken yaşta gelişti. 14 yaşında Bolonya'da *liceo musicale*'ye (müzik lisesi) girdiğinde beste yapmaya başlamıştı.

Erken kariyer

Rossini sesi kırılmadan önce kiliselerde ve tiyatrolarda şarkı söyleyerek biraz para kazandı ama bestecilik baş ilgi odağı olarak kaldı. 1810'da ilk iki perdelik opera partisyonu *Demetrio e Polibio*'yu tamamlamıştı (1812'de sahnelendi). Yine 1810'da operalarından birini ilk kez halka açık sahneletmeyi başardı — Venedik'te küçük bir tiyatroda gösterilen tek perdelik farsa comica (fars ile operanın harmanlanması) *La cambiale di matrimonio* (*Evlilik Sözleşmesi*). *La cambiale* iyi karşılandı ve bu, izleyen yıllardaki başarılarla birlikte, Rossini'yi kariyer yoluna inandırdı. Hocaları kalmasında ısrar etmesine rağmen, liceo'dan ayrıldı ve peş peşe hızlı bir biçimde opera üretmeye başladı. 21 yaşına geldiğinde dokuz operası sahnelenmişti.

Kuzeydoğuda ana opera merkezi Venedik olduğu için, Rossini oraya taşındı. İlk operalarının birkaçı orada sahnelendi ama adı daha fazla tanınınca diğer kentlere de kapıldı. Bu yalnızca bir taşra çekişmesi olayı değildi. İtalya henüz birleşmemişti; bu yüzden bu kentler ayrı devletlere aitti. Daha da kötüsü, Rossini'nin kariyeri, Fransa ile Avusturya yarımadayı kontrol etmek için rekabet edince çıkan Napoléon Savaşlarıyla örtüştü. Örneğin Venedik, Bonaparte tarafından ele geçirildiği 1797 ile Avusturyalılara terk edildiği 1814 arasında dört kez el değiştirdi.

Bu sorunlardan Rossini de etkilendi. Babası, siyasal faaliyetlerinden ötürü iki kez kısa süreliğine hapsedilmişti ve kendisi de, 1815'te bir bağımsızlık övgüsü kaleme aldıktan sonra Avusturya polisinin kuşkusunu üzerine çekmişti. Ama daha sık olarak, yurtsever duygular bestelerin kurgusuna yedirildi. *L'italiana in Algeri*'de (*Cezayir'de İtalyan Kız*) İsabella, ünlü

◁ **EVLİLİK SÖZLEŞMESİ**
Evlilik Sözleşmesi, Rossini'nin halka açık sahnelenen ilk operasıydı — 1810'da ilk gösterimi yapıldı. Eser daha çok "La cambiale di matrimonio" olarak anılır.

▷ **FRANSIZLAR VENEDİK'E GİRER**
Rossini'nin meslek yaşamı Napoléon Savaşlarıyla örtüştü. Bu tablo, Fransızların Mayıs 1797'de Napoléon Bonaparte yönetiminde Venedik'i gele geçirişini gösteriyor.

◁ **GIOACHINO ROSSINI**
Burada O.P. da Fano'nun tasvir ettiği İtalyan besteci 37 yaşında emekli oldu; lüks bir yaşam sürmek ve yemek tutkusunu gidermek için iş yükünü azalttı.

> "Bana bir kirli çamaşır listesi verseniz bestelerim."
>
> GIOACHINO ROSSINI

TEKNİK
Kestirme yollar

Sabırsız tiyatro girişimcilerince sıkıştırılan Rossini, sürekli gözü dönmüş bir hızla çalışmak zorunda kaldı. Yorucu programlarına uymak için besteci birkaç kısa yol kullandı. Bazı uvertürleri tekrar kullandı — örneğin Sevilla Berberi'nin uvertürü, daha önceki iki operasında yer almıştı (*İngiltere Kraliçesi Elizabeth* ve *Aureliano*). Rossini, arie di baule (bavul aryalar) – olay örgüsüyle alakasız olsalar bile, diğer operalardan ödünç alınan bireysel aryalar – da benimsedi. Benzer şekilde, daha az önemli bazı bölümleri başka bestecilere – Giovanni Tadolini gibi – yaptırdı. Rossini, *Cinderella*'nın resitatifinin çoğunu dışarıya yaptırmanın yanı sıra, operayı Noel sezonuna zamanında yetiştirmek için daha önceki aryaları kullandı.

ÖNEMLİ ESERLER

1816
Rossini'nin komik şaheseri *Sevilla Berberi*'nin prömiyeri Roma'da yapılır. Besteci, müziği yalnızca 13 günde yazdığını iddia etti.

1817
La Cenerentola, Cinderella öyküsünün Rossini versiyonudur. Sipariş çok hızlı yazılmasına rağmen büyük bir başarı oldu.

1819
Sir Walter Scott'un romanından uyarlama yapan Rossini, müstakbel karısı Isabella Colbran için *The Lady of the Lake*'i (*Gölün Hanımefendisi*) besteler.

1823
Rossini'nin son İtalyan operası *Semiramide*, Voltaire'in bir trajedisine dayanır. Başlangıçta, büyük alkış aldığı Venedik'de sahnelenir.

1829
Schiller'in bir oyununa dayanan romantik kahramanlık masalı *William Tell*'i besteler. Bu, onun son operası olacaktır.

PROFİL
Domenico Barbaja

Rossini'nin çağın en dinamik emprezaryosu Barbaja (1778-1841) ile ilişkileri, kariyerinde büyük bir rol oynadı. Çağdaşları tarafından haysiyetsiz olarak nitelenen Barbaja ilk servetini, yeni rulet oyunu tutkusundan yararlanan bir kumar imparatorluğuyla kazandı. Daha sonra Napoli'de, Milano'da ve Viyana'da tiyatrolar edindi. Barbaja yetenekten anlıyordu ama bestecilerini acımasızca çalıştırırdı. Rossini, diğer yapımların sahnelenmesine yardım etmenin yanı sıra yılda iki opera teslim etmek üzere sözleşme yaptı. "Elinden gelse, beni mutfakta da çalıştırırdı" diyordu Rossini.

DOMENICO BARBAJA 1820'LERDE NAPOLİ'DE

bir aryayla –"*Pensa alla patria*" ("*Anayurdu Düşün*")– bir grup İtalyan esiri özgürlüğe götürür; bunu, Fransız ulusal marşı Marseillaise'e muzip bir müzikal gönderme izler. Benzer şekilde, William Tell'in örgüsü, kahraman bir İsviçreli devrimcinin ülkesini Avusturyalı işgalcilerden kurtarma çabaları etrafında döner.

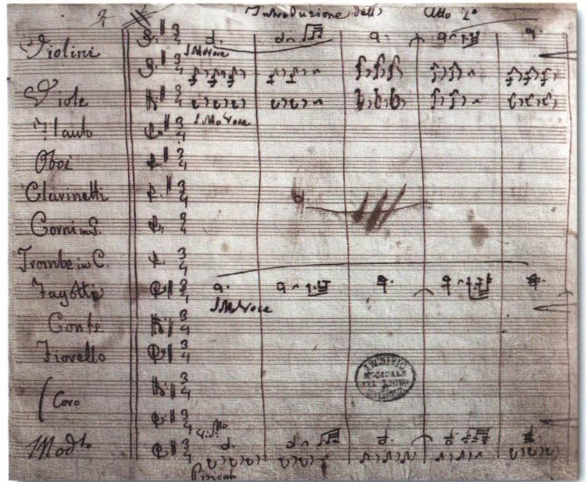
Atılım ve başarı

Rossini'nin erken operaları fazlasıyla tekrardı ama *Tancredi* ile rüştünü ispatladı. Konusu 11. yüzyıl Syracusa'sında geçen bu opera seria, dokunaklı bir aşk öyküsünü, Sicilya ile Sarazen düşmanları arasındaki bir savaş bağlamına yerleştiriyordu. Tancredi, gişede yavaş bir çıkış yaptı ama Rossini'nin ezgileri kısa sürede tuttu. Özellikle bir arya, "Di tanti palpiti" ("Bu afakanlardan sonra"), ününün çok uzaklara yayılmasına yardımcı olan gondolcuların gözdesi oldu.

Tancredi ilk atılımı olduysa *L'italiana in Algeri* de ilk hızlı başarısı oldu. Programında beklenmedik bir boşluk oluşan bir emprezaryoya yardım etmek için çok hızlı yazılan operanın prömiyeri 1813'te Venedik'te yapıldı. Bir kısmı commedia dell'arte'nin (geleneksel İtalyan sokak tiyatrosu) komik tuhaflıklarından esinlenen zıpır komedi ile dramın bir karışımını canlandırır. Rossini hızlı olma ihtiyacının kendisini canlandırdığını hissediyordu –"hiçbir şey zorunluluktan daha fazla ilhamı kamçılamaz" diyordu– ama aynı zamanda resitatifi ve en az bir aryayı bilinmeyen bir yardımcıya yaptırdı.

Rossini'nin başarısı, diğer girişimcilerin dikkatini çekti. *Domenico Barbaja* (bkz. soldaki kutu) en etkili tiyatro girişimcisiydi ve 1815'te besteciyi Napoli'ye taşınmaya ikna etti ve Rossini kraliyet tiyatrolarının müzik yönetmeni oldu.

Rossini başka tiyatrolar için yazmaya da zaman buldu. Örneğin *Sevilla Berberi*, ilk önce Roma'da sahnelendi. Kısmen rakip bir yapımın destekçilerinin gösterileri nedeniyle, kısmen bir sokak kedisinin sahnede dolaşması nedeniyle, fırtınalı bir açılış gecesi oldu. Ama ikinci geceden itibaren Sevilla Berberi

▽ ***SEVİLLA BERBERİ***
Rossini'nin en popüler operası *Sevilla Berberi*'nin (prömiyeri 1816) I. Perde Girişinden bu sayfa, bestecinin elyazısını gösteriyor.

> "Bu sanatın **temeli** ve **amacı, keyif** olmalıdır. Sade **ezgi** – berrak **ritim!**"
>
> GIOACHINO ROSSINI, MEKTUP, 1868

zafer kazandı ve o günden beri Rossini'nin en popüler eseri oldu. Bu evrede besteci en tanıdık alametifarikalarını geliştirmişti. Eşliksiz resitatifi tamamen bırakıp müziğin kesintisiz akmasını olanaklı kıldı. Şarkıcıların doğaçlama yapmasına izin vermek yerine, tüm vokal süslemeleri partisyonda belirtti. Rossini'nin kendisi de, baş döndürücü koloratur pasajlarında ve dramatik kreşendolarda mükemmeldi. Kreşendolar çok sade ve doğrudandı, aralıksız akor dizileri etrafında inşa edilirdi; ama bazı eleştirmenler, bunları çok fazla öngörülebilir buldu. "Tıkırtı-şarkılar" -yalnızca komik efekt için çok hızlı okunan ezgiler– kullanmaktan da hoşlanırdı. Bunlar, anlatının cansız olduğu bölümlerde özellikle yararlıydı.

Aşk ve Paris

Rossini, *Othello ve The Lady of the Lake* gibi daha ciddi birkaç operasını primadonna Isabella Colbran için besteledi. İkisi ilk kez karşılaştığında, Isabella Barbaja'nın metresiydi ama çok geçmeden gönlünü Rossini'ye kaptırdı ve sonunda 1822'de evlendiler. İki yıl sonra Paris'e taşındılar; orada Gioachino kariyerinin zirvesine ulaştı. Fransız başkenti opera dünyasının merkezi sayılıyordu ve orada Rossini muzaffer bir kahraman gibi karşılandı. Théâtre-Italien'in yönetmeni olarak atandı, Opéra için eser siparişi aldı ve Fransız kral tarafından onurlandırıldı. Rossini şaheseri *William Tell*'i besteleyerek karşılık verdi.

Ünlü uvertürü (televizyon dizisi *The Lone Ranger*'ın tema ezgisi olarak kullanıldı) ve anıtsal ölçeğiyle (dört saatten fazla sürüyor) *William Tell*, grand operanın gelişiminde bir kilometre taşıydı. Muhteşem dekorları, büyük koroları, zarif baleleri ve Rossini'nin en coşkulu ezgileriyle övünüyordu. 1829'da açılışı yapılan eser coşkuyla karşılandı ve sıkça canlandırıldı, bestecinin sağlığında 500 performansı buldu.

William Tell, aynı zamanda Rossini'nin veda şarkısıydı. Daha 37 yaşında olmasına rağmen ömrünün geri kalan 39 yılında başka hiçbir opera yazmadı. Bu emekliliğin nedenleri belli değil: Çeşitli rahatsızlıkları vardı, bu yüzden bir nedeni sağlık olabilir; ya da üslubunun modasının geçmekte olduğunu sezmiş olabilir. Her neyse Rossini son yıllarını biraz dinsel müzik –ne "küçük" ne de "ağırbaşlı" olan ironik başlıklı *Petite Messe solennelle* (1863; "*Ağırbaşlı küçük missa*") dahil– besteleyerek, güzel yemek aşkını şımartarak ve müziğinin getirdiği iyi kazançlı şöhretin tadını çıkararak geçirdi.

ISABELLA COLBRAN, y. 1835
Heyecan verici İspanyol sopranonun sesi, "dokunaklı lirizmi akla getirebilen zengin bir orta ses genişliğine sahip, tatlı ve yumuşak" olarak nitelenirdi. Rossini'yle 1822'de evlendiler. Yaklaşık 50 yaşında yapılan bu portresi, Johann Baptist Reiter'e aittir.

Franz Schubert

1797–1828, AVUSTURYALI

Bir ezgi ustası olan Schubert, Alman şiirlerini bestelemesiyle ünlüydü. Senfonilerde, oda müziğinde ve piyano eserlerindeki dehası, 31 yaşında ölümüyle trajik bir biçimde sustu.

Franz Peter Schubert 1797'de Viyana'da, yalnızca beşi bebeklikten sonra hayatta kalan 14 çocuklu bir ailenin on ikinci çocuğu olarak dünyaya geldi. Babası okul müdürüydü ve çellocuydu (ama kötü bir çellocu); evde sıkça müzik çalınırdı ve Franz'ın belirgin yeteneği kısa sürede fark edildi. 1808'de, Avusturya İmparatorluk Sarayı Şapeli korosunda, prestijli Kraliyet Ruhban Okulunda genel eğitim alma hakkıyla birlikte şarkı söylemek için bir burs kazandı.

Bir sosyete figürü

Schubert'in seçkin eğitimi, yüksek sosyal sınıflardan öğrencilerle ilişki kurmasını sağladı; bunlardan bazılarıyla ömrü boyunca arkadaş kaldı. Saray bestecisi Antonio Salieri'den (1750-1825) –daha önce Mozart'la çekişmesiyle ünlü (bkz. s. 81)– bestecilik dersleri aldı ve ergenliğinin başlangıcında olağanüstü rahat beste yapıyordu. 1813'te Ruhban Okulundan ayrıldığı sırada Schubert şarkılar, danslar, koro eserleri, oda müziği, hatta Birinci Senfonisini bile yazmıştı.

Annesinin ölümünden sonra eve dönüp, babasının okulunda gönülsüz yardımcı öğretmen oldu ama beste akışı devam etti. 1815'te bir yıl içinde neredeyse 150 şarkı yazdı; bunların arasında, Johann Wolfgang von Goethe'nin baladı "Erlkönig"e yazdığı müzik de vardı ve bu, en popüler eserlerinden biri olacaktı.

Schubert, arkadaş çevresi aracılığıyla öğretmenlikten bir kaçış yolu buldu. Ruhban Okulu günlerinden beri arkadaşı olan zengin edebiyat meraklısı Joseph von Spaun ve Franz von Schober gibi genç aristokratların desteğiyle, aile evinden ayrılıp müziğe, kafe sohbetlerine ve içkiye –çoğu kez aşırı içtiği– adanmış sanatsal bir bohem yaşam tarzı benimsedi. Ufak tefek tombul endamından ötürü *Schwammerl* ("küçük mantar") lakaplı, iyi huylu, sokulgan bir birey olan Schubert, birbirine sıkı sıkıya bağlı Viyanalı müzik heveslileri dünyasında kısa sürede küçük bir şöhret oldu. Edebiyat ve sanat dünyasında geniş arkadaş grubu, müziğinden seçkilerin seslendirildiği ve *Schubertiades* dedikleri özel toplantılarla yeteneklerini kutladılar. Schubert daha yaşlı bir kuşaktan bir şarkıcının, performanslarıyla *Schubert*'in şarkılarını daha geniş bir kitleye tanıtan Johann Vogl'un (1768-1840) dikkatini çekti ve hayranlığını kazandı.

Schubert'in müsrif yaşamı mali durumunu biraz zorladı ama *Macar aristokrat Kont Esterházy*'nin kır malikânesinde kontun iki kızına şan ve piyano dersleri vererek geçirdiği yüksek ücretli yaz ayları bu sıkıntıları büyük ölçüde hafifletti. Schubert'in bu dönemde yazdığı müziğin çoğu, 1819 tarihli ünlü "Alabalık" Beşlisi gibi, mutluluk ve dinginlik fısıldar.

△ **KIRMIZI YENGEÇ**
Schubert, Viyana'nın Himmelpfortgrund semtinde *Zum roten Krebsen* (Kırmızı Yengeç) denilen bir evde doğdu. Aile dairesinde yaklaşık beş yıl yaşadı; yaşam alanı mütevazıydı, bir oda ile bir mutfaktan oluşuyordu.

BAĞLAM

Biedermeier dönemi

1814–1815'te Schubert'in doğduğu kent, uzun Napoléon Savaşlarını sona erdiren bir konferansa, Viyana Kongresine ev sahipliği yaptı. Biedermeier dönemi olarak bilinen sonraki yıllarda beğenilere, ev içi yaşamı benimseyerek önceki dönemin kargaşasına tepki gösteren orta sınıf egemendi. Evde müzik yapmada büyük bir artış ve güçlü bir sokak müziği, özellikle dans ve şarkı piyasası vardı. Schubert'in müziğinin, sağlığında halk tarafından bilinen formu buydu.

MAHUN BIEDERMEIER MASA PİYANO

◁ **FRANZ PETER SCHUBERT**
Bu yağlıboya portreyi, 1875'te Avusturyalı ressam Wilhelm August Rieder daha önceki bir suluboya resimden yaptı. Rieder, besteci Ambros Rieder'in oğluydu ve Schubert'in yakın bir arkadaşıydı.

ÖNEMLİ ESERLER

1814
Viyana'da Lichtental kilisesinde Fa-majör Missasını yönetir; bu, icra edilen ilk önemli eseridir.

1821
Schubert'in 1815'te bestelediği dramatik şarkısı "Erlkönig" Viyana'da seslendirilir ve eleştirmenlerden övgü alır.

1822
1865'e kadar seslendirilmeyen "Bitmemiş" Si-minör Senfonisinin yalnızca iki bölümünü yazar.

1823
Schubert'in ilk şarkı dizisi *Die schöne Müllerin* yayımlanır. Wilhelm Müller'in 20 şiirinin bestelerinden oluşur.

1824–27
En güzel orkestra eseri "Büyük" Do-majör Senfoniyi yazar; 1839'a kadar halka açık seslendirilmez.

1828
Schubert'in yine Müller'in şiirlerinin bestelerinden oluşan ikinci şarkı dizisi Winterreise, ölümünden bir ay sonra yayımlanır.

△ **THERESE GROB**
Ergenlik yaşlarında Schubert, fırıncının kızı Therese Grob'a ilgi duymaya başladı. Kızın 18. doğum gününde Schubert'in hediye olarak kendi şarkılarından bir koleksiyon sunduğu söylenir.

Bazı anlatımlara göre 1814 civarında Schubert, çocukluk arkadaşı genç soprano Therese Grob'a âşık oldu. Yoksul olduğu için onunla evlenmesi engellenen Schubert, bir daha başka bir kadını sevemedi. Schubert'in bazı müziklerini seslendirmesi dışında, bu ilişkinin somut kanıtları kıttır. Kadınlarla romantik ilişkilere dair kanıt yokluğu, Schubert'in gey olduğu spekülasyonuna yol açtı — ve yaşam tarzının merkezinde yakın erkek dostlukların olduğu kesindir. En azından bir seks yaşamı olduğu nettir; çünkü 1822'de frengiye yakalandı, bir yıldan fazla bir süre iş yapamamasına neden olan ve hiçbir zaman tam kurtulmuş olabileceği ağır bir hastalık dönemi geçirdi.

Hastalık ve aksilik

1820'lerde Schubert'in hayatını, hastalık dışında başka birçok faktör daha kararttı. Fransız Devriminden sonra siyasal yıkıcılık konusunda paranoyaklaşan Avusturyalı yetkililer, geleneksel olmayan tüm gençlik gruplarına kuşkuyla baktılar. 1820'de Schubert ve dört arkadaşı, imparatorluk memurlarına hakaret iddiasıyla Viyana polisi tarafından tutuklandı. Schubert bir kınama cezasıyla kurtuldu ama arkadaşlarından biri sürgün edildi.

Bu arada grubunun diğer üyeleri, kaygısız bohemliği bırakıp maaşlı iç güvencesini tercih ediyordu. Schubert müzikle mütevazı bir hayat sürmeye devam etti ama popüler bir şarkı yazarı olarak artan ününe rağmen yayıncıların eserlerini yayınlama konusunda isteksiz olduğunu gördü ve kârlı opera alanına da giremedi. Arkadaşlarından biri, yazar ve dramaturg Eduard von Bauernfeld, daha sonra, onun doğasının güneşli tarafını bazen gölgede bırakan "siyah kanatlı bir keder ve melankoli şeytanı"ndan söz etti. 1824'te yazılan güçlü "Ölüm ve Kız" Yaylı Çalgılar Dörtlüsüne, hüzünlü ölümlülük önsezileri egemendir.

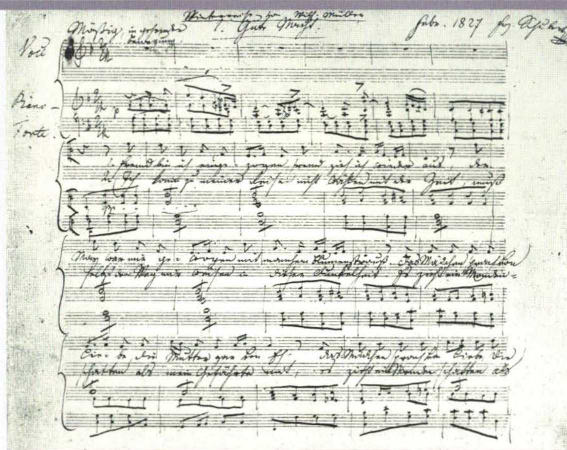
Yaratıcı dürtü

Schubert'in hayranları bile onu öncelikle bir şarkı, dans ve sevimli kısa piyano eserlerinin bestecisi olarak görme eğiliminde olmasına rağmen en derin emeli, kendi zamanının büyük müzik dehası Beethoven'in anıtsal başarılarına öykünmekti. Ama kendini bir orkestra bestecisi gösterme çabaları hüsranla karşılaştı. 1822'de yazılan "Bitmemiş" Senfoninin gerçek öyküsü saptanamadı — yalnızca ilk iki bölümü ve üçüncü bölümün girişini mi yazdığı, yoksa senfoninin geri kalan kısmının kayıp mı olduğu belli değildir. Her neyse, bu yenilikçi eser Schubert sağken seslendirilmedi. Şimdi konser repertuarında üstün eserlerden biri sayılan Do-majör "Büyük" Senfonisi, 1827'de Viyana Müziğin Dostları Derneğinin orkestrası tarafından prova için alındı ama sonra icrası çok zor denildi.

Bu tür tersliklere rağmen Schubert'in yaratıcı dürtüsü son yıllarında tam gücündeydi. 1828'de yazılan son üç piyano sonatı gibi

TEKNİK
Şarkı dizileri

Bir şarkı dizisi, her biri kendi başına durabilen ama bir dizi olarak duygusal ve dramatik anlam ifade ettikleri için genellikle sabit bir sırayla birlikte seslendirilen bireysel şarkılar grubudur. Schubert, Alman sanat şarkıları (*Lied* olarak bilinir; çoğulu *Lieder*) dizisi yaratan ilk besteci değildi ama şaheserleri *Die schöne Müllerin* ve *Winterreise*, bu türün ana statüsünü kurdu. Temaları karşılıksız aşk, melankoli ve yalnızlık içerir. Alman şarkı dizisi geleneğini sürdüren besteciler arasında Schumann ve Gustav Mahler de vardı.

SCHUBERT'İN *WINTERREISE*'SİNDEN "GUTE NACHT"'IN İMZALI PARTİSYONU, 1827

eserler karmaşık başarılardı; üstün bir lirik ezgi yeteneğini kullanıp büyük ölçekli bir müzikal yapının üstesinden geldi. Yine 1828 tarihli *Winterreise* dizisinin şarkıların ve *Schwanengesang* şarkı derlemesinin, romantizmin başlangıcını ilan eden bir duygu derinliği ve aralığı vardır. Schubert, istediği tanınma düzeyine ulaşmaya yeni başlıyordu. 1828 Martında, kendi eserlerinden oluşan ve hem eleştirel, hem mali bakımdan başarılı olan bir konser verdi. Ünü, sonunda Viyana'nın ötesine yayılmaya başladı.

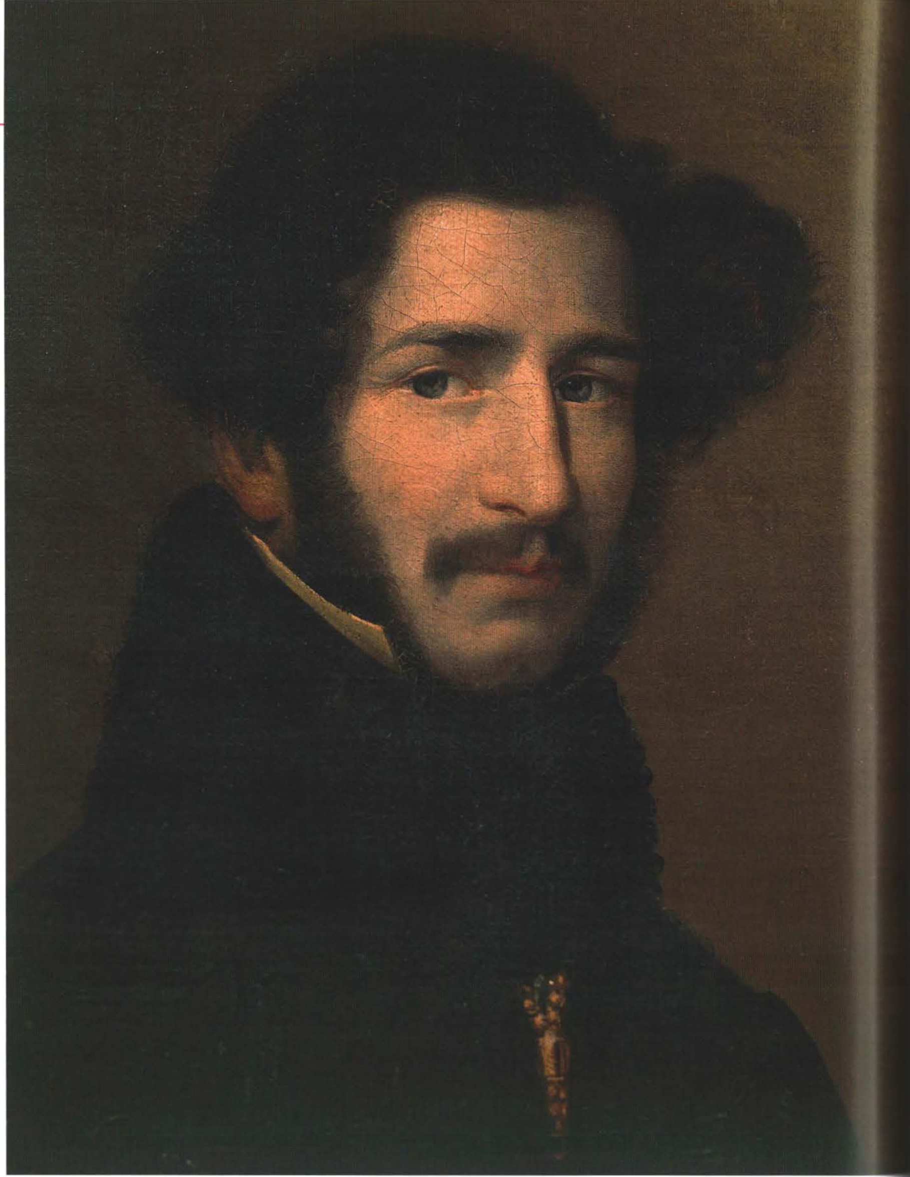
Ölüm ve miras

Schubert 1828'de, olasılıkla tifodan öldü; ölüm döşeğinde Beethoven'in Yaylı Çalgılar Dörtlüsü No. 14'ün çalınmasını istediği söylenir. Schubert, Viyana'nın Währing Mezarlığına, bir yıl önce Beethoven'in defnedildiği yerin yakınına gömüldü. Basında övücü ölüm ilanları çıktı. Hayranları, gelecekte yaratacağı eserlerin kaybına üzüldü ama hiç kimse, başarısının çapını sahiden kavramadı. Öldükten sonra eserleri peş peşe ilk kez icra edilince, sonraki on yıllar ününün göklere çıkışına tanık oldu. Romantik besteciler Robert Schumann ve Felix Mendelssohn'un desteğiyle "Büyük" Do-majör Senfonisi 1839'da ve yeniden keşfedilen "Bitmemiş" Senfonisi 1865'te ilk kez seslendirildi. Schubert'in toplam üretiminin çok geniş olduğu ortaya çıktı — şimdi yaklaşık bin eseri kataloglanmıştır ve büyük besteciler panteonunda Beethoven, Haydn ve Mozart'ın yanında yerini almıştır.

△ **SCHUBERTIADE**
Schubert'in ölüm ilanlarından biri, onu "yalnızca sanat ve... [kendi] arkadaş çevresi için yaşayan" adam olarak niteledi. Arkadaşları, evlerinde onun yeni eserlerinin icra edildiği toplantılara, yani *Schubertiade*'lere ev sahipliği yaptı. Schubert'i piyanonun başında gösteren bu eskiz, böyle bir akşamı tasvir ediyor.

" Ne zaman **aşk** şarkısı söylemeye kalkışsam **acıya** dönüştü. "

FRANZ SCHUBERT, *MY DREAM (RÜYAM)*, 1822

▷ **GAETANO DONIZETTI**
Donizetti, Muzeydoğu İtalya'da Bergamo'da yoksul, sıradan bir başlangıçtan yükselip başarılı ve usta bir besteci oldu. Başlangıçta Bavyera doğumlu İtalyan besteci Simon Mayr'ın rehberliği ve desteğiyle, sonunda, İtalyan operasının önde gelen ışıklarından biri olarak Rossini ile Verdi arasındaki yerini aldı.

Gaetano Donizetti

1797–1848, İTALYAN

Komik ve ciddi eser üretmede eşit ölçüde maharetli olan Donizetti, 19. yüzyılın başında Rossini'nin yerine geçip İtalyan operasının önde gelen bestecisi oldu.

◁ **GIUDITTA PASTA**
Donizetti, Giuditta Pasta (kızlık soyadı Negri, 1797-1865) gibi birçok ünlü şarkıcı için müzik yazdı; *Anna Bolena*'nın başrolünü Giuditta için besteledi.

> “ ***Lucia di Lammermoor*** sahnelendi ve sana... **doğruyu söylemem** için... **bana kibarca** alan sundu. **Beni oldukça... tatmin** etti. ”
>
> GAETANO DONIZETTI, YAYIMCI GIOVANNI RICORDI'YE MEKTUBU, 1835

Gaetano Donizetti'nin erken çocukluğunu aşırı yoksulluk şekillendirdi. Eylül 1797'de Bergamo'da altı çocuğun beşincisi olarak dünyaya geldi; bir apartmanın iç karartıcı bodrum katında büyüdü. 1806'da, ailenin durumu, daha iyi bir konuta taşınmayla birlikte biraz iyileşti; bu arada genç Gaetano bir burs alıp, Bergamo katedralinde *maestro di cappella* ve üretken bir opera bestecisi olan Bavyera doğumlu Simon Mayr'ın yönetimindeki koro okuluna gitti.

Başarıya giden yol

Mayr'ın dersleri, Donizetti'nin kariyerinin temellerini attı. Öğrencisinin Bolonya'da Liceo Filarmonico Comunale'ye gitmesini ve 1817'de okulunu bitirdikten sonra Venedik'te bir opera siparişi ayarladı. Mayr, Donizetti'yi Roma'da da destekledi; 1821'de büyük bir opera için, beş yıl önce Rossini'nin Sevilla Berberi'nin prömiyerinin yapıldığı Teatro Argentina için ilk siparişini anlamasını sağladı.

Donizetti'nin Roma çıkışından etkilenen Napoli tiyatrolarının emprezaryosu Domenico Barbaja, genç besteciyi Napoli'de kendisine opera üretmeye davet etti. Donizetti'nin Napoli halkı nezdindeki ilk başarısı La zingara, Napoli'nin Kraliyet Müzik Kolejinde öğrenci olan Vincenzo Bellini'yi büyüledi. Milano'da La Scala'da bir düşüş ve Palermo'da başarısızlıklardan sonra, Napoli'de başarılı ve yüksek ücretli işler ve başka yerlerden siparişler izledi. Mali güvenceye kavuşunca 1828'de Virginia Vasselli ile evlendi.

Verimli üretim

1822 ile 1843 arasında Donizetti yılda üç ya da dört opera yarattı — o sırada ender olmayan ama yüksek müzik kalitesiyle seçkin olan bir üretim. Elisabetta al castello di Kenilworth, Anna Bolena ve Maria Stuarda gibi eserler, İtalyan halkının İngiliz tarihi ve efsanesi iştahını giderdi. 1832'de Milano için yaratılan *L'elisir d'amore*; *La Fille du régiment* ve ilk kez 1843'te Paris'te sahnelenen *Don Pasquale* (bkz. aşağıdaki kutu), bestecinin komik opera ustalığını kanıtladı; trajik dramı *Lucia di Lammermoor* ve *Paris Opéra* için yazılan dört perdelik eser *La Favorite*'de, klasisizm ile romantizmin iyi düşünülmüş karışımı fark yarattı.

Donizetti, tiz ve etkileyici sesiyle tanınan Bergamo'lu hemşerisi tenor Giovanni Rubini ve Giuditta Pasta gibi kusursuz şarkıcılar için yazılan 65 operayı tamamladı. Donizetti'nin operalarının birkaçı, 8 Nisan 1848'de frengiden öldükten on yıllar sonra sahnelendiği halde, büyük bölümü karanlığa gömüldü. Yine de *Don Pasquale, La Fille du régiment, Lucia di Lammermoor, La Favorite ve Lucrezia Borgia,* uluslararası repertuvardaki yerini korudu ve diğer birçoğu geçen yarım yüzyılda yeniden canlandırıldı ve kaydedildi.

△ ***ANNA BOLENA*, KAPAK SAYFASI**
Donizetti'nin iki perdelik trajik operası *Anna Bolena*'nın partisyonunun kapak sayfası. 1830'da Milano'da prömiyeri yapılan bu eser, İtalyan besteciye uluslararası ün kazandırdı.

BAĞLAM
Paris cazibesi

Rossini Paris'te, otuzunda emekli olacak kadar çok kazanmıştı; Donizetti de erken emekliliği umdu. 1838'den itibaren başkentte geçirdiği dokuz yıl, başarıyla ve aksiliklerle karşılaştı. Her yıl altı ayını Viyana'da saray bestecisi olarak Habsburg imparatora hizmet ederek geçirmesine rağmen Paris'teki yaşamı çok pürüzsüz gitmedi. Komik operası *Don Pasquale* Théâtre Italien'de zafer kazandıktan kısa süre sonra, Donizetti öğrenciyken kaptığı frengiye yenik düştü. Fiziksel ve zihinsel gerilemesi, fahişelerle üçlü seks zaafı, Paris dedikodu değirmenini besledi. Donizetti son aylarını Bergamo'da özel olarak hazırlanmış bir koltukta ölümü bekleyerek geçirdi.

THEATRE ITALIEN, PARİS, DONIZETTI'NİN *DON PASQUALE'NIN 1843'TE PRÖMİYERİNİN YAPILDIĞI YER.*

Vincenzo Bellini

1801–1835, İTALYAN

Söze ve müziğe gösterdiği titiz özenle Bellini, İtalyan operasına romantizmin çalkantılı duygularını getirdi. *Bel canto* ustasıydı ve birçok besteciye ilham verdi.

△ ***NORMA*'DA SAVAŞ ŞARKISI**
Bu, 10 operasından biri olan ve şaheser sayılan *Norma*'nın (1831) II. Perdesindeki savaş şarkısının Bellini'nin kendi el yazısıyla partisyonudur.

Vincenzo Bellini 3 Kasım 1801'de Sicilya'da Catania'da doğdu. O yılın yazında Sicilya, Kuzey Afrika'daki karlı pazarda satmak üzere köle yakalamak isteyen Tunuslu korsanların saldırısına uğramıştı — üç yıllık bir savaşın kıvılcımını çakan bir olay.

Korsanlarla deniz savaşları teması, Bellini'nin yaşamında yıllar sonra, en eski eserlerinden biri olan *Il pirata* biçiminde yeniden ortaya çıkacaktı. Çocukken işittiği Sicilya ve Napoli halk şarkıları ve tiyatro ezgileri de, biçimlendirici deneyimler arasındaydı.

Bellini'nin çocukluğu, kısa ömrünün çoğu gibi, çocuğu mukadder dahi olarak tasvir eden ilk biyografi yazarları tarafından efsanelere büründürüldü: bir anlatımda "mısır tarlaları kadar sarışın, melekler kadar tatlı." Bellini, yedi çocuğun en büyüğüydü; babası ve dedesi müzisyendi. İlk müzik eserini altı yaşında yazdı ve hemen ardından dedesinin müzik çırağı oldu. 1819'da Napoli'de Kraliyet Müzik Kolejine bir burs kazandı ve orada, ses bestecisi olarak becerilerini geliştirdi.

Napoli'de Rossini, Mayr, Donizetti, Mercadante ve Spontini'nin eserlerini dinlemek için büyük San Carlo Tiyatrosuna yaptığı ziyaretler sırasında öğrendiği derslerle armoni ve kontrpuan eğitimini tamamladı. Eğitimini *Adelson e Salvini* (1825) operasıyla taçlandırdı; bu, San Carlo'dan bir siparişe yol açtı: ilk kez Mayıs 1826'da sahnelenen *Bianca e Fernando*. Bu, bestecinin profesyonel kariyerini başlattı. Nisanda Bellini, İtalya'nın en güzel opera evlerinden biri olan Teatro alla Scala'da çalışmak için Milano'ya gitti. La Scala için yazdığı ilk eser, *Il pirata* (1827), bir zaferdi ve hemen Napoli'de ve Viyana'da sahnelendi.

1800'lerin başında İtalyan bestecilerin eserleri için, opera en kârlı kapıydı. Yarımadanın çeşitli krallıkları ve kent-devletleri, her biri yeni eserlere aç izleyiciye hizmet eden büyük bir opera evleri ağını destekliyordu.

◁ **VINCENZO BELLINI**
Bellini'nin parlak mavi gözleri, güzel görünümü, kısa ama baş döndürücü kariyeri ve 33 yaşında ölmesi, daha sonra neredeyse külte benzer bir statüsünün yaratılmasına katkıda bulundu.

Kısa süren başarı

Birçok çağdaşı yılda üç ya da daha fazla opera yazarken mükemmeliyetçi Bellini nadiren birden fazla yazdı. Kılı kırk yaran yaklaşımı, Bellini'ye çağın en çok kazanan bestecilerinden biri statüsü kazandıran şaheserleri üretti: *La sonnambula* (1831), *Norma* (1831) ve *I puritani* (1835).

Hem Londra'da hem Paris'te aranılan Bellini, Fransız başkenti için *I puritani*'yi yazdı. Eylül 1835'te, operanın Théâtre Italien'deki prömiyerinden dokuz ay sonra Paris banliyösünde dizanterinden öldü.

Bellini'ye göre "opera insanları ağlatmalı, korkutmalı, şarkı söyleyerek ölmesini sağlamalıdır." Bu sanat biçimine bakışını özetleyen bu gözlem, güçlü duygulara, cesur dramatik jestlere ve fırtınalı psikolojik durumları yansıtmaya bağlılığında açık görülür.

◁ **TEATRO DI SAN CARLO**
Cetteo de Stefano'nun y. 1830 tarihli bu eserinde, Napoli'de San Carlo Tiyatrosunun –Bellini'nin Bianca e Fernando'sının 1826'da prömiyerinin yapıldığı yer– görkemli iç mekânı temsil ediliyor. San Carlo, Avrupa'nın en eski opera evidir.

PROFİL
Francesco Florimo

Okul yıllarında Bellini, öğrenci arkadaşı Francesco Florimo'ya (1800-1888) yakın oldu. İlişkileri, Bellini'nin öfkesini kustuğu ve sık sık vahşi düşünceler yansıttığı düzenli haftalık yazışmalarla güçlendi. Florimo'nun arkadaşına beslediği büyük sevgi, sonraki yıllarda imgelemini besledi; 1800'lerin başında yazdığı Bellini biyografisini renklendirdi. Bellini evli kadınlarla ilişkilerinden birini yaşarken Florimo yazılan mektupların çoğunu yaktı ve diğerlerini atıp biyografisinde uydurma mektupları tercih etti. Florimo, romantik bir kahraman – Mozart ya da Byron gibi vaktinden önce ölen, duyarlı, melankolik bir sanatçı– olarak Bellini mitini uydurdu.

Hector Berlioz

1803–1869, FRANSIZ

Birçok bakımdan örnek romantik besteci Berlioz, ailesi istememesine rağmen müziği benimsedi ve kendi ülkesinde yeterince değer verilmedi. En ünlü eseri *Symphonie* fantastique, takıntılı bir aşktan çıktı.

Grenoble'a yakın bir köyde doğan Hector Berlioz, altı çocuğun en büyüğüydü. Saygın bir köy doktoru olan babası Louis, tedavilerinde akupunkturu kullanan ilk Batılılardan biriydi. Oğlunu yetiştirmeye büyük ilgi gösterdi ve evde eğitimini sağladı. Onun yol göstericiliğiyle Hector, klasik edebiyata ve kültüre kalıcı bir sevgi geliştirdi.

Çatışan yollar

Hector'un eğitimi geniş kapsamlıydı ama onu tıp mesleğine hazırlanmaya ayarlanmıştı; bu yüzden müziğin eğitiminde küçük bir rolü vardı. Çocuk, babasının flajolesini (ağaç üflemeli bir çalgı) çalmayı öğrendi, biraz flüt ve gitar dersi aldı. Bir besteci için alışılmadık bir biçimde, piyano konusunda resmi bir eğitimi yoktu ve çok iyi bir orkestra şefi olmasına rağmen herhangi bir çalgıda özellikle etkili değildi. Berlioz, tipik bir inatçılıkla, bunu olumlu bir biçimde yorumladı. "Düşünce için çok tehlikeli olan klavye alışkanlıklarının tiranlığından ve geleneksel armonilerin cazibesinden kurtulduğuna" inanıyordu. Onun bestecilik bakışının temelini orkestra oluşturacaktı.

Hector çok çalıştı, tıp okuluna kabul edilmek için gerekli notları aldı. Âşık olmanın çeldiriciliğine rağmen bunu başardı. Ergenlik yılları boyunca mahalleden bir kıza, kendisinden yedi yaş büyük Estelle Duboeuf'a takıntılıydı. Bu, bir ergenlik aşkı olarak kolayca önemsenmeyebilirdi ama Hector onu hiç unutmadı ve 1860'larda tekrar arkadaş oldular.

1821'de Berlioz Paris'te tıp okuluna başladı. Ebeveynlerinin isteğine uymak için elinden geleni yaptı ama bir istekler çatışması kaçınılmaz oldu. Bunun nedeni, büyük ölçüde, otopsi odasının dehşetinden Hector'un gerçekten tiksinmesiydi. Başkentte yaşamanın kültürel yararlarının keyfine vardıkça müziğe bağlılığı da hızla artıyordu. Opéra'yı ve tiyatroyu ziyaret etti, Konservatuar kütüphanesine sıkça uğramaya başladı.

Berlioz, 1824'te tıp okulundan mezun oldu ve müzikte kariyer yapacağını ebeveynlerine bildirmeye sonunda mecbur kaldı. Bunu bekliyorlardı, yine de dehşete düştüler. Babası harçlığını kesti ve püriten annesi, lanet bile okudu. Ama

△ **BATON**
Bu şef batonu Hector Berlioz'a aittir. Güneydoğu Fransa'da İsère'deki La Côte-Saint-André'de bestecinin doğduğu ve müze haline getirilen evde sergileniyor.

BAĞLAM
Romantik hareket

Berlioz'un yaşamı, edebiyatı, resim sanatını ve müziği etkileyen romantik hareketin yükselişiyle örtüştü. Aydınlanmanın rasyonalizmine tepki olarak, tuhaf, egzotik, şiddetli ya da ürkütücü olan temaları iletme zevki yükseldi. Berlioz bu tür konulara kapıldı. Roma Ödülünü kazanan parçası bir kantattı: Sardanapalus'un Ölümü — Eugène Delacroix'nın bir tablosunda anlatılan bir katliam sahnesi. Benzer şekilde *Symphonie fantastique*'i, cadılar ayininde – İspanyol ressam Francisco Goya'nın gözde teması– doruğuna ulaşır.

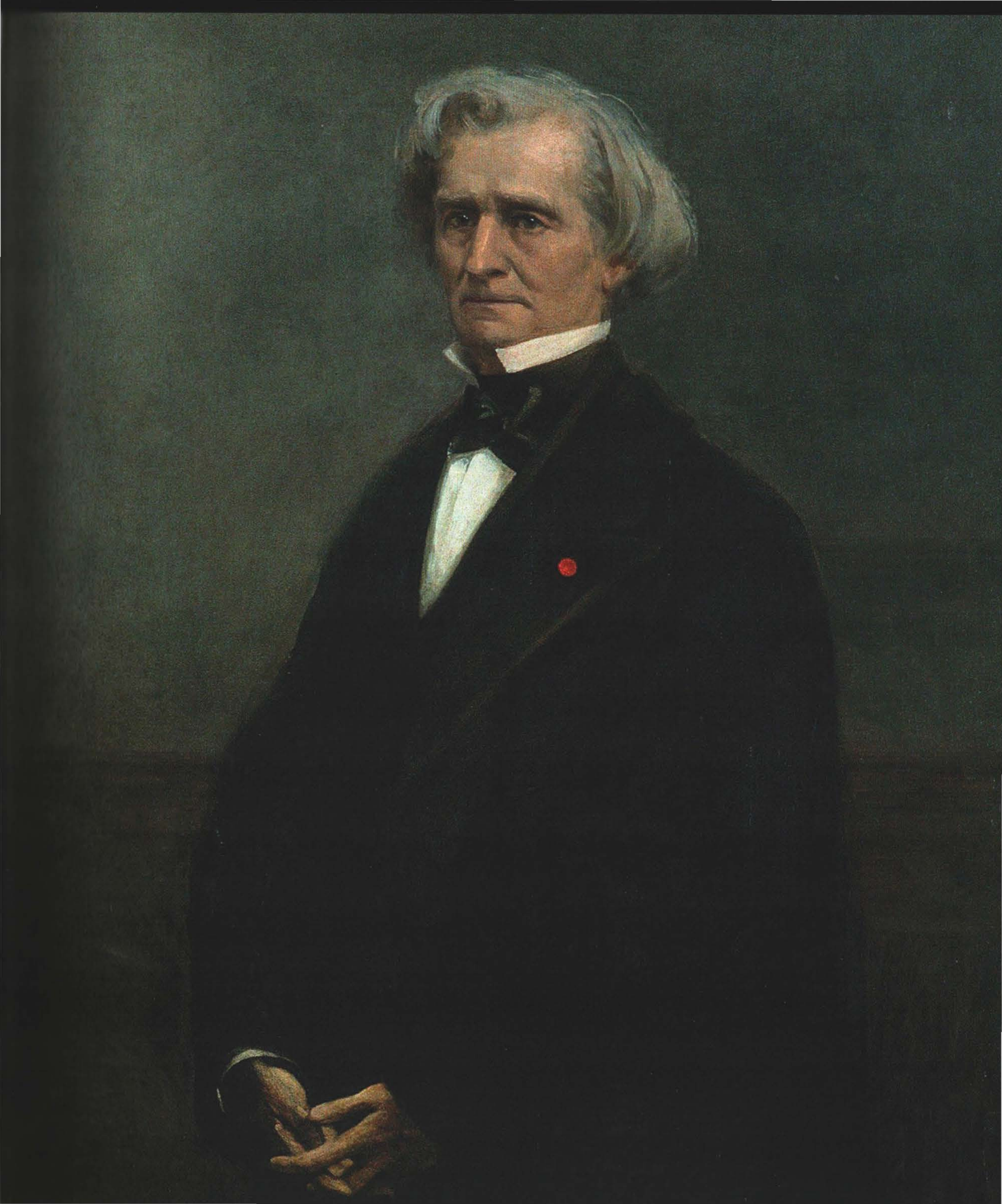

SARDANAPALUS'UN ÖLÜMÜ, EUGENE DELACROIX, 1827

> "… benim müziğimin ayırt edici özellikleri **tutkulu** ifade, **yoğun** heyecan, **ritmik** canlılık ve beklenmedik dönüşlerdir."

HECTOR BERLIOZ, *ANILAR*, 1865

▷ **HECTOR BERLIOZ**
Alexis-Marie Lahaye'in yaptığı bu portre, Berlioz'u siyah giyinmiş, 1839'da kendisine verilen Légion d'Honneur kırmızı kurdelesiyle gösterir. Ama meslek yaşamının çoğunda, ülkesi Fransa'dan daha fazla yurtdışında saygı gördü.

> "Berlioz'un orkestrasının seslendirdiği… **bu senfoniyi** dinleyen hiç kimse, **emsalsiz bir harika** dinlediğine inanmaktan kendini alamaz."
>
> RICHARD WAGNER, BERLIOZ'UN *SYMPHONIE FANTASTIQUE*'İ ÜZERİNE

PROFİL
Harriet Smithson

Harriet Smithson (1800–1854), güzelliğiyle ve Shakespeare rollerini yorumlamasıyla dikkat çeken İrlandalı bir aktristti. Kariyerini 14 yaşında, Dublin'de Theatre Royal'de başladı. 1818'de İngiltere'ye taşındı ve Drury Lane'de Londra çıkışını yaptı. Komedilerde, trajedilerde oynadı, seçkin olmasa da iyi eleştiriler aldı. Smithson 1827'de Paris'e geldi. Yine çeşitli oyunlarda oynadı ama gerçekten unutulmaz olan, *Hamlet*'te Ophelia olarak gösterdiği performanstı. Berlioz yapımı gördü ve İngilizcesi sınırlı olmasına rağmen büyülendi.

İRLANDALI AKTRİS HARRIET SMITHSON'IN PORTRESİ, y. 1829

bu sırada Berlioz beste yapmaya başlamıştı ve cılız gelirini, biraz müzik eleştirisiyle destekliyordu. İlk önemli üretimi, Messe solennelle'ydi *(Ciddi Missa)*. 1824'te yazıldı ve ertesi yıl seslendirildi. Partisyon sonra kayboldu ve ancak 1991'de bulundu.

Takıntılı aşk

Berlioz operaya ek olarak, dramdan da keyif alıyor, Shakespeare'in oyunlarını seviyordu. Eylül 1827'de Odéon'u ziyaret etti ve bir İngiliz tiyatro kumpanyasının *Hamlet ve Romeo ve Juliet* oyunlarını gördü. Berlioz donakaldı; başrol oynayan hanımefendiye, Harriet Smithson'a (bkz. soldaki kutu) umutsuzca âşık oldu. Bu güzel yabancıya duyduğu tutkunun takıntılı bir yanı vardı. Ona gönderdiği mektuplara yanıt verilmedi; onun evinin karşısındaki evlere taşınınca o yer değiştirdi. Neyse ki, Berlioz bu takıntısı için pratik bir çıkış yolu buldu: En ünlü eseri *Symphonie* fantastique (*Fantastik Senfoni*) için esin kaynağı olarak kullandı.

1830'da tamamlanan bu şaheser, romantik hareketin en unutulmaz kilometre taşlarından biridir. "Programlı müziğin" –müzik alanının dışında kalan ve izleyiciye program notalarıyla açıklanan temaları ve düşünceleri ifade eden bir müzik eseri– öncü örneklerinden biri olarak selamlandı. Berlioz senfonisini beş bölüm halinde kurdu; genç bir müzisyenin umutsuz, karşılıksız aşkını anlatır. Çaresizliğe düşen sanatçı afyon kullanır, bu nedenle tuhaf hülyalar görür, en sonunda darağacına yürür ve cadılar ayininde bir aleme katılır. Sanatçının sevgisinin nesnesi, sabit fikri, eser boyunca farklı biçimlerde ortaya tekrarlanan melodik bir temayla temsil edilir.

Harriet Smithson sonunda 1832'de Senfoni'nin bir icrasını dinledi, kendisi hakkında olduğunu öğrendi ve Berlioz'la buluşmaya razı oldu. Aşk çiçeklendi ve çift 1833'te evlendi. Ne var ki, mutlu son olmadı. Harriet 1834'te oğullarını doğurdu ama kendi kariyeri düşüşteydi ve çok geçmeden evlilik tatsızlaşmaya başladı. Hector'un artan başarısını kıskanıp gücendi ve giderek daha fazla içkiye yöneldi. Sonunda ayrıldılar ve Berlioz yeni bir metres buldu: Marie Recio.

1830'larda Berlioz mesleki tanınmışlığa ulaştı ama para sıkıntısı her zaman bir sorun olarak kaldı. 1834'te, Niccolò Paganini'nin isteği üzerine, *Harold in Italy*'yi (*Harold İtalya'da*), solo viyolalı bir senfoni besteledi. Paganini eseri seslendirmedi ama iki bestecinin arkadaşlığı devam etti ve Paganini daha sonra, diğer projelerini finanse etmesi için 20.000 frank verdi.

Zorluklar ve şöhret

Berlioz, 1830 Devriminin kurbanlarını anan *Requiem* (1837) için bir devlet siparişi de aldı. Bu

▷ BİR BERLIOZ KONSERİ
Avusturya dergisi *Wiener Theaterzeitung*'un 1846'da yayımladığı bir Hector Berlioz karikatürü, patlayan bir topla, kaos ve panik halinde bir kalabalıkla, sağır edici bir konseri yöneten besteciyi gösteriyor; resmi giyimli konser izleyicileri, korkunç gürültüye karşı kulaklarını kapatıyorlar.

büyük bir işti, 400'den fazla icracı gerektiriyordu. Muazzam bir başarı olan eser, besteci tarafından her zaman en çok gurur duyduğu başarı olarak anıldı.

Berlioz'un ilk operası *Benvenuto Cellini*'nin (1838) kaderi o kadar parlak olmadı. İlk gece bir felaket oldu ve dört performanstan sonra kapandı. Eleştirmenler bazı bölümlerin canlılığını, imgelemini övdü ama bestecinin hırsı, genel etkiyi zayıflattı. Berlioz, çoğu kez çılgınca bir hızla sunulan ve müzisyenlerden buna uygun virtüözlük isteyen o kadar çok çeşitlilik sığdırmayı aklına koymuştu ki, opera teknik açıdan icra edilmesi zor olduğu gibi izleyicinin işlemden geçirmesi de uğraştırıcıydı.

Berlioz'un en ünlü operası *Les Troyens*'te (*Truvalılar*, 1856-1858) de benzer sorunlar vardı. Özgün süresi beş saatten fazlaydı ve çok sayıda, karmaşık sahne değişikliği, yapımı bir kâbusa dönüştürmekteydi. Sonuç olarak iki ayrı operaya bölmek zorunda kaldı. Bütün eser, ilk kez 1957'de Londra'da Covent Garden'da sahnelendi.

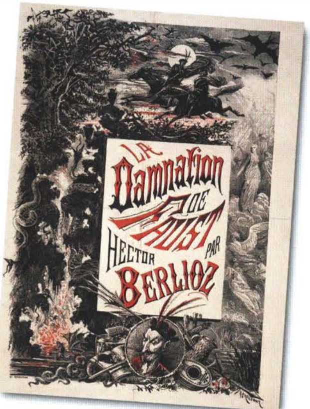
Berlioz 1839'da Légion d'Honneur nişanıyla ödüllendirildi ve Konservatuar kütüphanesinin küratörü olarak atandı ama daha önemli birçok resmi göreve düşünülmedi. Genel olarak Fransa dışında daha fazla saygı gördü — örneğin orkestra şefi olarak İngiltere, Almanya ve Rusya'daki konser turneleri bir zaferdi. Berlioz'un kendi ülkesinde ünü öldükten sonra, ışıltılı *Anılar*'ının (1865) yayımlanmasıyla, arttı ve şimdi, ülkenin en büyük romantik bestecilerinden biri olarak saygı görüyor.

△ ***TRUVALILAR***

Royal Opera'dan sanatçılar, Dido rolünde Eva-Maria Westbroek (ortada) olmak üzere, Berlioz'un beş perdelik epik operası *Truvalılar*'ı, 2013'te Londra'da Royal Opera House'ta sahneliyor; yönetmen David McVicar, şef Antonio Pappano.

▽ ***FAUST'UN LANETİ***

Gustave Fraipont'un bu posteri, Berlioz'un 1893'te Paris'te Monte Carlo tiyatrosunda icra edilen epik eseri *The Damnation of Faust*'un (Faust'un Laneti) afişidir.

ÖNEMLİ ESERLER

1830
Müstakbel karısı Harriet Smithson'a aşkını anlatan *Symphonie fantastique*'i yaratır.

1834
Lord Byron'un bir şiirinden esinlenen Berlioz, dört bölümlü bir senfoniyi *Harold in Italy*'yi besteler.

1838
Floransalı bir heykeltıraşın anılarından esinlenen *Benvenuto Cellini*'nin Paris'te prömiyeri yapılır.

1841
Tek ses ve piyano için bir şarkı dizisi olan *Les Nuits d'été*'yi (Yaz Geceleri) besteler.

1846
Berlioz'un "dramatik efsane" olarak nitelediği *The Damnation of Faust* (*Faust'un Laneti*) gişede başarısız olur.

1858
Troyens'ı (*Truvalılar*) tamamlar. O kadar uzundur ki, başlangıçta iki ayrı opera olarak sahnelenir.

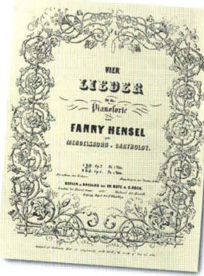

Fanny Mendelssohn

1805–1847, ALMAN

Fanny Mendelssohn, uzun süre ünlü kardeşi Felix'in gölgesinde kalmasına rağmen, şimdi kendi başına önemli bir figür olarak kabul ediliyor ve eserleri yeniden keşfediliyor.

Fanny Mendelssohn Hamburg'da, zengin ve kültürlü bir ailenin dört çocuğunun en büyüğü olarak dünyaya geldi. Kardeşi Felix'le aynı ayrıcalıklı eğitimi, her konuda bulunabilen en iyi hocalarla aldı. Felix gibi entelektüel olarak başarılıydı ve müzik yeteneği, Felix'inkine denk gibi görünüyordu. Ne var ki, o zamanın toplumsal gelenekleri, onu yeteneklerine tam ifade kazandırmaktan alıkoydu. Süper bir piyanistti ama babası, bir konser kariyerinin uygunsuz olacağını düşündü ve halka açık yalnızca bir kez, 1838'de bir hayır konserinde çaldı. Felix kız kardeşine düşkün olmasına rağmen müziğin ticari yanının üst sınıftan bir hanımefendiye uygun olmadığını düşündü ve bu nedenlerle Fanny, sağken neredeyse hiçbir eserini yayımlamadı.

◁ **PİYANO İÇİN DÖRT ŞARKININ PARTİSYONU, 1846**
Fanny, ölümünden bir yıl öncesine kadar müziğini yayımlamaya başlamadı. Bu dört eser, onun Op. 2'sini oluşturdu.

◁ **FANNY MENDELSSOHN**
Fanny Mendelssohn'un bu portresini, Fanny'nin kocası Wilhelm Hensel'in kadim dostu Moritz Oppenheim 1842'de yaptı.

Ev performansları

Fanny ömrünün çoğunu Berlin'de geçirdi ve 1829'da orada ressam Wilhelm Hensel'le (bkz. sağdaki kutu) evlendi. Müzik yaşamı, kendisine ve başkalarına ait eserlerin, kendi evinde düzenlediği icraları etrafında döndü. Bu prestijli sosyal etkinliklere yalnızca davetliler katılıyordu ama anlatılanlara göre katılım 200'ü buluyordu. Konuklar arasında bazen Prusya kraliyet ailesinin mensupları ve misafir icracılar arasında Franz Liszt ve Clara Schumann gibi aydınlar vardı.

Ölüm ve yeniden keşfedilme

Mayıs 1847'de, Fanny bu etkinliklerden birinin provasını yaparken, elleri uyuştu ve saniyeler sonra büyük bir felç geçirdi. Ertesi gün, 41 yaşında öldü. Felix haberi duyunca, acı içinde çığlık attı ve bayıldı. Yıllarca Fanny müzik tarihinde bir dipnottan ibaret kaldı ama 20. yüzyılın sonlarında eserleri kademeli olarak yeniden keşfedildi. Ona ait yaklaşık 500 beste biliniyor, bunların arasında piyano müziği, şarkılar, oda müziği ve koral eserler bulunuyor — hep güzel işlenmiş, çoğu kez duygu durumu bakımından lirik ama bazen fırtınalı.

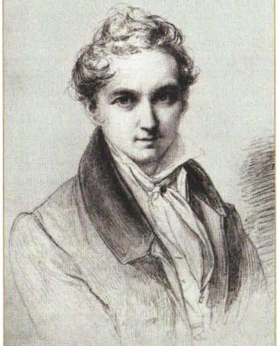
Keşiflere devam ediliyor. 1970'te Fransa'da bir kitapçıda bulunan ve "Paskalya Sonatı" olarak bilinen bir piyano eserinin elyazması, "F. Mendelssohn" imzalıdır ve o kadar üstün bir eserdir ki, Felix'in olduğu varsayıldı. Ama 2010'da, ABD'li bir müzikolog elyazmasının, Fanny'nin bestelerinden oluşan bir albümden koparıldığını kanıtladı ve 2012'de ilk kez onun eseri olarak icra edildi.

◁ **ÜÇ ŞARKI, 2015**
Bugüne kadar Fanny Mendelssohn'un görece çok az eseri halka açık sunuldu. Burada Anna Lucia Richter, Budapeşte Festival Orkestrasıyla onun *Üç Şarkı*'sını seslendiriyor.

PROFİL
Wilhelm Hensel

Fanny'nin kocası Wilhelm Hensel'in eserleri bugün fazla bilinmiyor ama bir ressam olarak oldukça başarılı bir kariyeri vardı. 1829'da Prusya Kralı III. Friedrich Wilhelm tarafından saray ressamlığına atandı. Sağlığında portre ressamı olarak tanınırdı ama dinsel ve tarihsel resimler de yaptı. Hensel'in müziğe özel bir ilgisi yoktu ama Fanny'ye düşkündü, yeteneklerine büyük saygı duyuyordu, kariyerine ve ihtiraslarına büyük destek verdi. Fanny'nin ölümü yıkıcı bir darbe oldu ve bir daha kendine gelemedi.

WILHELM HENSEL, KENDİ PORTRESİ, 1829

Felix Mendelssohn

1809–1847, ALMAN

Çok yetenekli ve olağanüstü çalışkan Mendelssohn, kısa yaşamına çok şey sığdırdı. Besteci, piyanist, orgcu, orkestra şefi ve yönetici olarak tanındı, Avrupa müziğinin ön safında yer aldı.

△ ***BİR YAZ GECESİ RÜYASI***
1842'de, *Bir Yaz Gecesi Rüyası*'na Uvertür'ü besteledikten 16 yıl sonra, Mendelssohn, oyun için özgü müzik yazdı. Piyano için düzenlenmiş bu edisyonda hareketli bir scherzo ile ünlü *Düğün Marşı*'nı içerir.

Felix Mendelssohn, yeteneklerini desteklemekten hiç geri durmayan zengin, sevecen, kültürel bakımdan aydınlanmış bir ailede dünyaya geldi. Yakışıklı ve zarifti, çekici bir kişiliği vardı ve herhalde her alanda mükemmel olacak kadar yetenekliydi. Mutlu bir çocukluğu, güzel bir eş ve beş çocukla mutlu bir evlilik izledi. Ne var ki, kader sonraki yaşamında, önce sevgili kız kardeşinin beklenmedik ölümüyle ve hemen ardından kendisinin 38 yaşında ölümüyle ona ağır darbeler indirdi.

Erken gelişen bir yetenek

Mendelssohn, Yahudi bir ailedendi; filozof dedesi Moses Mendelssohn ailenin en ünlü üyesiydi. Babası bankacıydı ve mükemmel bir amatör piyanist olan annesi de bankacı bir aileden geliyordu. 1822'de ebeveynleri Musevilikten Protestanlığa döndü; yeni inançlarını göstermek için, soyadlarına "Bartholdy" (ailenin Hıristiyan bir kolundan) ekledi. Bu yüzden besteci bazen Felix Mendelssohn-Bartholdy olarak anılır.

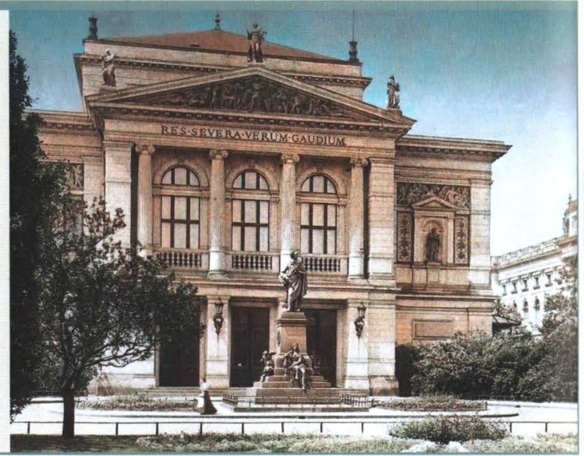
Felix 1809'da Hamburg'da, dört çocuğun ikincisi olarak dünyaya geldi ve Berlin'de büyüdü. Dört çocuk da oldukça zekiydi ve büyük müzik yetenekleri vardı ama Felix ve büyük kız kardeşi Fanny (bkz. s. 112-113) bu bakımdan istisnaydı, müziğin tüm yönlerine kolaylıkla hâkim gibi görünüyorlardı. Felix ilk halka açık performansını dokuz yaşında bir piyanist olarak gösterdi; orgda ve kemanda da kusursuzdu. Onlu yaşlarında, oda müziği ve senfoni de dahil olmak üzere çeşitli türde besteler yapıyordu; hatta ebeveynleri, kendi eserlerini deneyebilsin diye bir orkestra bile kiraladı. 16 yaşında ilk tanınmış şaheserini, Yaylı Sekizliyi ve 17 yaşında, *Bir Yaz Gecesi Rüyası*'na, Shakespeare'in oyununun perili büyüsünü incecik canlılıkla yakalayan Uvertürü yazdı. Müzik tarihi dâhilerle doludur ama Mozart bile, bu körpe yaşta bu kadar unutulmaz, özgün ve tamamen olgun bir şey yazmadı.

Bir podyum yıldızı

Mendelssohn, bir besteci ve piyanist olarak ün kazanmanın yanı sıra kısa sürede orkestra şefi olarak iz bıraktı; bu uzmanlık alanı yeniydi ve Mendelssohn, podyumun ilk gerçek "yıldızlarından" biri oldu. Özellikle 1829'da, 20 yaşında, Bach'ın Aziz Matta Pasyonu'nu, bestecinin

BAĞLAM
Gewandhaus

1835'ten ölene kadar Mendelssohn, dünyanın en eski ve en ünlülerinden biri olan Leipzig Gevandhaus Orkestrasının müzik yönetmenliğini yaptı. Orkestra 1743'te kuruldu ve 1781'de, kumaş tüccarlarının kullandığı ve adını buradan alan Gevandhaus'un ("giyim evi") bir bölümünde konserler vermeye başladı. 1884'te açılan yeni bir konser salonu, II. Dünya Savaşında yıkıldı ve güzel akustiğiyle ünlü şimdiki bina, 1981'de açıldı. Orkestra, Leipzig'de, J. S. Bach'la yakından ilişkili St. Thomas Kilisesinde de konserler veriyor.

GEWANDHAUS'UN DIŞINDA MENDELSSOHN ANITI, 1911

> "Bu yıl, ailemizin yaşamında **önemli bir dilim** [dir]. **Felix, ruhumuz, gidiyor.**"
>
> FANNY MENDELSSOHN, GÜNLÜĞÜNDEN, 1 OCAK, 1829

▷ **FELIX MENDELSSOHN, 1834–1835**
Alman ressam Theodor Hildebrandt'ın yaptığı bu portre, Mendelssohn'un güleç karakterini gösterir. Zengin bir beyefendi olarak tasvir edilir ama dağınık saçları, sanatçı doğasını gösterir.

> “**Bir tanrı** vardır **–Bach–** ve **Mendelssohn** onun **peygamberidir.**”
>
> HECTOR BERLIOZ

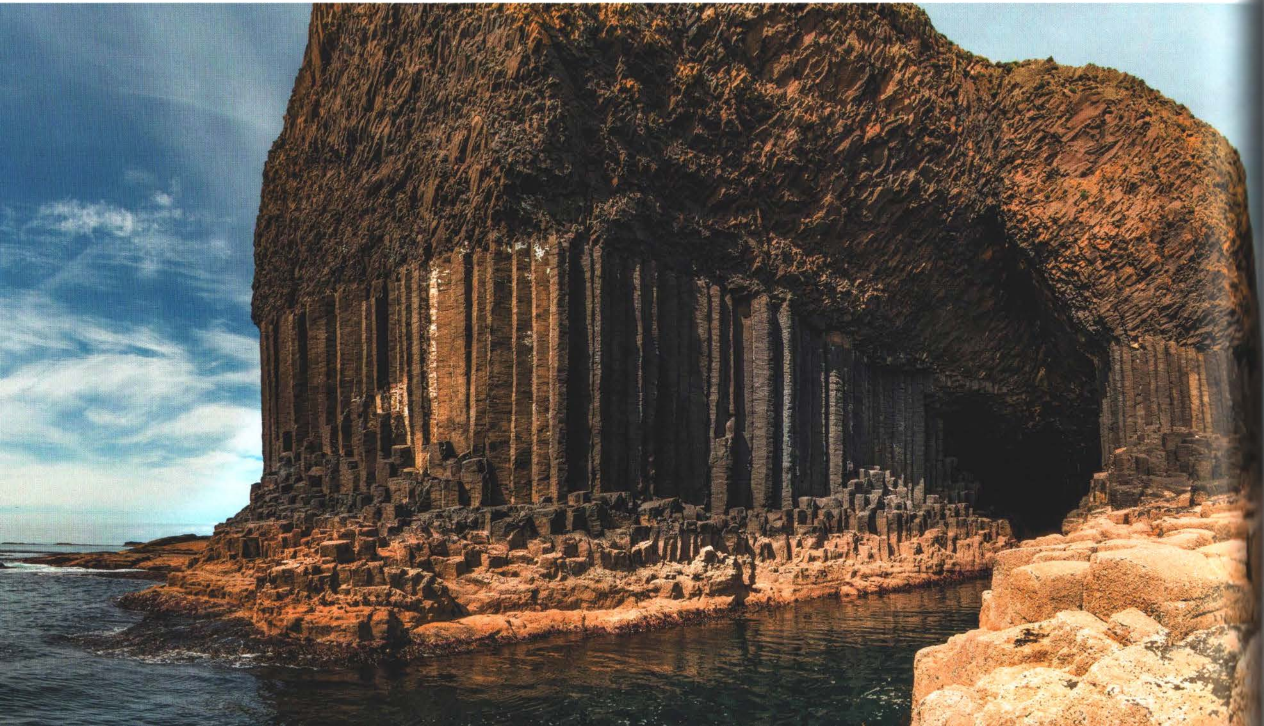
ölümünden beri ilk icrasını düzenledi ve yönetti; böylece Bach'ın müziğine ilginin canlanmasını başlattı.

Geziler ve toplantılar

Bu zaferden hemen sonra Mendelssohn, yurtdışına, İngiltere'ye ilk bağımsız yolculuğuna çıktı. Daha sonra, kendisini evinde gibi hissettiği (İngilizceyi akıcı konuşurdu) ve çok beğenildiği bu ülkeye dokuz ziyaret daha yaptı. 1829'da Nisandan Kasıma kadar süren ilk ziyaretinde Galler'de bir hafta geçirdi ve daha geniş bir İskoçya turu yaptı; gezileri arasında, İç Hebritler'de kimsenin yaşamadığı Staffa adasına bir tekne gezisi de vardı. Bu, "Fingal Mağarası" –adanın en dikkate değer yerinden ötürü– olarak da bilinen *The Hebrides* uvertürünü yazmasına ilham verdi. Bu, bir "konser uvertürü"nün dikkate değer ilk örneklerinden biridir: bir balenin, operanın ya da başka bir performansın girişi olarak kullanılmak yerine, daha çok bağımsız bir uvertür.

Bir araba kazasında bacağını incitmesi, Mendelssohn'un Almanya'ya dönüşü gecikti ve 3 Ekim 1829'da Berlin'de yapılan Fanny'nin düğününü kaçırmasına neden oldu. Ertesi yıl, daha 21 yaşında olmasına rağmen Berlin Üniversitesinde müzik bölümünün başkanlığı teklif edildi. Ama dünyayı görmeye devam etmek istediği için teklifi geri çevirdi ve sonraki iki yılın çoğunu gezerek geçirdi — Avusturya, İtalya, İsviçre, Fransa ve tekrar İngiltere'yi. Bu süre içinde Roma'da Berlioz ve Paris'te Chopin gibi ünlü müzisyenlerle tanıştı.

1833'te Mendelssohn, Düsseldorf'ta belediyenin müzik yönetmeni olarak atandı; iki yıl sonra Leipzig'de prestijli Gewandhaus Orkestrasının (bkz. s. 114) yönetmenliğini üstlendi. Bu kent, ömrünün sonuna kadar yuvası olacaktı. Bununla birlikte gezmeye ve başka yerlerde, çeşitli Alman kentlerinde ve Birmingham'da festivaller düzenleyerek çalışmaya devam etti. Gewandhaus'un yönetmeni olarak son derece başarılı oldu; standartları yükseltti, elemanların

▽ **FINGAL MAĞARASI**
İç Hebritler'de Staffa adasındaki Fingal Mağarasının sekizgen bazalt sütun görüntüsü, Mendelssohn'un *The Hebrides* uvertürünün, Prusya Kralı IV. Friedrich Wilhelm'e ithaf ettiği eserin ünlü giriş temasına ilham verdi.

◁ ***AM AMALFI MAI*, 1831**
Yetenekli bir ressam olan Mendelssohn, gezilerinde birçok karakalem ve suluboya resim yaptı; İtalya'da Amalfi kıyısının bu resmi onlardan biridir.

koşullarını iyileştirdi. Beethoven ve Mozart gibi geçmiş devlerin eserlerini çağdaş eserlerle harmanlayan yenilikçi programlar kullandı. 1843'te Leipzig'de bir konservatuar kurdu; bu, Almanya'da önde gelen müzik okulu oldu.

Kraliyet hamiliği ve trajedi

Mendelssohn'un parlak kariyeri, önemli kişilerle ilişki kurmasını sağladı; bunların arasında Prusya kralı IV. Friedrich Wilhelm de vardı. 1842'de kral, İngiltere'deki kuzeni Prens Albert'e verilmek üzere Mendelssohn'a bir mektup verdi ve bu şekilde Mendelssohn, İngiliz kraliyet ailesiyle tanıştı. Kraliçe Victoria ve Prens Albert (bkz. sağdaki kutu), eserlerinin büyük bir hayranıydı ve üçü, arkadaş oldu, birkaç kez Buckingham Sarayında birlikte müzik yaptılar.

Mendelssohn'un ağır iş yükü sağlığına büyük zarar verdi ve 1847'nin başında görünür bir biçimde hastaydı. O yılın Mayısında Fanny aniden ölmesi, sarsıcı bir darbe oldu ve ancak birkaç ay daha yaşayıp bir dizi felç geçirdikten sonra öldü — 4 Kasımda Leipzig'de ve 38 yaşında.

Cesedi trenle Berlin'e getirilip kız kardeşinin yanına gömüldü. Altı yıl sonra Mendelssohn'un dul karısı Cécile –bir din adamının kızıydı ve 1837'de evlendi– tüberkülozdan ölünce trajedi bir kez daha vurdu; yetim çocukları akrabalar tarafından büyütülecekti.

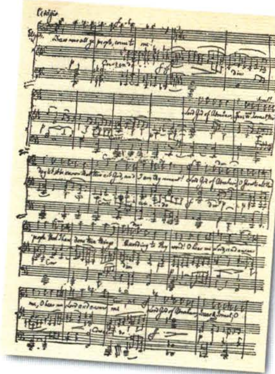
Değişen itibar

Mendelssohn'un ünü öldükten sonra geriledi. Romantizm çağında onun müziği, bazılarınca aşırı kibar ve duygusal sayıldı. Bu, esas olarak dinsel müziği için geçerliydi. *St. Paul* (1836) ve *Elijah* oratoryoları, ilk icra edildiklerinde sevildi ama 50 yıl sonra İrlandalı yazar George Bernard Shaw, Mendelssohn'un "aşağılık oratoryo madrabazlığı"na işaret etti.

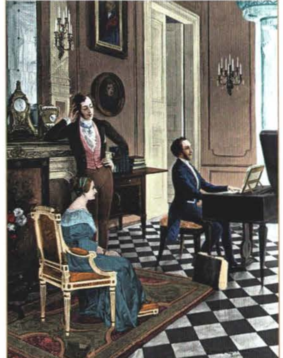
Mendelssohn yaşamında antisemitik saldırılara uğramıştı ve öldükten sonra, Nazi Almanya'sında müziğinin yasaklanmasıyla ve Gewandhais'ın önündeki heykelinin 1936'da kaldırılmasıyla (1993'te yenisi dikildi) birlikte bu saldırılar daha da arttı.

Onu küçümseyenlerden bazıları, 21 yaşında besteci olarak zirveye ulaştığını ve daha sonraki müziğinin derinlikten ve genişlikten yoksun olduğunu iddia eder. Ama son eserlerinden biri, Keman Konçertosu, en büyük eserleri arasındadır — form bakımından oldukça özgün ve duygu bakımından zengindir. Ünlü kemancı Joseph Joachim, eseri "kalbin cevheri" olarak niteledi. Bernard Shaw'un karşı hükmüne rağmen *Elijah* bugün bestecinin en popüler eserlerinden biri olmuştur.

Mendelssohn sağken tanrı benzeri bir statüye sahip değildir ama 19. yüzyıl kültüründe önde gelen bir figür olarak konumu kuşku götürmez.

◁ ***ELIJAH*, ELYAZMASI PARTİSYON, 1846**
Mendelssohn, keramet sahibi İlyas peygamberin yaşamını temel alan bu oratoryoyu, üç yılda bir yapılan Birmingham Festivali için yazdı.

> PROFİL
> ## Prince Albert
>
> **Kraliçe Victoria'nın kocası (1819-1861) müziğe tutkuluydu ve Mendelssohn'dan –Alman hemşerisi– duyduğu coşku, bestecinin İngiltere'deki başarısında etkili oldu. Albert başarılı bir piyanist ve orgcu, iyi bir şarkıcıydı ve arada bir beste yapardı (esas olarak şarkı ama dinsel müzik de). Victoria'nın saray bandosunu genişletip tam bir orkestraya dönüştürdü ve bir Ulusal Müzik Eğitimi Okulu önerdi; okul sonunda 1873'te kuruldu (yerini 1887'de Kraliyet Müzik Koleji aldı).**
>
>
>
> **MENDELSSOHN, KRALİÇE VICTORIA VE PRINCE ALBERT İÇİN ÇALIYOR, 1842**

ÖNEMLİ ESERLER

1825
16 yaşında ilk şaheseri Yaylı Sekizlisini yazar. Öğretmeni Edward Ritz'e ithaf edilir.

1833
Londra'da, "İtalyan" Senfoni No. 4'ün prömiyerini yönetir.

1842
Leipzig'de "İskoç" Senfoni No. 3'ün prömiyerini yönetir. Eseri Kraliçe Victoria'ya ithaf eder

1844
Mi-minör Keman Konçertosunu tamamlar; ertesi yıl Leipzig'de prömiyeri yapılır.

1846
Birmingham'da, en ünlü oratoryusu *Elijah*'ın prömiyerini yönetir.

Frédéric Chopin

1810–1849, POLONYALI

Chopin, romantizmin arketip trajik kahramanlarından biriydi: Yaşamı, savaş bitkini ülkesinden sürgünü, skandal bir kadınla aşk ilişkisini ve kırılgan bir bedenin ihanet ettiği olağanüstü bir yeteneği kucakladı.

Hiçbir besteci, piyanoyla Chopin'den daha yakın bütünleşmemiştir. Tüm besteleri, en üstün icracısı olduğu piyanoyu gerektirir. Eserleri esas olarak solo parçalardır ama orkestra eserleri (özellikle ışıltılı iki piyano konçertosu), biraz oda müziği ve birkaç şarkı da yazdı. Eserleri kişiseldir ve yürekten hissedilen duygularla doludur ama bazen romantizmle ilişkilendirilen teşhircilik hiç yoktur. Aksine ince zevk ve zanaatkârlık sergiler — müşkülpesent kişiliğinin bir dışavurumu.

Bir müzik dahisi

Frédéric François Chopin (Polonyaca: Fryderyk Franciszek Szopen), Varşova'ya yakın, Fransız asıllı babası Nicolas'ın yerel bir aristokratın çocuklarını hocalık yaptığı Zelazowa Wola'da doğdu. Altı ay sonra aile Varşova'ya taşındı; orada Nicolas, yeni kurulan Lyceum'da Fransızca – Polonya aristokrasisinin ikinci dili– öğretmenliği işi buldu. O sırada Polonya bağımsız bir ülke değildi. Geçen yüzyılın çoğunda uğruna savaşılmıştı ve 1815'te Napoléon Savaşları sona erdikten sonra fiilen Rus İmparatorluğunun bir parçası oldu — güçlü bir ulusal özgürlük hareketini besleyen bir durum.

◁ **FREDERIC CHOPIN, 1838**
Eugène Delacroix'nın yaptığı bu portre, Chopin ile sevgilisi ve ilham perisi George Sand'in bitmemiş bir resminin bir parçasıdır; tablo daha sonra ikiye bölündü.

◁ **PİYANO KONÇERTOSU NO. 1**
Chopin bu konçertoyu 1830'da besteledi ve 11 Ekimde ilk seslendirilişinde solistti. Memleketi Polonya'da ulusal kahraman olarak kutlandı.

Genç Frédéric'in zayıf bir bünyesi vardı ve o zaman için ortalama bir boya ulaşmasına rağmen, çelimsiz kaldı ve ömrü boyunca sağlık sorunları yaşadı. Erken yaştan itibaren müziğe ilgi gösterdi, sevecen, kültürlü ailesi bu konuda onu teşvik etti: Altı yaşındayken ciddi piyano derslerine başladı, yedi yaşındayken ilk bestelerini yayımladı ve sekiz yaşındayken, bir icracı olarak halka açık ilk çıkışını yaptı. Kısa sürede harika çocuk olarak ünlendi.

İlk başarılar

1826'dan 1829'a kadar Chopin, Varşova Müzik Akademisinde okudu; oradaki son raporu, onu bir "müzik dehası" olarak niteledi. Gerçekten de bir besteci ve piyanist olarak dikkate değer yetenekler sergilemişti. Gençliğinin en önemli besteleri, 20 yaşındayken yazdığı iki piyano konçertosudur. Mart ve Ekim 1830'da Varşova Ulusal Tiyatrosunda ilk seslendirilişlerinde solist Chopin'di. Eserler büyük alkış aldı ama Varşova, müzik bakımından taşra sayılırdı ve Chopin, Polonya'nın ötesini düşünüyordu. 1828'de Berlin'i ve 1829'da Viyana'yı kısa süreliğine ziyaret etmişti; Kasım 1830'da da, piyano konçertolarının başarısından sonra Viyana'da –Avrupa'nın müzik başkenti– daha uzun süre kalmaya gitti.

Viyana'ya geldikten bir hafta sonra, Varşova'da Ruslara karşı bir ayaklanmanın haberleri geldi.

TEKNİK

Chopin'nin piyanoları

Kariyerinin büyük bölümünde Chopin, önde gelen iki Fransız imalatçının, Erard ve Pleyel'in piyanolarını kullandı. Erard piyanoları daha büyük, daha zengin ses çıkarıyordu ama Chopin genellikle Pleyel'in parlak, berrak tonunu tercih etti: "Havamda olmadığım zaman doğru tonu kolayca bulduğum Erard piyanosu çalarım. Ama enerjiyle dolu ve kendi tonumu bulmaya yetecek kadar güçlü olduğum zaman, bir Pleyel'e ihtiyaç duyarım." İngiltere'de bulunduğu sırada Broadwood firmasının ürettiği "çok tatlı çalgılar"ı kullanmaktan da keyif aldı.

PARİS'TEKİ DAİRESİNDE CHOPIN'NİN PLEYEL PİYANOSU

> **"Kadife bir elle klavyeye şekil verin ve tuşa vurmaktan çok, onu hissedin."**
>
> FREDERIC CHOPIN (ÖĞRENCİLERİNE ÖĞÜT)

> “Chopin ... tek bir **çalgıya** bir **sonsuzluk** dili **konuşturdu.**”
>
> GEORGE SAND

PROFİL

Jane Stirling

Chopin'in çok sayıda zengin öğrencisi oldu; bunların içinde en önemlisi, toprak sahibi İskoçyalı bir aileden gelen Jane Stirling'di (1804-1859). 1843'te tanıştılar ve 1848'de İngiltere'de ve İskoçya'da kalmasını sağlayan Stirling'di. Chopin'e romantik duygular besliyordu ama karşılık görmedi: Chopin onun ilgisini yorucu bulmaya başladı ve bir arkadaşına "gerdek yatağından çok tabuda yakınım" diye yazdı. Stirling'in düşkünlüğü Chopin öldükten sonra da devam etti; görkemli cenaze töreninin masraflarını karşıladı, malvarlığının çoğunu satın aldı ve mirasını korumak için çok çaba harcadı.

Ebeveynleri Chopin'e eve dönmemesini, katliamdan uzak durmasını tembih etti. Yalnız ve evini özleyen Chopin Viyana'da fazla ilerleme kaydetmedi; bu yüzden Paris'e taşınmaya karar verdi ve Eylül 1831'de Paris'e vardı. Yoldayken Varşova'nın Ruslar tarafından ele geçirildiğini duydu — en çalkantılı eserlerinden birini, bir duygu selini üç dakikadan az süren müziğe sığdıran "Devrimci" Etüt'e ilham verdiği söylenen bir olay.

Paris'te yaşam

Paris, yaşamının geri kalan bölümünde Chopin'in yuvası olacaktı. Bir daha Polonya'yı hiç görmedi ama müziği, aldığı mirası ve yurtseverliğini çoğu kez yansıtır. 20'den fazla polonez –Polonya aristokrasisinin saray dansını temel alan bir beste tipi– ve Polonya köylü dansını temel alan 50'den fazla mazurka yazdı. Diğer eserleri arasında noktürnler ve valslar yer almaktadır. Bunların tümü özünde minyatürdür, her biri yalnızca birkaç dakika sürer ama tükenmez melodik buluşlar sergiler ve bir kurgu özgürlüğü, bir renk ve doku duygusu, piyano müziğine yeni yollar açan anlamlı bir nüans zenginliği vardır.

Chopin'in içten müziği ve zarif klavye üslubu, konser salonlarından çok oturma odalarına daha uygundu. Paris'te esas olarak aristokrat evlerde piyano çalarak ve zengin çocuklara ders vererek geçimini sağladı. Bu, karakterine uygundu; çünkü hatasız tarzları olan bir çıtkırıldımdı ve toplumsal statüsünü yükseltmeye çalışıyordu. İyi kazandı ama parasının çoğunu, içinde hareket ettiği çevrelere uygun müsrif bir yaşam tarzını sürdürmeye harcadı.

Bu, Chopin'in çok sayıda çekici genç kadınla ilişki kurmasını sağlayan bir yaşam tarzıydı. Çeşitli gençlik aşkları oldu (bunlardan biri nişanın bozulmasıyla sonuçlandı) ama bunların hepsi, daha çok George Sand mahlasıyla bilinen romancı Aurore Didevant'la (1804-1876) ilişkisinin gölgesinde kaldı. 1836'da Chopin'le tanıştığında yazdıklarından ve geleneksel olmayan yaşamından ötürü zaten ünlüydü: İki çocukla kocasından ayrılmıştı, çok sayıda sevgilisi olmuştu, erkek giysileri giyiyordu ve sigara içiyordu. Chopin'le ilişkisi ciddi olarak 1838'de başladı ve 1838-1839 Kışını Mayorka adasında birlikte geçirdiler.

İlişki yaklaşık on yıl sürdükten sonra 1847'de hırçın bir biçimde son boldu. O sırada Chopin'in sağlığı kötüleşiyordu, para sıkıntısı vardı ve Paris, rahat bir yer olmayacaktı; Şubat 1848'de Kral Louis Philippe'in tahttan indirilmesinden sonra havada devrim

▷ GEORGE SAND, 1864
Kır yoksullarının yaşamını ve aşklarını araştıran romanlarıyla ünlü George Sand, aynı zamanda ilk modern, özgürleşmiş kadınlardan biriydi. 1847'de ilişkileri sona erene kadar Chopin'in sevgilisi, ilham perisi ve hemşiresi oldu.

▷ KASIM AYAKLANMASI
Polonyalıların Rus yönetimine karşı ayaklanmasını anlatan bu tablo, Kasım Ayaklanmasında (1830-1831) savaşan Polonyalı ressam January Suchodolski'ye aittir. Ayaklanma, üstün Rus kuvvetleri tarafından acımasızca bastırıldı. Chopin'e göre bu yenilgi, Polonyalı bir milliyetçi olarak memleketi Polonya'ya geri dönememesi demekti. Yurduna duyduğu özlem ve ayaklanmanın başarısızlığından ötürü hissettiği keder, birçok eserine yansır.

kokusu vardı. Chopin, nisandan kasıma kadar İngiltere'de ve İskoçya'da kalarak kurtuldu. Londra'da, Manchester'da, Edinburgh'ta ve Glasgow'da halka açık konserler verdi ama esas olarak aristokrat evlerde müzik çaldı — Londra'da (bir seferinde Kraliçe Victoria onur konuğu oldu) ve İskoçya'da (İskoç öğrencisi Jane Stirling'in –bkz. s. 120, kutu– akrabalarına ve arkadaşlarına ait kır evlerinde). Artık o kadar hastaydı ki, yürüyen bir ceset gibi görünüyordu. Artık merdivenleri çıkamıyor ve hizmetçi tarafından yukarı çıkarılması gerekiyordu ama hâlâ piyanoda sihir üretebiliyordu.

Son dönüş

Tekrar Paris'e dönen Chopin'in sağlığı bozulmaya devam etti ve 17 Ekim 1849'da, 39 yaşında, olasılıkla veremden öldü. Son günlerinde bir yığın arkadaşı ve tanıdığı kendisini ziyaret etti; bunlardan biri (şarkıcı Pauline Viardot) alaycı bir şeklide şu açıklamayı yaptı: Paris'in tüm büyük hanımefendileri onun odasına bayılmaya geldi.

Cephesi siyah kadifeyle kaplı Madeleine kilisesinde 3000 kişinin katıldığı bir cenaze ayininden sonra Chopin, Père Lachaise Mezarlığına gömüldü. Onun isteği üzerine kalbi çıkarılıp Polonya'ya götürüldü; şu anda Varşova'da, Kutsal Haç kilisesindeki anıtının altında yatıyor.

△ SOYLULARA ÇALMA
Henryk Siemiradzki'nin 1887'de yaptığı bu resimde Chopin, Berlin'de prens sarayında patronu Prens Antoni Radziwill'in salonunda çalıyor.

▽ HEROIQUE" POLONEZİ
Chopin La-bemol-majör Polonezini 1842'de yazdı. Bu solo piyano parçası, en çok övülen eserlerinden biridir.

ÖNEMLİ ESERLER

1830
Piyano Konçertosu No. 2'nin prömiyerini, Piyano Konçertosu Ho. 1 izler (rakamlar yayımlanma sırasını gösteriyor).

1833
İlk Noktrünler setini yayımlar; sağlığında, toplam 18 Noktürn içeren yedi set daha yayımlanır.

1839
Piyano Sonatı No. 2'yi tamamlar; üçüncü bölümü, ünlü cenaze marşıdır.

1846
En iddialı oda müziği eseri Piyano ve Çello İçin Sonat'ı tamamlar.

Robert Schumann

1810–1856, ALMAN

Schumann, özellikle piyano eserlerinde ve şarkılarında romantik dönemin en yoğun, yenilikçi müziklerinden bazılarını yazdı. Kariyeri, ağır bir zihinsel hastalığın başlamasıyla birlikte acımasız bir biçimde son buldu.

1810'da Saksonya'da, Zwickau'da doğan Robert Schumann, kitapçı ve yayıncı babası tarafından edebiyata ve müziğe teşvik edildi. Robert, okuldaki bir öğretmeninden müziğin temellerini ve piyano çalmayı öğrenti; kısa sürede olağanüstü bir beste ve doğaçlama yeteneği gösterdi.

Bir yol çizme

Ergenliğinde, hâlâ mesleğinin edebiyat alanında olabileceğini hayal ediyordu. 16 yaşına geldiğinde kahramanlarını, Alman romantik hareketinin yazarlarını taklit ederek şiirler ve bir roman yazmıştı — ikisi de büyük umut vaat etmiyordu. 1825'te Schumann'ın büyük kız kardeşi Emilie, ırmağa atlayarak intihar etti. On ay sonra çok sevdiği babası öldü. Oğlunun müzikle ilgilenmesine hiçbir zaman onay vermeyen annesi, önce Leipzig ardından Heidelberg'de üniversitede hukuk okumaya gönderdi.

Schumann derslerinde gayretli değildi; gündüzlerini piyanoya, gecelerini içki içmeye ve kadınlarla birlikte olmaya ayırıyordu. 1828'de, kendine özgü piyano öğretme yöntemiyle ünlü Leipzigli müzisyen Friedrich Wieck ile tanıştı. Wieck, Schumann'ın annesine onu büyük bir piyano virtüözüne dönüştüreceğine söz vererek Schumann'ı hukuk mesleğinden kurtardı. 1830'da Schumann, yatılı öğrenci olarak Wieck'in Leipzig'deki evine taşınıp, Wieck'in on bir yaşındaki müzik dahisi kızı Clara'nın da bulunduğu bir aileye katıldı.

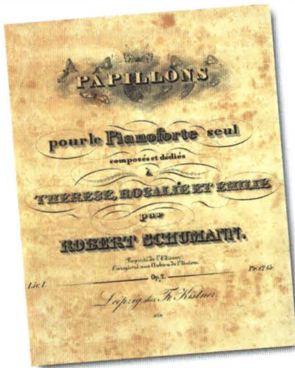
Schumann'ın bir piyano virtüözü olarak kariyer yapma uğraşı kısa ömürlü oldu. Parmaklarını güçlendirmek için mekanik bir düzenekle deneme yaparken eline kalıcı bir biçimde zarar verdi. Kaza, besteciliğe odaklanmasına vesile oldu.

Bir kariyer inşa etmek

1831'de Opus 1 olarak yayımlanan *Abegg Çeşitlemeleri*, *Papillons*'tan (1832) ve *Carnaval*'dan (1835) *Davidsbündlertänze*'ye (1837) ve *Kreisleriana*'ya (1838) kadar, onun karmaşık zihnini ve çarpıcı ölçüde özgün müzik duyarlılığını ifade eden bir dizi solo piyano eserinin ilkiydi. Form bakımından serbest, armoni bakımından yenilikçi ve esin kaynağı

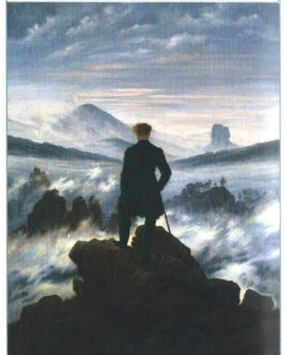
◁ **CLARA WIECK**
Wieck 11 yaşında Schumann'la tanıştı ve onlu yaşları boyunca ona âşıktı. Engel olmaya çalışan babasıyla bir kavgadan sonra evlendiler.

◁ **KAPAK SAYFASI, *PAPILLONS***
Schumann'ın *Papillons*, piyano için Op. 2, romantik Alman yazar Jean Paul'un romanı *Flegeljahre*'ın (*Serserilik Yılları*, 1804-1805) son bölümünün bir uyarlanmasıydı.

BAĞLAM
Alman romantizmi

19. yüzyılın ilk yarısında Alman edebiyatına, görsel sanatlarına ve müziğine, 18. yüzyıl Aydınlanmasının rasyonalizmine tepki olarak duyguyu, sezgiyi, doğayı ve hayali yaratıcılığı öven romantik hareket egemen oldu. Schumann, romancı Jean Paul (1763-1825), şair Heinrich Heine (1797-1856) ve Gotik fantezi yazarı E. T. A. Hoffmann (1776-1822) gibi romantik yazarlardan esinlendi. Piyano parçaları *Kinderszenen*, çocuksu masumiyetine ve merakına romantik inancı yansıtmaktaydı.

BULUTLARIN ÜZERİNDE YOLCULUK, CASPAR DAVİD FRİEDRİCH, 1817

▷ **ROBERT SCHUMANN, 1839**
1832 ile 1839 arasında Schumann neredeyse tamamen piyano için beste yaptı. Ama 1840'ta ünlü *Dichterliebe* de dahil, yaklaşık 140 şarkı yazdı.

> “İnsan kalbinin derinliklerine ışık göndermek – sanatçının işi budur.”
>
> ROBERT SCHUMANN

◁ **ERNESTINE VON FRICKEN**
Schumann, von Fricken ile evlenmeyi planladı ve *Carnaval*'da onun müzikal portresini çizdi. Parası olmadığını öğrenince ilişkiyi kesti.

TEKNİK
Müzikal şifreler

Müzikal şifre, bir sözcüğü, çoğu kez bir kişinin adını kodlamak için notaların harf adlarını kullanan bir temadır. Çeşitli düzenekler, A ila G dışındaki harfleri verir — Almancada "H" harfi, Si-natüreli gösterir ve Mi-bemol, "Es" ya da "S" olabilir.
İlk kez Barok bestecilerce kullanılan bu teknik, Schumann tarafından çok daha ileri götürüldü. Örneğin *Carnaval*'de, sürekli tekrarlayan bir tema (La, Mi-bemol, Do ve Si), nişanlısı Ernestine von Fricken'in doğduğu kasabanın adı olan "Asch" sözcüğünü ifade eder. Schumann, Mi-bemol, Do, Si ve La notalarıyla temsil edilir.

edebiyat olan bu süitler, geniş bir değişken duygu durumları yelpazesini ifade ederken, aynı zamanda kişisel referanslarla ve müzikal şifrelerle doludur (bkz. soldaki kutu). Yine bu dönemde Schumann, önde gelen bir müzik gazetecisi olduğunu da gösterdi ve 1834'te etkili *New Journal for Music*'i kurdu. Yazılarında, kendi kişiliğinin karşıt yanlarını –aril ve atılgan Florestan ile hayalci, dalgın Eusebios– temsil etmek için karşıt şahıslar icat etti.

Schumann mükemmel bir müzik eleştirmeniydi; Almanya'da Chopin'in dehasını kabul eden ilk kişiydi ve Schubert'in geç eserlerinin keşfedilmesine (bkz. s. 103) önemli katkılarda bulundu.

Romantik karışıklıklar

Schumann'ın kişisel yaşamında yaşlı bir kadına uzun, romantik bir bağlanmayı, 1834'te, zengin bir soylunun kızı olduğuna inandığı Ernestine von Fricken'le nişanlanma izledi. Gayrimeşru ve beş parasız olduğunu öğrenince nişanı bozdu. Serbest kalınca Clara Wieck'e âşık oldu. Ona olan duyguları, 1836'da solo piyano için bestelenen tutkulu *Do-majör Fantezi*'yi biçimlendimş olabilir.

Schumann 1837'de evlenmeyi teklif etti ama Clara'nın babası izin vermedi ve Schumann'ı evden kovdu. Clara'nın önünde parlak bir gelecek olan 18 yaşında yetenekli bir kız ve Schumann'ın duyguları istikrarsız ve mali geleceği belirsiz bir adam olduğu göz önüne alındığında babasının kararı pek de mantıksız değildi. Bunu uzun bir gizli buluşmalar ve karşılıklı aşk mektupları dönemi izledi. Babanın vetosuna karşı genç çiftin evlenme mücadelesi mahkemede son buldu; bir yargıç sonunda gençlerin lehine karar verdi. 1840'ta evlendiler ve ertesi yıl, sekiz çocuklarının ilki doğdu.

Şarkı yılı

Besteci Schumann için 1840 "şarkı yılı"ydı. Kahramanı Schubert'in şarkı dizisinin değerli bir ardılı olan Dichterliebe de dahil, yaklaşık 140 şarkı yazdı. Clara kocasını orkestra eserleri yazmaya teşvik etti ve 1841'de Felix Mendelssohn'un yönetiminde prömiyeri yapılan Birinci Senfoniye ve 1845'te tamamlanan ünlü Piyano Konçertosuna yol açtı. Schumann 1843'te yazılan ve İrlandalı şair Thomas Moore'un Lalla-Rookh'unu temel alan seküler oratoryosu *Paradise and the Peri*'nin (*Cennet ve Peri*) en güzel eseri olacağını düşündü. Bu dönemde, 1842'de coşkulu Piyano Beşlisi de dahil, oda müziği de yazdı. Ama üslubu o zamanın zevkine hitap etmedi ve popüler bir izleyici çekemedi.

Mendelssohn, gazetecilikten gelen geliri takviye etmesi için Schumann'a Leipzig Konservatuarında bir öğretmenlik işi buldu ama ailenin geçimini sağlayan esas olarak *Clara*'ydı; piyano performanslarına ilgi büyüktü. 1844'ün başında Rusya'ya bir konser turnesine çıktıklarında, star *Clara*'ydı, kocası değil.

Zihinsel rahatsızlık

1844 Sonbaharında Schumann, ailesiyle birlikte Leipzig'den Dresden'e taşınıp, *New Journal for Music*'teki editörlük rolünü bıraktı. Dresden'te işitsel halüsinasyonlar, kaygılar, fobiler ve depresyon yaşamaya başladı. Bu, sürekli yeni besteler yapmasına engel olmadı; bunların arasında, 1848'de yazılan ve en sık icra edilen orkestra eseri olması kaçınılmaz Manfred Uvertürü de vardı. Operası Genoveva'ya büyük umutlar bağladı ama 1850'de premiyeri yapıldığında fazla ilgi görmedi.

O yıl Schumann Düsseldorf'da bir müzik yönetmenliği işi buldu. Yeni yeri bir yaratıcılık patlamasına neden oldu; hem "Rhenish" Senfonisi hem Çello Konçerdusu, buraya geldikten sonra ilk birkaç ayda yazıldı. Ne var ki, Schumann'ın zihinsel durumu kısa sürede endişe verici ölçüde kötüleşmeye başladı. Kulaklarında nota ve ses kakafonisi eksik olmuyor,

> " **Aşkın için** ne yapmazdım ki, **Clara'm!** "
>
> ROBERT SCHUMANN, CLARA WIECK'E MEKTUP, 1838

ÖNEMLİ ESERLER

1831
İlk piyano süiti *Papillons*, Jeon Paul'un *Flegeljahre* romanındaki bir maskeli balodan esinlenir.

1838
13 kısa piyano parçasından olaşan *Kinderszenen*, çocukluk masumiyetini dokunaklı bir biçimde tasvir eder.

1840
Dichterliebe, Schumann'ın en güzel şarkı dizisi, Heinrich Heine'nin şiirlerinin besteleridir.

1845
Piyano Konçertosunun, prömiyeri Dresden'de yapılır; Clara Schumann solisttir.

1851
"Rhenish" olarak bilinen Mi-bemol-majör Senfoni No. 3, Düsseldorf'ta ilk kez seslendirilir.

Neue Leipziger
Zeitschrift für Musik.
Herausgegeben durch einen Verein von Künstlern und Kunstfreunden.
Erster Jahrgang. № 1. Den 3. April 1834.

△ ***NEW JOURNAL FOR MUSIC*, 1834**
Schumann *New Journal for Music*'i 1834'te Leipzig'de kurdu. Burada derginin ilk basımı gösteriliyor.

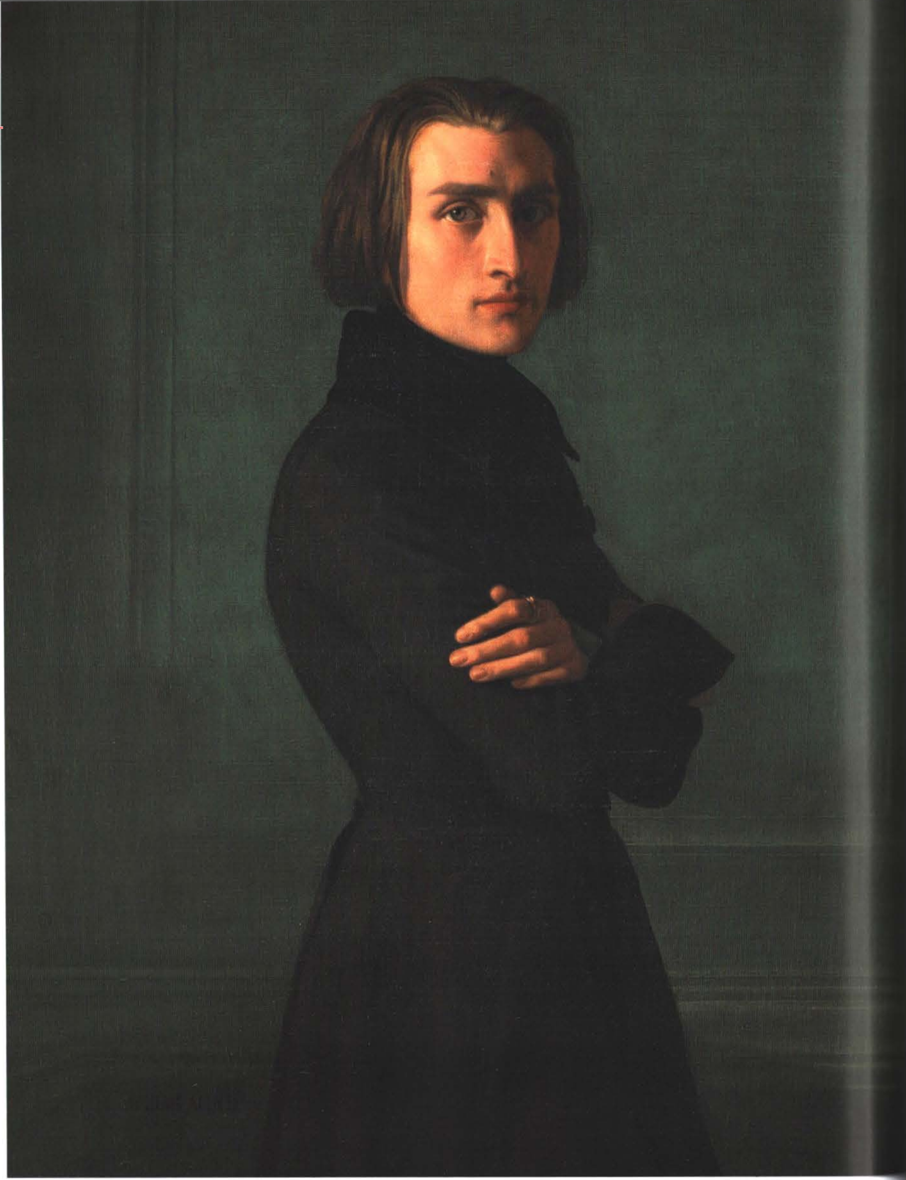
melekler ve melek ve şeydan görüntüleri görüyordu. Müzik yönetmeni olarak görevleri arasında bir orkestrayı ve koroyo yönetmek de vardı. 1853'te podyumda tuhaf performasları yerel bir eleştiri fırtınasına neden oldu ve istifa etmek zorunda kaldı.

▽ **SCHUMANN'IN STÜDYOSU**
1852'de Schumann Düsseldorf'a taşındı; burada evindeki stüdyo gösteriliyor. Taşınma, başlangıçta onda yaratıcılığın kıvılcımını çaktı ama 1853'te zihinsel istikrarsızlık yaşamaya başladı ve ertesi yıl Rhine ırmağına atlayarak intihar etmeye kalkıştı.

Trajik bir son

O yılın eylülünde, 20 yaşında tanınmayan besteci Johannes Brahms, Schumannların kapısına dayandı. Hemen bir aile dostu olarak benimsenen ve Schumann tarafından gelceğin dahisi olarak selamlanan Brahms, Schumann'ın yaşamının trajik sonunun bir tanığıydı. 27 Şubat 1854'te halüsinasyonların rahat bırakmadığı Schumann evden kaçıp kendisini Rhine ırmağına attı. Kurtarıldı ve kendisinin isteği üzerine, Bonn'a yakın Endenich'te bir akıl hastanesine götürüldü. Orada zihinsel ve fiziksel bir çöküş içine girdi.

Schumann'ın durumuyla ilgili sayısızteori öne sürüldü; frenginin tedavisi için kullanılan cıva zehirlenmesinin uzun süreli etkilerine maruz kaldığı da söylendi. Ama kesin olan şu ki, ailesinde zihinsel istikrarsızlığın kanıtları vardı ve besteci, şizofreninin ve bipolar bozukluğun birçok belirtisini gösteriyordu. Robert Schumann sonunda 29 Temmuz 1856'da öldü. Brahms'ın desteğiyle ve Clara'nın icrasıyla onun eserleri, Alman romantizminin üstün başarıları arasında kabul edildi.

▷ **FRANZ LISZT, 1838**
Burada, Henri Lehmann'ın 1338'de, besteci 27 yaşındayken yaptığı portresi gösteriliyor. İki yıl sonra Liszt İngiltere'yi ziyaret etti: *The Birbingham Journal* şunları söyledi: "Güzel bir anlı, hoş bir burnu ve biçimli bir ağzıyla... çok yakışıklı bir gençtir. Bonaparte'ın portrelerine fazlasıyla benzer... Gösterişsizdir... büyük bir dâhidir ve özgündür." Napoléon'a benzerlik, tüm anlatımlara göre genç adamın yakışıklığından ve müzikal dehasından eşit ölçüde büyülenen Paris salonlarının genç (evli) kadınlarının dikkatinden kaçmamıştı.

Franz Liszt

1811–1886, MACAR

Tüm zamanların en büyük besteci-piyanistlerinden biri olan Liszt, romantik dönemin müziğini görkemli bir zirveye çıkardı. Ününün zirvesinde emekli olduktan sonra, Katolik Kilisesinin hiyerarşisinde dört ast aşamayı tamamladı.

△ **LISZT'İN DOĞDUĞU YER**
Liszt, Avusturya-Macaristan İmparatorluğunda Raiding köyünde bu evde doğdu. Baba tarafından Macar ataları vardı.

Franz Liszt 1811'de, doğu Avusturya'da Raiding köyünde doğdu. Yerel aristokrat Esterházy malikanesinde yöneticilik yapan babası Adam Liszt, Esterházy ailesinin özel orkestrasında çalan bir çellocuydu; o sırada orkestranın şefi Haydn'dı. Adam'ın tek çocuğu – eskiden bağlı olduğu tarikatın adını verdi– Franciscus olarak vaftiz edildi ama Franz olarak anıldı. Daha küçük bir çocukken piyanist olarak muhteşem bir yetenek sergiledi — klavyede tamamen akıcı bir biçimde doğaçlama yapma yeteneğiyle dikkat çekiyordu.

Dahi ve virtüöz

Adam Liszt, oğlunu Viyana'da eğitim almaya götürdü; orada ünlü piyano öğretmeni Carl Czerny, emanetini, doğal yeteneğini yönlendirmek için tasarlanan katı bir teknik programdan geçirdi. Bestecilik için Liszt, Antonio Salieri'den (bkz. s. 81) ders aldı.

Viyana'da Czerny Leszt'i Beethoven'e piyano çalmaya götürdü; çocuğun şaşıtıcı yeneteğinden herkes kadar o da etkilendi. Sonra aile, o günün diğer büyük müzik merkezi Paris'in yolunu tuttu; orada da Liszt'in piyanistliği konser dinleyicilerini büyüledi. Daha 13 yaşındayken, yeni bestelenen tam operası Don Sanche'nin prömiyeri Paris'te yapıldı.

1827'de Adam Liszt tifodan öldüğünde baba ile oğul Bolonya'da turneydeydi; delikanlı oğlu, kendi kariyerini kendi başına düzenlemek zorunda kaldı. Geçici bir süre icracı bir şöhret olarak yaşamdan uzak durup, piyano öğretmenliği yaparak geçindi. Genç bir öğrenciyle, Caroline de Saint-Cricq ile aşk ilişkisi, kız başka bir kişiyle evlenince aniden son buldu. Liszt, teselli için dine yöneldi.

Cananına

1930'da Paris'te X. Charles'ın imparatorluk hükümetine karşı bir ayaklanma, Liszt'i kendi iç dünyasından dışarı çıkardı. Cumhuriyetçiydi ve isyan bastırılınca da bu siyasal sempatisini korudu. Paris'in kültürel yaşamının çoğunun gerçekleştiği seçkin salonların sevgilisi olduğunu da anladı. Uzun ve ince endamı, uzun saçları, davetkâr bakışları ve hayret verici piyano çalışıyla Liszt, yaşlı kocalardan sıkılan genç karıların dikkatini çekti. Chopin'le arkadaşlığı bu zamana dayanır ama bazı kaynaklar, arkadaşlığın daha sonra mesleki çekişme nedeniyle bozulduğunu öne sürüyor.

Sonra 1833'te Liszt, Kontes Marie d'Agoult'la tanıştırıldı — hayranlık duyulan, kendisinden sekiz yaş büyük güzel bir kadın, sevgisiz bir evlilikten iki küçük çocuğun annesi ve gelecek vaat eden bir yazar. Ortak sanatsal yakınlıklar kısa sürede derinleşip ani bir duygusal bağa dönüştü ve 1835'te ikisi, İsviçre'de Cenevre'ye kaçtı ve üç çocuklarının ilki orada doğdu. Marie'nin teşvikiyle Liszt çok okudu ve ilk büyük eserlerini bestelemeye başladı; bunların arasında bir piyano

△ **COUNTESS MARIE D'AGOULT**
Liszt, 1833'te güzide Marie ile tanıştırıldığında onun göz kamaştırıcı çekiciliğinden büyülendi. İki yıl sonra onunla birlikte İsviçre'ye kaçtı.

BAĞLAM

Romantizm ve devrim

Avrupa romantizminin temel düşüncelerinden biri, farklı sanat formlarını tek bir eserde bir araya getirmekti — Liszt'in örneğin edebiyattan alınan karakterleri ve düşünceleri tasvirleri eden orkestral senfonik şiirleri (*Tasso: Lamento e trionfo ve Hamlet*). Liszt, kendi çağının radikal siyasal hareektlerine de duyarlıydı. 1849'da Macar milliyetçi ayaklanması, Habsburg İmparatorluğu tarafından acımasızca bastırılınca, Liszt, milliyetçi davada ölenlerin anısına fırtınalı piyano eseri Funérailles'i besteledi.

VILAGOS'TA MACAR ASİLERİN YENİLGİSİ, AĞUSTOS 1849

△ **FRANZ JOSEPH'E PİYANO ÇALMA**
Bu anonim tabloda Liszt, son yıllarında, bir hayır etkinliği için piyano çalarken gösteriliyor. İmparator Franz Joseph ve imparatorluk ailesinin diğer üyeleri, onun önünde oturuyor.

derlemesi, yerel dağ manzarasından esinlenen ve daha sonra büyük *Années de pèlerinage* (*Hac Yılları*) dizisinin ilk "yılı" olarak gözden geçirilip düzeltilen *Album d'un voyageur* de vardı.

Ertesi yıl, İtalya'ya eşit ölçüde verimli bir ziyaret geldi (kudretli *Dante Sonatı*'nın ilk versiyonları bu döneme dayanır). Gezi, Macaristan'da Tuna vadisini sel bastığına ilişkin haberlerle yarıda kesildi; aniden Macar atalarını hatırlayan Liszt, Viyana'da bir bağış toplama konseri verdi; bu, gezici bir virtüöz olarak kariyerinin başlangıcı oldu.

◁ ***DANTE SENFONİSİ*, 1859**
Liszt'in *Dante'nin İlahi Komedyasına Bir Senfoni*'sinin partisyonunun 1859 tarihli kapağı. Senfoni, biri Cehennemi, diğeri Arafı tasvir eden iki bölümden oluşur.

Ün ve ustalık

Sonraki 12 yıl boyunca Liszt, bir menzil arabasının tepesine bağlanan Erard piyanosuyla Avrupa'yı dolaştı — İrlanda'dan İstanbul'a kadar uzanan turnelerde konserler verdi, virtüöz piyanistliğe yeni standartlar getirdi ve büyük övgüler aldı.

Bestecinin uzun süren yokluğundan Marie'nin duyduğu mutsuzluk yüzünden, çift birbirinden uzaklaştı; Liszt'in aralıksız performans programı, ona beste yapması için çok az zaman bırakıyordu. 1847'de Kiev'de bir konserden sonra Ukraynalı prenses Carolyne Sayn-Wittgenstein'la tanıştı; Carolyne, genç bir kızı olan evli bir kadındı. Yine ani bir çekim, derinleşti — bu kez ortak Katolik inançla. Liszt gezgin piyanist yaşımını bırakıp Carolyne ve kızı Marie ile birlikte Weimar'a gitti. Orada Olağanüstü Müzik Yönetmeni oldu — Weimar'ın yöneticisi Grandük Carl Alexander'ın onun için yarattığı bir görev.

Çift, sonraki 12 yıl boyunca orada yaşadı; Liszt yerel okrestrayı yönetti, öğrencilere piyanı dersleri verdi ve sonunda beste yapmak için bol zamanı oldu.

ÖNEMLİ ESERLER

1837–51
Liszt'in *Etudes d'exécution transcendante*'ı, o zamana kadar bestelenmiş en zor piyano eserleri arasındadır.

1852–53
Si-minör Sonat, piyano sonatının geleneksel olarak ayrı bölümlerini tek bir bölümde birleştirir.

1854–57
Goethe'nin oyununu temel alan *Faust Senfonisi*, önde gelen üç karakterin müzikal portrelerine ve koral bir finale yer verir.

1861
Faust'ta Mephistophales'i tasvir eden *Mephisto Valsi No. 1*, bir klavye virtüözlüğü şaheseridir.

1866–72
Üç bölümlü koral ve orkestral bir oratoryo olan *Christus*, Liszt'in Roma'daki yıllarının ifadesidir.

1877–82
Piyano dizisi *Années de pèlerinage*'ın son bölümünde müzikal duygu durumu bazen ışıltılı, bazın karanlıktır.

“**Kişisel cazibesi** olağanüstüdür, **ne zaman piyanonun** başına otursa **ben güçbela** dayanıyorum. **Seçtiği** her **parçayla** beni **ağlatıyor.**”

AMY FAY, WEIMAR'DAKİ USTALIK DERSLERİNDEN LISZT'İN ÖĞRENCİLERİNDEN BİRİ, 1873

◁ **PRENSES CAROLYNE**
Soylu ve yazar Prenses Carolyne Sayn-Wittgenstein, 1847'de Kiev'de Liszt'le karşılaştı. Liszt'le evlenmek için önceki evliliğini sona erdirme çabaları başarısız oldu.

Daha önce İsviçre ve İtalya yıllarından kalan müziğin parlak revizyonları, ilk iki kitapta –*Années de pèlerinage, Etudes d'exécution transcendante*– ve dinsel esinli piyano dizisi *Harmonies poétiques et religieuses*'te romantik şaheserler üretti. Yeni yaratılanlar arasında Si-minör Sonat ve devam eden bir dizi, Macar Rapsodileri vardı. Artık emrinde bir orkestra olan Liszt, 12 senfonik şiirden oluşan bir diziyi, ilaveten Faust Senfonisi ile Dante Senfonisini ve Macar kenti Estergon'da yeni inşa edilen katedral için yazılan koral bir missayı tamamladı.

Birinci Piyano Konçertosunun prömiyerini 1855'te yapmasına rağmen, o güne kadar nadiren halka açık piyano çaldı, ücret karşılığı hiç çalmadı ve genellikle yalnızca seçtiği hayır işlerine destek için çaldı.

Abbé Liszt ve son yıllar

1860'ta, Liszt'le artık evlenmeleri gerektiğini düşünen Carolyne, Roma'ya gidip, aristokrat kocasıyla Katolik evliliğini papanın feshetmesini sağlamaya çalıştı. Yerel entrikalar, Liszt'in Weimar'daki konumunu zayıflatmıştı ve görevinden istifa edip Roma'da Carolyne'e katıldı. Sonra felaketler dizisi geldi. Carolyne'in evlilik iptali sürekli engellenince sinirleri bozuldu ve tuhaflaştı, dairesinden nadiren çıktı ve ömrünün geri kalan kısmını 24 ciltlik dinsel bir inceleme yazmakla geçirdi. Liszt'in oğlu Daniel 1859'da veremden ölmüştü; şimdi de kızı Blandine, doğum sonrası komplikasyonlardan ötürü öldü. Hayatta olan kızı Cosima, daha evli olmasına rağmen Wagner'le bir ilişkiye başladı; besteci arkadaşıyla uzun ilişkisine rağmen Liszt, kızının boşanıp ikinci evliliğini yapmasının kaçınılmaz olduğunu anlayana kadar, ilişkiye şiddetle karşı çıktı. Birkaç yıl yerel bir manastırda bir hücrede yaşadı, kilise ayinlerinde çaldı ve beste yaptı; 1865'te Katolik bir abbé olarak dört ast aşamayı tamamladı.

1869'dan itibaren Liszt, zamanını Roma ile Weimar (piyano ustalığı dersleri verdiği yer) arasında bölüştürdü; aynı zamanda Budapeşte'de konservatuarın (bugün Liszt Akademisi olarak biliniyor) kurulmasına yardım etti. Son yıllarında, ilk adının Macar versiyonunu, Ferencz adını kullanmayı tercih etti. İleri yaşlarda yalnızlık ve bozulan sağlığı müziğini karartı; bu müziğin bir kısmı, ileriye, Bartók'un ya da Schoenberg'in 20. yüzyıl modernizmine bakıyor gibi görünen disonant bir armonik dil geliştirdi.

1886'da Liszt, radikalizmiyle dikkate değer, çoğu bugün bile fazla bilinmeyen ya da seslendirilmeyen geniş bir müzik mirası bırakarak öldüğünde, Bayreuth'da Wagner Festivalini (Wagner'in ölümünden sonra Cosima'nın yönettiği) ziyaret ediyordu.

TEKNİK
Aşkıncılık

Liszt'in operatik yorumları, geçmiş ve şimdiki operaları (diğerlerinin yanı sıra Mozart'ın *Don Giovanni*'si) alıp, çoğu kez düpedüz taşra konseri üslubuyla piyano için yeniden biçimlendirdi. 12 *Etudes d'exécution transcendante*'de (*Aşkın İcra Etütleri*) vurgu farklıdır: Aşırı teknik zorluk, müziğin özümsenen ve geride bırakılan bir yanıdır; bu yüzden piyanistin imgelemi, daha yüksek bir sanatsallık düzleminde dolaşma özgürlüğüne sahiptir. Yükselen romantik ilhamı ve yaratıcı yelpazesiyle *Etüdes*, Liszt'in en büyük tek başarısı sayılabilir.

▽ **LİSZT VE WAGNERLER**
Burada Liszt (oturan, kır saçlı), y. 1880'de Kuzey Bavyera'da, Wagner'in Bayreuth'taki evinde Richard Wagner (ayakta duran) ve Cosima Wagner (Liszt'in kızı ve Wagner'in karısı) ile birlikte görülüyor.

Rehber

Franz Krommer

1759–1831, ÇEK

Kendi zamanında bazen Beethoven'le eşleştirilen Krommer (František Kramář olarak da bilinir), üflemeli çalgılar için müzik yazmasıyla ve sayısız yaylı çalgılar dörtlüsüyle tanınır. O zaman Avusturya İmparatorluğunun bir parçası olan, şimdi Çek Cumhuriyeti'nde bulunan Moravya'da Kamenice'de doğdu; koro şefi olan amcasından keman ve org öğrendi. Bir çalgıcı ve besteci olarak yetenekleri, dük saraylarında ve katedrallerde ona çeşitli müzikal makamlar kazandırdı. 1790'ların başından itibaren çıkmaya başlayan besteleri, esas olarak Haydn ve Mozart'tan etkilendi. 1800'lerin başında, dikkate değer klarnet konçertoları ve üflemeli bandolar için bir dizi partita üreterek üflemeli müzik talebine yanıt verdi. 1811'den itibaren, Avusturya imparatorluk sarayıyla ilişki kurdu ve 1818'de prestijli saray bestecisi makamına ulaştı. Krommer üretkendi, bazıları çarpıcı ölçüde yenilikçi 77 yaylı çalgılar dörtlüsünün yanı sıra en az dokuz senfoni yazdı.

ÖNEMLİ ESERLER: Fa-majör Senfoni No. 1, Op. 12, 1797; Mi-bemol-majör Klarnet Konçertosu, Op. 36, 1803; Üflemeli Çalgılar İçin Fa-majör Sekizli Partita, Op. 57, 1807; Üç Yaylı Çalgılar Dörtlüsü, Op. 103, 1821.

△ JOHANN NEPOMUK HUMMEL

Bernhard Crusell

1775–1838, FİNLANDİYALI/İSVEÇLİ

Klarnetçi ve besteci Crusell, o sırada İsveç krallığının bir parçası olan Finlandiya'da Uusikaupunki'de (Nystad) doğdu. Yoksul ciltçi olan ebeveynleri müziğe ilgi duymuyordu ama Bernhard çocukken klarnet çalmayı öğrendi ve Helsinki'ye yakın Sveaborg ada kalesinde bir İsveç alay bandosuna katıldı. 1792'de Stockholm'de Kraliyet Saray Orkestrasına alındı. Sonraki 40 yıl boyunca orkestrada klarnet çaldı; aynı zamanda bir solist olarak uluslararası ün kazandı. Alman besteci Abbé Vogler'den bestecilik dersi aldıktan sonra, ilk önce esas olarak klarnet için olmak üzere, kendi eserlerini yazmaya başladı. Eserleri arasında üç klarnet konçertosunun yanı sıra üflemeli çalgılar için oda eserleri yer almaktadır. Vokal müzik de yazdı — özellikle İsveç'in önde gelen romantik şairi Esaias Tegnér'in şiirlerine. İlk kez 1824'te sahnelenen operası Lilla Slavinnam (Küçük Köle Kız), onun sağlığında 34 kez sahnelendi.

ÖNEMLİ ESERLERİ: Si-bemol-majör Sinfonia concertante, Op. 3, 1804; Fa-minör Klarnet Konçertosu, Op. 5, 1815; Obua ve Yaylılar İçin Do-majör Divertimento, Op. 9, 1823; *Frithiofs Saga* (şarkılar), 1826.

◁ Johann Nepomuk Hummel

1778–1837, AVUSTURYALI

Avrupa müziğinde klasik dönemden romantik döneme geçişte önde gelen bir figür olan Hummel, o sırada Avusturya İmparatorluğunun bir parçası olan Pressburg'da (Bratislava) doğdu. Ünlü bir müzisyenin oğluydu; piyanoda dahi çocuktu; ilk uluslararası konser turnesine 10 yaşında çıktı. Hummel, Mozart ve Haydn'dan ders aldı ve 1790'larda Viyana'da bir piyano virtüözü olarak Beethoven'in rakibiydi. 1804'ten 1811'e kadar Prens Esterházy'nin müzik yönetmeni olarak Haydn'ın yerini aldı. Hummel, 1813'te şarkıcı Elisabeth Röckel'le evlendi. Ömrünün son 18 yılında, Weimar sarayında müzik yönetmenliği yaptı. Kendi besteleri geniş kapsamlıydı; operalar, missalar ve oda müziği içeriyordu ama en çok, Chopin ve Schumann üzerinde büyük bir etki yaratan piyano eserleriyle tanınır. Hummel aynı zamanda önemli bir orkestra şefi, piyano öğretmeni ve müzikal telif hakkı savunucusuydu.

ÖNEMLİ ESERLER: Mi-majör Trompet Konçertosu, 1803; Piyano için Mi-bemol-majör Fantezi, Op. 18, 1805; La-minör Piyano Konçertosu No. 2, Op. 85, 1816; Fa-diyez-majör Piyano Sonatı, Op. 81, 1819.

John Field

1782–1837, İRLANDALI

Piyanist ve piyano müziği bestecisi Field, profesyonel müzisyenlerin oğlu ve torunuydu. Müziği evde öğrendi; 1793'te ailesiyle birlikte Dublin'den Londra'ya taşındı. Orada piyanist-besteci Muzio Clementi'nin öğrencisi ve Clementi piyanolarının satış temsilcisi oldu. 1803-1803'te Clementi ile birlikte Avrupa'yı gezdi ve St. Petersburg'a yerleşti. Field ömrünün geri kalan kısmını Rusya'da yaşadı ve müziği, Rus halk şarkılarından etkilendi. Bir piyanist olarak içten üslubuyla ve şarkı tonuyla dikkat çekiyordu. Besteleri arasında yedi piyano konçertosu ve 16 "Noktürn" – onun icat ettiği bir tür– vardı. Anlatımlı ezgileri ve kromatik armonileri, birçok romantik besteciyi, en başta da Chopin'i etkiledi. Özel yaşamında Field dağınık ve çapkındı. Çok içerdi ve gayrimeşru bir çocuğu vardı. Piyanist Adelaide Percheron'la evliliği sürmedi. Yıllarca kanserle mücadele ettikten sonra 1837'de Moskova'da öldü.

ÖNEMLİ ESERLER: Üç Piyano Sonatı, 1801; La-bemol-majör Piyano

Konçertosu No. 2, 1811; Noktürnler No. 1–3, 1812; Noktürnler No. 4–5, 1817.

Carl Maria von Weber

1786–1826, ALMAN

Alman romantik operasının kurucusu olarak tanınan Weber, tiyatroyla ve müzikle uğraşan bir ailede dünyaya geldi — bir kuzeni Mozart'la evlendi. Sağlıksız bir çocuktu ama yetenekliydi; ilk bestesini 12 yaşında yayımladı ve ilk operası 14 yaşında sahnelendi. Seçkin bir piyanistti; klavye eserleri, olağanüstü virtüözlük gerektirir. Sık sık mali zorluk yaşayan Weber, 1810'da yolsuzluktan ötürü hapse atıldıktan sonra Württemberg'den sürgün edildi. Bir orkestra şefi olarak Breslau'da, Prag'da ve 1817'den itibaren Alman Operasını yönettiği Dresden'deki opera evlerinde performanslara yeni bir mükemmeliyetçilik getirdi. Dresden'de yazılan sihirli operası *Der Freischütz*, uluslararası bir başarı elde etti ve en ünlü eseri olarak kaldı. Bunu, Wagner'in yolunu açan opera olarak görülen Euryanthe izledi. Verem olan Weber, Singspiel (müzik drama) Oberon'u yönetmek için gittiği Londra'da öldü. 39 yaşındaydı.

ÖNEMLİ ESERLERİ: *Invitation to the Dance* (Dansa Davet; solo piyano), 1819; *Der Freischütz* (opera), 1821; *Euryanthe* (opera), 1823; *Oberon* (Singspiel), 1826.

Giacomo Meyerbeer

1791–1864, ALMAN

Romantik grand operanın en başarılı bestecisi Meyerbeer'in asıl adı Jakob Liebmann Beer'di ve Berlin'de zengin, kültürlü Yahudi bir ailenin oğluydu. İlk önce piyano virtüözü olarak ün kazandı ama 20 yaşında opera yazmaya koyuldu. Almanya'da ilk sahne eserlerinin başarısızlığından sonra, 1816'dan itibaren İtalya'da yaşadı. İtalyan operaları, 1824'te *Il crociato in Egitto* ile başarının doruğuna çıktı. Paris'e taşınıp, Fransız grand operaları *Robert le diable ve Les Huguenots*'u yazdı — onu uluslararası bir şöhret yapan masraflı temaşalar. 1842'de Berlin'e döndü ve altı yıl, Prusya kralının müzik yönetmeni olarak çalıştı. Yüzsüzce zengin ve Yahudi inancını koruyan Meyerbeer, kıskanç antisemit çevrelerin saldırısına uğradı ama *Le Prophète*, 1849'da Paris'te sahnelendiğinde popüler bir zafer daha kazandı. Öldüğü sırada, son grand operası *L'Africaine*'in provası yapılıyordu.

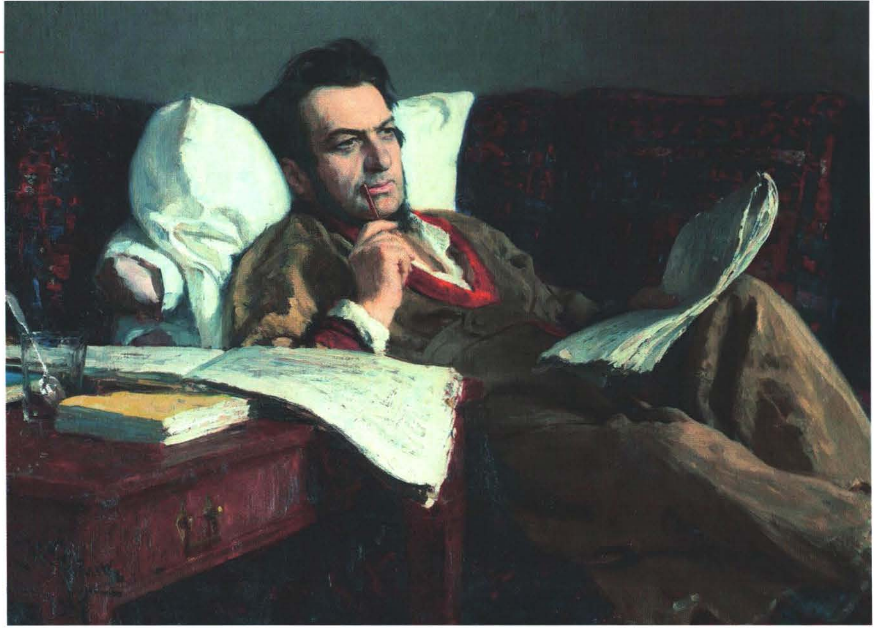
ÖNEMLİ ESERLER: *Il crociato in Egitto* (opera), 1824; *Robert le diable* (opera), 1831; *Les Huguenots* (opera), 1836; *Le Prophète* (opera), 1849.

Franz Berwald

1796–1868, İSVEÇLİ

Şimdi İsveç'in önde gelen romantik bestecisi sayılan Berwald, Stockholm'de müzisyen bir ailede dünyaya geldi. Babasının izinden gidip 14 yaşından itibaren orkestra kemancısı oldu. Bilinen ilk besteleri 1816 tarihlidir ama başarıyı yakalayamadı. 1830'larda Berlin'de bir ortopedist olarak geçimini sağladı ve 1849'dan itibaren İsveç'te bir cam fabrikasını yönetti. Boş zamanlarında büyük miktarda iddialı müzik yazdı: senfoniler, şiirsel parçalar, operalar ve oda müziği eserleri. Yedi senfonisinden yalnızca biri sağlığında seslendirildi. Operası *Estrella de Soria*, 1862'de Stockholm'de prömiyerinde alkışlanınca geç gelen başarıya kavuştu. Zatürreden ölmeden iki yıl önce, Stockholm Konservatuarında kompozisyon profesörü oldu. Öldükten sonra ününün gelişmesi yılları aldı; eserlerinin çoğu 20. yüzyıla kadar icra edilmedi.

ÖNEMLİ ESERLER: *Do-diyez-minör Keman* Konçertosu, 1820; *Estrella de Soria* (opera), 1841; Do-majör Senfoni No. 3, "Singulière," 1845; Re-majör Piyano Konçertosu, 1855.

△ MIKHAIL GLINKA, ILYA REPIN, 1887 (GLİNKA ÖLDÜKTEN 30 YIL SONRA YAPILDI)

△ Mikhail Glinka

1804–1857, RUS

Müzikal Rus milliyetçiliğinin kurucusu Glinka, Smolensk bölgesinde zengin bir ailede dünyaya geldi. Gençliğinde John Field'den piyano dersleri aldı ama başlangıçta, St. Petersburg'da devlet memuru olarak çalışırken şarkılar yazan müziğe hevesli biri gibi görünüyordu. 1830'da Batı Avrupa'da yaşamaya gitti; İtalya'da Bellini ve Donizetti operalarının büyüsüne yenik düştü ve Berlin'de kompozisyon çalıştı. 1834'te Rusya'ya dönüp yurtsever bir opera olan A Life for the Czar'a (Çar İçin Bir yaşam) başladı. Var olan opera geleneklerini Rus halk müziğine göndermelerle tazeleyen bu opera, büyük bir başarı elde etti. İkinci operası *Ruslan ve Lyudmila* (1842) daha büyük bir özgünlük sergiledi ama St. Petersburg'daki prömiyerinde soğuk karşılandı. Glinka tekrar Batı Avrupa'ya gitti ve İspanyol halk müziğine ilgi duymaya başladı. 1857'de Berlin'de öldü. Büyük Beşler ya da Rus Beşleri de dahil, daha sonraki tüm Rus besteciler onun etkisini kabul etti.

ÖNEMLİ ESERLER: *A Life for the Czar* (*Çar İçin Bir Yaşam*; opera), 1836; *Ruslan ve Lyudmila* (opera), 1842; *Kamarinskya* (senfonik şiir), 1848; *Summer Night in Madrid* (*Madrid'de Yaz Gecesi*; uvertür), 1848.

GEÇ 19. YÜZYIL

BÖLÜM 4

Richard Wagner

1813–1883, ALMAN

Opera bestecisi ve librettisti Wagner, 19. yüzyıl kültüründe tartışmalı bir figür ve radikal bir güçtü. "Topyekûn sanat eseri" düşüncesi, *Ring* dizisinin dört operasında en tam ifadesi buldu.

Dokuz çocuğun en küçüğü olan Richard Wagner, 1813'te Leipzig'de doğdu. Daha bebekken babası öldü ve annesi, muhtemelen Richard'ın biyolojik babası olan aktör ve ressam Ludwig Geyer'le birlikte yaşadı. 15 yaşında drama yazmaya kapılan Wagner, Beethoven'ın Dokuzuncu Senfonisini dinleyince müzik yeteneğini keşfetti. Leipzig'de kompozisyon eğitimi aldıktan sonra bir gençlik senfonisi ve çeşitli klavye eserleri yazdı ama çok geçmeden hırsı, yalnızca operaya odaklandı. Başından itibaren kendi librettolarını kendi yazdı; kendini bir besteci olduğu kadar bir dramaturg olarak da gördü.

Kargaşa ve istikrarsızlık

Wagner, 1863'te aktris Minna Planer'la evlendiğinde iki başarısız operayı, *Die Feen* ve *Das Liebesverbot* operalarını tamamlamıştı. Minna, başka bir erkek için Wagner'i kısa bir süre terk etti. Barışmalarına rağmen kolay bir evlilik olmadı. Wagner, Baltık kıyısında Riga'daki opera evinde müzik yönetmeni oldu ama o gelirle geçinemedi. 1839'da Minna ile birlikte alacaklılardan kurtulmak için kaçtı — fırtınalı deniz yolculuğu hayalet gemi operası *Uçan Hollandalı*'ya ilham verdi. Sonra Paris'te iki yıllık bir yoksulluk ve aşırı harcama dönemi daha geldi; yine borçlular hapishanesi tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Wagner'in atılım eseri, *Vincenzo Bellini* ve *Giacomo Meyerbeer* gibi yerleşik bestecilerin üslubunda geleneksel bir grand opera olan Rienzi'ydi. Paris'te reddedildi ama Meyerbeer'in desteğiyle, Wagner'in memleketi Saksonya'da Dresden opera evinde sahnelenmek üzere kabul edildi. 1842'de bu yapımın ve 1843'te *Uçan Hollandalı*'nın başarısı, Saksonya kraliyet sarayında müzik yönetmeni olarak atanmasına yol açtı. 1845'te Dresden'de sahnelenen *Tannhäuser*'i ve 1848'de tamamlanan *Lohengrin*'i orada yazdı. Germen mitolojisinden yararlanan bu olgun eserler, bir opera bestecisi olarak Wagner'in özgünlüğünü kanıtladı.

Devrim ve kaçış

Siyasal kargaşa, *Lohengrin*'in prömiyerinin Dresden'de yapılmasını engelledi. 1848'de, Saksonya da dahil, Alman krallıklar ayaklanmalarla ve birleşik bir Alman ulus-devleti talepleriyle karşılaştı. Wagner, ulusal bir Alman tiyatrosunu savunan ve cumhuriyetçiliği benimseyen devrimcilerin safında yer aldı. Mayıs

◁ ***TANNHÄUSER*'İN POSTERİ**
Bu poster, Wagner'in *Tannhäuser*'inin 1861'de Opéra de Paris'teki prömiyerini duyuruyor. Opera, cinsel aşk ile manevi aşk arasındaki çatışmaya değiniyor.

TEKNİK
Laytmotif

RİNG DİZİSİNDEN SIEGFRIED ROLÜNDE JEAN DE RESZKE

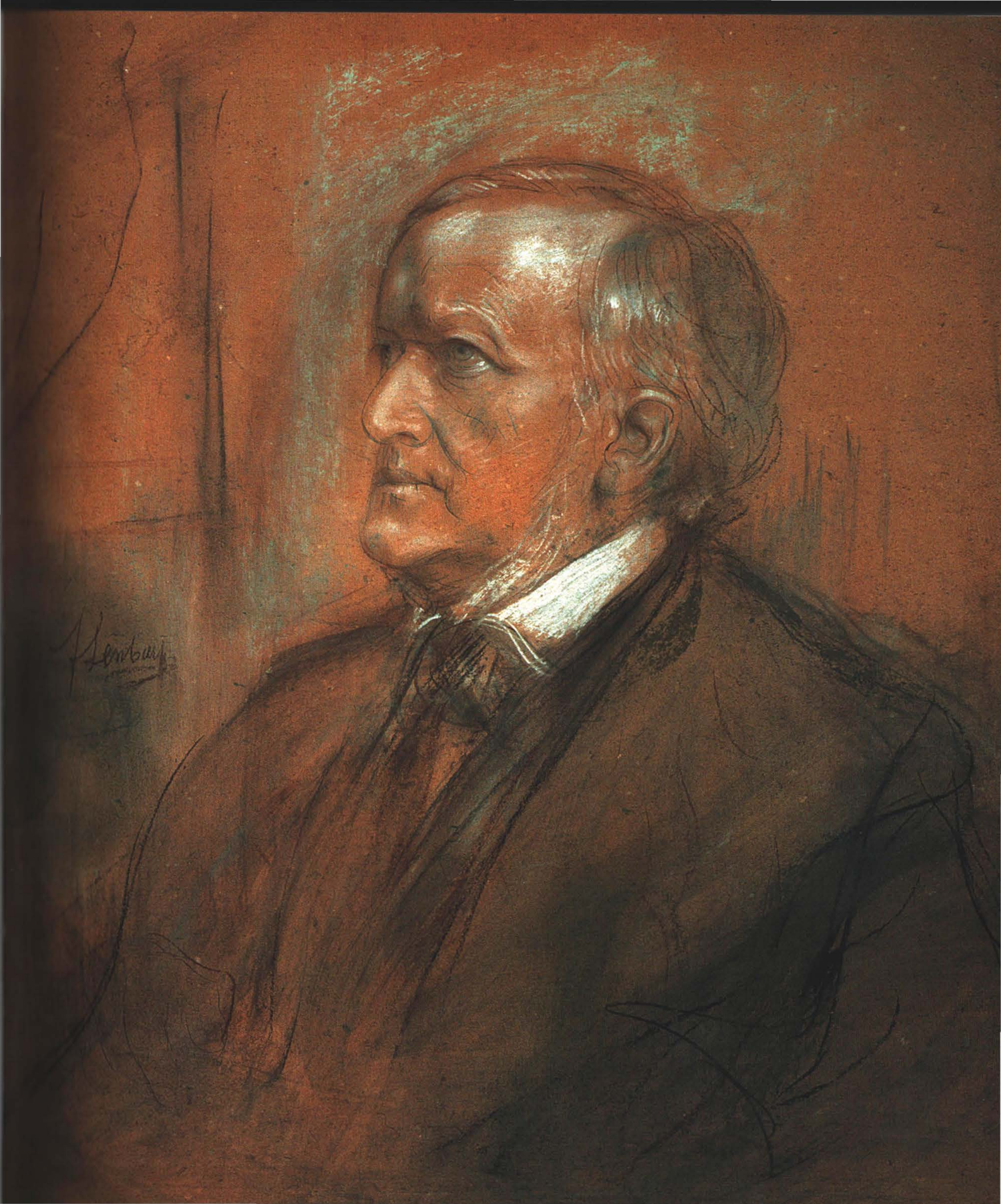
Richard Wagner, aryalara, korolara ve resitatiflere bölünmemiş birleşik drama olan operalar yaratmaya çalıştı. 1840'ların başında bestelenen *Uçan Hollandalı* ile başlamak üzere laytmotifler–özel karakterlerle ya da dramın diğer öğleriyle ilişkili olan ve tekrarlayan müzikal temalar–kullandı.

Bu teknik, Wagner 1850'lerde Ring dizisinin ilk operalarını yazdığı sırada tam olarak gelişti. Kahraman Siegfried'i temsil eden boru çalma gibi laytmotifler, sürekli tekrarlanır ve dönüşür, eserin dramatik olay örgüsünün altında yatan kesintisiz bir müzikal ağı dokur.

> "En **eski**, en **doğru**, en **güzel** müzik aleti… **insan sesidir.**"

RICHARD WAGNER, *OPERA VE DRAMA*, 1851

▷ **RICHARD WAGNER, 1868**
Savurganlık, hovardalık, tartışma ve sürgünle geçen bir yaşama rağmen Wagner, Batı müziğinin üzerinde köklü bir etkisi oldu. Franz von Lenbach'ın yaptığı bu portre, besteciyi ellili yaşların ortasında gösteriyor.

PROFİL

II. Ludwig

1845'te doğan "Deli" Kral Ludwig, 1864'te 18 yaşında Bavyera tahtını miras aldı. 1871'den itibaren Bavyera Alman İmparatorluğunun bir parçasıydı ama kral unvanını, sınırlı yetkilerini ve önemli bir geliri koruyordu. Ludwig tuhaf ve eşcinseldi; düşmanları, deli olduğunu iddia etti. Neuschwanstein Şatosu gibi gösterişli saraylara ve Wagner'in opera projelerine müsrif harcamalarıyla ünlendi. 1886'da siyasal muhalifleri, yerine bir naip geçirmek için bir komplo kurdu. Doktorlardan oluşan bir heyet tarafından deli ilan edilen Ludwig tahttan indirildi ve kendisi bir göle atlayarak boğuldu.

BAVYERA KRALI II. LUDWIG II (YA DA II. LOUIS), WILHELM TAUBNER, 1864

ÖNEMLİ ESERLER

1842 Dresden'de sahnelenin beş perdelik opera *Rienzi* ile ilk başarısına ulaşır.

1845 Alman efsanesini temel alan opera *Tannhäuser*, kutsal ve dünyevi aşkı karşılaştırır.

1865 Wagner'in talihsiz aşk operası *Tristan und Isolde*, 1859 tamamlanır, prömiyeri gecikmiş olarak Münih'te yapılır.

1868 Wagner'in tek olgun komik operası *Die Meistersinger von Nürnberg*, Alman izleyici tarağından çok beğenilir.

1876 *Ring* dizisinin ilk tam performansı, Bayreuth Festivalinde sahnelenir.

1882 Wagner'in mistik son operası *Parsifal*'in prömiyeri Bayreuth'da yapılır.

1849'da, sokak çatışmalarından sonra Dresden'de isyancılar bastırıldı. Devrimcilere yakınlığı bilinen Wagner, tutuklanmaktan kurtulmak için İsviçre'ye kaçtı, Alman devletlerinden kovulan siyasal bir sürgün oldu.

Topyekûn sanat eseri

Devrim sonrası bir kültür programını ifade eden bir dizi tartışma yazısı üretti — *Sanat ve Devrim, Sanat ve Gelecek, Opera ve Drama.* Kapitalizm devrilince, müziği, şiiri, dramı ve dansı birleştiren bir "topyekûn sanat eseri," Alman toplumuna, *Volk'a* (halk) odak sunacaktı. Alman müziği üzerindeki etkilerini yerdiği "yabancı" Yahudileri yer yoktu. Bu düşünceleri savunurken sevgi dolu kadınlardan büyük miktarda borç alarak geçindi. 1853'te Wagner, Nordik destanları temel alan dört operadan oluşan bir dizinin, Der Ring des Nibelungen'in metnini yazmıştı. İlk ikisinin, *Das Rheingold* ve *Die Walküre*'nin müzikleri 1856'da tamamlandı. Bu eserler, müziği şiirsel metne bağımlı gören teorik yazılarına uygundu. Ama 1850'lerin ortasında Arthur Schopenhauer'in –Budizmden etkilenen ve müziği en yüksek sanat sayan– felsefesini keşfetti. Otto ve Mathilde Wesendonck'u da keşfetti. Otto, Wagner'in hayran velinimetlerinden bir ipek tüccarıydı; şair olan karısı, bestecinin ilham perisi ve olasılıkla sevgilisi oldu. *Wesendonck-Lieder*'de (1858) kendi dizeleri yerine onun şiirini besteleyerek iltifat etti. Her şeyden önce, 1858-1859'da Venedik'te ve Lucerne'de geçirdiği dönemde tamamlanan aşk ve ölüm operası *Tristan und Isolde*'nin esin kaynağı da oydu. *Tristan*'da tutkulu müzik drama egemen olur. Berrak bir tonalite kuramayan kararsız özlem armonileri, çoğu kez müzikal modernizmin başlangıç noktası olarak görülür.

Çaresizlik ve kurtuluş

1860'larda Wagner'in Wesendonck'larla ilişkisi kopmuştu ve Alman topraklarına dönme yasağı kalkmıştı. 1861'de Paris'te sahnelenen *Tannhäuser*'in gözden geçirilmiş versiyonu bir fiyasko olduğu anlaşıldıktan sonra, mali durumu kötü gitmeye devam etti; lüks zevkleri gelirini katbekat aşıyordu. Kurtuluş 1864'te, Bavyera'nın 18 yaşındaki hükümdarı II. Ludwig'in (bkz. karşı sayfadaki kutu) şansında geldi. Bestecinin şöhret delisi bir hayranı

▷ ***DIE WALKÜRE***

Burada, Wagner'in *Ring* dizisinin ikinci operası *Die Walküre*'nin 1899 yapımının III. Perdesinde, sekiz kadın savaşçıyı ya da Valkyrie'yi (eski Norse dilinde "maktulü seçen" demektir) canlandıran bir sahne gösteriliyor.

olan Ludwig, Wagner'in borçlarını temizledi ve yüksek bir yıllık gelir bağladı. Aynı zamanda bestecinin daha mahrem ihtiyaçlarını, Liszt'in kızı ve Wagner'in birkaç operasının prömiyerini yöneten Hans von Bülow'un karısı Cosima von Bülow karşılıyordu. Wagner'in metresi oldu ve boşanıp 1870'te onunla evlenmeden önce üç çocuk doğurdu (Wagner'in ilk karısı 1866'da öldü). Wagner Siegfried Idyll'i karısı olarak Cosima'nın ilk doğum günü için ve oğulları Siegfried'in doğumundan sonra yazdı.

Wagner, 1866 ile 1871 arasında Prusya'nın egemenliğinde Alman İmparatorluğunun yaratılmasıyla birlikte iddialı Alman milliyetçiliği dalgasına bindi. Komik operası *Die Meistersinger von Nürnberg*, 1868'de ilk gösteriminde bir zafer kazandı; yeniden dirilen Alman halkının gerçek ruhunu temsil ediyor diye selamlandı. 1850'lerden beri bıraktığı Ring dizisini bestelemeye yeniden başladı; üçüncü opera *Siegfried*'i 1871'de ve dizinin son eseri *Götterdämmerung*'i 1874'te bitirdi. II. Ludwig'in desteğiyle kuzey Bavyera'da Bayreuth'da şaheserini sahnelemek için bir tiyatro inşa etti. 1876'da Ring dizisinin ilk eksiksiz gösterimi, şöhretlerin katılımıyla büyük bir kültürel olay oldu. Dizi o günden beri büyüleyiciliğini sürdürüyor; simgeciliği, Marksist anti-kapitalizmden Freudcu psikodramaya kadar değişik yorumları çekiyor.

Son yıllar

Wagner ömrünün geri kalan kısmını Wahnfried'de, Bayreuth tiyatrosunun yanına inşa ettiği villada yaşadı. Son yaratıcı projesi, Kutsal Kase efsanesinin operaya uyarlanmış bir versiyonu olan ve 1882'de tamamlanan *Parsifal*'di. Bunu, bozulup bir "eğlenceye" dönüşmesin diye yalnızca Bayreuth'ta sahnelenmesi gereken kutsal bir eser olarak gördü. Açıkça mistik bir Hıristiyanlığı benimsemesi, filozof Friedrich Nietzsche de dahil, önceki hayranlarından bazılarını uzaklaştırdı. Bazı eleştirmenler bu operayı Wagner'in ırkçı teorilerinin ve antisemitizminin bir ifadesi olarak gördü.

Wagner'in ömür boyu alışkanlıkları hiç değişmedi. Hâlâ borç içindeydi ve karısına sadık değildi. 1883'te Viyana'da bir karıkoca kavgasından sonra kalp krizinden öldü. Cesedi gömülmek üzere Bayreuth'a getirildi. Cosima Wagner, her yıl yapılan Bayreuth Festivalinde sahnelenen Wagner'in operalarının saflığının gönüllü muhafızı oldu — 20. yüzyıla kadar sürdürdüğü bir rol.

△ **BAYREUTH FESTİVALİ, 1892**
Başlangıçta II. Ludwig'in desteğiyle 1876'dan beri yapılan festival ve tiyatrosu (1871-1876'da inşa edildi), Wagner'in sahne eserlerinin sergilenmesine adanmıştır. Bu geç 19. yüzyıl tablosunun adı, *Konukların Gelişi*'dir.

▷ **RİCHARD VE COSİMA WAGNER**
Liszt'in gayrimeşru kızı olan Cosima (burada y. 1875'teki hali), orkestra şefi Hans von Bülow'dan boşanıp Wagner'le evlendi; Wagner ona sadık kalmadı.

> “ **En korkunç şey, mutlu aşktır**; çünkü o zaman **her şeyden korkulur.** ”

COSIMA WAGNER

Giuseppe Verdi

1813–1901, İTALYAN

Verdi, yüksek dramı ve duyguyu unutulmaz ezgilerle harmanlayan popüler bir üslupla operalar yazdı. Bağımsız bir ulus mücadelesi veren İtalyan çağdaşları tarafından kültürel bir kahraman olarak övüldü.

△ **MARGHERITA BAREZZI**
Augusto Mussini'nin yaptığı bu portre, Verdi'nin karısı Margherita'yı tasvir ediyor. Verdi ile Margherita, Margherita'nın şarap tüccarı ve müziksever babası Antonio'nun evinde kalmaya başlayınca tanıştılar.

Bir hancının oğlu olan Giuseppe Verdi 1813'te Kuzey İtalya'da Busseto'ya yakın Le Roncole köyünde doğdu. Temel müzik bilgilerini köy kilisesinin orgcusundan aldı. 10 yaşında Busseto'ya okula gönderildiğinde, müzik yeteneği, zengin bir yerel iş insanı ve amatör müzisyen Antonio Barezzi'nin dikkatini çekti; Verdi'nin hamisi oldu.

Barezzi ailesi

Verdi 18 yaşındayken, Barezzi onu Konservatuarda müzik okuması için Milano'ya gönderdi ama eğitilmemiş becerileri, kabul edilmesine yetmedi. Onun yerine Barezzi'ni mali desteğiyle özel ders aldı ve Milano'nun La Scala opera evindeki performanslara giderek müzikal dramı öğrendi. Milano'da iki yıl geçirdikten sonra Verdi, Busseto'ya dönüp belediyenin müzik yönetmenliğini üstlendi ve hamisinin kızı Margherita Barezzi ile evlendi. Çiftin iki çocuğu oldu; ikisi de bebekken öldü ve onları, 1840'ta 26 yaşındaki anneleri izledi.

Bu kişisel trajedi süresince Verdi, besteci olarak kariyerini kuruyordu. Milano'da kurduğu ilişkileri kullanarak, 1839'da ilk operası *Oberto*'yu La Scala'da sahneletmeyi başardı ve iyi karşılandı. Bunu üzerine üç opera daha yazması istendi, bunların ilki, *Un giorno di regno*, tam bir fiyasko oldu ve tek gösterimden sonra kaldırıldı. Verdi başka opera bestelemeyeceğine yemin etti ama La Scala yönetimi, Temistocle Solera'nın Kitabı Mukaddes'e dayanan ve Yahudilerin Babil kralı tarafından fethini ve sürgününü anlatan bir librettoyu zorla önüne koydu. İlk kez 1842'de sahnelenen *Nabucco* büyük bir heyecan yarattı ve 57 performansa koştu. Milanolu izleyici için *Nabucco*'nun en önemli noktası, koronun okuduğu "Va, pensiero" parçasıydı — İbranilerin fethedilmesine ve köleleştirilmesine heyecanlı bir ağıt. Avusturyalı Habsburgların Kuzey İtalya üzerindeki egemenliğine öfkeli İtalyanlar tarafından yurtsever bir marş olarak benimsendi. Verdi'nin 1843'te Milano'da sahnelenen ve benzer şekilde coşkulu bir kabul gören bir sonraki operası *I Lombardi*'nin de milliyetçi tonları vardı ve öncelleri gibi, Avusturyalı sansürcülerin gözünden kaçtı.

Verdi İtalyan milliyetçiliğine sempati duymasına rağmen siyasal

BAĞLAM
Risorgimento

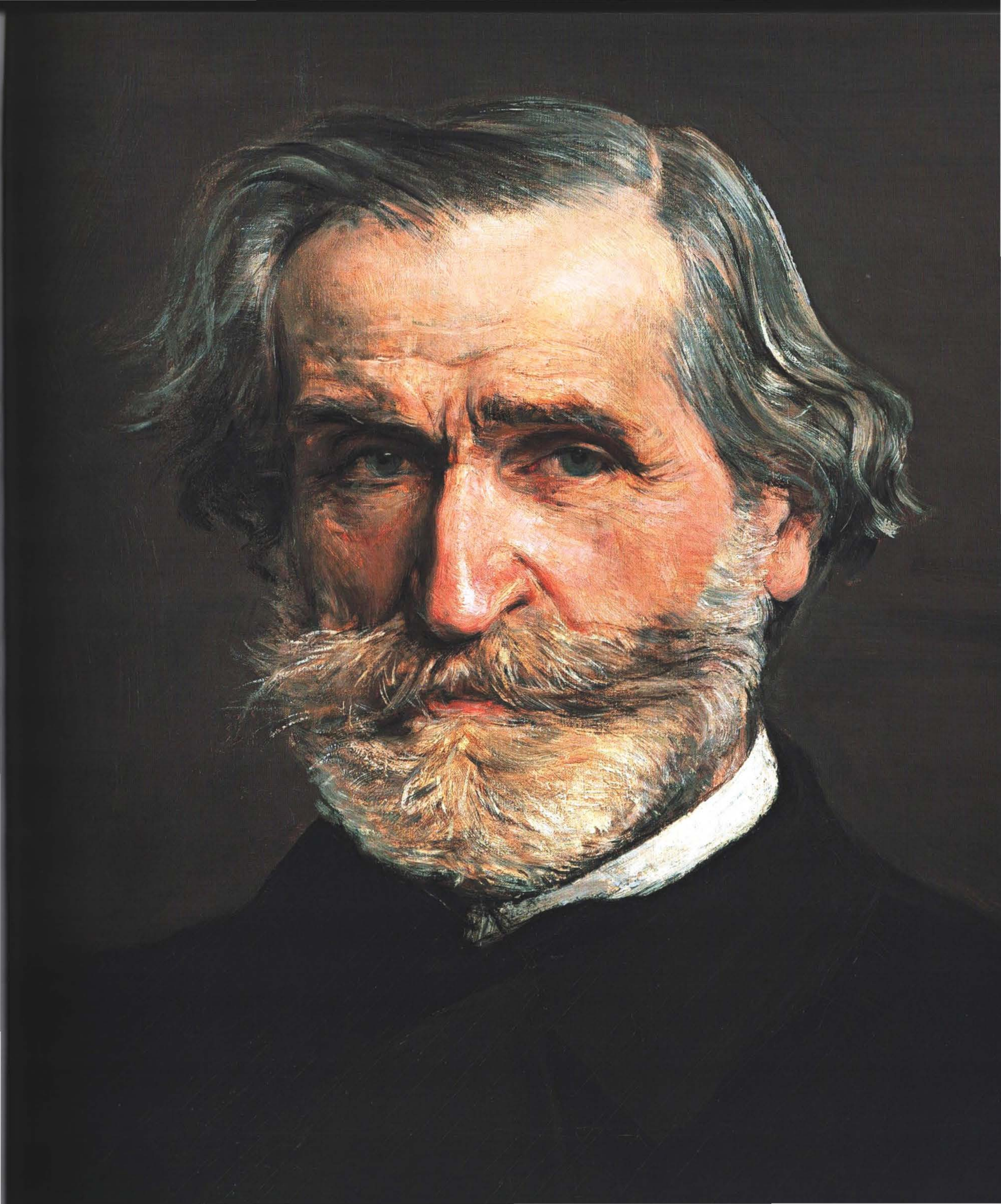
Risorgimento ("yeniden yükseliş") denilen 19. yüzyıl hareketi, İtalya'yı birleşik bir ulus-devlete dönüştürdü. 1815'te İtalya yarımadası siyasal olarak parçalıydı; Avusturya'nın, papanın ve çeşitli hükümdarların yönettiği farklı alanlar vardı. 1848-1849'da bir İtalya cumhuriyeti yaratmaya çalışan halk ayaklanmaları başarısız oldu. 1860-1861'de Giuseppe Garibaldi taraftarlarının Sicilya'yı ve güneyi işgalini de kapsayan bir sizi savaştan sonra, bütün İtalya 1870'te Kral II. Victor Emmanuel yönetiminde birleştirildi. İtalya'nın önde gelen bestecisi olarak Verdi, Risorgimento boyunca milliyetçi duygunun odağı işlevi gördü.

7 MART 1867'DE VICENZA'DA GIUSEPPE GARIBALDI, KARŞILANIYOR.

> "**Geçmiş** ve **şimdiki besteciler** arasında **en az bilgili** olan benim."
>
> GIUSEPPE VERDI

▷ **GIUSEPPE VERDİ, 1886**
Verdi, bu canlı resmini, o sırada revaçta olan İtalyan portre ressamı Giovanni Boldini'ye yaptırdı. Besteci, ressamı çok sayıda kârlı sipariş aldığı opera çevresiyle tanıştırdı.

> "Tiyatro salonunda **seyirci sıkıntı** dışında **her şeye katlanır.**"
>
> GIUSEPPE VERDI, MEKTUP, 1869

PORFİL

Giuseppina Strepponi

1815'te doğan şarkıcı Giuseppina Strepponi, bir katedral orgcusunun kızıydı. Milano Konservatuarında okuduktan sonra 1834'te bir soprano olarak sahne çıkışını yaptı ve kısa sürede uluslararası bir şöhret oldu; Rossini, Bellini ve Donizetti'nin operalarında başrollerde şarkı söyledi. Aşırı bir performans programının gerginliği altında sesi gitmeen önce, Verdi'nin *Nabucco* da dahil, erken operalarının çoğunda yer aldı. Emekli olduktan sonra 1847'de Paris'te Verdi'nin sevgilisi oldu. 1859'da evlendiler ve 1897'de ölene kadar mutlu bir biçimde birlikte kaldılar.

STREPPONI *NABUCCO*'NUN MÜZİK PARTİSYONUYLA BİRLİKTE, ANONİM RESSAM

komplolarda yer almadı. Victor Hugo'nun bir oyununu temel alan Ernani'nin başarısından sonra artan uluslararası ünü, yurtdışında daha uzun dönemler geçirmesine yol açtı ve 1848'de İtalya'da devrim patlak verdiğinde Paris'te, soprano Giuseppina Strepponi ile aşk yaşıyordu.

Bununla birlikte Verdi, Roma'da savaş durumunda olan İtalyan Cumhuriyetçilerden gelen bir opera isteğine yanıt verdi. Sonuç, *La battaglia di Legnano* oldu; Verdi, Ocak 1849'da sahnelenmesi için Roma'yı ziyaret etti. İtalyan direnişinin yabancı baskısına net mesajı, coşkulu bir biçimde alındı ama ardından Roma Cumhuriyetinin çöküşü, devrim coşkusunu geçici olarak söndürdü.

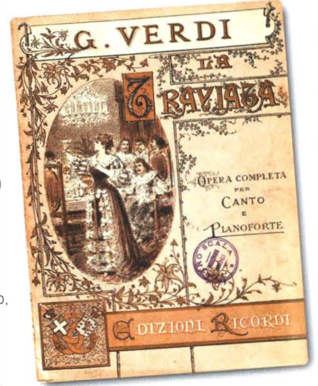
Sanat yaşamla buluşur

Verdi'nin müzikli dramaya olan doyumsuz talebi karşılama dürtüsü, siyasal faaliyete fazla zaman bırakmadı. Besteciliğe tamamen ticari bir tutumla yaklaşarak, en çok kazancı elde etmeye çalıştı. Gerçekçi ve entelektüel olmayan Verdi kendi işinin, incelikten çok melodramı ve güçlü duyguları takdir eden izleyicilere eğlence sunmak olduğunu kabul etti. 1850'de 15 opera tamamlamış ve "bir kürek mahkûmu gibi" çalışmak zorunda kalmaktan yakınıyordu.

1850'lerin başında Verdi, zamanın sınavından geçen üç şaheser yazdı: Rigoletto, *La traviata* ve *Il trovatore*. Bunlar, kendisinden önce Rossini, *Bellini* ve *Donizetti*'nin bel canto (sözcük anlamı "güzel şarkı söyleme") geleneği üzerine inşa edilen ama dramatik gücü daha fazla olan, toplumsal ve siyasal kışkırtıcılık öğesi bulunan eserlerdi. *Rigoletto*, ahlaksız ve günahkâr bir hükümdarı tasvir edip, örtük bir biçimde monarşik otoriteyi sorguladığı için sansürcülerle başı belaya girdi. Alexandre Dumas'ın son romanı *Kamelyalı Kadın*'ı temel alan *La traviata*, âşığıyla "nikâhsız yaşayan" günahkâr bir kadına sempatisinden ötürü sarsıcı sayıldı.

La traviata'nın teması, yaşamını Strepponi ile evlenmeden paylaşan bestecinin kendisine uyuyordu. 1851'de, basit bir halk adamı olarak çizdiği kendi imajına uygun olarak memleketine döndü ve Busseto'nun hemen dışında Sant'Agata'da inşa ettiği bir villada oturmaya başladı. Yerel halk, Verdi'nin Strepponi ile birlikte yaşamasını günah olarak algıladı. Hiç dindar olmayan Verdi, dar kafalılıktan tiksindiğini açıkça belirtti ve belediye, onun adına bir tiyatro yaratarak şöhretinden faydalanmaya çalışınca, Verdi binanın içine adım atmayı bile reddetti. Bununla birlikte, 1859'da Strepponi ile evlendi.

İtalya'nın Verdi'yi bir Risorgimento (bkz. s. 138, kutu) kahramanı olarak benimsemesi, ülkenin birleşmesi yol aldıkça ivme kazandı. 1859'da milliyetçiler "Viva Vittorio Emanuele Re d'Italia" (İtalya Kralı Victor Emmanuel Çok Yaşa) sloganının kısaltması olarak "Viva Verdi" sloganını benimsedi.

△ ***LA TRAVIATA* PARTİSYONU, 1853**
Verdi'nin tutku ve kaybetmeyle ilgili operasında Violetta, babası tarafından sevgilisi Alfredo'yu terk etmeye zorlanır. Eser, Verdi 1854'te gözden geçirdikten sonra başarılı oldu.

Ün ve servet

1861'de İtalya Krallığı ilan edildikten sonra Verdi, nadiren gittiği parlamentoya seçilmeyi kabul etmeye ikna edildi. Kırsal bir toprak sahibinin yaşam tarzını benimsedi; daha telaşsız operalar yazdı. *Un ballo in maschera* (1859) ve *La forza del destino* (1862) gibi eserler, *Aida* ile

▷ **VERDİ TİYATROSU, BUSSETO**
Verdi'nin adı verilen tiyatro 15 Ağustos 1868'de, *Un ballo in maschera* ve *Rigoletto*'nun temsilleriyle açıldı. Verdi'nin kendisi gitmeyi reddetti.

doruğuna ulaşan büyük ölçekli temsile doğru bir dönüşü gösterdi. *Aida*'yı, 1869'da Süveyş Kanalının açılışını kutlamak için Kahire Opera Evini yaptıran Mısır Hıdivi İsmail sipariş etti. İlk kez 1871'de Kahire Opera Evinde sahnelenen *Aida*, Eski Mısır'ın egzotik ortamını muhteşem kullanarak kalıcı bir popülerlik kazandı. Verdi sonraki 16 yıl boyunca yeni bir opera bestelemedi. 1874'te şair Alessandro Manzoni için, şef Hans Bülow'un "dinsel kılığa bürünmüş bir opera" olarak nitelediği *Requiem* missasını yazdı. Ayrıca eski eserlerini gözden geçirdi ve Shakespeare'in *Kral Lear*'ının opera versiyonu için planlar da yaptı — gerçekleşmeyen planlar.

Shakespeare operası

Othello'yu temel alan, şair Arrigo Boito'nun yazdığı bir libretto, sonunda Verdi'yi emeklilikten çekip çıkardı. *Othello*'yu 1893'te, başka bir Shakespeare esinli opera, *Falstaff* izledi. Bu eserler, Verdi'nin paslanmayan yaratıcı canlılığını ve yenilik zevkini gösterdi. Daha önceki operalarından daha az düpedüz ahenkli olan eserler, birçok eleştirmen tarafından en güzel eserleri olarak görülür. 1897'de karısının ölümünden sonra Verdi zamanının bir kısmını Sant'Agata'da, bir kısmını Milano'da bir otelin lüks süitinde geçirdi. Ocak 1901'de Milano'dayken felç geçirip öldü. İlk önce kent mezarlığı Cimitero Monumentale'ye gömüldü; bir ay sonra alınıp Casa di Riposo'da (yaşlanan müzisyenler için kurulan ve Verdi'nin mali destek sağladığı bir bakım evi) Giuseppina'nın yanına gömüldü. Her iki cenaze törenine de kalabalık bir kitle katıldı; İtalyan ulusal kimliğinin bir simgesi olan bir adama saygılarını sundu.

△ ***AIDA*, 2011**
Verdi'nin *Aida*'sı –Eski Mısır'da bir çatışma, aşk ve ihanet öyküsü– köleleştirilen Etiyopyalı prenses Aida, savaşçı Radamès ve Mısırlı prenses Amneris arasında bir aşk üçgeniyle ilgilidir. En ünlü ve en çok sahnelenen operalardan biri oldu. Burada gösterilen yapımı Charles Roubaud yönetti ve 2011'de Fransa'da Orange'da sahnelendi.

ÖNEMLİ ESERLER

1842
Verdi'nin üçüncü operası *Nabucco*, Milano'da La Scala'da sahnelendiğinde popüler bir başarı elde eder.

1851
Rigoletto'nun, Verdi'nin orta dönem operalarından birincisinin prömiyeri Venedik'te La Fenice'de yapılır.

1853
Il trovatore ve *La traviata* –Verdi'nin en ünlü operalarından ikisi– aynı yıl piyasaya çıkar.

1871
Verdi'nin, konusu Firavunların Mısır'ında geçen görkemli operası *Aida*'nın prömiyeri Kahire'de yapılır.

1874
The *Requiem*, Verdi'nin opera dışı tek önemli eseri, Milano Katedralinde sahnelenir.

1893
Verdi'nin son operası *Falstaff* komedisi, Milano'da La Scala'da sahnelenir.

1839

Clara Schumann

1819–1896, ALMAN

19. yüzyılın önde gelen piyano virtüözlerinden Clara Schumann, aynı zamanda yetenekli bir besteciydi. Yaratıcı ürünleri, etkileyici olmalarına rağmen erkek-egemen bir toplumda bir kadından beklentilerle sınırlandı.

Clara Wieck 1819'da Leipzig'de doğdu. Annesi şarkıcı, babası müzik öğretmeniydi. 1824'te, Clara beş yaşındayken, annesi ile babası boşandı ve ondan sonra babası tarafından büyütüldü. Doğal müzik yeteneğini fark eden babası, genç kızını katı bir ders ve pratik programına soktu.

Clara dahi çocuk oldu; 11 yaşında solo piyanist olarak ilk konser turnesine çıktı. Beste de yaptı ve ilk kısa piyano parçalarını 1831'de yayımladı; 16 yaşında Leipzig Gewandhaus orkestrasıyla kendi Piyano Konçertosunu icra etti. 1837-1838 Kışında Viyana'da solo piyano konserleri, popüler ve eleştirel bir zaferdi. O sırada moda olan gösterişli teknik virtüözlüğün aksine, piyano çalışının duyarlı müzikalitesi övülen Clara, düzenli olarak ezbere icra yapan ilk piyanistti.

◁ **CLARA SCHUMANN**
Hem piyanist hem besteci olarak olağanüstü yeteneğine rağmen Clara, ailesinin ve kocasının başarısı ve refahı için kendi yaratıcı arzularını ve ihtiraslarını bir tarafa bıraktı.

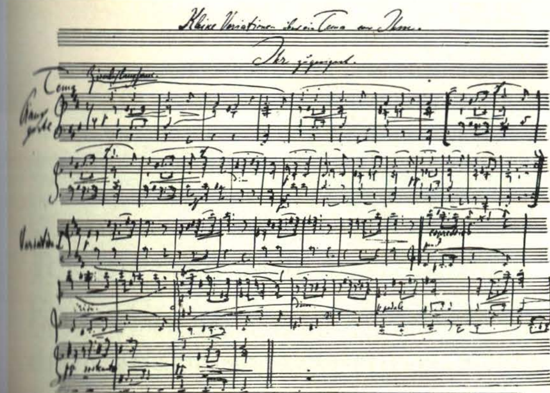
Bağımlılık ve kontrol

Clara kendisinden dokuz yaş büyük müstakbel kocası Robert Schumann'la (bkz. s. 122-125), 1828'de daha çocukken karşılaştı. 1835'te birbirine âşık olunca, Clara'nın kontrolcü babası ilişkiyi engellemek için elinden geleni yaptı. İkisi, 1840'ta bir mahkeme babanın izninin gerekli olmadığına karar verdikten sonra evlendi. Clara'nın evliliği sevgi doluydu. Konser performansları devam etti ve ailenin başlıca gelir kaynağıydı. 13 yılda sekiz çocuk doğurmasına rağmen 1846 tarihli Piyano Üçlüsü gibi eserler bestelemeye zaman buldu. Ama kocasının yaratıcı hırsı önceliği aldı ve evin pratik kaygıları ona düştü. 1849'da aile, Dresden'de şiddetli bir ayaklanmanın ortasında kalınca (bkz. sağdaki kutu), her zamanki gibi gebe olan Clara, top atışlarına aldırmayarak bir hizmetçiye bırakılmış üç çocuğunu gidip kurtardı.

Clara'nın yaratıcı dürtüsünü, her şeyden önce, erkek-egemen bir alanda yalıtılmışlık duygusu zayıflattı. "Bir kadın beste yapmayı arzulamamalı," diyordu, "bunu yapabilen bir kadın olmamıştır. Ben olabilir miyim?" Son önemli bestesi *Three Romances for Violin and Piano* (*Keman ve Piyano İçin Üç Romans*), 1853'te yazıldı. Sonra kocasının delirmesinin trajik olayların içinde kayboldu; bunlara genç besteci Johannes Brahms'ın desteğiyle dayanabildi.

Son performanslar

Robert 1856'da öldükten sonra Clara, çoğu kez kemancı Joseph Joachim (bkz. s. 158) ile birlikte yoğun konser turnelerine başladı ama artık beste yapmadı. Clara'nın, 1870'lerin ortasında bozulan sağlığı kısıtlamadan önce en az 1300 konser verdiği söylenir. Dört çocuğundan uzun yaşadı; oğlu Ludwig, babası gibi akıl hastanesinde öldü. Sağır ve tekerlekli sandalyeye bağımlı olarak 1896'da öldü ve Bonn'da kocasının yanına gömüldü.

◁ **ELYAZMASI PARTİSYON**
Clara Schumann'a ait bu elyazması partisyon, 1853 tarihlidir. Başlığı, *Robert Schumann'ın Bir Teması Üzerine Piyano İçin Çeşitlemeler*'dir.

BAĞLAM
Avrupa'da Devrim

Schumann ailesi, büyük bir siyasal karışıklık dönemini yaşadı. 1789'da Fransız Devrimi ile Avrupa'da ve ABD'de Sanayi Devriminin (1760-y.1840) olayları, 1848-1849'da bütün Avrupa'da kitlesel toplumsal ve ekonomik memnuniyetsizliğin ateşlediği ve monarşik yönetimi hedefleyen bir dizi ayaklanmaya yol açtı. Devrimci eylem Sicilya'da başladı ve Fransa'ya, Almanya'ya, İtalya'ya ve Avusturya İmparatorluğu'na yayıldı. Fransa'da 1848 ayaklanması, başarılı olan ve monarşinin devrilmesine yol açan tek devrimci eylemdi. Mayıs 1849'da Clara Schumann ve ailesinin kendisini içinde bulduğu Dresden'deki ayaklanma, 1848-1849'un son isyanlarından biriydi.

DRESDEN'DE ALTMARKT'TA HALK AYAKLANMASI, MAYIS 1849

▷ **CESAR FRANCK, 1885**
Franck besteciliğe geleneksel yaklaşımını doğal bir doğaçlamayla ve yeni düşünceleri araştırma isteğiyle birleştirdi. Jeanne Rongier'in yaptığı bu portrede besteci, 63 yaşında, ölmeden yalnızca beş yıl önce, kariyerinin zirvesinde, orgunun başında gösteriliyor. Ölüm nedeni hakkında bir miktar spekülasyon vardır ama bir solunum yolu enfeksiyonundan öldüğü düşünülüyor.

César Franck

1822–1890, BELÇİKALI

Franck gençliğinde yetenekli bir icracıydı; muazzam bestecilik yeteneği, ancak son yıllarında gerçekten çiçeklendi. Etkili bir orgcu, besteci ve öğretmen oldu.

◁ **ODA MÜZİĞİ KONSERİ**
Jules-Alexandre Grün'ün yaptığı bu tablo (y. 1885–1890), Franck'ı piyanoya yaslanmış, ressamın müstakbel karısı Juliette Toutain ve diğer iki müzisyenin bir performansını dinlerken gösterir.

1822'de Liège'de doğan César Auguste Franck, aile geçmişi kısmen Alman olmasına rağmen kariyerinin büyük bölümünü Fransa'da geçirdi. Babasının bir banka memuru olarak umut kırıcı bir işi vardı, bazen işsiz kalıyordu ve tüm ihtiraslarını çocuklarına aktardı. Bu yüzden Franck ve küçük kardeşi erkenden müzikal umut vaat edince hemen Liège Konservatuvarına yazıldı. 1835'te Franck, Brüksel'de ve Aachen'de halk konserlerinde çalacak kadar ilerleme kaydetmişti ve bütün aile, çocuğun kariyerine destek olmak için Paris'e taşındı.

Tanınma arayışı içinde

Eleştirmenler, bu başarı ısrarının hikmetini sorguladı. Her zaman sakin bir çocuk olan Franck çocukluğunu tam yaşayamadı ve baskı, doğal yeteneğinin gelişimini etkilemiş olabilir. 1837'de Paris Konservatuvarına girdi orada birçok ödül kazandı ama büyük ödülü, Roma Ödülünü kaçırdı.

Dahası Franck'ın ilk besteleri, fazla alkış almadı. İlk eseri, piyano, keman ve çello için üçlülerden oluşan bir set (Op. 1), Chopin'in ve Liszt'in desteğini aldıktan sonra yayımlandı ama ilk büyük ölçekli kompozisyonu, Rut üzerine bir kutsal kitap oratoryosu, Ocak 1846'daki prömiyerinde isteksizce selamlandı.

Franck, iki oyuncunun kızı Félicité Saillot Desmousseaux'ya âşık olunca, aile gerilimleri daha da arttı. Babası karşı çıktı ama çift, 1848 Paris ayaklanmaları sırasında evlendi. Konuklar barikatların üzerinden geçip kiliseye ulaştı: Evliliğin fırtınalı geçeceğine dair bir işaret olabilir. Ama sonunda babasının zorba müdahalesinden kurtulan Franck, yeni bir yol izledi — bir kilise orgcusu işinin güvencesini aradığı için, piyanodan çok org temel çalgısı oldu.

◁ **EUGENE YSAŸE**
Franck'ın usta işi Keman Sonatı, Belçikalı kemancı, orkestra şefi ve besteci Eugène Ysaÿe'ye (1858-1931) bir düğün hediyesi olarak yazıldı.

İlgi ve alkış

Franck, Paris'te St. Clotilde Bazilikasında önce koro şefi (1853), sonra orgcu (1858) olunca, başarı hızla geldi. Kilisenin yepyeni Cavaillé-Coll orgunu (bkz. sağdaki kutu) "vaftiz" edebildiği için, bunun tam zamanıydı. Franck, kısa sürede bu inanılmaz çalgının virtüözü oldu. Cemaat ayinden sonra gitmeyip onun doğaçlamalarını dinleyecekti. Org şirketi onun becerilerinden o kadar etkilendi ki, onu sanat danışmanı olarak tuttu; yani diğer Cavaillé-Coll orglarıyla da resitaller verebilecekti.

Franck aynı zamanda dikkate değer bir öğretmendi; 1871'de Paris Konservatuvarında org profesörü oldu; ayrıca "bande à Franck" olarak bilinen bir sadık öğrenci grubuna gayri resmi olarak kompozisyon dersleri de vardı. İşleri kendi bestelerine fazla zaman bırakmadı ve ancak emekli olduktan sonra babasının umut ettiği şöhret statüsünü gördü. *Six Pièces* (*Altı Parça*; 1859–1862) herhalde en güzel org eseridir; *Variations Symphoniques* (*Senfonik Çeşitlemeler*: 1885) ve Keman Sonatı, genellikle şaheserleri olarak görülür.

PROFİL
Aristide Cavaillé-Coll

Franck'ın org müziğinin yeniden canlanmasına katkısı, o çağın en büyük org yapıcısı Aristide Cavaillé-Coll'e (1811-1899) çok şey borçluydu; Paris'te St. Clatilde'de Franck'ın emrinde onun bir orgu vardı. Cavaillé-Coll, bir dizi mekanik yeniliğe öncülük etti. Fagot, obua ve İngiliz kornosu gibi başka çalgıların sesini taklit edebilen "senfonik orglar" yapmakta uzmandı. Bölünmüş hava kasalarına geçti, körükte ve pedal sistemlerinde iyileştirmeler yaptı; bütün bunlar, org çalanların önemli bir yeni özellik –pianossimodan fortissimoya tamamen dikişsiz bir kreşendo– üretmelerine yardımcı oldu.

CAVAILLE-COLL ORGU, ST. SULPİCE KİLİSESİ, PARİS

> "Tek bir **yeni akor keşfetmenin**, Franck'ı **bütün bir gün mutlu** etmeye yettiği söylenirdi."
>
> NORMAN DEMUTH, İNGİLİZ BESTECİ VE MÜZİSYEN, 1951

Bedřich Smetana

1824–1884, ÇEK

Smetana bir dizi büyüleyici operayla ve senfonik şiir seti *Má vlast*'la –ulusal gururun kalıcı simgeleri– Çek bağımsızlığı için toplanma çağrısını seslendirdi.

Bedřich Smetana 2 Mart 1824'te Bohemya'da Litomyšl'de doğdu. Babası usta bir biracı olarak iyi kazanıyor ve boş zamanlarında keman çalıyordu. Müzik yeteneği olan genç Bedřich keman dersleri aldı ve bir piyanist olarak mükemmelleşti, altı yaşında ilk konserini verdi.

Smetana, Bohemya'nın başkenti Prag'da bir okul da dahil, birkaç okula gitti. 1843'te, kör piyanist ve besteci Josef Proksch'la müzik eğitimini sürdürdü ve Kont Leopold Thun'un beş çocuğunun piyano hocası olarak geçinmeye çalıştı.

Haziran 1848'de gerçekleşen, kent sakinlerinin Bohemya'nın Habsburg yöneticilerine karşı ayaklandığı kısa süreli Prag Devrimi, Smetana'nın Bohemya milliyetçiliği bilincini şekillendirdi. Tepki olarak, "Özgürlük Şarkısı" da dahil, birçok yurtsever eser yazdı. Aynı yıl, Prag'da bir Piyano Enstitüsü açtı ve 1849'da, okul günlerinden beri tanıdığı piyanist Kateřina Kolářová ile evlendi.

Piyanist ve besteci olarak başarılı bir kariyer geliştirmesine rağmen Smetana Prag'da yeterince takdir edilmediğini hissetti ve 1856'da İsveç'te Gothenburg'a gitti.

Prag'a geri dönüşe

Çek Ulusal Dirilişi (bkz. sağdaki kutu), karısı öldükten sonra yeniden evlenen Smetana'yı 1862'de yurduna dönmeye ikna etti. 1866'da Prag'da yeni Geçici Tiyatronun –Çek operası için kuruldu– yönetmeni oldu ve Çek operası repertuarını geliştirmeye çalıştı. Almanca konuşarak büyüyen Smetana Çek dilini öğrendi ve olgunluk operalarında büyük bir belagatle kullandı. Sonraki 20 yılda, *The Bartered Bride* (*Satılmış Nişanlı* 1866), *Dalibor* (1867) ve *The Kiss* (*Öpücük*; 1876) gibi, ulusal efsanelere ve komik masallara dayanan sekiz muhteşem eseri tamamladı.

Bununla birlikte çok sayıda muhafazakâr eleştirmen, Smetana'nın Wagner'den etkilenen üslubunu beğenmedi ve konumunu bozmaya çalıştı. Görevden alınmasına yönelik kampanyaya direndi ama 1874'te frengiye yakalanınca istifa etmek zorunda kaldı. O sonbaharda tamamen sağırlaştı.

Sonraki birkaç yılda Smetana, Çek milliyetçiliğinin ruhunu somutlaştırmayı amaçlayan altı senfonik şiir üzerinde çalıştı. İlk kez 1882'de icra edilen *Má vlast* (*Anayurdum*) dizisi, Çek dirilişinin amblemi oldu. Mesleki başarı bestecinin depresyonunu dengeledi ve dikkatini büyük fiziksel acılardan uzaklaştırdı. Smetana'nın Re-minör Yaylı Çalgılar Dörtlüsü No. 2, bu rahatsız zihin durumunu yansıtıyor olabilir; kesinlikle fiziksel ve zihinsel gerileme çok ıstırap çekmesine neden oldu, halüsinasyonlara ve paranoyaya yol açtı. Prag'da akıl hastanesine yatırıldı ve 12 Mayıs 1884'te orada öldü.

◁ **DALIBOR**
Smetana'nın burada kapak sayfası görülen operası *Dalibor*, ilk kez 1868'de Prag'da Yeni Şehir Tiyatrosunda sahnelendi.

◁ **LITOMYSL ŞATOSU**
16. yüzyıla ait bu arkatlı Rönesans şatosu, Smetlana'nın doğduğu yerdi. 1831'e kadar ailesi, şatonun bira imalathanesinde zemin katta bir dairede yaşadı.

BAĞLAM

On dokuzuncu yüzyıl milliyetçiliği

Smetana, dil ve sanat aracılığıyla Çek kimliğini geliştiren Ulusal Diriliş hareketini destekledi. Hareketi savunanlar, Habsburgların ve Avusturya imparatoru, doğu Avrupa prensliklerinin ve düklüklerinin efendisi I. Franz Josef'in yönetiminde gerçekleşen Almanlaşmaya karşı çıkıyorlardı. Franz Josef, ortaçağdan beri Çek kültürün merkezi ve 1620'de Beyaz Dağ Savaşında Habsburgların zaferinden beri bağımlı bir devlet olan Bohemya'nın da Almanca konuşan kralıydı. Kudüs'ün kralı, Sırbistan voyvodasının büyük voyvodası, 40'tan fazla kentin ya da ülkenin hükümdarı olan Franz Josef'in değişik unvanları ve rolleri, o sırada Avrupa'da ulusal kimliği koruma hareketinin neden bu kadar yaygın olduğunun işaretidir.

AVUSTURYA İMPARATORU I. FRANZ JOSEF I ÜNİFORMASIYLA

▷ **BEDRICH SMETANA**
Burada Per Sodermark'ın bir tablosunda görülen Smetana, eserlerinden ilham ve enerji aldığı Macar besteci Franz Liszt'ten ders aldı. Almanya'da Weimar'da Liszt'i birkaç kez ziyaret etti.

▷ **ANTON BRUCKNER, 1885**
Alman ressam Hermann von Kaulbach'ın yaptığı bu heybetli ama çarpıcı Anton Bruckner portesi, 61 yaşındaki besteciyi profilden gösterir. Kariyerinin bu evresinde –Yedinci Senfonisinin muzaffer prömiyerinden sonraki yıl– Bruckner, dikkate değer bir başarının keyfini çıkarıyordu. 1886'da Avusturyalı I. Franz Josef, onu Franz Josef Nişanıyla ödüllendirdi.

Anton Bruckner

1824–1896, AVUSTURYALI

Koyu dindar, sağlığında esas olarak kilise bestecisi ve orgcu olarak tanınan Bruckner, bugün 19. yüzyıl müziğinin zirvelerinden biri olarak görülen bir dizinin, dokuz büyük ölçekli senfoninin yaratıcısıydı.

> “ **Farklı yazmamı** istiyorlar… Yapabilirim ama **yapmamalıyım**… Bu yeteneği bana **Tanrı** vermiş. **Hesabı Ona vermeliyim.** ”
>
> ANTON BRUCKNER

Anton Bruckner Linz kentine yakın, Yukarı Avusturya'nın küçük Ansfelden köyünde doğdu. Babası köy okulunun müdürüydü ve yarı zamanlı bir müzisyen ve orgcuydu; annesi köyün kilise korosunda şarkı söylüyordu. Birkaçı bebekken ölen 11 çocuğun en büyüğüydü.

Kırsal Avusturya'da ilk yıllar

Bruckner'ın iyi huylu bir adam olan babası, oğlunun müzik yeteneğini teşvik etti: Daha 10 yaşında olan "Tonerl", kilisede orgcu olarak onun yerini dolduracaktı. Bruckner'in takıntılı özelliğinin de ilk işaretleri vardı: Ara vermeden 12 saat org çalabiliyordu. Erken yaşamındaki tanımlayıcı olay, ebeveynlerinin onu, büyük ve süslü bir Barok kilisesi, etkileyici orgu, kapsamlı hücreleri ve yaşam alanları bulunan Augustinusçu St. Florian manastırına götürmesiydi. İlk yıllarından itibaren inançlı bir Roma Katolik olan Bruckner için St. Florian, ruhsal ve müzikal cenneti temsil etmekteydi.

Güzel tiz sesi orada korist olmasını olanaklı kıldı ve orgun yanı sıra keman dersleri aldı. Ayrılma zamanı geldiğinde babası gibi öğretmen olmaya karar verdi ve Linz'de bir yıl staj yaptı. İlk görevi, küçük Windhoog köyünde yardımcı öğretmenlikti; orada yaptığı ek işler arasında, sevimsiz amirinin tarlalarına gübre serpmek de vardı. St. Florian'ın başkeşişi, Kronstorf köyünde (Bruckner ilk koral eserlerinden bazılarını burada yazdı), sonra bizzat St. Florian'da yardımcı öğretmen olarak ona daha mutlu bir iş buldu. Bruckner sonraki on yıl boyunca burada kaldı, baş orgcu konumuna kadar yükseldi ve orgda doğaçlama becerilerini daha da geliştirdi.

Linz'den Viyana'ya

1855'te, Linz'de Eski Katedralin orgcusu öldü. Her zamanki gibi pısırık ve alçakgönüllü Bruckner'i yeni orgcu seçmelerine katılmaya ikna etmek gerekiyordu ve org akortçusu, şansını denemesini önerene kadar duadan kalkmadı. Bruckner'in güçlü doğaçlaması hazır bulunan herkesi şaşırttı ve iş onun oldu. O sırada, çoğu St. Florian için yazılmış mezmur uyarlamalarının, ilahilerin, koral motetlerin ve tam bir Requiem missasının deneyimli bestecisiydi. Bu eserler başarılı olmalarına rağmen, muhafazâkar yerel kilise müziği geleneğine uygundur ve daha sonra gelecek çarpıcı ölçüde bireysel ustalığın belirtileri fazla değildir.

Linz'deki müzik yaşamı, St. Florian'dakinden daha çeşitliydi ve Bruckner kendisini, Beethoven ve

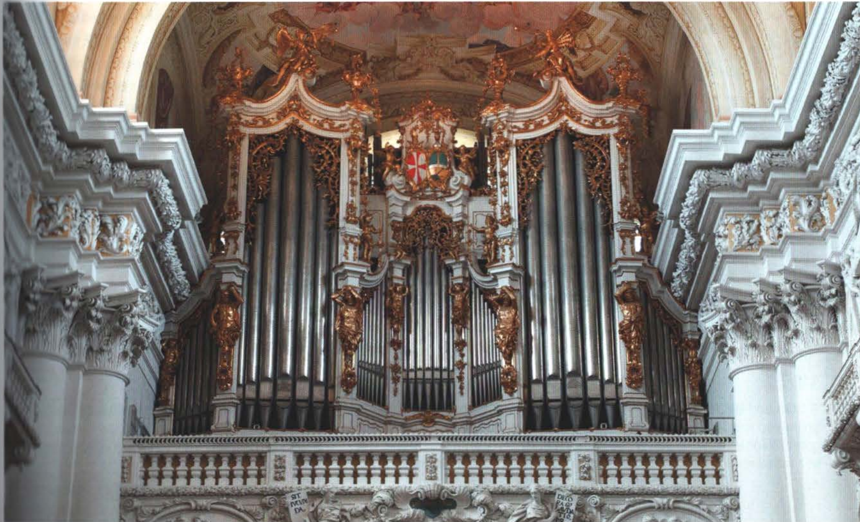
PROFİL

Sechter'den ders alma

Bruckner, gençliğinde rahat bir besteci olmasına rağmen müzik konusunda hâlâ öğrenmesi gereken çok şey olduğuna inanıyordu. 1855'te, Viyana'da oturan hoca Simon Sechter'le (1788-1867) kontrpuan konusunda mektupla öğretim kursuna başladı. Kurs 1861'de bitti, Sechter öğrencisini parlak bir sertifikayla ödüllendirdi ve Bruckner, Viyana Konservatuvarından öğretmenlik diploması için başvurduğunda kurul üyeleri arasında Sechter de vardı — diplomayı aldı. Kurulun diğer bir üyesi, şef Joseph Herbeck şu yorumda bulundu: "O bizi yoklamalıydı! Onun bildiğinin onda birini bilseydim, mutlu olurdum."

SIMON SECHTER'İN TAŞ BASKI RESMİ, 52 YAŞINDA, 1840

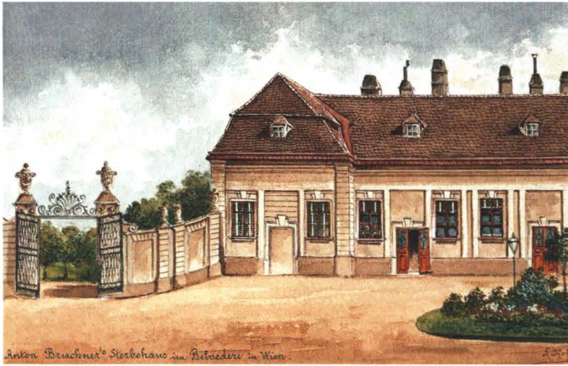
◁ **ST. FLORIAN KİLİSESİNDEKİ ORG**
Yirmili yaşların başında genç bir adam olarak Bruckner, Yukarı Avusturya'da St. Florian manastırının ihtişamlı Barok kilisesinde baş orgcuydu. 1930'lardan beri Bruckner Orgu olarak anılan bu muhteşem orgu çaldı. Bestecinin cesedi, orgun altındaki bir mezara defnedildi.

TEKNİK

Melodi ve armoni

Rönesans bestecisi Palestrina'nın müziğinde iç içe örülen melodik çizgilerin büyük saflığı, Bruckner'in çok hayran olduğu bir nitelikti. Linz'de Yeni Katedralin (1924'e kadar bitirilmeden kalan) Adak Şapelinin açılışı için sipariş edilen Mi-minör missasında müzik, Palestrina'nın ruhsal çoksesliliğini hatırlatır. Ama Bruckner, Wagner'in geleneğin sınırlarını zorlayan radikal –gergin, kromatik, araştırmacı, ihtiraslı, istikrarsız, karmaşık– armonisinden de etkilendi. Bruckner, tamamen kendine ait bir üslupla her iki öğeyi bir araya getirmenin bir yolunu buldu.

▽ **BRUCKNER'IN EVİ, BELVEDERE**
Bruckner'in ölümünden önceki yıl Avusturya imparatoru Franz Joseph, Viyana'da Belverede'nin tarihsel binalar topluluğunun bekçi kanadında yaşlı müzisyene, merdiven çıkmak zorunda kalmasın diye, odalar bağışladı.

diğer klasik ustaların konser salonu eserlerinin karşısında buldu. Özellikle Beethoven'in müziğinden derinden etkilenen ve ürken Bruckner, Viyana'da Simon Sechter'in (bkz. s. 149, kutu) yürüttüğü bir uzaktan müzik eğitimi kursuna yazıldı ve çeşitli teknik alıştırmalar üzerinde o kadar takıntılı çalıştı ki, Sechter onu yavaşlaması, yoksa zihinsel sorular yaşayacağı konuşundu uyardı. Kursu tamamladıktan iki yıl sonra Bruckner ilk kez Wagner'in müziğini işitti: Bir *Tannhäuser* performansı, yaşlı besteciye neredeyse taparcasına bir hayranlığı ve Wagner'in ileri armonik diline, Bruckner'in kendi üslubu içinde yanıt vermenin bir yolunu bulma arayışını tetikledi. Sonuç, 1864'te, ilk "resmi" eserim dediği koro ve orkestra Re-minör bir missa oldu; bunu Mi-minör ve Fa-minör iki missa daha izledi.

Linz'de geçirdiği profesyonel yaşam yılları Bruckner'in tuhaf özelliğini değiştirmedi. Etrafındaki dünyayla Avusturyalı bir köylünün üslubuyla ilişkilenmeye devam etti, kırsal aksanını ve lehçesini korudu. Evlenme arzusu, bir dizi ergen kıza evlenme teklif etmesine yol açtı — Tanrı'nın gözünde evliliğin değerli olması için müstakbel gelinin kendisi gibi bakire olması gerektiği inancından ötürü. Kendisine çoğu kez kibarca şöyle denilecekti: "Ama Herr Bruckner, siz çok yaşlısınız!" Bu olumsuz yanıtlar, onu mutsuz ediyordu; bunlardan biri, 1867'de aşırı çalışmayla da birleşince dört aylık bir sinirsel çöküşe yol açtı. (Sechter'in uyarısı yerindeymiş.)

△ **SENFONİ NO. 9'UN TASLAĞI**
Bruckner yaşamının son yıllarını, ölene kadar tamamlayamadığı Dokuzuncu Senfoniye bestelemeye verdi.

Ustalık ve yanlış anlama

Sechter 1867'de ölünce Bruckner'den, Viyana Konservatuvarında profesör olarak onunu yerine geçmek için başvurması istendi. Kronik kararsızlıktan sonra sonunda görevi kabul etti ve iyi bir öğretmen olarak ün kazandı; yapmacık olmayan tuhaflığı öğrencileri tarafından genel olarak anlayışla karşılandı ve (alıştıktan sonra) sevildi. Bruckner daha geniş bir alanda orgcu olarak görünmeye başladı; Örneğin 1899'da Paris'te Notre-Dame'da ve iki yıl sonra Londra'da Royal Albert Hall'deki doğaçlamalarının muhteşemliği, hızla efsaneleşti.

Bruckner yavaş yavaş gelişip klasik müziğin tanıdığı en büyük senfonicilerden birine dönüşüyordu; eserleri, senfoni formuna yeni derinlik, özgünlük, ihtişam ve atalık öğeleri soktu. Resmi Birinci Senfonisi, 1866'da Linz'de tamamlanmıştı. (Bunu izleyen ama kendisinin kabul etmediği bir senfoniye, öldükten sonra tuhaf bir biçimde No. 0 adı verildi.) Eser, daha sonra gelecek büyük dizilerin çoğu gibi, tekrar tekrar gözden geçirildi — kısmen bir özeleştiri süreci, ama aynı zamanda Bruckner'in diğer müzisyenlerden gelen tavsiyeleri, genellikle iyi niyetli ama çoğu kez tümüyle yanlış yönlendiren tavsiyeleri dikkate almasının sonucuydu. Onun Wagnerci bir senfonici olduğu algısı vardı;

ÖNEMLİ ESERLER

1851
Eskiden çocuk korist olduğu St. Florian'da baş orgcu olarak ilk önemli müzikal görevini üstenir.

1863
Linz'de *Tannhäuser*'in bir performansında Wagner'in müziğiyle ilk kez karşılaşması, Bruckner'in muhafazakâr ifade tarzını köklü bir biçimde etkiler.

1865
Tristan und Isolde'nin prömiyeri için Münih'e gider, Wagner'le ilk kez karşılaşır.

1872
Fa-minör Missanın bir icrası, Bruckner'in ilk Viyana başarısı olur, diğer birçok kişinin yanı sıra Brahms'ı ve Liszt'i etkiler.

1884
Arthur Nikisch, Leipzig'de Bruckner'in Yedinci Senfonisinin prömiyerini yönetir.

1886
Hans Richter yönetiminde Viyana Filarmoni Orkestrası tarafından çalınan Yedinci Senfoni, basındaki bazı değerlendirmeler iğneleyici olmasına rağmen büyük bir başarıdır.

1894
Dokuzuncu Senfoninin Adagio üçüncü bölümünü tamamlar.

eserlerinde benimsediği Avusturya kır dansının hoş ruhu fazla takdir edilmedi. Bruckner'in muazzam, güçlü orkestra doruklarının, Wagner'in gelişkin harmanlamasından çok orgun katmanlı sesleriyle ilişkili olduğu gerçeği de yeterince anlaşılmadı. Bugün, daha sonra başkalarının Wagner-etkili senfoni "revizyonları" haklı olarak taklit sayılmaktadır.

Miras ve ün

1980'de yazan müzikolog Deryck Cooke, Bruckner'in eserlerinin büyük özgünlüğünden ve ortodoks olmayan doğasından söz ederken şunu öne sürmektedir: Başlangıçta "süreçleri o kadar yabancı ve emsalsiz gibi göründü ki, yetersizliğin kanıtı olarak alındılar... [ama şimdi] Bruckner'in yeni ve anıtsal bir senfonik organizma tipi yarattığı...," müzikte kökten farklı bir şey, "saf ve metafizik bir şey" ürettiği "kabul ediliyor".

Bruckner'in müziği bazen önemsenmemesine ve dalga geçilmesine rağmen sağlığında muhteşem başarılar elde etti. Üslup bakımından en lirik olan eserleri Dördüncü ve Yedinci Senfonileri çok alkışlandı ve şimdi dünyanın her tarafındaki performanslarda düzenli olarak yer verilmektedir. Anıtsal, daha sert Beşinci ve çok güzel Altıncı Senfoniler daha az sıklıkla çalınır. Büyük yapıları ve araştırmacı, pre-modernist armonisiyle Sekizinci ve bitmemiş Dokuzuncu Senfoniler, hâlâ büyük iştir. Bir Bruckner senfonisinin üslubu ve ölçeği konsere giden herkesin beğenisine uygun olmamasına rağmen başarısının ayarı bugün tartışılmaz sayılıyor.

△ **BRUCKNER PİYANOSUNUN BAŞINDA, y. 1894**
Büyük besteci, Viyana'da çalışma odasında piyanosunun yanında oturuyor; soldaki konsolun üstünde bir İsa'lı haç duruyor. Burada, ölmeden kısa süre önce, 70 yaşında kırılgan bir yaşlı olarak resmediliyor.

> "**Işığın karanlık** karşısında **mutlak zaferi.**"
>
> HUGO WOLF, BESTECİ, BRUCKNER'İN SEKİZİNCİ SENFONİSİNİN BİR İCRASI ÜZERİNE, 1892

Johann Strauss II

1825–1899, AVUSTURYALI

Wagner'in övdüğü, Berlioz ve Brahms'ın hayranlık duyduğu Strauss, Viyana'nın "Vals Kralı" olarak kült bir izleyici kitlesi ve dünya çapında ün kazandı.

Johann Strauss 1825'te Viyana'ya yakın Ulrich'te, ünlü bir dans müzisyeni olan babası (unun da adı Johann) kendi orkestrasını kurmadan birkaç yıl önce doğdu. Küçük Johann çocukluğunun çoğunu muhteşem Sperl balo salonunda –Viyana Kongresiyle (bkz. aşağıdaki kutu) ünlendi– ya da evde babasının provalarını dinleyerek geçirdi.

Johann'ın babası en büyük çocuğunun bankacı olmasını istedi; ama annesi, kocasının orkestrasının liderinden gizlice keman dersleri almasını ayarladı. Viyana'da St. Stephen Katedralinin gelecekteki koro şefinden kompozisyon dersleri de aldı.

Bir kariyere başlamak

1834'te Strauss, Viyana'da Politeknik Enstitüsünde ticaret okumayı bıraktı ve halka açık konser vermek için izin başvurusunda bulundu. Ekim 1844'te Dommayer Gazinosunda bir baloyla, vals Gunstwerber ile polka Herzenslust de dahil, kendi eserlerini çalarak kariyerine başladı.

1849'da babasının ölümünden sonra Viyana'nın dans sahnesine Strauss egemen oldu. Babasının orkestrasını kendisininkiyle birleştirdi ve parlak vals, polka, marş ve kadril bestecisi olarak kült bir izleyici kitlesi edindi. *Viyana Erkek Korosu Derneğiyle* yaptığı uzun süreli işbirliği, *The Blue Danube* (Mavi Tuna; 1867) ve *Wine, Women, and Song!* (*Şarap, Kadınlar ve Şarkı!* 1869) gibi ölümsüz Valsler üretti.

Dünya çapında ün

Strauss ve orkestrası, deniz aşırı rağbet gördü ve 1856 ile 1886 arasında düzenli olarak turneye çıktı. 1872'de ABD'ye yaptığı bir gezi, Strauss'a uluslararası ün ve önemli bir servet kazandırdı.

Strauss dans müziği yazmaya ek olarak 16 operet besteledi; bunların arasında *The Gypsy Baron* (*Çingene Baron*) ve *Die Fledermaus* (*Yarasa*) öne çıkar. *Die Fledermaus*'un "*Champagne Şarkısı*," Viyana borsasının çöküşünden sonra eleştiri almasına rağmen, canlandırıcı parti ruhu ve uyarıcı temposu, eserin kalıcı çekiciliğini garantiledi.

Danslarında, ticari zekâya sahip besteci, bina açılışları, kraliyet etkinlikleri, teknoloji tanıtımları ve uluslararası sergi gibi etkinlikleri kutladı. En güzel eserlerinin birçoğu (*Tritsch-Tratsch-Polka, Egyptian March* (*Mısır Marşı*) ve kardeşi Josef'le birlikte *Pizzicato-Polka* da dahil), 1856'dan 1865'e kadar Pavlovsk'ta Vauxhall Pavyonunda sürdürdüğü yaz sezonları için yazıldı.

1887'den itibaren, aktris Angelika Dittrich'ten boşandıktan sonra Strauss'un üçüncü karısı, bestecideki yaratıcı ateşi yeniden tutuşturdu. 1899'da ölümünden önceki on yılda, kalıcı hit eserler listesine *A Night in Venice* (*Venedik'te Bir Gece*) ve *Emperor Waltz* (*İmparator Valsi*) gibi eserler eklendi.

△ ***MAVİ TUNA*, KAPAK**
Strauss'un ünlü Valsi, ilk kez 1867'de Viyana'da bir koral eseri olarak icra edildi ama aynı yıl Paris'te orkestral versiyonu icra edilince daha büyük alkış aldı.

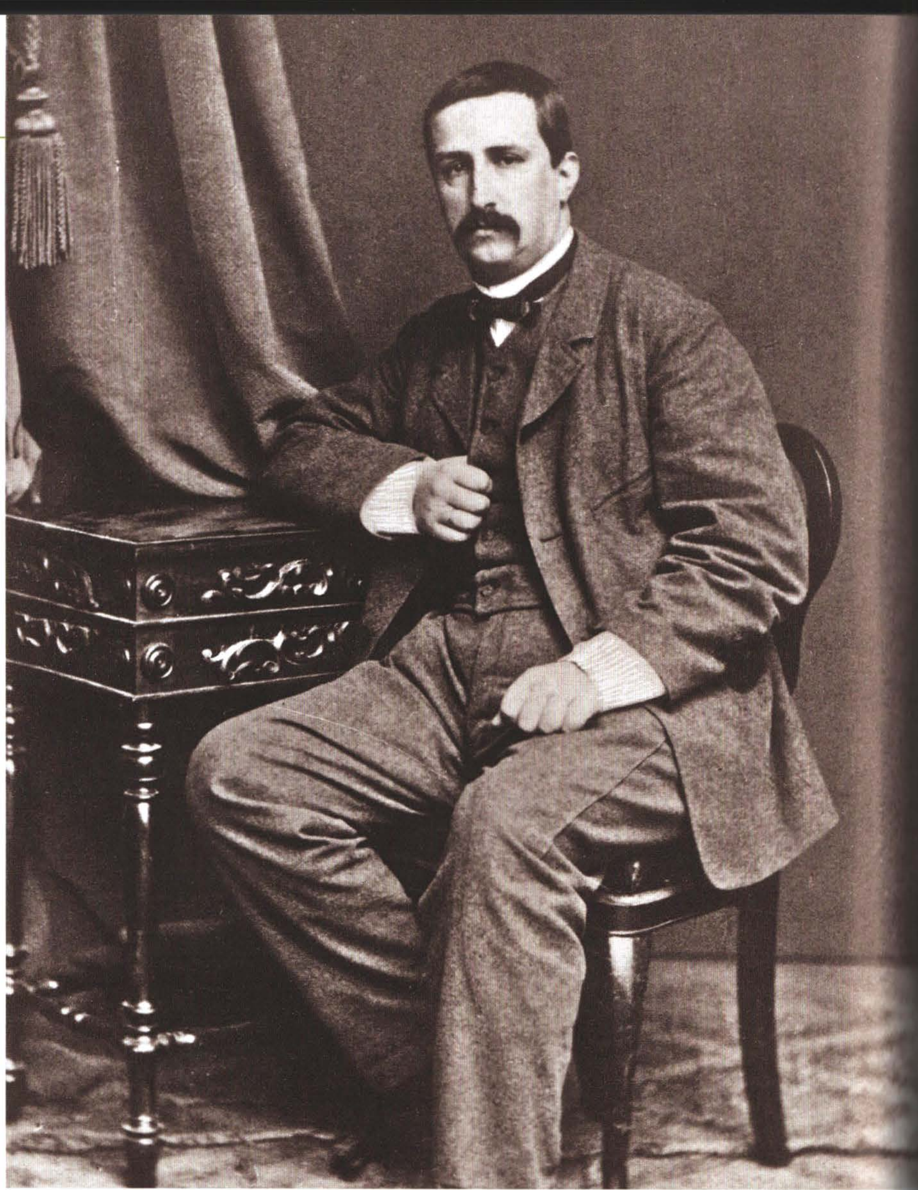
◁ ***STRAUSS'LA BİR AKŞAM*, 1894**
Franz von Bayros'un bu eseri, Strauss'u piyanosunun başında, etrafında üçüncü karısı Adele (solda), Brahms (sağda) ve yüksek sosyeteden diğer arkadaşlarıyla birlikte gösterir. Bayros, bu eseri yaptıktan iki yıl sonra Strauss'un üvey kızı Alice ile evlendi.

BAĞLAM
Viyana Kongresi

Napoléon Savaşlarının (1805–1813) ekonomik şoku ve Waterloo Savaşından (1815) sonra İmparatorluğu birliği için dayatılan baskıcı önlemler, 19. yüzyıla gölge düşürdü. Kasım 1814'ten Haziran 1815'e kadar Viyana –Habsburg hanedanının merkezi– Avrupalı büyük güçlerin katıldığı bir konferansa ev sahipliği yaptı. Viyana Kongresinin delegeleri, görüşme masasının dışında, bir dizi partiyle ve baloyla zenginliklerini sergiledi. Gümüş giysilere sarılı ve elmaslarla kaplı saraylı hanımefendilere ve dans eden aristokratlara ilişkin haberler, kentin hızla genişleyen orta sınıfında bir dans çılgınlığını ateşledi.

VİYANA KONGRESİ SIRASINDA DÜZENLENEN GÖSTERİŞLİ BALO, Y. 1815

▷ **ALEXANDER BORODIN**
Borodin şaheseri, *Prens İgor* –ortaçağda Rusya'nın güçlü bir tasviri– üzerinde neredeyse 18 yıl çalıştı. Ne var ki, yalnızca hobi olarak müzik yazdı; kimyacıydı ve yüksek kolesterolü kalp hastalığıyla ilişkilendiren ilk bilim insanlarından biri olduğu söylenir.

Alexander Borodin

1833–1887, RUS

Meslek olarak kimyacı olan Borodin, Rusya'ya özgü bir müzik okulu kurmaya istekli besteciler grubu Rus Beşlerinden biri olarak ün kazandı. En çok Yaylı Çalgılar Dörtlüsü No. 2 ve *Prens İgor* operasıyla ünlüdür.

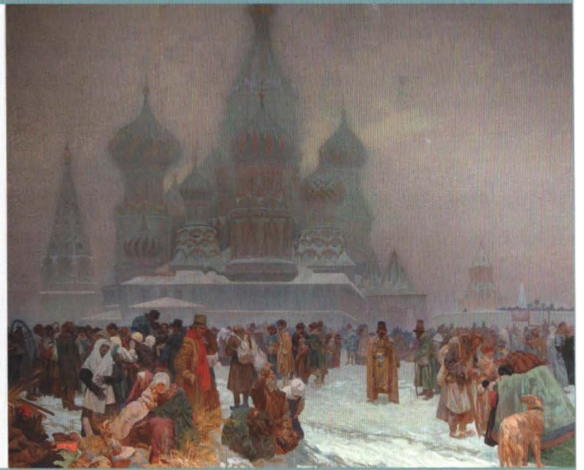
Yaşlı bir Ermeni prens, Luka Gedianov ile metresinin gayrimeşru oğlu olan Aleksandr Borodin, 1883'te doğdu ve babasının serflerinden birinin oğlu olarak vaftiz edildi. Prens Gedianov, çocuğun ve annesi Avdotya Antonova'nın yanında durdu: Aleksandr'ın çocukluğu sırasında St. Petersburg'da onlarla birlikte yaşadı. 1839'da Avtodya'nın bir sıhhiyeciyle evlenmesini ayarladı ve ölmeden hemen önce oğlunu serflikten kurtardı (bkz. sağdaki kutu).

Aleksandr'ın ev eğitimi flüt derslerinden ibaretti ve müzikal ilgi alanları, Mikhail Shchiglev pansiyoner olarak aileye katıldıktan sonra genişledi: Borodin kendi kendine çello çalmayı öğrendi, Shchiglev ise keman çalmayı öğretti.

BAĞLAM

Russian serfdom

Rusya'nın köylüleri, 1600'lerde tam bir serflik sistemi –toprak sahiplerinin toprakta çalışanların da sahibi olduğu bir sistem– benimsenmeden önce yüzyıllarca sömürülmüştü. Kurallar sık sık ihlal edilirdi ama serfler, topraktan bağımsız olarak alınıp satılamıyordu. Küçük bir toprak parçasının kullanım hakkı karşılığında ömür boyunca sahiplerine bağımlıydılar. Sistem toplumsal istikrar, ekonomik durgunluk ve dudak uçuklatan adaletsizlik üretiyordu. Tüm Rus serfler 1861'de, Çar II. Aleksandr'ın çıkardığı bir fermanla azat edildi; bu, Rus ekonomisinde hızlı bir iyileşmeye yol açtı.

RUSYA'DA SERFLİĞİN KALDIRILMASI, ALFONS MARIA MUCHA, 1914

Bilim ve müzik

1849'da Borodin üç salon eseri yayımladı ve ertesi yıl kimya tutkusunun peşinden gidip, St. Petersburg'da prestijli Medikal-Cerrahi Akademiye girdi. Kimya hocaları onaylamamasına rağmen doktorası için çalışırken beste yapmaya ve müzik çalmaya devam etti; 1858'de "Kimyasal ve Toksikolojik Davranışta Arsenik Asit ile Fosforik Asidin Benzeşimi Üzerine" başlıklı teziyle doktorasını tamamladı.

1859'da ileri kimya araştırmaları için Heidelberg'e taşındıktan sonra Borodin, kentin müzik yaşamına daldı ve müstakbel karısıyla, verem tedavisi için Almanya'da bulunan piyanist Ekaterina Protopopova ile tanıştı. Ekaterina onu Chopin'in, Schumann'ın ve diğer romantik bestecilerin müziğiyle tanıştırdı. 1862'de St. Petersburg'a dönen Borodin, kimya profesörü olarak hocası Nikolay Zinin'in yerine geçip, Medikal-Cerrahi Akademi'de ders vermeye başladı. Rus Beşleri olarak bilinen müzisyenler grubuna da katıldı.

Borodin çok geçmeden Birinci Senfonisini yazmaya başladı; izleyen üç yılda yarı yıl ve yaz tatillerinde çalışarak tamamladı. 1869'da, bir operayı bıraktıktan sonra, opera türüne tekrar döndü ve eleştirmen Vladimir Stasov'dan, 12. yüzyıla ait "İgor'un Ev Sahibi Şarkısı"na dayanan bir senaryo aldı. Ömrünün geri kalan bölümünde *Prens İgor* üzerinde çalıştı ama Si-minör İkinci Senfoniyi, La-minör üçüncü bir senfoninin taslaklarını, *Orta Asya*'da gibi eserleri ve opera-bale Mlada'nın son perdesini bestelemeye de zaman buldu.

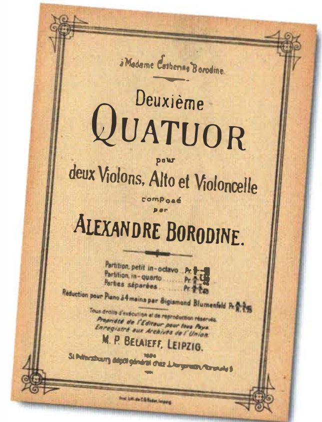

◁ **PAZAR YERİ, SAHNE TASARIMI**
Rus ressam Alexandrovich Veshchilov (1878-1945) tarafından yaratılmıştır, Brodin'in başyapıtı *Prens Igor* operası için; bu atmosferik sahne tasarımı tipik bir pazar alanını betimlemektedir.

Yeni bir izleyici

Bilim insanı olarak çalışmaları çok zaman aldığı için, Borodin'in genel müzik üretimi küçük ölçekli oldu. Operalar dışında üç senfoni, iki yaylı çalgılar dörtlüsü, oda müziği ve çeşitli şarkılar yazdı.

Prens İgor, Şubat 1887'de kalp krizinden öldüğü sırada bitmemişti. Glazunov ve Rimski-Korsakov tarafından tamamlandı ve uluslararası repertuvara sokuldu. 1950'lerin başında, Robert Wright ve George Forrest, Broadway müzikali *Kısmet*'te Borodin'in en büyük melodilerinden birkaçını yeniden kullanınca, Borodin yeni bir izleyici kitlesine ulaştı.

△ **KAPAK SAYFASI, YAYLI ÇALGILAR DÖRTLÜSÜ**
Borodin'in karısına ithaf ettiği Re-majör Yaylı Çalgılar Dörtlüsü No. 2'nin, bir dinginlik, zafer ve mutluluk duygusu ilettiği söylenir. 1894'te yayımlandı.

Johannes Brahms

1833–1897, ALMAN

19. yüzyıl müziğinin devlerinden biri olan Brahms, opera dışında tüm türlerde kusursuz olan bir mükemmeliyetçiydi. Yaşamının çoğunda kendisini yalnızca beste yapmaya adayabildi.

Brahms o kadar acımasız özeleştiri yapardı ki, yayımladığı eserlerden çok daha fazlasını imha etti. Gençlik eserlerinin neredeyse tümünü çöpe attı; hatta orta yaşında –zengin ve ünlü olduğu zaman– yetersiz bulduğu besteleri yaktığı biliniyordu.

Bu ödün vermeme tutumunun bir sonucu olarak, Brahms'ın günümüze ulaşan ürünleri, neredeyse eksiksiz bir biçimde yüksek kalitelidir. Dört senfonisi ve dört konçertosu, orkestra repertuvarının ana direkleridir; çeşitli çalgı kombinasyonları için iki düzine oda müziği eserinin neredeyse tümü şaheser kabul edilmektedir; güçlü sonatlardan zarif minyatürlere kadar uzanan solo piyano parçaları çok sevilir; *Alman Requiem*, en popüler koral eserlerden biridir; bir şarkı yazarı olarak, Schubert'ten sonra ikinci sırada gelen bir ezgi yeteneğine sahipti. Hiç opera yazmadı.

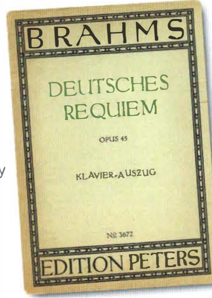
Genç yetenek

Johannes Brahms kuzey Almanya'da, ülkenin en büyük liman kenti Hamburg'da doğdu. Babası, birkaç üflemeli ve yaylı çalgı çalan bir müzisyendi ve annesi (Brahms doğduğunda 44 yaşındaydı, kocasından 17 yaş büyüktü) bir terziydi. Geleneksel görüşe göre aile çok yoksuldu, bir gecekonduda yaşıyordu ama bu, abartıdır. Mali durumları çoğu kez kırılgan olmasına rağmen aile saygın ve mutluydu; Brahms ebeveynlerine ve kardeşlerine (kendisinden büyük bir kız kardeş, küçük bir erkek kardeş) düşkündü. İyi okullarda eğitim gördü ve piyanodaki seçkin yeteneği, becerikli ve özenli öğretmenlerden beslendi.

Brahms, on yaşındayken halka açık ilk performansını gösterdi. Onlu yaşların başında restoranlarda ve tiyatrolarda piyano çalarak, çocuklara ders vererek ve bandolara düzenlemeler yaparak aile gelirine katkıda bulunuyordu. Bazı anlatımlara göre tersaneye yakın, kerhaneden hallice pespaye tavernalarda çaldı ve bu deneyimin, yaşamı boyunca onu yaraladığı, kadınlarla ilişkilerini bozduğu söylenir. Ne var ki, bugün birçok bilgin bunu mit diyerek önemsemiyor.

Liszt ve Schumann

1850'de Brahms, birkaç resitalde eşlik ettiği genç Macar kemancı Eduard Reményi ile tanıştı. 1853'te Alman kentlerinde bir konser turuna çıktılar ve ticari açıdan özellikle başarılı olmamasına rağmen Brahms'ın yaşamını köklü bir biçimde etkiledi. Turne sırasında, en yakın dostlarından biri olan ve ona o günün en seçkin iki müzisyenine – Weimar'da Franz Liszt ve Düsseldorf'ta Robert Schumann–

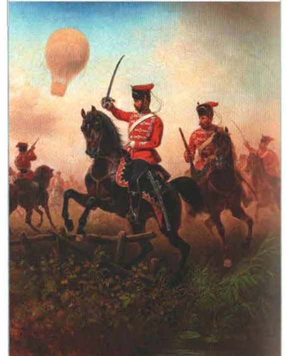
◁ **ALMAN REQUİEM**
Brahms'ın en uzun eseri, herhalde en dokunaklı eseridir. Kısmen annesinin ölümünden duyduğu kederden esinlendi.

◁ **BRAHMS'IN DOĞDUĞU YER**
Brahms, Hamburg'un tersaneye yakın yoksul Gängeviertel semtinde bu binada doğdu. II. Dünya Savaşı sırasında Müttefiklerin bombardımanıyla yıkıldı.

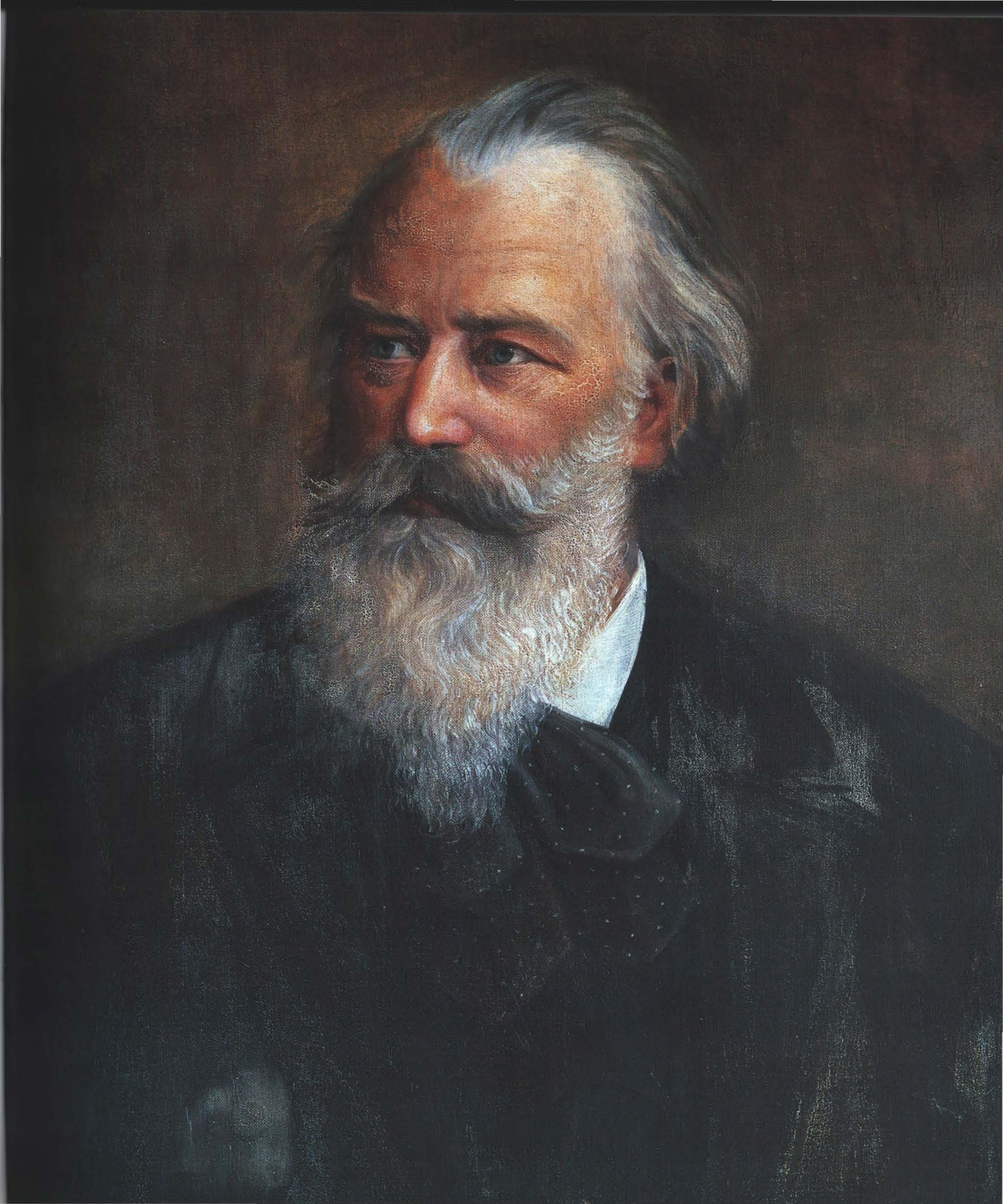
BAĞLAM
Fransa-Prusya Savaşı

Brahms koyu yurtseverdi ve birleşik bir Almanya'nın yaratılmasının arkasındaki itici güç olan devlet adamı Otto von Bismarck'a hayrandı. Yayılmacı politikasının bir parçası olarak Bismarck, Danimarka'ya (1864), Avusturya'ya (1866) ve Fransa'ya (1870-1871) savaş açtı. Fransa-Prusya Savaşı, Fransa'yı küçük düşürdü ve Almanya'nın büyük bir güç olduğunu kanıtladı. Brahms, kutlamak için koral bir eser, *Triumphlied*'ı (Zafer Şarkısı) yazdı.

FRANSA-PRUSYA SAVAŞINDA PRUSYALI SÜVARİLER, 1871

▷ **JOHANNES BRAHMS, y. 1890**
Gençliğinde Brahms melek görünümlüydü ama daha sonra, birçok tablodan ve fotoğraftan tanıdığımız iriyarı, gür sakallı, neredeyse Noel Baba'ya benzer bir figüre dönüştü.

△ **REMENYI VE BRAHMS**
1850'de Brahms, onu *Macar Dansları* gibi eserlere esin kaynağı olan halk ve Roman müziğiyle tanıştıran Macar bir mülteciyle, yetenekli kemancı Eduard Reményi (solda) ile tanıştı.

▽ **OVAL PİYANO**
Bu oval piyano Brahms'a aitti; şimdi, bestecinin 1857-1860 kışlarını geçirdiği Destmold Şatosunda korunmaktadır.

referans mektupları veren kemancı Joseph Joachim ile tanıştı.

Brahms ile Liszt anlaşamadı (Liszt klavye şovmeniydi, Brahms ise karakter olarak çekingendi) ama Brahms ile Schumann (ve karısı Clara) kafa dengiydi; tanıştıklarının ertesi günü Schumann günlüğüne şunları yazdı: "Brahms'ın ziyareti. Bir dahi."

Clara da eşit ölçüde coşkuluydu: Brahms kendi bestelerini çaldığında, "her şey imgelemle ve duygusal yoğunlukla dolup taşıyordu." Daha 20 yaşında zinde gücüyle ve atımlı enerjisiyle dikkat çeken ama klasik titizliğin romantik ateşi hafiflettiği müzikler yazıyordu. Brahms'ın eserleri yıllar içinde giderek daha incelikli oldu ama romantik tutku ile klasik asalet arasındaki bu denge, meslek yaşamı boyunca hiç değişmedi.

Schumann, çıkardığı müzik dergisinde Brahms'la ilgili övücü bir makale yazıp onu Alman müziğinin yeni mesihi olarak selamladı ve bazı bestelerinin yayımlanmasını sağladı. Ne var ki, Brahms'ın etkili savunucusunun desteği, trajik koşullar yüzünden kısa sürdü. Schumann'ın zihinsel sağlığı bir süredir kırılgandı ve Şubat 1854'te bir intihar girişiminden sonra, ömrünün kalan kısmını geçirdiği bir akıl hastanesine yatırıldı. O sırada Schumannların altı çocuğu vardı ve Clara yedinci çocuğa gebeydi.

Brahms, sıkıntıdaki aileye büyük bir destek oldu. Clara'ya muhtemelen âşıktı ve Robert 1856'da öldükten sonra Clara'nın kendisi de dahil birçok kişi, Brahms'ın evlenme teklifinde bulunmasını bekledi. Ne var ki, bağlanma düşüncesinden nefret ediyordu ve duyguları, Clara'yla ömür boyu sürecek sadık bir dostluğa dönüştü. Daha sonra Brahms birçok kadınla cilveleşti (özellikle güzel şarkıcılara duyarlıydı) ama evlilik olası görününce hep geri çekildi ve ömür boyu bekâr kaldı.

PROFİL
Joseph Joachim

Brahms'ın müzisyen dostları arasında en önemlilerinden biri, o zamanın önde gelen kemancısı ve parmakla gösterilen bir besteci olan Joseph Joachim'di (1831-1907). Brahms, Keman Konçertosu da dahil, birkaç eserini Joachim'i düşünerek yazdı. Dostlukları 1883'te, Joachim'in boşanma davasında Brahms karısını destekleyince bozuldu. Ama Brahms başarılı bir barışma jesti yapıp Çift Konçertoyu (keman ve çello için) Joachim ve yaylı çalgılar dörtlüsünü meslektaşı Robert Hausmann için yazdı.

JOSEPH JOACHIM

Viyana'ya taşınma

Sonraki on yılda Brahms epeyce dolaştı. Bir piyanist olarak turnelere çıktı ve 1857-1860'ta Detmold'da prens sarayının koro topluluğunun şefi olarak yarı-zamanlı bir görev üstlendi ama hep zamanının çoğunu beste yapmaya ayırabildi. 1862'de ilk kez Viyana'yı ziyaret etti ve ertesi yıl, ünlü koro topluluğu Singakademie'nin yönetmeni yapılınca oraya yerleşti; daha sonra, kentin başka bir seçkin müzik örgütünün, Gesellschaft der Musikfreunde'nin (Müziğin Dostları Derneği) yönetmeni oldu.

Kamusal başarı

1865'te Brahms'ın annesi öldü ve kederini, daha önce Schumann'a saygı olarak başladığı *Alman Requiem*'de ifade etti. İlk kez 1868'de icra edildi ve Brahms'ı yaşayan bestecilerin ön safına yerleştirdi. Daha hafif eserlerle, özellikle piyano düeti için *Macar Dansları*'yla da başarıya ulaştı. Piyanonun orta sınıf evlerde temel bir eşya olduğu bir zamanda, bu tür müzik ev içi performanslar için çok rağbetteydi ve para kazanma bakımından da *Macar Dansları*, bugünün hit bir parçasına neredeyse eşdeğerdi.

Mali endişelerden ve birçok büyük besteciye yük olan ev içi külfetlerden kurtulan Brahms, kendi zevkine ve kendi istediği hızda çalışmaya

> “**Sanki** [Brahms] **bizzat Tanrı tarafından gönderilmiş** gibi!”
>
> CLARA SCHUMANN, BRAHMS'IN KENDİ ESERLERİNİ ÇALMASI ÜZERİNE

kendini adayabildi. Başarısına rağmen, üç katlı kiralık bir dairede mütevazı bir hayat yaşadı. Sert, bazen kaba davranışıyla ve alaycı diliyle ünlüydü, aynı zamanda ailesine (babası yeniden evlendikten sonra üvey annesi de dahil), dostlarına ve umut vaat eden genç müzisyenlere son derece cömert davrandı. Onu küçümseyip, eserlerini özellikle Wagner'inkine (bkz. s. 134-137) göre çok muhafazakâr bulanlar vardı ama genel olarak bazılarınca Bach ve Beethoven'le birlikte "üç B"den biri olarak kabul edildi ve saygı duyuldu.

1896'da Clara Schumann 76 yaşında öldü ve Brahms, Bonn'daki cenazesine katılmak için 40 saatlik zahmetli bir yolculuk yaptı. Viyana döndüğünde görünür biçimde hastaydı ve ertesi yıl karaciğer kanserinden öldü; dünyanın her tarafında müzikseverler yasını tuttu. Memleketi Hamburg'da limandaki gemiler bayraklarını yarıya indirdi. Brahms Viyana'da, iki büyük kahramanının, Beethoven ve Schubert'in mezarlarının yanına gömüldü.

△ **VİYANA'DA EVDE**
Bu suluboya resim, Viyana'da Brahms'ın dairesinin içini gösteriyor; duvarda Beethoven'in bir büstü var. Brahms rahat ama gösterişten uzak yaşadı; yemeği, şarabı, sigarayı ve arkadaşlarla birlikte olmayı severdi.

ÖNEMLİ ESERLER

1853
Dehasını fark eden ve destekleyen Robert ve Clara Schumann'la tanışır.

1859
Hannover'de Piyano Konçertosu No. 1'in prömiyeri; Brahms'ın kendisi solist.

1868
Bremen Katedralinde *Alman Requiem*'in prömiyeri; eser Brahms'ın büyük bir besteci olduğunu kanıtlar.

1876
Karlsruhe'de Senfoni No. 1'in prömiyeri; Brahms eserin üzerinde 14 yıl çalışmıştı.

1887
Köln'de Çift Konçertonun prömiyeri; Brahms'ın son orkestra eseri olacaktı.

1891
Klarnetçi Richard Mühlfeld ile tanışır; Brahms'ın klarnet için dört eser bestelemesine ilham verir.

▷ **CAMILLE SAINT-SAËNS**
Saint-Saëns orgdaki virtüözlüğüyle ünlüydü. Franz Liszt, Paris'te Madeleine kilisesinde onu dinleyince onu, dünyanın en büyük orgcusu ilan etti. Org için sayısız solo kompozisyon yazdı; üçüncü ve son senfonisi orgla nefes kesici bir etki yaratır.

Camille Saint-Saëns

1835–1921, FRANSIZ

Uzun kariyerinde Saint-Saëns harika çocuktan büyük yaşlı adama ilerledi. Kendi zamanında bilinen neredeyse her müzik türünde beste yaptı ve aynı zamanda çağın seçkin piyanistlerinden ve orgcularından biriydi.

△ ***SAMSON VE DELİLAH***
Saint-Saëns'ın 1877'de Weimar'da prömiyeri yapılan en ünlü operasında, burada Fransız ressam Pierre Carrier-Belleuse'nin tasvir ettiği rahibeler dansı da dahil, birçok renkli sahne vardır.

Camille Saint-Saëns Paris'te orta sınıf bir ailede dünyaya geldi. Piyano çalan bir teyze, üç yaşındayken ona ilk piyano derslerini verdi ve çok hızlı bir gelişim gösterdi. Beş yaşından itibaren özel resitaller verdi ve halka açık ilk çıkışın 10 yaşında, istek üzerine Beethoven'in 32 piyano sonatından herhangi birini ezbere çalarak yaptı — özellikle Beethoven'in sonatlarının zorluğu göz önüne alındığında bu yaşta hayret verici bir manzara. Yetenekleri müzikle sınırlı değildi: Latince ve matematikte mükemmeldi; arkeolojiden astronomiye kadar uzanan konularla ciddi bir biçimde ilgilendi.

Müzik turneleri ve trajedi

1848'den 1853'e kadar Saint-Saëns Paris Konservatuvarında okudu; sonra St. Merry kilisesinde orgcu oldu. 1855'te Senfoni No. 1'in prömiyeri başarıyla yapıldı ve o sırada, Berlioz ve Rossini çapında müzisyenlerden büyük övgüler alıyordu. 1858'de, Madeleine kilisesinde (bkz. sağdaki kutu) yüksek statülü orgcu görevini üstlenmek üzere St. Merry'den taşındı.

1877'ye kadar neredeyse 20 yıl Madeleine kilisesinde kaldı; ondan sonra bağımsız çalışmayı seçerek, yalnızca Avrupa'yı değil, Kuzey ve Güney Amerika ile Uzak Doğu'yu da dolaşarak piyanist ve orkestra şefi olarak performans sergiledi.

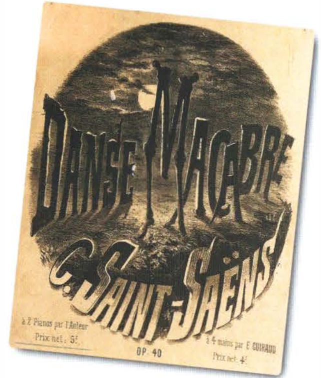
Ağırlıklı olarak eşcinselmiş gibi görünmesine rağmen Saint-Saëns 1875'te evlendi. 19 yaşındaki gelin, kendisinin yarı yaşındaydı ve evlilik tam bir felaket oldu. Çiftin iki çocuğu oldu; ikisi de 1878'de bebekken öldü (biri pencereden düşerek). 1881'de Saint-Saëns karısını terk etti ve bir daha yüzünü görmedi.

> “Bir **elma ağacının elma** ürettiği gibi **müzik** üretiyorum.”
>
> CAMILLE SAINT-SAËNS

Üretken besteci

Saint-Saëns'ın üretimi senfoniler, konçertolar, operalar (en ünlüsü *Samson ve Delilah*'tır), dinsel ve seküler koro müziği, senfonik şiirler (özellikle kemik tıkırtısını hissettirmek için ksilofon kullanan *Danse Macabre*), oda müziği, şarkılar, piyano ve org için solo kompozisyonlar, hatta sinema için müzik içermekteydi. Tuhaf bir biçimde bugün en popüler eseri, şaka olarak yazdığı ve sağlığında yayımlanmayan nükteli ve yergili *Hayvanlar Karnavalı*'dır (1886).

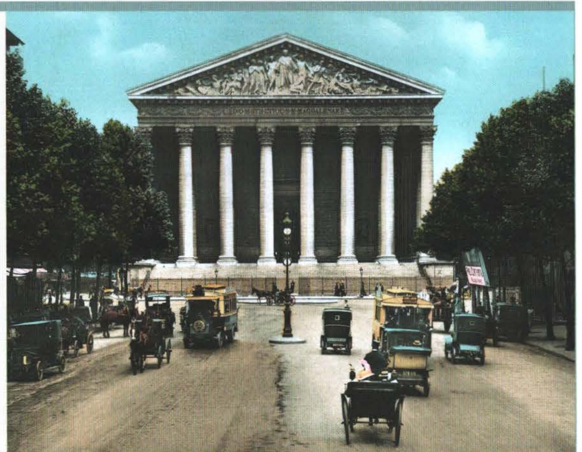
Saint-Saëns'ın müziği zarifliği, saflığı ve büyüleyiciliğiyle –özbeöz Fransız sayılan nitelikler– dikkate değerdir ama ömrünün sonunda ünü, kendi ülkesinde gerilemekteydi. Yine de, Madeleine kilisesinde resmi cenaze töreniyle onurlandırıldı. Bazı eleştirmenler onun müziğinin yüzeysel –özden çok üslupla ilgili– olduğunu düşünür ama en iyi eserleri zamanın sınavını geçti ve repertuvarın çok sevilen demirbaşları olarak duruyorlar.

△ ***DANSE MACABRE*, 1874**
Saint-Saëns'in senfonik şiiri, 12 kez tekrarlanan bir notayla (gece yarısını işareti) başlar. Ölümü temsil eden bir keman, ölüleri mezarlarından çıkıp dans etmeye çağırır.

BAĞLAM
La Madeleine

La Madeleine kilisesi (Mecdelli Meryem'e adanan), Paris'in simgelerinden biridir. Napoléon tarafından Fransız ordusunun ihtişamının bir anıtı olarak tasarlandı ve muazzam bir Roma tapınağı biçimini alır. Ne var ki, 1842'de bir semt kilisesine dönüştürüldü ve kutsandı. Muhteşem orgu, 19. yüzyılın en ünlü org yapımcısı Aristide Cavaillé-Coll tarafından tasarlandı. Saint-Saëns, 1858'den 1877'ye kadar buranın orgculuğunu yaptı. Ardılları arasında, 1896 ila 1905'te orgcu olan öğrencisi Gabriel Fauré de vardı.

MADELEINE KİLİSESİ, Y. 1910, ELLE RENKLENDİRİLMİŞ FOTOĞRAF

Georges Bizet

1838–1875, FRANSIZ

Bizet'nin kariyeri trajik bir operanın librettosunu benzer. Erken gelişmiş yeteneğe sahip olan Bizet, üne kavuşmak için mücadele etti. Ömrünün sonunda, dünyanın en popüler operalarından birini, *Carmen*'i yarattı ama başarısız olduğuna inanarak öldü.

Bir şan öğretmeninin oğlu olarak Paris'te dünyaya gelen Georges Bizet, ilk müzik eğitimini, hepsi de becerikli müzisyen olan ebeveynlerinden ve amcasından aldı. 1848'de, dokuz yaşında Paris Konservatuvarına kabul edildi ve olağanüstü bir öğrenciydi; piyano, org ve kompozisyon ödülleri kazandı.

◁ ***İNCİ AVCILARI***
Bu, Bizet'nin ilk büyük operası, eski zamanlarda bir balıkçı köyünde yaşanan bir aşk üçgeninin öyküsünü anlatan *İnci Avcıları*'nın kapak sayfasıdır.

İlk kırılmalar ve ilgi alanları

Daha önemlisi Bizet, ömrü boyunca arkadaşı ve akıl hocası olan Charles Gounod'nun –kendisinden 20 yaş büyük– gözüne girdi. Onun bir eserinden esinlenen Bizet, ilk büyük bestesini, şimdi onun en güzel orkestra partisyonlarından biri kabul edilen *Do Senfoniyi* üretti (1855). Bu eseri sağken icra edilmedi; ancak 1935'te ilk kez halka açık yayımlandı.

1857'de, İtalya'daki çalışmalarını finanse eden *Roma Ödülünü* kazandı. Orada kısa sürede bohem bir yaşam tarzının içine daldı ve o sırada esas müzikal sunumu, komik opera *Don Procopio* oldu. Bu eser, prestijli *Roma Ödülünü* alan birinin daha ciddi bir eser üretmesini bekleyen öğretmenlerinden onay almadı.

Bizet parlak bir icracıydı ama bir konser piyanisti olmak istemedi. Tiyatroya ilgisi vardı. Bu alanda ilk gerçek kaliteli operası, 1863'te prömiyeri yapılan *İnci Avcıları*'ydı. *Halk sevdi; Berlioz* (bkz. s. 108-111) da sevdi ama eleştirmenler yerden yere vurdu. *Gösteri 18* performanstan sonra kapandı.

Çalkantılı zamanlar

Bizet'nin kişisel yaşamı o sırada karmakarışıktı. 1862'de evin temizlikçi kadınından gayrimeşru bir çocuğu oldu ama bu olay örtbas edildi (yalnızca annesi ölüm döşeğinde sırrı açıkladı). Bizet daha sonra Geneviève Halévy ile evlendi. Birliktelikleri, büyük ölçüde Geneviève'in zihinsel olarak istikrarsız annesinin müdahalesi nedeniyle bazen sorunlu oldu.

Bu arada kariyeri tekliyordu. Gündelik işlerin yükü altındaydı — piyano düzenlemeleri yapma, çocuklara piyano kursları düzenleme ve diğer bestecilere yardım etme. Kendi besteleri çoğu kez aceleye geldi ya da zaman yokluğundan terk edildi. *Carmen* (1875) bütün bunları değiştirecekti. Prosper Mérimée'nin kısa romanına (bkz. aşağıdaki kutu) dayanan eserde sıcakkanlı karakterler, İspanyol ve Roman ritimler ve başrolde şarkı söyleyen Célestine Galli-Marié vardı. Yine de Bizet'nin operası, tutkuların hamlığı, kıskanç eski sevgili Don José'nin Carmen'i sahnede öldürmesi ve kadınların sigara içtiği sahneler karşısında afallayan Parisli izleyiciyi şok etti. Resitatiften çok konuşmalı diyalog olduğu için, normalde kibar yapımlara ev sahipliği yapan Opéra-Comique'te sahnelendi. Yine de Bizet'nin şaheseri, dünyanın en popüler operalarından biri oldu. Acımasız olay örgüsü ve tutkulu karakterleriyle, *verisimo* (gerçekçilik) hareketini (bkz. 183) etkiledi.

> “ **Güzel** [bir] **sanat** ama… **berbat** bir **meslek.** ”
>
> GEORGES BIZET, MÜZİK ÜZERİNE, 1867

△ **GALLI-MARIE, CARMEN OLARAK**
Burada Henri Lucien Doucet, Bizet'nin operası *Carmen*'de başrolde kadın kahraman olarak Célestine Galli-Marié'i İspanyol kıyafetleriyle tasvir ediyor. İzleyici, 1875'te prömiyeri yapılan eserin tutkusuna ve şiddetine öfkelendi.

▷ **GEORGES BIZET**
Buradaki resminde sakallı ve gözlüklü Bizet, 36 yaşında ani bir kalp krizinden öldü. Yaşamı boyunca çok az başarıya ulaştı, eserleri 20. yüzyıldan itibaren çok daha fazla ilgi çekti.

PROFİL
Prosper Mérimée

Mérimée (1803–1870) gerçek bir bilgeydi: devlet memuru, edebiyatçı, tarihçi ve çevirmendi. Tarihsel anıtların baş müfettişi olarak çalışırken, Ulusal Ortaçağ Müzesinin kurulmasında ve Carcassonne kalesinin restorasyonunda etkili oldu. Base Mérimée, Fransız anıtların resmi veritabanıdır. Yazar olarak, kısa romanın öncüsü olarak hatırlanır. 1845'te yayımlanan *Carmen*'i, 1830'da İspanya'yı ziyareti sırasında Montijo Kontesinin anlattığı bir öyküye dayanıyordu.

PROSPER MERIMEE'NİN PORTRESİ, SİMON ROCHART, 1852

Modest Musorgski

1839–1881, RUS

Rusya'nın en yaratıcı ve gelenek dışı bestecilerinden biri olan Musorgski, aile talihsizliği ve kendi kaotik yaşam tarzı nedeniyle raydan çıktı. Eserleri ancak öldükten sonra tam olarak takdir edildi.

Modest Musorgski ayrıcalıklı bir dünyada doğdu. Babası, aristokrat kökleri 9. yüzyıla dayanan zengin bir toprak sahibiydi. Mirasçılarının şanssızlığına, bu zenginlik mülklerinde bedava çalışan serflerin emeğine bağlıydı. II. Aleksandr 1861'de serfleri azat edince ailenin zenginliği büyük yara aldı.

Bu aşamada Musorgski, gelişigüzel müzik kariyerine başladı. Çocukluğunun ayrıntıları yarım yamalaktır ama St. Petersburg'un yaklaşık 400 km güneyinde Pskov yöresindeki kır malikânesinde doğdu ve harika bir müzik yeteneği gösterdi, annesinden piyano dersleri aldı. Ama askeri akademide okuduktan sonra Preobrazhensky alayına katıldı ve orduda bir kariyer kaçınılmaz görünüyordu.

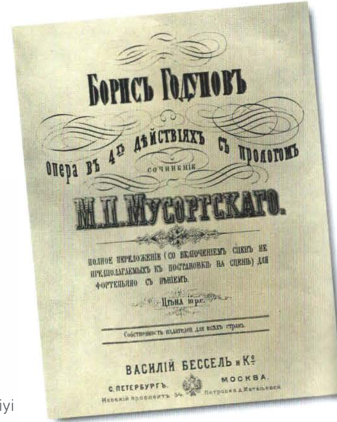
Musorgski'nin müzik tutkusu, Rus Beşleri olarak bilinen avangart besteciler grubuna katıldıktan sonra canlandı. Mily Balakirev'in (bkz. sağdaki kutu) öncülük ettiği bu grupta Alexander Borodin, César Cui ve Nikolay Rimski-Korsakov vardı. Musorgski, Balakirev'i kendisine kompozisyon dersleri vermeye ikna etti. Dersler temel bilgilerden ibaretti ama genç adamın coşkusunu ateşledi. Ordudan ayrıldı ve çeşitli projeler üzerinde çalışmaya başladı.

Kusursuz bir fırtına

İlerleme hayal kırıklığı yaratacak kadar yavaştı. 1858'de Musorgski bir zihinsel rahatsızlık biçimi yaşadı (ailesi sinir krizi dedi). Yavaş yavaş iyileşti ama mali kaygılardan giderek daha fazla etkilendi ve vasıfsız bir devlet memuru işi yapmak zorunda kaldı. 1865'te annesinin ölümünden sonra daha da kederlendi ve çok içmeye başladı; sonraki yıllarını karartacak korkunç alkolizmin kıvılcımını çaktı. Musorgski'nin önemli eserleri 1860'ların sonuna aittir. En önemli orkestra eseri *Çıplak Dağda Gece*, 1867'de üretildi ve iki yıl sonra, tamamlanmış tek operası *Boris Godunov*'un ilk versiyonu tamamlandı. İkisi de umduğu tepkiyi yaratmadı. Örneğin Emperyal Tiyatro komitesi, primadonnası olmayan, bale öğeleri olmayan, geleneksel aryaları olmayan, kesintisiz oyundan çok bir dizi tablosu bulunan operasının devrimci yapısı karşısında şaşkına döndü.

Musorgski 1874'te *Boris*'in kökten gözden geçirilmiş bir versiyonunu çıkardı kayıtsızlıkla karşılandı — yalnızca eleştirmenlerden değil, müzisyen arkadaşlarında da. Musorgski'nin sınırlı müzik eğitimi, müziğine, çağdaşlarına ters gelen pürüzlü, cilasız bir nitelik kazandırdı. Bu tersliklerden büyük ölçüde yılan besteci, kronik bir alkolik oldu ve ömrünü askeri bir hastanede tamamladı.

Musorgski'nin müziğinin çoğu, ilk önce, Rimski-Korsakov da aralarında olmak üzere iyi niyetli meslektaşlar tarafından "pürüzsüzleştirilmiş" versiyonlarıyla tanındı. Ancak 20. yüzyılda, bu düzeltmeler kaldırılınca eserlerinin ham, dünyevi dehasını izleyiciler takdir edebildi.

△ ***BORIS GODUNOV*, KAPAK SAYFASI, 1874**
Musorgski'nin bu operasının ilk versiyonu 1869'da çıktı ama Emperyal Tiyatro komitesi tarafından reddedildi. Gözden geçirilmiş bir versiyonunun 1874'te St. Petersburg'da prömiyeri yapıldı. Eser, şimdi birçok kişi tarafından şaheser sayılmaktadır.

PROFİL
Mily Balakirev

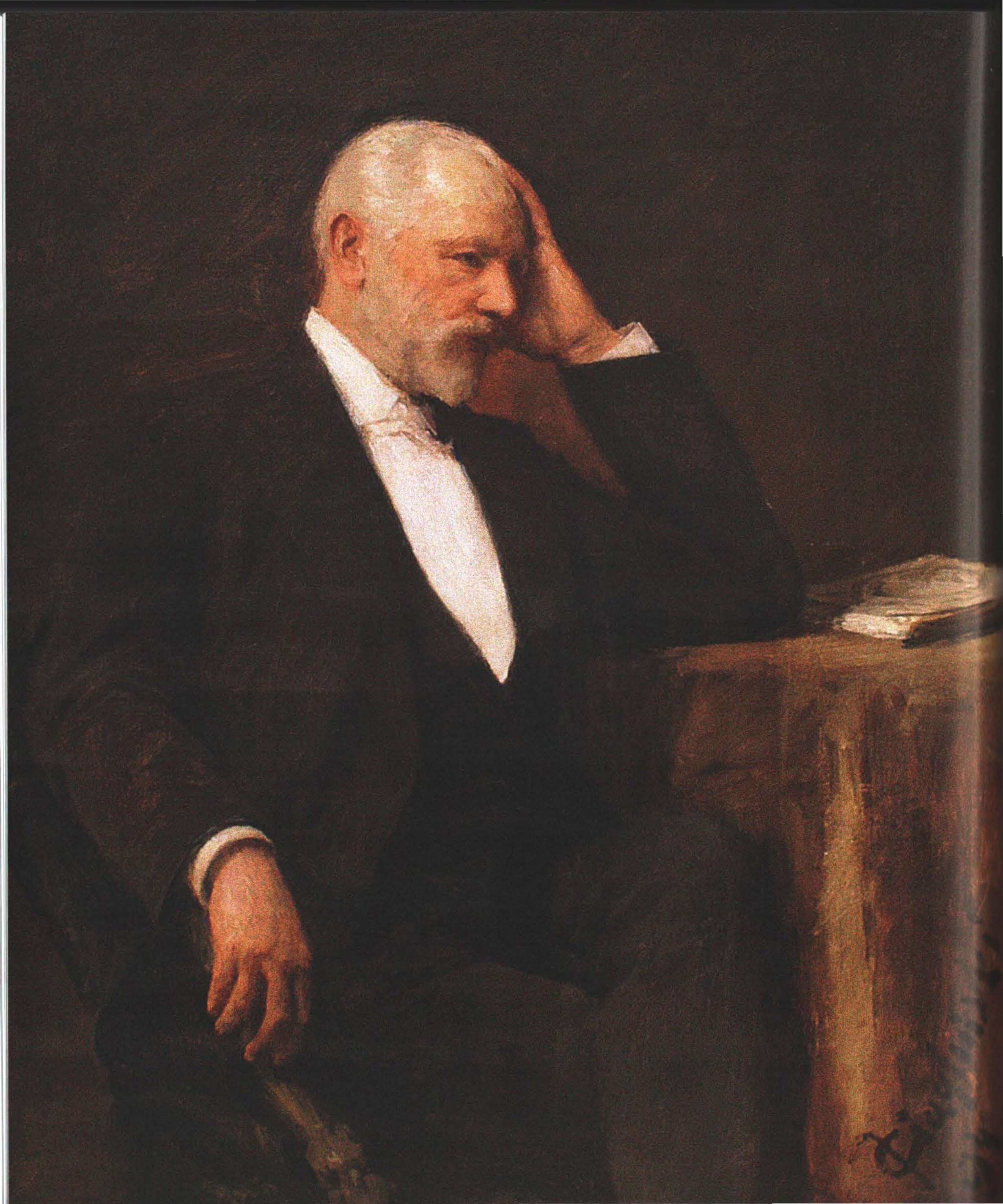
Balakirev, Musorgski'den yalnızca iki yaş büyüktü ama çok önemli etkisi oldu. Rus müziğinin arkasındaki itici güç olan Rus Beşlerinin lideriydi. Balakirev, Musorgski'ye ders vermeye razı oldu ve bu iş, en azından bir süre pürüzsüz gitti. Zirvesindeyken Balakirev iyi bir besteciydi –bir Kafkas dansını temel alan İslamey'le ünlüdür– ama koşulları, öğrencisininki kadar zorluydu. Çekinik ve kavgacı bir huyu vardı; bu durum, birçok arkadaşının uzaklaşmasına neden oldu. Demiryolu katibi olanak işini kaybetmesine neden olan bir sinir krizi de geçirdi.

◁ ***RUS BEŞLERİ*, 1871**
Bu kopya, Musorgski'nin müziğe ilgisini yeniden tutuşturan avangart besteciler grubu Rus Beşlerini gösteriyor.

▷ **MODEST MUSORGSKI, 1881**
Ilya Repin, alkolik besteciyi sağlıklı ve sabahlığıyla gösteriyor. Onun için bir şişe brendi kaçak olarak içeri sokulduktan sonra, son pozunu vermeden öldü.

Pyotr İlyiç Çaykovski

1840–1893, RUS

Rusya'nın en püpüler bestecisi olarak selamlanan Çaykovski, müziğinde Doğunun ve Batının etkilerini birleştirdi. Çalkantılı kişisel yaşamı, birçok eserinin tutkulu yoğunluğuna yansıdı.

◁ **RUBİNŞTAYN KARDEŞLER**
Rus piyanist ve besteci kardeşler Anton (solda) ve Nikolay Rubinştayn, Çaykovski'nin kariyerini önemli ölçüde etkiledi.

1840'ta Votkinsk'ta doğan Pyotr İlyiç Çaykovski, bir maden mühendisinin oğluydu. Duyarlı, hassas bir çocuktu; uzakta bir okula gönderilince, kendisini arabadan atıp eve annesine gitmeye çalıştı. Annesinin 1854'te koleradan ölmesi, onu mahvetti.

St. Petersburg'da Hukuk Okulunda genç Pyotr koroda şarkı söyledi ("Sesim muhteşem bir sopranoydu" diyordu), piyano çaldı ve beste yapmayı denemeye başladı. Yakın dostluklar da kurdu. Hem o hem küçük kardeşi Modest, eşcinseldi.

Yeni ufuklar

Okuldan mezun olduktan sonra Çaykovski, dört yıl Adalet Bakanlığında memur olarak çalıştı; ama Rus Müzik Derneğinde Nikolai Zaremba'yla yaptığı çalışmalar, gerçek mesleğinin müzik olduğunu doğruladı. 1862'de St. Petersburg Konservatuvarı kurulunca Çaykovski yazıldı. Öğretmenleri arasında, onu etkileyen kurumun müdürü Anton Rubinştayn da vardı. Çaykovski'nin umut vaat eden erken eserleri arasında Aleksandr Ostroviski'nin oyununu temel alan bir uvertür, *Fırtına* ve Friedrich Schiller'in "Neşeye Övgü" şiirinin koral bir uyarlaması vardı.

Çaykovski 1866'da Moskova'ya taşındı; Moskova Konservatuvarında bir öğretmenlik görevi teklif edilmişti. Konservatuvarın müdürü, eserlerini savunan ve onu kentin müzik ve aydın çevreleriyle tanıştıran Anton'un kardeşi Nikolay Rubinştayn'dı. 1868'de Rubinştayn, Çaykovski'nin Senfoni No. 1'ini ("Kış Rüyaları") yönetti; o sırada Çaykovski, ilk operası Voyvoda üzerinde çalışıyordu.

1869'da besteci Mily Balakirev, Çaykovski'ye Shakespeare'in *Romeo ve Juliet*'ini temel alan bir orkestra eseri yaratmasını önerdi; eserin prömiyeri 1870'te yapıldı ama sonra iki kez gözden geçirildi ve son biçimini 1880'de aldı (1886'da prömiyeri yapıldı). Burada Çaykovski, Batının yapısı ile Rus ifade tarzının bir sentezine ulaşır: Keşiş Laurence'la (Rönesans Verona'sından bir keşiş) ilişkili tema, açıkça Rus Ortodoks Kilisesinin müzikal diliyle ifade edilmekteydi.

> BAĞLAM
> **Rusya'nın ilk profesyonel bestecisi**
>
> **Çaykovski, tam "profesyonel" olan ilk Rus besteciydi. Rus Beşleri (bkz. 164) olarak bilinen beş önde gelen çağdaşı, esas olarak kendi kendilerini yetiştirmişti ve iş müzik yazmaya gelince, en iyi durumda yarı-zamanlı, en kötü durumda mükemmel amatör bestecilerdi (örneğin Borodin kimyacıydı ve Rimski-Korsakov deniz subayıydı). Çaykovski onlardan daha özgürdü — 14 yıl Nadezhda von Meck'den aldığı mali destek sayesinde.**

◁ **PYOTR İLYİÇ ÇAYKOVSKİ, 1894**
Çaykovski'nin yaşamının sonuna doğru yapılan bu portresi, bestecinin sıkıntılı, melankolik eğilimini yakalıyor. Öldükten sonraki yıl tamamlandı.

▷ **DİPLOMA, 1865**
Çaykovski'nin 1862'de kaydolduğu St. Petersburg Konservatuvarından aldığı diploma; okulun müdürü Anton Rubinştayn'dı.

> **"Esin, tembelleri** isteyerek **ziyaret etmeyen** bir **misafirdir."**
>
> PYOTR İLYIÇ ÇAYKOVSKİ

ÖNEMLİ ESERLER

1866
Senfoni No. 1, Op. 13 ("Kış Rüyaları"), hüzün ve özlemle dolu hassas bir eserdir.

1876
İlk bale partisyonunu, oldukça dramatik, neredeyse Wagnerci bir eser olan *Kuğu Gölü*'nü tamamlar.

1878
Eugene Onegin, Op. 24, Puşkin'in şiirini temel olan bir opera, Çaykovski için büyük kişisel önem taşır.

1880
1812 Uvertürü, Op. 49'u tamamlar.

1892
Çaykovski'nin son balesi *Fındıkkıran*, Op. 71, sihirli masalı lirik müzikle akla getirir.

1893
Çaykovski'nin son senfonisi Senfoni No. 6, Op. 74, trajediyle yüklü gibi görünür ve çarpıcı bir biçimde özgündür.

△ **ANNA PAVLOVA, 1911**
John Lavery'in bir tablosundan bu ayrıntıda, zarif Rus balerin, Çaykovski'nin en çok hayranlık uyandıran eserlerinden biri olan *Kuğu Gölü*'nde tasvir edilir.

Bu arada Çaykovski'nin kişisel yaşamı trajediyle doluydu. Yıllar içinde birçok genç erkekle, bazen öğrencileriyle ve daha sonra yeğeniyle ilişkisi olmuştu. *Romeo ve Juliet*'i yazarken bir konservatuvar öğrencisiyle ilişkisi vardı ve 1873'te intihar etti. Çaykovski şunları yazdı: "Bana öyle geliyor ki, hiç kimseyi onun kadar güçlü sevmedim... ve onun hatırası benim için kutsaldır!"

Çaykovski'yi 1876'da yeni etkilenmeler bekliyordu. Paris'i ziyaret ettiğinde, Georges Bizet'nin yeni operası *Carmen*'i izlemeye gitti; operanın Kader motifi, müzikal olduğu kadar felsefi olarak da bir etki yarattı. Sonra, Wagner Festivalinin açılışında müzik eleştirmeni olarak Almanya'da Bayreuth'u ziyaret etti. Gözde Wagner operası Lohengrin'di; *Kuğu Gölü* üzerindeki etkisi çok büyüktü. 1877'de bu balenin prömiyerinde bir eleştirmen, Çaykovski'nin partisyonunu "çok fazla Wagnerci" saydı. *Kuğu Gölü*, Çaykovski'nin birkaç yıl önce kız kardeşi Aleksandra Davidova'nın çocukları için tasarladığı küçük bir balenin üzerine inşa edildi. Kız kardeşinin evinde, kendi evinde olmayan aile atmosferini yaşayabiliyordu.

Talihsiz bir evlilik

Kuğu Gölü'nün prömiyerinden hemen sonra Çaykovski'nin kişisel yaşamında bir kriz daha çıktı. Kısmen ailesini söylentilerden korumak için ama aynı zamanda Modest'e anlattığına göre, "eşcinsellik ile pedagoji uyum içinde birlikte olamayacağı" için evlenmeye karar verdi. Başka bir öğrenciye, kemancı Josif Kotek'e âşık olmuştu; daha sonra Keman Konçertosunu onun için yazdı (Kotek, ilişkileri açığa çıkar korkusuyla prömiyerine gitmeyecekti). Ama 1877'de Çaykovski, eski bir öğrenciden, Antonina Milyukova'dan aşk ilan eden çarpıcı mektuplar aldı. Puşkin'in şiirini temel alan ve Tatyana'nın Onegin'e bir aşk mektubuyla yaklaştığı *Eugene Onegin* operasının, bu olaydan esinlendiği düşünülüyor. Çaykovski, usulüne uygun olarak Antonina ile evlendi.

Evlilik bir felaket oldu. Çaresiz kalan besteci, zatürre kapıp doğal nedenlerle ölmüş gibi görünmek için Moskova Irmağına girerek intihar etmeye kalkıştı. Sonunda, nezle bile olmadı. Ama ağır bir sinir krizi geçirdi. Çift kısa sürede ayrıldı ama hiçbir zaman fiilen boşanmadı.

Daha ümit verici bir ilişki, aynı şeklide tuhaf bir yolla geldi. 1876'da, bir demiryolu kodamanının dul karısı Nadezhda von Meck, Çaykovski'ye müzik siparişi vermeye başlamıştı; ona yıllık bir ödenek ayırıp, kendisini tamamen beste yapmaya adamasını olanaklı kıldı. Çift, hiç karşılaşmama konusunda anlaştı; iki kez tesadüfen yüz yüze geldiler ama konuşmadan birbirinin yanından geçip gittiler. 14 yıl dostlukları 1200'den fazla mektupla devam etti. Çaykovski, Senfoni No. 4'ü –güçlü bir Kader motifinin karakterize ettiği bir eser– gizlice ona ithaf etti.

Bugün Keman Konçertosu, Piyano Konçertosu No. 1, *Eugene Onegin* ve bale partisyonları kadar popüler eserlerin kabul edilmesi uzun bir zaman aldı. 1880'de Rusya'nın Napoléon karşısındaki zaferini

TEKNİK
Birleşen etkiler

Çaykovski, Mozart yapılarının, Chopin duyarlılığının ve Wagner gücünün Avrupai etkileri ile bariz Rus öğeleri –Örneğin Rus dilinin ve halk şarkılarının akışından ve Ortodoks kilise korolarının zengin çalgısız armonilerinden etkilenen ezgiler– görünürde kolay bir biçimde harmanladı. Bu nedenle müziği, çoğu kez Doğu ile Batı arasında bir köprü olarak görülür. Bu, oldukça yaratıcı, renkli orkestrasyonla birleşip, fiilen evrensel çekiciliği olan müzikal bir dil yaratır.

***KİLİSEDE KORİSTLER*, VLADİMİR EGOROVİC MAKOVSKY, 1870**

kutlamak için Nikolay Rubinştayn'ın önerisiyle yazılan *1812 Uvertürü*, Çaykovski'nin tanınmasını sağladı — eserden her zaman nefret etmesine rağmen.

Uluslararası övgü

1880'ler boyunca artık şöhret olan Çaykovski çok gezdi ve çok yazdı. 1885'te Moskova'nın dışında, Klin'e yakın kırsal kesimde bir ev satın aldı; burada kendisini "neşeli, memnun ve huzurlu" ilan etti. Bu dönemin eserleri arasında *Çereviçki* ve *Büyücü Kadın* operaları ile Bayron'ın şiirini temel alan "Manfred" Senfonisi vardı.

Çereviçki'nin prömiyeri ilk orkestra şefliği girişimiydi ve kariyerine muhteşem bir ilave olduğu anlaşıldı. Moskova'da kendi müziğinin oldukça başarılı bir konserini yönetti; sonra önemli bir Avrupa turuna çıktı, Brahms'la, Grieg'le ve Dvořák'la tanıştı. 1891'de New York'ta yepyeni Carnegie Hall'de ilk konseri yönetti.

Rusya'da yeni besteleri Beşinci Senfoni ile *Uyuyan Güzel* balesiydi — Uyuyan Güzel, koreograf Marius Petipa ile birlikte geliştirildi ve prömiyeri 1890'da St. Petersburg'da Mariinsky Balesinde yapıldı. En güzel operalarından biri olarak gördüğü *Maça Kızı*'nın soğuk karşılanması, Çaykovski'yi hayal kırıklığına uğrattı.

Son yıllarında Çaykovski ulusal bir hazine oldu ve yurtdışında dünyanın yaşayan en büyük müzisyenlerinden biri olarak övüldü. 1890'ların başında hâlâ düşüncelerle ve planlarla doluydu; *İolanta* operasını, *Fındıkkıran* balesini ve yeğeni Vladimir ("Bob") Davydov'a ithaf ettiği Senfoni No. 6'yı ("Patetik") yazmakla meşguldü. Çaykovski'den 30 yaş küçük olan Vladimir, bestecinin takıntılı ama sonunda yıkıcı aşkının konusuydu.

1893'te senfoninin prömiyerinin yapıldığı günlerde Çaykovski, St. Petersburg'da gözde restoranında bir akşam kolera kaptı. Hastalığın ölümcül olduğu anlaşıldı. İntihar etmek için bilerek kaynatılmamış su içmiş olabileceğine dair tahminler vardır. Kesin bir sonuca ulaşılmadı.

△ ***UYUYAN GÜZEL***
1890'a ait bu fotoğraf, Çaykovski'nin en büyük balelerinden birinin, *Uyuyan Güzel*'in ilk gösteriminin oyuncu kadrosunu gösteriyor.

▷ ***1812 UVERTÜRÜ*, KAPAK**
Alışılmadık ölçüde ağdalı uvertür – Rusya'nın Napoléon karşısındaki zaferine işaret eder – Çaykovski'yi ilgi odağı yaptı.

> "**Geçmişten pişmanlık** duymak, **gelecekte umut** etmek ve **şimdiden hiç memnun** olmamak: Ömrümü bunları yaparak geçirdim."

PYOTR İLYİÇ ÇAYKOVSKİ, KARDEŞİ ANATOLİ'YE BİR MEKTUPTA, 1878

Antonín Dvořák

1841–1904, ÇEK

Dvořák yıllarca mücadele ettikten sonra yükselip, önde gelen bir besteci oldu. Halk danslarından operaya kadar değişik esin kaynaklarından beslenen Dvořák, bir Bohemya ulusal müzik üslubu oluşturdu ve daha sonra bir ABD üslubu da yarattı.

Antonín Dvořák'ın müziği klasik formlar ile halk dansları arasında, büyük ölçekli vizyonlar ile mahremiyet arasında, kahkaha ile gözyaşları arasında eşsiz bir denge tutturur. Çok çeşitli kaynaklardan esinlenen, farklı bir müzikal sese bürünen bu müzik, bazen, melodik yüzeyinin altında gerçek karanlığı gizler.

Erken yetenek ve çok-yönlülük

Prag'a yakın Nelahozeves köyünde doğan Antonín, daha 18 yaşında iyi bir müzisyendi. Baş çalgısı viyolaydı — Mozart ve Schubert de dahil önde gelen birçok bestecinin tercih ettiği çalgı. Aynı zamanda iyi bir kemancı, piyanist ve orgcuydu ve beste yapmayı doğal bir iş gibi gören biriydi.

Prag'da org dersleri alarak, babasından sonra aile işini sürdürme baskısından kurtuldu: iyi bir halk müzisyeni ve zither çalgıcısı olmasına rağmen (o müzik dünyasında etkileri oğluna getirdi), büyük Dvořák kasaptı.

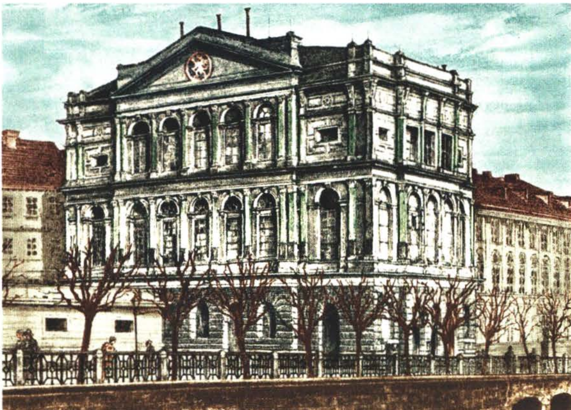
Antonín 11 yıl, Geçici Tiyatronun (daha sonra Ulusal Tiyatro) orkestrasında viyola bölümünde çaldı; orkestranın şefi, Çek ulusal besteci Bedřich Smetana'ydı. Dvořák'ın, 1863'te Wagner'in orkestra şefliğini yaptığı bir konserde görev aldığına inanılıyor. Daha sonra "yüce küçük adamın yüzünü arada bir görme şansını yakalamak için [Wagner] sokaklarda yürürken" onu izlediğini hatırlıyordu.

Çok-yönlü genç Dvořák, piyano dersleri vererek gelirine takviye yaptı — öğrencilerinden birine, Josefina Cermáková'ya âşık oldu. Aşkı ne yazık ki karşılık bulmadı. Müziğinin parlak yüzeyinin altında bir kalp kırıklığı duygusunun görünmeye başlaması bu noktada olabilir. Yine de 1873'te Josefina'nın kız kardeşi Annayla evlendi ve çift, kısa sürede büyük bir aile olmaya başladı.

Ama o sırada Dvořák'ın mali durumu vahimdi. 1875'te fakir genç sanatçılar için Avusturya Devlet Bursuna başvuru olarak 15 önemli beste gönderilirken "Praglı Anton Dvořá, 33 yaşında, müzik öğretmeni, tamamen muhtaç" olarak tarif edildi. Üç kez, 1874, 1876 ve 1877'de ödül kazandı. Jüride şef Johann Herbeck, eleştirmen Eduard Hanslick ve besteci Johannes Brahms vardı; Brahms, Dvořák'ın "ustalığına ve yeteneğine görünür bir biçimde yenik düştü."

▷ **CERMAKOVA KARDEŞLER**
Bu portre Josefina Cermáková (ayakta duran) ve piyanonun başında oturan kız kardeşini, daha sonra Dvořák'ın karısı olacak Anna'yı gösteriyor.

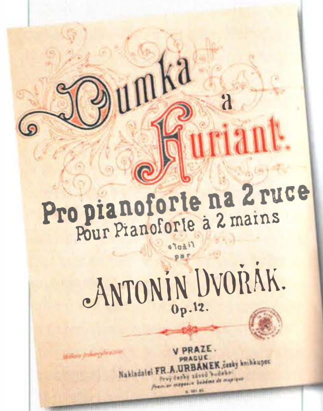

◁ **GEÇİCİ TİYATRO, PRAG**
Dvořák'ın yıllarca müzik çaldığı Geçici Tiyatro 1862'de inşa edildi. 1881'de Ulusal Tiyatro açılana kadar geçici bir tiyatroydu.

BAĞLAM

Müzikal milliyetçilik

Dvořák, 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa'yı silip süpüren kültürel milliyetçilikten güçlü bir biçimde etkilendi. Buna, Polonya halk danslarının dilini Paris salonlarına sokan Chopin ve Çingene müziğini fark edilir ölçüde Macar ulusal üslubuna dönüştüren Liszt öncülük etti. Eğilim Rusya'ya (Rus Beşleri olarak bilinen beş besteci aracılığıyla), Norveç'e (Grieg'le) ve Dvořák'tan önce Smetana'nın savunduğu Çekoslovakya'ya yayıldı. Dvořák'ın sevdiği ve senfonik şiirlere ve operalara dönüştürdüğü efsaneler, Bohemya'nın doğal güzellikleriyle ve çocukken işittiği halk müziğiyle derinden bağlantılıydı.

DVORAK'IN SLAV DANS MÜZİĞİ *DUMKA VE FURIANT*'IN, OP. 12, KAPAK SAYFASI

▷ **ANTONIN DVORAK**
Meslek yaşamı süresince Dvořák, hemen fark edilir bir müzikal ses geliştirdi. Müziğinden ötürü çok onurlandırıldı; Prag'da Charles Üniversitesinden ve İngiltere'de Cambridge Üniversitesinden fahri doktora unvanları aldı.

△ ***RUSALKA***
Antonín Dvořák'ın en dikkate değer operası *Rusalka*'nın bu 2006 yapımı, Prag Ulusal Opera Evinden alınmıştır. Eser, Hans Christian Andersen'in peri masalı *Küçük Deniz Kızı*'nı andırır ve rapsodi tarzı şiirsel müzik içerir.

Cesaret alan Dvořák orkestra işini bıraktı, çabalarını iki katına çıkardı ve 1875'te üç oda müziği eserini, bir şarkı dizisini, Beşinci Senfonisini ve *Yaylı Çalgılar İçin Serenat*'ı bitirdi. Arkadaş olduğu Brahms onu ilk *Slav Dansları* setini sipariş eden yayımcı Fritz Simrock'la tanıştırdı.

Ün ve engeller

Çok geçmeden Dvořák gerçek tanınmanın ilk tadını almaya başladı. Ne var ki, bu sırada bile ilerlemesi inişli çıkışlı oldu: Örneğin 1879'da, Avrupa'nın en ünlü kemancısı, Brahms'ın arkadaşı Joseph Joachim (bkz. s. 158) bir keman konçertosu yazdı. Joachim –memnun edilmesi zor olduğu biliniyordu– eseri çalmayı reddetti.

Romantik müzikte "muhafazakâr" Brahms ile "ilerici" Wagner, yelpazenin karşıt uçlarındaydı. Dvořák ikisinden de etkilendi. *Rusalka* (1901) da dahil, operaları Wagnerci göndermelerle doludur. Erken oda müziğinde ve senfonilerinde (özellikle No. 4) bile, Wagnerci büyük jestler ve sevdiği Wagner operası *Tannhäuser*'in (1845) yankıları vardır. Ama Dvořák'ın 1880'lerdeki eserlerinin bir kısmının, Brahms'la güçlü benzerlikleri vardır. Örneğin Senfoni No. 6'nın birinci ve son bölümü, özellikle duygu durumu, anahtar, tempo, orkestrasyon, tema ve motif bakımından Brahms'ın Senfoni No. 2'sini akla getirir.

İngiltere prömiyerleri

Bu arada Dvořákların evliliği mutlu ve verimliydi; dokuz çocuklarının altısı hayatta kaldı. Dvořák'ın arkadaşı Çaykovski, Anna'yı "sade, sevimli bir kadın ve muhteşem bir ev hanımı" olarak niteledi. Yine de Dvořák'ın baldızına sevgisi aklından çıkmadı. Çello Konçertosunun (1894-1895) yavaş bölümü, onun ölümünden sonra onun sevdiği bir şarkıdan alıntı yapan bir övgüydü. Brahms eseri dinledikten sonra, "Çello için böyle bir konçerto yazmanın olanaklı olduğunu bilseydim ben kendim denerdim" dedi.

Bu konçertonun dünya prömiyeri, Senfoni No. 7 (1885) ve *Requiem* (1890) gibi, Dvořák'ın son derece popüler ve nüfuzlu olduğu İngiltere'de yapıldı. Edward Elgar ve Samuel Coleridge-Taylor gibi bestecilerin, ona büyük bir borcu vardı.

1891'de Dvořák'a –artık sekiz senfoninin bestecisi, fahri doktoraların sahibi ve Prag Konservatuvarında kompozisyon profesörü– New York'ta yeni bir Ulusal Konservatuvarın müdürü olma şansı sunuldu. Burada, onun fiili işvereni, iyiliksever Jeannette

“ **Lokomotifi icat** edebilseydim **tüm senfonilerimi** vermeye razı olurdum. ”

ANTONIN DVORAK

TEKNİK
Bir Bohemya üslubu yaratmak

Dvořák'ın kompozisyonlarına, genellikle doğrudan aktarmadığı fiili halk şarkılarından çok, Çek halk müziğinin atmosferi, ritimleri ve duygusal mizacı sızdı. Bohemya halk müziğinin dans formları, canlı ritimleri ve büyülü ezgileri, onun dilinin bir parçası oldu. *Slav Dansları* ve "Dumky" Üçlüsü (1891) birincil örnektir: Üçlemenin bölümleri, geleneksel bir halk dansı olan *dumky*'de bulunan yavaş ve hızlı bölümlerin almaşıklığına dayanır.

ÇEK HALK DANSLARI, GRAVÜR, 19. YÜZYIL

Thurber'in kafasında başka bir iş vardı. Dvořák fark edilir bir Bohemya üslubu, müzikal bir ulusal kimlik yaratmıştı; Norveç için Grieg'e ya da Macaristan için Liszt'e denkti. Bu tür üsluplar modaydı, etkiliydi ve bir ulusal gurur kaynağıydı. Thurber, Dvořák'ın bir ABD eşdeğerini uydurabileceğini umuyordu.

Yeni ve eski dünyalar

Dvořák geldikten kısa süre sonra Thurber, Longfellow'un epik şiiri *The Song of Hiawatha*'nın (*Hiawatha'nın Şarkısı*) bir kopyasını ona verdi ve bundan büyük bir ABD operası yaratabileceğini öne sürdü. Dvořák, ABD müzikal seslerinin uygun kaynaklarını araştırdı. Çok geçmeden tam olarak neyin gerekli olduğunu bulduğunu ilan etti: Afrikalı-Amerikan ilahileri (*Hiawatha*, Amerikalı Kızılderililerle ilgili olmasına rağmen).

Ne yazık ki, librettosunun Konservatuvarda bir komiteden onay alması gerekiyordu ve sunulan metinleri, yalnızca kendilerinin bildiği nedenlerle yeterli bulmadılar. Dvořák sonunda opera malzemesini farklı bir projeye akıttı: Senfoni No. 9, "Yeni Dünyadan." 1893 prömiyeri üzerine *The New York Herald*'da Dvořák ile yapılan bir röportaj, besteciden şunları aktardı: "İkinci bölüm... aslında daha uzun bir eserin, yazmayı önerdiğim ve Longfellow'un *Hiawatha*'nın temel alacak bir operanın ya da bir kantatın taslağı ya da etüdüdür... Senfoninin şerzosunu, *Hiawatha*'da Kızılderililerin dans ettiği şenlik sahnesi çağrıştırdı."

Sonunda sıla özlemi çeken Dvořák 1895'te Prag'a dönüp kentin Konservatuvarının müdürü oldu. Son yıllarında opera ve senfonik şiir bestelemeye odaklandı; bunların arasında *Altın Çıkrık* ve *Öğle Cadısı* da vardı. 1897'de, iyi bir müzisyen olan kızı Otilie, gözde öğrencisi besteci Josef Suk'la (bkz. s. 269) evlendi; aile, Dvořák 1904'te 62 yaşında ölene kadar yakın kaldı. Otilie, ertesi yıl, 27 yaşında öldü. Suk'un "Asrael" Senfonisi, hem karısına hem onun babasına saygı göstergesiydi.

Dvořák'ın mirası hâlâ güçlüdür. Çek müziği varisleri, Suk ve Leoš Janáček'ti. ABD'li besteciler Copland, Barber, Ives ve Bernstein'ın 20. yüzyılda sahiden ulusal bir üslup meydana getirdiklerini görmekten gurur duyabilirdi.

ÖNEMLİ ESERLER

1875
Beş bölümlü *Yaylı Çalgılar İçin Serenat*, neşeyle ve halk dansı ritimleriyle dolu lirik bir eserdir.

1878–86
Slav Dansları, Kitap 1 ve Kitap 2, Bohemya dans formlarını model alan renkli eserlerdir.

1887
Muhteşem La-majör Piyano Beşlisi No. 2'de piyano ve yaylı çalgılar dörtlüsü senfonik bir genişlik yaratır.

1893
Senfoni No. 9, "Yeni Dünyadan," geleneksel ilahilerden alınan temalardan yararlanır.

1895
Dvořák'ın Çello Konçertosu, hem kahramanlık hem trajedi imaları olan büyük ölçekli bir eserdir.

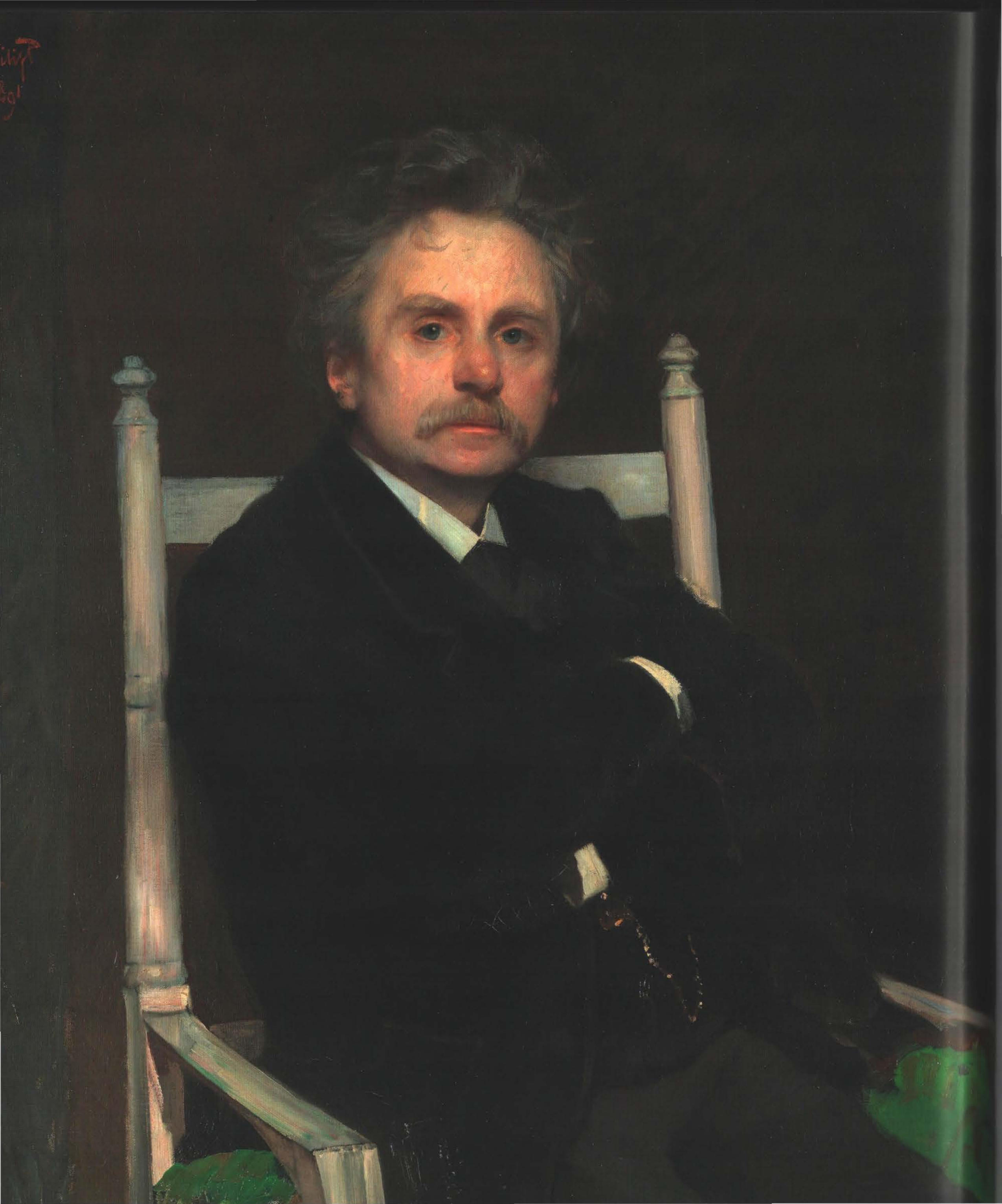
1901
Dvořák'ın sihirli operası *Rusalka*, Wagner'in opera tekniklerinden çok etkilenir.

△ **KAPAK, "YENİ DÜNYADAN"**
Senfoni No. 9, "Yeni Dünyadan," Dvořák'ın farklı dramatik üslubu ile Afrikalı-Amerikan ilahilerinden alınan temaların etkisini harmanlar.

◁ **DVORAK AİLESİ, 1892**
Dvořáklar, burada, ABD'ye geldikten hemen sonra resmediliyor. Antonín, New York'ta ABD müziğinin hamisi Jeanette Thurber'in 1885'te kurduğu Ulusal Müzik Konservatuvarının müdürü olarak atandı.

Edvard Grieg

1843–1907, NORVEÇLİ

Norveç'in en büyük bestecisi Grieg, romantik gelenekte yetişti ve halk malzemesini kullanarak, kendi ülkesinin müziği için ulusal bir kimlik geliştirdi. Aynı zamanda uluslararası üne sahip bir konser piyanistiydi.

◁ **BERGEN, NORVEÇ**
Grieg'in doğup büyüdüğü Bergen'in bu manzarası, büyük bestecinin kendi eskiz defterinden alınmıştır.

Edvard Grieg'in ailesinin İskoç kökleri vardı. Büyük-büyük babası Alexander Greig 1760'larda Norveç'e geldi ve soyadını değiştirip Grieg yaptı. Batı kıyısında Bergen'e yerleşti ve ailesi kısa sürede zenginleşti. Edvard'ın babası John, İngiliz konsolosluğu görevini yürütüyordu; annesi Gesine ise yerel bir valinin kızıydı. Her iki ebeveyni müzikle epeyce ilgiliydi; bu yüzden Edvard erken yaşta becerilerini geliştirmeye teşvik edildi. Gesine, altı yaşından itibaren Edvard'a piyano dersleri verdi ve onlu yaşlarında beste yapmaya başladı.

1858'de Griegleri, Norveç'in en ünlü müzisyenlerinden biri, kemancı Ole Bull ziyaret etti. Edvard'ın dinledikten sonra, çocuğun ebeveynlerine onu Leipzig Konservatuvarına göndermelerini önerdi. Grieg daha sonra oradan nefret ettiğini iddia etti yine de besteci Ignaz Moscheles'in öğrettiklerinin yararını gördü; Schumann'ın müziğini de, özellikle dul karısı Clara'nın icrasını dinledikten sonra, sevdi.

◁ **EDVARD GRIEG, 1891**
Grieg ilk önce Mendelssohn ve Schumann'ın eserlerinden etkilendi ama daha sonra müziğini çok etkileyen Norveç halk ezgilerinden esinlendi.

Bu sırada Grieg'in iddiası bir konser piyanisti olarak kendini kabul ettirmekti ama müzik eğitiminden memnun olmadı ve 1863'te daha ileri eğitim için Kopenhag'a gitti. Orada İskandinav romantik okulunun lideri Niels Gade'den tavsiyeler aldı. Gade, Grieg'e cesaret verdi ama az miktarda beste yaptığı için de azarladı.

Daha iyisi Grieg, şarkıcı kuzeni Nina Hagerup'la tanıştı ve nişanlandı. Çift 1867'de evlendi.

Belirleyici bir hamle

Grieg'in Kopenhag'a taşınma kararı, önemliydi. Kent, hem Danimarka'nın hem Norveç'in kültür merkeziydi. 1814'ten önce Norveç, Danimarka Krallığının bir parçasıydı. Ondan sonra İsveç'le, 1905'e kadar süren siyasal bir birlik içine girdi ama Danimarka etkisi devam etti. Örneğin Danca, 19. yüzyılın çoğunda Norveç'te standart yazı diliydi; hatta ülkenin başkenti Christiania (daha sonra Oslo) adını bir Danimarka kralından almaktaydı. Ne var ki, tutumlar değişmeye başlıyordu. Romantik bir milliyetçi hareketin büyümesi, birçok Norveçlinin kendi

BAĞLAM

Halk müziği

Grieg'in halk müziğine ilgisi, ülkesini bağımsızlığa doğru götüren milliyetçi hareketle yakından bağlantılıydı. İlk uyarıcı, besteci arkadaşı Rikard Nordraak'dan geldi ve 1869'da Ludvig Lindeman'ın halk müziği derlemesiyle karşılaşınca güçlendi. Coşkuyla dolan Grieg, bu ezgilerden kendi düzenlemelerini üretmeye koyuldu ve *25 Norveç Halk Şarkısı ve Dansı*, Op. 17, olarak yayımlamaya koyuldu. Meslek yaşamının sonuna kadar bu tip malzemeden esinlenmeye devam etti ve canlı *Slåtter* –köylü keman-ezgilerinin piyano versiyonları– ile doruğuna ulaştı. Burada *Grieg*, geleneksel *Hardanger* kemanının çift-ses tekniğini taklit etti.

HARDANGER KEMANI: AĞAÇ, ABANOZ, SEDEF, KEMİK; 1786

“ **Karla** doldurulmuş **pembe** bir **şeker yemek** [gibi] ”

CLAUDE DEBUSSY, GRIEG'İN MÜZİĞİNİ DİNLEYİNCE

PROFİL
Henrik Ibsen

İbsen (1828–1906) Norveç'in en büyük oyun yazarıydı ve *Hedda Gabler*, *Bir Bebek Evi* ve *Yapı Ustası* gibi çığır açıcı düzyazı dramlarıyla ünlüydü. Kariyerinin başında, ülkesinin Viking dönemindeki büyüklüğünden esinlenen manzum oyunlar da yazdı ve bunlar, o zamanın opera bestecilerinin dikkatini çekti. Ama Ibsen'in müzik dünyasıyla en güçlü bağlantısını, 1867'de yazılan *Peer Gynt* sağladı. Ona özgü bir müziğin yararlı olacağına karar verdi ve Grieg'i, bu müziği beslemeye davet etti.

***PEER GYNT*'TEN İLLÜSTRASYON, ARTHUR RACKHAM, 1936.**

▷ **EDVARD VE NINA GRIEG**
Burada Edvard'ın bir piyanosunun önünde gösterilen çift, 1867'de evlendi. Soprano şarkıcı olan Nina, kocasının eserlerinin ana yorumcularından biri oldu.

ülkeleri için ayrı bir kültürel kimlik formüle etmeye çalışmasına yol açtı. Bu eğilim tüm büyük sanat dallarını –müzik, edebiyat ve resim– etkiledi.

Müzikte, kırsal alanlarda varlığını sürdüren eski halk şarkılarını ve danslarını yeniden keşfetme ve arıtma girişimleri vardı. Grieg'in bu alana ilgisini, Rikard Nordraak'la arkadaşlığı ateşledi; Rekard'ın Norveç halk müziğine duyduğu tutku, yurtsever gayretiyle birlikte, Edvard'ın üzerinde derin bir iz bıraktı: "Aniden gözümdeki bir sis perdesi kalkmış gibiydi ve ne istediğimizi biliyordum." Nordraak 23 yaşında veremden öldü –Grieg onun onuruna bir cenaze marşı besteledi– ama etkisi devam etti.

Piyano şaheserleri

1866'da Grieg Norveç'e dönüp başkente yerleşti ve amatör bir orkestranın, Christiania Filarmoni Orkestrasının kontrolünü aldı. İlk büyük besteleri bu döneme aittir. 1867'de *Lirik Parçalar*'ın ilk cildini, solo piyano için sekiz kısa parçadan oluşan bir koleksiyon yayımladı. Çoğu kez minyatürcü olarak nitelenen Grieg kısa, melodik kompozisyonlarda uzmanlaştı. Kuşkusuz, *Lirik Parçalar*, repertuvarının en popüler ve kârlı bölümlerinden biriydi ve öyle kaldı. Sonunda, toplam 66 parça içeren 10 cilt yayımladı. Bu bestelerin çok büyük bölümü 1880'lerde ve 1890'larda üretildi; son cilt 1901'de çıktı.

Grieg, daha büyük projelerle de ilgilendi. 1868'de en güzel uzun eserini, La-minör Piyano Konçertosunu tamamlamıştı. Bu, Schumann'ın 1845 tarihli Piyano Konçertosuyla benzerlikler taşır; Grieg, o konçertoyu, kocasının ölümünden iki yıl sonra 1858'de Clara Schumann'dan dinlemişti. Grieg'in konçertosu, Schumann'ın etkisi dışında, halk müziğine artan bir ilginin işaretlerini de içermekteydi. Üçüncü bölüm, kırsal Norveç'te enerjik bir halk dansı olan halling'in yankılarını taşıyordu. Geleneksel Hardanger kemanının (bkz. s. 175, kutu) taklitleri de vardı. Edvard, bunu, bu çalgıda bir virtüöz olan Ole Bull'dan öğrenmişti. Hardanger kemanının sekiz teli –standart bir kemanın iki katı– vardı ve bu, kemancının çift ses yapmasını (iki notayı eşzamanlı çalma) kolaylaştırmaktaydı.

Edebiyatla işbirliği

1870'lerde Grieg Norveçli yazarlarla çalışmaya başladı. Bjørnstjerne Bjørnson'la bir opera çıkarma girişimleri başarısız oldu ama Henrik Ibsen'le ilişkisinin daha verimli olduğu anlaşıldı (bkz. soldaki kutu). Grieg, Ibsen'in bir peri masalına dayanan olağanüstü oyunu *Peer Gynt*'e müzik yazdı. Oyun 1876'da başarıyla sahnelendiğinde, onun 90 dakikalık partisyonu kullanıldı. Grieg daha sonra ondan sekiz bölümü çıkarıp, kendi konser repertuvarına eklenen iki orkestra süiti (Op. 46 ve Op. 55) oluşturdu. *Sabah Hali* ve *Dağ Kralının Cehenneminde* gibi parçalar da dahil (ikisi de Süit No. 1'den) bu keyifli kompozisyonlar hızla popülerlik kazandı ve halkın gözdesi olmaya devam etti.

Grieg şarkılarında çok farklı bir türden edebi kaynaklar kullandı. Meslek yaşamı boyunca bunlardan yaklaşık 170 adet besteledi ve bunların çoğu karısı Nina'dan esinlendi ve onun tarafından yorumlandı. Bununla birlikte, en ünlü örnekleri, Grieg'in tek şarkı dizisi *Haugtussa*'daydı (*Dağ Kızı*, Op. 67). Bu, Grieg'in eserlerine hayran olduğu simgeci yazar Arne Garborg'un epik şiirlerine dayanmaktaydı. Besteci, üç uzun yılı bu mistik aşk öyküsünün özünü tam olarak nasıl ileteceğini enine boyuna düşünerek geçirdikten sonra, kadın sesi ve piyano için sekiz şarkılık zarif bir dizi halinde damıttı. Son şarkı ilk kez, Norveç'in ünlü

ÖNEMLİ ESERLER

1867
Lirik Parçalar'ın ilkini yayımlar. Sonunda solo piyano için bu kısa eserlerden 10 koleksiyon tamamlayacak.

1868
En ünlü uzun eserini, birçok kişinin en güzel bestesi saydığı La-minör Piyano Konçertosunu bitirir.

1875
Ibsen'in *Peer Gynt*'i için özel müziği yazar. Bu, ertesi yıl sahnede icra edilecek.

1884
Yazar ve filozof Ludvig Holberg'in iki yüzüncü doğum yıldönümünü kutlamakla görevlendirilir ve beş bölümlü dikkate değer bir dans süiti üretir.

1895
Tek şarkı dizisi, Arne Gorborg'un bir dizi şiirini esas alan Op. 67 *Haugtussa* üzerinde çalışmaya başlar.

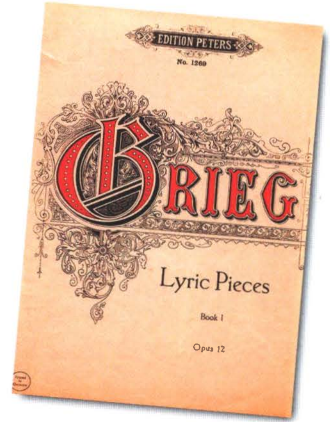
mezzo-soprano şarkıcısı Eva Nansen tarafından icra edildi.

Bu evrede Grieg'in yaşamı tanıdık bir rutine girdi. 1885'te Nina ile birlikte, Bergen fiyordunun kıyısında Troldhaugen'de inşa ettikleri eve taşındılar. Grieg ilkbahar ve yaz aylarını orada suyun kenarındaki "besteci kulübesinde" çalışarak ya da dağlarda yürüyerek geçirdikten sonra, sonbaharda Nina ile birlikte Avrupa'da konser turnelerine çıktı. Bu konserler büyük sosyal etkinliklerdi ve oldukça başarılıydı ama aynı zamanda çok yorucuydu ve sonunda bestecinin sağlına zarar verdi.

"Müziğimde morina balığı tadı olduğundan eminim."

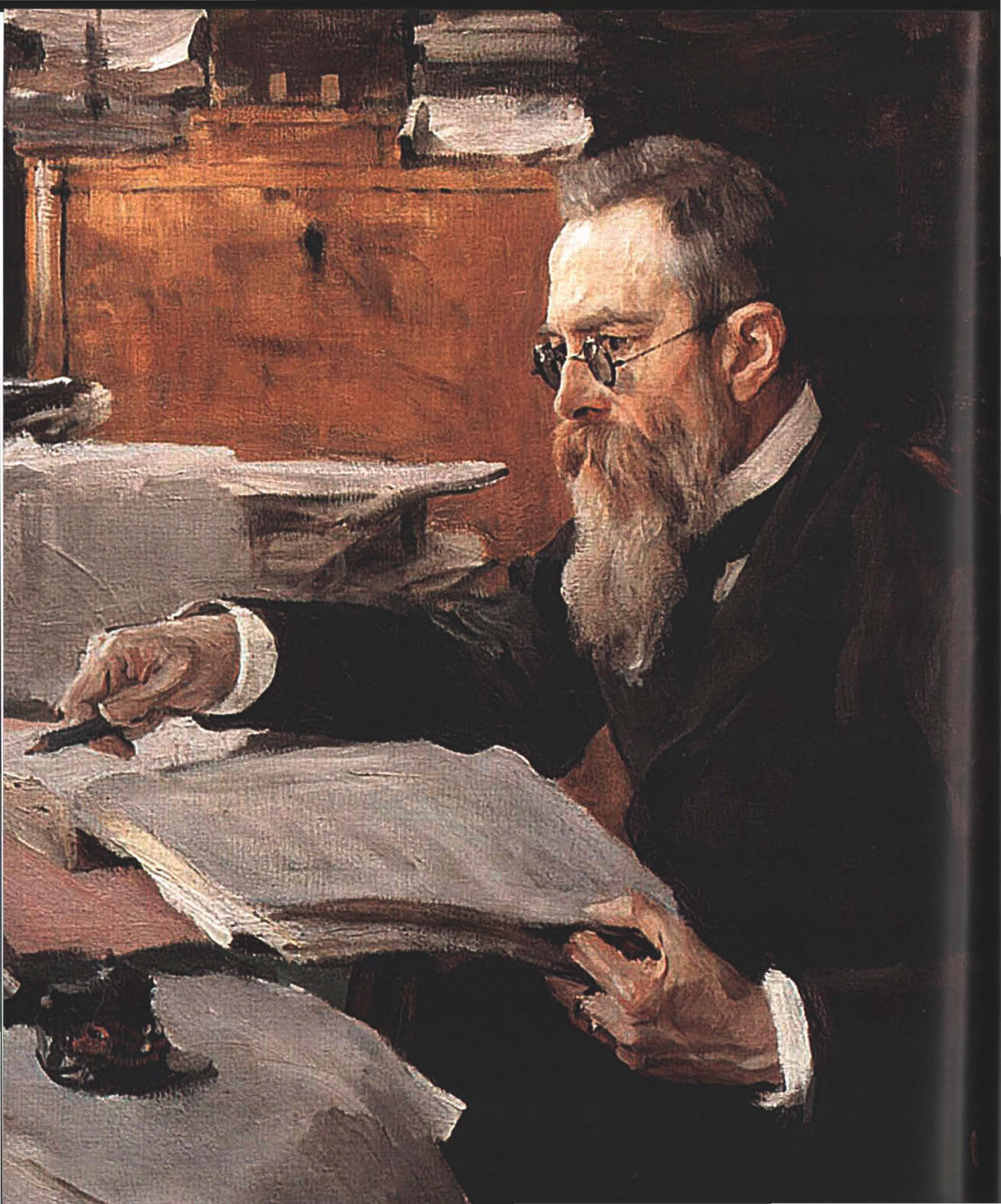
EDVARO GRIEG

Edvard Grieg, İngiltere turnesine çıkmak üzereyken öldü. En azından sevgili Norveç'in 1905'te bağımsızlığını kazandığını görecek kadar uzun yaşamıştı. Külleri Troldhaugen'de, şimdi Edvard Grieg Müzesi olan evinin yakına, fiyorda yukarıdan bakan bir uçurumun çatlağına gömüldü.

▷ **LİRİK PARÇALAR**
Grieg'in *Lirik Parçalar*'ının, Op. 12, 1. Kitabı, piyano için yazılan ve bir kısmı halk müziğinden yararlanan 10 ciltlik kısa eserlerin ilk cildiydi.

▽ **MÜZİK ODASI, TROLDHAUGEN**
Grieg'in şimdi müze olan son evinde müzik odası ve salon, 1892'de yapılan Steinway piyanosunu içerir ve aile fotoğraflarıyla doludur.

Nikolay Rimski-Korsakov

1844–1908, RUS

1860'larda Rus milliyetçiliği duygusuyla hareket eden Rimski-Korsakov bir besteci olmanın yanı sıra etkili bir öğretmendi ve geç Çarlık döneminde bir kültür sancaktarı haline geldi.

Nikolay Rimski-Korsakov, Rus ulusal kimliği düşüncelerine itiraz eden ve onları şekillendiren, filozof Isaiah Berlin'in ülkenin 19. yüzyıl ortası aydınlarını nitelendirdiği şekliyle, Rusya'nın "seküler rahip" kuşağına mensuptu. 18 Mart 1844'te taşra kasabası Tikhvin'de soylu bir ailede dünyaya geldi. Müzik çocukluğunda önemli bir rol oynadı; dinlediği ezgileri piyanoda tekrarlama yeteneği vardı. Ne var ki, çocuğun abisi onu Emperyal Rus Donanmasına girmeye teşvik etti ve 1856'da genç Nika, St. Petersburg'da Deniz Subayı Okuluna yazıldı. Böylece başkentin canlı müzikal sahnesiyle ve her şeyden önce büyüleyici opera yapımlarıyla tanıştı.

Müzik teorisi ve bestecilik alanında alınan özel dersler, 1861'de Rus müziğinde ateşli bir milliyetçilik savunucusu ve kafadar müzisyenlerden oluşan seçkin bir grubun lideri olan besteci Mily Balakirev'le tanışmaya yol açtı. Balakirev, Rimski-Korsakov'un müzikal akıl hocası oldu ve ona hemen bir senfoni yazma talimatı verdi. Ne var ki, 1862'de Deniz asteğmen Rimski-Korsakov, üç yıllık bir hizmet için *Almaz* yelkenlisiyle denize açıldı. 1865 Yazında St. Petersburg'a dönünce, Op. 1 Mi-minör Senfoni No. 1'i tamamladı; Balakirev, içeriğindeki pürüzleri giderdi ve 31 Aralık 1865'te kentin Parasız Müzik Okulundaki prömiyerini yönetti.

◁ **NIKOLAY RIMSKI-KORSAKOV**
Rus folklorunu müziğiyle birleştiren besteci, orkestrasyon ustası, burada ünlü portre ressamı Valentin Serov tarafından resmediliyor.

Rus-çeşnili müzik

Rimski-Korsakov'un hafif kıyı görevleri beste yapmasına bol zaman bıraktı. İlk kez 1867'de Moskova Slav Konferansında dinlenen *Sırp Temaları Üzerine Fantazya*, bestecinin Rusya'da ve ötesinde Slavlarla dayanışmasına yansıtmaktaydı. Eleştirmen Vladimir Stasov, Rimski-Korsakov ve milliyetçe besteci arkadaşlarına –yani Balakirev, Aleksandr Borodin, Modest Mussorgski ve César Cui– Moguçaya kuçka, yani Güçlü Grup (Rusya dışında Rus Beşleri olarak bilinir) diyerek şefkatle karşılık verdi.

Rimski-Korsakov ilk operası *Pskov'lu Kız*'ı tamamlarken, Set. Petersburg Konservatuvarında kompozisyon profesörü oldu. 21 Haziran 1908'de ölene kadar kadroda kaldı. Kompozisyon öğrencileri arasında Lyadov, Glazunov, Çerepnin ve Myaskovski vardı; bu arada Stravinsky, Rimski-Korsakov'un özel öğrencileri arasındaydı.

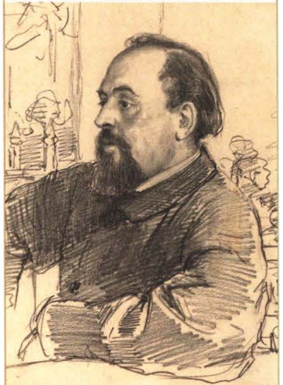
Stasov'un yerli Rus sanatı ve halk gelenekleri üzerine yazıları, Rimski-Korsakov'u Rusya'nın geçmişinin efsanelerini araştırmaya teşvik eti. Hem bir orkestra eseri hem bir opera olarak *Sadko* (1897) ve *Çar Saltan Efsanesi* (1900), Stasov'un öne sürdüğü düşüncelerden çıktı. *Senfonik süit Şehrezat* (1888) ve *Mlada* (1890) ve *Altın Horoz* (1907) operaları gibi eserlerin ezgileri ve armonileri, bestecinin orkestrasyon dehasıyla ve geleneğin sınırlarını çiğnemeden üslubunu geliştirme yeteneğiyle güçlendi.

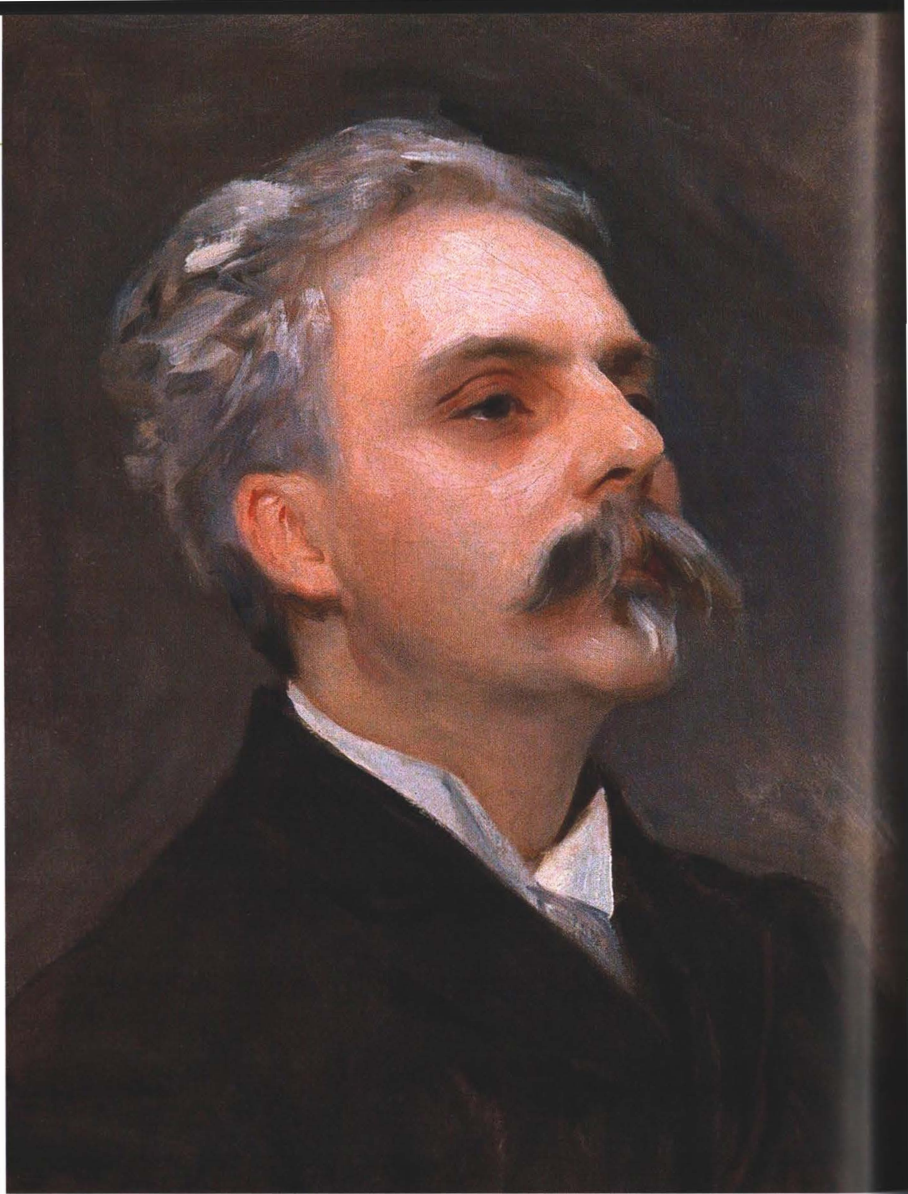
◁ **AÇIK DENİZLERDE**
Rimski-Korsakov'un (ön sırada sağda) Almaz gemisinde üç yıllık yolculuğu, birçok operasında ve senfonik eserlerinde ifade ettiği deniz sevgisini pekiştirdi.

PROFİL
Savva Mamontov

Devrim öncesi Rusya, Batı Avrupa standartlarına göre geri olmasına rağmen, 19. yüzyılın sonuna doğru hızla değişiyordu. Demiryolların yaygınlaşmasıyla birlikte ekonomi büyümekteydi, büyük kentlerin kültürel yaşamı da gelişiyordu. Demiryolu kodamanı Savva Mamontov (1841-1918) servet edindi ve bunun çoğunu, kendisine ait Moskova Özel Operası kumpanyasına harcadı. Mamontov'un parası, 1897'de *Sadko* ile başlamak üzere ve (Mamontov iki yıl sonra yolsuzluktan ötürü haksız yere hapsedildikten sonra bile) 1899'da *Çarın Gelini* ve 1902'de *Ölümsüz Kaşçey* gibi eserleri de kapsayacak şekilde Rimski-Korsakov operalarını finanse etti.

SAVVA İVANOVİÇ MAMONTOV'UN PORTRESİ, 1879

▷ **GABRIEL FAURE**
Bu portreyi 1889'da yapan ABD'li ressam John Singer Sargent, Gabriel Fauré'nin büyük bir hayranıydı ve müziğinin Londra'da tanınmasına yardımcı oldu.

Gabriel Fauré

1845–1924, FRANSIZ

Fauré'nin yumuşak tarzı, oldukça özgün piyano eserlerinde yüzeye çıkan tutkulu bir doğayı gizledi. Birkaç yıl kilise orgcusu olarak çalışan Fauré, en çok görkemli *Requiem*'iyle hatırlanır.

“ Bana göre… **müzik, bizi gündelik varoluşun olabildiğince üstüne çıkartmak için vardır.** ”

GABRIEL FAURE, OĞLU PHILIPPE'E MEKTUP, 1908

◁ OFFERTORY
Requiem'in ikinci bölümü *Offertory*'nin (Para Toplama) bu taslağı, Gabriel Fauré'nin kendi elyazısıyla yazılmıştır.

Gabriel Fauré Güney Fransa'da, Pirene Dağlarının eteklerinde doğdu. Büyük bir müzikal umut vaat etti ve dokuz yaşında Paris'te Ecole Niedermeyer'e gönderildi; orada başlangıçta esas olarak kilise müziği öğrendi. Ama 1861'de yeni bir piyano öğretmeni, Camille Saint-Saëns (bkz. s.160–161), Gabriel'i, gelecekte üslubunu güçlü bir biçimde etkileyecek modern bestecilerle tanıştırdı.

Okuldan ayrıldıktan sonra Fauré, kilise orgcusu olarak çalışırken aynı zamanda öğrenci aldı. İlk resmi görevi, Rennes'de St. Sauveur'deydi; orada yerel papazla son derece zorlu bir ilişkisi oldu ve bütün gece boyunca bulunduğu bir balodaki kıyafetleriyle pazar ayinine çıkınca kiliseden ayrılması istendi.

Tanınma ve telif ücretleri

Fransa-Prusya Savaşında gönüllü olup Paris Kuşatmasında savaştıktan sonra Fauré, müzik kariyerine yeniden başladı ve sonunda Paris'in ünlü kilisesi Madeleine'de koro şefi ve baş orgcu oldu. Fauré bu prestijli görevi, beste yapmaya fazla zaman bırakmadığı için "paralı asker işi" olarak gördü. Zaman ve para yokluğu, peşini bırakmayan sorunlardı. Müziğinden nadiren telif ücreti alıyordu; onun yerine şarkılarını tek seferliğine tanesi 50 franga satıyordu.

1871'de Fauré, Saint-Saëns'ın modern Fransız bestecileri desteklemek için yarattığı Société Nationale de Musique'un kurucu bir üyesi oldu ve müziği, Prenses de Polignac'ın ve Madame de Saint-Marceaux'nun kültürlü salonlarında övüldü. Ne var ki, meslek yaşamının son dönemine kadar daha geniş çevrelerde tanınmadı.

Muazzam özgünlük

Fauré'nin çalışmaları hiçbir zaman sahiden avangart olmadı ama birçok eleştirmen, iddialı buldu; en ünlü eseri *Requiem* bile, yeterince ağırbaşlı sayılmadı ve "bir ölüm ninnisi" denildi. Fauré'nin üslubu, Chopin'in ve Schumann'ın romantizmi ile Debussy gibi izlenimci bestecilerin daha modern yaklaşımı arasında net bir köprü oluşturur. Şarkı dizilerinde, piyano parçalarında ve oda müziğinde uzmanlaştı ve birçok kompozisyonu, tatlı ve yansıtıcıdır.

Bununla birlikte sağırlaştığı son yıllarında yumuşak bozuk akorlar ve kesikli armoniler kullanarak daha ateşli duygu durumları iletebildi.

Fauré'nin muazzam özgünlüğü, Paris Konservatuvarı müdürü olarak atanınca ve Fransa cumhurbaşkanının öncülük ettiği kamusal bir saygı sunuşuyla onurlandırılınca tam olarak kabul edildi.

▷ SAİNT-SAËNS'IN KARİKATÜRÜ
Fauré, bu sevimli karikatürde arkadaşını ve akıl hocasını ele almış. Saint-Saëns, genç Fauré'yi kendi eserlerini bestelemeye teşvik etti.

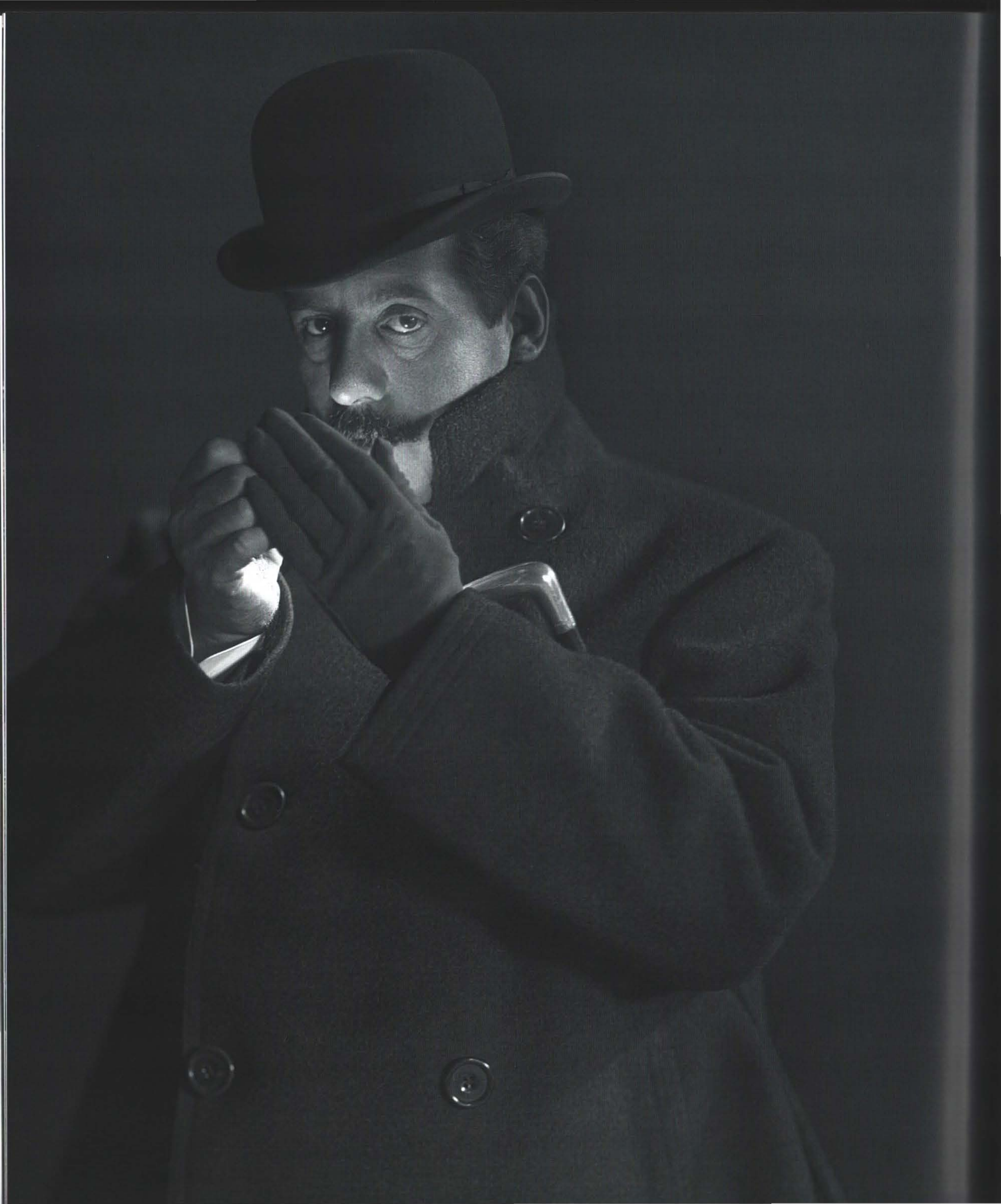
PROFİL
Emma Bardac

Hakkıyla yetenekli bir şarkıcı olan Bardac'ın iki ünlü besteciyle yakın kişisel bağları vardı. 1890'larda Fauré'nin metresiydi ama daha sonra Debussy'nin ikinci karısı oldu. Emma'nın Fauré ile ilişkisi, en keyifli iki piyano parçasına ilham verdi.

Fauré'nin şarkı dizisi *La Bonne Chanson* –*Paul Verlaine*'in şiirlerine uyarlamalar– esas olarak 1892 ile 1893 arasında yazıldı; o yazarken Emma şarkıları okuyordu. Emma'nın kızı *Régina* (*"Dolly"* lakaplı) için ürettiği *Dolly Suite* daha da çekiciydi. Bir bölümü, *Berceuse* (*Beşik Şarkısı*), BBC çocuk radyosu programı Listen with Mother'ın tama müziği olarak İngiltere'de ünlü oldu.

EMMA BAROAC, GABRIEL FAURE'NİN METRESİ, 1903

Giacomo Puccini

1858–1924, İTALYAN

Puccini opera repertuvarında en kalıcı popüler eserlerden bazılarını yazdı. Gösterişli, tartışmalı bir kişilik olarak, bir ölçüde kendi operalarının melodramını yansıtan bir hayat yaşadı.

1858'de, tarihi Toskana kasabası Lucca'da doğan Giacomo Puccini, dokuz kişilik bir ailenin en büyük oğluydu. Ailesinin erkek tarafı dört kuşaktır müzisyendi ve babasının Lucca katedralindeki orgcu ve koro şefi görevi, kalıtsal sayılıyordu. Babası öldüğünde Giacomo daha beş yaşındaydı ama ailesi, yetişkin olunca görevi miras alacağından emindi. Bu gelecek göz önüne alınarak org çalma ve koroda şarkı söyleme öğretildi. Ama bir Verdi operasının temsilini görünce genç Puccini daha yüksek tutkular besledi. 1880'de ailesinin desteğiyle Lucca'dan ayrılıp Milano Konservatuvarında bestecilik okumaya gitti.

Başarı, başarısızlık ve skandal

Puccini, çoğu kez öğretmenlerin ümidi kestiği, disiplinsiz, tembel bir damarı olan ben-merkezci ve beyhude bir gençti. Yine de yeteneğinin tartışılamaz olduğu anlaşıldı. 1883'te Konservatuvardan mezuniyetinde icra edilen enstrümantal kompozisyonu *Capriccio sinfonico*, Milano'nun müzik seçkinlerinin dikkati çekti. Aynı yıl tek perdelik operası Le Villi bir ödül yarışmasını kazanamadı ama Milanolu arkadaşları, ertesi yıl mütevazı bir alkış alan gözden geçirilmiş iki perdelik bir versiyona mali destek sağladı. Önde gelen müzik yayımcısı Giulio Ricordi, Puccini'yle sözleşme yaptı. 1889'da La Scala'da prömiyeri yapılan ikinci operası *Edgar*'ın ezici başarısızlığına rağmen meslek yaşamı artık başlamıştı.

Bu arada Puccini'nin özel yaşamı skandallarla doluydu. 1884'te annesinin ölümü, kederli oğlunu Lucca'ya geri getirdi. Orada evli bir kadına, Elvira Gemignani'ye (kızlık soyadı Bonturi) âşık oldu. İlişkileri, Elvira'nın Puccini'nin çocuğuna gebe kaldığı 1886'ya kadar gizli tutuldu.

Kasabalarının ve ailelerinin yüzkarası olarak yerilen çift, Milano'ya kaçmak zorunda kaldı; oğulları Antonio orada doğdu. Ricordi'nin ödemeleri, bestecinin yasadışı ailesini hayatta tuttu ama zar zor — Puccini'nin oyuncu kadrosu yoksul sözde sanatçılardan oluşan operası *La Bohème*'i yazarken yararlandığı bir yoksulluk deneyimi.

◁ **GIACOMO PUCCINI**
Çocukken annesi ve kız kardeşleri tarafından şımartılan Puccini kibirli ve bencildi. Yaşamının sonrasında zenginlik ve başarı, skandallara ve ihtilaflara yol açtı.

BAĞLAM
Verismo

***Verismo* (gerçekçilik), 1890'larda İtalyan operasında baskın üslup için kullanılan terimdir. Puccini'nin *Tosca*'sı büyük ölçüde. *Madama Butterfly* ve *La fanciulla del West* daha az ölçüde verisimo'dan etkilendi. Bu türü, Pietro Mascagni'nin *Cavalleria rusticana*'sı (1890) ve Ruggero Leoncavallo'nun *Pagliacci*'si (1892) –çoğu kez ikisi birden sahnelenen iki kısa opera– kurdu. *Verismo* bestecileri ham, vahşi, hatta iğrenç dramlar sundu. Güzelliği ifade gücüne kurban eden duygusal, tumturaklı bir üslup benimseyen şarkıcılar istiyorlardı.**

PIETRO MASCAGNI'NİN *CAVALLERIA RUSTICANA'SINDAN BİR SAHNE*

△ **ELVIRA BONTURI**
Puccini'nin Elvira'yla ilişkisi kargaşaya neden oldu ama Elvira'nın evliliği mutlu bir evlilik değildi: Kocası kadın düşkünüydü ve 1903'te sevgilisinin kocası tarafından öldürüldü.

> "Ben **kuvvetli** bir **yabani kuş, güzel kadın** ve **iyi libretto avcısıyım.**"
>
> GIACOMO PUCCINI

ÖNEMLİ ESERLER

1893 Torino'da *Manon Lescaut*'un prömiyeri yapılır; Puccini'nin üçüncü operası, ilk büyük popüler başarısıdır.

1896 Toscanini, Puccini'nin en önlü operalarından birinin, *La Bohème*'in ilk gösterimini yönetir.

1900 Puccini'nin acımasız melodramı Tosca'nın prömiyeri, operanın konusunun geçtiği Roma'da yapılır.

1904 Puccini'nin en popüler eserleri arasına girmesi beklenen *Madama Butterfly*'ın ilk gösterimi felaket olur.

1910 Toscanini, Puccini'nin Vahşi Batı operası *La fanciulla del West*'in New York'ta Metropolitan Operasındaki ilk gösterimini yönetir.

1924 Puccini'nin son operası *Turandot*, öldüğü sırada bitmemiştir; Toscanini, 1926'da ilk gösterimini yönetir.

PROFİL
Arturo Toscanini

En çok Puccini operalarıyla ilişkilendirilen şef Toscanini, 1867'de İtalya'da, Parma'da doğdu. 19 yaşında Rio de Janeiro'da Verdi'nin *Aida*'sını yönetmeye terfi etmeden önce çellocuydu. Olağanüstü yoğunlukta bir orkestra şefi olarak ün kazandıktan sonra, 1898'de Milano'da La Scala'nın, 1908'de New York'ta Metropolitan Opera Evinin müzik yönetmeni olarak atandı. 1915'te İtalya'ya dönüp I. Dünya Savaşından ülkesini destekledi. Sonunda ABD'ye yerleşti ve popüler bir şöhret oldu; 1937'den itibaren NBC Senfoni Orkestrasını yönetti. Toscanini 1957'de öldü.

ARTURO TOSCANINI (1867–1957), SON YILLARINDA

1891'de Puccini, Toskana'da Massaciuccoli Gölü kıyısında Torre del Lago'da kırsal bir dinlenme yeri keşfetti. Burada üçüncü operası *Manon Lescaut* (Abbé Prévost'un bir romanını temel alan) üzerine huzur içinde çalışabildi. Prévost'un eserini uyarlayan Puccini, dram, söz ve müziğin ideal bileşimini bulma arayışıyla beş librettisti gözden geçirdi. Çabanın değerli olduğu anlaşıldı. 1893'te Torino'da Arturo Toscanini'nin (bkz. soldaki kutu) yönettiği prömiyerinden itibaren, talihsiz bir *femme fatale*'ın bu kasvetli öyküsü ezici bir başarı kazandı; Puccini'nin, Verdi'nin en çok umut vaat eden halefi olduğunu gösterdi.

Opera tarihi yazmak

Her zaman yavaş çalışan, malzeme hakları üzerine kavgalarla ve librettistlerle mücadelelerle geçen sonraki on yılda Puccini, opera tarihindeki yerini belirleyen üç eser yarattı: *La Bohème*, *Tosca* ve *Madama Butterfly*. Bunlardan *La Bohème* en hızlı popüler başarıyı kazandı. İlk kez 1900'de Roma'da anarşist bombalama tehdidiyle sinirleri bozulmayan üst-sınıftan izleyicilerin önünde sahnelenen *Tosca*, şiddet içeren işkence ve cinayet sahnelerinden ötürü eleştirildi ama kısa sürede uluslararası popülerlik kazandı. Bununla birlikte Puccini'nin konusu Japonya'da geçen operası *Madama Butterfly*, 1904'teki prömiyerinde düşmanca bir tutumla karşılaştı: Bazı eleştirmenler bir "fiyasko" olduğunu, bazıları yeterli prova yapılmadığını söyledi; Puccini, kötü karşılanmanın rakiplerinin marifeti olduğu konusunda kararlıydı. Ama önemli düzeltmelerden sonra, Puccini'nin partisyonunun duygusal sıcaklığı ve dramatik yoğunluğu, yürek burkan öyküyle –ABD'li asker kocası tarafından terk edilen ve kendini öldüren genç bir Japonun öyküsü– birleşince sonunda alkışlandı.

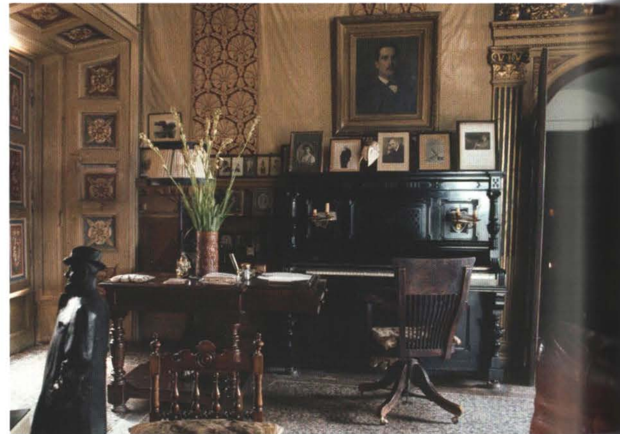
Kriz ve trajedi

Başarı, Puccini'ye zenginlik ve ün getirdi. Hızlı araba – o sırada zengin bir erkeğin özgünlüğü– ve çekici kadın zevkini şımartabilirdi. Çoğu kez Torre del Lago'da yalnız kalan Elvira, Puccini'nin sadakatsizliklerine, özellikle Torino'da, yalnızca "Corinna" olarak bilinen genç bir kadınla tutkulu ilişkisine çok sinirlendi.

1903'te hâlâ *Madama Butterfly* üzerinde çalışırken Puccini bir araba kazasında ağır yaralandı. Aşağı yukarı aynı zamanda Elvira'nın kocası öldü. Onun ölmesi, *Puccini*'yi, olasılıkla bir ayrılmayı tercih edeceği bir sırada ilişkiyi yasallaştırmaya mecbur etti.

Evlilik, Elvira'nın vahşi kıskançlık patlamalarını azaltmadı. 1908'de, Torre del Lago'da genç bir kızın, Doria Manfredi'nin Puccini'yle aşk ilişkisi olduğu düşüncesini takıntı haline getirdi. Doria'yı acımasızca taciz etmesi ve kara çalması, zavallı kızı intihara sürükledi. Yapılan otopsi Doria'nın bakire öldüğünü gösterdi. Kızın ailesi, satın alınmadan önce Elvira'ya dava açtı. Olay basında, Puccini'nin ününe zarar veren büyük bir skandala neden oldu.

1910'da, New York'ta Puccini'nin arkadaşı Toscanini'nin (bkz. soldaki kutu) baş şef olduğu Metropolitan Opera Evinin sipariş ettiği La fanciulla del West'i tamamladı. Konusu Amerika'nın

▷ **PUCCİNİ'NİN TOSKANA'DAKİ EVİ**
Bestecinin Lucca'da şimdi müze olan evi 1815'ten beri ailenin elindeydi ve çocukluğu burada geçti. Burada diğer şeylerin yanı sıra aile fotoğrafları ve piyanolarından biri gösteriliyor.

batısında geçen bir İtalyan operasında bazıları tutarsızlık görmesine rağmen eser Puccini'ye son içten sanatsal ve popüler zaferini getirdi.

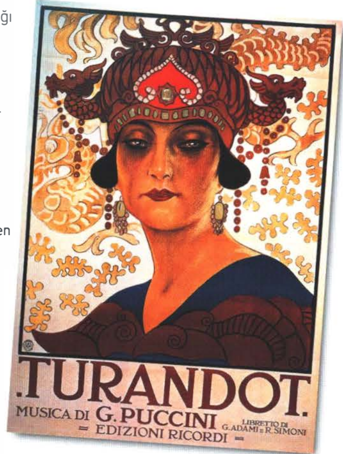
ABD'de Puccini bir yıldız şöhretti; İtalya'da bazıları, onun müziğinin "Almanlaştığını" düşündü. İtalya 1915'te Almanya'nın ve Avusturya'nın düşmanı olarak I. Dünya Savaşına girdiğinde, komik opera *La rondile* üzerinde çalışıyor ve Alman bir metresle ortalıkta görünüyordu. İtalya'nın savaş gayretiyle ilgilenmemesi, düşmanın topçu ateşinin menzili içinde askerlere müzik çalan Toscanini'yle bir karşıtlık oluşturmaktaydı. Besteci ile şef arasındaki arkadaşlık geçici olarak bitti. Puccini uzun süredir, iddialı bir tek-perdelik üç parça opera üzerinde çalışıyordu. Bu çalışma, ilk kez 1918'de Metropolitan Opera Evinde sahnelenen *Il trittico* olarak ürün verdi. Bu kısa operalardan yalnızca biri, komik Gianni Schicchi, bestecinin en iyi haline gösterdi.

Son günler

Kendisini artık rahat hissetmediği savaş sonrası İtalya'da yaşayan ve diyabet hastası olan Puccini, kendini çılgın bir kararlılıkla son eseri *Turandot*'u yazmaya adadı. 1924'te gırtlak kanseri tanısı konulunca, radyum tedavisi için Belçika'ya gitti. Gitmeden önce, kendisi öldükten sonra *Turandot*'u sahneletmesi için Toscanini'ye başvurdu. Dayanılmaz acı veren ve hiç faydası olmayan tedavi onu öldürdü.

Besteciye Milano'da resmi cenaze töreni düzenlendi; tören konuşmasını, İtalya'nın yeni faşist lideri Benito Mussolini yaptı. Bitirilmeden bırakılan Turandot'u, İtalyan besteci Franco Alfano Puccini'nin taslaklarından yararlanarak tamamladı. Yine de, 1926'da operanın ilk gösterimini yöneten Toscanini, Puccini'nin yazdığı yerin sonuna gelince dokunaklı bir biçimde batonu yere bıraktı. Büyük bestecinin naaşı şimdi, Torre del Lago'da villasındaki şapelde yatıyor.

△ PUCCINI VE KARISI ELVIRA
Besteci (ortada) ve karısı (solda), burada Lucca'da bir arabada gösteriliyor. 1903'te Puccini'nin şoförü arabayı yoldan çıkardı; Puccini, devrilen arabanın altında kaldı; bacağı kırıldı ve dumandan az kalsın boğulup ölüyordu.

▷ *TURANDOT*'UN POSTERİ
Puccini operası *Turandot*'un ününü gelecek kuşaklar için tescilleyeceğinden umutluydu. Öldüğü sırada eser bitmemişti.

> "**Turandot**'umun ölmesine izin vermeyin!"
>
> GIACOMO PUCCINI

Gustav Mahler

1860–1911, AVUSTURYALI

Mahler'in büyük ölçekli senfonileri ve şarkı dizileri, Alman romantik geleneğinde nevrotik duyguyu ve yüceltilmiş bir ruhsal vizyonu ifade eder. Sağken şef olarak çok ünlüydü.

◁ **ŞEF BATONU**
Bu fildişi, abanoz ve kaplumbağa kabuğu batonu, 1901'de Arşidük Franz Ferdinand Mahler'e hediye etti. Ortasındaki ithaf yazısı şöyle diyor: "Sevgili bestecisi Gustav Mahler'e."

1860'ta doğan Gustav Mahler, Moravya ile Bohemya arasındaki sınırda kırsal İglau (şimdi Jihlava) kasabasında büyüdü. Almanca konuşan Yahudi bir içki dükkânı sahibi olan babası, karısını döven biriydi. Ailede ölümler sık oluyordu — Gustav'ın 13 kardeşinden yalnızca beşi çocukluğu atlatabildi. Ama babası para kazanıyordu; sosyal ve kültürel özlemleri vardı. Gustav, tavan arasında bulunan bir piyanoyu çalıp, bu çalgıda yeteneğini erken yaşta gösterince ebeveynlerin ona ücretli ders aldırttı. Askeri bandoları, sokaklardaki laternaları ve hizmetçilerin söylediği halk şarkılarını dinleyerek daha geniş müzik eğitimi aldı — bunların hepsi, olgunluk eserlerinde yerini bulacaktı.

▽ **STADTTHEATER, HAMBURG**
Mahler 1891 ile 1897 arasında Hamburg'da Stadttheater'de şefti. Orada altı yılda yaklaşık 750 performans yönetti.

Ruhsal bir girişim

Dahi çocuk kabul edilen Mahler, 15 yaşında Viyana Konservatuvarına gönderildi. Orada geçirdiği üç yılda ve ardından Viyana Üniversitesinde geçirdiği üç yılda o zamanın en ileri Alman kültürünün içine girdi; müzikte Richard Wagner'in ve felsefede Friedrich Nietzsche'nin etkisini özümsedi. Müziği epik bir ruhsal girişim, ıstıraplı bir dünyada anlam arayışı olarak görmeyi öğrendi. Kendi eserlerine çok eleştirel yaklaştı; gençlik bestelerinin çoğunu imha etti. 16 yaşındayken yazdığı bir piyano dörtlüsünün yalnızca bir bölümü bugüne kalmıştır. Öğrencilik yıllarının sonunda iddialı bir kantat, *Das klagende Lied*'i (*Feryat Şarkısı*) yazdı ama 1881'de bir kompozisyon ödülünü kazanamadı ve 1901'e kadar icra edilmedi.

Geçinmek zorunda olan Mahler, şef olarak kariyerine başladı. Bir dizi atama onu en gücük taşra opera evlerinden Kassel, Prag ve Leipzig'e, oradan da 1888'de Budapeşte'de Kraliyet Opera Evine ve Hamburg'da 1891'den 1897'ye kadar baton tuttuğu Stadttheater'a götürdü. Başkalarının duygularına saygı göstermeyen ve sosyal becerileri zayıf fanatik bir mükemmeliyetçi olan Mahler, yönettiği müzisyenler ondan nefret ederdi ve opera yönetimiyle sık sık çatışırdı. Ama özellikle Wagner ve Mozart'ın eserlerinde ulaştığı performans

BAĞLAM
Des Knaben Wunderhorn

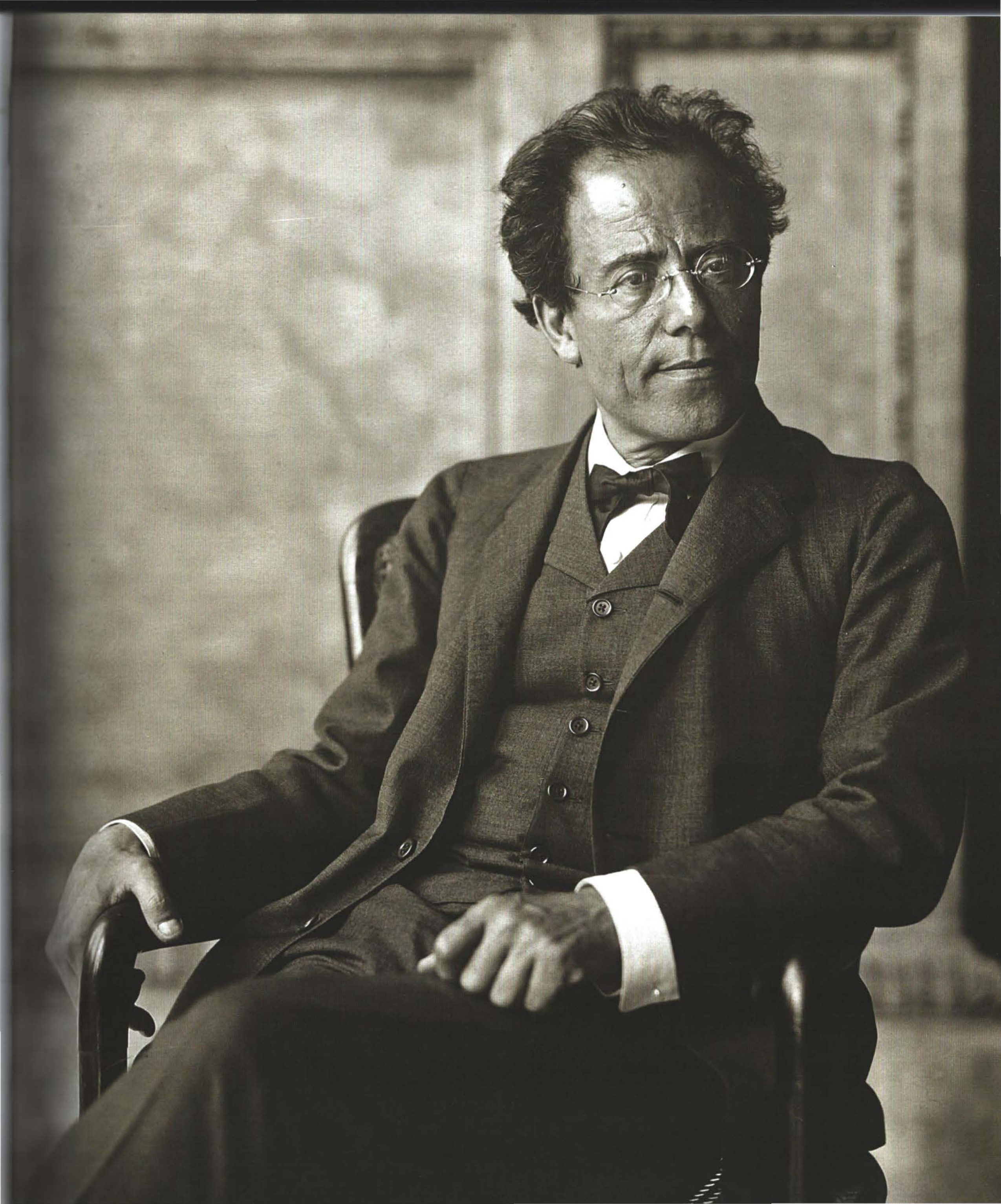
İlk kez 19. yüzyılın başında yayımlanan *Des Knaben Wunderhorn* (*Çocuğun Sihirli Boynuzu*), romantik şairler Achim von Arnim ve Clemens Brentano'nun yayıma hazırladığı geleneksel bir Alman halk şiirleri ve şarkıları derlemesiydi. Konuları konuşan balıklardan ve eşeklerden askerlere ve meleklere kadar uzanmaktaydı. 1887 ile 1901 arasında Mahler, *Des Knaben Wunderhorn*'e dayanan 14 şarkı yazdı; bunların 12'sini aynı adlı bir şarkı dizisinde topladı. Şarkıları İkinci, Üçüncü ve Dördüncü Senfonilerinde de kullandı. Mahler halk şiirlerine, "sanattan daha fazla doğa ve yaşam" oldukları için hayrandı.

"ORMANDA", *DES KNABEN WUNDERHORN*'DAN, İLLÜSTRASYON, 1848

▷ **GUSTAV MAHLER, 1907**
Mahler burada ağır bir kalp rahatsızlığı teşhisi konulduğu ve kızı Maria'nın öldüğü yıl, 47 yaşında (ölmeden dört yıl önce) resmediliyor.

> "Benim de zamanım gelecek."
>
> GUSTAV MAHLER, 1902'DE BİR STRAUSS OPERASINI YÖNETTİKTEN SONRA

> “Gustav **kendi hayatını yaşıyor** ve **ben de onun hayatını** yaşamalıyım.”
>
> ALMA MAHLER

PROFİL
Alma Schindler

Avusturyalı bir manzara ressamının kızı olan Alma Schindler (1879–1964), 1902'de kendisinden 19 yaş büyük olan Mahler'le evlendiğinde gelecek vaat eden bir besteciydi. Evlilik ve annelik yaratıcılığını bastırdı. Mahler'in ölümünden sonra mimar Walter Gropius'la evlendi ve ondan boşandıktan sonra yazar Franz Werfel'le evlendi. Diğer sevgilileri arasında besteci Alexander von Zemlinsky ve artist Oskar Kokoschka da vardı. Dört çocuk doğurdu; üçü erkenden öldü. 1938'de Naziler Viyana'yı ele geçirince Werfel'le birlikte önce Fransa'ya, ardından ABD'ye kaçtı ve Los Angeles'ta Avrupalı sürgünler arasında önemli bir figür oldu.

ALMA MAHLER VE KIZLARI MARIA İLE ANNA, 1906

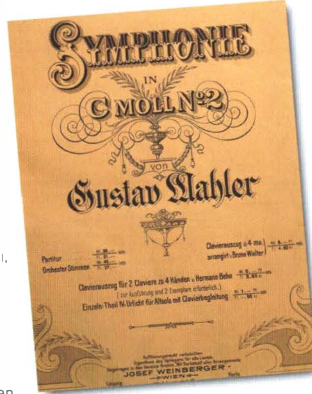
kalitesi, eleştirmenler ve izleyenler üzerinde bunaltıcı bir etki yaratmaktaydı.

Kayıp ve yenilenme

Mahler şeflikten boş kaldığı zamanlarda beste yapmaya devam etti. Karakteri, demir bir iradeyi, kayıp ve özlem duygularına boyun eğen nevrotik bir duyarlılıkla birleştirmekteydi. Kişiliğinin bu yanı, müziğine işledi. 1883 ile 1885 arasında yazılan şarkı dizisi *Lieder eines fahrenden Gesellen* (*Bir Yolcunun Şarkıları*), Kassel opera evinde soprano Johanna Richter'le mutsuz bir aşk ilişkisinden esinlenen kendi şiirlerinin besteleridir. 1899'da prömiyeri yapılan Beşin Senfoninin özgün beş bölümlü versiyonu, kısmen, Leipzig'de evli bir kadınla, Marion von Weber'le sorunlu ilişkisinin sonucuydu.

Ölüm yakasını bırakmıyor gibiydi — annesi, babası ve bir kızı 1899'da öldü; kardeşi Otto, 1895'te kendini vurdu. Mahler'in büyük ölçüde 1893 ile 1896 arasında Steinbach'ta tatildeyken yazdığı İkinci ve Üçüncü Senfoniler, ebedi yenilenmeyle üstesinden gelinen Nietzscheci ölüm görüşünü ifade eden programlı eserlerdi.

1897'de, 37 yaşında Mahler, Viyana Hofoper'de (Saray Operası) müzik yönetmenliği görevini üstlendi. Yahudi inancına mensup olanlara açık olmayan işin bir koşulu olarak, Katolikliğe döndü. Kendi iradesini şarkıcılara, orkestraya ve kamuoyuna

△ **SENFONİ NO. 2'NİN KAPAĞI**
Mahler'in "Diriliş" Senfonisi olarak bilinen ve 1895'te prömiyeri yapılan Do-minör Senfoni No. 2'si, bestecinin en popüler eserlerinden biridir.

dayatarak operanın gösterimini, müzik kalitesini ve icra edildiği atmosferi dönüştürdü. Tepki genellikle lehte olmasına rağmen, icracılar hoşgörüsüz tarzına kızgındı ve Viyana'nın antisemitleri, ona karşı ırk temeline dayanan bir kampanya başlattı.

Artık esas olarak güney Avusturya'da Wörthersee'de geçirilen tatillerden şaheserler akmaya devam etti — 1900'de Dördüncü Senfoni, 1902'de Beşinci Senfoni, 1904'te şarkı dizisi *Kindertotenlieder* (*Çocukların Ölümü Üzerine Şarkılar*) ve 1904 ile 1906 arasında Altıncı, Yedinci ve Sekizinci Senfoniler. Mahler'in müziği zorluydu, senfonik geleneği sınırlarına kadar geriyordu. Popüler ezgileri ironik kullanımıyla duygusal bakımdan uyumsuzdu, ton bakımında maceracıydı ve form bakımından yenilikçiydi; alışılmadık çalgılar kullandı, çoğu kez şarkı ve koral öğeler de içerdi. Ama eserleri kamuoyu beğenisinin dışına aşırı ölçüde çıkmadı ve bazen coşkuyla karşılandı. Bununla birlikte, o sırada yeni Alman müziğinin kahramanı olarak övülen Richard Strauss'un daha geniş ününü de kıskandı.

Evlilik ve trajedi

1902'de Mahler, 22 yaşındaki Alma Schindler ile evlendi. Alma, Mahler'in Viyana Kopuşunun radikal sanatçılarıyla ve Arnold Schoenberg'in etrafında toplanan Viyanalı genç modernist bestecilerle ilişki kurmasını sağladı.

Özgür bir kadınla ilişkiye uygun olmayan Mahler, yetenekli bir besteci olan Alma'nın yaratıcı faaliyeti bırakıp, karılık ve annelik yapmasında ısrar etti. Eserlerine yoğunlaşması, Alma'nın canlı cinsel isteklerini gidermeye fazla zaman bırakmıyordu. Çiftin iki kızı oldu — Maria ve Anna. 1907'de Maria'nın ölümü ağır bir darbe oldu. Aynı yıl Mahler'e, hayati tehlikesi bulunan bir kalp rahatsızlığı teşhisi konuldu. Viyana'da antisemitik basının tacizinden yorulan Mahler, New

▷ **BESTECİNİN KULÜBESİ, STEINBACH**
Mahler, Steinbach'ta Attersee Gölünün kıyısındaki bu kulübede müzik yazmaya sık gelirdi. İkinci ve Üçüncü Senfonilerinin bölümlerini 1893 ile 1896 arasında yaz tatillerinde burada besteledi.

York'ta Metropolitan Operaya kârlı bir kaçış gerçekleştirdi.

Son yıllar

Mahler ABD'de başarılı olamadı; şovmenlik isteyen bir kamuoyuna yaranamadı. Arturo Toscanini tarafından Metropolitan Opera Evinden atılınca New York Filarmoni Orkestrasının şefi oldu ve orada da fazla başarılı olamadı. Avusturya'daki tatilllerde beste yapmaya devam edip, genellikle en güzel eseri sayılan şarkı dizisi *Das Lied von der Erde*'yi çıkardı ve Onuncu Senfonisine başladı. 1910'da Münih'te Sekizinci Senfoninin prömiyeri bir zaferdi. Ama evliliği bozuluyordu; Alma'nın mimar Walter Gropius'la ilişkisi vardı. Sıkıntı yaşayan Mahler psikanalist Sigmund Freud'a başvurdu ama bir yararını görmedi. Alma'yla barışmaya çalıştı; hatta onun bazı şarkılarının çalınmasını ayarladı. 1911 Baharında New York'ta ölümcül bir biçimde hastalanınca Viyana'da ölüm yolculuğunda Alma ona eşlik etti. Grinzing Mezarlığında kızı Maria'nın yanına gömüldü.

Mahler'in müziği, o öldükten sonra uzun bir ihmal döneminden geçti. Naziler tarafından "dekadan" diye yasaklandı ve başkalarınca da büyük ölçüde önemsenmedi. Ama 1960'larda Mahler görkemli bir canlanma yaşadı ve müziği, o radikal on yılın heterodoks kültür karışımının bir parçası olarak ikonik bir statüye ulaştı. O günden beri eserleri orkestra repertuvarının demirbaşı oldu.

▷ **"BİNLERİN SENFONİSİ"**
Erich Büttner, Mahler'in çok sayıda şarkıcıyı ve çalgıyı gerektirdiği için "Binlerin Senfonisi" denilen Senfoni No. 8'ini tasvir ediyor.

ÖNEMLİ ESERLER

1880
İlk büyük eseri *Das klagende Lied*'i tamamlar –1901'e kadar icra edilmeyen bir kantat.

1885
Mahler'in ilk şarkı dizisi *Lieder eines fahrenden Gesellen*, kendine ait başarısız aşk şiirlerini besteler.

1895
"Diriliş" Senfonisini, Senfoni No. 2'nin prömiyerini yönetir.

1904
Mahler'in ses ve orkestra için şarkı dizisi *Kindertotenlieder*, Friedrich Rückert'in şiirlerini besteler.

1909
Son şarkı dizisi *Das Lied von der Erde*, Çin şiirlerini besteler; öldükten sonra seslendirilir.

1910
Mahler'in "Binlerin Senfonisi," Senfoni No. 8, Münih'teki ilk seslendirilişinde alkışlanır.

▷ **CLAUDE DEBUSSY, 1903**
Yetenekleri erken gelişen Debussy müziği için, geniş bir edebi ve sanatsal kaynak yelpazesinden ilham aldı. Fransız ressam Jacques-Emile Blanche'ın yaptığı bu portre, öncü besteciyi kırklı yaşların başında gösteriyor.

Claude Debussy

1862–1918, FRANSIZ

Debussy modern müziğin en önemli öncülerinden biriydi; bestecileri geleneksel formların deli gömleğinden kurtardı. Sağlık sorunlarıyla ve fırtınalı bir özel yaşamla mücadele etti.

◁ **DÜNYA FUARI, PARİS, 1889**
1889'da Dünya Fuarında karşılaştığı heyecan verici müzik formları ve çalgılar Debussy'nin imgelemini ateşledi. Tanıdık olmayan sesler ona yeni olanakları gösterdi.

△ **NADEZHDA VON MECK**
1880'lerin başında Debussy, bir piyanist olarak, zengin Rus iş kadını ve sanatsever Nadezhda von Meck için çalıştı. Çaykovski'nin hamisi olarak ünlendi.

Beş çocuğun en büyüğü olan Claude Debussy, Paris'in bir banliyösünde doğdu. Ailesinin müzikle bir bağlantısı yoktu. Babası çeşitli işlerde çalıştı –dükkâncı, satıcı, asker– ve Paris Komününde yer aldığı için kısa bir süre hapis yattı. Claude'un ilk müzik eğitimi, Frédéric Chopin'den ders aldığını iddia eden bir kadından piyano dersleri almaya gönderen bir teyzeden geldi.

Claude hızlı ilerleme kaydetti ve 10 yaşında Paris Konservatuvarına kabul edildi. Virtüöz bir piyanist olarak başarı kazanamayacağı kısa sürede belli oldu ama 1884'te, İtalya'da üç yıl ders alma hakkı kazandıran Roma Ödülünü kazanacak kadar iyi performans gösterdi. Bundan önce yaz dönemlerinde, Çaykovski'nin zengin velinimeti Nadezhda von Meck için çalışmanın keyfini yaşadı. Claude'u gezmeye götürdü ve Rus müziğiyle, özellikle Borodin ve Rimski-Korsakov'la tanıştırdı.

Asi bir damar

Debussy Konservatuvardaki profesörlerin çoğunu çok fazla geleneksel buldu ve beste yapmanın ortodoks yöntemlerine uymamakta diretti. "Müziği katı bir kalıba sokabileceğimi sanmıyorum" diyordu. İtalya'da aldığı derslerinde eşit ölçüde bunaltıcı olduğu anlaşıldı. Villa Medici'den hoşlanmadı ve Roma'dan sıkıldı. İki yıl sonra Paris'e döndü.

Yeni sesler ve etkiler

1880'lerin sonu Debussy için mali açıdan zarar yıllarıydı, aynı zamanda üslubunu biçimlendiren değişik etkileri özümsediği bir keşif zamanıydı. Zengin bir arkadaş sayesinde 1888 ve 1889'da Bayreuth Festivaline gitti ve Richard Wagner'in büyüsüne kapıldı. 1889'da yeni dikilen Eiffel Kulesiyle Paris'teki Dünya Fuarının yarattığı heyecan dalgasına da kapıldı.

Debussy, vurmalı çalgılarla çalınan Java gamelan müziğinden özellikle büyülendi. Batılı olmayan müziğin farklı ezgileri, ritimleri ve ölçekleri onun imgelemini harekete geçirdi. Bu etkinin izleri, *Estampes*'in (*Baskılar*) birinci bölümü "Pagodalar" da işitilebilir. Debussy, meslek yaşamı boyunca yeni ya da egzotik etkilere açık kalacaktı. Bu, cazın erken formlarına kadar bile uzandı. Örneğin *Çocukların Köşesi*'ne (1908) bir *ragtime* parça, "Öcünün Dansı"nı dahil etti. Burada Wagner'in *Tristan ve Isolde*'sinden (1859) bir akora şaka

TEKNİK

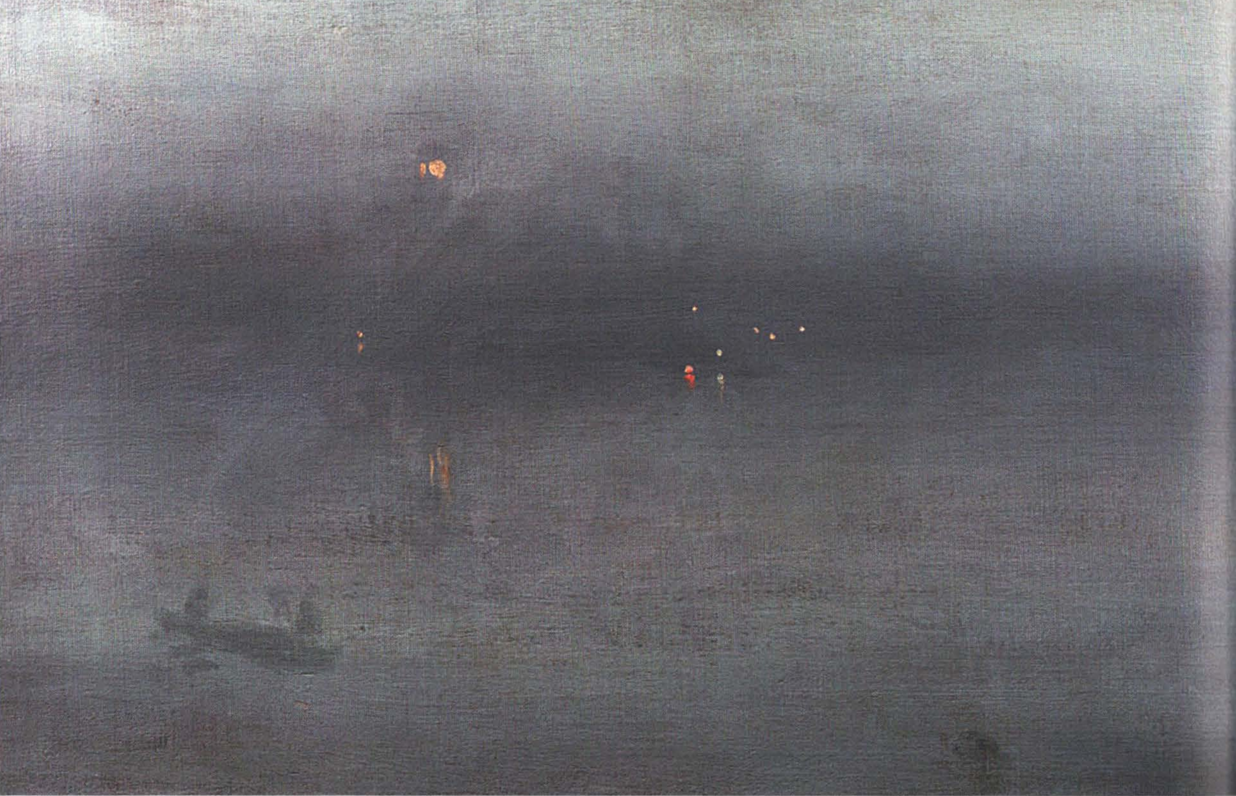
Piyano-bobini kayıtlar

Debussy, eserini çalarken kaydeden ilk bestecilerden biriydi. 1913'te bir Welte-Mignon piyanolasına 14 parça kaydetti; bu aygıtta, elektrikli bir emme pompası alttaki ayağın yerine alır. Bu, kendi türünün en gelişmiş aygıtıydı ve yalnızca notaları değil, piyanistin üslubunun cümle, tempo, pedal ve dinamik gibi nüanslarını da yakalıyordu. Debussy'nin performansı, piyanolalarda kullanmak için kopyalanan piyano bobinlerine (kesintisiz delikli kâğıt tabakaları) kodlandı.

DEBUSSY PİYANONUN BAŞINDA, ETRAFI AİLE ÜYELERİYLE SARILI, 1893

> "**Uçakların yüzyılı** kendi **müziğini** hak eder. **Emsali olmadığı** için **yeniden yaratmalıyım**."
>
> CLAUDE DEBUSSY

△ ***NOKTÜRN, MAVİ VE GÜMÜŞ RENGİ: BATTERSEA*, 1872–78**
James McNeill Whistler, Londra'da Thames Irmağının atmosferik manzaralarıyla –*Noktürn* dizisindeki bu Battersie manzarasında olduğu gibi– ün kazandı. Whistler'le tanışan Debussy de bir dizi müzikal eserin adında "Noktürn" sözcüğünü kullandı ve kendi müziğinde ressamın tablolarından büyük ilham aldı.

yollu atıfta bulunan senkoplu bir arpej ve bir dizi yerli banço efekti vardı.

Sanat dünyası

Debussy'nin üslubunu, müzik dünyasının dışında faktörler de şekillendirdi. Daha 1887'den itibaren eserleri izlenimci olarak nitelendi — ona yapışan bir etiket. Bu göndermeyi, başlangıçta Konservatuvarda değerlendirme kurulundan biri yaptı ve aşağılayıcı anlamda kullanıldı. Ama daha çok bestecinin bulanık armonilerini ya da bulut, sis ya da ani rüzgar gibi izlenimci ressamların kullandığı türden doğal konuların ses-resimlerini yaratma zevkini anlatmak için kullanıldı. Kural olarak Debussy, eleştirmenler onun müziğini izlenimci olarak nitelediğinde sinirlenirdi. Her şeyden önce izlenimci hareketin zamanı geçmişti (son izlenimci sergi 1886'da düzenlendi).

Debussy'nin en yakın olduğu ressam, Londra'da Thames Irmağının sisli manzaralarını yapan ABD'li ressam James McNeil Whistler'di. Whistler'in *Noktürn* denilen resim dizisinden esinlenen Debussy, 1899'da tamamlanan bir müzikal Noktürn dizisinde aynı başlığı kullandı. Bu müziği, "tek bir renkten yaratılabilen farklı bileşimler – resimde bir gri çalışmasında olduğu gibi– deneyi" olarak gördü.

Simgeci hareket

Debussy'nin izlenimcilikten çok simgecilik olarak bilinen edebiyat ve sanat hareketiyle yakın bağları vardı. Simgeciler, özel konu ya da örgü gibi biçimsel yapılardan uzak dururdu. Onlarınki bir nüans ve ima sanatıydı; çünkü duygu durumları, heyecanlar ya da düşünceler yaratıyorlardı. Debussy'nin iki simgeci yazarla önemli ilişkileri vardı — şair Stéphane Mallarmé ve dramaturg

ÖNEMLİ ESERLER

1894
İlk orkestra şaheseri *Prélude à l'aprèsmidi d'un faune*'i tamamlar. Çarpıcı özgünlüğüne hayranlık duyulur.

1902
Debussy'nin tek operası *Pelléas et Mélisande*'ın prömiyeri, sonunda ününü perçinler.

1903
Debussy'nin egzotik olandan aldığı tat, *Estampes*'te (*Baskılar*) açığa vurulur. Başlık, Japonca baskılar modasına işaret eder.

1905
Debussy'nin en popüler orkestra eserlerinden biri, Deniz, Paris'te seslendirilir. Üç senfonik taslaktan oluşur.

1913
Jeux (*Oyunlar*), Sergey Diaghilev'in Ballet Russes için sipariş ettiği bir bale, sahnelerin. Koreografı, Nijinsky'ye aittir.

> “Nasıl ki **optik ışığın geometrisi** ise, **müzik** de **seslerin aritmetiğidir.**”
>
> CLAUDE DEBUSSY

Maurice Maeterlinck. Mallarmé ile 1890'da tanıştı ve yazarın W. B. Yeats, Rainer Maria Rilke ve Paul Verlaine gibi ziyaretçileri ağırladığı ünlü Salı salonlarına düzenli olarak gitti.

Edebiyatın etkileri

Büyük ölçüde Mallarmé'nin şiirlerinden esinlenen Debussy, *Prélude à l'après-midi d'un faune*'i (1894) üretti. Sıcak bir günde yarattığın şehvet dolu rüyaları akla getiren bu son derece kösnül senfonik şiir (bkz. sağdaki kutu) o sırada fazla bir etki yaratmadı ama çok etkiliydi. Pierre Boulez onu modern müziğin bir köşe taşı olarak gördü.

Kariyer gelişimi bakımından Maeterlinck'le bağlantı daha önemliydi. Debussy onun oyunu *Pelléas et Mélisande*'yi 1893'te gördü ve hemen bir opera için uygun bir konu olacağına karar verdi. Bunu gerçeğe dönüştürebilmesi neredeyse on yıl aldı ve yıldızlardan biriyle ilgili bir tartışma yapımı neredeyse rayından çıkarıyordu. Maeterlinck, Mélisande'nin şarkılarını kendi metresi Georgette Leblanc'ın okuyacağını sanıyordu. Ama Debussy İskoç soprano Mary Garden'ı tercih etti. *Ariettes oubliées*'te (*Unutulmuş Şarkılar*, 1885–1887) iki şarkıyı zaten ona ayırmıştı. Besteci istediğini yaptı ama iki erkek arasında uzun süren bir sürtüşme yarattı. Mahkemeye gittim, hatta düello lafları edildi ama sonunda sorun halledildi.

Sonunda operanın ilk gösterimi başlayınca başarısı Debussy'nin ününü dönüştürdü ve eleştirmenleri, onun müziğinin eski kayıtlarını araştırmaya teşvik etti. Pelléas'ta, Maeterlinck'in muammalı masalına akıllardan çıkmayacak ölçüde güzel bir eşlik yaratmıştı. Bu evrede üslubundan en aleni Wagnerci etkileri temizlemişti. Onun yerine operası, Debussy'nin müziğini 1890'ların ortasında keşfettiği Modest Mussorgski'nin Boris Godunov'unun yankılarını taşıyordu.

Çalkantılı ilişkiler

Debussy'nin başarılı meslek yaşamının aksine kişisel yaşamı lime limeydi. Esas sorun ilk karısı Lily'le ilgiliydi. Çift 1899'da evlendi ama Debussy, büyüleyici şarkıcı Emma Bardac'ın büyüsüne kapılınca ilişkileri bozuldu. Emma, besteci Gabriel Fauré'nin metresiydi ve 1904'te Debussy onunla birlikte olmak için karısını terk etti. Çılgına dönen Lily, beşinci evlilik yıldönümlerinden birkaç gün önce intihar etmeye kalkıştı. Ölmedi ama olay, bestecinin ünü üzerinde kalıcı bir leke bıraktı. Birçok arkadaşı ilişiğini kesti ve basının tepkisi de toptan düşmanca oldu.

Debussy'nin sonraki yıllarını hastalık gölgeledi. 1909'dan itibaren, sonunda kendisini öldürecek kanserle mücadele etti. Hastalığın bir sonucu olarak, yapılmış en eski kolostomilerden birine katlandı. I. Dünya Savaşının sonunda yakındaki sokaklarda yankılanan Alman top sesleriyle Paris'te öldü.

◁ **MARY GARDEN, MELİSANDE ROLÜNDE**
İskoç soprano Mary Garden, burada, Debussy'nin operası *Pelléas et Mélisande*'de Mélisande olarak görülüyor. Gardının kadroya alınması, Debussy ile operanın dayandığı oyunun yazarı Maeterlinck arasında büyük bir sürtüşmeye neden oldu.

PROFİL
Vaslav Nijinsky

Kendi çağının en büyük koreografı ve dansçısı olan Nijinsky, Kiev'de Polonyalı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. Dokuz yaşından itibaren St. Petersburg'da İmparatorluk Bale Okulunda okudu ve 1909'da Sergey Diaghilev'in Ballets Russes'ine katıldı. Ünlü dans kumpanyası Paris'i kasıp kavurdu, cüretli yapımlarıyla izleyiciyi şok etti. Nijinsky'nin *Debussy'nin L'Après-midi d'un faune*'sini yorumlaması, çok tartışmalıydı. Hayvan (mitik faun yarı insan, yarı keçiydi) derisine benzemek için tasarlanın ve vücudu sıkı sıkıya saran bir giysi içinde, müziğin kösnül içeriğini çarpıcı bir biçimde vurguladı.

L'APRES-MIDI D'UN FAUNE'DE LEON BAKST'IN NIJINSKY İÇİN TASARIMI, 1912

Rehber

Charles Gounod

1818–1893, FRANSIZ

Öncelikle *Faust* operasının bestecisi olarak tanınan Gounod Paris'te doğdu; babası ressam, annesi piyano öğretmeniydi. Paris Konservatuvarında okuduktan sonra üç yıl Roma'da kalıp Palestrina'yı ve kilise müziğinin diğer bestecilerini çalıştı. Paris'e dönünce dinsel görevler almayı düşündü ama onun yerine opera yazmaya yönelip, 1851'de *Sapho*'yu çıkardı. Ertesi yıl piyanist Anna Zimmerman'la evlendi. İlk kez 1859'da sahnelenen *Faust*'un başarısı, onu Fransa'nın en ünlü bestecisi yaptı. Toplam 12 opera yarattı ama hiçbiri benzer bir başarıya ulaşamadı. 1870'lerin başında Gounod İngiltere'de yaşadı; daha sonra Kraliyet Koro Derneği olan amatör koroyu kurdu. Son yıllarında öncelikle *La Rédemption* (1882) ve Mors et Vita (1885) gibi dinsel oratoryolar yazdı. Bach'ın bir prelüdünü temel alan Ave Maria uyarlaması, kalıcı bir şekilde popüler olduğu anlaşıldı.

ÖNEMLİ ESERLER: *Faust* (opera), 1859; *Mireille* (opera), 1864; *Roméo et Juliette* (opera), 1867; *La Rédemption* (oratorio), 1882

▷ Arthur Sullivan

1842–1900, İNGİLİZ

En çok dramaturg W. S. Gilbert ile birlikte yarattığı operetleriyle tanınan Sullivan, bir bando şefinin oğluydu ve müzisyen olarak yetiştirildi. 14 yaşından itibaren Kraliyet Müzik Akademisinde, daha sonra Leipzig Konservatuvarında okudu. *Fırtına* için yazdığı orkestra müziğinin 1862'de Londra'da Kristal Saray'da bir icrası, onu ünlü yaptı. Bunu, bale müziğinden ve kantatlardan şarkılara ve ilahilere kadar çeşitli eserler izledi. Müzikal komedi yeteneği, 1886'da tek perdelik fars *Cox and Box*'ta (*Dümen* ve Kasa) ortaya çıktı. Girişimci Richard D'Oyly Carte'ın aracılık ettiği Gilbert'le birliktelik, 1875'te *Trial by Jury* (*Jürili Duruşma*) ile başladı. Bunu, 1881'den itibaren özel olarak inşa edilen Savoy Tiyatrosunda sahnelenen bir dizi komik hit izledi. 1890'da ticari bir anlaşmazlık Sullivan-Gilbert ilişkisini kopardı; ondan sonra işbirlikleri daha az başarılı oldu. Sullivan'ın diğer önemli başarıları arasında *The Golden Legend* (*Altın Efsane*) oratoryosu ve Ivanhoe (1891) operası da vardı. St. Paul Katedraline büyük bir törenle gömüldü.

ÖNEMLİ ESERLER: *The Tempest* (*Fırtına*; özgü müzik), 1861; *HMS Pinafore* (operet), 1878; *The Mikado* (operet), 1885; *The Golden Legend* (*Altın Efsane*; oratoryo), 1886.

Jules Massenet

1842–1912, FRANSIZ

Belle Epoque'un en başarılı Fransız opera bestecisi Massenet, 11 yaşında Paris Konservatuvarına kabul edildi. 1863'te Roma Ödülünü kazanınca İtalya'da kalmak için mali kaynak buldu; orada 1866'ta evlendiği Nino de Gressy ile tanıştı. Bir dişi opera bestelerken aynı zamanda piyano öğretmeni olarak bıkmadan çalışarak Paris'te geçimini sağladı. İlk sahne eseri *La Grand'Tante* 1867'de üretildi ama 1870'lerin ortasına kadar önemli bir ticari başarıya ulaşamadı. 1878'de Konservatuvarda, yaklaşık 20 yıl sürdürdüğü öğretmenlik görevine atandı. 1884'te sahnelenin operası *Manon* kariyerinin en büyük başarısıydı ama eleştirmenler *Werther*'i (1892) daha güzel bir eser sayar. Amerikalı soprano Sibyl Sanderson'la ve daha sonra Fransız mezzo-soprano Lucy Arbell ile ilişkileri evliliğini sıkıntıya soktu.

△ ARTHUR SULLIVAN

1912'de Paris'te ölene kadar akıcı operalar yazmaya devam etti.

ÖNEMLİ ESERLER: *Le Roi de Lahore* (opera), 1877; *Manon* (opera), 1884; *Werther* (opera), 1892; *Don Quichotte* (opera), 1910

Hubert Parry

1848–1918, İNGİLİZ

İngiliz müziğinin geç 19. yüzyıl dirilişinde önemli bir figür olan Parry, toprak sahibi bir ailede dünyaya geldi. Erken yaşta müzik yeteneği göstermesine rağmen geleneksel bir yol izledi — Eton'dan ve Oxford Üniversitesinden Londra'da bir işe giden yol. Boş zamanlarında beste yapmayı öğrenen Parry, 1880'de bir piyano konçertosu ve etkili kantat *Scenes from Prometheus Unbound* (*Zincirlerinden Kurtulmuş Prometheus'tan Sahneler*) ile tanınmış bir besteci olarak ortaya çıktı. 1880'lerde ve 1890'larda daha büyük ölçekli koral eserler İngiliz müzik festivallerini süsledi. Parry, 1883'te kurulduğunda Kraliyet Müzik Kolejinin kadrosuna katıldı ve 1894'te yöneticisi oldu. 1900'de Oxford Üniversitesine müzik profesörü olarak atandı. Parry, aynı zamanda müzik üzerine yazılar yazan önemli bir yazardı. Bozulan sağlığı 1908'de Oxford'dan emekli olmasına yol açtı; serbest kalan yaratıcı enerjisi, çok övülen "Jerusalem" ("Kudüs) marşını ve

eşliksiz *Songs of Farewell*'i (*Veda Şarkıları*) üretti.

ÖNEMLİ ESERLER: *Blest Pair of Sirens* (*Bir Çift Kutsal Denizkızı*; koro ve orkestra için), 1887; *Job* (*Eyub*; oratoryo), 1892; "Jerusalem" (Kudüs; şarkı), 1916; *Songs of Farewell* (*Veda Şarkıları*) 1916.

Teresa Carreño

1853–1917, VENEZUELALI

Piyanist, şarkıcı ve besteci Carreño Venezuela'da Caracas'ta doğdu ama 1862'de ailesiyle birlikte ülkeden ayrıldı ve geri kalan ömrünün çoğunu ABD'de ve Avrupa'da geçirdi. Piyanoda dahi çocuktu; ilk halka açık konserini 10 yaşında New York'ta verdi. Dünya çapında tanınan bir virtüöz oldu; bazen "Piyanonun Volkyrie'si) denildi. Opera sopranosu olarak kariyeri 1870'lerde Avrupa'da başladı ama piyanistlik kariyerine asla ulaşamadı. Bir besteci olarak piyano için müzik yazdı ama bununla da yetinmedi. Eserlerinin büyük bölümü 1875'ten önce yazıldı; ondan sonra yalnızca arada bir beste yaptı. Öğrencisi ve arkadaşı olan ABD'li besteci ve piyanist Edward MacDowell'ın eserlerini tanıtmak için virtüöz olarak kendi nüfuzunu kullandı. Carreño dört kez evlendi ve altı çocuk yaptı.

ÖNEMLİ ESERLER: *Gottschalk Waltz* (piyano solo), Op. 1, 1863; *Ballade* (piyano solo), Op. 15, 1867; *La Fausse Note* (piyano solo), Op. 39, 1872; *Serenade for String Orchestra* (*Yaylı Çalgılar Orkestrası İçin Seranat*) 1895.

Ernest Chausson

1855–1899, FRANSIZ

Parisli zengin bir burjuva ailede dünyaya gelen Chausson, kendini müziğe adamaya karar vermeden önce avukat vasfı kazandı, edebiyatla ve görsel sanatlarla uğraşmayı düşündü. 1879'da Paris Konservatuvarına girdi; Massenet'den ders aldı ve Franck'ın etkisi altında kaldı. 1883'te Jeanne Escudier'le evlendi; onunla sakin bir aile hayatı yaşadı, beş çocuk büyüttü. 1886'dan itibaren Société Nationale de Musique'in sekreterliğini yaptı, besteciler Fauré ve Debussy ile izlenimci ressam Monet de aralarında olmak üzere, Paris'in kültürlü seçkinlerinin gittiği bir salona ev sahipliği yaptı. Kendi besteleri çok sayıda şarkının ve oda müziği parçasının yanı sıra, Le Roi Arthus oprası ve iddialı orkestra eserlerinden oluştu. 1890'larda ayrı bir kişisel üslup geliştirmişti ve bir bisiklet kazasında 44 yaşında öldüğü sırada, olgun yaratıcılığının zirvesindeydi.

ÖNEMLİ ESERLER: *Viviane* (senfonik şiir), Op. 5, 1882; Si-bemol-majör Senfoni, Op. 20, 1890; *Poème* (keman ve orkestra), Op. 25, 1896; *Chanson perpétuelle* (soprano ve orkestra), Op. 37, 1898.

Isaac Albéniz

1860–1909, İSPANYOL

Besteci ve piyano virtüözü Albéniz İspanya'da Katalonya'da doğdu. Harika çocuk olarak halka açık ilk performansını beş yaşında piyanist olarak gösterdi ve 1876'da Brüksel Konservatuvarında ciddi bir müzik eğitimine başlamadan önce ebeveynleri tarafından ülkeden ülkeye dolaştırıldı. 1883'te Barcelona'da İspanyol milliyetçi besteci Felipe Pedrell'den aldığı derslerin etkisiyle, İspanyol halk şarkılarının bölgesel çeşitliliğini yansıtan müzikler yazdı. Suite Española ve Cantos de España'da yayımlanan bu piyano parçalarının çoğu, şimdi daha çok klasik gitar için düzenlemeler olarak biliniyor. Kendi ülkesinde kabul görmeyen Albéniz son yıllarının çoğunu İngiltere'de ve Fransa'da geçirdi. Orkestra eserleri yazdı ve 1890'larda operalara ve operetlere de uzandı ama en güzel eseri, modern İspanyol müziğinin kurucu şaheserlerinden birinin, *Iberia* süitinin dört kitabıyla solo piyanoya geç bir dönüşün ürünü oldu.

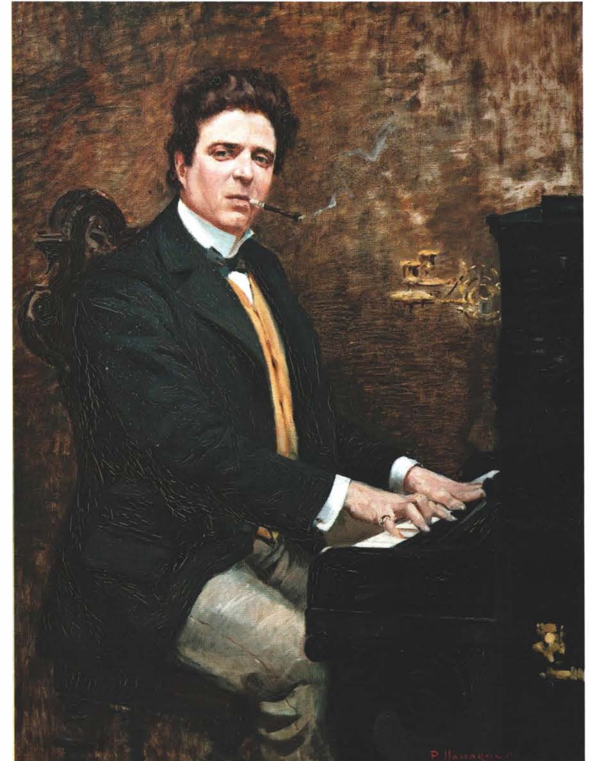
ÖNEMLİESERLER: *Suite Española* (piyano solo), Op. 47, 1887; *Cantos de España* (piyano solo), 1892; *Catalonia* (orkestra süiti), 1899; *Iberia* (piyano solo), 1906–1908.

▽ Pietro Mascagni

1863–1945, İTALYAN

Esas olarak tek perdelik opera *Cavalleria rusticana*'nın bestecisi olarak hatırlanan Mascagni, Toskana'da Livorno'da bir fırıncının oğlu olarak dünyaya geldi. Ailesinin isteğine rağmen müziği tercih eden Mascagni, onlu yaşlarında beste yapmaya başladı. 1882'de Milano Konservatuvarına kabul edildi; eğitimini bitirmeden ayrıldı ve gezici bir opera kumpanyasında şef olarak çalıştı. 1888'de Cavalleria rusticana'nın partisyonuyla prestijli bir ödül kazandı. 1890'da prömiyeri yapılan opera, sansasyonel bir hit oldu; verismo olarak bilinen gerçekçi, melodramatik İtalyan opera üslubunu yerleştirdi. Ün kazanan Mascagni, 14 opera daha yazdı. Çoğu yüksek-profilli kültürel olay oldu –özellikle 1913'te La Scala'da prömiyeri yapılan, librettosunu şair Gabriele D'Annunzio'nun yazdığı Parisina– ama hiçbiri, ilkinin başarısını yakalayamadı. Mascagni'nin şef olarak da önemli kariyer oldu. Son operası Nerone (1935), Mussolini'nin faşist rejimine bir saygı ifadesiydi.

ÖNEMLİ ESERLER: *Cavalleria rusticana* (opera), 1890; *L'amico Fritz* (opera), 1891; Iris (opera), 1898; *Isabeau* (opera), 1911.

△ **PIETRO MASCAGNI, ANGIOLO TOMMASI, 1899**

ERKEN 20. YÜZYIL

BÖLÜM 5

▷ **LEOS JANACEK**
Janáček, bazı öğretmenleri ve daha sonra öğrenciler tarafından zor bir kişilik olarak görüldü –küstah, inatçı, uzlaşmaz. Ama müzikal dehası tartışılmazdı ve erken 20. yüzyılın en yenilikçi bestecilerinden biri oldu; eserleri operadan, konser salonlarından, halk müziğinden, Rus edebiyatından, Çekçenin örüntülerinden ve ritimlerinden ilham aldı.

Leoš Janáček

1854–1928, ÇEK

Janáček, anadili Çekçenin konuşma örüntülerinden, aynı zamanda yoğun kişisel trajediden etkilenen bir müzik dili oluşturdu. Tanınmak için uzun bir mücadeleden sonra, müziği bugün hâlâ popülerliğini koruyor.

◁ **LEOS VE ZOENKA JANACEK**
Janáček ile karısı ve eski öğrencisi Zdenka Schulzová, burada evlendikleri ve Brno'da org okulunu kurduğu yıl, 1881'de görülüyor.

Kendisinden daha yaşlı hemşerisi ve arkadaşı Antonín Dvořák gibi Leoš Janáček de çok yönlü bir müzisyendi. 1854'te Bohemya'da Hukvaldy'de doğan Leoš, Brno'da St. Thomas Manastırında korist oldu; sonra Prag'da org okulunda okudu ve Leipzig'de piyano, org ve kompozisyon dersleri aldı. Bazıları onu sorunlu bir kişilik olarak görmesine rağmen öğretmenleri onun yeteneğinden etkilendi. Başlangıçta, bir tarafta beste yaparken piyano dersleri vererek ve amatör koroları yöneterek kıt kanat geçimini sağladı.

1881'de Janáček, Brno'da bir org okulu kurdu ve öğrencilerinden biriyle, Zdenka Schulzová ile evlendi. Sonraki birkaç yılda halk müziğine ilgisi arttı. Bölgenin geleneksel şarkılarını ve danslarını toplayıp incelemeye başladı ve 1890'ların başında Moravya'da ve Silezya'da folklorcu faaliyetlerin fiili lideri oldu; çoğu kez bu müzik dilinin öğelerini, kendi kompozisyonlarına çevirdi. Yaklaşım 1879'dan itibaren konuşma tonlamalarını da uyarlamaya başladı. 1909'da, Macaristan'da Bartók'un (bkz. 244-245) yaptığı gibi halk şarkılarını kaydetmek için kullandığı bir Edison fonografı edindi.

Janáček, operalarda ve konser salonlarında, Smetana, Dvořák ve Çaykovski'den etkilendi — ama Wagner'den tiksindi. Oldukça bireysel bir yönde, konuşma örüntülerini kullanarak (bkz. aşağıdaki kutu) kendi operalarını geliştirdi. Eserlerinde çoğu kez Rus edebiyatını temel aldı; ilk yaylı çalgılar dörtlüsü, Tolstoy'un *Kreutzer Sonat*'ını ve iki operası, *Katya Kabanová* ve *Ölüler Evinden*, sırasıyla Ostrovski ve Dostoyevski'yi model aldı.

Trajedi ve kargaşa

1903'te kızı Olga'nın trajik ölümüyle bir dönüm noktası geldi. Janáček'in kederi, *On an Overgrown Path* (*Aşırı Büyümüş Bir yolda*) ve *In the Mists* (*Sisler İçinde*) süitleri gibi piyano eserlerinde bir çıkış yolu buldu. 1905'te genç bir siyasi protestocunun öldürülmesi, yoğun ve acı dolu piyano sonatını ilham verdi.

Janáček'in evliliği şimdi stresliydi ve opera şarkıcısı Gabriela Horvátová ili bir ilişki yaşayınca karısı intihara kalkıştı. Evli çift birlikte kaldı ama birbirinden soğudu. Bununla birlikte müziği üzerinde en çok etkili olan ilişki, 1917'de tanıştığı çok daha genç bir kadınla, Kamila Stösslová ile sevdalı ama esas olarak platonik bir ilişkiydi. Mektupları ona büyük ilham verdi; en güzel operalarının ve oda müziği eserlerinin çoğu, özellikle *Katya Kabanová* ve yaylı çalgılar dörtlüsü *Mahrem Mektuplar*, bu yıllara aittir. Eserleri ancak şimdi çok istediği tanınmışlığa ulaşıyordu.

Stösslová ve onun oğluyla kırlara bir gezinti sırasında Janáček üşüttü ve zatürre oldu. 28 Ağustos 1928'de zatürreden öldü.

△ ***MORAVYA'DA HALK DANSLARI***
Janáček'in Moravya'da Halk Dansları partisyonunun kapak sayfası. Besteci Moravya geleneklerinden esinlenip kökten yeni bir müzik formu üretti.

◁ ***ÖLÜLER EVİ***
Janáček'in son operası *Ölüler Evinden*'in elyazısı partisyonu; II. Dünya Savaşı bittikten 10 yıl sonra yayımlandı.

TEKNİK
Konuşma örüntüleri

Janáček'in zamanında Orta Avrupa'da birçok milliyetçi besteci folklora ilgi duyuyordu ama onun konuşma örüntülerini kullanması tamamen yeniydi. Konuşulan Çekçenin perdelerini ve ritimlerini notaya dökecek ve "konuşma ezgilerinin" bağlama ve konuşmacının zihin durumuna göre nasıl değiştiğini inceleyecekti. Bu, Wagner hayaletinden kurtulmasını ve kendi müziğini farklı bir yolda geliştirmesini olanaklı kıldı. Bu teknik, *Kurnaz Tilkicik* gibi operalarına, koral şaheseri *Glagolitik Missa*'ya, hatta Sinfonietta gibi enstrümantal eserlerine güç verir.

" **Sürekli boş sessizlikte, akıl durgunken** ve tüm **duygusal teller gevşemişken** müzik dinlerim."

LEOS JANACEK

▷ **EDWARD ELGAR, y.1900**
Burada kırklı yaşlarında görülen İngiliz besteci piyanonun başında poz veriyor. Bu fotoğraf çekilmeden önceki yıl, *Enigma Variations* (*Enigma Çeşitlemeleri*) –uluslararası ölçekte başarılı olan ve herkesçe tanınmasını sağlayan bir eser– ile halkın onayını alarak ilgi odağı oldu.

Edward Elgar

1857–1934, İNGİLİZ

Erken 20. yüzyılın en seçkin İngiliz bestecisi Elgar, dramatik, atılgan ve zinde müzikten narin ve lirik müziğe kadar uzanan müzikler yazdı. Eserleri evrensel çekiciliğini koruyor.

Edward Elgar 1857'de West Midlands'te, Worcester'ın dışında Broatheath köyünde doğdu. Ailesi alt-orta sınıftandı. Babası Worcester'de bir müzik dükkânı işletiyor, yerel bir kilisede org çalıyor ve piyano akort ediyordu. Annesi ateşli bir Katolikti ve çocuklarını Katolik yetiştirdi.

Elgar'ın müzik eğitimi babasından piyano ve keman çalmayı öğrenmekten ibaretti. Delikanlıyken Almanya'da müzik okumaya heveslendi ama ailesinin onu Leipzig'e gönderecek mali gücü yoktu. Onun yerine, ders veren, taşra orkestralarında keman çalan, hatta yerel bir akıl hastanesinde müzik organize eden bir müzisyen olarak yaşamaya alıştı.

Erken yaşamı ve etkilenmeler

Elgar erken yaşta beste yapmaya başladı. Çoğu kez tam anlamıyla İngiliz bir besteci olarak görülmesine rağmen kendi ülkesinin halk müziğiyle ilgilenmedi ve müzik geleneklerini önemsemedi. Onun yerine imrendiği modeller, Londra'ya günübirlik gezilerde ve daha sonra Bavyera'da tatillerde eserlerini dinlediği Brahms, Schumann ve Wagner gibi Almanlardı. Elgar'ın erken orkestra eserlerinden ikisi, 1883'te ve 1884'te halka açık seslendirildi ve herhangi bir etki yaratmadı. Özel yaşamı da durdu; Worcester'li bir kızla, Helen Weaver'le nişanlılığı, kız Yeni Zelanda'ya göçünce son buldu.

Elgar'ın bir taşra hüsranından kurtaran kişi, Alice Roberts'ti. Besteciden dokuz yaş büyük olan Alice, bir tümgeneralin kızıydı. 1886'da Elgar, ona piyano derslere vermesi için tutuldu. Hiç beklenmeyen bir aşk filizlendi ve Elgar'ın uygunsuz yaşı, düşük toplumsal statüsü ve Katolikliği karşısında şaşkına dönen kibirli Roberts ailesi tiksinmesine rağmen çift 1889'da evlendi. Evliliğin Elgar'ın kariyeri üzerinde köklü bir etkisi oldu. Alice zeki ve yetenekliydi; şiir yazıyordu ve bir roman yayımlamıştı. Elgar'a duygusal güvenlik sağladı ve özgüvenini artırdı. Ona daha yüksek bir sosyal tabakayla sözleşme yapmayı öğretti ve daha önemlisi, Elgar'ın cılız kazancını destekleyen özel bir geliri vardı. İlk başarılı kompozisyonu, nişanlanmaları üzerine Alice için yazılan *Salut d'Amour* (*Selam Aşk*) ilk kez, evlendikleri yıl, 1889'da seslendirildi. Tek çocukları 1890'da doğdu.

Londra'da kısa bir süre kaldıktan sonra çift kırsal Worcestershire'a dönüp Malvern Hills'in yakınına yerleşti. 1890'lar boyunca Elgar, 1893'te Worcester'de prömiyeri yapılan *Black Knight*'tan (*Kara Şövalye*) 1898'de Leeds Festivalinde yer alan Caractacus'a kadar, koral eserler bestecisi olarak ün kazanmıştı. Ama 1899'da *Enigma Variations*'ın (*Enigma Çeşitlemeleri*) ilk icrası ona ulusal ün kazandırdığında genel kamuoyunca hiç tanınmıyordu. "İçinde resmedilen arkadaşlarım"a ithaf edilen bir dizi karakter incelemesi Variations'ın geniş

BAĞLAM
The Three Choirs Festival

1715'te kurulan ve bugün hâlâ devam eden Üç Koro Festivali, her yıl Hereford, Gloucester ve Worcester katedralleri arasında dönüşümlü olarak düzenlenir. İngiliz illerinde nadir görülen ölçekte müzik yapmaya büyük olanaklar sunmaktadır. 1878'den 1893'e kadar genç Elgar, festivalin Worcester Katedralinde yapıldığı her seferinde orkestrada keman çaldı. İlk eserlerinin çoğu, *Froissart uvertürü* (1890) ve *The Black Knight* (*Kara Şövalye*;1893) ile *The Light of Life* (Yaşamın Işığı; 1896) kantatları da dahil, bu festivallerde seslendirilmek için yazıldı.

WORCESTER KATEDRALİ, KUZEYBATIDAN GÖRÜNÜMÜ, 1836

△ CAROLINE ALICE ELGAR
Alice olarak tanınan becerikli Caroline Alice Roberts, kendisi 40 yaşında Edward Elgar otuzlu yaşlarındayken, Londra'da Katolik Brompton Kilisesinde onunla evlendi. Evliliğe ailesi şiddetle karşı çıktı.

◁ ELGAR'IN DOĞUM YERİ
Elgar 1857'de Worcestershire'da Lower Broadheath köyünde bu güzel ve basit kulübede doğdu. Şimdi Elgar Doğum Yeri Müzesidir.

△ **MALVERN HILLS**
Evlendikten sonra Londra'da kısa bir süre geçirdikten sonra Elgarlar, ikisinin doğup büyüdüğü kırsal Worcestershire'a dönüp Malvern Hills yakınlarında yaşadı. Kırlar, Elgar için yaşamı boyunca muazzam bir rahatlık, neşe ve esin kaynağı olarak kaldı.

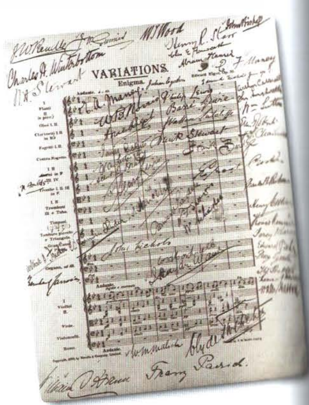
bir duygu aralığını, sırayla ağırbaşlı ve mizahi, melankolik ve neşeli duyguları kapsamasına olanak verdi. Başlıkta işaret edilen "enigma" (muamma) hiçbir zaman açıklanmadı ama eserin popüler başarısına kesinlikle katkıda bulundu.

Eleştiri ve alkış

Peşinden Elgar'ın en güzel koro eseri *The Dream of Gerontius* (*Gerontius'un Rüyası*) geldi ama kolay kabul görmedi. 19. yüzyıl İngiltere'sinde Katolik canlanmanın anahtar figürü Kardinal John Henry Newman'ın uzun bir şiirine dayanan bu oratoryo, Protestan Kilisenin eleştirisine neden oldu. 1900'de Birmingham Festivalindeki ilk icrası, besteciyi umutsuzluğa sürükleyen kötü çalışılmış bir hengâme oldu. Ama ertesi yıl heyecan verici *Pomp and Circumstance* (*Debdebe ve Şatafat*) marşları, yurtsever dinleyici tarafından çılgınca bir coşkuyla selamlandı. Marşların ilki kısa sürede gayriresmi ulusal bir marş oldu; trio bölümünün iyi bilinen ezgisine, daha sonra "*Land of Hope and Glory*" ("*Umut ve İhtişam Ülkesi*") olarak söz yazıldı. 1902'de Gerontius, Almanya'da alkışlar eşliğinde icra edildi ve İngilizler, 17. yüzyıldan beri ilk kez uluslararası saygınlığı olan yerli bir bestecileri olduğunu anladı.

Elgar iyi ağırlandı ve nişan yağmuruna tutuldu; 1904'te şövalye yapıldı. Hereford'da büyük bir ev satın aldı ve zengin dostlar edindi; nevrotik, duyarlı, melankolik doğasını, blöfçü, köpek sever, golf oynayan bir İngiliz beyefendisi karakterinin arkasına gizledi. İngiliz müesses nizamı tarafından benimsenen Elgar, hem Katolik hem alt tabakadan olduğu için, kendini hep yabancı hissetti. İç sıkıntılar, bir sürü psikosomatik hastalıkla kendini açığa vurdu. Her şeyden önce, müziğin aşkınsal değerine inancını paylaşmadıkları için İngiliz egemen sınıflarını küçümsüyordu. Birmingham Üniversitesinde müzik profesörü –1905'te onun için yaratılan bir makam– yapılan Elgar, İngiliz kültür düşmanlığına saldırmak için derslerini kullandı; bu, yurtsever hayranlarını şaşkına çevirdi.

Müzikal ilham akmaya devam etti. Elgar, planlanan oratoryo üçlüsünden

▷ ***ENIGMA VARIATIONS***
Elgar'ın Op. 36 *Enigma Variations*'ının birinci sayfasından bu partisyonda, 1901'de Leeds Festivalinde eseri seslendiren Londra Senfoni Orkestrasının üyelerinin imzaları vardır.

> "**Havada müzik** vardır… **dünya müzikle doludur** ve **ihtiyacınız olduğu kadar alın.**"
>
> EDWARD ELGAR

ÖNEMLİ ESERLER

1890
Froissart, Üç Koro Festivali için bir konser uvertürü, Elgar'ın iyi karşılanan ilk orkestra eseridir.

1899
Enigma Variations, Variations on an *Original Theme*, Londra'da St. James's Hall'de eleştirel alkışlar eşliğinde seslendirilir.

1900
The Dream of Gerontius, Kardinal Newman'ın bir şiirine Elgar'ın yazdığı koro eseri Birmingham Belediye Sarayında sahnelenir

1908
Manchester'da Hallé Orkestrasının seslendirdiği Symphony No. 1, popüler ve eleştirel bir zaferdir.

1910
Elgar'ın teknik bakımdan çetin ve lirik Keman Konçertosunun ilk icrasını, Fritz Kreistler yapar.

1919
Elgar'ın son şaheseri Çello Konçertosu, I. Dünya Savaşından sonra yazılır.

ikisini, *The Apostles* (*Havariler*; 1903) ve *The Kingdom*'ı (*Krallık*; 1906) tamamladı; üçüncü bölümü bıraktı. 1908'de zinde Birinci Senfonisi, *Pomp and Circumstance*'ın zaferini tekrarladı, hatta aştı; ilk yılında neredeyse yüz kez seslendirildi. Senfoni dünyada da, özellikle ABD ve Almanya'da da iyi karşılandı.

İlk kez Avusturyalı virtüöz Fritz Kreisler'in 1910'da seslendirdiği Keman Konçertosu da kalıcı bir başarıydı. Keman repertuvarında en çok istenen eserlerden biri olan konçerto, duygusal lirizmini Elgar'ın, İngiliz sanatçı John Everett Millais'in kızı ve bir milletvekilinin karısı olan Alice Stuart Wortley'e olan aşkına borçlu olabilir. Aşk ilişkisi gerçekleştiyse de Elgar'ın evliliğini rahatsız ettiğine dair bir kanıt yoktur.

1912'de Elgarlar Londra'ya taşındı. Tiyatrodan ve yemekli partilerden oluşan bir hayat yaşadılar. O sırada Elgar'ın müziği içedönük gelişiyordu. Daha basit hazlar bekleyen bir dinleyici kitlesi, hayal kırıklığına uğradı. Elgar, 1911'de Londra'da Queen's Hall'de İkinci Senfonisinin prömiyerinde tepkisiz kalan dinleyici kitlesiyle ilgili olarak "orada doldurulmuş domuz gibi oturdular" dedi.

1914'te I. Dünya Savaşının çıkmasına büyük tepki gösterdi ve "Land of Hope and Glory"nin şovence kullanılması karşısında şaşkına döndü. 1917'de Sussex'te izole bir eve çekildi; yanık bir hüzün ve delici bir nostalji şaheseri olan Çello Konçertosunu orada yazdı. Bu, onun son bitmiş eseriydi. Alice 1920'de öldü; Elgar'ın yaratıcı dürtüsü de onunla birlikte öldü.

Son yıllar

Savaş öncesi kayıp Edwardyen dünyayla ilişkilendirilen Elgar'ın müziği, 1920'lerin eğilimlerini belirleyen genç modernistler tarafından alaya alındı. 1924'te Elgar'ın Kralın Müzik Üstadı atanması, sıkıcı bir yerleşik düzen figürü olma yersiz ününü pekiştirdi. Besteci müzikal olarak, birçoğu gelecek kuşaklar için kaydedilen kendi eserlerinin şefi olarak aktif kaldı. 1932'de BBC'den gelen bir sipariş, beste yapmaya yeniden başlamasına yol açtı; Üçüncü Senfoni üzerinde çalışmaya başladı ama tamamlayamadı. Elgar 1934'te kanserden öldü ve Worcestershire'da Little Melvern köyünde sevgili Alice'nin yanına gömüldü.

▷ ***COCKAIGNE UVERTÜRÜ***
Elgar'ın tam orkestra için yazılan *Cockaigne Uvertürü* ("Londra Kentinde"), 1900–1901, Londra'nın ve sakinlerinin canlı ve neşeli bir portresini sunar. Burada partisyonun kapağı görülüyor.

BAĞLAM
Orkestra kaydı

Elgar, kaydedilmiş müziğin bir öncüsüydü. 20. yüzyılın başında ünlü şarkıcıların kayıtları pazarlanırdı ama 1914'te Gramophone Company, en popüler eserlerini seslendirmesi için Elgar'la sözleşme imzalamadan önce, çok az sayıda orkestra kaydı denenmişti. 1931'de teknoloji, kaydedilmiş sesin kalitesini dönüştürmeye başlayınca Elgar, EMI'nin yeni Abbey Road stüdyosunun açılışı için, Falstaff süitini çalacak Londra Senfoni Orkestrasını yönetmeye davet edildi. En ünlü kaydı, 1932'de Keman Konçertosunu, o sırada daha 16 yaşında olan kemancı Yehudi Menuhin'in seslendirmesiydi.

GRAMAFON, ELGAR'IN DOĞUM YERİ MÜZESİNDE, BROADHEATH

Ethel Smyth

1858–1944, İNGİLİZ

Son derece bağımsız olan Smyth geleneği hiçe sayıp, uluslararası tanınırlığa ulaşan ilk kadın bestecilerden biri oldu. Kadınların oy hakkı hareketine verdiği ödünsüz destekle nam saldı.

Ethel Mary Smyth 1868'de, o sırada Londra'nın en muhafazakâr banliyösü olan Kent'te Sidcup'ta doğdu. Orta sınıfa özgü yetiştirilme tarzı, bir kadının yeri evi olduğunu savunan Victoria dönemi düşüncesini yansıtmaktaydı ama babasının orduda tümgeneral olması, ailenin arada bir Hindistan'a gitmesini olanaklı kılmıştı; bu yüzden Ethel'in ufku genişlemişti.

Cesur ilk hamle

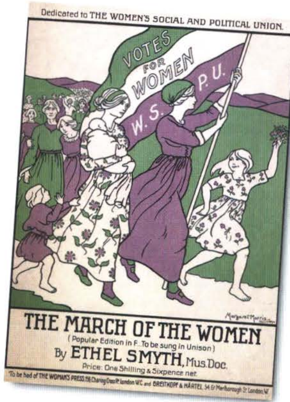
İngiltere'de müzik dersleri aldı ve babasının karşı çıkmasına rağmen müzikte kariyer yapmaya karar verdi. 19 yaşında Leipzig'de Konservatuvarda müzik okumaya gitti; orada Dvořák, Grieg ve Çaykovski gibi önde gelen bestecilerle ilişki kurdu. Ne yazık ki, Konservatuvarın öğrenim harcı karşısında hayal kırıklığına uğradı ve bir yıl sonra ayrılıp, kendisini Brahms'la ve Clara Schumann'la tanıştıran Heinrich von Herzogenberg'den özel ders almaya başladı.

Herzogenberg'den aldığı dersler ona müzik teorisinde sağlam bir zemin kazandırdı, kendi besteleriyle ilerlemesini olanaklı kıldı ama 1893'te Londra'da Albert Hall'de Re Missa'sı icra edilene kadar bir kadın olarak, müziğini çaldırtmak için mücadele etti.

Sonra Smyth dikkatini operaya verdi; 1902'de Berlin'de prömiyeri yapılan ve ertesi yıl New York Metropolitan Opera'da sahnelenen *Der Wald* ile başladı. Bunu, belki de en çok bilinen eseri, müziğinin hayranı şef Thomas Beecham'ın desteklediği üç perdelik bir opera izledi: *The Wreckers*.

1910'da Smyth, Kadınların Sosyal ve Siyasal Birliğinin (bkz. sağdaki kutu) korucusu Emmeline Pankhurst ile tanıştıktan ve ona tutkuyla âşık olduktan sonra müzikal kariyerini askıya aldı. Tüm gayretini kadınların oy hakkı davasına adayan Smyth, kadınların oy hakkını savunanların Londra'daki toplantılarında kullandıkları heyecanlı bir marş besteledi.

◁ **ETHEL SMYTH, y.1925**
Orta sınıf, muhafazakâr bir geçmişi olmasına rağmen Smyth önemli bir süfrajet oldu ve Kadınların Sosyal ve Siyasal Birliğinin marşını yazdı.

◁ **"KADINLARIN MARŞI"**
Smyth'in ilham verici marşının şarkı sayfası –süfrajet renkler mor, yeşil ve sarıyı birleştiriyor– KSSB'nin kadınlarını ve kızlarını gösteriyor.

Hapis ve alkış

1912'de Trafalgar Meydanında bir gösteride yaptığı konuşmadan sonra sömürge bakanının evinin pencerelerini kırmaktan ötürü tutuklandı ve hapse atıldı. Holloway Hapishanesindeyken, hapishaneyi ziyaret eden Beecham, onu hücresinin penceresinden dışarı sarkıp diş fırçasıyla "Kadınlar Marşı"nı yönettiğini gördü.

I. Dünya Savaşı sırasında Fransa'da radyograf olarak eğitim aldı ve İngiltere'ye dönünce kendi eserlerinin performanslarından mütevazı başarılar elde etti. 1923'te Dame of the British Empire yapıldı. Son yıllarında çok az müzik yazdı ama birkaç eğlenceli anı kitabı yazdı. 1944'te uzun bir hastalıktan sonra 86 yaşında zatürreden öldü.

BAĞLAM

Kadınların Sosyal ve Siyasal Birliği

İngiliz kadınlara oy hakkı kampanyaları 19. yüzyılda, değişim için parlamentoyu sıkıştıran birçok oy hakkı örgütüyle birlikte ivme kazandı. 1903'te, başarısızlık hayal kırıklığı yaratınca Manchester'da Emmeline Pankhurst (1858-1928) öncülüğünde daha militan bir grup kuruldu. Kadınların Sosyal ve Siyasal Birliği (KSSB) doğrudan eylemi ve sivil itaatsizliği savundu; süfrajetler, amaçlarına ulaşmak için yasaları çiğnemeye hazırdı. Birçok kadın hapse atıldı ve protestolarını açlık grevleriyle sürdürünce zorla beslendi. 1910'dan 1912'ye kadar Smyth müziği bırakıp KSSB'ye yoğunlaştı ama 1911'de bir marş besteledi.

EMMELİNE PANKHURST, AKTİVİST VE KSSB'NİN EŞ-KURUCUSU

> “İnzivanın büyüsü, uygarlığın rahatlığıyla nadiren birleşir.”
>
> ETHEL SMYTH, *STREAKS OF LIFE*, 1921

Frederick Delius

1862–1934, İNGİLİZ

Delius Almanya'da müzik okumasına ve ömrünün çoğunu yurtdışında geçirmesine rağmen, üslubu hem oldukça bireyseldi hem fark edilir ölçüde İngilizdi; bu yüzden, 20. yüzyılın en büyük İngiliz bestecileri arasına girer.

Fritz Delius (Frederick adını yıllar sonra benimsedi), Almanya'dan İngiltere'ye taşınan Julius ve Elise Delius'un 14 çocuğundan biriydi. Bradford'da –Julius'un başarılı bir yün tüccarı olduğu yer– doğdu ve erken yaşta müzik yeteneğini gösterdi. Ne var ki, Fritz'in babasının izinden gideceği sanılıyordu.

1880'de eğitimini tamamladıktan sonra, aile işinin Fransa, İsveç ve Almanya'daki bürolarında çalıştı. Bu ülkelerin kültürel yaşamını yaşadı ve müzik dersleri de aldı. Oğlunun müzik alanında kariyer yapma isteğine hâlâ karşı çıkan babası, onu bir portakal çiftliğini yönetmek için Florida'ya gönderdi. Yılmayan Fritz ABD'de müzik çalışmalarını sürdürdü ve bir yıl sonra Virginia'da Danville'e taşındı; orada müzik, Fransızca ve Almanca dersleri vererek geçimini sağladı, ayrıca ABD popüler şarkılarından esinlenen parçalar besteledi.

Büyük kopuş

1886'da, babasının istememesine rağmen Fritz Konservatuvarda okumak üzere Leipzig'e gitti. Bu, ona ihtiyaç duyduğu teorik temeli kazandırdı ama ilham kaynağı, genç besteciyi cesaretlendiren ve erken üslubunu etkileyen Edvard Grieg ile tanışmasıydı. Grieg, aileyi Fritz'in kariyerini geliştirmesine desteklemeye ikna etti ve 1888'de Fritz Paris'e taşındı; orada amcasının mali yardımıyla tam zamanlı besteci olarak çalıştı.

Delius, kentteki sanatçılara ve yazarlara karıştı ve son yıllarını mahveden frengiyi olasılıkla burada kaptı; ama Alman ressam Jelka Rosen'le ilişkisi de burada başladı. Jelka, Paris'in hemen dışında Grez-sur-Loing köyünde bir ev satın aldı; çift 1903'te evlendikten sonra orada yaşadı.

Ataları Alman olmasına ve Leipzig'de okumasına rağmen Delius, Alman romantizmine az şey, İngiliz pastoral müziğiyle ilişkilendirilen halk-esinli nostaljiye çok şey borçlu olan ayrı, eklektik bir üslup geliştirdi. Bununla birlikte, müziği başka yerlerde görece bilinmezken, şaşırtıcı bir biçimde Alman şefler ve dinleyiciler tarafından çok sevildi. Yine de 1907'de şef Thomas Beecham, Londra'da bir konserde Delius'un bazı parçalarını dinledi ve onun en ateşli savunucusu oldu. Beecham'ın teşvik ettiği Delius, *Brigg Fair* (*Brigg Panayırı*), *Mass of Life* (*Yaşam Missası*), *In a Summer Garden* (*Bir Yaz Bahçesinde*), *On Hearing the First Cuckoo in Spring* (*Baharda İlk Guguk Kuşunu Dinlerken*) ve *A Village Romeo and Juliet* (*Bir Köy Romeo ve Juliet'i*) gibi eserleri içeren müziği üretti.

I. Dünya Savaşı sırasında Jelka ile birlikte Norveç'e ve Britanya'ya gezmeye gitti; frenginin etkileri kökleşmeye başlayınca, Frederick'in sağlığı için Fransa'daki kaplıcaları ziyaret ettiler. 1920'lerde, ünü zirvedeyken giderek çalışamaz hale geldi; 1928'de kör oldu ve tekerlekli sandalyeye mahkûm oldu. Bununla birlikte Eric Fenby'nin (bkz. aşağıdaki kutu) yardımıyla bitmemiş eserlerini tamamlayıp gözden geçirebildi, hatta 1934'te ölmeden önce yeni projelere bile başladı.

△ **DELIUS VE KARISI, 1929**
Delius, tekerlekli sandalyede, Thomas Beecham'ın yönettiği eserlerinin provalarına katılmak için karısı Jelka Rosen ile birlikte Londra'da Queen's Hall'e gelirken görülüyor.

▷ **FREDERICK DELIUS, 1929**
Ernest Procter'in bu eseri, Kasım 1929'da Batı Londra'da Queen's Hall'de yapılan Delius festivali için bir provayı dinleyen bestecinin bir eskizidir. Besteciyi tekerlekli sandalyede gösteren daha büyük bir resmin taslağıdır.

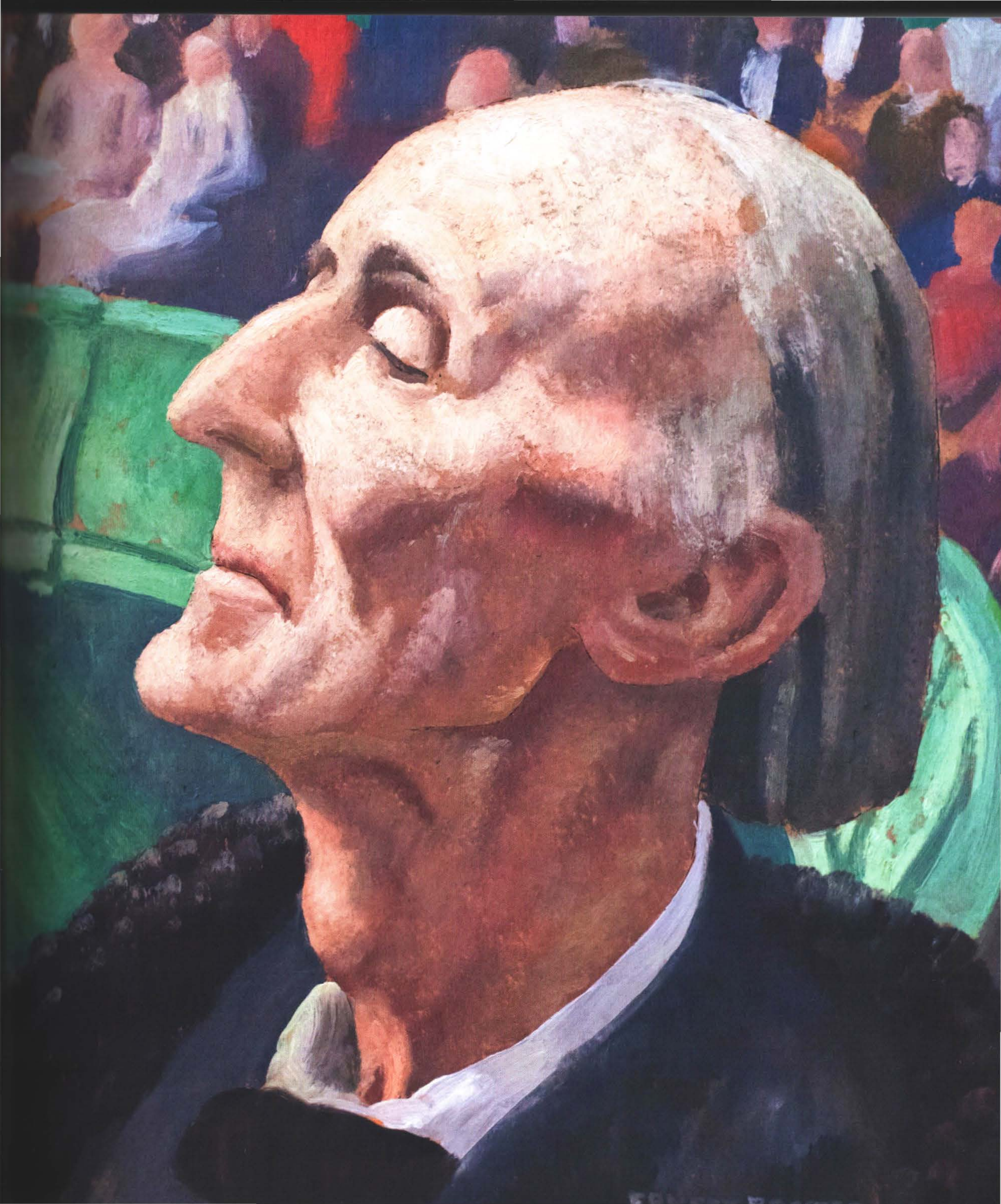
PROFİL

Eric Fenby

Delius'un sekreteri Eric Fenby (1906–1997), bir orgcu ve koro şefiydi; aynı zamanda yerel sinemasında sessiz filmlere piyanoyla eşlik ediyordu. 1928'de Delius'un müziğini dinledi ve bestecinin sakatlığını öğrenince, asistan olarak hizmet sundu. Delius'un ölümünden sonra müzik yayımcısı Boosey & Hawkes ile birlikte çalıştı ve II. Dünya Savaşında Kraliyet Ordusu Eğitim Kolordusunda görev yaptı. 1962 Delius Yüzüncü Yıl Festivalinin sanat yönetmeni olarak atandı ve iki yıl sonra, Kraliyet Müzik Akademisinde armoni profesörü oldu.

ERİC FENBY, ESKİDEN DELIUS'A AİT OLAN BİR GRAMAFONLA BİRLİKTE, LONDRA, 1980.

Richard Strauss

1864–1949, ALMAN

Üretken bir şarkı ve senfonik şiir yazarı olan Strauss, her şeyden önce operalarıyla övülür. *Salome*'de ve *Elektra*'da modernizmle flört etmesine rağmen uzun ömrünün sonuna kadar özünde geç romantik olarak kaldı.

◁ ***TRISTAN UND ISOLDE*'DEN BİR SAYFA**
Strauss, Wagner'in operası *Tristan und Isolde*'nin son barlarını "müzik tarihinde en güzel Si-majör akor" olarak niteledi.

Richard Georg Strauss 11 Haziran 1864'te Münih'te, kentin saray orkestrasında baş kornocu Franz Joseph Strauss ile ikinci karısı Josephine Pschorr Strauss'un en büyük çocuğu olarak dünyaya geldi. Biraz dahi çocuk olduğu kısa sürede anlaşıldı ama müzik konusunda muhafazakâr olan babası, Avusturya-Alman klasikler dışında bir şey dinlemesine izin vermeyecekti. Wagner bunun dışında tutulmuştu. Altı yaşında ilk şarkısını besteledikten sonra Strauss, babasının ve yetenekli bir mezzo-soprano olan süslü teyzesi Johanna'nın teşvikiyle, Schubert ve Schumann'ı model alan şarkılar yazmaya devam etti.

◁ **RICHARD STRAUSS**
Şef ve besteci olarak Strauss'un uzun kariyerinde Avrupa'yı ve ABD'yi dolaştı, dünyanın en büyük orkestralarından birçoğunu yönetti.

Wagner'in *Tristan und Isolde*'sini keşfetmesi, Strauss'un onlu yaşlarında can alıcı andı. Babasının emirlerini hiçe sayarak, partisyonu "kendinden geçercesine" yalayıp yuttu ve ömür boyu Wagnerci oldu — ama henüz kendi müziğinde değil. 20 yaşından önce, iki senfoni ve bir coşkun korno konçertosu da dahil, Mozart, Beethoven ve Mendelssohn'u model alan akıcı enstrümantal eserler bestelemişti. 21 yaşında Strauss, kükreyen "Zueignung"u da içeren sahiden özgün ilk şarkı setini yayımladı.

Büyüyen bir ün

Macbeth (1886–88), Strauss'un uluslararası ün kazanmasını sağlayan bir dizi parlak senfonik şiirin ilkiydi. Cinsel bakımdan açık *Don Juan*'ın – aslında sözleri çıkarılmış yoğun bir Wagner operası– 1889 zaferinden sonra "Ben geldim" diye haykırdı. Tüm anlatımlara göre, Don'un âşıkane yiğitlikleriyle özdeşleşmesinde ve *Ein Heldenleben*'in (*Bir Kahramanın Yaşamı*) idealleştirilmiş otoportresinde bir parça arzu gidermeden fazlası vardı.

1880'lerin ortasından itibaren Strauss Münih'te, Weimar'da ve Berlin'de orkestra şefliği görevleri üstlendi. 1894'te eski bir şan öğrencisiyle, bir generalin kızı olan Pauline de Ahna ile evlendi (bir

BAĞLAM
İnce bir çizgide yürüme

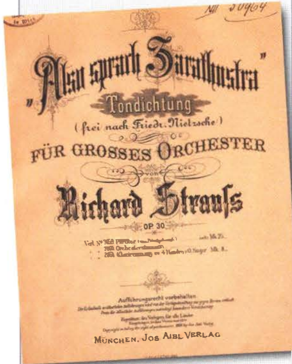
Naziler döneminde Strauss'un tutumu tartışma konusu olmuştur. Masumane bir biçimde apolitik olan Strauss hem rejimden nefret etti, hem 1933 Bayreuth Festivalinde Toscanini Nazilerin Yahudilere muamelesini protesto ederek çekildikten sonra, Wagner'in *Parsifal*'ini yönettiğinde olduğu gibi, arada bir Nazilerin isteklerini de yerine getirdi. Hafifletici neden olarak Strauss, Yahudi gelini Alice'i ve çocuklarını kurtarmak istedi. Ama *Die schweigsame Frau* operasının librettisti Yahudi Stefan Zweig'ı destekleyerek tehlikeye de atıldı.

ADOLF HİTLER'İ TASVİR EDEN BİR NAZİ PARTİSİ AFİŞİ, y. 1935.

> " İnsanları **öfkelendirmek** için **kakofoniyi** kullanıyorum. "
>
> RICHARD STRAUSS'TAN GUSTAV MAHLER

TEKNİK
Senfonik şiirler

***ALSO SPRACH ZARATHUSTRA*, OP. 30, KAPAK**

Strauss'un senfonik şiirleri, Liszt'inkilerin doğal ardılıdır ama canlı tanımlama ve büyük bir orkestranın ustaca kullanılması bakımından onları çok aşar. Ama geç-romantik zenginliğine rağmen, Strauss'un içinde büyüdüğü klasik geleneği asla gözden uzak tutmaz. *Ein Heldenleben* (*Kahraman Yaşamı*) ve *Don Juan* sonat formunda biçimlendirilirken *Till Eulenspiegel* bir rondodur. 1968'de *2001: A Space Odyssey* filminde kullanılmasıyla ünlenen Nietzsche-esinli *Also sprach Zarathustra* (*Böyle Buyurdu Zerdüşt*), en iddialısıdır. Si ve Do anahtarlar arasında devam eden çatışma, doğa ile insanoğlunun uzlaşmazlığını simgeler.

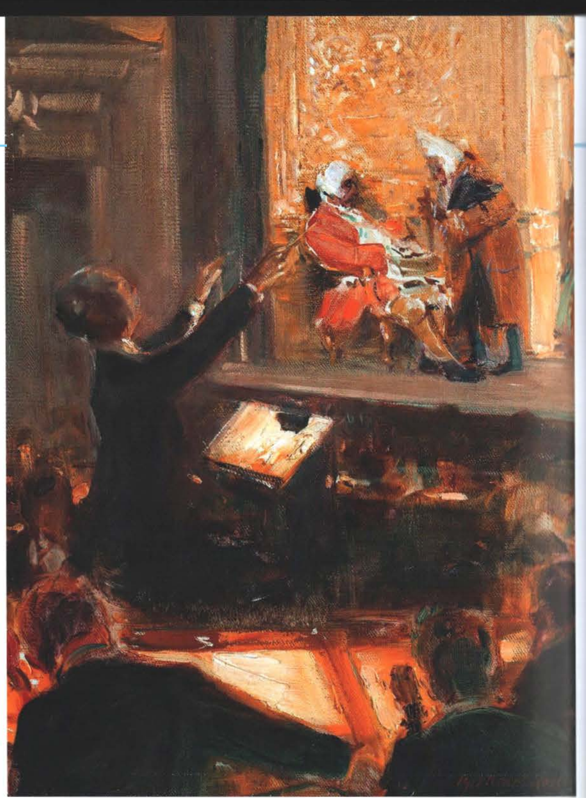
zamanlar Strauss "bir Don Juan'dan başka bir şey değildir" demişti).

Pauline, otobiyografik opera *İntermezzo*'daki çarpıcı portresinde açıkça görüldüğü gibi, yıpratıcıydı. Aynı zamanda yetenekli bir şarkıcıydı: Strauss en güzel dört şarkısını, Pauline'e düğün hediyesi olarak yazdı. Op. 27 olarak yayımlanan bu şarkıların arasında piyano ve ses için esrik aşk düeti "Morgen!" ve dışa dönük "Cäcilie" de vardı.

Pauline, Strauss'un ilk operası *Guntram*'da (1894'teki prömiyerinde başarısız oldu) başrolü yarattı ve soprano sesiyle kalıcı aşk ilişkisine ilham verdi. Bir keresinde onunla ilgili şunları söyledi: "Benim şarkılarımı hiç işitmediğim şekilde bir ifadeyle ve şiirsellikle okudu." Sesi giderek daha fazla kırılganlaşınca ve platform tarzı (kocasının piyano postlütleri sırasında utanmadan alkış isteme tuhaflıkları da dahil) giderek daha fazla acayipleşince bile Strauss'un ideal yorumcusu olarak kaldı.

Opera başarısı

1894 ile 1906 arasında Strauss 70 kadar şarkı besteledi ve bunların çoğu Pauline'le icra edildi. Ama yeni yüzyılda yaratıcı yaşamına opera egemen oldu. *Taşlama Feuersnot*'tan (*Ateş Yokluğu*; 1901) sonra besteci, şiddetli bir biçimde sıkıştırılmış *Salome* (1905) ve *Elektra* (1909) ile modernizme sarıldı. Her iki opera, disonansı yeni bir düzeye çıkararak duygusal ve cinsel aşırılıkları araştırdı; her ikisi de sansasyona neden oldu. Strauss, Salome'den elde ettiği gelirle Bavyera'da Garmisch tatil yerinde lüks bir villa inşa etti. Marazi histeriyi inceleyen *Elektra*, Strauss'un bestelediği, akortsuzluk bakımından en "ileri" müziği içerir. Bu opera, Viyanalı yazar Hugo von Hofmannsthal'le ilk ortak çalışmasıydı;

△ ***DER RDSENKAVALIER***
Robert Sterl'in bu 1912 tablosunda Ernst von Schuch, *Der Rosenkavalier*'i (Güllü Şövalye) yönetiyor. Schuch, Strauss'un birçok operasının prömiyerini yönetti.

daha sonra çok farklı bir esere, hep popüler kalan *Der Rosenkavalier*'e (1911) de libretto yazdı. Modernist anarşiden geri çekilen Strauss, Wagnerci teknikler (incelikli tematik dönüşüm de dahil) ile Mozartçı bir hafiflik ve zarafeti birleştiren buruk bir karakter komedisi yazdı. *Figaro*'nun bir halefi varsa, o da budur.

Strauss'un müzikal kişiliğinin Mozartçı ve Wagnerci yanları, daha sonraki pek çok operada da birbirine karışır. *Ariadne auf Naxos* (*Ariadne Naksos*'ta; 1912, 1916'da gözden geçirildi), karmaşıklığı bilinçli bir oda operasıdır. Like *Rosenkavalier* gibi üç büyük soprano rol içerir: ateşli, idealist genç besteci (görünüşe göre ergen Mozart'ı model almış), ölümün peşini bırakmadığı Ariadne ve hoppa koloratur soprano Zerbinetta. İnsan doğurganlığı ve evlilik ilişkileri temalarına odaklanan simgesel bir peri masalı olan *Die Frau ohne Schatten* (*Gölgesiz Kadın*, 1913), Strauss'un ve Hofmannsthal'i *Sihirli Flüt*'e saygı gösterisidir. Orkestrasyonu, Strauss'un tüm eserleri –bir şey söyleyen– içinde en gösterişli ve parıltılı olanıdır; İmparatoriçe ve boyacı Barak, Strauss'un en tutkulu lirik müziğini seslendirir.

Strauss'un sonraki operalarında ilham, daha kesik bir biçimde yandı; bu operaların en başarılı ikisi, konusu 1860'ların hafif pespaye Viyana'sında

> " **Karım**, **çocuğum**, **müziğim**, **doğa** ve **güneş**; bunlar **benim mutluluğumdur**. "
>
> RICHARD STRAUSS

ÖNEMLİ ESERLER

1889
Don Juan'ın Weimar'da prömiyeri yapılır: Strauss, Wagner'den beri en iyi Alman besteci olarak görülür.

1905
Salome cinsel ve duygusal aşırılıkları araştırmak için çoğu kez akortsuz bir müzik dili kullanır.

1911
Der Rosenkavalier Mozart'ı hatırlatır ve Strauss'un parodi ve pastiş zevkini şımartır.

1933
Strauss'un Hofmannsthal ile son işbirliği *Arabella*, iğneleyici bir karakter komedisidir.

1945
Strauss'un 23 solo yaylı çalgı için *Metamorphosen*'i, Müttefiklerin Dresden'i bombalamasına bir yanıttır

1948
Strauss, yok olmuş bir romantizmi akla getiren *Vier letzte Lieder* ile emekliye ayrılır.

geçen komedi-ve-peri masalı *Arabella* (1933) ve kibar "muhabbet konusu" *Capriccio*'dur (1942). Esasında operayla ilgili bir opera olan bu eser, Strauss'un savaşın barbarlığının ortasında üstün rokoko-romantik bir kaçış hareketidir.

Son yaratıcı çıkış

Görece verimsiz 1920'lerden ve 1930'lardan sonra Strauss, yeni bir yaratıcı enerji patlaması yaşadı. Capriccio ile başlayıp, ikinci korno konçertosu, iki üflemeli çalgılar sonatı ve sevimli bir obua konçertosuyla devam etti. Bütün bu eserler, nostaljik bir biçimde, Mozart'ın ruhunu Strauss'çu bir armoni prizmasından geçirir. Beethoven'in "Eroica" Senfonisinin cenaze marşını tekrarlayan hüzünlü *Metamorphosen, Strauss*'un Almanya'nın fiziksel ve kültürel yıkımına yaktığı ağıttır. Son eseri *Vier letzte Lieder* (*Son Dört Şarkı*, 1948), hem ömrü boyunca süren soprano sesiyle aşk ilişkisinin tamamına ermesidir, hem uyumayı ve unutulmayı duygusallıktan uzak ve dingin bir şekilde kucaklayan köklü bir vedadır. Tüm Alman romantik geleneği, şanlı ölüm anıyla buradadır.

Yahudi gelinini ve torunlarını Nazilerden korumak için nüfuzunu kullanan Strauss (bkz. s. 209, kutu), savaştan sonra İsviçre'de sürgüne gitti. 1948'de Nazilerden arındırma mahkemesinde aklandı ve ertesi yıl Almanya'ya döndü. 8 Eylül 1949'da Garmisch'te öldü.

Ün ve tevazu

Şöhretine rağmen Strauss, arkadaşlarıyla kâğıt oynarken gerçekçi Bavyeralı havasını hiç kaybetmedi. Yine de umursamazlık görüntüsü yanıltıcıydı. Titiz bir profesyonel olan Strauss bir keresinde alaycı bir biçimde şöyle demişti: "Birinci sınıf bir besteci olmayabilirim ama birinci sınıf ikinci sınıf besteciyim." *Elektra, Der Rosenkavalier, Metamorphosen* ve *the Vier letzte Lieder* gibi eserlerin yaratıcısından gelen bu sözler, aşırı mütevazı bir öz-değerlendirme gibi görünebilir.

▽ **FESTIVAL REHEARSAL**
Strauss 1926'da Salzburg Festivalinde *Ariadne auf Naxos*'un bir provasında piyano çalıyor. Operayı Viyana Devlet Operası sahneledi; Ariadne rolünde Lotte Lehmann vardı.

▷ **CARL NIELSEN, y.1892**
Nielsen'in düzensiz eğitimi, 13 yaşında bir manavın çırağı olunca sona erdi. Ertesi yıl askeri bir bandoya katıldı; bu, uzun ve başarılı müzik kariyerinin başlangıcı oldu. Besteci ve şef, burada, evlendikten ve Avrupa'yı dolaştıktan hemen sonra genç bir adam olarak görülüyor.

Carl Nielsen

1865–1931, DANİMARKALI

Danimarkalı bestecilerin en büyüğü Nielsen, ulusal bir kahraman statüsüne ulaştı. Eserleri çok çeşitliydi ama esas olarak 20. yüzyılın en güçlü ve özgün senfonicilerinden biri olarak ünlüdür.

> "**Müzik yaşamdır; diğer sanatlar** ise **yaşamı** yalnızca **temsil eder** ve **açıklar.**"
>
> CARL NIELSEN

◁ **ASKERİ MÜZİSYEN**
Nielsen burada 14 yaşında elinde çalgılarla görülüyor. Memleketi Funen'in başkenti Odense'de alay borazancısı olarak askeri bandoya bu sırada katıldı.

Carl Nielsen, Funen adasında Sortelung'da, yoksul bir ailenin 12 çocuğunun yedincisi olarak dünyaya geldi. Babası boyacıydı; ayrıca düğünlerde ve diğer etkinliklerde keman ve kornet çalarak aile gelirine katkıda bulunuyordu. Carl altı yaşında babasının çalgılarını çalmayı öğreniyordu ve ilk kompozisyonlarını iki ya da üç yıl sonra yazdı. 1879'da Odense'de askeri bandoya katılıp korno ve trombon çaldı.

+1884'ten 1886'ya kadar Nielsen, Kopenhag Konservatuvarında okudu ve 1889'da Danimarka Kraliyet Orkestrasında kemancı oldu. Bir burs, 1890-1891'de dokuz ay boyunca Avrupa'yı dolaşmasını olanaklı kıldı; bu sırada Danimarkalı heykeltıraş Anne Marie Brodersen'le tanıştı (Paris'te) ve evlendi (Floransa'da). Evlilik sorunlu oldu –Nielsen karısının uzun süre iş gezilerinde olmasına öfkeleniyordu– ama üç çocukları oldu ve Nielsen 1931'de ölene kadar devam etti.

1894'te Danimarka Kraliyet Orkestrası, Nielsen'in neşeli Senfoni No. 1'ini seslendirdi. Danimarkalı eleştirmen Charles Kjeruff, "yaklaşan bir deha fırtınası"nın işareti gibi görüyor dedi ve eseri "adeta dinamitle oynayan bir çocuğu görmek gibi, mükemmelen masum ve bihaber" olarak niteledi.

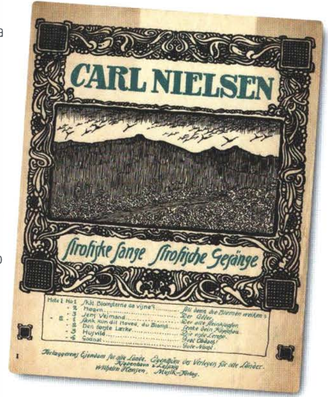
Devam eden başarı

Nielsen'in ünü artmaya devam etti ve 1901'de bir devlet ödeneğiyle ödüllendirildi ve beste yapmaya daha fazla zaman buldu. 1905'te keman görevini bırakabildi (bu tarihten itibaren, arada bir orkestrayı yönetti ve 1908'den 1914'e kadar resmi şefiydi). 1906'da şen şakrak komik operası *Maskarade* ile sağlam bir başarı daha elde etti; bu eser Danimarka'da hâlâ popülerdir. Diğer eserleri arasında sahne müzikleri, oda müziği ve koro eserleri ve sayısız şarkı yer almaktadır.

Kalıcı bir ün

Bununla birlikte, Nielsen'in ünü esas olarak büyük orkestra eserlerine dayanır — altı senfoni ve üç konçerto (keman, klarnet ve flüt için). Senfoni üretimi Brahms'a tanıdık gelen bir geç-romantik ses dünyasında başlar ama giderek daha fazla modernistleşip, melodik zenginlik ile şiddetli çatışmayı ve alışılmadık mizahı pürüzlü, dünyevi bir zindelik içinde kucaklar.

Nielsen'in 60. doğum günü Danimarka'da ulusal kutlamalarla kutlandı. Ertesi yıl bir kalp krizi geçirdi ama çalışmaya devam etti. 1931'de Kopenhag Konservatuvarı müdürü olarak atandı ama dokuz ay sonra öldü. 1939'da Kopenhag'da karısı tarafından bir anıtı dikildi. Sağlığında ünü esas olarak Danimarka'yla ve komşu Norveç'le sınırlıydı ama 1950'lerden itibaren dünyaya yayıldı.

△ **PARTİSYON KAPAĞI, *STROFİK ŞARKILAR***
Nielsen'in şarkıları Danimarka'da çok popülerdi (ve hâlâ öyledir). Yaklaşık 250 şarkı yazdı; en iyilerini *Strofiske Sange* (*Strofik Şarkılar*) olarak iki ciltte (1905-1907) topladı. Bu, Almanca basımın kapağıdır. Strofik şarkı, her dizenin aynı melodiyle söylendiği şarkıdır.

BAĞLAM
Funen

Nielsen'in doğup büyüdüğü Funen (Dancada Fyn olarak bilinir), Danimarka'nın en büyük üçüncü adasıdır. Bereketli toprakları ve doğal güzelliğiyle ünlüdür; bu yüzden "Danimarka'nın bahçesi" denilir. Nielsen'in otobiyografisi *My Childhood on Funen*'in (*Funen'de Çocukluğum*; 1927), Danimarka edebiyatında onurlu bir yeri vardır. Adanın başkenti, Nielsen'e ve heykeltıraş karısına adanan bir müzenin bulunduğu Odense'dir.

EGESKOV'DA YEL DEĞİRMENİ, FUNEN, DANİMARKA

Jean Sibelius

1865–1957, FİNLANDİYALI

Kuzey ülkelerinin yetiştirdiği en güçlü besteci olan Sibelius, orkestra müziğinin formlarını, özellikle senfoni formunu yenilemenin dikkate değer yollarını buldu.

Johan Sibelius (daha sonra ilk adının Fransızca versiyonunu benimsedi) Aralık 1865'te Finlandiya'da, 1918'e kadar Çarlık Rusya'sının bir Grandukalığı olan bir bölgede, küçük Hämeenlinna kasabasında doğdu. Eğitimli sınıflar –Johan'ın ebeveynleri de onların arasındaydı– genellikle İsveççe konuşurdu; nüfusun geneli, Rus siyasal egemenliğine karşı artan bir ulusal huzursuzluk ve rahatsızlıkla giderek daha fazla ilişkilendirilen Fince konuşurdu.

İlk mücadeleler ve başarı

Sibelius'un babası bir doktordu; Johan iki yaşındayken, bir tifo salgınında babası öldü ve gebe karısı Maria Sibelius'a dağlar kadar borç bıraktı. Maria ailesini alıp annesiyle birlikte yaşamaya gitti. Üç çocuğa, seçkin, İsveççe konuşulan bir eğitim vermeye güçleri yoktu; bu yüzden Johan, Fince konuşulan yerel bir okula gönderildi.

1885'te, 20 yaşında liseden mezun olan Sibelius, Helsinki'ye gitti ve Müzik Enstitüsünde keman dersleri aldı. Orada kaldığı sürede babasının sorumsuzca alışkanlıklarını benimseyip, sonraki kırk yıl boyunca borçlarla ve içki sorunlarıyla uğraştı.

Virtüöz bir kemancı olma düşü, Enstitüde ders veren usta piyanist Ferruccio Busoni (bkz. s. 268) ile arkadaşlığının bir sonucu olarak hafifledi. Bu performans düzeyinin onu aştığını anlayan Sibelius, umut vaat eden öğrenci-besteci olarak önce Berlin'de, sonra Viyana'da bir yıl geçirdi. Ama 1892'de Helsinki'de prömiyeri yapılan ilk büyük eseri *Kullervo*'nun dudak uçuklatan başarısını hayal etmemiş olabilir. Bu eserde Sibelius, Fin halk destanı *Kalevala*'daki başkahramanın öyküsünü, iki solist, erkek korosu ve orkestra için beş bölümlük, 90 dakikalık bir "senfonik şiir" biçiminde anlatır.

1888'de Sibelius, sınıflarına göre alışılmadık bir biçimde Fince konuşan milliyetçi aristokrat bir ailenin 17 yaşındaki kızı Aino Järnefelt ile tanışmıştı. Çift, *Kullervo*'nun prömiyerinden hemen sonra evlendi ve altı kızlarının (biri bebekken öldü) ilki ertesi yıl doğdu.

Yeni yönelimler

Şimdi Sibelius geçinme sorunlarıyla (Müzik Enstitüsünde yarı zamanlı öğretmenlik yararlı oluyordu) ve sonraki bestesiyle cebelleşiyordu. İlk tepkisi, orkestra şefi Robert Kajanus'un (bkz. sağdaki kutu) sipariş ettiği senfonik şiir *En Saga* (1892) oldu. Aynı zamanda çok sayıda eşliksiz koral eserlerinin ilkini, güzel hayal edilmiş küçük bir şaheser olan *Rakastava*'yı (*Sevgili*) üretti. 1893'te *Karelia* –Viipuri (şimdi Vyborg) kasabasında bir tören için yazılan özgü müzik– Finlandiya'nın kuzeydoğu eyaletinin (şimdi Rusya'nın bir parçası) kültürünü övmekteydi.

Bestecinin bir sonraki büyük ifadesi, *Kalevala*'nın maceracı-savaşçısı Lemminkäinen'in yiğitliklerine dayanan senfonik bir süitti. 1896'daki prömiyeri ılık bir başarıydı ama bir bölümü, "Tuonela Kuğusu", kısa sürede kendine ait bağımsız bir yaşam kazandı; müziğinin, arka planda suskun ve bölünmüş yaylı çalgılara karşı açılan uzun İngiliz kornosu solosu,

◁ ***KALEVALA*'DAN BİR SAHNE**
19. yüzyıla ait bu suluboya resim, Sibelius'un senfonik şiiri *Kullervo*'nun dayandığı Fin destanı *Kalevala*'daki kahramanı tasvir ediyor. Müziğin yükselen senfonik komutası ve aşırı canlı Fin manzarası çağrışımı anında alkışlandı.

PROFİL

Robert Kajanus

Sibelius şanslıydı; birçok besteciden farklı olarak, ilk kez yeni bir orkestra eserini dinlemek için uzun süre beklemek zorunda kalmamıştı. 1882'de Robert Kajanus (1856–1933), Finlandiya'nın ilk profesyonel orkestrasını, Helsinki Orkestra Derneğini (bugün Helsinki Filarmoni Orkestrası) kurdu. Ömür boyu bir dost (ve içki arkadaşı) olan Kajanus, bir çok kez Sibelius'un müziğini yönetti ve kendi orkestrasını yönetmesi için Sibelius'un emrine verdi. 1930'ların başında Sibelius'un orkestra müziğinin ilk ticari kayıtlarını yaptı; bunlar, hâlâ aşılmamış klasikler olarak görülür.

ROBERT KAJANUS

▷ **JEAN SIBELIUS**
Sibelius'u düşünceli ve saçları tıraşsız gösteren bu portreyi, bestecinin arkadaşı Akseli Gallen-Kallela (ayrıca bkz. s. 216 resim altı, solda) yapmış.

▽ ***KEİTELE GÖLÜ*, 1905**
Bu dingin manzara resmini, Sibelius'un "Finlandiya'nın en büyük ressamı" olarak selamladığı çalışma arkadaşı Akseli Gallen-Kallela yaptı. Sahnenin efkarlı havası, Sibelius'un daha düşünceli eserlerini çağrıştırır.

Sibelius'un büyük hayalgücü isteyen işlerinden biridir.

Çaykovski'den çok etkilenen Birinci Senfonisinin prömiyeri 1899'da yapıldı ve bunu, parçalı temaları birbirine dikip merkezi bir gelişme bölümüne dönüştüren ve ardından tekrar söken usta işi birinci bölümüyle çok daha bireysel olan İkinci Senfoni izledi.

Bu arada Fin milliyetçiliği dalgası yükseliyordu. 1899'da Rus dayatması "Şubat Manifestosu" Fince konuşma özgürlüğün ve toplanma hakkını ortadan kaldırdı. Basın özgürlüğünün bastırılmasını protesto etmek için Helsinki'de bir gösteri düzenlendi ve Sibelius bu vesileyle altı bölümlük bir orkestra eserleri dizisi besteledi; bunların sonuncusu, daha sonra gözden geçirilip adı *Finlandia* yapılan *Finland Awakes* (*Finlandiya Uyanıyor*), Sibelius'a uluslararası ün kazandırdı.

▷ **SENFONİ NO. 2'NİN PARTİSYONU**
Sibelius'un Senfoni No. 2'sinin özgün partisyonunun kalıntıları, Güneybatı Finlandiya'da Turku'daki Sibelius Müzesinde tutuluyor.

Artan ustalık

Sibelius, Helsinki'nin tiyatro sahnesi için özgü müzik bestelemeye başladı. Kayınbiraderi Arvid Järnefelt'in *Kuolema*'sı (Ölüm), Maurice Maeterlinck'in *Pelléas et Mélisande*'si (Debussy'nin operasının, bkz. s.193 ve Schoenberg'in senfonik şiirinin, bkz. s.233 kaynağı) üslubunda simgeselci bir oyundu. Sibelius altı müzik parçası sundu; bunlardan birini *Valse triste* olarak düzenleyip bir müzik firmasına sattı. Onlar da Alman yayımcısına sattı ve birden çok düzenleme halinde yayımlandı: *Valse triste*, kısa sürede bütün Avrupa'da otel ve salon bandolarınca çalındı. Sibelius, telif ödemelerinde küçük bir serveti kaçırdığı için kendisini hiçbir zaman affetmedi. Sonraki büyük eserleri usta işi bir Keman Konçertosu ve daha zayıf, daha klasik bir üslupta ve oldukça içedönük bir şiirsel özelliği olan Üçüncü Senfoniydi.

△ **"AINOLA", SİBELİUS'UN EVİ**
Sibelius burada göl kenarındaki Järvenpää köyündeki evi "Ainola"nın önünde aile üyeleriyle birlikte görülüyor.

> **"Dilin** olanaklarının **bittiği yerde müzik başlar."**
>
> JEAN SIBELIUS, 1919

1903'te Sibelius, Helsinki'nin kuzeyinde, Tuusula Gölüne yakın Järvenpää köyünde bir aile evi inşa etmek için kredi çekti. "Ainola"nın (Aino'nin Evi) inşasını, Fin hükümetinden aldığı yıllık ödenekle (ilk kez 1897'de bağlandı) ve müzikten elde ettiği düzensiz gelirle finanse etti. Aile 1904'te yeni evine taşındı.

Ne var ki, dört yıl sonra Sibelius'a gırtlak kanseri tanısı konuldu. Berlin'de yapılan ameliyat başarılı oldu ama yaşadıkları, 1911'de Dördüncü Senfonisinin karanlık, sert duygu durumunu etkiledi.

Savaş yılları

Sonra Yunan mitolojisinin deniz perilerini çağrıştıran senfonik bir şiir, *Aallottaret* (*Okeanidler*) geldi. Bu eseri, Connecticut'ta Norfolk'ta bir müzik festivali düzenleyen ABD'li zengin iş insanı Carl Stoeckel sipariş etti. Sibelius, 1914'te I. Dünya Savaşı çıkmadan hemen önce ABD ziyaretinden ülkesine döndü ve ondan sonra yurtdışına çıkamadı; birçok eserinin verildiği Alman yayımcılarından telif ücretleri kesildi.

Yine de, 1915'te ellinci doğum günü için Beşinci Senfonide iyi bir ilerleme kaydetti. Sonra gözden geçirmek için geri çekti ve bir yıl sonra yeni bir versiyonunu seslendirdi; bunun için, birincisi ikincisine akacak şekilde iki açılış bölümünü birbirine ekledi. Yine de mutlu olamayan Sibelius son versiyon üzerinde çalışırken etrafında İç Savaş (bkz. sağdaki kutu) sürdü ve çok özlediği bağımsız Fin Cumhuriyeti ortaya çıktı.

1923 ve 1924'te iki senfoni daha geldi: Altıncı Senfoninin sakin, dengeli tonu ve dört bölümlü tasarımı, Yedinci Senfoninin (özgün adı Fantasia sinfonica'ydı) muhteşem parıltılı tek bölümünden çok farklıydı. Sonra New York Filarmoni Orkestrasından bir sipariş geldi ve adını Fin mitolojisinin orman tanrısından alan Tapiola ortaya çıktı. Bu, Sibelius'un en vahşi ve en büyük doğa çağrışımıdır ve aynı zamanda yakından çalışılmış üstün bir orkestra ustalığı eseridir.

Uzun bir sessizlik

Ondan sonra Sibelius'un "yaratıcı sessizliği" hiç bitmedi; bazen küçük eserler ortaya çıktı ve daha önceki müziğinin bir kısmını gözden geçirdi ya da orkestraya uyarladı. Yine de 1926'da *Tapiola* ile 31 yıl sonra ölümü arasında geçen sürede, yeni bir büyük eser çıkarmadı. 1920'lerin sonunda Sekizinci Senfoniyle meşguldü ama öldüğünde herhangi bir elyazması yoktu. Sibelius'un imha ettiğine inanılıyor ama bunun nedeni bilinmiyor — nedeni, olasılıkla özeleştiri (bu konuda her zaman aşırıydı) ile uluslararası ün baskısının bileşimiydi.

Öldükten sonra Sibelius'un müziği giderek daha fazla eski moda olarak görüldü ve bugün, eskiden olduğu kadar kanserlerde seslendirilmez. Bununla birlikte, büyük bir kayıt kataloğu, eserlerinin bütün dünyada klasik müzik dinleyicilerince çok sevilmeye devam edildiğini gösterir.

BAĞLAM
Fin ulusu

Sibelius Fin ulusal bağımsızlığını desteklemesine rağmen 1917'de Rus Devriminden ve Lenin'in Komünist Partisinin iktidarı ele geçirmesinden sonra Helsinki bölgesinde iktidarı ele geçiren Rusya destekli "Kızıl" milislere düşmandı. "Kızıllar" ile anti-komünist "Beyaz" askeri güçler arasında bir iç savaş patlak verdi. Sibelius, "Beyazların" yanında savaşan Alman taburunun onuruna *Jäger March*'ı (*Avcı Marşı*) besteledi. Beyazların 1918'de zafer kazanması, modern Fin Cumhuriyetinin kurulmasına yol açtı.

CARL MANNERHEIM, İÇ SAVAŞTA FİN "BEYEZ" ORDU KOMUTANI

ÖNEMLİ ESERLER

1891–92
Koral ve orkestral *Kullervo*'nun başarılı ilk icrası, Sibelius'u bir gecede Fin ulusal şöhreti yapar.

1893–95
Orkestra süiti *Four Lemminkäinen Legends* (*Dört Lemminkäinen Efsanesi*), uluslararası ilgi çeken "Tuonela Kuğusu"nu içerir. interest.

1899–1900
İlk adı *Finlandiya Uyanıyor* olan *Finlandia*, Sibelius'un en çok tanınan orkestra eseridir

1901–02
Çaykovski'den etkilenen Birinci Senfoniden sonra büyük bir ilerleme kaydeden Sibelius'un İkinci Senfonisi, bu türün ustası olduğunu kanıtlar.

1914–19
Son biçimine ulaşmak için iki önemli revizyondan geçen Beşinci Senfoni, büyük bir başarı olarak kabul edilir.

1922–24
Senfoninin geleneksel dört bölümünü bir bölüme sıkıştıran Sibelius'un Yedinci Senfonisi, onun form ustalığını yeni bir zirveye taşır.

1926
Son büyük eseri Tapiola'da Sibelius, senfoni ile senfonik şiir formlarını muhteşem bir biçimde kaynaştırır.

Erik Satie

1866–1925, FRANSIZ

En çok piyano için akıldan çıkmayacak kadar sade *Gymnopédies* ile tanınan Satie, erken 20. yüzyılda modernizmin bir öncüsü ve müziğinde ve yazılarında kendi eksantrik yaşam tarzını yansıtan put kırıcı bir figürdü.

Çoğu kez "Kadife Beyefendi" denile, şık bir gri redingot giyen ve kelebek gözlük takan Erik Satie, 20. yüzyılın başında Paris'in kafelerinde ve kabarelerinde tanıdık bir figürdü. Yarattığı imaj, tam bir Parisli beyefendi imajıydı; oldukça alışılmadık düşüncelerine ilişkin fazla kanıt göstermiyordu.

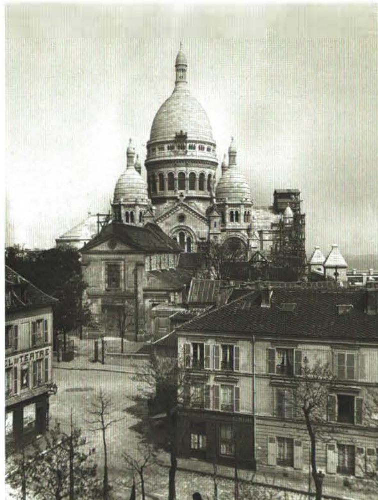
1866'da Normandiya'da Honfleur'de çevirmen Alfred Satie ile İskoç karısı Jane Leslie'nin büyük oğlu olarak dünyaya geldi; asıl adı Eric Alfred Leslie Satie'di. Aile 1870'te Paris'e taşındı ama iki yıl sonra Jane ölünce Erik ve kardeşi Conrad, 1878'de Paris'te tekrar babalarının yanına gelene kadar Honfleur'de dedesi ve ninesiyle birlikte yaşadı.

Satie, müzik derslerini de içeren geleneksel bir orta sınıf eğitimi aldı; piyano öğretmeni olan yeni üvey annesi tarafından müzik çalmaya ve bestelemeye teşvik edildi. Çabaları çok başarılı olmadı; 1879'da Paris Konservatuvarına yazıldı ama gerekli yetenekten ve ilgiden yoksun olduğu için kısa sürede kovuldu. Reddedilen ama cesaretini yitirmeyen Erik, 1885'te tekrar Konservatuvara girdi ama yetenekleriyle ilgili aynı eleştiriyle karşılaştı ve ertesi yıl ayrılıp ortaya katılmaya karar verdi.

Paris yaşamı

Fransız piyadesine yazılan Satie, askeri yaşama da uygun olmadığını anladı. Disiplini ve koşulları katlanılmaz buldu ve kendisini çürüğe çıkartmak için, bilerek ağır bronşite yakalanmanın bir yolunu buldu. Ordudan ayrılan Satie geri dönüp, 1887'de reşit oluncaya kadar babasıyla birlikte yaşadı; sonra Paris'in bohem semti Montmartre'ye taşındı. Ciddi bir biçimde beste yapmaya burada başladı; piyano için *Gymnopédies*'in ilkini yayımladı. Daha anlamlı olan sonraki avangart kompozisyonlarına rağmen bu zamansız sadelik, saflık ve melankoli eserleri onun esas mirası olacaktı. Montmartre'de Satie, Parisli ressamların, yazarların ve müzisyenlerin toplandığı barların, kafelerin ve kabarelerin müdavimi olmaya başladı. Bu müzisyenlerin arasında, izlenimci üslupla yenilikçi müzik bestecisi olarak isim yapan Claude Debussy de (bkz. s. 190-193) vardı; ikisi, 1918'de Debussy ölene kadar süren bir arkadaşlık kurdu.

Bu sırada Satie mistik Gül-Haç Biraderleri Tarikatıyla ilişki kurdu; Ordre de la Rose-Croix Catholique du Temple et du Graal'e girdi, resmi besteci ve şapel korosu şefi olarak atandı. Tarikatın sadık bir üyesiydi ama daha sonra lideri Joséphin Péladan ile arası bozuldu. Gül-Haç Biraderlerin dinsel ve ritüel yanları onu etkilemeye devam etti; kendi esrarlı beste yapma sistemini kullanan çok sayıda yarı-mistik esere ilham verdi (bkz. sağdaki kutu). Etrafta rahip cüppesiyle dolaşmaya, kendisini Eglise Métropolitaine d'Art de Jésus Conducteur'ün (Şef İsa'nın

◁ **MONTMARTRE**
Sacré-Coeur bazilikasıyla taçlanan Montmartre semti, büyük ölçüde düşük kiralarından ötürü, Belle Epoque döneminde sanatsal faaliyetin odağı oldu.

▷ **GÜL-HAÇ SİMGESİ**
Satie, diğer inanç sistemlerinin öğelerini de özümseyen "kadim geçmişin ezoterik hakikatleri"den türetilen bir öğretiler kümesi olan Gül-haç Biraderlerine katıldı.

> TEKNİK
> ### Modernizm ve Ortaçağ Âdetleri
> **Satie'nin müzikal üslubunun birçok özelliği, 19. yüzyılın şişirilmiş romantizmine karşı bir tepkiydi. Duygusal ifadeyle ilişkili armonik diziler ve tema gelişimi gibi tekniklerden bilerek sakınarak abartısız bir hafiflik ve sadelik önerdi. Ortaçağ müziğinin soğuk haşinliğine geri döndü ama çarpıcı modern armonilerle birlikte. Müziğinin çoğunda, eserlerinin alametifarikası haline gelen kuru bir nükteye sahip, statik, ayrık bir nitelik vardır. Doku ve tekrar kıtlığı, Philip Glass (bkz. 302-303) gibi minimalistler de dahil sonraki birçok besteciyi önemli ölçüde etkiledi.**

▷ **ERIK SATIE, 1891**
Stüdyosunda genç bir adam olarak Satie'nin bu portresini, Satie ve diğer birçok sanatçı gibi Montmartre'ye yerleşen Katalan ressam Santiago Rusiñol i Prats yaptı.

△ **SUZANNE VALADON, y.1916**
Bu otoportre, Chat Noir kabaresinde tanıştıkları gece Satie'nin evlenme teklif ettiği Valadon'a aittir. Kısa ilişkileri süresince Valadon, Satie'nin portresini yaptı; Satie ona sosisten yapılan kolye verdi.

▽ ***AT THE MOULIN ROUGE'*DA, *DANS*, 1889–1890**
Toulouse-Lautrec'in tablosu, Satie'nin içinde geliştiği Montmartre'nin yoz kabare sahnesinin atmosferini yakalıyor.

Metropolitan Sanat Kilisesi) kurucusu, lideri ve tek üyesi ilan etti; bunun için, daha sonra Messe des pauvres (Yoksullar Missası) olarak anılan bir Grande Messe yazdı. Bunun samimi bir inanç hareketi mi, yoksa muziplik mi olduğuna karar vermek zordur.

1890'ların başında Satie eksantrik bir ün edinmeye başladı; kendine besteci değil, "phonometrician" ya da "gymnopedist" dedi, bir dizi muziplik başlattı ve karanlık yerel tarihe, ender deniz hayvanlarına ve hiç işe yaramaz makinelere ilgi duydu.

Bir üslup değişikliği

Para kaynaklarının azalmasıyla birlikte Satie, 1890'da Montmartre'de daha küçük bir daireye taşındı. Oradayken ressam Suzanne Valadon ile tutkulu bir ilişki yaşadı — olasılıkla yaşamındaki tek romantik ilişki; altı ay sonra Suzanne terk edince yaşadığı yıkım, hem yaşam tarzında hem müziğinde meydana gelen büyük değişikliklerde rol oynayan bir faktör oldu.

1895'te küçük bir miras, Satie'nin yaşamında yeni bir evrenin başlangıcı oldu. Paranın bir kısmını fitilli kadifeden birbirinin aynı yedi takım elbise satın almak için kullandı; rahip cüppelerini attı ve dinsel kült takıntısından kurtuldu. Para, ona mizahi yazılarının bir kısmını yayımlama fırsatı ve beste yapmak için zaman da kazandırdı.

Ne var ki, para sonunda bitti ve Satie, Paris'ten taşınmak zorunda kaldı. Arcueil banliyösünde bir oda tuttu ve ömrünün sonuna kadar evi burası oldu. Yalnız yaşadı, sokak köpekleri dışında hiç ziyaretçi kabul etmedi ve dış dünyaya kendisini, piyanist olarak mütevazı geçimini sağlamak için her gün kente yürüyen saygın bir beyefendi olarak sundu. Ne var ki, bu dış görünüşün arkasında olağanüstü bir zihin ve muzip bir mizah duygusu vardı.

Okumaya geri dönüş

Birkaç yıl Satie'nin müzik üretimi, popüler şarkıların düzenlemelerini yapmakla ve daha sonra hafif sıklet diye önemsemediği kabare-tarzı eserler bestelemekle sınırlıydı. Hâlâ besteciliği meslek edinmeye niyetli olan Satie, 1905'te Vincent d'Indy ve Albert Roussel'den ders almak üzere Schola Cantorum de Paris'e – öğretiminde yalın ilahiye önem veren bir konservatuvar– yazıldı. Bu, onu tanıyanlar için büyük bir sürprizdi; çünkü Schola 19. yüzyıl geleneğiyle doluydu ve öğretmenleri, Satie'nin müziğinden nefret ettiği Saint-Saëns'in himayesindeydi. Yine de beş yıl özenle ve sebat ederek okudu; masraflarını, kabare işinden kazındıklarıyla ödedi.

Bu dönem, besteci olarak olgunlaşmasına ve düşüncelerinin pekişmesine olanak sağladı. En ünlü olduğu hafif, çağrışımlı piyano parçalarından uzaklaştı ve modernist denilebilecek bir müzik felsefesi formüle etti, geç 19. yüzyılla ilişkilendirdiği aşırı şişirilmiş rahatına düşkünlüğü ve duygusallığı reddetti. Klasik düşüncelerin bazen ironisi, bazen hicvi, bazen parodisi olarak, netliğe ve yalınlığa vurgu yaptı.

“Ben, çok yaşlı bir çağda çok genç dünyaya geldim.”

ERIK SATIE

◁ **SATIE VE DEBUSSY, 1910**
Satie (sağda), dostu ve besteci Claude Debussy ile birlikte, Debussy'nin Avenue du Bois de Boulogne'deki evinde resmediliyor.

Şifreli kompozisyonlar

Schola Cantorum'da çalışmalarını bitirince Satie, yenilenen bir özgüvenle beste yapmaya koyuldu. Garip bir biçimde *Trois morceaux en forme de poire* (*Armut Şeklinde Üç Parça*) başlıklı bir dizi piyano parçası yayımladı. Bunları Schola'dan önce yazmıştı ve ilk piyano müziğinin popülerliğine dayanıyordu ama daha çok mizahi ve daha az ifadeli bir üslupla solo piyano için başka eserler de yazmaya koyuldu. Bu eserlerde, 1890'larda başladığı, piyaniste şifreli ve nükteli talimatlar verme alışkanlığını sürdürdü ("doğru düşün", "kendin merak et" ve "dilin ucunu" çal gibi); yine, *Préludes flasques* (*pour un chien*) [*Gevşek Prelütler* (*bir köpek için*), 1912] ve *Embryons desséchés* (*Suyu Çekilmiş Embriyolar*, 1913) gibi tuhaf başlıklar ortaya çıktı. Amacı, belki de, izlenimci eserlerini tanımlayıcı başlıklarla ve ayrıntılı ifade işaretleriyle süsleyen Debussy ile alay etmekti.

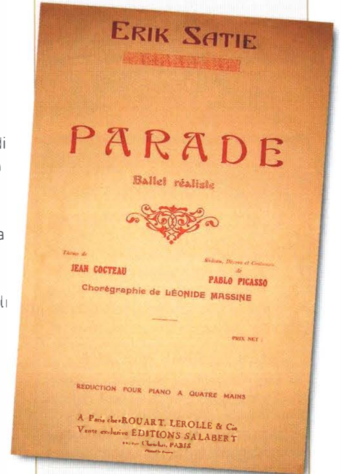
Etkiler ve işbirlikleri

Satie besteci olarak isim yaptıkça, onunla ilgili kanılar da ikiye bölündü: Ravel de dahil, Debussy'nin yaşlı öğrencileri Satie'nin erken eserlerine hayranken, daha genç kuşaktan olanlar daha yakın zamandaki eserlerinin modernizmine tutkundu. "Les Nouveaux Jeunes" olarak anılmasını istediği bir genç müritler grubunu etrafında topladı —aralarında Georges Auric, Louis Durey ve Arthur Honegger de vardı. Grubun üyeleri değişik üsluplarda beste yapmalarına rağmen Satie'nin hem romantizmi hem Dubussy'nin izlenimciliğini reddetmesine yakınlık duyuyorlardı. Satie 1917'de balesi *Parade*'nin başarısından sonra Jeunes'ten ayrılınca diğer üyeler Cocteau'nun etrafında toplandı ve daha sonra Fransız Altılar oldu. Bu arada Satie, o zamanın sanat hareketlerinden çok etkilenen kendi ayrık üslubunu geliştirmeye devam etti (bkz. sağdaki kutu). 1919'da birçok kişinin şaheseri olarak gördüğü *Sokrate*'i tamamladı — oda orkestrası ve Platon'un diyaloglarından bölümler okuyan dört soprano için yazılan muammalı bir modernist eser. Kompozisyon, derinliği, içtenliği ve mahremliğiyle eleştirmenleri (Satie'nin acayip eserlerine alışık) şaşırttı.

Satie 1925'te sirozdan öldü. Ömrünün son 27 saatini, dış dünyanın görmediği açılmamış postalar, tasnif edilmemiş yazılar ve bir şemsiye koleksiyonunun ortasında tek başına yaşadı.

PROFİL
Yaratıcı Partnerler

Kabare piyanisti olarak çalışan Satie çok sayıda ressam, yazar ve müzisyenle tanıştı ve 1910'dan itibaren kendisini Parisli avangardın merkezinde buldu. Arkadaş çevresi arasında, birçok projede işbirliği yaptığı yazar Jean Cocteau davardı. Bu projelerin en ünlüsü, sürrealizm, Dadaizm ve fütürizm gibi modern sanat eğilimlerinin öğelerini birleştiren *Parade* balesiydi. Dekoru ve kostümleri Pablo Picasso tasarladı ve bale, Sergey Diaghilev'in Ballets Russes'i tarafından sahnelendi. Son yıllarında Satie müzisyenlerin arasına daha az, Man Ray, Constantin Brâncuşi ve Marcel Duchamp gibi avangart görsel sanatçıların arasına daha fazla karıştı.

SATİE'NİN *PARADE*'SİNİN PARTİSYONUNUN BİRİNCİ BASIMI, 1917

ÖNEMLİ ESERLER

1888 Üç *Gymnopédies*, itibarını oluşturan eserlerin ilki, yayımlanır.

1893 Composes *Vexations*'ı, peş peşe 840 kez seslendirilecek kısa bir piyano parçasını besteler.

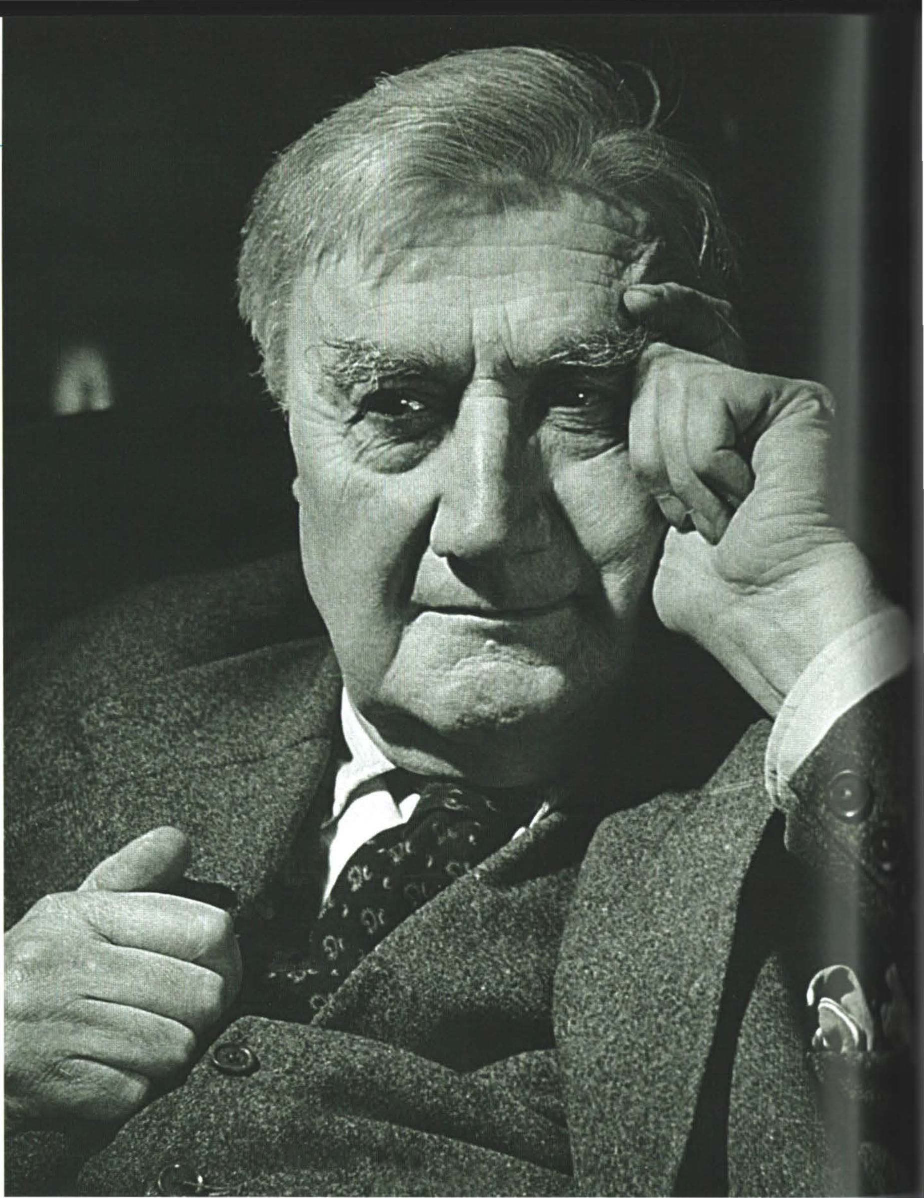
1911 Yüzyılın başında bestelenen *Trois morceaux en forme de poire* (piyano için, dört el) yayımlanır.

1913 Gerçeküstü bir melodram yergisi olan *Le Piège de Méduse*'nin metnini ve özgün müziğini yazar.

1914 1923'e kadar yayımlanmayan mizahi piyano parçaları dizisi *Sports et divertissements* üzerinde çalışır.

1917 Cocteau ile işbirliği yaptığı, dekorlarını ve kostümlerini Picasso'nun tasarladığı *Parade*'ı, ilk kez Diaghilev'in Ballets Russes'i sahneler.

1918 Küçük orkestra ve kadın vokal solistler için yazılan *Socrate* (bir "senfonik dram"), ses ve piyano için bir versiyonuyla özel olarak icra edilir.

▷ **RALPH VAUGHAN WILLIAMS**
The Lark Ascending, The Wasps, Fantasia on a Theme by Thomas Tallis ve *A Pastoral Symphony* gibi popüler klasikleriyle Vaughan Williams, dinleyicide eşsiz ve derin bir İngilizlik duygusu yaratır. 1950'lerin sonunda öldükten sonra müziği gözden düştü ama son on yıllarda yeniden canlandı.

R. Vaughan Williams

1872–1958, İNGİLİZ

Vaughan Williams, klasik gelenek ile iki yerli kültürel kaynağı, Tudor ve Elizabeth dönemlerinin büyük bestecileri ve İngiliz halk şarkıları dünyasını harmanlayan bir İngiliz ulusal müziği yarattı.

> "**Beethoven** ile **en sıradan halk müziği şarkıcısı** arasında **tür farkı** yoktur, yalnızca **derece farkı** vardır."
>
> RALPH VAUGHAN WILLIAMS, *NATİONAL MUSIC AND OTHER ESSAYS* İÇİNDE 1934

Bir papazın oğlu olan Ralph Vaughan Williams Surrey'de dul annesi ve teyzeleri tarafından, Charles Darwin'le akraba, varlıklı, ilerici bir ailede büyütüldü. Müzik ve geniş bir okuma yelpazesi teşvik edildi; Ralph piyano ve keman çaldı, erkenden beste yapma girişimleri de oldu. Cambridge Üniversitesinde ve Kraliyet Müzik Kolejinde okuduktan sonra Londra'ya yerleşip kilise orgcusu ve koro şefi olarak, ayrıca *English Hymnal*'in müzik editörü olarak çalıştı.

Sessiz bir devrim

Vaughan Williams'ın içinde doğduğu İngiliz müzik dünyasına başka bir ulusun, Almanya'nın kültürel değerleri egemendi — Wagner'in ve Brahms'in etkisi nedeniyle. Ama öğrencilik yıllarında tanışan ve ömür boyu dost olan Wagner hayranı iki genç besteci, Vaughan Williams ve Gustav Holst'a göre İngiliz müziğinin taze bir başlangıca ihtiyacı vardı. Vaughan Williams'ın bir kilise müzisyeni olarak çalışması, çok daha eski bir mirası –eşliksiz koral eserlerinin zengin yaratıcılığıyla ve sanatsal saflığıyla ileriye doğru olası bir yol gösteriyor gibi görünen Thomas Tallis ve William Byrd'in mirasını– araştırmasına yol açtı.

Can alıcı bir atılım, tamamen farklı başka bir ilgi alanından geldi. Vaughan Williams, Holst ve besteci arkadaşları George Butterworth İngiltere'nin köylerine gidip oralarda işittikleri halk şarkılarını topladı ve bunların fiilen ölmekte oldukları gerçeğinden etkilendiler; 19. yüzyılda İngiltere'nin sanayileşmesi, kırsal alanların nüfusunu büyük ölçüde boşaltmıştı — bununla birlikte eşliksiz şarkı söyleme geleneğini de. Şarkı söyleme geleneği, toprakta yaşayan ve çalışan insanların çoğunluğu bir çalgı edinemeyecek kadar yoksul olduğu, dolayısıyla müzikal bakımdan yapabildikleri tek şey şarkı söylemek olduğu için ortaya çıkmıştı.

Vaughan Williams, kendisini halk müziğinin özgürlük ve doğallık duyumuna kapılmış buldu. Esas iş, bu nitelikler ile Tudor ve Elizabeth dönemi kilise müziğinin niteliklerini klasik konser salonunun gelişmiş dünyasına taşımanın başarılı bir yolunu bulmaktı. Arayış yıllarca sürdü ve Paris'te Ravel'den bir süre ders almayı da gerektirdi. Vaughan Williams diğer iki besteciden daha yaşlı olmasına rağmen kendi ifadesiyle Ravel'in teknik ustalığından "biraz Fransız cilası" edinme şansının, müzik geleneğinin Alman-egemen tarafına yararlı bir karşı-ağırlık olduğunu duyumsadı.

Bir atılım

Atılım 1910'da, artık kırkına yaklaşan Vaughan Williams çok farklı iki şaheserin ilk icralarını yönetince geldi. Bunların ilki, prömiyeri Üç Koro Festivali sırasında Gloucester Katedralinde prömiyeri yapılan *Fantasia on a Theme by Thomas Tallis*'ti (*Thomas Tallis'in Bir Teması Üzerine Fantezi*). Bu, yalnızca bir yaylı çalgılar orkestrası –solo bir dörtlü, büyük bir ana topluluk ve uzağa konumlanmış daha küçük bir topluluk– için yazılmış 20 dakikalık tek bir bölümdür. Ezgi parçalıdır, çeşitlidir, farklı yönlerde serbestçe

△ **VAUGHAN WILLIAMS VE HOLST**
Besteci William Gillies Whittaker'ın çektiği bu fotoğrafta, 1921'de Malvern Hills'te yürüyen Gustov Holst ve Vaughan Williams –ömür boyu dostlar– görülüyor.

◁ **LEITH HILL PLACE**
Ralph Vaughan Williams iki yaşından Cambridge Üniversitesinde okumak için evden ayrılana kadar, Surrey'de 18. yüzyıla ait bu büyüleyici evde, Leith Hill Place'de yaşadı. 1945'te evi National Trust'a verdi.

TEKNİK
Klasik müzikte halk şarkısı

Tekrarlı eşliksiz ezgi dizelerinden oluşan halk şarkısı, doğası gereği, genç Vaughan Williams'ın içinde yetiştiği klasik müzik geleneğinin gelişim süreçlerinden farklı işlemekteydi. Aynı şey, karışık melodik işleyişleri 19. yüzyıl orkestra müziğine egemen olan "senfonik" üsluptan farklı olan erken İngiliz koro müziğinin şaheserleri için de geçerliydi. Vaughan Williams bu farklı kaynakları bir araya getirebildi ve böylece halk müziğinden etkilenen bir üslup, usta işi büyük ölçekli senfoni dizisinin temeli oldu.

BAĞLAM

Savaş hizmeti

I. Dünya Savaşı çıktığında 42 yaşında olan Vaughan Williams cepheden muaf tutulacaktı ama gitmekte ısrar etti ve Kraliyet Sıhhiye Kolordusunda ambulans sürücüsü olarak kuzey Fransa'ya gönderildi. Yunanistan'da da hizmet ettikten sonra teğmenliğe terfi etti ve yine Fransa'da Kraliyet Topçu Birliğine katıldı — ileri yaşında yaşadığı sağırlığın altında yatan neden bu olabilir. Çatışmaların durduktan sonraki aylarda, eve gönderilmeden önce askerlerden oluşan korolar kurdu ve yönetti.

RALPH VAUGHAN WILLIAMS, I. DÜNYA SAVAŞINDA AMBULANS SÜRÜCÜSÜ OLARAK

uzanır ve sonundan tekrar bir araya toplanır — hepsi, dışsal sakinliğiyle büyük bir içsel gücü ileten tamamen yeni bir ses dünyasında.

Şiirsel esinlenmeler

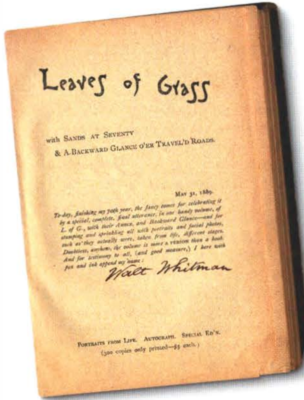
İkinci şaheser, *A Sea Symphony* (*Bir Deniz Senfonisi*), Fantasia'dan birkaç hafta sonra ilk kez Leeds Festivalinde seslendirildi. ABD'li şair Walt Whitman'ın sözlerine yazılan büyük ölçekli, dört-bölümlü bir koral eserdir. Whitman'ın kükreyen ama ruhsal bakımdan agnostik imgesel dünyası, Vaughan Williams'ın kuşağı üzerinde güçlü bir özgürleştirici etki yarattı. Bestecinin koro ve orkestra güçlerinin ustalığı, muazzam bir müzik üretiminin merkezinde bulunan ve dokuz senfoniden oluşan bir dizi başlattı.

Vaughan Williams'ın müzik dünyasının özü, George Meredith'in bir şiirine dayanan *The Lark Ascending*'de (*Yükselen Tarlakuşu*) kristalleşir; bu, uçan kuşun ötüşünün, işitilmeyecek kadar uzaklaşana kadar nasıl gökyüzünde yüzüyormuş gibi göründüğünü tasvir eder. Müzik 1914'te besteci I. Dünya Savaşında askere gitmeden önce keman ve piyano için bestelendi; sonra 1920'deki ilk icrasından önce orkestraya uyarlandı. Sonuç, yine abartısız bir müzikal devrimdi. Görkemli 19. yüzyıl geleneğinden farklı olan Solo keman bölümünün virtüözlüğü, Bach'ın konçertolarında bulunan çizgi saflığıyla akrabaydı. Eserin iki ana teması da aslında halk şarkısı değildir ama her biri kulağa olabilirmiş gibi gelir; ve her ikisi de, İngiliz halk müziği örneği olmasaydı yazılamazdı.

Sonra I. Dünya Savaşında askerlik hizmeti, Vaughan Williams'ın beste yapmasını birkaç yıl durdurdu. Savaştan sonraki ilk büyük eseri *A Pastoral Symphony*'ydi; senfoninin yavaş ikinci bölümünde, aralıksız top atışları arasında sakin bir anda geniş bir manzarada işitiliyormuş gibi bir ordu borazanını taklit eden bir solo trompet vardır; final bölümü başlangıcında çerçevelenir ve hayatta kalmayı becermiş barışçı bir dünyadan geliyormuş gibi, sözsüz şarkı söyleyen solo soprano bir sesle bitirilir. Yine de Vaughan Williams'ın müzik yolculuğunda beklenmedik evreler de vardı. Dördüncü Senfoninin 1935'teki ilk dinleyicisi, eserin şiddetli disonansından ve çılgınca üslubundan irkildi; bu, daha sonra II. Dünya Savaşının kehaneti olarak görüldü ama besteci, bu yorumu her zaman reddetti. Müziğinin iç hiddetinin, kurtulamadığı eklem iltihabının sakatladığı karısı Adeline'ın durumuyla ilgili olduğunu ifade etti — prömiyerini yöneten Adrian Boult'a.

Geç aşk ve yeni bir yaşam

Bu müzikal patlamadan sonra, onun tam tersi, *Serenade to Music* (*Müziğe Serenat*) geldi. Bu eser, bestecinin süregelen destekçisi, o günün önde gelen 16 solo şarkıcıyı içeren bir eser isteyen şef Sir Hanry Wood'un 1938'deki jübile konseri için yazıldı; Vaughan Williams, sözleri Shakespeare'in oyunu *Venedik Taciri*'nden aldı. Müziğin ışıl ışıl dinginliğinin

◁ ***LEAVES OF GRASS*, 1889 BASIMI**
A Sea Symphony'de (*Bir Deniz Senfonisi*) **Vaughan Williams, şair Walt Whitman'ın ilk kez 1885'te yayımlanan ama ondan sonra gözden geçirilmiş birkaç basımı yapılan *Leaves of Grass*'ından alınan dizeleri besteler.**

ÖNEMLİ ESERLER

1910
Yaylı çalgılar için *Tallis Fantasia* (*Tallis Fantezisi*) ve *A Sea Symphony*'nin (*Bir Deniz Senfonisi*) prömiyerleriyle birlikte Vaughan Williams, kendi kuşağının önde gelen İngiliz bestecisi olur.

1920
I. Dünya Savaşından önce tamamlanan keman ve küçük orkestra için *The Lark Ascending* (*Yükselen Tarlakuşu*) ilk kez seslendirilir.

1922
A Pastoral Symphony (*Pastoral Senfoni*) yok olan kırsal dünyanın ve I. Dünya Savaşında ölenlerin anısına bir ağıttır.

1925
Koro eseri *Sancta Civitas* (*Kutsal Kent*), *Kitabı Mukaddes*'teki Vahiy Kitabında geçen kıyamet olaylarını tasvir eder.

1938
Şef Sir Henry Wood'un jübile konseri için bestelenen *Serenade to Music* (*Müziğe Serenat*), Shakespeare'in *Venedik Taciri*'nden alınan sözleri besteler.

1951
John Bunyan'ın Hıristiyan bir canın Tanrıya doğru yolculuğuyla ilgili öyküsüne dayanan bir opera, *The Pilgrim's Progress*'in (*Hac Yolunda*) prömiyeri Covent Garden'da yapılır.

1958
Kısmen Thomas Hardy'nin romanı *Tess of the d'Urbervilles*'ten esinlenen Vaughan Williams'ın Dokuzuncu Senfonisi bir yaşlılık şaheseridir.

“Ralph öleli 35 yılı geçti ve her yıl, ilki kadar uzun göründü.”

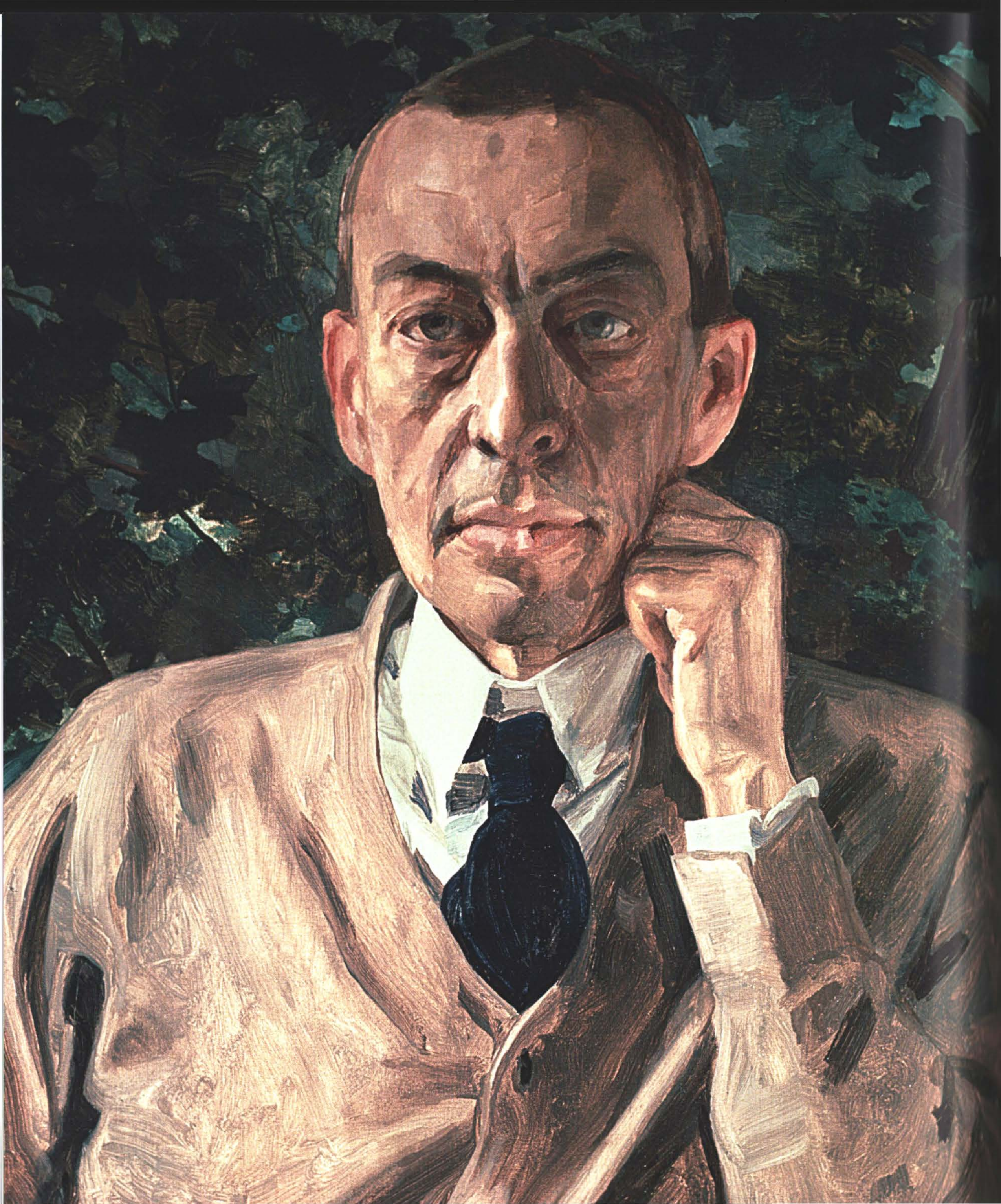
URSULA VAUGHAN WILLIAMS, 1990'LARDA KOCASINDAN SÖZ EDERKEN

dolaysız bir nedeni vardı: şiirden hoşlanan genç Ursula Wood'la bir karşılaşma, tutkulu bir aşk ilişkisine yol açmıştı. II. Dünya Savaşı sırasında Ursula'nın kocası ve 1951'de Adeline ölmeden önce, âşıklar ilişkilerini neredeyse herkesten sakladı — Adeline hariç. 1943'te Ursula kürtaj olmuştu.

Bu olanaksız çiftin 1953'te evlilikle tamamlanan yakınlığı, Vaughan Williams'ın son yıllarının dikkat çeken yaratıcı enerjisine büyük katkıda bulundu. 1948 tarihli Altıncı Senfoni, geleneksel "İngilizliği" andıran her şeyden çok uzaklaşan çalkantılı, aynı zamanda bazen ruhani olarak sakin ses-dünyasını araştırdı. Alt başlığı "bir prolog ve dört perdede ahlak" olan *The Pilgrim's Progress*'in (*Hac Yolunda*) Covent Gorden'da Kraliyet Opera Evindeki prömiyeri, proje üzerinde yaklaşık yarım yüzyıllık çalışmanın son noktasıydı. 1958 Yazı, güçlü Dokuzuncu Senfoninin ilk icrasına tanık oldu. Adrian Boult yeni eserin ilk kaydını yönetmeye hazırlandığı gece besteci öldü — hâlâ bazen "İngiliz tezek" ya da pastoral besteciler okulunun bir parçası diye alay edilen ama müzik dünyasının değişen modaları karşısında yaşamaya devam eden bir miras bıraktı. Vaughan Williams'ın salt pastoralizmin çok ötesine ulaşan başarısının ölçeği, bugün daha yaygın bir biçimde takdir edilmektedir.

▽ **RALPH VAUGHAN WILLIAMS VE URSULA WOOD, 1951**
Ralph Vaughan Williams (ortada) ve gelecekteki karısı Ursula (kendisinden yaklaşık 40 yaş küçük), burada, Manchester'da Hallé prova odasında şef ve çellocu John Barbirolli ile birlikte *A Sea Symphony*'nin provasını yaparken tasvir ediliyor.

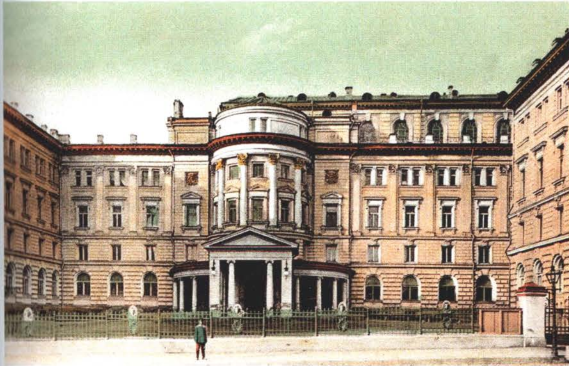

Sergei Rachmaninoff

1873–1943, RUS

Romantizmin son büyük temsilcilerinden biri olan Rachmaninoff, muhteşem senfonileri ve konçertolarıyla tanınır. Aynı zamanda üstün bir piyanistti ve piyano için unutulmaz solo müzik yazdı.

◁ **MÜZİK KONSERVATUVARI, MOSKOVA**
1885'te Rachmaninoff, St. Petersburg Konservatuvarında sınavları geçemeyince Moskova Müzik Konservatuvarına gönderildi ve orada gelişti.

Rachmaninoff'un kariyeri, şu sözlerle özetlendi: Devrim onu Rusya'dan çıkardı ama hiçbir şey Rusya'yı ondan çıkaramadı. Son günlerini California'da yaşayan bir ABD vatandaşı olarak bitirdi ama müziği, gençliğinde özümsediği geleneklere sadık kaldı. Anayurdunun halk şarkılarından ve Rus Ortodoks Kilisesinin ayin ilahilerinden etkilendi; genişleyen, yükselen ezgiyi –çoğu kez hasret ve melankoli yüklü– hissedişinde kariyerinin başlangıcında ona cesaret ve ilham veren Çaykovski'nin varisiydi.

◁ **SERGEI RACHMANINOFF, 1925**
Bu portreyi, Rachmaninoff'un kendisinin ve diğer Rus bestecilerin eserlerini yayımlayan yayımcılık şirketi TAIR'i kurduğu yıl, 1925'te Konstantin Andreyeviç Somov yaptı.

Başarılar ve aksilikler

Rachmaninoff, Novgorod'da yakın toprak sahibi aristokrat bir ailede dünyaya geldi. Babası kendisine miras kalan serveti kumarda kaybetti ve 1882'de borçlarını ödemek için mülklerin büyük bölümü satıldıktan sonra aile St. Petersburg'da mütevazı bir daireye taşındı. Sergey müzik yeteneği gösterdi ve aile geleneğini izleyen askeri okula gitmek yerine, 1883'te 10 yaşında St. Petersburg Konservatuvarına yazıldı.

Rachmaninoff yetenekli olmasına rağmen tembel ve dengesizdi; aile sorunları da ilerlemesini engelledi –- annesi ile babası ayrılmış, bir kız kardeşi difteriden ölmüştü. 1885'te sınavları geçemedi ve Moskova Konservatuvarına gönderildi. Oradaki en önemli öğretmeni disiplinli piyano hocası Nikolay Zverev'ti; onun katı ama aydınlatıcı rehberliğiyle gelişme gösterdi. 1892'de, 19 yaşında, nadir verilen Büyük Altan Madalyayla konservatuvardan mezun oldu.

O yılın sonunda Rachmaninoff en ünlü solo piyano parçasının, dramatik ve akıldan çıkmayan Do-diyez-minör Prelüdün prömiyerini yaptı. Bu eser o kadar çok popüler oldu ki, her performansında istek parça olarak talep edilmesinden bıktığı için yazdığına pişman olduğu söylenir. 1893'te ilk operası *Aleko*'nun prömiyeri Moskova'da Bolşoy Tiyatrosunda yapıldı ve Çaykovski tarafından övüldü. Daha 20 yaşında olan Rachmaninoff parlak bir kariyere başlamış gibi görünüyordu ama 1897'de Senfoni No. 1'in

PROFİL
Nina Koshetz

Rachmaninoff'un işbirliği yaptığı önemli müzisyenler arasında, soprano Nina Koshetz (1891–1965) de vardı. Çiftin aşk ilişkisi olduğu söylenir ve Rachmaninoff 1916'da altı aşk şarkısından oluşan bir diziyi ona ithaf etti. Koshetz sonraki kariyerini Avrupa'da ve ABD'de geçirdi ve birçok Hollywood filminde küçük rollerde oynadı. Zengin, ifadeli sesini yakalayan çok sayıda kaydı günümüze ulaşmıştır ama ne yazık ki, bunların hiçbirine Rachmaninoff eşlik etmez.

NINA KOSHETZ, 1916

> “**Rachmaninoff çelikten** ve **altından** yapılmıştır: **çelik kollarında, altın kalbindedir.**”

POLONYA KÖKENLİ AMERİKALI PİYANİST JOSEPH HOFMANN, 1945

▷ **RUS DEVRİMİ, 1917**
Bu tabloda, 1917 devrimi sırasında Moskova'da bir sokağa hücum eden devrimci askerler gösteriliyor. O yılın Aralık ayında Rachmaninoff ve ailesi Rusya'dan kaçıp İsveç'e gitti. Ülkesine bir daha dönmedi.

Цѣна 6 коп.

1893.

ИМПЕРАТОРСКІЕ Московскіе Театры.

БОЛЬШОЙ ТЕАТРЪ

ПРОГРАММА.

Во Вторникъ, 27-го Апрѣля,
Артистами ИМПЕРАТОРСКИХЪ Театровъ представлено будетъ,
ВЪ ПЕРВЫЙ РАЗЪ:

АЛЕКО.

Опера въ 1 дѣйствіи. Музыка соч. С. В. Рахманинова.
Либретто по поэмѣ А. С. Пушкина „Цыгане" Вл. И. Немировича-Данченко.

Танцы поставлены г. ДОМАШОВЫМЪ.

ЦЫГАНСКІЕ ТАНЦЫ:

ЦЫГАНКИ:—г-жи Барнина, Ермолова, Пукирева 2, Востокова, Дьякъ, Сворцова, Бакеркина, Егорова, Тимоеева, Морозова, Иванова 3, Крылова 2 и восп-ца Гельцеръ.

ЦЫГАНЕ:—гг. Домашевъ, Литавкинъ 1, Бекъ, Новиковъ, Пановъ, Хомяковъ, Литавкинъ 2, Сидоровъ, экст. учен. Морозовъ и Щегловъ.

ДѢЙСТВУЮЩІЕ

Алеко . . . . г. Корсовъ.
Молодой цыганъ. . . . . г. Клементьевъ.
Земфира . . . . г-жа Дейша-Сіоницкая.

Программа первого представления оперы «Алеко»

△ ***ALEKO*'NUN PROGRAMI, 1893**
Rachmaninoff'un ilk operası *Aleko*'nun 9 Mayıs 1893'te Moskova'da Bolşoy Tiyatrosundaki prömiyerinin programı. Vladimir Nemirovich-Danchenko'nun yazdığı libretto, Aleksandr Puşkin'in *Çingeneler* şiirinin bir uyarlamasıydı.

prömiyeri bir fiyasko olunca aşağılayıcı bir terslik yaşadı. Bazı anlatımlara göre şef (besteci Aleksandr Glazunov) sarhoştu; kesinlikle iyi prova edilmeyen ve kötü icra edilen senfoni, eleştirmenlerin vahşi saldırısına uğradı.

Daha parlak günler

Rachmaninoff bu deneyimden çok kötü etkilendi ve sonraki üç yıl boyunca neredeyse hiçbir şey bestelemedi ama piyanist olarak rağbet görmeye devam etti ve şef olarak da alkış aldı. Müziksever Dr. Nikolay Dahl'dan hipnoterapi almak, bu bunalımdan çıkmasına yardımcı oldu. Özgüveni geri geldi: 1901'de başarılı prömiyeri yapılan Piyano Konçertosu No. 2 (Dr. Dahl'a ithaf etti) üzerinde çalışmaya başladı. Estetik bir finale giden duygu dalgalarıyla ve çok güzel ezgileriyle konçerto, en dayanıklı popüler eseri oldu. Besteciliğe muzaffer bir biçimde yeniden başlamasına, aşkta mutluluk eşlik etti — 1902'de kuzeni Natalia Satina ile evlendi.

Aristokrat kayınpederi ve kayınvalidesi düğün hediyesi olarak, Moskova'nın 480 km uzağında, 1890'dan beri ziyaret etmekte olduğu İvanovka'daki malikânelerinde bir ev verdi. Bu, beste yapmak için huzur içinde çekileceği ideal bir yazlık oldu. Senfoni No. 2 (prömiyeri 1908'de yapıldı) ve Piyano Konçertosu No. 3 (prömiyeri 1909'a yapıldı) gibi önemli eserleri üzerinde burada çalıştı. Bu dönemde hem Rusya'da hem başka yerlerde çok dolaşıp müzik icra etmeye devam etti.

1914'te I. Dünya Savaşı başladıktan sonra Rachmaninoff yaralı askerler yararına ve başka hayır işleri için sayısız performans sergiledi. Haliyle, savaş yıllarının önde gelen bestesi, çok ciddi bir dinsel eserdir: kısaca *Vespers* denilen *Vesperium Missası*. O sırada Rusya kaosa kayıyordu ve Nisan 1917'de İvanovka'yı ziyaret edince malikanenin yağmalandığını ve tahrip edildiğini gördü. Aynı yıl Bolşevik Devrimi patlak verdi ve Rachmaninoff, Stockholm'de müzik çalma teklifini kabul ederek karısı ve

ÖNEMLİ ESERLER

1892
Moskova'da, en popüler solo piyano eseri Do-diyez-minör Prelüdün prömiyeri yapılır.

1897
St. Petersburg'da Senfoni No. 1'in feci prömiyeri.

1901
Moskova'da Piyano Konçertosu No. 2'nin başarılı prömiyeri.

1909
Rachmaninoff'un ABD'yi ilk ziyaretinde, New York'ta Piyano Konçertosu No. 3'ün prömiyeri yapılır.

1915
En büyük dinsel eseri *All-Night Vigil*'in (*Vesperium Missası*) prömiyeri Moskova'da yapılır.

1940
Ertesi yıl Philadelphia'da prömiyeri yapılan son eseri *Senfonik Danslar*'ı tamamlar.

“Ben eski yazma tarzını atıp yenisini edinemem.”

SERGEI RACHMANINOFF, 1939

iki çocuğuyla birlikte Rusya'dan kaçtı. Ülkesini bir daha görmedi.

Sürgün, seyahat ve miras
Rachmaninoff Stockholm'den Kopenhag'a, ardından Kasım 1918'de Ney York'a taşındı. O ve ailesi bavullara sığabilecek kadar eşyayla Rusya'dan ayrılmıştı ve özellikle kârlı ABD piyasasında konser piyanisti olarak çalışarak ailesini geçindirebileceğini anladı. Bu noktadan itibaren bestecilik, kariyerinde bir yan iş haline geldi; yirmi beş yıl daha yaşamasına rağmen, bu dönemde yalnızca altı yeni eser yazdı. Verdiği konserlere ve resitallere (yılda yaklaşık 70-80 kadar) ek olarak, kayıt stüdyolarında da yıldızı parladı; dört piyano konçertosunu da içeren zengin bir plak mirası bıraktı.

Yaşadığı sürece Rachmaninoff, yaşamış en büyük piyanistlerden biri olarak görüldü — bugün de devam eden bir ün. Sahne duruşuyla ve olağanüstü müzisyenliğiyle dinleyiciyi büyülüyordu. Aşırı uzun boylu, saçları neredeyse bir mahkûmunki gibi kırpılmış ve taş gibi soğuk tavırlı Rachmaninoff'u, "altı buçuk fitlik bir somurtuk" olarak niteledi. Sert tarzı, tutkulu ve şiirsel müzik çalışıyla ve özel ilişkilerinde sergilediği sıcaklık ve nükteyle çelişmekteydi. Cömertti de; konserleriyle ve plaklarıyla zengin olduktan sonra ihtiyaç sahibi insanlara yardım etmek için Rusya'ya düzenli olarak para gönderdi.

Yirmi yıl boyunca Rachmaninoff zamanı ABD ile Avrupa arasında bölüştü ama 1939'da savaş yaklaşınca ABD'ye kalıcı olarak yerleşti. Turneye çıkan bir virtüözünün yaşamı yorucuydu ve 1942'de sendeleyen sağlığından ötürü iklimi daha ılık olan California'ya taşındı. Şubat 1943'te Tennessee'deki Knoxville'deki bir konserden sonra çöktü ve turnenin geri kalan kısmını iptal etmek zorunda kaldı. Bir ay sonra Baverly Hills'teki evinde. 70. doğum gününden birkaç gün önce ve ABD vatandaşı olduktan birkaç hafta sonra kanserden öldü.

Rachmaninoff'un muazzam popülerliğine rağmen zamanın eleştirmenleri, müziğinin gizlenmemiş duygululuğuna burun kıvırdı ve taşkın duygusallık diye küçümsedi. *Grove's Dictionary of Music and Musicians*'in (*Grove Müzik ve Müzisyenler Sözlüğü*) 1954 basımında onunla ilgili madde, ününün uzun sürmeyeceğini öngördü — tamamen yanlış olduğu anlaşılan bir kehanet; çünkü müziğin titanları arasındaki yeri artık tartışılmazdır.

△ **KLASİK KAYITLAR**
Piyanoda Rachmaninoff'un bulunduğu birçok kayıt, klasik sayılmaktadır. Beethoven'in Sol-majör Sonatının bu 1928 kaydında büyük kemancı Fritz Kreisler ile birlikte çalıyor.

▷ **İVANOVKA'DA BESTE YAPARKEN**
Burada besteci Rusya'da İvanovka'daki aile mülkünün içindeki yazlığında bir masada oturup, 1909'da prömiyeri yapılan Piyano Konçertosu No. 3 üzerinde çalışırken görülüyor.

BAĞLAM
Villa Senar

1930'da Rachmaninoff İsviçre'de Lucerne Gölü'nün kıyısında Hertenstein'a yarın bir arazi satın aldı ve üzerinde, yerel mimarlar Alfred Möri ve Karl-Friedrich Krebs'in tasarladığı bir değerli bir ev inşa etti. Eve Villa Senar dedi (kendisinin ve karısının adlarının, Sergey ve Natalia, ilk iki harfi ile Rachmaninoff'un ilk harfi). 1939'da kalıcı olarak ABD'ye taşınana kadar her yazını orada geçirdi. Villa ve kenarında bulunduğu görkemli göl, Rachmaninoff'a müziğini bestelemek için ihtiyaç duyduğu dinginliği verdi. En büyük eserlerinden ikisini, *Paganini'nin Bir Teması Üzerine* Rapsodi (1934) ve Senfoni No. 3'ü (1935-1936) burada yazdı.

▷ **GUSTAV HOLST, 1927**
John Bernard Munns'ın bu portresi, Holst'u elli yaşların başında, gözlüklü, gözlerinin altı torbalanmış, yorgun ve biraz ümitsiz gibi gösteriyor. 1920'lerde besteci aşırı iş yükünün ve artan ününün gereklerinin ağır stresi altına girdi — doktorun emriyle, Essex kırsalına çekildi ve yazmayı, öğretmenliği ve diğer iş yükümlülüklerini önemli ölçüde azalttı.

Gustav Holst

1874–1934, İNGİLİZ

Senfonik süit *The Planetes* Holst'un en popüler eseridir ama benzer kalitede başka eserler de yazıp, bazı bakımlardan geleneksel, bazı bakımlardan çığır açıcı olan oldukça bireysel bir ses dünyası yarattı.

Gustav Holst, Cheltenham'da, İngiliz, İskandinav ve Alman kökenli müzisyen bir ailede dünyaya geldi. Ömrü boyunca sağlık sorunları yakasını bırakmadı. Sağ kolunu "aşırı elektrik yüklü bir jel" gibi hissetmesine neden olan sinir iltihabı hastalığı piyanist olmasına engel oldu; 12 yaşında trombon çalmaya başladı, bunun astımını iyileştirebileceğini umuyordu.

Londra'da Kraliyet Müzik Kolejinde öğrenciyken Holst, ömür boyu dostu olan Ralph Vaughan Williams'la tanıştı. Kariyerinin başlangıcında, tiyatro orkestralarında trombon çalarak geçimini sağladı; sonra Carl Rosa Opera Kumpanyasına ve İskoç Orkestrasına (şimdi Kraliyet İskoç Ulusal Orkestrası) katıldı ve kilise orgcusu olarak çalıştı. Holst, Hammersmith Sosyalist Korosunu yönetirken koristlerden birine, soprano Isobel Harrison'a âşık oldu. Çift 1901'de evlendi; kızları Imogen, daha sonra hakkıyla ünlü bir müzisyen oldu.

Değişik etkiler

Holst, Wagner'in ileri armonik üslubuna hayrandı ama İngiliz halk müziğinin de çekimine kapıldı — Vaughan Williams'la paylaştığı ikiz coşku. "The Cotswolds" alt-başlıklı bir senfoni, ardından by *A Somerset Rhapsody* (*Bir Somerset Rapsodisi*), her iki ilgi alanından yararlandı. Holst,

△ **"VENÜS" BÖLÜMÜ**
Bu, en ünlü eseri *The Planets*'te ikinci bölüm olan "Venüs, Barış Getiren"in, Holst'un kendi elyazısıyla taslak partisyonunun birinci sayfasıdır.

Hindu kutsal metni *Rig Veda*'dan alınan bir Koral İlahiler dizisine ve Sanskrit destan *Mahabharata*'dan alınan bir öyküye dayanan oda operası *Savitri*'ye ilham veren Hint mitolojisine de merak sardı. Astrolojiye ilgi, onu, güneş sistemindeki yedi gezegene dayanan bir orkestra eseri düşüncesine götürdü. 1914'te *The Planets* (*Gezegenler*) üzerinde çalışmaya başladı; o sırada Londra'da Morley Kolejinde ve St. Paul Kız Okulunda öğretmen olarak çalışıyordu — Essex'te Thaxted köyünde hafta sonları gideceği bir ev satın almasını olanaklı kılan görevler.

The Planets ve dünya şöhreti

Holst *The Planets*'i 1917'de bitirdi. 1918'de, Holst birkaç aylığına Yunanistan'da çalışmaya gitmeden hemen önce küçük bir izleyici topluluğunun önünde yapılan prömiyerini Adrian Boult yönetti; 1919'da ikinci bir eksik icrası (yedi bölümün yalnızca beşi çalındı), süitin bir orkestral imgelem şaheseri olarak tanınmasının başlangıcı oldu. Ne var ki, Holst başarısından biraz huzursuz oldu; 1917 tarihli koral *Hymn of Jesus* (*İsa İlahisi*) gibi diğer eserlerinden dikkati uzaklaştıracağını hissetti.

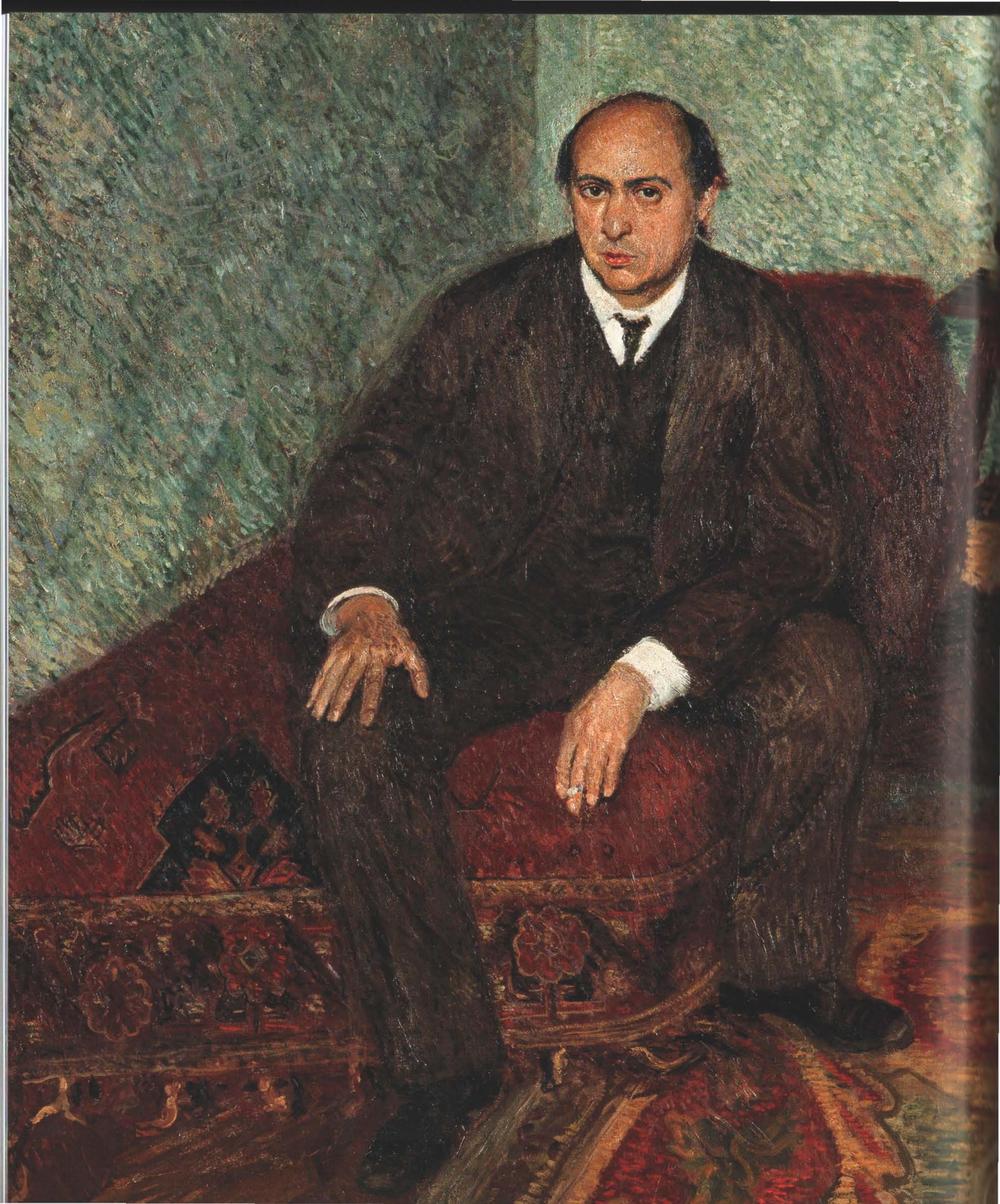
Aşırı çalışma nedeniyle öğretmenlikten bir yıllık izin almak zorunda kalan Holst, 1924'te John Keats'ın şiirlerine dayanan Koral Senfonisini tamamladı. Sonra üretimi yavaşladı ama Thomas Hardy'nin romanı *The Return of the Native*'in (1878; *Yuvaya Dönüş*) kasvetli manzarasının orkestral bir çağrışımı olan *Egdon Heath*'in en güzel tek başarısı olduğunu düşündü. On iki parmak bağırsağı ülserinden ötürü geçirdiği bir ameliyata Holst'un zayıf kalbi dayanamadı. Ama *The Planets*, adının yaşamaya devam etmesini sağladı.

TEKNİK
Armonik sihirbazlık

Kendi zamanı için Holst'un müzik dili çarpıcı ölçüde ileriydi ve dinleyiciye tanıdık gelmiyordu. İki farklı müzikal tonalitenin (ya da anahtarın) birlikte kullanıldığı bitonal tekniğini ayrıntılı bir biçimde araştıran ilk İngiliz besteciydi. The Planets'teki "Mercury, the Winged Messenger"da ("Merkür, Kanatlı Elçi") melodik çizgi, iki tonalite arasında, ikisine de ait değilmiş, havada ağırlıksız bir biçimde hızlanıyormuş gibi titreşir. "Neptune, the Mystic"te ("Neptün, Kistik"), her biri kendi başına geleneksel olan, farklı tonalitede armoni (akor) çiftleri, birbirinin üstüne çalınır; en basit müzikal bileşenlerden yabancı, öteki dünyaya ait bir hareketsizlik sesi yaratır.

▽ **THAXTED**
Holst'un Kuzeybatı Essex'teki Thaxed köyünde bir kır evi vardı. 1916'da, köyün muhteşem ortaçağ kilisesi St. John'da bir müzik festivali başlattı; burada kilisenin, Essex manzarasından yükselen çan kulesi görülüyor.

Arnold Schoenberg

1874–1951, AVUSTURYALI

En zorlu ve müzikal bakımdan tartışmalı 20. yüzyıl bestecilerinden beri olan Schoenberg, kompozisyon tekniğinde önemli yeniliklere öncülük ederken özgünlüğü ve duygusal gücü büyük eserler yarattı.

△ **OP. 7 YALLI ÇALGILAR DÖRTLÜSÜNÜN KAPAĞI**
Bu, Schoenberg'in (ya da buradaki haliyle Schönberg'in 1905'te tamamlanan, bestecinin ilk uzun eseri ve ilk şaheseri olan Op. 7 Yaylı Çalgılar Dörtlüsünün partisyonunun kapağıdır.

Arnold Schoenberg (ya da Schönberg) 1874'te Viyana'nın Yahudi semti Leopoldstadt'ta doğdu. Sekiz yaşında keman derslerine başladı, kendisinin ve arkadaşların çalması için kısa parçalar yarattı. Arnold beste yapmanın temel bilgilerini, kitap okuyarak ve başka insanların müziğini taklit ederek öğrendi. 1890'da babası öldükten sonra ailenin geçimine destek olmak için beş yıl bir bankada çalıştı. Genç müzisyen Alexander Zemlinsky'nin kurduğu amatör bir orkestrada çello da çaldı; Schoenberg, Zemlinsky'den kompozisyon dersleri aldı ve onunla ömür boyu arkadaş oldu.

Alman kültürel gelenekleri

Schoenberg, Brahms ve Wagner'den Mozart ve Bach'a kadar büyük Alman müziği geleneğinin safında yer aldı. 1898'de, Alman kültürüyle daha da özdeşleşmek için, Yahudi inancından vazgeçip Lutherci Hıristiyanlığı benimsedi. Manevi sorumlulukları olan ilahi esinli bir peygamber olarak besteci Romantik görüşünü benimsedi —eğlence olarak müzikle ilgilenmeyi engelleyen bir tutum.

◁ **ARNOLD SCHOENBERG, y. 1905**
Kendisini "radikal olmak zorunda kalan bir muhafazakâr" olarak tanımlayan Avusturyalı Yahudi besteci, burada, ressam Richard Gerstl tarafından tasvir ediliyor.

Halka açık seslendirilen ilk kompozisyonu, 1897'de Viyana'da prömiyeri yapılan bir yaylı çalgılar dörtlüsüydü. Bu, iyi karşılandı ama ondan sonra eserleri anlayışsızlıkla ve suiistimalle karşılaştı. Başlangıçta bir yaylı çalgılar altılısı için yazılan *Verklärte Nacht (Aydınlık Gece)*, geriye dönüp bakıldığında geç romantizmin anlaşılır, çekici bir örneği gibi görünür ama 1899'da kromatikliği, açık fikirli Viyanalı müzikseverleri bile şaşırttı. 1900'lerin başında çok iddialı Schoenberg, büyük bir Wagnerci kantat, Gurre-Lieder ve büyük ölçekli orkestral bir senfonik şiir, *Pelleas und Melisande* üzerinde çalıştı. Ünlü besteciler, Almanya'da *Richard Strauss* ve Avusturya'da *Gustav Mahler Schoenberg*'in çabalarını teşvik eti ama 1905'te *Pelleas*'ın prömiyeri yapılınca, hem eleştirmenlerin hem halkın alay konusu oldu.

1901'de Schoenberg, arkadaşı Alexander'in kız kardeşi Mathilde Zemlinsky ile evlendi. Çiftin iki çocuğu

BAĞLAM
Alman dışavurumculuğu

Schoenberg'in atonal müziği, 20. yüzyılın başında Almanya'da ve Avusturya'da gelişen geniş bir kültürel hareketin, dışavurumculuğun bir parçasını oluşturdu. Emil Nolde, Franz Marc ve Egon Schiele gibi dışavurumcu ressamlar, çarpık çizgiler ve uçuk renkler kullanarak ıstıraplı iç duyguları, kâbusları ve esrimeleri tasvir etti. Hareket aynı zamanda, Viyana'da psikanalist Sigmund Freud'un rüyalara, cinselliğe ve bilinçdışına ilişkin araştırmalarıyla gevşek bir biçimde ilişkiliydi. Schoenberg'in en açık biçimde dışavurumcu eserleri *Pierrot Lunaire* ve *Erwartung*'du (Beklenti).

***SELF-PORTRAIT WITH CHINESE LANTERN,* EGON SCHIELE, 1912**

> " Sanatsa, herkes için değildir; herkes içinse sanat değildir. "

ARNOLD SCHOENBERG, *STYLE AND IDEA*, 1946

▽ **GERSTL OTOPORTRE, 1907**
Richard Gerstl'ın Schoenberg'le yakın ilişkileri vardı ve bestecinin karısı Mathilde ile trajik aşk ilişkisi, ressamın 1908'de bu eseri, *Otoportre, Gülerken*, yaptıktan sonraki yıl intihar etmesine yol açtı. Schoenberg birçok eserinde, felaket getiren bu üçlü ilişkiye gönderme yaptı.

oldu. Zamanını Berlin ile Viyana arasında bölüştüren Schoenberg, kompozisyon öğretmenliği gibi çeşitli müzik işleriyle ailesinin geçimini sağladı. Bu arada kendi kompozisyonları, giderek daha radikal bir yönde gelişti. 1906 tarihli *Oda Senfonisi*, romantik büyük ölçekli orkestranın yerine, 15 çalgıcıdan oluşan küçük bir topluluğu geçirdi. 1907 ile 1909 arasında, şarkı dizisi *Asma Bahçeler Kitabı* ile *Beş Orkestra Parçası*'nı da içeren bir dizi eserde, tonaliteyi toptan terk etmeye doğru hamle yaptı. Müziğin zemini olacak tonal bir akor olmayınca yabancılaşmanın ifadesi köksüz bir ses dünyası ortaya çıktı.

Schoenberg'in teknik yenilikleri, yaşamının sıkıntılı bir döneminde yükselen duygudan beslendi. Resim yapmayı keşfetmeye kapılan –1911'de avangart "Der Blaue Reiter" grubuyla birlikte sergi açacak kadar yetenekli olduğu anlaşıldı– Schoenberg, genç bir ressamla, Richard Gerstl ile arkadaş oldu. Ama 1908'de Schoenberg'in karısı Gerstl ile birlikte kaçtı. Birkaç ay sonra kocasına ve çocuklarına döndü. Yıkılan Gerstl intihar etti. Bu can sıkıcı olaylar Schoenberg'in atonaliteyi geliştirmesiyle eşzamanlıydı ve "bir kaygı rüyası" olarak tarif ettiği yoğun müzik dramı *Erwartung*'a (*Beklenti*) ilham verdi. 1909'da 17 günde yazılan eser, âşığını ararken cesediyle karşılaşan bir kadını anlatır.

Dram ve kargaşa

Eleştirmenlerin ve kamuoyunun düşmanlığı karşısında Schoenberg, küçük bir çevre tarafından desteklendi — özellikle genç besteciler Alban Berg ve Anton Webern. İkisi de Schoenberg'den ders almıştı ve değerli meslektaş olup İkinci Viyana Okulu olarak bilinen bir grup oluşturdular. Schoenberg'in beş çalgı ve ses için yazdığı dışavurumcu kabaresi *Pierrot Lunaire*'in 1912'deki ilk icrası, Webern tarafından "mutlak bir başarı" olarak nitelendi. 1913'te *Gurre-Lieder*'in gecikmiş icrası bir zafer olduğunu kanıtladı ama besteci, coşkulu alkışlara teşekkür etmek istemedi, gönülsüz bir biçimde çıktığı sahnede sırtını dinleyiciye çevirerek durdu. Aynı yıl Schoenberg'in *Oda Senfonisi*'nin Berg, Webern ve Zemlinsky'nin eserleriyle birlikte bir seslendirilişinin, bir ayaklanmaya, dinleyiciler arasında yumruklaşmalara neden olduğu ve *Skandalkonzert* (*Skandal Konser*) olarak bilinen olayda kuşkusuz daha rahattı.

Avangart Viyana sahnesinin bu heyecanları, 1914'te I. Dünya Savaşının çıkmasıyla birlikte kesintiye uğradı. Schoenberg'in ilk tepkisi çarpıcı bir milliyetçilik ifadesi oldu; Fransız

ÖNEMLİ ESERLER

1899
Schoenberg'in altı yaylı çalgı için süiti *Verklärte Nacht*'ın Viyana'da seslendirilmesi reddedilir.

1908
Yenilikçi Yaylı Çalgılar Dörtlüsü No. 2, bir soprano ses bölümü ile Schoenberg'in ilk atonal müziğinden bir miktar içerir.

1912
Pierrot Lunaire'in prömiyeri Berlin'de yapılır.

1913
Gurre-Lieder, yazıldıktan 10 yıl sonra Viyana'daki prömiyerinde büyük alkış alır.

1923
Op. 25 Piyano Süiti, altı bölümlü bir piyano eseri, Schoenberg'in 12-ton tekniğini kullanan ilk eseridir.

1948
A Survivor from Warsaw ilk kez icra edilir; kantat, Holocaust kurbanlarını anar.

◁ ***PİERROT LUNAİRE*, 1912**
Bu, Arnold Schoenberg'in, Belçikalı simgeci şair Albert Giraud'nun aynı adlı eserinden dizeleri besteleyen melodramı Pierrot Lunaire'in Berlin prömiyerinin posteridir.

bestecileri "kitch-taciri" diyerek yerdi ve onları "Alman ruhuna saygılı" yapma şansını memnuniyetle karşıladı. Kısa süreli askerlik hizmeti, Avusturya'nın savaş çabalarına katkıda bulunmadan yaratıcılığını kesintiye uğrattı. Savaş sırasında başlanan tek büyük kompozisyonu, *Yakup'un Merdiveni* oratoryosu, hiçbir zaman tamamlanmadı.

Savaştan sonra, dışavurumculuğun duygusal aşırılıklarından daha düzenli bir yeni-klasisizme doğru müzikal bir yönelişte yer aldı. 1921'den itibaren 12- ton yöntemini (bkz. sağdaki kutu) bulması, atonal müzik yazmanın içgüdüsel anarşisinden sonra yapısal sağlamlığı geri getirdi: Yine de sonuç, halk için daha da anlaşılmaz olan bir müzik oldu. İlk eksiksiz 12-ton eseri Op. 25 Piyano Süitinin bölümlerine, Bach'ın da kullanmış olabileceği *Gavotte* ve *Gigue* gibi adlar vermesi, muhafazakâr radikalizminin tipik örneğiydi. 1923'te karısı Mathilde öldü; yeniden evlendi ve ikinci karısı Gertrud Kolisch'ten üç çocuğu oldu. 1926'da Berlin'de Prusya Sanat Akademisinde kompozisyon dersleri vermeye başlayınca mali kaygıları sona erdi.

İltica ve değişim

Bu sükunet dönemi, 1933'te Adolf Hitler'in antisemitik Nazi Partisinin iktidara gelmesiyle son buldu. Almanya'daki tüm Yahudi öğretim elemanlarıyla birlikte Schoenberg de işinden kovuldu. Yurtdışına iltica edip 1924'te Los Angeles'a yerleşti. Zulüm, Yahudi inancını yeniden benimsemesini tetikledi. 1932'de bitirilmeden bırakılan operası *Moses und Aron*, Tanrı ile insan arasındaki ilişki üzerine tefekkürüyle, dinsel köklerine bu geri dönüşün işaretini zaten vermişti.

Schoenberg ABD'deki yaşama uyum sağlamak için elinden geleni yaptı; 1941'de ABD vatandaşı oldu. California üniversitelerinde ders verdi ve Sunset Bulvarındaki evinde Hollywood film yıldızlarıyla sosyalleşti. Keman Konçertosu (1936) ve Piyano Konçertosu (1942) gibi dikkate değer eserler de yazdı ama hiçbir şey, onun Avrupa elitizmi ile ABD kültürel popülizmi arasındaki uçurumu kapatamadı. Holocaust'ta Avrupalı Yahudilerin kaderini öğrenmesi ve bozulan sağlığı gerileyen yıllarını daha da kararttı. 1951'de bir kalp krizinden sonra öldü.

Schoenberg'in 20. yüzyılın ikinci yarısının bestecileri üzerindeki etkisi muazzam olacaktı. Ne var ki, bir gün olacağına her zaman inanmasına rağmen eserleri, konser izleyicileri tarafından geniş kabul görmedi.

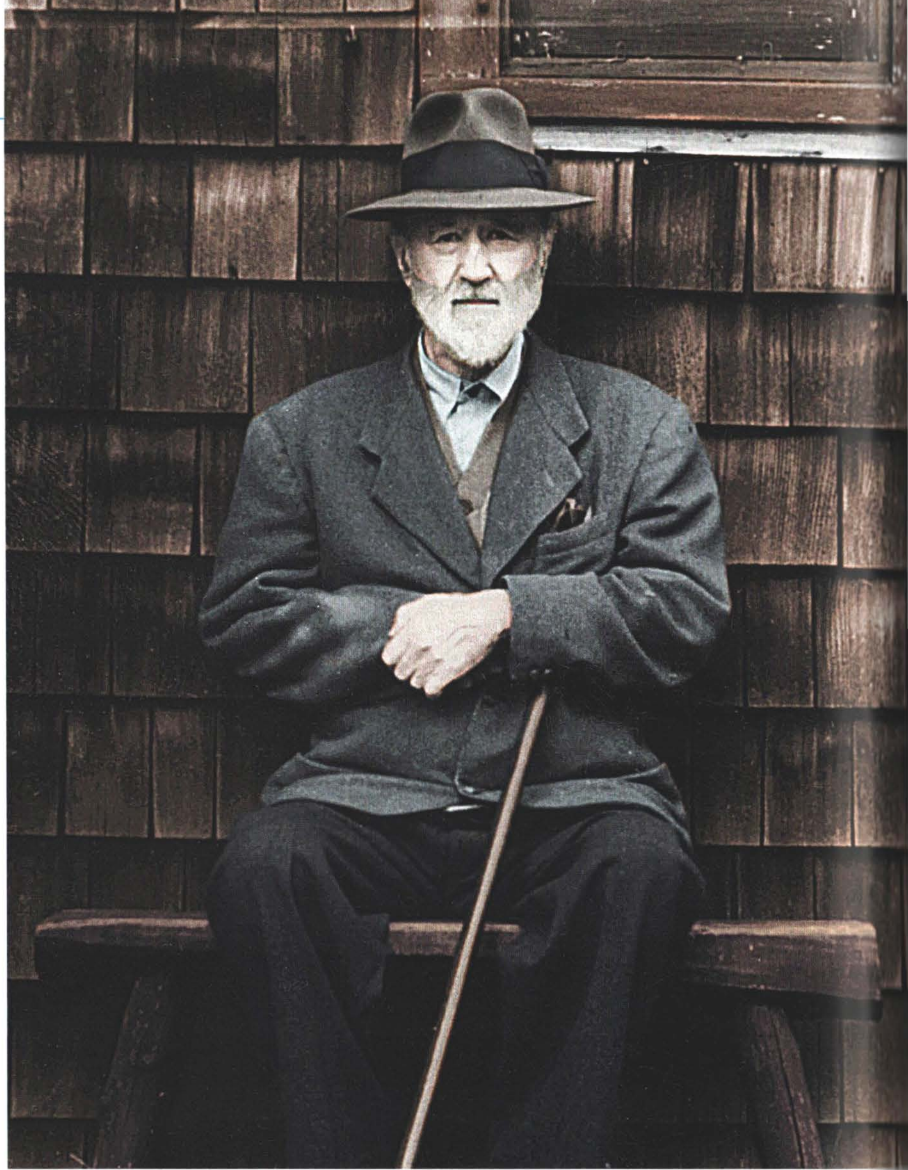
TEKNİK
On iki ton müziği

1920'lerin başında Schoenberg, geleneksel gamların ve akorların yerini alacak tamamen özgün bir beste yapma yöntemi icat etti. Müzik, hiçbir nota tekrarlanmadan, kromatik gamın 12 notasının tamamından oluşan "ton-sıraları" kullanılarak bestelenecekti. Bu sıraları tersyüz edilebilir, tersine çevrilebilir, yer değiştirilebilir ya da başka türlü dönüştürülebilirdi. Schoenberg bu sistemi, Albert Einstein'ın görelilik teorisiyle eşdeğerde devrimci bir atılım olarak sundu. II. Dünya Savaşından sonra avangart besteciler 12-ton sistemini "seriyalizm" dogmasına dönüştürdü ama Schoenberg'in kendisi "hâlâ Do-majörde yazılacak bol miktarda iyi müzik" bulunduğunu söyledi.

▷ **SCHOENBERG, 1950**
Burada besteci ölümünden önceki yıl, Los Angeles'te karısı Gertrud Kolisch ve ailesinin diğer üyeleriyle birlikte görülüyor.

> “ **İnsanlar benim ezgilerimi tanımalı ve ıslıkla çalmalıdır.** ”
>
> ARNOLD SCHOENBERG, LOS ANGELES'TA YAZILAN MEKTUP, 1947

▷ **CHARLES IVES**
Ives geç üne kavuştu ama uluslararası ölçekte tanınan ilk ABD bestecilerinden beriydi. Karmaşık kompozisyonları ABD yaşamının ve kültürünün –özellikle doğduğu New England'ın– tipik ögelerinden yararlanır; ilahilerden ve yurtseverlik şarkılarından danslara ve marşlara kadar, gündelik sesleri ve tanıdık ezgileri akla getirir.

Charles Ives

1874–1954, AMERİKALI

20. yüzyılın en özgün bestecilerinden biri ve deneysel müziğin öncüsü Ives, ABD'nin demokratik idealizminde, düşünce özgürlüğünden ve müzikal çeşitliliğinden esinlendi.

“ **‘Güzel’** sözcüğünün kullanımı, **‘soysuz’** sözcüğü kadar **kolaydır. İkisi de**, birisi sizinle **hemfikir olduğunda** ya da olmadığında **işe yarar.** ”

CHARLES IVES, 1920

Charles Ives sigorta poliçesi satarak geçimini sağladı ve boş zamanlarında da müzik besteledi. Liberal siyaseti, "halk"a iyimser bir inançtan esinlendi; bu inanç, çok sayıda kompozisyonunun dokusuna giren halk şarkılarına yansıdı.

Charles Edward Ives 20 Ekim 1874'te Connecticut'taki Danbury'de doğdu. Babası, varlıklı bir yerel ailedendi ve İç Savaş sırasında Birlik Ordusunda en genç bando şefi olarak hizmet etmişti. Genç Charlie piyano ve org dersleri aldı, Danbury'nin klasik konserlerden ilahilere kadar uzanan zengin müzikal yaşamını özümsedi. Babasını bando takımına davulcu olarak girdi ve 14 yaşında kilise orgcusu oldu.

◁ **GEORGE IVES**
Charles Ives'in burada y. 1865'teki hali görülen babası, Danbury'de bir bandonun lideriydi ve çok sayıda çalgı çalıyordu.

Deneysel eserler

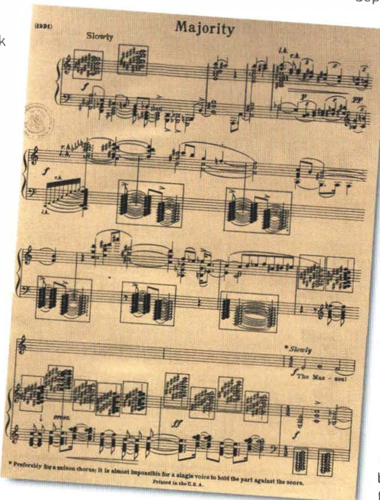
Ives 1894'te Yale Üniversitesinde öğrenci oldu. Münih Kraliyet Müzik Okulu mezunu besteci Horatio Parker'dan ders aldı; Parker öğrencisini Alman romantik şiirlerini bestelemeye ve ileri kontrpuanlı formlarda ustalaşmaya teşvik etti. Ives Avrupa tarzı resmi eğitimini, Hyperion Theater Orkestrasıyla deneyler yaparak tamamladı; farklı anahtarlarda ve farklı hızlarda eşzamanlı çalınan ilahi ezgilerinden, kolej şarkılarından ve danslardan yenilikçi bir müzik yarattı.

Ives 1898'de mezun olduktan sonra on yılını New York'ta sigorta işinde çalışarak ve yarı-zamanlı kilise orgcusu olarak geçirdi. Bestecilikten para kazanma ihtiyacıyla frenlenmeyen Ives, cüretkâr armonilerle ve karmaşık ritim örüntüleriyle deneyler yaptı. 1908'de, Yale'deki bir oda arkadaşının kız kardeşi Harmony Twichell ile evlendi. Nişanlıyken ileri görüşlü, oldukça özgün bir dizi eser besteledi; *The Unanswered Question* (*Yanıtsız Soru*) ve *Central Park in the Dark* (*Karanlıkta Central Park*) bunların arasındaydı. Evlendikten birkaç yıl sonra çift, *Danbury* yakınlarında yazlarını geçirdikleri bir ev inşa etti.

Öncü teknikler

Klasik formların ve ABD yerel müziğinin yeni bileşimleri, *Three Places in New England* (1908–1914; *New England'da Üç Yer*), *Dördüncü Senfoni* (1916) ve *A Symphony: New England Holidays* (y. 1917–1919; *Bir Senfoni: New England Tatilleri*) gibi eserlerde politonalite, poliritim ve doku katmanı tekniklerine öncülük eden Ives'e çekici geldi. 1920'de, aşkıncı harekette Ralph Waldo Emerson ve Henry David Thoreau gibi figürlerden esinlenen piyano eseri "Concord Sonata"yı yayımladı.

Diyabet ve el titremesi gibi hastalıklar Ives'in yaşamına engel oldu. Bu durum ve aşırı iş yükü depresyona, yaratıcı özgüven kaybına ve kompozisyonlarından memnuniyetsizliğe yol açtı. Bozulan sağlığı onu 1927'de beste yapmayı bırakmak ve üç yıl sonra da iş dünyasından emekli olmak zorunda kaldı ama partisyonlarını gözden geçirmeye devam etti. Ives 1915'te başladığı *Evrensel Senfoniyi* de gözden geçirdi ve 1954'te inme sonucu ölene kadar entelektüel bir deney olarak uğraştı.

◁ **"MAJORITY" PARTİSYONU**
"Majority" ("Çoğunluk"), Ives'in *114 Songs*'unda (1922; *114 Şarkı*) ilk şarkıdır. Şarkının başında Ives,"tercihen ünison koro içindir. Tek bir sesin partiyi partisyona karşı tutması neredeyse olanaksızdır" diyor.

△ **BEYZBOL KAPTANI**
Ives (solda) 1894'te, Hopkins Grammar School'un baş harflerinin işlendiği bir beyzbol gömleğiyle resmediliyor. Okulda beyzbol sahasında parladı ve Hopkins takımının kaptanıydı.

TEKNİK
Karmaşık yenilikler

Charles Ives radikal kompozisyonlarını, Avrupa klasik müziğine ilişkin derin bir bilginin üzerine inşa etti. Şok değerlerinden ya da yeni etkilerinden ötürü geçmişte seyrek kullanılan tekniklerle yaratıcı macera olanaklarını araştırdı ve genişletti. Bu tekniklerin arasında politonalite, yani iki ya da daha fazla anahtarın eşzamanlı kullanımı ve poliritim, yani farklı ritimlerin eşzamanlı kullanımı; aynı parça içinde ragtime şarkılardan ve dinsel ilahilerden Bach'ın ve Brahms'ın karmaşık kontrpuanına ve yankılarına kadar birden fazla farklı müzikal üslup; armonik muğlaklık; birden fazla tema, doku ve tını katmanı; kent seslerini ve kamusal olayları akla getiren kolajlar vardı.

Maurice Ravel

1875–1937, FRANSIZ

Ravel'in yaşamı, müzikal kusursuzluğa adandı. Bir yenilikçiden çok titiz bir müzik zanaatkârı olan Ravel, görece az sayıda kompozisyon üretti ama yine de farklı bir kişisel üslup geliştirdi.

Maurice Ravel bir Fransız yurttaşıydı ama mühendis ve mucit babası İsviçreli, annesi İspanyol-Basklıydı. 1875'te Fransa'nın Bask bölgesinde Biarritz'e yakın Ciboure'de doğdu ama Maurice daha bebekken aile Paris'e taşındı.

Maurice ve küçük kardeşi Edouard eğitimlerini evde babalarından aldı. Onlara teknoloji ve bilim alanında sağlam bir temel kazandırdı; ayrıca kendi sanat ve müzik sevgisini aktardı. Edouard babasının mühendisliğe ilgisini paylaştı; Maurice ise, annesinin Bask ve İspanyol halk kültürü sevgisine kapıldı; bu, daha sonra birçok bestesine yansıdı.

Ortaya çıkan yetenek

Müzik Ravel ailesinde büyük bir rol oynadı — hem klasik müzik hem Maurice'in annesinin söylediği halk şarkıları. Maurice müzik yeteneğini erken yaşta gösterdi, yedi yaşında piyano derslerine başladı, sonra müzik teorisini daha ciddi incelemeye geçti ve 12 yaşında ilk bestelerini yapmaya kalktı. Çalışmalarının seyri içinde, Ravel'in dostu ve müziğinin destekçisi olacak genç İspanyol piyanist Ricardo Viñes ile tanıştı. 1889 yılı Ravel için önemliydi. Paris Konservatuvarında öğretmen olan Émile Decombes'ten piyano dersleri aldı; hocası genç müzisyeni, ilk halka açık performansını göstermeye teşvik etti. Aynı yıl Ravel, piyano eğitimi almak için Konservatuvara kabul edildi. Ama gerçek yeteneğini piyanist olarak değil, besteci olarak gösterdi ve Konservatuvardayken ciddi bir biçimde müzik yazmaya başladı. Bu vurgu değişikliğine ilham veren olaylardan biri, Paris'te heyecan verici yeni ve alışılmadık müziğe maruz kaldığı 1889 Dünya Sergisiydi.

1890'lar boyunca Ravel beste yapmaya odaklandı ama eğitimi pahasına — piyanoda ve teoride ilerleme kaydedemediği için, 1895'te Konservatuvardan ayrılmak zorunda

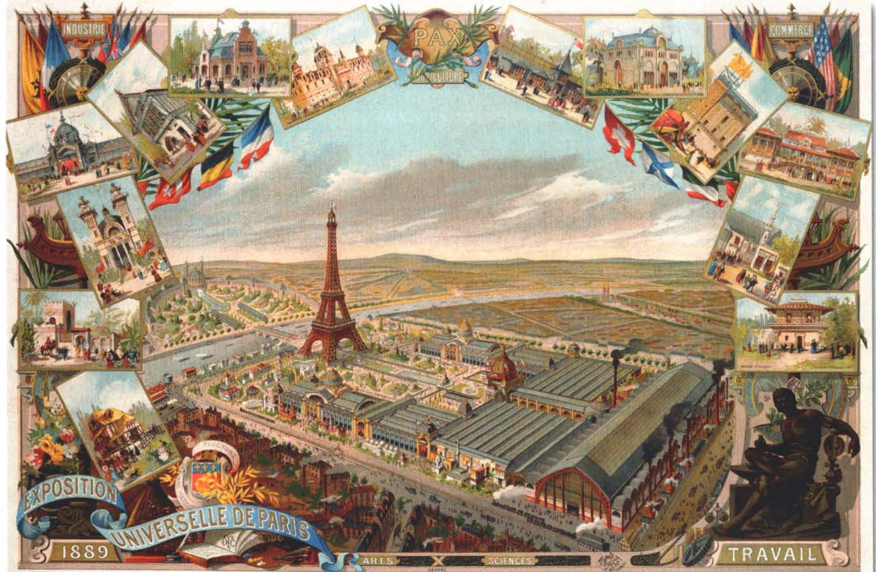

◁ **RAVEL VE VINES, 1905**
Ömür boyu dostlar Ravel (solda) ve Viñes, ikisi de 1875'te doğdu ve ilk kez öğrenciyken karşılaştılar. Müzisyenler burada otuzlu yaşlarında birlikte görülüyor.

◁ **MAURICE RAVEL**
Burada yaşamının sonlarına doğru piyanosunun başında görülen Ravel, piyanoyla ilk kez, küçük bir çocukken ders aldığında tanıştı. Prestijli Paris Konservatuvarında piyano öğrenmeye gitti.

TEKNİK
Orkestrasyon ustası

Ravel'in orkestra eserlerine, çalgı renklerini ele alışındaki becerisinden ve olağanüstü kulak imgeleminden ötürü hayranlık duyulur. Anlamlı etki bakımından farklı çalgı tınılarından en iyi şekilde yararlanmak, armonilere ve ritimlere açıklık kazandırmak için tüm orkestra çalgılarının ayırt edici özelliklerini incelemeye özen gösterdi. Şaşırtıcı bir biçimde, bu eserlerin yalnızca bir avuç kadarı ilk kez orkestra için düşünüldü; büyük bölümü, daha sonra orkestraya uyarladığı piyano parçalarıydı ve müziğinin neredeyse tümü piyanoda bestelendi.

▽ **PARIS SERGİSİNİN POSTERİ**
1889 Dünya Sergisinde Ravel Rus müziğinden ve Java gamelanının egzotik seslerinden esinlendi.

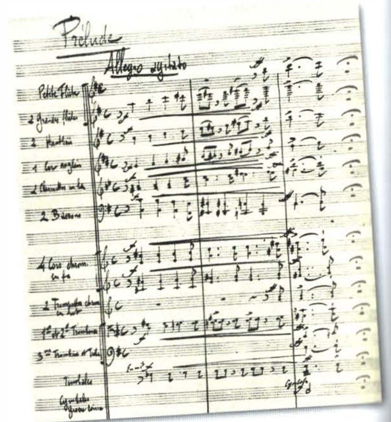
△ **DEKOR TASARIMI, *DAPHNIS ET CHLOE***
Bu dekor tasarımını, Ravel'in 1912'de Paris'te prömiyeri yapılan *Daphnis et Chloé*'sinin Ballet Russes yapımı için Sergey Diaghilev sipariş etti. Dekoru, Diaghilev için yaptığı muhteşem kostümlerle ve cesur, zengin renkli dekor tasarımlarıyla ünlenen Rus sanatçı Léon Bakst yaptı. Diaghilev, bu balenin müziğini de Ravel'e sipariş etti.

kaldı. Ama iki yıl sonra Konservatuvarda bir kompozisyon kursuna yazıldı. Öğretmeni Gabriel Fauré (bkz. s.180–181) yeteneğini fark etti. Onun yol göstericiliğiyle Ravel özgüven kazanıp ilk olgun eserlerini yazdı. Tanıştığı Erik Satie'den (bkz. s. 218-221) ve onun gelenek dışı kompozisyon yaklaşımından da esinlendi. Ravel, eleştirilere aldırmadan, kendisini en rahat hissettiği şekilde beste yapmaya kararlıydı.

İlerici etkiler

Ama Ravel'in ilerici müziği ve siyaseti, Konservatuarda henüz kabul edilebilir değildi ve Fauré'nin desteğine rağmen yine atıldı. Yılmayan Ravel beste yapmaya devam etti ve Claude Debussy'den (bkz. s. 190-193) etkilenen ve Les Apaches (Apaşlar) olarak bilinen bir genç müzisyenler grubuyla ilişki kurdu. Ravel, müziğinin ince renklerinden ve berrak dokularından ötürü "izlenimci" besteci olarak bilinen Debussy ile arkadaş olmuştu. Benzer şekilde Ravel'in duyusal orkestrasyonu, ona da izlenimci denilmesine yol açtı. Ne var ki, Debussy bu etiketten nefret ederdi ve Ravel de reddetti.

Ravel, konser müdavimi halka adını henüz duyurmamıştı. 1900'den 1905'e kadar her yıl Roma Ödülü yarışmasına katıldı ve hiçbirinde başarılı olamadı; yarışmaya katılanların belki de en yeteneklisi olmasına rağmen, yerleşik müzik kurumunun yarışmayı kazanmasını önlediği olduğu anlaşıldı. Daha sonra, Konservatuvar müdürü Théodore Dubois'nın bir meslektaşının öğrencilerine torpil yaptığı ortaya çıktı. Dubois istifa etmek zorunda kaldı. Ravel ödülü kaçırmasına

▷ ***ALCYONE***
Bu partisyon, Ravel'in *Alcyone*'una (1902) aittir. Bu kantat, Roma Ödülünü kazanmak için beş başarısız girişiminden birinin başvuru eseridir.

> "Eserimi **yavaş yavaş**, damla damla yaptım. Kendimden **parça parça kopardım**."
>
> MAURICE RAVEL

△ **RAVEL'İN PİYANOSU**
Ravel'in piyanosu, Montfort-l'Amaury'de ömrünün son 20 yılını yaşadığı küçük evde (şimdi the Musée Maurice Ravel) sergileniyor.

rağmen muazzam tanıtım ona hak ettiği ilgiyi kazandırdı.

Yeni yollar

Yeni bulunan bu şöhret Ravel'e daha önceki piyano eserlerini gözden geçirip, daha geniş bir konser müdavimi kitlenin gönlünü kazanmak için orkestraya uyarlaması için ilham verdi. Bu düzenlemeler, ilk operası *L'Heure espagnole*'de (*İspanyol Saati*) ve *Daphnis et Chloé*'de (*Daphnis ile Khloe*) görüldüğü gibi, orkestrasyon yeteneği olduğunu gösterdi. 1905 ile I. Dünya Savaşının başlangıcı arasında geçen dönem, Ravel'in yavaş ve kılı kırk yaran standartlarına göre, verimliydi; Fransa'da ve yurtdışında büyük bir besteci olduğunu kanıtladı. Ama 1913'te üretim hızı daha da yavaşladı; savaş sırasında ve sonrasında neredeyse hiçbir şey yazmadı. Savaş başlayınca Fransa Hava Kuvvetlerine katılma başvurusu, yaşından (40 yaşına yaklaşıyordu) ve sağlığından ötürü geri çevrildi. Ama 1915'te cepheye mühimmat taşıyan bir araç sürücüsü olarak orduya kabul edildi.

Koşullar, zaten kırılgan olan sağlığını korkunç etkiledi — dizanteri ve donma yaşadı; savaşın dehşetinden derinden etkilendi. 1917'de annesi ölünce daha da kederlendi. Ama bu sırada yeni-barok piyano süiti *Le Tombeau de Couperin*'i (*Couperin'in Mezarı*) tamamladı; süitin her bir bölümü, savaşta kaybedilen bir dostu onurlandırır. Eser, barok besteci François Couperin'in (1668–1733) müziğini çağrıştırmaktaydı.

Ravel savaştan tükenmiş ve bunalmış olarak çıktı ve ancak yavaş yavaş yeniden çalışmaya başladı. Erken kariyerinin aksine şimdi Ravel, yerleşik müzik kurumundan, Debussy'nin varisi ve en önde gelen Fransız besteci olarak saygı görüyordu. Ama bu, çok farklı bir çağdı — Fransız Altıları (bkz. s. 263) olarak bilinen grup gibi Ravel'in müziğini çağdışı bulan genç bestecilerin yeni düşüncelerinin egemen olduğu bir çağ. Ama her zamanki gibi eleştirilere kulak tıkadı ve 1920'de zengin romantik *La Valse*'ı (*Vals*) tamamladıktan sonra, ikinci bir beste evresine başladı; Arnold Schoenberg (bkz. s. 232–235) gibi bestecilerin atonalitesinden ve özellikle caz armonilerinden ve ritimlerinden (bkz. sağdaki kutu) etkilenen biraz daha modern bir üslup geliştirdi.

Son yıllar

Müzik üslubunda değişikliğe, yaşam tarzında bir değişiklik eşlik etti. Ravel'in savaş deneyimleri onu yaşlandırmıştı ve Paris'te yaşamayı baskıcı buldu; bu yüzden Paris'in batısında, ömrünün sonuna kadar tek başına yaşadığı Montfort-l'Amaury'ye taşındı. Ravel'in bir ya da iki uzun süreli ilişkisi olduğu sanılmasına rağmen, hiç evlenmedi ve bazı anlatımlara göre arada bir kerhaneleri ziyaret ederdi. Montfort-l'Amaury'de *Boléro* ve *iki piyano konçertosuyla biten* en güzel ve en çok tanınan müziğinin bir kısmını üretti.

Ravel'in son yılları hastalıkla geçti. 1932'de bir araba kazasında başından yaralandı; bu, bir beyin rahatsızlığını tetikledi. Afazi belirtileri göstermeye başladı. Çok geçmeden piyano çalamaz, beste yapamaz duruma geldi. 1937'de durumu daha da kötüleşti ve giderek daha fazla acı çekmeye başladı — sonra Parisli bir beyin cerrahı ameliyat olma önerisinde bulundu. Ameliyatın başlangıçta başarılı olduğu sanıldı ama çok kısa süre sonra Ravel bilincini kaybetti ve 62 yaşında öldü.

PROFİL
Paul Wittgenstein

Ravel, I. Dünya Savaşında sağ kolunu kaybeden konser piyanisti Paul Wittgenstein'dan (filozof Ludwig Wittgenstein'ın büyük kardeşi) sipariş alan birkaç besteciden biriydi. Ravel, Sol Piyano Konçertosu üzerinde çalışırken 1929-1930'da tamamladığı *Sol El İçin Re-majör Piyano Konçertosuyla* siparişe karşılık verdi.

Wittgenstein caz-esinli eserden başlangıçta hoşlanmadı ve Ravel, ilk yorumuna öfkelendi; ama piyanist, zaman içinde Ravel'in niyetini anladı ve takdir etti ve eserin 1932'de prömiyeri yapıldı.

PAUL WITTGENSTEIN

ÖNEMLİ ESERLER

1899
Paris Konservatuvarında hâlâ öğrenciyken **piyano için *Pavane pour une infante défunte*'yi (*Ölü Bir Prenses İçin Pavan*) besteler.**

1910
1911-1912'de orkestraya uyarlayıp genişlettiği piyano düeti için beş bölümlü *Ma Mère l'Oye*'yi yayımlar.

1912
Diaghilev'in Ballets Russes için sipariş ettiği *Daphnis et Chloé*'yi tamamlar.

1914–17
Piyano süiti *Le Tombeau de Couperin*'in altı bölümünün her biri, I. Dünya Savaşında ölen bir arkadaşı anar.

1919–20
Başlangıçta bale olarak düşünülen ama çoğu kez konser eseri olarak seslendirilen *La Valse*'ın prömiyeri Paris'te yapılır.

1928
Olasılıkla Ravel'in en çok bilinen eseri *Boléro*, ilk kez Paris Operasında bale olarak icra edilir.

1929–31
ABD turnesinde işittiği cazdan etkilenen Ravel iki piyano konçertosunu besteler.

Manuel de Falla

1876–1946, İSPANYOL

20. yüzyılın başında İspanyol müziğinin milliyetçi dirilişinde önde gelen bir figür olan Falla, geleneksel halk ezgilerini modern armoni ve orkestrasyonla harmanlayarak evrensel çekiciliği olan canlı eserler yarattı.

△ ***EL AMOR BRUJO* PARTİSYONU**
Falla'nın eserinin partisyonunun kapağını, Rus avangart ressam ve tasarımcı Natalia Goncharova resimledi.

Manuel María de los Dolores Falla y Matheu 1876'da Endülüs'teki Cádiz'de doğdu ve Madrid'de Kraliyet Müzik Konservatuvarında okudu. Besteci ve müzikolog Felipe Pedrell'in (1841–1922) etkisiyle İspanya'nın müzik geleneklerinin çeşitliliğini, özellikle Endülüs'ün halk şarkılarını ve danslarını araştırmaya başladı; bu, 1904'te tamamlanan ilk önemli eseri tek perdelik opera *La vida breve*'in (*Hayat Kısa*) temelini oluşturdu.

Falla, çağdaş Avrupa müzik sahnesinde yerini sağlamlaştırmayı amaçladı ve 1907'de Paris'e taşındı, Claude Debussy ve Maurice Ravel bestecilerle ilişki kurdu. Fransa'da geçirdiği yedi yıldaki üretimi fazla değildi (bir avuç şarkı ve kısa piyano parçaları) ama müzikal dürtüsü mayalanıyordu. 1914'te I. Dünya Savaşı çıkınca geri dönüp Madrid'de ebeveynleriyle birlikte yaşadı ve bunu, zengin bir yaratıcılık dönemi izledi.

Tutkunun müziği

Ölçülü tarzına rağmen Falla, ünlü flamenko dansçısı Paslora Imperio'nun (bkz. sağdaki kutu) sipariş ettiği *El amor brujo* (*Büyücü Aşk*) balesinde olduğu gibi, süslü ve tutkulu müzik üretmeye başladı. İlk kez 1915'te seslendirilen bu eserde, Falla'nın en kalıcı popüler eseri olan dramatik Ritüel Ateş Dansı da vardı.

Uluslararası başarı

Bunu 1916'da, bestecinin "piyano ve orkestra için senfonik izlenimler" olarak nitelediği, Fransız etkilerini bariz Endülüs ritimleriyle ve ezgileriyle harmanlayan Noches en los jardines de *Espana* (*İspanya Bahçelerinde Geceler*) izledi. 1919'da Londra'da Sergey Diaghilev'in Ballet Russes'i, renkli iki perdeli bale *El sombrero de tres picos*'un (*Üç Köşeli Şapka*) prömiyerini yapınca Falla sonunda uluslararası üne kavuştu.

1920'lerde Falla, kendisi gibi Endülüslü gezgin mirasından büyülenen şair Federico García Lorca gibi İspanyol modernistler kuşağının kahramanıydı. Ama Falla'nın müziği farklı bir yönde evrildi; çağdaş yeni-klasisizm ve daha küçük orkestra toplulukları kullanma eğilimine uydu. 1926 tarihli Klavsen Konçertosu gibi eserler, İspanyol mağrur kibir geleneğine ve Katolik Castile'in manevi katılığına geri döndü.

Falla'nın yaratıcı enerjisi yaşla birlikte geriledi. Bir oratoryonun, Atlántida'nın bir partisyonuyla yıllarca uğraştı ve hiçbir zaman tamamlayamadı. *İspanya İç Savaşında* (1936-1939) Granada'ya çekildi, katliamlara çok üzüldü ve her iki tarafa da bağlanamadı. 19139'da Francocuların zaferinden sonra Arjantin'e gitti ve 1946'da ölene kadar orada yaşadı.

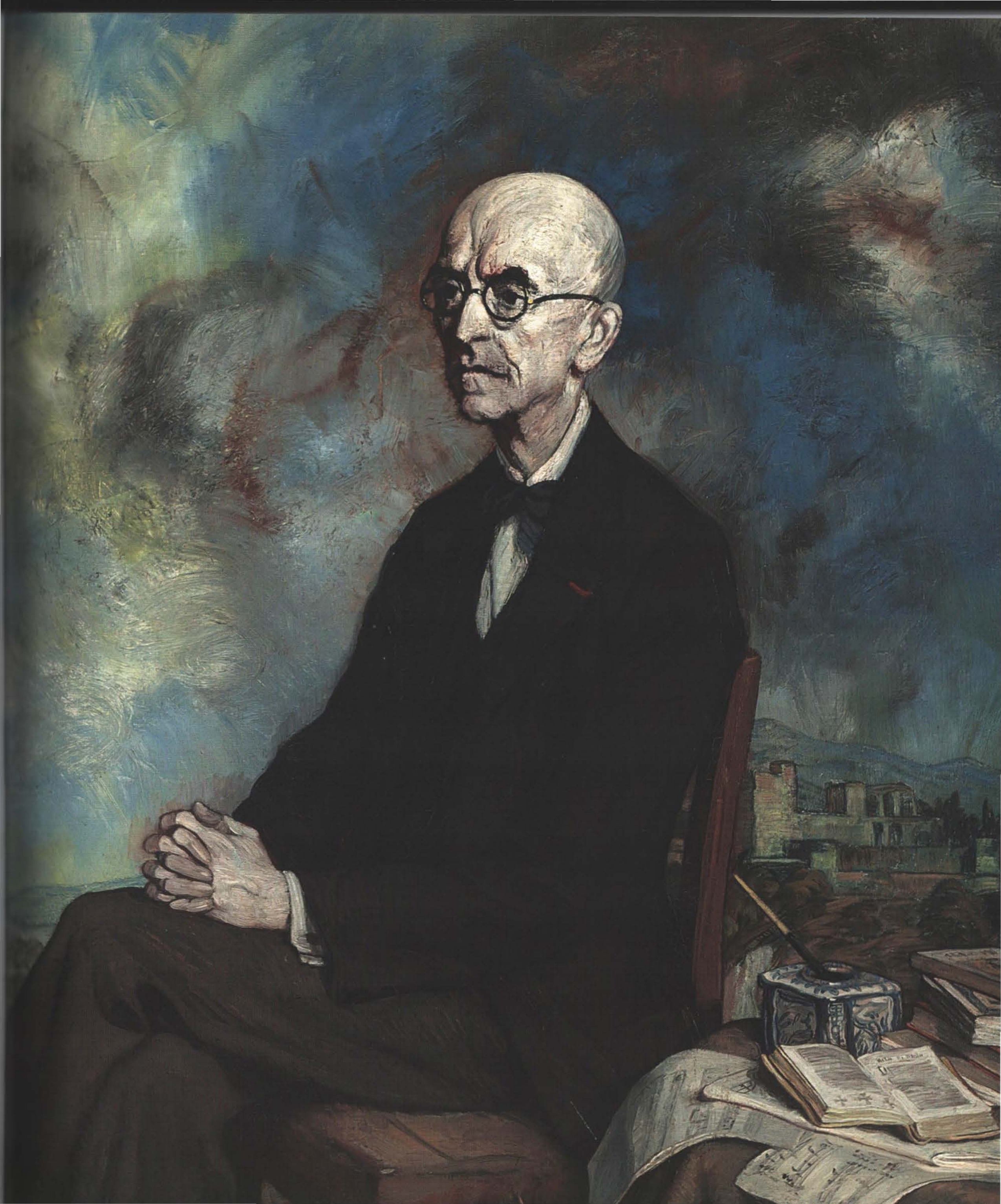
▷ **MANUEL DE FALLA, 1932**
Falla inançlı bir Katolikti, giyiminde titizdi, davranışında ölçülüydü ve fanatik ölçüde sabit alışkanlıkları vardı — Ignacio Zuloaga y Zabaleta'nın yaptığı bu portreye yansıyan özellikler.

BAĞLAM
Flamenco ve *el cante jondo*

Flamenko, öncelikle güney İspanya'nın göçebeleri *gitano*'larla ilişkilendirilen bir dizi süslü şarkı üslubu ve danstır. Hem halk müziği hem profesyonel eğlence olarak vardır. Falla, çoğu kez gitar eşliği olmadan söylenen, ıstırap ve ölüm temalarını ifade eden *el cante jondo*'dan ("derin şarkı") özellikle etkilendi. Falla, amatör *el cante jondo* şarkıcılarını teşvik etmek ve modern kent dünyasının yükselişiyle birlikte giderek daha fazla tehdit altında olan otantik flamenkoya kamuoyu ilgisini uyandırmak için 1922'de şair Federico García Lorca ile birlikte Granada'da bir festival düzenledi.

***PASTORA IMPERIO'NUN PORTRESİ*, JULIO ROMERO DE TORRES, 1922**

▷ **BELA BARTOK, 1940**
Bartók, besteleri kadar yeni bir akademik disiplinin, toplumsal ve kültürel müzik araştırmalarının –etnomüzikoloji– öncüsü olmasıyla da önlüdür.

Béla Bartók

1881–1945, MACAR

Macar halk müziğinde derin kökleri olan Bartók'un müzik dili, çığır açıcı ve kendine özgüydü. II. Dünya Savaşı sırasında Budapeşte'den ayrılıp, hayatta kalma mücadelesi verdiği New York'a gitti.

“Yarışmalar atlar içindir, sanatçılar için değil.”

BELA BARTOK

◁ **LAJOS KOSSUTH**
Bartók'un senfonik şiiri *Kossuth*'i ithaf ettiği adam, Macaristan'ın Habsburg hakimiyetinden bağımsızlığını savundu ve 1849'da kısa ömürlü Macar Cumhuriyetinin vekil-cumhurbaşkanı oldu.

Béla Bartók 25 Mart 1881'de Transilvanya'da (o zaman Macaristan, şimdi Romanya'da Sînnicolau Mare) Nagyszentmiklós kasabasında doğdu. Annesi piyanist, babası yerel bir okulun müdürüydü. Béla yedi yaşına gelince babası öldü ve yaslı aile Nagyszőlős'e taşındı; Bartók ilk halka açık konserini 11 yaşında orada verdi. Sonra Pressburg'a (şimdi Slovakya'da Bratislava) yerleştiler. İyi bir piyanist, özgüveni artan ve yetenekli bir besteci olan Bartók, tipik kompozisyon öğrencilerinin sık kullandığı Viyana yoluna düşmek yerine Budapeşte'de Macaristan Kraliyet Müzik Akademisinde okumayı seçti.

Budapeşte'de etkilenmeler

Macar başkentine gitmek genç Bartók'u, geleceğini köklü bir biçimde şekillendirecek insanlarla ilişki kurmasını sağladı: büyük dostu olan besteci ve felsefeci Zoltán Kodály ile tanıştı; Brahms'ın arkadaşı János Koessler'den ve piyano virtüözü István Thoman'dan ders aldı. 1903'te mezun olduktan sonra Bartók, bir piyanist olarak zaten büyük rağbet görmekteydi (ilk kayıtları bariz bir biçimde berrak ve güzel tonunu sergiler) ve 1907'de Akademide piyano profesörlüğüne atandı — 1934'e kadar yürüttüğü bir görev.

Alan araştırmaları

1889'da Veliaht Prens Rudolf'un intiharı sarsıntısından sonra Habsburg İmparatorluğunun krize girmesiyle birlikte, Macar ayrılıkçılığı güçlü bir taraftar kitlesi kazanmıştı. Bartók, siyasal aktivist Ferenc Kossuth'un ve partisi Bağımsızlık Partisinin iyimserliğinden esinlenen bir kuşağın parçasıydı. Senfonik şiiri *Kossuth* (1903), Ferenc'in babası, reformcu ve ulusal kahraman Lajos Kossuth'a bir saygı ifadesiydi. Bartók, piyano ve oda toplulukları için epeyce müzik zaten yazmıştı ama sahiden bilinirliğini sağlayan bu eser oldu — Richard Strauss'un senfonik şiirlerinden çok etkilenen bir eser. Bundan sonra müzik dili, Debussy'nin etkisi altında gelişti; Bartók'a göre Debussy'nin "müziğe büyük hizmeti, tüm müzisyenlerde armoniye ve olanaklarına ilişkin bir farkındalığı yeniden uyandırmaktı."

1940 civarında Bartók ve Kodály bir Edison fonografı edindi ve Macar kırsalının en ücra köşelerine gidip, oralarda dinledikleri halk şarkılarını kaydetmeye ve kataloglamaya koyuldu. Ondan sonra Bartók, geleneksel Macar şarkılarını, konser salonu için yazılan eserlere aktarmaya başladı; *Altı Romanya Halk*

△ **EDİSON FONOGRAFI, y.1900**
Bartók ve Kodály'nin halk şarkılarını araştırması, Edison'ın fonografı gibi ses kayıt cihazlarının icat edilmesiyle olanaklı oldu. 1934'ten 1940'a kadar Bartók, Macaristan Bilimler Akademisi için topladığı 13.000 Macar halk şarkısının bir edisyonunu hazırladı.

TEKNİK

Halk şarkısının değeri

Bartók'un halk şarkılarına düşkünlüğü, önemsiz milliyetçilikten ötürü değil, halk şarkısının köklü önemine olan inancından ötürüydü. 1921'de "Halk Şarkısı ve Sanat Müziği" başlıklı bir denemede, halk şarkısının, uzun süreden beri en ileri bestecilerin cephanelerinin bir parçası olduğunu savundu; Haydn'ın ve Beethoven'in müziğinden, daha da geri gidip 17. yüzyıl müziğinde kullanılan Lutherci korallerden örnekler verdi. Halk müziğine göndermelerin, dinleyicinin yeni eserlerle daha iyi ilişki kurmasına yardımcı olduğunu ve Schoenberg gibi, bu tür köklerden bağını koparan bestecilerin anlaşılması zor müzik ürettiğini öne sürdü. Halk müziğini araştırmak, diyordu Bartók, "tomurcuklanan müzisyenin zevkini arıtacak ve ufkunu önemli ölçüde genişletecek bir çalışmadır."

TRANSİLVANYA'YA BİR YOLCULUK SIRASINDA HALK ŞARKILARI KAYDEDEN BARTOK

> “Kesinlikle **hiçbir şey ifade etmeyen müziği tasarlayamam.**”
>
> BELA BARTOK

Dansı, Keman İkilileri ve piyano eşlikli çeşitli halk şarkıları bunun örnekleridir. Halk müziği, Bartók'un dilini önemli ölçüde etkiledi –ritimleri ve armonileriyle ve çeyrek tonları kullanmasıyla– ve yaylı çalgılar dörtlülerinden orkestra ve opera eserlerine kadar, her alanda bellidir. Bir keresinde coşkuyla şunları yazmıştı: "Tamamen farklı başka bir faktör çağdaş (20. yüzyıl) müziğini gerçekçi yapar: yarı bilinçli, yarı kasıtlı olarak, her şeyi kapsayan halk sanatının büyük gerçekliğinden izlenimleri araştırır."

Aşk ve daha fazla gezi

1907'de Bartók, Keman Konçertosu No. 1'e ilham veren genç kemancı Stefi Geyer'e tutuldu. Konçertonun bazı temaları Bartók'un idealleştirilmiş Geyer imgesini temsil eder ama Geyer yüz vermedi.

İki yıl sonra, kendi öğrencilerinden ve hâlâ onlu yaşlarında olan Márta Ziegler ile evlendi. Çiftin kısa sürede bir oğlu oldu ve onun da adını Béla koydular. Bu arada alan araştırması Macaristan sınırlarında durmadı. Yıllar içinde Türkiye'yi, Ortadoğu'yu ve Cezayir'i ziyaret etti. Yaylı Çalgılar Dörtlüsü No. 2, elde edilen sonuçların bir örneğidir; Kuzey Afrika'da karşılaştığı Berberi müziğinden öğeleri birleştirir.

Bartók'un Macarca metinlere yazdığı müzikler, dilin müziği üzerindeki etkisiyle ilgili çok şey anlatır. *Operası Dük Mavi Sakal'ın Şatosu* (1911) simgeci şiir dünyasında demlendi ve Béla Balázs'ın bir librettosuna yazıldı. Fransız peri masalı yazarı Charles Perrault'nun *La Barbe bleu* kitabına dayanan öykü, Mavi Sakal'ın yeni karısının şatodaki kapıları açtıkça nasıl şok edici keşifler yaptığını anlatır.

▽ **YAYLI ÇALGILAR DÖRTLÜLERİ, y. 1915**
Macar halk şarkılarına ilişkin alan araştırması, Bartók'un yaylı çalgılar dörtlülerine ilham verdi. Burada Bartók ve Kodály (oturan, okuyan), Waldbauer-Kerpely Yaylı Çalgılar Dörtlüsünün üyeleriyle bir fotoğrafa poz veriyor.

Havalı eser, Bartók'un melodik çizgilerinin konuşma ritmini ne kadar yakından izlediğini gösterir.

Olgun eserler

I. Dünya Savaşı sırasında Macaristan'dan ayrılamayan ve Macar Güzel Sanatlar Komisyonunun *Dük Mavi Sakal'ın Şatosu*'nu reddetme kararıyla hayal kırıklığına uğrayan Bartók, başka bir cazibeli kemancı, Jelly d'Arányi (bkz. sağdaki kutu) onu tekrar beste yapmaya çekene kadar, birkaç yılını etnomüzikolojik araştırmalara adadı. 1923'te Márta ile boşandılar; yalnızca iki ay sonra, piyano öğrencilerinden birine, 19 yaşında olan (kendisi 42 yaşında) Ditta Pasztory'ye evlenme teklif etti ve 10 gün sonra da onunla evlendi. Ertesi yıl oğulları Péter doğdu.

İki savaş arası yıllarda, Bartók'un ününde bir yükselme oldu. İlk iki piyano konçertosu, *Cantata Profana* (1930), *Yaylı Çalgılar, Vurmalı Çalgılar ve Çelesta İçin Müzik* (1936) ve *İki Piyano ve Vurmalı Çalgılar İçin Sonat* (1937) gibi eserlerle uluslararası sahneye kendini kabul ettirdi. Piyanist olarak Avrupa'yı, Amerika'yı ve Sovyetler Birliği'ni dolaştı. Ne var ki, Macaristan'da sağ siyaset güçlenmeye başlayınca Bartók'un faşist ideolojiden nefreti, onu devlet misillemesi riskiyle karşı karşıya bıraktı: Almanya'da balesi *Harika Mandarin* (1918-1919'da yazıldı), müstehcen içeriğinden ötürü yasaklandı.

Bartók son huzurlu yazını 1939'da İsviçre'de geçirip, altıncı ve son yaylı çalgılar dörtlüsü ve hayırsever Paul Sacher'in sipariş ettiği yaylı çalgılar orkestrası için Divertimento üzerinde çalıştı. Ertesi yıl Bartóklar Macaristan'dan ayrılıp ABD'ye göçtü.

Columbia Üniversitesinde "araştırma asistanı" olarak mütevazı bir iş bulan Bartók, sipariş alıp ailesini geçindirmek için çetin bir mücadeleyle karşı karşıya kaldı. Sağlığı da bozuluyordu. Geldikten iki yıl sonra, lösemi olduğu anlaşılan ciddi bir hastalığın belirtilerini göstermeye başladı.

◁ **STEFI GEYER**
İsviçreli kemancı Geyer (1888–1956) Béla Bartók'un ilham perisiydi. Yaş ve görüş farklılıkları (Geyer inançlı bir Katolikti, Bartók inançsızdı), Bartók'un romantik niyetlerini bozdu.

Amerika deneyimi

1943'te, Boston Senfoni Orkestrasının Rusya doğumlu müdürü Serge Koussevitzky, Bartók'a 1000 dolar karşılığında büyük bir orkestra eseri yaratma işini verince, bir atılım geldi. Sonuç, Orkestra İçin Konçerto oldu — ton bakımından karanlık vahşet ve çaresizlikten, Şostakoviç'in Yedinci Senfonisinde Lehár'ın *Şen Dul*'dan bir temayla alay eden düpedüz yergiye kadar uzanan muhteşem bir orkestra eseri.

Eser alkışlandı. Bunu daha fazla sipariş izledi; bunların arasında Yehudi Menuhin için yazılan bir keman sonatı ve Viyola Konçertosu da vardı. Ne var ki, Viyola Konçertosu tamamlanamadı — Bartók'un hastalığı yakasına yapıştı. Besteci 26 Eylül 1945'te 64 yaşında öldü. Ölüm döşeğinde doktoruna "En çok, dolu bir sandıkla ayrılmak zorunda kalmaya üzülüyorum" dedi.

▷ ***CANTATA PROFANA* PARTİSYONU**
Bartók'un koro ve orkestra için yazılan ve geyiklere dönüşün avcılara ilişkin bir Romanya halk masalından esinlenen eseri, doğal simgecilikle doludur.

PROFİL
Jelly d'Arányi

Ünlü Macar kemancı Joseph Joachim'in büyük kız yeğeni d'Arányi (1895-1966), efsane bir keman virtüözüydü. Edward Elgar, Pablo Casals ve 1924'te Tzigane'yi ona ithaf eden Maurice Ravel gibi birçok müzisyen d'Arányi'ye hayrandı. Bartók'la 1919'da karşılaştı ve onu büyüledi, yeni bir yaratıcılık evresinin ateşini tutuşturdu. Bartók, keman ve piyano için son derece zorlu iki sonatını ona yazdı; ne var ki, kemancıya duyduğu tutku karşılık bulmadı.

KEMANCI JELLY D'ARANYİ

ÖNEMLİ ESERLER

1911
Bartók'un tek operası *Dük Mavi Sakal'ın Şatosu*, iki şarkıcı için güçlü bir simgeci şaheserdir.

1915
Altı Romanya Halk Dansı'nı yazar; halk şarkılarının, konser salonu müziğine nasıl ilham verebildiğini gösterir.

1918–19
Harika Mandarin'i, şiddet ve müstehcenlik içerdiği için daha sonra Naziler tarafından yasaklanan bir bale, üretir.

1936
Çarpıcı ölçüde özgün *Yaylı Çalgılar, Vurmalı Çalgılar ve Çelesta İçin Müzik*'i yazar.

1909–39
Altı Yaylı Çalgılar Dörtlüsünde en kişisel eserlerinden bazılarını üretir.

1943–45
Orkestra İçin Konçerto, geniş bir duygusal durumlar aralığını kapsar.

Igor Stravinsky

1882–1971, RUS

20. yüzyılın en önemli bestecisi sayılan Stravinsky, radikal ritim yaklaşımıyla müziği dönüştürdü. Kompozisyonları, bale türünü, ancak Çaykovski'nin boy ölçüştüğü bir sanat düzeyine yükseltti.

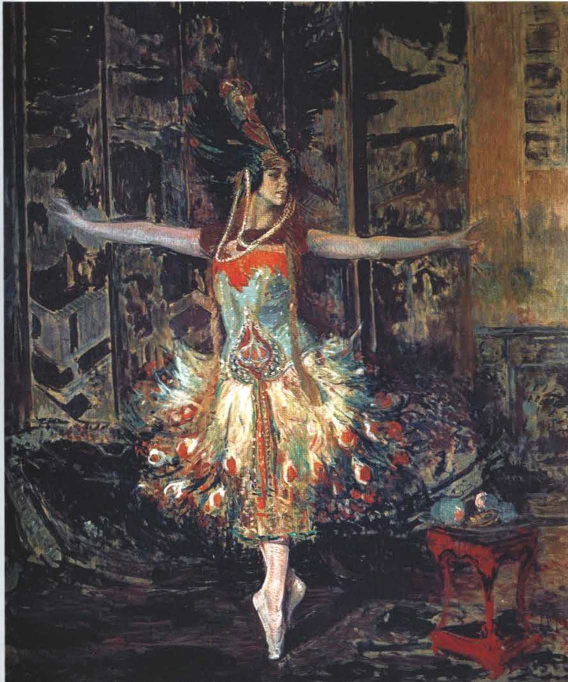
İgor Fyodorovich Stravinsky Haziran 1882'de St. Petersburg'un kenar mahallesi Oranienbaum'da müzisyen bir ailede dünyaya geldi. Daha sonra, Rus imparatorluğunun başkentinin "benim için dünyadaki her [kentten] daha aziz" olduğunu söyledi. Yine de, ilk yıllarını mutsuz ve okul günlerini yalnız geçirdiğini her zaman ısrarla belirtti. İgor'un babası St. Petersburg'un Mariinsky Operasında bas şarkıcıydı; annesi, genç İgor'a ve üç erkek kardeşine karşı sert bir tutum benimsemiş gibi görünen bir piyanistti. Gerçek bir anne figürüne en yakın olanı Alman sütannesi Bertha'ydı; üst sınıftan Rusların konuştuğu Fransızcanın dışında, Almancayı da akıcı bir biçimde konuşmayı İgor'a öğretti.

◁ **IGOR STRAVINSKY, 1927**
Rusya doğumlu ünlü moda fotoğrafçısı George Hoyningen-Huene'in çektiği portre, *Vanity Fair* dergisi için çekildi.

İgor müzik kulağı olduğun erken yaşta gösterdi, piyano derslerinde iyi ilerleme kaydetti ve Çaykovski'nin büyük bale partisyonları da dahil, Mariinsky Tiyatrosunda gördüklerinden ve işittiklerinden büyülendi. Yine de dahi çocuk olmaktan uzaktı; bir müzik kariyerine başlamak için gerekli olan erken bir olağanüstü yeteneğin olmayışı göz önüne alındığında, babasının hukuk okuması gerektiğine ilişkin ısrarının yersiz olmadığını daha sonra kabul etti. Gönülsüz bir hukuk öğrencisiyken, Rimsky-Korsakov'dan özel kompozisyon dersleri aldı; bu, kendi kuşağının üstün bestecilerinden birine dönüşmesinde çok etkili oldu.

Ani yükseliş

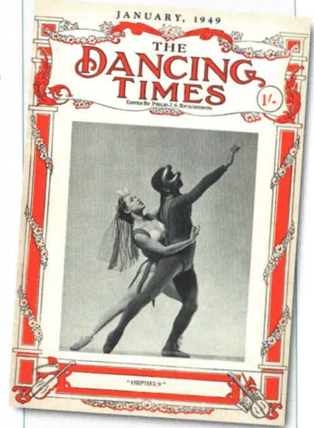
1908 civarında Paris'te kültür çevrelerinde, şimdi bir bale kumpanyası da başlatmayı planlayan emprezaryo Sergey Diaghilev'in sahnelediği Rus operasının heyecan verici performansları konuşuluyordu. St. Petersburg'da üslenen Diaghilev, yeni bir eser, *Ateş Kuşu* için bir besteci arıyordu. 1909'da St. Petersburg'da bir konserde dinlediği Stravinsky'nin kısa orkestra eserleri Scherzo fantastique ve *Feux d'artifice*'den (*Havai Fişekler*) etkilenmişti — bunun üzerine, Stravinsky'ye şans tanıdı ve onu beş

◁ **TAMARA KARSAVİNA, y. 1910**
Heyecan verici Rus baş balerin, burada Jacques-Emile Blanche'ın bir tablosunda, Stravinsky'nin aynı adlı balesinde Ateş Kuşu kostümüyle görülüyor.

BAĞLAM
Bale maestrosu

Stravinsky'nin baleye büyük katkısı, *Ateş Kuşu*'nu dans öğeleri eklenmiş bir peri masalı gösterisi olarak beslemek için Diaghilev'in sunduğu fırsatı değerlendirmekten ibaret değildi. Stravinsky'nin müziğinde dokunsal ve ritmik özellikler, *Petruşka*'da ve *Bahar Ayini*'nde olduğu gibi, doğal olarak dansın teknik ve fiziksel özellikleriyle bağlantılıydı. 1947'de başka bir Rus sürgünün, o sırada New York City Balesinin sanat yönetmeni olan George Balanchine'in koreografisi için *Orpheus*'u besteledi. Balanchine, Stravinsky'nin birçok konser eserinin koreografisini yapma dışında, 1957'de NYCB'de prömiyeri yapılan *Agon*'u da sipariş etti.

***ORPHEUS*, KOREOGRAFİ GEORGE BALANCHINE, NEW YORK**

TEKNİK
Damıtılmış halk müziği

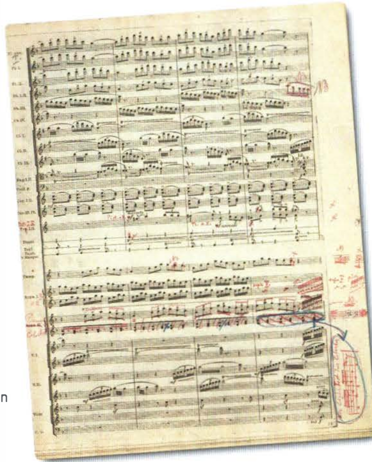
Genç Stravinsky, teyzesinin ailesinin malikanesinde Rus köylülerin okuduğu müzikten büyülendi ve iki yaşında doğru bir şekilde taklit edebiliyordu. Çoğu kez güçlü bir ritmik atımla, daha uzun bir müzikal satır inşa etmek için küçük nota hücrelerine yoğunlaşma ve takıntılı bir biçimde tekrarlama, Rus halk müziğinin bir özelliğidir. Stravinsky bu özellikleri içgüdüsel bir biçimde müziğine emdirdi: *Ateş Kuşu*'nun tumturaklı geç-romantik orkestral renginde ve (tamamen farklı bir üslupla da olsa) 50 yıldan fazla bir süre sonra bestelenen sert son şaheseri *Requiem Kantikleri*'nde bu özellikler güçlü bir biçimde işitilebilir.

▷ ***BAHAR AYİNİ***
1913'te Paris'te Théâtre des Champs-Elysées'te Vaslav Nijinsky'nin Ballets Russes'i tarafından icra edilen İgor Stravinsky'nin, tartışmalı avangart balesinden bir sahne.

ayda baleyi tamamlamakla görevlendirdi; Stravinsky zamanında yetiştirdi. *Ateş Kuşu*'nun Mayıs 1910'da Paris'teki çok başarılı prömiyeri, Stravinsky'yi dünya çapında ünlü yaptı. Besteci, partisyonun teknik cakası ve orkestra ustalığından büyülenen Debussy ve Ravel tarafından aynı kefeye konulduğunu gördü.

Hemen Diaghilev'den yeni sipariş alan Stravinsky, bir yıl sonra bir panayır yaşamı masalıyla, *Petruşka*'yla ortaya çıktı: eserin baş kahramanı, dokunaklı insani duyguları olan bir kukladır. Besteci için yeni bir başarı olan bu bale, büyük dansçı Vaslav Nijinsky'yi de yıldız yaptı. İki yıl sonra, üçüncü Stravinsky balesi *Bahar Ayini*, şiddetle disonant armonik ifade tarzıyla ve eşi görülmemiş ritmik ateş gücüyle, klasik müziğin yapabileceği şeylerin kurallarını yeniden yazdı. Ünlü ilk gece "ayaklanması"nı (daha doğrusu tiyatronun pahalı koltuklarında oturan Parisli öfkeli bale patronlarının bir arbedesi), Stravinsky'nin müziği kadar Nijinsky'nin geleneksel olmayan koreografisi de ateşlemiş gibi görünüyor ve diğer beş performansta tekrarlanmadı: Stravinsky'nin partisyonu, ürkek de olsa giderek daha fazla hayranlıkla karşılaştı.

▷ ***PETRUSHKA*, 1911**
Burada Stravinsky'nin *Petruşka*'sının partisyonunun ikinci taslağı görülüyor. Balenin prömiyeri 1911'de Paris'te yapıldı; başkahramanı, insan duyarlılıkları olan bir kukladır.

Devrim ve sürgün

Stravinsky'nin sonraki ilerlemesini, yeteneği kadar yaşamındaki değişiklikler de yönlendirdi. I. Dünya Savaşı çıkınca Diaghilev'in kumpanyası kapanmak zorunda kaldı. Stravinsky karısı Catherine ve ailesini alıp Paris'in müzikal kaynaklarından yoksul olan tarafsız İsviçre'de yaşadı; ardından 1917 Rus Devrimi, anayurdundan ömrü boyunca sürgün olmasına neden oldu.

Stravinsky daha küçük bütçelerle daha kolay icra edilebilecek bir eserler dizisiyle her iki duruma da olumlu bir müzikal yanıt buldu. Besteci, dilsel ve müzikal köklerine, özellikle Rus halk şarkılarına ilişkin derin bir farkındalık gösterdi — 1923'te son biçimine ulaşan, sahnede bir koro ile dört piyano ve vurmalı çalgılardan oluşan bir "orkestra"nın yer aldığı şarkılı ve danslı bale *Les Noces*'te (*Düğünler*) olduğu gibi.

O sırada Stravinsky savaş sonrası Paris'e yerleşmişti. Disonant modernizmin ötesinde daha soğuk bir yeni-klasisizme doğru giden müziği, önceki üsluplarını uyarlamaya ve dönüştürmeye şimdi giderek daha fazla baktı. Balesi *Pulcinella* (Diaghilev'in 1920'de yeniden canlanan kumpanyasınca sahnelenen), varsayıma göre İtalyan besteci Pergolesi'nin klavye eserlerine dayanıyordu ama şimdi bunların taklit olduğu biliniyor. Dul annesinin, kendi sürgün ailesinin ve teyzesinin (Catherine'nin annesi) ailesinin geçimini sağlamak zorunda olan Stravinsky kendi eserlerinde çoğu kez konser piyanisti olarak sahneye çıktı; bu eserlerin arasında bir piyano konçertosu ve piyano ve orkestra için *Kapriçyo* da vardı. Diğer önemli ifadeleri, ritüelleştirilmiş bir opera, Sophokles'in Antik Yunan oyunu *Kral Oedipus*'tan uyarlanan Oedipus Rex ile koral ve orkestral Mezmurlar Senfonisi'ydi. Her iki eser, gayri-şahsileşmiş, "ölü dil" özelliği Stravinsky'nin anti-romantik damarına çekici gelen Latince metinler kullandı. Boston Senfoni

> "**Müzik**... özellikle **insan** ile **zaman** arasındaki **koordinasyon** da dahil, **şeylerde bir düzen** [kurar]."
>
> IGOR STRAVINSKY, 1935

ÖNEMLİ ESERLER

1910
Sergey Diaghilev'in Ballets Russes kumpanyası ilk Paris sezonunda, *Ateş Kuşu*'nun ilk başarılı gösterimlerini sunar.

1911
Ateş Kuşu'nun başarısından sonra bale partisyonu *Petruşka*, Stravinsky'nin olgun üslubunun yeni ritimlerini ve renklerini sunar.

1913
Bahar Ayini'nin aşırı radikal disonansı ve yere basan ritimleri, Paris prömiyerinde bir izleyici "ayaklanmasına" neden olur.

1920
Bir müzikal yön değişikliğiyle *Pulcinella* balesi ritmik enerjiyi ahenkle ve yaramaz mizahla birleştirir.

1917–23
Tamamlanması altı yıl alan *Les Noces* (*Düğünler*), Rus halk şarkısı fragmanlarından tam bir bale partisyonu inşa eder.

1930
Stravinsky'nin Rus Ortodoks inancını yeniden keşfetmesinin ifadesi olan koro ve orkestra için *Mezmurlar Senfonisi*'nin prömiyeri Paris'te yapılır.

1945
Piyano ve arp için solo bölümleriyle *Üç Bölümlü Senfoni*, Stravinsky'nin ilk Amerika-dönemi şaheseridir.

1966
Son büyük eseri *Requiem Kantikleri*, Latince ölüler missasının yoğunlaştırılmış, cep-boy bir versiyonudur.

Orkestrası için yazılan *Mezmurlar Senfonisi*, bestecinin Rus Ortodoks inancına geri döndüğünün işaretiydi — yıllarca reddettikten sonra.

1939 yılı kişisel bir trajedi getirdi: Birkaç ay içinde Stravinsky'nin annesi, en küçük kızı ve karısı Catherine öldü. Yıllardır, kendisi gibi sürgün bir Rus olan ressam ve kostüm tasarımcısı genç Vera Sudeikina ile ilişki içindeydi. II. Dünya Savaşı ufukta belirince ABD'ye taşındılar, evlendiler, ABD vatandaşı oldular ve Avrupalı göçmen ve mültecilerle arkadaş oldular. Stravinsky'nin alışık olduğu türden gelir kazanmak zordu: birkaç film müziği projesi suya düştü ama zaten yazılmış müziği konser eserlerinde yeniden kullanabildi. 1945'te tamamlanan Üç Bölümlü Senfoni, ABD-etkili üslubu ve itici ritmik buluşuyla bu türün büyük bir başarısıydı.

Geç üslup değişikliği

William Hogarth'ın çizimlerine dayanan, librettosunu İngiliz ve ABD'li şairler W. H. Auden ve Chester Kallman'ın yazdığı tam boy opera *Ahlaksızın İlerlemesi* üzerinde dört yıl çalıştı. Dylan Thomas'ın planlanan bir metni için başka bir operada ilerleme, birkaç yıl sonra Gallerli şairin ölümüyle son buldu. Şimdiye kadar Stravinsky'nin üslubunda beklenmedik bir değişiklik gerçekleşmişti.

Daha önce Schoenberg ve Webern'in müziğine düşmanken şimdi, bu bestecilerin geliştirdiği farklı türden "seriyal" ya da 12-ton yöntemlerinden güç alıyordu. Sonuç, kendi müzikal tekniklerini yeni tekniğin süzgecinden geçiren geç, kısa ve yoğunlaştırılmış eserler dizisi oldu. Bunlar bale eseri *Agon*, aşırı sıkıştırılmış piyano konçertosu *Movements* (*Hareketler*) ve Venedik'te Rus Ortodoks mezarlığına gömülmeden önce Stravinsky'nin cenaze töreninde çalışan koral ve orkestral *Requiem Kantikleri*'ni içermektedir. Stravinsky'nin ilk bale partisyonlarının devam eden popülerliği, bunlara benzer geç şaheserlerin daha geniş takdir edilmesini engelledi. Başka hiçbir 20. yüzyıl bestecisinin müziği, böylesine aralıksız bir parlaklık ve yenilikle bu kadar çok mesafe katetmedi.

▽ STRAVİNSKY PİYANONUN BAŞINDA, 1934
Burada besteci, bu fotoğrafın çekildiği yıl ailesiyle birlikte taşındığı Paris'te Faubourg Saint-Honoré caddesindeki evinde görülüyor. Daha sonra içinde yaşadığı en mutsuz ev olduğunu söyledi — 1939'da o evde otururken annesi, karısı ve kızı öldü. Aynı yıl ABD'ye taşındı.

Heitor Villa-Lobos

1887–1959, BREZİLYALI

Uluslararası ün kazanan ilk Brezilyalı besteci olan Villa-Lobos, fark edilir ölçüde Brezilya'ya ait bir kompozisyon üslubu geliştirdi, yerli halk ve popüler müzik öğelerini klasik ifade tarzıyla birleştirdi.

Heitor Villa-Lobos, Rio de Janeiro'da doğdu ve müzikle erken yaşta, evinde yapılan müzik geceleriyle aracılığıyla tanıştı. Bundan esinlenerek gitar, çello ve klarnet çalmayı öğrendi ama 1899'da babasının ölmesi daha fazla eğitim almasına engel oldu; çeşitli tiyatro ve sinema orkestralarında, Rio'nun gezgin sokak müzisyenleri choröe'la birlikte çalarak ailesini geçindirmek zorunda kaldı.

Brezilya'da Birinci Cumhuriyetin kurulmasından bir yıl önce, 1887'de doğan *Villa-Lobos*, Avrupa etkisini üzerinden atmak isteyen bir ülkede büyüdü (bkz. sağdaki kutu). 15 yaşında Brezilya'yı dolaşıp, zengin müzik mirasını araştırmaya başladı.

Yola koyulma

1912'de, birkaç yıl dolaştıktan sonra, yipanist Lucília Guimarães ile evlendi ve Rio'ya yerleşip, besteci olarak çalıştı. Bu kozmopolit kentte yaşarken, Avrupa'dan gelen en son müzikle temas kurdu ve orada çalışan Darius Mulhaud ile arkadaşlığı sayesinde, Debussy ve Satie'nin eserleriyle tanıştı. Bu, o sırada Güney Amerika sanat müziğine egemen olan Alman romantizminden tamamen kopup kendi üslubunu oluşturması için ona ilham verdi.

Ne yazık ki çabaları Brezilya'da dinleyici tarafından takdir edilmedi; bu yüzden, besteci olarak isim yapmak umuduyla Paris'e gitti. Bu, onun kariyerinde bir dönüm noktası oldu — orada başarıya kavuştu ve dünyanın her tarafından müzisyenlerle tanıştı; bunlardan biri de, Villa-Lobos'tan bir gitar çalışması, Brezilyalı choröe'lerin müzikal üsluplarını canlandıran bir gitar etüdü, *Chôros*, isteyen Andrés Segovia'ydı. *Villa-Lobos* yıllar içinde Segovia'ya çok sayıda etüt ve parça yazdı.

Anayurda dönüş

1930'da yuvasını ziyaretinde, bir devrimin patlak vermesi Villa-Lobos'un Paris'e dönmesine engel oldu. O yılın sonuna gelindiğinde Getúlio Vargas iktidarı ele geçirmiş ve Eski Cumhuriyetin sonunu ilan etmişti. Villa-Lobos, São Paulo'da Superintendência de Educação Musical e Artística'nın müdürü olarak atandı ve 1945'e kadar konserler düzenledi ve popülist lidere yurtsever kompozisyonlar sağladı.

1936'da, ömrünün geri kalan kısmında ilham perisi ve arkadaşı olan Arminda Neves d'Almeida için karısını terk etti. Ne var ki, müziği giderek daha fazla propagandacı ve milliyetçi olmaya, modernizmin her biçimini reddeden bir dinleyici kitlesine seslenmeye devam etti. Ama bu, ona kendi ülkesinde aradığı tanınmayı getirdi ve özellikle Vargas sepetlendikten sonra üretken bir yaratıcılık dönemini teşvik etti. Demokrasi geri geldi Villa-Lobos, ABD ve Avrupa'ya gitti, uluslararası ün kazandı.

1950'lerin ortasında, Vargas'ın intiharından sonra, Villa-Lobos'un yurtsever popülizmine talep azaldı ve sağlığı da bozulunca üretimi, 1959'da ölene kadar geriledi.

▷ **ANDRES SEGOVIA**
Ünlü İspanyol klasik gitarcı, 1920'lerin ortasında Paris'te Villa-Lobos'la tanıştı; sonraki yıllarda Villa-Lobos, Segovia için çok sayıda önemli eser yazdı.

BAĞLAM
Brezilya milliyetçiliği

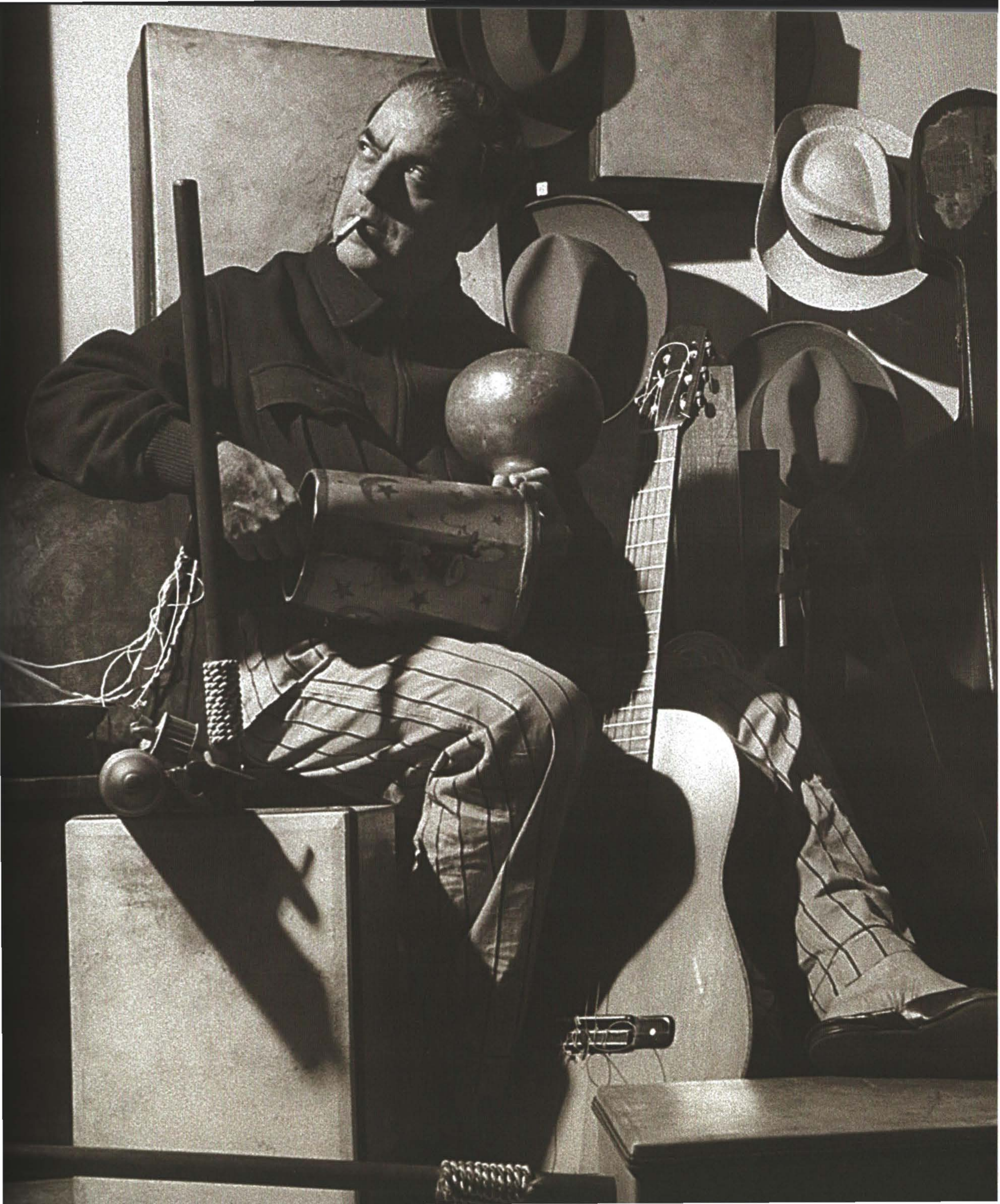
BREZİLYA CUMHURİYETİ'NİN BAYRAĞI

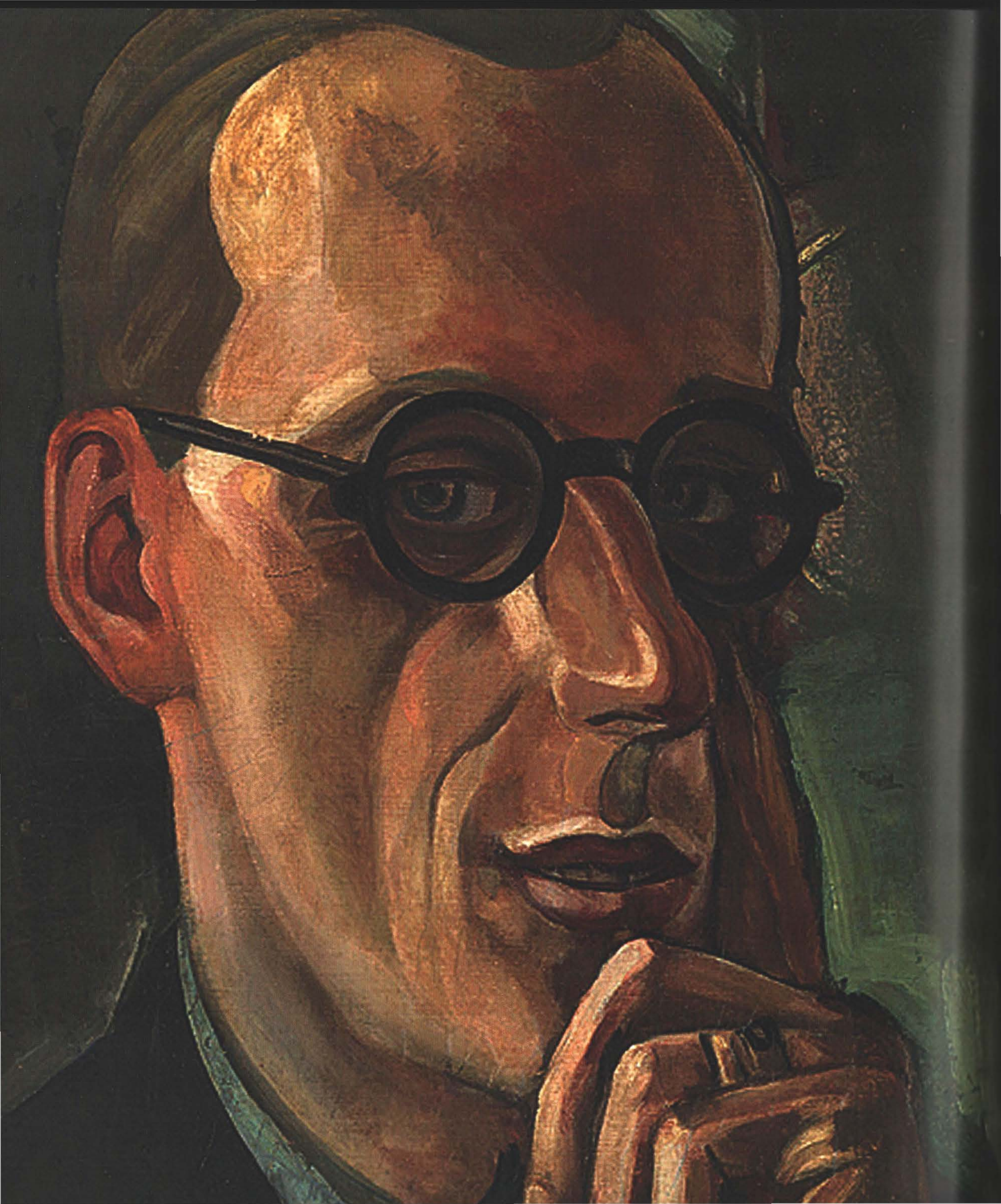
Brezilya Portekiz'den bağımsızlığını 1822'de kazandı ama ortaya çıkan Brezilya İmparatorluğu'nun kültürü üzerindeki Portekiz etkisi devam etti. 19. yüzyıl boyunca, yerli gelenekler ile Afrikalı kölelerin getirdiği gelenekleri büyük ölçüde Avrupai sömürge kültürüyle bütünleştirmeyi gerektiren gerçek bir siyasal bağımsızlığın yanı sıra bir Brezilyalı kimliğini öne süren milliyetçi bir hareket gelişti.Bu, 1889'da Birinci Cumhuriyetin kurulmasından sonra gerçek oldu; Cumhuriyet yönetiminde Villa-Lobos gibi yaratıcı sanatçılar, artık yalnızca Avrupa gelenekleri tarafından şekillendirilmeyen bir Brezilyalı kültürel kimliği biçimlendirdi.

> “**Sanatçılar Tanrıyla** birlikte yaşar – ama küçük parmaklarını **İblise verir. Meleklerle** birlikte **uyuyorum** ve **rüyamda şeytanı görüyorum.**”
>
> HEITOR VILLA-LOBOS

▷ **HEITOR VILLA-LOBOS**
Sokak müzisyeni olarak deneyiminden ve gezilerinde dinlediği müzikten yararlanan Villa-Lobos, Brezilya popüler ve yerli müziğinin zengin çeşitliliğini konser salonlarına taşıdı. Burada, yerli Brezilya sürtme davulu cuíca çalarken görülüyor.

Sergei Prokofyev

1891–1953, RUS

20. yüzyılın ilk yarısının en yaratıcı ve çok yönlü bestecilerinden biri olan Prokofyev, birçok geleneksel formda ve film müziği gibi yeni alanlarda şaheserler yarattı.

△ **SERGEİ PROKOFYEV, 1900**
Piyanosunun başındaki Prokofiev bu resimde 9 yaşında. Annesinden altı yıl boyunca piyano dersleri almış bu genç müzisyen, ertesi yıl ilk operasını besteledi.

Prokofyev'in kariyeri üç ana evreye ayrılır. Birinci evrede, 1917 Rus Devrimine giden dönemde, ülkenin en heyecan verici ve ilerici bestecilerinden biri olarak ortaya çıkan kışkırtıcı bir meşaleydi. İkinci evrede, Devrimden sonra Rusya'dan ayrıldı ve sonraki yirmi yılın çoğunu yurtdışında geçirdi, dünya çapında bir ün kazandı. Üçüncü evrede, kültürel bir kahraman olarak görüldüğü ama baskıcı Sovyet rejimiyle çatıştığı anayurduna döndü ve son yıllarını orada geçirdi.

Prokofyev Ukrayna'da Sontsovka köyünde, konforlu orta sınıf bir ailede dünyaya geldi. Babası bir tarım arazisinin yöneticisiydi; annesi yetenekli bir amatör piyanistti. İki büyük kız kardeşi bebekken ölmüştü ve tapılan tek çocuk olarak büyüdü. Dört yaşında annesinden piyano dersleri almaya başladı ve bir yıl içinde piyano için kendi parçalarını yazdı. 10 yaşında, akrabaların ve oyun arkadaşlarının icra ettiği ilk operasını besteledi ve 1904'te St. Petersburg Konservatuvarına giriş sınavını geçti.

◁ **SERGEİ PROKOFYEV, 1930'lar**
Bu portre, besteci kariyerinin doruğundayken yapıldı. Ressam Sergey Yurieviç Sudeikin tiyatro dekorları ve kostümleri tasarımcısı olarak ünlüydü.

İlk yıllar

Prokofyev sonraki on yıl boyunca Konservatuvarda okudu. En başta Rimsky-Korsakov olmak üzere saygın öğretmenleri vardı ama üzerinde gerçek bir iz bırakmadılar; çünkü onları eski kafalı gelenekçiler olarak görme eğilimindeydi. Öğrencilik yıllarının en önemli eserleri, sırayla 1912 ve 1913'te prömiyerleri yapılan, kendisinin solist olduğu birinci ve ikinci piyano konçertolarıdır. Eserlerin gergin, vurucu kas yapısı, o zamanın çoğu Rus müziğinin lirizmiyle keskin bir karşıtlık oluşturmaktaydı ve güçlü tepkilere –hem lehte, hem aleyhte– neden oldu. İkinci konçertonun prömiyerinde bazılarının yuh çektiği, ıslıkladığı ya da çıkıp gittiği söylenir ama Prokofyev, 1914'te Konservatuvarda mezuniyet parçası olarak ilk konçertoyu seslendirdiğinde gıptayla bakılan Rubinstein Ödülüyle ödüllendirildi.

Aynı yıl I. Dünya Savaşı başladı. Prokofyev'in babası öldüğü ve annesine bakacak başka kimse olmadığı için askerlikten muaf

PROFİL
Sviatoslav Richter

Prokofyev'in önde gelen bazı Sovyet müzisyenlerle, özellikle 20. yüzyılın ün büyük piyanistlerinden biri sayılan Sviatoslav Richter'le (1915–1997) yakın bağları vardı. Richter, Prokofyev'in birkaç eserinin ilk seslendirilişini gerçekleştirdi ve bunların arasında 1943'de Piyano Sonatı No. 7 de vardı. Bu eser, Prokofyev'in II. Dünya Savaşı sırasında yazdığı üç piyano sonatından biriydi ve Richter, "kaosun ve belirsizliğin hüküm sürdüğü" bir dünyanın kaygılarını yansıttığını söyledi. Bununla birlikte, bir "zafer istenci"ni ifade ettiğini ve "karşı konulmaz yaşam gücü"nü onayladığını da düşündü.

SOVYET MÜZİSYEN SVIATOSLAV RICHTER PİYANONUN BAŞINDA

> "... **tamamen yeni** bir **piyano çalma** türünün **sağlam** bir **kas gösterisi**."

BESTECİ VERNON DUKE, 1916'DA PROKOFYEV'İN PERFORMANSINI GÖRÜNCE

△ **LINA LLUBERA, 1920'lerin başı**
Prokofyev, İspanyol şarkıcı Lina Llubera ile ABD'de yaşarken tanıştı. Çift 1923'te evlendi ama Prokofyev, genç bir kadın için karısını terk etti.

▽ **LENİN İŞÇİLERE SESLENİYOR**
Prokofyev 1917 Devrimine sempati duymasına rağmen sonraki kargaşa yüzünden hüsrana uğradı ve ABD'ye gidip yıllarca orada kaldı. Devrimci lider Lenin'i Putilov fabrikasında gösteren bu tablo, Isaak Brodsky'ye aittir.

ÖNEMLİ ESERLER

1912 Prokofyev'in "ilk az çok olgun" eserim dediği Piyano Konçertosu No. 1'in prömiyeri Moskova'da yapılır.

1921 Piyano Konçertosu No. 3'ün prömiyeri Chicago'da yapılır; Prokofyev solist olarak yer alır.

1935 Prokofyev en büyük bale müziği *Romeo ve Juliet*'e başlar; ayrıca bundan, üç orkestra süiti yaratır.

1936 Prokofyev'in "çocuklar için senfonik peri masalı" *Peter ve Kurt*'un prömiyeri Moskova'da yapılır.

1941 En iddialı operası *Savaş ve Barış*'a başlar; tamamı ancak öldükten sonra sahnelenir.

1945 Çoğu kez Prokofyev'in yedi senfonisinin en muhteşemi sayılan Senfoni No. 5'in prömiyeri Moskova'da yapılır.

tutuldu. Bu yüzden kariyerini sürdürebildi ve kendine güvenen kişiliğiyle ve küstahça kendinden emin müziğiyle dikkat çekmeye devam etti. Bu dönemin kompozisyonları, müthiş renkli *İskit Süiti*'ni (prömiyeri 1916(da yapıldı) –Stravinsky'nin *Bahar Ayini*'nden esinlendi ve benzer bir öfke yaratmayı amaçladı– ve kişiliğinin farklı bir yanını gösteren neşeli bir melodik çekiciliği olan Senfoni No. 1'i (prömiyeri 1918'de yapılan "Klasik Senfoni") içerir. Prokofyev her iki eserin prömiyerini yönetti (bir değerlendirmeye göre, podyumda "barbarca coşku" sergiledi).

Gezi ve sürgün

Prokofyev Devrimi selamladı ama kaos ve iç savaş bir müzisyene uygun olmayan bir ortam yarattı. 1918'de bir konser turnesi için yurtdışına çıktı ve bu, uzun bir sürgüne dönüştü. Sibirya üzerinden Japonya'ya gidip Tokyo ve Yokohama'da sahne aldı; sonra San Francisco'ya ve Eylül 1918'de New York'a gitti ve iki yıl orada kaldı. Patlayıcı piyanoculuğu dikkat çekti (kendisine "Kazak Chopin" denildi) ama tepkiler karışıktı ve ABD'de genel olarak mutsuzdu. Bununla birlikte, 1923'te karısı olacak genç İspanyol şarkıcı Lina Llubera ile tanıştı.

1920'de Prokofyev Paris'i ziyaret etti ve sonraki iki yıl boyunca zamanını Avrupa ile ABD arasında bölüştürdü. Diğer iki Rus göçmen, orkestra şefi Sergey Koussevitzky ve bale emprezaryosu Sergey Diaghilev, Paris'te çalışmalarını tanıtmaya yardımcı oldu; 1921'de iki büyük başarı elde etti: *İskit Süiti* (Koussevitzky yönetti) ve *The Buffoon* (*bazen Chout olarak anılır*) balesinin müziğiyle. Bunlar, onu o günün en çok tanınan bestecilerinden biri yaptı ve 1922'de kalıcı olarak Avrupa'ya taşındı (ama ABD'yi ziyaret etmeye devam etti). Önce Güney Almanya'da Ettal'da yaşadı; orada zamanının çoğunu eserlerini yayıma

hazırlayarak geçirdi; zahmetli turnelere biraz ara verdi. Sonra Ekim 1923'te Paris'e yerleşti.

Tanınma ve alkış

1927'de Prokofyev Sovyetler Birliği'nde iki aylık bir konser turnuvasına çıktı ve VİP muamelesi gördü. Avrupa'yı da dolaştı ve 1925, 1930 ve 1933'te ABD'yi ziyaret eti; eserlerinin artan lirizmi, daha önceki saldırganlığından daha geniş bir kitleye çekici geliyordu. Aslında ABD'de prestijli siparişler alacak kadar ünlüydü; bunlardan biri de, Kongre Kütüphanesinin sipariş ettiği ve prömiyeri 1931'de yapılan ilk yaylı çalgılar dörtlüsüydü. Prokofyev konser salonlarında çalmanın yanı sıra arada bir kayıt yaptı — en önemlisi 1932'de Londra'da Abbey Road Studios'ta Üçüncü Piyano Konçertosunu (yazdı beş konçertonun en popüleri).

Son dönüş

Prokofyev Sovyetler Birliği'nin 1928 ve 1932'de tekrar ziyaret etti ve 1936'da karısı ve iki çocuğuyla birlikte kalıcı olarak taşındı. Riskli bir karardı: Dünya çapında ünlü bir sanatçı olarak ayrıcalıklı bir yaşam tarzı bekleyebilirdi ama Stalin'in tiranlığı altında hiç kimse tamamen güvende değildi. Başlangıçta pasaportunu korumasına izin verildi ve Avrupa'ya ziyaretler yaptı, hatta 1938'de bir ABD turu daha yaptı. Ne var ki, görünürde rutin idari amaçlarla pasaportunu teslim etmesi istendi ve bir daha da geri verilmedi; yani anayurdunda kapana kısıldı.

Prokofyev, Sergey Eisenstein'ın ünlü filmi Aleksandr Nevsky'nin (1938) müziği de dahil, önemli eserler üretmeye devam etti ama Sovyet rejimini öven içi boş parçalar yaratmaya da mecbur oldu — örneğin Stalin'in 60. doğum gününü kutlayan bir kantat (1939). II. Dünya Savaşı sırasında, onu tehlikeden korumak için Moskova'dan uzaklaştırıldı ve Sovyetler Birliği'nin Onurlu Sanatçısı unvanıyla ödüllendirildi. Ama 1948'de diğer bestecilerle birlikte müziğinde yoz Batı etkisini sergilemekle suçlandı ve "Aziz Yoldaş Stalin"e açık bir özrü imzalamak zorunda kaldı. Kısa süre sonra karısı Lina (daha genç bir kadın için terk etmişti), casusluk iddiasıyla tutuklandı ve Sibirya çalışma kamplarında sekiz yıl geçirdi. Prokofyev'in birkaç eseri resmi olarak kara listeye alındı ama çok geçmeden aklandı ve 1951'de altı Stalin Ödülünün sonuncusunu kazandı. Ama o sırada besteci -kötü bir düşmeden ve inmeden sonra– ciddi biçimde hastaydı.

Prokofiev 5 Mart 1953'te Moskova'da öldü — Stalin'le aynı gün. Bu örtüşmeden dolayı, ölümü neredeyse hiç fark edilmedi. Moskova'daki tüm çiçekçilere bütün stoklarını Stalin'in cenaze töreni için kullanmalarının emredildiği, dolayısıyla Prokofyev'in yasını tutanların kâğıt çiçeklerle idare etmek zorunda kaldıkları söylenir.

◁ ***ALEXANDER NEVSKY*, 2006**
New York Filarmoni Orkestrası (altta), Ekim 2006'da New York'ta Avery Fisher Hall'de, Sergey Eisenstein'ın aynı adlı filminin bir gösteriminin (üstte) eşliğinde Prokofyev'in *Aleksandr Nevsky*'sini şef Xian Zhang yönetiminde canlı seslendiriyor.

BAĞLAM

Sosyalist gerçekçilik

Sosyalist gerçekçilik terimi, Stalin'in yönetiminde (1924-1953) Sovyetler Birliği'nde resmi onaylı sanat teorisini ve pratiğini nitelemek için kullanılır. Ressamlar, yazarlar ve besteciler dahil, tüm sanatçılar kendi düşüncelerini ve kişiliklerini ifade etmekten çok devleti yüceltmeleri beklenirdi. Bunun, komünizmin ilkelerini aşılayarak sıradan halkı eğiteceği ve ilham vereceği varsayıldı ama klişe ve çoğu kez tumturaklı eserlerle sonuçlandı.

"STALİN BAYRAĞIMIZDIR!," SOVYET AJİTASYON-PROPAGANDA AFİŞİ, 1948

> "Siyasetle ilgilenmiyorum – ben, her şeyden öte bir besteciyim."
>
> SERGEİ PROKOFYEV, 1937

▷ **LILI BOULANGER, y. 1915**
Burada genç besteci I. Dünya Savaşı sırasında, 21 yaşında, *Faust et Hélène* kantatıyla Roma Ödülünü kazandıktan iki yıl sonra ve erken ölümünden yalnızca üç yıl önce resmediliyor.

Lili Boulanger

1893–1918, FRANSIZ

Trajik ölçüde kısa ömürlü besteci ve piyanist Boulanger, kompozisyon dalında gıpta edilen Roma Ödülünü kazanan ilk kadındı. 20. yüzyılın en yetenekli bestecilerinden biri sayılır.

Lili olarak tanınan Marie Juliette Olga Boulanger, 1893'te Paris'te müzisyen bir ailede dünyaya geldi; ebeveynleri dikkate değer müzisyenlerdi ve kız kardeşi Nadia ünlü bir şef ve hoca oldu (bkz. sağdaki kutu). Lili, besteci ve yakın aile dostu Gabriel Fauré de (bkz. s.180–181) dahil, o çağın önde gelen müzisyenleri ve entelektüelleri arasında büyüdü; Fauré, Lili'nin piyano hocası oldu ve kariyeri üzerinde büyük bir etkisi oldu.

Zorluğun üstesinden gelmek

Lili'nin kısa ömrünü, fiziksel kırılganlığın yanı sıra kuvvetli bir müzik dehası damga vurdu. İki yaşında –o sırada kulaktan duyma ezgileri çalabiliyordu– yaşamında acı ve bulantıyı tetikleyen crohn hastalığına yakalandı. Ama Lili, müzik yeteneği bakımından erken gelişmişti: Şarkı söylemeyi, piyano, keman, çello, arp ve org çalmayı öğrendi. Çalışmalarını Nadia, Fauré ve Conservatoire National de Paris'te, besteci Georges Caussade ve arpçı Alphonse Hasselmans gibi diğer önde gelen müzisyenler yönlendirdi.

Altı yaşındayken babasının ölümü, Lili'nin beste yapmaya başlamasını kamçıladığı düşünülür. İlk eseri keman ve piyano için basit ve şiirsel Noktürn'dü (1911). 19 yaşında, dört haftada bestelediği *Faust et Hélène* (1913) kantatıyla Roma Ödülünü kazandı. Bu ödülü alan ilk kadındı. Bu, kariyerinde bir dönüm noktasıydı; bir yayım sözleşmesinin yanı sıra, Roma'da Villa Medici'de misafir besteci bursu kazandı.

Boulanger'in dinsel temaları da kucaklayan (mezmur uyarlamalarında olduğu gibi) eserlerinde Fauré, Debussy ve Wagner'in etkisi barizdir. Önemli eserlerinin çoğu I. Dünya Savaşı sırasında çoğu kez hastayken yazıldı. Bunların birkaçı, *Poème symphonique* (1917; *Senfonik Şiir*) ve Mezmur 130, *Du fond de l'âbime'de* (*Derinliklerden*, 1917– 1918) olduğu gibi kasvetli ve düşüncelerdir. *Vieille prière bouddhique* (1914–1917; *Eski Budist Duası*) ve neşeli *D'un matin de printemps* (*Bir Bahar Sabahında*) ise daha mutluluk vericidir.

1918'de Boulanger kariyerinin yüksek bir noktasında olmasına rağmen kişisel olarak düşük bir noktadaydı; ağır hastalık peşine bırakmadı. *Pie Jesu* (ses, yaylın çalgılar, arp ve org için) –melankolik, seyrek, güzel– ölüm döşeğinde tamamlandı. Operası *La Princesse Maleine* (1916–1918; *Prenses Maleine*), 24 yaşında öldüğü sırada henüz bitmemişti.

PROFİL
Nadia Boulanger

Lili'nin yaşamında yüce bir figür olan Nadia Boulanger (1887–1979), oldukça saygın bir orkestra şefi ve orgcu, 20. yüzyılın en etkili kompozisyon öğretmenlerinden biriydi. Lili gibi Nadia da Conservatoire de Paris'de Gabriel Fauré'nin öğrencisi oldu. *La Sirène* kantatıyla 1908 Roma Ödülünde ikinci oldu. 1903'te babası ölünce Nadia'nın öğretmenliği, aile için yaşamsal bir mali destek kaynağı oldu. Çoğu ABD'den, Aaron Copland ve Philip Glass gibi, çok sayıda önde gelen besteciye ders verdi. Lili'nin ölümünden sonra Nadia, hiç yorulmadan kız kardeşinin eserlerini tanıttı.

NADIA BOULANGER, 76 YAŞINDA MANCHESTER'DA BİR ORKESTRAYI YÖNETİYOR

◁ **VILLA MEDICI, ROMA**
Roma Ödülünü kazanan Lili, bu muhteşem 16. yüzyıl villasında beş yıl beste yaparak geçirmeye davet edildi. Sağlığının bozulması ve savaşın çıkması, kalış süresini kısalttı ama popüler olan eseri flüt ve piyano için *Cortège*'i orada yazdı.

> “**Ahlaki** ve **manevi acıdan üstün**[dü]… Benim için **bir örnek** oldu.”
>
> NADIA BOULANGER, KIZ KARDEŞİ LILI HAKKINDA

George Gershwin

1898–1937, AMERİKALI

Dayanıklı Broadway gösteri müziklerinin üretken bestecisi Gershwin, *Rhapsody in Blue* (*Mavi Rapsodi*) ve operası *Porgy and Bess* gibi eserlerde popüler ve klasik müzik arasında köprü kurmaya çalıştı.

Gershwin, New York'ta Brooklyn'e yerleşen Ukraynalı ve Litvanyalı Gershowitz ailesinde dünyaya gelen dört oğlanın ikincisiydi. 1896'da kardeşi İla doğduğunda babası Gershwine adını benimsemişti; iki yıl sonra, ilk adı Jacob Bruskin Gershwine olan George doğdu.

Çocukken, Ira müzik dersleri alana ve eve bir piyano gelene kadar müziğe fazla ilgi göstermedi ve George ancak 1911'de piyano öğrenmeye başladı. Hızla klasik müziği seven usta bir piyanist oldu ve iki yıl içinde, popüler müzik işinde meslek yaşamına atıldı. 1913'te 15 yaşında okulu bırakıp "şarkı çığırtkanı" oldu: Tin Pan Alley'de yayımcıların ve müzik satıcılarının sokak müziği alıcılarını çekmek için en son ezgileri çalması için tutulan bir piyanist.

Burada şarkı yazma sanatını öğrendi ve o günün hit ezgilerini sergilemenin yanı sıra, kendi ezgilerini de yazdı ve bunların ilkini 1916'da yayımladı. Aeolian Company'de çalışmaya, şarkı kaydetmeye ve düzenlemeye başladı. Gramofonların, radyonun ve daha sonra sesli sinemanın gelişiyle birlikte, müzik sanayi büyük bir değişimin eşiğindeydi ve Gershwin, popüler şarkıların bu yeni altın çağının ön safında olacak durumdaydı (bkz. sağdaki kutu).

Broadway hitleri

Atılımı 1919'da, popüler şarkıcı Al Jolson'un okuyup kaydettiği "Swanee" şarkısıyla geldi — yüz binlerce kopya sattı. Bunun verdiği güçle, Broadway tiyatrolarında müzik yönetmeni olan William Daly ile işbirliği yapıp bir dizi hit gösterinin müziğini yaptı. Bunlardan biri, *Lady Be Good*–müziği Gershwin'e, sözleri Ira'ya ait– 1930'lara kadar devam eden dünyanın en büyük şarkı yazma ortaklıklarından birinin başlangıcı oldu. Bu sırada Gershwin'in, besteci Kay Swift ile ömür boyu süren bir aşk ilişkisi başladı ama çift hiç evlenmedi.

Ciddi hırs

Başarılarına rağmen Gershwin, piyano ve orkestra için, temaları caz esinli bir konser parçası olan *Rhapsody in Blue* (*Mavi Rapsodi*) ile, sonra tam bir *Piyano Konçertosu* ve orkestra için yazılan,1926'ta Paris gezisinin müzikal bir tasviri olan *An American in Paris* (*Paris'te Bir Amerikalı*) ile "ciddi" bir besteci olarak tanınmak istedi. 1920'lerin hit gösterilerinden sonra daha ciddi kompozisyonlara ve özellikle *Porgy and Bess* operasına yoğunlaştı. *Prömiyeri* 1935'te yapıldı ama ticari bir başarısızlık oldu. Gershwin Hollywood'a gidip *Astaire ve Rogers* filmi *Shall We Dance*'ın şarkıları üzerinde çalıştı.

1937'de, beyninde iyi huylu bir kisti alma ameliyatı sırasında cerrahlar büyük bir kötü huylu tümör buldu. Ameliyattan saatler sonra uyanmadan, 39 yaşında öldü.

BAĞLAM

Büyük Amerikan Şarkı Kitabı

1920'lerde radyonun gelişi ve gramofon kayıtlarında iyileşmeler, daha önce, New York'un şimdi ünlü Tin Pan Alley semtindeki yayımcıların müzik kağıdı satışlarının egemen olduğu popüler müzik ticaretinde muazzam bir canlanmaya yol açtı. George Gershwin, Cole Porter, Irving Berlin, Jerome Kern, Johnny Mercer ve Richard Rodgers gibi besteciler sanatlarını Tin Pan Alley'de öğrendiler ama şimdi dikkatlerini Broadway müzikal tiyatrolarına ve filmlerine şarkı yazmaya çevirdiler. Eşi görülmemiş ölçüde geniş bir dinleyici kitlesine ulaşan bu gösteri müzikleri hızla "standart" haline geldi — çok çeşitli sanatçıların icra ettiği ve kaydettiği gözde müzikler. Şarkılar "Amerikan Standartları" olarak anıldı ve çoğu kez toplu olarak "Büyük Amerikan Şarkı Kitabı" da denilir.

YAN KOLLU GRAMOFON, 1920'LERİN BAŞI

◁ ***PORGY AND BESS*'TE RUBY ELZY**
ABD'li soprano Elzy, Gershwin'in *Porgy and Bess*'inde Serena rolüyle ünlendi. Ressam Sergey Yurieviç Sudeikin'in 1935'te yaptığı bu tabloda o tasvir ediliyor.

▷ **GEORGE GERSHWİN, y. 1925**
Burada genç besteci –yirmili yaşların ortasında ve kariyeri gelişmekteyken– piyanonun başında ve ince çizgili takım elbisesiyle görülüyor.

▷ **FRANCIS POULENC, 1920**
Poulenc'in eşcinselliği, II. Dünya Savaşı sırasında Naziler tarafından tutuklanmasına neden olabilen açık bir sır olmasına rağmen Paris'te kaldı, sanatını icra etti ve Fransız direnişini destekleyen Alman-karşıtı ve yurtsever müzik besteledi. Burada yirmili yaşlarının başında resmediliyor.

Francis Poulenc

1899–1963, FRANSIZ

Poulenc 1920'lerde Fransız Altılı olarak bilinen genç bestecilerden biri olarak, tasasız yaşamına denk nükteli, kaygısız müziğiyle isim yaptı; ama daha sonra daha ciddi bir kompozisyon üslubu geliştirdi.

Francis Poulenc'in müziğinin iki temel yanını, ciddi ve hafif yanlarını ebeveynlerine atfetmek cazip geliyor: Babası başarılı bir sanayici ve dindar bir Katolikti; annesi, eklektik bir müzik zevki olan amatör bohem bir piyanistti. Francis 1899'da Paris'te doğdu. Ailenin eczacılık işinde kariyer yapması bekleniyordu; bu yüzden resmi müzik eğitimi fazla değildi. Bununla birlikte İspanyol piyanist Ricardo Viñes'ten piyano dersleri aldı.

Esinlenme ve ilk çalışmalar

Poulenc onlu yaşlarındayken ebeveynlerin ölünce Viñes yaşamında anahtar bir figür haline geldi. Viñes aracılığıyla, eksantrik besteci Erik Satie ve onun koruduğu gençlerle tanıştı. Poulenc, Guillaume Apollinaire ve Paul Eluard gibi avangart şairlerle de tanıştı ve büyük ölçüde kendi kendini yetiştirmiş olmasına rağmen aldığı ilhamla besteciliğe el atmaya çalıştı.

Piyano için yazılan *Trois mouvements perpétuels* (*Üç Sürekli Bölüm*) gibi ilk parçaları, bir miktar ince parodi içeren çekici, melodik müziğe doğal bir yeteneği olduğunu gösterdi ve bir besteci olduğunu kanıtladı. 1920'de, Satie'nin himayesinde olan bazı bestecilerin (Poulenc, Arthur Honegger, Darius Milhaud, Georges Auric, Germaine Tailleferre ve Louis Durey) bir yeni müzik konserinde, bir eleştirmen bestecilere Altılı dedi ve Fransız Altılı adı, bestecilerin çok az ortak yanları olmasına rağmen tuttu. Poulenc, 1920'lerde grubun herhalde en başarılısıydı; balesi *Les Biches* (*Geyikler*) gibi kibar ve nükteli bir müziğin, Apollinaire ile Eluard'ın şiirlerinden bestelediği bir yığın şarkının bestecisi olarak ün kazandı.

▷ ***FRANSIZ ALTILI***
Burada Fransız Altılıyı oluşturan beş müzisyen görülüyor; kadın piyanist Marcelle Meyer'in (altılıdan biri değildi) etrafını sarmışlar: solda aşağıdan yukarıya Tailleferre, Milhaud, Honegger; sağda Auric (oturan) ve Poulenc. Arka planda besteci Jean Wiéner (sol üstte) ve yazar Jean Cocteau da (sağ üstte) görülüyor.

Sıkıntılı zamanlar

Ne var ki, özel yaşamında Poulenc, özellikle eşcinselliğini kabullenmeye çalışırken depresyona yatkındı. 1930'dan itibaren, olasılıkla çocukluk arkadaşı Raymonde Linossier'in ölümünün tetiklediği bir geçişle, müziği daha ciddileşti ve kasvetli bir zihin durumunu yansıttı.

1936'da Poulenc, güzel Fransız hac yeri Rocamadour'u ziyaret etti ve Katolik inancını yeniden keşfetti. Bu, *Litanies à la Vierge Noire de Rocamadour* (*Rocamadour'lu Siyah Bakireye Dualar*) ve Sol-majör Missa ile başlamak üzere bir dizi dinsel eseri teşvik etti.

II. Dünya Savaşından sonra Poulenc bir piyanist ve eşlikçi olarak başarı buldu ama kompozisyonları, avangart tarafından geleneksel ve hafif bulundu; derin *Stabat Mater* ve *La Voix humaine* (*İnsan Sesi*) ve *Dialogues des Carmélites* (*Karmelitlerin Diyalogları*) – Fransız Devriminin sonunda inançlarından vazgeçmedikleri için giyotinle idam edilen Karmelit rahibelerin öyküsünü anlatır– gibi kasvetli operalar bile, 21. yüzyıla kadar hak ettikleri ciddi ilgiyi görmedi.

◁ **ROCAMADOUR**
Yaşamının sıkıntılı bir döneminde Poulenc, Güneybatı Fransa'da hac yeri Rocamadour'u ziyaret etti. Bu, bir dönüm noktası oldu; inancını yeniden tutuşturdu ve dinsel müzik yazmasına ilham verdi.

PROFİL
Pierre Bernac

Poulenc çok becerikli bir piyanistti ve kendi şarkılarını çoğunu kendi seslendirdi ve kaydetti. 1920'lerde, Poulenc gibi 1899'da Paris'te doğan genç besteci Pierre Bernac ile bir müzik ortaklığına başladı. Bernac'ın hafif bariton sesi Fransız chanson'a (şarkı) uygundu ve kariyerinin başında, *Chansons gaillardes*'in (*Galliard Şarkıları*) prömiyeri de dahil, Poulenc'in şarkılarını seslendirmeye başladı.

Poulenc, Bernac'ın yorumundan çok etkilendi ve 1930'larda, bir dizi resitalde, turnede ve Poulenc'in onun için yazdığı birçok şarkının kayıtlarında onun eşlikçisi oldu ve Bernac 1960'ta emekli olana kadar devam etti.

" **Poulenc'te** biraz **keşişlik**, biraz **serserilik** var. "

CLAUDE ROSTAND

Dmitri Şostakoviç

1906–1975, RUS

Kendi kuşağının en önde gelen bestecisi sayılan Şostakoviç, Stalinist yerleşik düzenin kısıtlamalarına rağmen özgün ve bazen asi bir müzik üslubunu başarıyla geliştirdi.

◁ **PETROGRAD, 1920**
Şostakoviç'in memleketinde (eskiden St. Petersburg) Komünist Enternasyonal Kongresi. 1924'te Lenin'in (solda görülüyor) ölümünden sonra kentin adı değiştirilip Leningrad yapıldı.

Dmitri Dmitriyeviç Şostakoviç 1906'da St. Petersburg'da, değişen adlarıyla Rusya'daki sismik değişimleri yansıtan bir kentte doğdu; 1914'te adı değiştirilip Petrograd yapıldı, sonra 1924'te Leningrad oldu ve 1991'de ilk adına tekrar kavuştu. Polonya kökenli babası ve amatör müzisyen annesi, Sibirya'dan St. Petersburg'a taşınmıştı. Dmitri dokuz yaşında annesinden piyano dersleri almaya başladı — kısa sürede dikkat çeken bir yetenek sergiledi ve beste yapmaya özel bir ilgi gösterdi.

13 yaşında, Çaykovski ve Prokofyev'in mezun olduğu Petrograd Konservatuvarına kabul edildi. Ne var ki, 1917 Devriminden itibaren Konservatuvar yeniliğe daha az hoşgörülü olmuştu ve müfredat, Sovyet ideolojine göre belirleniyordu. Genç bir besteci olarak Şostakoviç büyük Rus bestecileri taklit etmekle fazla ilgilenmedi; Stravinsky'nin ve Prokofyev'in heyecan verici yeni müziğini tercih etti — öğretmenlerinin kaş çattığı bir eğilim.

◁ **DMİTRİ ŞOSTAKOVİÇ**
Burada besteci otuzlu yaşlarında, "Leningrad" olarak bilinen Senfoni No. 7 olduğuna inanılan bir partisyon üzerinde çalışırken görülüyor.

Yenilik ve gelişme

Bu, Sovyet müzik kurumuyla huzursuz ilişkisinin başlangıcıydı; bu ilişki eşsiz üslubunun gelişmesine de yansıdı: Deney ve yenilik yapma arzusu, anlaşılabilirlikle, "kabul edilebilir," geleneksel klasik bir çerçeve içinde birkaç farklı üslubun bir karışımıyla yumuşatılmalıydı. Sonuç olarak müziği, çoğu kez muğlak ve sıkıntılıdır; tonunda bazen bir miktar yergi, hatta acı ironi vardır. İlk önemli bestesi, 1926'da mezuniyet parçası olarak yazdığı Senfoni No. 1'di. Sovyet estetiğine bağlılıktan yoksun olduğu algısına rağmen Şostakoviç o yıl 19 yaşında Konservatuvardan mezun oldu. Bir konser piyanisti olarak isim yapma niyetiyle Moskova'ya taşındı ama şiddetli rekabet karşısında zamanı ve çabasını beste yapmaya adamaya karar verdi.

Almanya'da ve ABD'de seslendirilen Senfoni No. 1'in başarısından cesaret alan Şostakoviç, niyeti Sovyet yanlısı olmasına rağmen, 1927'deki ilk icrasından sonra müzik kurumundan

BAĞLAM
Büyük Temizlik
1936–38

1930'larda Stalin, politikaları refah yaratmayınca muhalefetle karşılaştı. Bir darbeden, hatta suikasttan korkmaya başladı. Muhaliflerini ortadan kaldırmaya ve halkı itaate zorlamaya çalıştığı "Büyük Temizliği" başlattı. İçişleri Bakanlığına (NKVD) eşi görülmemiş yetkiler verildi. 1,5 milyondan fazla insan tutuklandı, yüz binlercesi idam edildi. Bu terör yönetimi siyasal muhaliflerle sınırlı değildi, sanatçılar ve besteciler de dahil, Stalinist rejime eleştirel baktığı düşünülen ünlü figürleri de kapsadı.

LAVRENTİ PAVLOVİÇ BERİA, SOVYET GİZLİ POLİSİ NKVD'NİN BAŞKANI

> “**Gerçek müzik** her zaman **devrimcidir**; çünkü **halkın saflarını sıkılaştırır**, halkı **uyarır** ve **ilerletir.**”

DMİTRİ ŞOSTAKOVİÇ, "MÜZİĞİN GÜCÜ," *MUSIC JOURNAL*, EYLÜL 1965

> **“Yaratıcı bir sanatçı, önceki kompozisyondan memnun olmadığı için bir sonraki üzerinde çalışır.”**
>
> DMİTRİ ŞOSTAKOVİÇ, *NEW YORK TIMES*, 25 EKİM, 1959

△ ***BURUN***
Nikolay Gogol'ün hicivli bir kısa öyküsüne dayanan Şostakoviç'in operası *Burun*, burada 2016'da Covent Garden'da Kraliyet Opera Evinde Londra Kraliyet Operası tarafından sahnelenir; orkestra şefi Ingo Metzmacher, yönetmen Barrie Kosky'ydi.

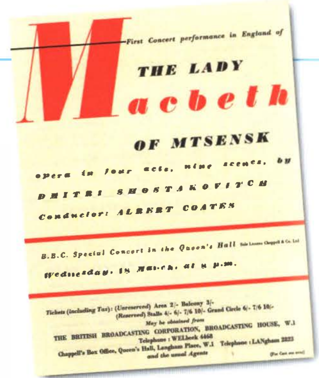
tam onay alamayacak kadar deneysel olan İkinci Senfoniyi yazdı.

Ayrıca bir opera, *Burun* ve Üçüncü Senfoni üzerinde çalışıyordu; ikisinin de prömiyeri 1930'da yapıldı. Özellikle *Burun*, yetkililerden –hiciv özelliğini yanlış anlayan– eleştiri aldı ve iğneleyici değerlendirmeler, anlaşılmaz modernliğini mahkûm etti. Bu tepki, Şostakoviç için, yerleşik düzenin gazabını çekmeden ve bir sonraki büyük projesi, 1934'te tamamlanan operası *Mtsenk'li Lady Macbeth*'te karşılaştığı tehlikeleri göze almadan ne kadar ileri gidebileceği konusunda bir ders oldu. Opera, yetkililerin yanı sıra izleyicilerce coşkuyla karşılandı. Ama iyi zamanlar kısa ömürlü oldu. Şostakoviç'in Nina Varzar'la evliliği 1935'te boşanmayla sonuçlandı ama kısa süre sonra, Nina gebe olduğunu anlayınca tekrar evlendiler (kızları Galina 1936'da, oğulları Maxim 1938'de doğdu).

1936'da Şostakoviç'e, *Mtsenk'li Lady Macbeth*'in, Stalin'in de hazır bulunacağı bir gösterimine katılması tavsiye edildi. Resmi gazete *Pravda*'da sert eleştirilen operayı Stalin'in onaylamadığı anlaşıldı. SSCB Kültür Komitesi başkanı Platon Kerzhentsev, Şostakoviç'i çağırdı ve "formalizm"den ötürü kınadı — proletaryanın beğenilerini önemsemeyen ve Sovyet devletini yüceltmeye çalışan müzik yazmayan herkesi hedef alan eleştiri.

Şostakoviç bu şekilde besteci olarak iş bulmaya çabaladı. Dördüncü Senfonisini bitirmişti ama Stalin kendi siyasal muhaliflerini ve onları destekleyenleri toptan uzaklaştırdığı için, daha fazla yaptırımdan, hatta daha kötüsünden korkarak, ilk seslendirilişinden önce geri çekti.

Ününü geri kazanma girişimiyle, daha az meydan okuyucu bir üslupla yazılan Beşinci Senfoniyi 1937'de tamamladı. Yerleşik düzen tarafından "bir Sovyet sanatçısının haklı eleştiriye yaratıcı yanıtı" denilen senfoni, bir iyi niyet gösterisi olarak

△ ***MTSENK'Lİ LADY MACBETH***
Bu, Şostakoviç'in operasının İngiltere'deki ilk konser icrasının program kapağıdır. Mart 1935'te Londra'da Queen's Hall'de yapıldı.

kabul edildi ve Şostakoviç'a, Leningrad Konservatuvarında kompozisyon öğretme görevi önerildi.

Savaş yılları

II. Dünya Savaşının başlangıcında Sovyet Ordusunu yazılmaya çalıştı ama görme sorunundan ötürü kabul edilmedi. İtfaiyeci olarak Leningrad'da kaldı; kente Alman saldırısı uzun bir kuşatmaya dönüşünce (bkz. karşı sayfadaki kutu) kentten ayrıldı. Şostakoviç ve ailesi Kuibişev'e gönderildi; Leningrad'da başladığı Yedinci Senfoniyi orada bitirdi. Kuşatma uzadı ve Alman zalimlere direnişin bir simgesi olarak görülen senfoniye "Leningrad" adı verildi. Prömiyeri Mart 1942'de Kuibişev'de yapıldı ve aynı yıl, Leningrad Radyo Orkestrasının hayatta kalan birkaç üyesi ve kente bulunabilen müzisyenlerle birlikte Leningrad'da dokunaklı bir biçimde seslendirildi.

ÖNEMLİ ESERLER

1925
Petrograd Konservatuvarından mezuniyet parçası olarak Fa-minör Senfoni No. 1'i tamamlar.

1934
Nikolay Leskov'un bir romanına dayanan *Mtsenk'li Lady Macbeth* operası ilk kez sahnelenir.

1937
Deneysel çalışmalarının yerilmesine tepki olarak yazılan Re-minör Senfoni No. 5, Leningrad'da coşkuyla karşılanır.

1938
Orkestra eserlerinden hem daha kişisel hem daha maceracı 15 yaylı çalgılar dörtlüsünün ilkini tamamlar.

1942
Do-majör Senfoni No. 7, "Leningrad", kuşatma altındaki kentte seslendirilir.

1953
Mi-minör Senfoni No. 10, yerleşik düzen tarafından ikinci kez kınandıktan sonra Şostakoviç'in itibarını geri kazanır.

1974
Son önemli eserini, Mi-bemol-minör Yaylı Çalgılar Dörtlüsü No. 15'i tamamlar.

Şostakoviç'ten, moralleri yükseltmek için daha yurtsever bir müzik üretmesi bekleniyordu. 1943'te artık Moskova'da yaşayan Şostakoviç Sekizinci Senfonisini tamamladı ama moral verici olmanın çok ötesinde, savaşın karanlık yanlarını tasvir etti. Hükümet başlangıçta anti-Sovyet olarak gördü ama Stalingrad Savaşında ölenlerin onurunaymış gibi "Stalingrad" senfonisi diyerek olumlu bir yan kazandırdı.

Savaştan hemen sonraki yıllarda, Rusya'da antisemitizmdeki artışa karşı Yahudi temalarını cisimleştiren eserlerle tepki göstermesine rağmen, Şostakoviç'in yetkililerle ilişkisinde rahattı. Ama genel olarak daha hafif, daha muhafazakâr bir kompozisyon üslubu benimsedi ve 1947'de, Yüksek Sovyet üyesi yapılarak hizmetlerinden ötürü ödüllendirildi.

Aşağılanma ve gerileme

Ne var ki, ertesi yıl RSFSC Yüksek Sovyet başkanı Andrey Jdanov'un başını çektiği terör döneminde, birçok besteci arkadaşıyla birlikte formalizmle suçlandı. Konservatuvardan atıldı ve açık bir özür dilemek zorunda kaldı. 1949'da New York'ta Dünya Barışı İçin Kültürel ve Bilimsel Kongreye temsilci olarak seçilince ve dünya basının önünde Sovyet devletinin bir kuklası olarak yürüyünce, aşağılanması daha da şiddetlendi. Ancak 1953'te Stalin'in ölümünden sonra, en popüler eserlerinden biriyle, Onuncu Senfoniyle statüsünü geri aldı.

Şostakoviç'in karısı Nina 1954'te öldü ve 1940'larda ve 1950'lerde en az iki öğrencisiyle ilişkisi olduğu söylenmesine rağmen, 1956'da Leninist bir aktivist olan Margarita Kainova ile evlendi. Evlilik üç yıl sonra boşanmayla sonlandı ve 1962'de üçüncü karısıyla, 27 yaşındaki İrina Supinskaya ile evlendi.

1960'ların ortasında Şostakoviç giderek daha fazla hastalanıyordu. Polyo tanısı konuldu ama rahatsızlığının motor nöron hastalığı olması daha olası görünüyor. Yaşamının son on yılında el ve ayaklarını giderek daha fazla kullanamaz oldu ve birçok kez düşüp kemiklerini kırdı. Gözleri iyice bozuldu ve birkaç kalp krizi geçirdi. Yine de kalem tutabildiği sürece beste yapmaya devam etti. 1975'te akciğer kanserinden öldü.

△ **İTFAİYECİLİK, 1941**
Şostakoviç, II. Dünya Savaşı sırasında Leningrad kuşatmasının (19541-1944) ilk yılında bir itfaiyeci olarak Leningrad Konservatuvarının çatısında elinde bir hortumla resmediliyor.

BAĞLAM
Leningrad kuşatması

Nisan 1941'de Hitler, kuzeyden bölgeye Fin saldırısıyla birlikte Leningrad'a karşı saldırıya geçti. Nüfusun boşaltılması o yılın haziranında başladı ama eylülde kentin dışındaki tüm yollar tutuldu ve uzun kuşatma başladı. Kenti işgal etmek yerine Hitler, sürekli bombardıman altında "Leningrad açlıktan ölmeli" dedi. Yüz binlerce sivil soğuktan ve açlıktan öldü; bu durum, muharebenin bazılarınca soykırım olarak sınıflandırılmasına yol açtı. 872 gün süren kuşatma tarihteki en uzun kuşatmalardan biridir ve sonunda Ocak 1944'te kaldırıldı.

RUSYA'DA KUŞATMAYA KARŞI OPERASYONLARIN BAŞKANI ANDREY JDANOV'UN POSTERİ

Rehber

Alexander Glazunov

1865–1936, RUS

St. Petersburg'da doğan Glazunov 11 yaşında beste yapmaya başladı ve Rimsky-Korsakov'dan özel ders aldı. 16 yaşındayken prömiyeri yapılan Birinci Senfonisinin başarısı, Rus müzik yayımcısı Mitrofan Belyayev'in koruduğu besteciler çevresine girmesini sağladı. 1890'larda Olgun üslubunu oluşturmuş, romantizmi klasisizmle ve Rus etkileri Batı etkileriyle harmanlıyordu. Birbirini izleyen senfoniler, konçertolar, baleler ve oda müziği eserleri, uluslararası saygınlığı olan bir besteci olarak Glazunov yerini sağlamlaştırdı. 1905'te St. Petersburg Konservatuvarının müdürü olarak atandı. Öğretmenlik ve idari görevlerin baskısı altında üretimi geriledi. 1917 Bolşevik Devriminden sonra Konservatuvarın başında kaldı; öğrencileri arasında Şostakoviç de vardı ama 1928'de Batıya taşındı. Müzikal modernizmi önemsemeyen Glazunov, 1936'da Fransa'da öldüğü sırada bazen eski kafalı olarak eleştirildi.

ÖNEMLİ ESERLER: Mi-bemol-majör Senfoni No. 4, Op. 48, 1893; *Mevsimler* (bale), Op. 67, 1900; La-minör Keman Konçertosu, Op. 82, 1904; Alto Saksafon İçin Konçerto, Op. 109, 1934.

Ferruccio Busoni

1866–1924, İTALYAN

Besteci, piyanist ve teorisyen Busoni, romantizmden modernizme geçişte önemli bir figürdü. Ebeveynleri müzisyendi; hem piyanoda hem kompozisyonda dahi çocuktu. Erken yaştan itibaren kozmopolit bir yaşam sürdü ve Toskana'da doğmasına rağmen kültür bakımından İtalyan olmaktan çok Almandı. Virtüöz olarak görkemli performansı ve piyano için Bach düzenlemeleri, kendi bestelerini gölgede bıraktı. Yenilikçi ve eklektik olan kapsamlı eserleri arasında koral bir finalle biten bir piyano konçertosu, Amerikan halk şarkılarına dayanan eserler ve atonal denemeler vardı. Busoni'nin 1907'de yazılan incelemesi *Entwurf einer neuen Ästhetik der Tonkunst* (*Yeni Bir Müzik Estetiği Taslağı*), 20. yüzyıl müziğinin kehanet gibi bir manifestosuydu, mikrotonların ve elektronik seslerin kullanılacağını öngörüyordu. Sonraki yıllarını esas olarak bir operaya, hiçbir zaman tamamlanmayan ama 20'den fazla "uydu" esere malzeme üreten Doktor Faust'a adadı.

ÖNEMLİ ESERLER: Do-majör Piyano Konçertosu, Op. 39, 1904; *Berceuse élégiaque* (orkestra), Op. 42, 1909; *Fantasia Contrappuntisca* (solo piyano), 1910; *Doktor Faust* (opera, eksik), 1924.

Enrique Granados

1867–1916, İSPANYOL

İspanyol bir subayın oğlu olan Granados, Katalan kenti Barcelona'da büyüdü. Onu İspanyol halk müziğiyle ilgilenmeye teşvik eden besteci Felipe Pedrell'in öğrencisiydi. İki yıl Fransa'da kaldıktan sonra 1889'da Barcelona'ya döndü ve piyano virtüözü olarak ün kazandı. İlk başarılı kompozisyonları halk müziğinden etkilenen piyano için *Danzas españolas* (*İspanyol Dansları*) ve prömiyeri 1898'de yapılan operası *Maria del Carmen*'di. Goya'dan esinlenen piyano parçaları süiti Goyescas, genellikle şaheseri sayılır. Bu eseri geliştirip 1916'da New York'ta Metropolitan Opera'da prömiyeri yapılan aynı adlı bir operaya dönüştürdü. I. Dünya Savaşının ortasında İngiliz yolcu gemisi Sussex'le ABD'den dönerken gemi Manş Denizine bir Alman denizaltısı tarafından batırılınca karısıyla birlikte öldü.

ÖNEMLİ ESERLER: *Danzas españolas* (solo piyano), 1888–1890; *María del Carmen* (opera), 1898; *Goyescas* (solo piyano), 1911; *Tonadillas en estilo antiguo* (ses ve piyano), 1911–1913.

△ AMY BEACH, y. 1895

◁ Amy Beach

1867–1944, AMERİKALI

Önemli eserleri seslendirilen ilk ABD'li kadın besteci olan Beach'ın asıl adı Amy Marcy Cheney'di ve New England'lı saygın bir aileden geliyordu. Bariz müzik yeteneği erken yaşta fark edildi ve 16 yaşında Boston'da ilk piyano resitalini verdi. 1885'te evlendikten sonra, icra kariyerini bitirip besteciliğe odaklandı; İkinci New England Okulu olarak bilinen Boston merkezli bestecilerin tek kadın üyesi oldu. Yaratıcı uzun yaşamında bir koral missa, bir senfoni, oda müziği eserleri, solo piyano parçalar, bazıları popüler ve kârlı şarkılar içeren geniş bir yelpazede müzikler yazdı. 1910'da kocası öldükten sonra eserlerinin iyi karşılandığı Avrupa'ya gitti. ABD'ye dönerek 1920'lerden itibaren müziğinin çoğunu, New Hampshire'da MacDowell sanatçılar kolonisinde yazdı.

ÖNEMLİ ESERLER: Mi-majör *Gaelic Symphony*, Op. 32, 1897; Do-diyez-majör Piyano Konçertosu, Op. 45, 1899; *Variations on Balkan Themes* (solo piyano; *Balkan Temalar Üzerine Çeşitlemeler*), Op. 60, 1904;

The Canticle of the Sun (solistler, koro ve orkestra; *Güneş Kantiki*), Op. 123, 1924.

Alexander Scriabin

1872–1915, RUS

Besteci, piyanist ve mistik Scriabin, Moskova'da doğdu; babası aristokrat bir asker, annesi konser piyanistiydi. Rachmaninoff'la birlikte Nikolay Zverev'den ders aldı ve Moskova Konservatuvarına gitti. İlk piyano kompozisyonları, Chopin'in ve Liszt'in romantizminden etkilendi. 1897'de Vera Isakoviç'le evlendi ve Konservatuvarda öğretmen oldu. Birinci Senfonisi 1900'de çıktı. 1903 civarında eserlerini üslubu giderek daha fazla yenilikçi oldu; geleneksel tonaliteden uzaklaştı. 1904'te İsviçre'ye taşındı; orada karısından ayrılıp Tatiana Schloezer ile ikinci kez bir aile kurdu. Mistik teosofik düşünceler benimsedi ve renkler ile sesler arasında eşdeğerlikler aradı —*Prometheus, Ateş Şiiri*'nde (1910) partisyonun bir parçası olarak ışık projeksiyonu vardı. Bir multimedya eser, Himalayalar'da icra edilen mutlu dünyanın sonu farz edilen *Mysterium*'u planladı. Rusya'ya döndükten sonra kan zehirlenmesinden öldü.

ÖNEMLİ ESERLER: *Twelve Etudes* (solo piyano: *On İki Etüt*), Op. 8, 1894; Fa-diyez-majör Piyano Sonatı No. 4, Op. 30, 1903; *Poem of Ecstasy* (orkestra; *Esrime Şiiri*), Op. 54, 1908; *Five Preludes* (solo piyano; *Beş Prelüt*), Op. 47, 1914.

Josef Suk

1874–1935, ÇEK

Kemancı ve besteci Josef Suk'un köy öğretmeni ve koro şefi olan babası onu müzikle tanıştırdı. 11 yaşında Prag Konservatuvarına girdi ve 20 yaşına geldiğinde en başarılı eserlerinden birkaçını yazmıştı. Antonín Dvořák'ın gözde öğrencisi oldu ve 1898'de Dvořák'ın kızı Otilie ile evlendi. Yaşamının bu döneminin mutluluğu, *Radúz a Mahulena* (1898) oyunu için yazdığı müziğe yansır. 1904-1905'te hem Dvořák'ın hem Otilie'nin ölümü, genellikle en güzel eseri sayılan keder yüklü *Asrael* senfonisine ilham verdi. Etkileyici senfonik şiir *Olgunlaşma* da dahil, sonraki müziğinde daha modernist bir üslup benimseyip, politonaliteyi araştırdı. 40 yıl boyunca prestijli Çek Dörtlüsüyle keman çaldı. Yaşamının sonuna doğru enerjisinin çoğunu, Prag Konservatuvarında kompozisyon dersleri vermeye adadı.

ÖNEMLİ ESERLER: *Serenade for Strings* (*Yaylı Çalgılar İçin Serenat*) Op. 6, 1892; *Asrael* (senfoni), Op. 27, 1906; *Ripening* (orkestra koro; *Olgunlaşma*), Op. 34, 1917; *Epilog* (orkestra, solistler ve koro), Op. 37, 1929.

△ KAROL SZYMANOWSKI, 1936

Ottorino Respighi

1879–1936, İTALYAN

İtalya'nın en popüler bestecilerinden biri olan Respighi, Bolonya'da doğru ve kentin *liceo musicale*'sinde okudu. Orkestrada viyolacı olarak, Rimsky-Korsakov'dan ders aldığı Rusya'da zaman geçirdi; onun süslü orkestrasyonunu benimsedi. Başlangıçta ses ve orkestra için konser parçalarının ve operaların bestecisi olarak ün yaptı. 1913'ten itibaren Respighi Roma'ya yerleşti; orada St. Cecilia Akademisinde ders verdi ve 1919'da şarkıcı ve besteci Elsa Olivieri-Sangiacomo ile evlendi. Büyük ölçüde modernizme aldırmayan Respighi, müzik teorisine eklektik bir ilgi geliştirdi; eski İtalyan lavta parçalarına dayanan orkestra süitleri yazdı ve 1919 balesi *La Boutique fantasque* için Rossini melodilerini kullandı. 1916'da *Roma'nın Çeşmeleri* senfonik şiiriyle en başarılı türünü keşfetti. Roma temaları üzerine atılgan, renkli ve havalı üç eseri, ona ün ve servet kazandırdı. Sonraki yaşamında Mussolini'nin faşist rejimi gönlünü kazanmaya çalıştı ama o apolitik kaldı.

ÖNEMLİ ESERLER: *Il tramonto* (ses ve yaylı çalgılar), 1914; *Fountains of Rome*(senfonik şiir; *Roma'nın Çeşmeleri*), 1916; *Pines of Rome* (senfonik şiir; *Roma'nın Çamları*), 1924; *Roman Festivals* (senfonik şiir; Roma Festivalleri), 1928.

◁ Karol Szymanowski

1882–1937, POLONYALI

Szymanowski, Ukrayna'da toprak sahibi Polonyalı bir ailede dünyaya geldi. Erken yaşta müzik yeteneği gösteren Szymanowski, ilk kez 1905'te Varşova'da radikal besteciler grubu Genç Polonya'nın bir üyesi olarak dikkat çekti. Müziği başlangıçta Alman modellerden, özellikle Richard Strauss'tan etkilendi ama Sicilya'ya ve Kuzey Afrika'ya yaptığı yolculuklar, Akdeniz kültürüne düşkünlüğünü ateşledi. I. Dünya Savaşı sırasında Ukrayna'daki aile malikanesine kapanan Szymanowski, çağdaş Fransız bestecilerinin etkisinin yanı sıra bu egzotik ilgiyi yansıtan bir dizi etkileyici eser üretti. 1918'de Polonya'nın bağımsızlık ilanından sonra milliyetçi coşkuya kapılıp Tatra Dağlarının halk müziğinden ilham aradı, otantik bir modern Polonya müziği yaratmaya kalkıştı. 1927'de Varşova Konservatuvarının müdürü olarak atardı ama eserleri, Polonya'nın içinden çok dışında beğenildi. 1932'den itibaren çoğunlukla yurtdışında yaşadı, İsviçre'de bir sanatoryumda öldü.

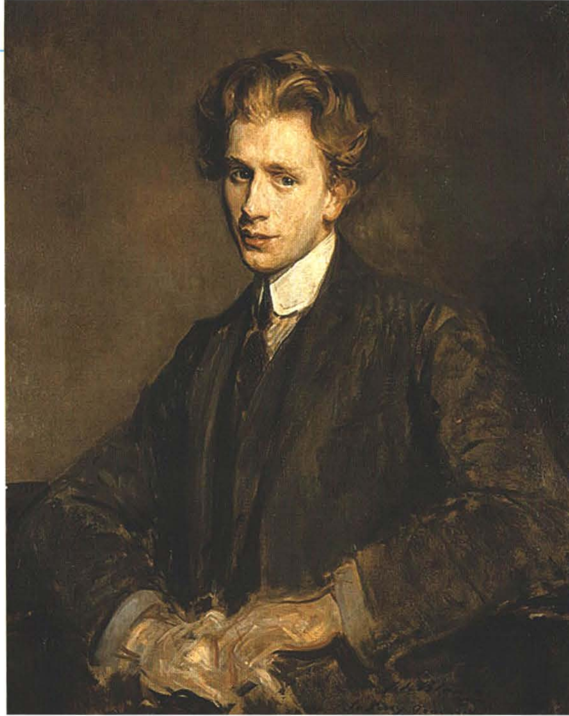
ÖNEMLİ ESERLER: *Myths* (keman ve piyano; *Mitler*), Op. 30, 1915; Keman Konçertosu No. 1, Op. 35, 1916; *Król Roger* (opera), Op. 46, 1924; Senfoni No. 4 (piyano ve orkestra), Op. 60, 1932.

▷ Percy Grainger

1882–1961, AVUSTRALYALI-AMERİKALI

Besteci, piyanist ve halk şarkısı derlemecisi Grainger, Avustralya'da Melbourne'da doğdu ve eğitimini evde annesinden aldı. Frankfurt'ta Hoch Konservatuvarına gittikten sonra, 1901'de Londra'da konser piyanisti olarak meslek yaşamına başladı. İngiltere'de yaşarken, bir fonografla kırsal kesimi dolaşıp halk şarkıları topladı. *Country Gardens* (Kır Bahçeleri) süiti gibi halk müziği düzenlemeleri, onun için özellikle başarılı oldu. 1914'te ABD'ye taşındı; 1917'den 1919'a kadar bir ABD ordu bandosunda çaldı. Grainger daha sonra ABD vatandaşlığına geçti. Ne var ki, 1922'de annesinin trajik intiharından sonra yaratıcılığı büyük ölçüde söndü. Sonraki yıllarında müziğin demokratikleştirilmesini ve elektronik bir çalgının, tereminin kullanılmasını savundu. New York'ta White Plains'te öldü.

ÖNEMLİ ESERLER: *Hill Song No. 1* (iki piyano; *Dağ Şarkısı*), 1901; *Molly on the Shore* (yaylı çalgılar; *Molly Kıyıda*), 1911; *Country Gardens* (solo piyano; *Kır Bahçeleri*), 1919.

△ PERCY GRAINGER, JACQUES-EMILE BLANCHE, 1906

Anton Webern

1883–1945, AVUSTURYALI

Modernist besteci Webern, Avusturyalı ayrıcalıklı bir ailede dünyaya geldi ve Viyana Üniversitesinde müzik okudu. Senfonik şiir *Im Sommerwind* (1904; Yaz Rüzgarında) gibi ilk kompozisyonları, gür bir geç-romantik çizgideydi. 1904'te, atonal müziğe doğru gelişmesinde yol gösterici olan Schoenberg'in öğrencisi oldu. 1906'da annesinin ölümünde Webern'in duyduğu keder, 1913'te Viyana'da, müziğin deneyselciliğinden ötürü dinleyicinin ayaklandığı ünlü "Skandal Konser"de ilk kez seslendirilen güçlü *Orkestra İçin Altı Parça*'da ifade buldu. Schoenberg'in öncülük ettiği İkinci Viyana Okulunun bir üyesi olarak 1920'lerde Webern, 12-ton seriyal tekniğini benimsedi ama üslubu, sıkışıklığı, kısalığı ve tarif zor güzelliğiyle kendine özgüydü. 1922'den 1934'e kadar Viyana'da bir işçi orkestrasını yönetti. Son yıllarında içedönük, doğayı seven, karısına ve dört çocuğuna düşkün bir hayat yaşadı. 1945'te Müttefiklerin Avusturya işgali sırasında ABD'li bir askerin kurşunuyla başından vurulup öldü.

ÖNEMLİ ESERLER: *Six Pieces for Orchestra* (*Orkestra İçin Altı Parça*), Op. 6, 1910; Six *Bagatelles* (yaylı çalgılar dörtlüsü; *Altı Bagatel*), Op. 9, 1913; *Variations for piano* (*Piyano İçin Çeşitlemeler*), Op. 27, 1936; Kantat No. 1, Op. 29, 1939

Alban Berg

1885–1935, AVUSTURYALI

İkinci Viyana Okulunun bir üyesi olan Berg, modernist kompozisyon tekniklerini kullanarak geç-romantizme geri döndü. Viyanalı zengin bir ailede dünyaya gelen Berg'in ergenliği zor geçti; okulda başarısız oldu ve bir hizmetçiden gayrimeşru çocuk peydahladı. 15 yaşında şarkı bestelemeye başladı ama 1904'te Schoenberg onu öğrenci alana kadar herhangi bir resmi eğitimden tamamen yoksundu. Berg'in ilk önemli eserlerinden biri, 1913'te Viyana'da "Skandal Konser"de prömiyeri yapılan Altenberg Lieder'di. *I. Dünya Savaşında Avusturya-Macaristan* ordusunda askerlik yaptıktan sonra, dışavurumcu operası *Wozzeck*'i 1922'de bitirdi. 1925'te *Berlin Devlet Operasının* sahnelediği opera, besteciye büyük bir şöhret kazandırdı. Müziği, Nazi Partisi tarafından yok diye kınandı ve 1933'te Almanya'da iktidara gelince fiilen yasaklandı. Berg'in son tamamlanmış eseri, ünlü Keman Konçertosu, *Alma Mahler*'in kızı için bir ağıt olarak yazıldı. Kan zehirlenmesinden ölen Berg, operası *Lulu*'yu bitiremedi.

ÖNEMLİ ESERLER: *Altenberg Lieder* (soprano ve orkestra), Op. 4, 1912; *Wozzeck* (opera), Op. 7, 1922; *Lyric Suite* (yaylı çalgılar dörtlüsü), 1926; Keman Konçertosu, 1935.

Bohuslav Martinů

1890–1959, ÇEK

Üretken Çek besteci Martinů, Bohemya'nın kırsal bir kasabasında yoksul bir ailede dünyaya geldi. Keman çalışından etkilenen kasaba halkı, Prag Konservatuvarına gitmesi için gereken parayı verdi. Besteci olarak ilk başarısı, 1919'da prömiyeri yapılan ve Çekoslovakya'nın bağımsızlığını kutlayan bir kantatla geldi. Orkestrada keman çaldı ve 1923'te Paris'e taşındı; orada güncel caz ve yeni-klasisizm modalarından etkilendi. 1931'de evlendiği terzi Charlotte Quennehen'in yardımıyla yoksulluğu atlattı. 1940'ta Nazilerin Fransa'yı işgaliyle birlikte ABD'ye kaçmak zorunda kalana kadar, baleleriyle, operalarıyla, orkestra parçalarıyla ve konçertolarıyla artan bir ün kazandı. 1953'e kadar ABD'de yaşayan Martinů, altı senfoni, bir keman konçertosu ve televizyon için sipariş edilen bir operayı da içeren sayısız eser üretti. Son yıllarını geçirmek üzere Avrupa'ya dönüp İsviçre'de öldü.

ÖNEMLİ ESERLER: *La Revue de cuisine* (bale), 1927; *İki Yaylı Çalgılar Orkestrası, Piyano ve Timpani İçin İkili Konçerto*, 1938; Senfoni No. 1, 1942; *Yunan Tutkusu* (opera), 1957.

Arthur Honegger

1892–1955, İSVİÇRELİ

Fransız Altılı olarak bilinen Parisli besteciler grubunun bir üyesi olan Honegger, Fransa'da İsviçreli bir ailede dünyaya geldi. Zürih'te konservatuvarda okuduktan sonra 1911'de Paris Konservatuvarına gitti ve ömrünün çoğunu geçirdiği Montmartre'ye yerleşti. 1918'de balesi *Le Dit des jeux du monde* (*Dünya Oyunlarının Hikâyesi*) gibi

eserlerle erken bir ün kazandıktan sonra, *Le Roi David* (*Kral Davud*) oratoryosu uluslararası ün getirdi. Beste üslubundan çok arkadaşlık nedeniyle Fransız Altılıyla ilişki kuran Honegger, bir kısmı spora ve lokomotiflere ilgisini yansıtan tamamen bireysel bir dizi eser üretti. Ağır sıklet orkestra ve koro parçalarının yanı sıra, popüler operetler ve Abel Gance'nin epik *Napoléon*'unun (1926) partisyonu gibi, film müzikleri yazdı. 1931'de piyanist Andrée Vaurabourg ile evlendi ama Honegger'in yalnızlığa duyduğu ihtiyaçtan ötürü cift ayrı yaşadı. Sonraki yaşamı hastalıkla ve dünyanın durumuna ilişkin kasvetli düşüncelerle karardı.

ÖNEMLİ ESERLER: *Le Roi David* (oratoryo; Kral Davud), 1921; *Pacific 231* (Senfonik Hareket No 1), 1923; *Jeanne d'Arc au bûcher* (oratoryo; *Jean d'Arc'ın Yakılması*), 1935; Senfoni No. 3 ("Symphonie liturgique"), 1946.

Paul Hindemith

1895–1963, ALMAN

Besteci ve müzik düşünürü Hindemith, Frankfurt am Main'de doğdu. Gençliğinden itibaren yetenekli bir yaylı çağılar çalgıcısı olan Paul, yerel konservatuvarda okudu ve birçok orkestrada ve yaylı çalgılar dörtlüsünde çaldı. I. Dünya Savaşında askerlik hizmetini kazasız atlatınca, 1920'lerde avangart bir besteci olarak isim yaptı; alışılmadık çalgı kombinasyonları için oda müziği yazdı. 1927'de Berlin müzik akademisinin başına atandı. 1933'te Almanya'da Nazilerin iktidara gelmesinden sonra müziği yasaklandı ve sürgüne gitmek zorunda kaldı. 1940'ta ABD'ye gitmeden önce Türkiye'de yaşadı ve müzik eğitimini geliştirdi. Hindemith üretken bir besteci olmaya devam edip 1930'lardan itibaren büyük ölçekli eserler üretti. Bir öğretmen ve teorisyen olarak, pratik bir zanaat olarak anti-romantik bir kompozisyon görüşü önerdi. Piyano için bir dizi füg gibi biçimsel eserlerin yanı sıra amatörlerin ve çocukların çalacağı müzik yazdı. Son yıllarını çoğunlukla İsviçre'de geçirdi.

ÖNEMLİ ESERLER: *Kleine Kammermusik* (üflemeli çalgılar beşlisi; *Küçük Oda Müziği*), 1922; *Mathis der Maler* (orkestra; *Ressam Mathis*), 1934; *Der Schwanendreher* (viyola ve orkestra), 1935; *Symphonic Metamorphosis of Themes by Weber* (*Weber'in Bir Teması Üzerine Senfonik Başkalaşımlar*), 1943.

▽ Carl Orff

1895–1982, ALMAN

Koral eseri *Carmina Burana* ile ünlü Orff, Bavyera'da Münih'te doğdu. Doğuştan yetenekli olan Carl, 20 yaşına geldiğinde iddialı eserler yazmıştı. 1917'de askere alındı; I. Dünya Savaşı sırasında siperde yaralandı. Savaştan sonra kendini, Rönesans ve barok müziği araştırmaya adadı. Drama, ritmik hareket ve dansla müzik öğretimine ilişkin deneysel bir yaklaşım üzerinde de çalıştı; bu yaklaşım ilk kez 1924'te Münih'te Dorothee Günther'in kurduğu bir okulda kullanıldı. Orff, 1937'de Frankfurt'ta *Carmina Burana*'nın icrasıyla besteci olarak gecikmiş bir tanınmışlık kazandı. Almanya'da Hitler diktatörlüğü dönemindeki başarısı, daha sonra Nazilerle işbirliği suçlamalarına yol açtı. Sonraki eserlerinin birçoğu, klasik ilkçağa duyduğu ilgiyi yansıttı. 1930'larda ve 1950'lerde kendi eğitim yöntemi Schulwerk için çocuk müziği kitapları yazdı.

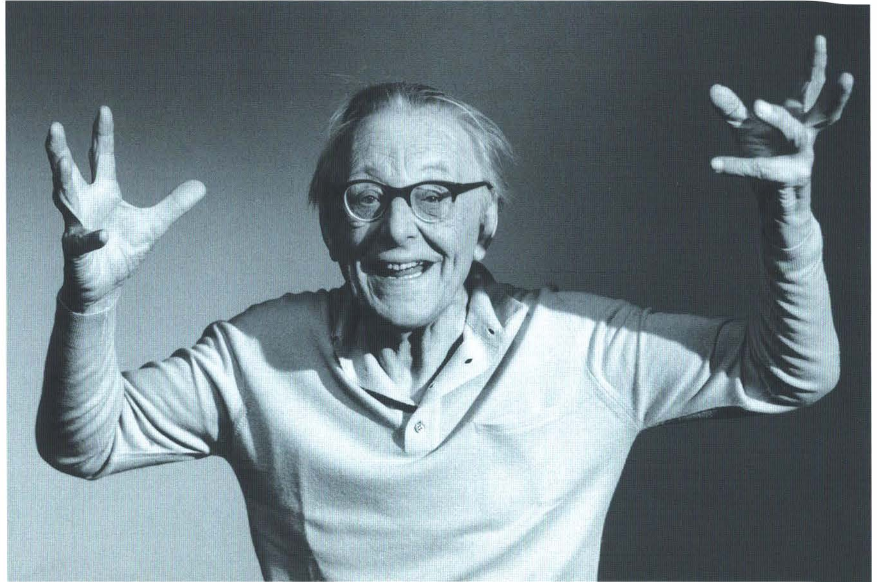
ÖNEMLİ ESERLER: *Carmina Burana* (kantat), 1937; *Catulli Carmina* (kantat), 1943; *Antigonae* (opera), 1949.

Kurt Weill

1900–1950, ALMAN

Eserleriyle popüler müzik ile ciddi müzik arasında köprü kuran bir besteci olan Weill, Dessau'da Yahudi bir ailede dünyaya geldi. 1920'lerin başında Berlin'de Busoni'den kompozisyon dersleri aldı ve bir birinci senfoni de dahil, konser eserleri yazdı. 1926'da şarkıcı Lotte Lenya ile evlendi ve anlaşılabilir popüler müzikal dram yazmaya yöneldi. Solcu şair ve oyun yazarı Bertolt Brecht'le işbirliği, 1927'de hicivli *Mahagonny-Songspiel* ile başladı — daha sonra genişletilip tam bir operaya dönüştürüldü. Ertesi yıl, John Gay'in *Dilenci Opera*'sını modern Berlin'e uyarlayan *Die Dreigroschenoper* (*Üç Kuruşluk Opera*), çok başarılı oldu. *Mack the Knife* ve *Alabama Song* gibi *Brecht-Weill* şarkıları çok popüler oldu. Yahudi ve solcu olan Weill, 1933'te Hitler iktidara gelince Almanya'dan kaçtı. Lenya'dan boşandı; 1937'de onunla tekrar evlendi. ABD'de yaşarken, müzikal komedi *Knickerbocker Glory*'den (*Knickerbocker Zaferi*) halk operası *Street Scene*'e (*Sokak Sahnesi*) kadar hoş müzikli Broadway gösterilerinin başarılı bir yazarı oldu.

ÖNEMLİ ESERLER: *Die Dreigroschenoper* (*Üç Kuruşluk Opera*) 1928; *Aufsteig und Fall der Stadt Mahagonny* (opera; *Mahagonny Kentinin Yükselişi ve Düşüşü*), 1930; *Knickerbocker Holiday* (operet; *Knickerbocker Tatili*), 1938; *Street Scene* (opera; *Sokak Sahnesi*), 1946.

△ **CARL ORFF, y. 1978**

GEÇ 20 VE 21. YÜZYIL

BÖLÜM 6

▷ **JOAQUÍN RODRIGO**
İspanyol besteci, 1940'ta *Concierto de Aranjuez*'in prömiyerinden sonra uluslararası ilgi odağı oldu. Eserin melankolik adagiosunun, ilk çocuğunun trajik ölü doğmasından kaynaklandığına inanılıyor.

Joaquín Rodrigo

1901–1999, İSPANYOL

Çocukluktan itibaren kör olan Rodrigo, uluslararası ününü sağlamlaştıran ve bir konser çalgısı olarak gitara saygı kazandıran çok popüler *Concierto de Aranjuez* ile tanınır.

"Yaşamda hiçbir şeyde birinci olamazsınız... Yalnızca ilerlemiş bir Joaquín Rodrigo olmak isterim."

JOAQUÍN RODRIGO

Joaquín Rodrigo 22 Kasım 1901'de St. Cecilia gününde Sagunto'da doğdu. Üç yaşındayken, kasabanın birçok çocuğuyla birlikte difteriye yakalandı ve kalıcı olarak kör oldu. Kısa süre sonra aile Valencia'ya taşındı ve Joaquín körler okuluna gitti ve ilk müzik derslerini sekiz yaşında piyano ve keman üzerine aldı.

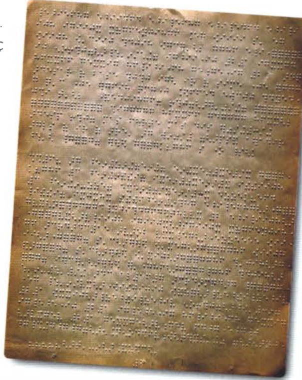
Delikanlıyken, Valencia Konservatuvarından öğretmenlerden müzik teorisi dersleri aldı ve besteciliğe ilgi duymaya başladı; müziğini yazmak için Braille müzikal notasyon sistemini kullandı; sonra bunları Rafael Ibáñez'e dikte ettirdi. Ailenin Joaquín'in asistanı olarak işe aldığı İbáñez, Rodrigo'nun müzik ve edebiyat sevgisini paylaşıyordu ve yazıcısı ve sekreteri olmanın yanı sıra daimi arkadaşı oldu.

Hareketli bir yeni dünya

1920'lerin ortasında Rodrigo'nun müziği, Valencia ve Madrid'de seslendiriliyordu. 1927'de, Ecole Normale de Musique'te besteci Paul Dukas'tan ders almak üzere İbáñez ile birlikten İspanya'dan ayrılıp Paris'e gitti. Orada hareketli Paris'in edebiyat ve müzik kültürüyle de tanıştı, ömür boyu dost, akıl hocası ve eserlerinin savunucusu olan besteci Manuel de Falla ile karşılaştı.

Paris Konservatuvarında ve Sorbonne'da müzikoloji okuduktan sonra Rodrigo, 1930'larda Avrupa'yı dolaştı, beste yaptı ve konser piyanisti olarak performans sergiledi. 1933'te evlendiği Türk piyanist Victoria Kamhi ile o sırada tanıştı. 1941'de bir kızları, adını müzisyenlerin hamisi azizeden alan Cecilia doğdu.

Rodrigo, İç Savaş sırasında (1936-1939) İspanya'da değildi; 1939'da Victoriayla birlikte Paris'te yaşıyordu. Ama Avrupa'da eli kulağında bir çatışmanın farkında olduğu için, II. Dünya Savaşı başlamadan önce Madrid'e taşındılar. Rodrigo, Paris'te yazdığı ve kendisine uluslararası ün kazandıran gitar ve orkestra için *Concierto de Aranjuez*'i (Aranjuez Konçertosu) de birlikte götürdü.

◁ ***ARANJUEZ KONÇERTOSU***
Bu, Rodrigo'nin *Aranjuez Konçertosu*'nun Braille yazmasıdır. Tüm müziğini, sonrada standart notasyona geçirilen Braille ile yazdı.

Seçkin besteci

Ondan sonra müzik kurumunun önde gelen bir mensubu, İspanya radyosunun müzik yayımlarının müdürü, Madrid Cumplutense Üniversitesinde müzik tarihi profesörü ve ulusal gazetelerde müzik eleştirmeni oldu. On bir konçerto ile orkestra ve oda müziği eserlerini içeren müzikler yazmaya devam etti ama sonraki bestelerinden hiçbiri *Concierto de Aranjuez* ile aynı popülerliğe ulaşamadı.

Victoria 1997'de, Rodrigo iki yıl sonra 97 yaşında öldü. İkisi, Madrid'in güneyinde Aranjuez mezarlığına birlikte gömüldü.

◁ **VICTORIA VE JOAQUIN RODRIGO**
Joaquín, Victoria Kamhi ile Avrupa gezileri sırasında tanıştı; 1933'te evlendiler. Victoria, hem duygusal hem mesleki açıdan Rodrigo'nun vazgeçilmez partneri oldu.

BAĞLAM
Sipariş konçertolar

Aranjuez Konçertosu'nu Rodrigo, İspanyol gitarist Regino Sáinz de la Maza için yazdı. Bunun başarısı, diğer virtüöz solistlerin sipariş vermesine neden oldu. Daha sonra arp ve orkestra için *Concierto serenata*'yı sipariş eden İspanyol arpçı Nicanor Zabaleta'ya da eser düzenledi.

Rodrigo'nun diğer sipariş eserleri şunları içerir: Julian Lloyd Webber'e çello için *Concierto como un divertimento*; James Galway'e flüt için *Concierto pastoral*; Romeros Gitar Dörtlüsüne Concierto *Andaluz ve gitarist Andrés Segovia*'ya popüler Fantasía para un gentilhombre.

▽ **BAHÇELER, ARANJUEZ SARAYI**
Madrid'e yakın Aranjuez Sarayı, 16. yüzyılın ikinci yarısında İspanya Kralı II. Philip tarafından inşa edildi. Çarpıcı bahçeleri, Rodrigo'nun şaheseri *Concierto de Aranjuez*'in esin kaynağıydı.

William Walton

1902–1983, İNGİLİZ

Mütevazı bir başlangıçtan yola çıkan Walton, iki dünya savaşı arasında Londra'nın müzik toplumunun sevgilisi olarak şöhrete kavuştu; İtalya'nın Ischia adasında yarı-emekliliğe alışmadan önce bir playboy hayatı yaşadı.

◁ ***FACADE*, SUİT NO. 1, 1926**
Bu, Walton'ın Edith Sitwell'in eksantrik şiirleri için bestelediği *Façade*, Süit No. 1'in ön kapağıdır. Eser Walton'a ün ve popülerlik getirdi.

William Walton 1902'de Lancashire'da Oldham'da doğdu. Ailesi varlıklı olmamasına rağmen müzikle ilgiliydi ve William'ın bu alandaki yeteneğini hemen fark ettiler. 1912'de Oxford'da Christ Church Katedrali Okuluna kabul edildi; sonraki altı yılı orada geçirdi. Bu koro okulunda beste yapmaya başladı.

Yetenekleri, daha 16 yaşındayken, Oxford Üniversitesinin bir koleji olan Christ Church'te lisans öğrencisi olarak ona bir yer kazandırdı. Müzikte mükemmel olmasına rağmen diğer akademik derslerini ihmal etti, defalarca sınavları geçemedi ve 1920'de herhangi bir derece almadan üniversiteden ayrıldı. Bununla birlikte Oxford'da Siegfried Sassoon ve Sacheverell Sitwell gibi şairlerle yakın arkadaş olmuştu. Sitwell, Walton'ı Londra'da kardeşleri Edith ve Osbert ile birlikte kalmaya davet etti. Sitwell'ler (bkz. sağdaki kutu) Walton'a Chelsea'da çalışabileceği bir çatı katı sağladı ve Londra sosyetesiyle, yazarlarıyla, sanatçılarıyla ve bestecileriyle tanıştırdı.

Farklı bir müzik türü

Walton'ın bu sıradaki eserleri, erken bir yaylı çalgılar dörtlüsü de dahil, avangart, deneysel bir üsluplaydı. Ama 1923'te yeni bir müzik türü, *Façade*'yi yarattı — Walton'ın küçük çalgı topluluğu için süslü ve ciddiyetsiz müziğinin eşliğinde Edith Sitwell'in gerçeküstü şiirleri (prömiyerinde Edith bir megafonla okudu). 1920'lerin ruhunu yakaladı ve birçok kişi öfkelenmesine rağmen, Walton adından söz ettirmişti.

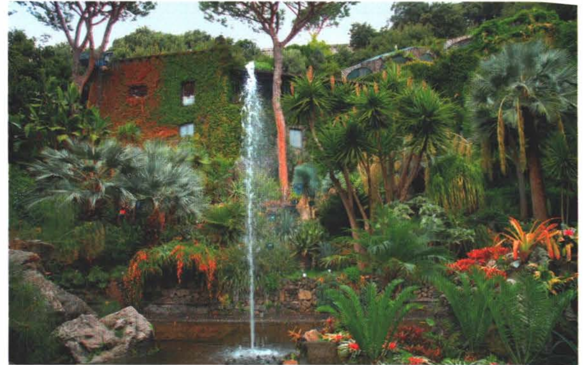
Ününden yararlanıp, *Belshazzar's Feast* (1931; *Belşazar'ın Şöleni*), Birinci Senfonisi (1935), viyola ve keman için konçertolar gibi daha ciddi orkestra eserleri yazmaya koyuldu. Etkileri solmakta olan Sitwell'lerden uzaklaşıp bir dizi ilişkiye girdi; bunların en uzun süreni, Wimborne Vikontesi Alice'le 1934'te başlayan ilişkiydi. II. Dünya Savaşında askerlikten muaf tutuldu; bu yüzden, Alice'in Northamptonshire'daki malikânesinde yaşarken *The First of the Few* ve Lavrence Olivier'in *Henry V*'i gibi propaganda filmlerine müzik sağlayabildi.

Son hareketler

Savaştan sonra Walton, özellikle 1948'de Alice öldükten sonra, besteciliğe dönmekte zorlandı. Ama o yılın sonrasında, Buenos Aires'te bir konferansta Arjantinli Susana Gil Passo ile tanıştı ve kısa sürede evlendi.

Bestecinin müziği artık moda değildi ve II. Elizabeth için taç giyme marşı *Orb and Sceptre*'ı yazma işi verilecek kadar önemli sayılmasına rağmen, özellikle 1966'da akciğer kanseri ameliyatı geçirdikten sonra üretimi önemli ölçüde azaldı. 1956'da Susana ile birlikte Akdeniz adası Ischia'ya kalıcı olarak taşındı ve 1983'te malikâneleri La Mortella'da öldü.

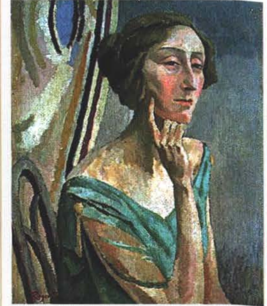
◁ **WILLIAM WALTON**
Façade isimli sansasyonel eseriyle İngiliz besteci 1923'te tüm ilginin merkezindeydi. Yirminci yüzyılın ortalarında İngiliz müziğinin ana figürlerinden biri olarak devam etti ve 1951'de şövalye ilan edildi.

▷ **LA MORTELLA'NIN BAHÇELERİ**
Bu muhteşem bahçeler, William'ın karısı Susana Walton tarafından, 1956'da taşındıkları Ischia adasındaki malikanelerinde yaratıldı. Bahçeler 1991'de halka açıldı.

PROFİL
Sitwell'ler

Yaklaşık 1915'ten 1930'a kadar aristokrat Sitwell ailesinden üç kardeş, Edith, Osbert ve Sacheverell, Londra "sosyetesinde," üst sınıftan, edebiyat ve sanat iddiası taşıyan, modaya uygun gençlerden oluşan bir çevrenin merkezi olarak anıldı. Sitwell'lerden her biri mütevazı başarılara ulaştı ve kısa bir süre ilgi odağı oldu: Edith şair olarak (bkz. soldaki ana metin), Osbert yazar ve sanat eleştirmeni olarak, Sacheverell müzik ve sanat tarihçisi olarak. Ne var ki, çağdaş ve büyük saygı gören Bloomsbury Group'tan (bazen karşılaştırıldıkları) farklı olarak, Sitwell'lerin ünü sanatsal meziyetten çok, eksantriklik ve kötü şöhret üzerine kuruluydu.

EDITH SITWELL'İN PORTRESİ, ROGER FRY, 1915

▷ **MICHAEL TIPPETT, 1973**
Burada Tippett, yetmişine yakın, ortağı Karl Hawker'den ayrıldıktan üç yıl sonra piyanosunun başında görülüyor. Aşağı yukarı bu sırada, müziğinde deneysel dönemden ilk eserlerinin ayırt edici özelliği olan lirizme döndü. Bestecinin uzun süre savunduğu yerleşik düzen karşıtı inançlarına rağmen müziğe yaptığı önemli katkı, 1966'da şövalyelikle ve 1983'te prestijli Liyakat Nişanıyla onurlandırıldı.

Michael Tippett

1905–1998, İNGİLİZ

Yavaş ve titiz müzik zanaatkârı Tippett görece geç kabul gördü ama kısa sürede 20. yüzyılın ikinci yarısının en önde gelen İngiliz bestecilerinden biri olarak görüldü.

"**Müzik** bir **performanstır** ve **dinleyiciye ihtiyaç duyar.**"

MICHAEL TIPPETT

Üst-orta sınıf bir ailede dünyaya gelen Michael Tippett, özgür düşünceli ebeveynleri tarafından liberal bir atmosferde büyütüldü. Doğduktan hemen sonra aile Middlesex'ten Suffolk'a taşındı. Michael ve kardeşi, 1914'te kadar evlerinde özel hocalardan eğitim aldı; 1914'te Devon'a yatılı bir okula gönderildi, daha sonra da Edinburgh'da Fettes College'e bir burs kazandı.

Burası Michael gibi duyarlı bir oğlana uygun bir yer değildi; 1920'de başka bir oğlanla romantik bir ilişki kurmuştu ve Lincolnshire'da müzik eğitimiyle ünlü Stamford Okuluna gönderildi. Burada gelişmeye başladı — ama özgüveni arttıkça, solcu ve ateist görüşlerini açıkça ifade etmeye başladı ve 1922'de okulu terk etmesi istendi.

△ **FETTES COLLEGE, EDINBURGH**
Tippett, 1918'den 1920'ye kadar okulda yatılı okudu — koronun üyesiydi, ayrıca piyano ve borulu org dersleri aldı. Burada okulun gösterişli ana binası görülüyor.

Gelişme dönemi

Tippett ertesi yıl Kraliyet Müzik Kolejine yazıldı, 1928'de müzik diplomasıyla mezun oldu. Beste yapma girişimleri başarısız oldu; bu yüzden geri dönüp kontrpuan dersi aldıktan sonra müzikte kariyerine başlamaya hazır olduğunu hissetti. Besteciliğini sürdürebilmek için, işsiz müzisyenler için devlet destekli bir topluluk olan Güney Londra Orkestrasının şefi olarak iş buldu. Müzikal gelişimin yanı sıra kişisel gelişimin zamanıydı: İlk olgun kompozisyonu Yaylı Çalgılar Dörtlüsü No. 1'i ithaf ettiği Wilfred Franks'la ciddi bir ilişkiye başladı; siyasal bakımdan da daha aktifleşti, kısa bir süre Komünist Partiye katıldı.

Ne var ki, Tippett'in kariyeri, bir özgüven kriziyle kesintiye uğradı. 1938'de Franks'la ilişkisinin bitmesiyle mahvoldu ve eşcinselliğini kabullenmeye çabalıyordu. Bir besteci olarak değerinden kuşku duyup Jungcu psikanaliz terapisine başladı. Bu terapi biçimi, besteciliğini cinselliğiyle ilgili kaygıdan kurtarma konusunda kararlı olması için ona özgüven ve ilham verdi. Bu dönemde ortaya çıkan ilk eser, *A Child of Our Time* (*Zamanımızın Çocuğu*) oratoryosu oldu.

◁ ***KING PRIAM*, 2014**
English Touring Opera kumpanyası, burada, Michael Tippett'in *King Priam*'ının (Kral Priamos), 2014'te Londra'da Kraliyet Opera Evinde, Linbury Stüdyosu Tiyatrosunda, James Conway'in yönettiği ve Michael Rosewell'in koro şefliğini yaptığı yapımda görülüyor.

Tutum almak

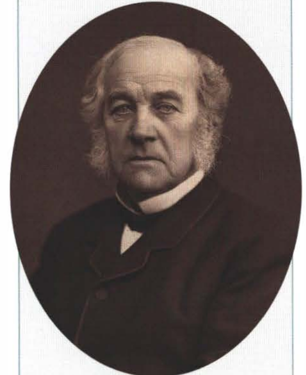
II. Dünya Savaşı çıkınca Tippett, Londra'da Morley College'e müzik yönetmeni olarak atandı. Ömrü boyunca pasifist olan Tippsett, vicdani retçi olarak kayıt yaptırdı; 1942'de, savaş çabalarına yardımcı olan sivil görevler üstlenmeyi reddettikten sonra mahkemeye verildi ve üç ay hapis yattı. Ne var ki, 1944'te prömiyeri yapılan *A Child of Our Time*'ın başarısından sonra pasifizmi, sosyalizmi ve eşcinselliği görmezden gelindi ve statüsü o kadar sağlamlaştı ki, BBC radyoda bir konuşma programları dizisini sunmaya davet edildi.

1950'lerde Tippett, Sussex'te Waldhurst'te yaşadı ve 1960'ta partneri Karl Hawkerle birlikte Wiltshire'da Corsham'a taşındı ve orada, daha sonra 1965'te ABD'ye yaptığı bir gezide işittiği cazdan ve blues'dan etkilenen deneysel ve disonant bir üslupla yazmaya başladı. 1970'te Hawker'dan ayrıldıktan sonra eski lirizmine döndü. 1980'lerde ve 1990'ların başında sağlık sorunlarına rağmen çok seyahat edip, farklı müzikal etkileri özümsedi.

Tippett barit ölçüde büyük saygı gördü, birçok ulusal nişanla ödüllendirildi. 1998'de Londra'da bir inmeden sonra 93 yaşında öldü.

BAĞLAM
Morley College

1880'lerde kurulan Morley College, merkez Londra'da Waterloo'daki ünlü bir yetişkin eğitim merkezidir. Başlangıçta, hayırsever Emma Cons'un daha eğitici eğlence ve eğitsel "ucuz dersler" sunmak için devraldığı bir müzik salonunun binasını işgal etti. Devlet adamı Samuel Morley'in (1809-1886) bir bağışı sayesinde resmi olarak, 1889'da tiyatrodan ayrı binalarda Çalışan Erkekler ve Kadınlar İçin Morley Memorial College oldu. Özellikle kolejin müzik bölümü, 1907 ile 1924 arasında Gustav Holst'un ve daha sonra Michael Tippett'in (1940-1951) yönetiminde gelişti.

SAMUEL MORLEY, SANAYİCİ VE POLİTİKACI, 1882

Olivier Messiaen

1908–1992, FRANSIZ

Seçkin orgcu, besteci ve öğretmen Messiaen eserlerinde, Asya ritimlerinden kuş ötüşlerine kadar sayısız etkiden yararlandı ama değişmez esin kaynağı, sarsılmaz Katolik inancıydı.

Messiaen 10 Aralık 1908'de Fransız kenti Avignon'da doğdu ve Noel Günü vaftiz edildi. Her iki ebeveyni de kültürlüydü. Babası Pierre İngilizce öğretmeni ve Shakespeare'in bazı oyunlarının çevirmeniydi ama Olivier, seçkin bir şair olan annesi Cécile Sauvage'a daha yakındı. Annesi gebeyken doğmamış çocuğuna bir şiir koleksiyonu yazdı: *L'Ame en bourgeon* (*Tomurcuklanan Ruh*). Messiaen bu şiirleri çok değerli saydı; bazı dizelerin kehanet niteliğinde olduğuna inanıyordu: "Meçhul, uzak bir müzikten mustaribim" ve "Bütün doğu burada benim içimde, mavi kuşlarıyla birlikte şarkı söylüyor" gibi.

İlk adımlar

I. Dünya Savaşı çıkınca Pierre askere alındı ve Olivier annesiyle birlikte Grenoble'a taşındı. Orada müzik yetenekleri kısa sürede ortaya çıktı. Amcasının evindeki köhne eski piyanoyu çalmayı kendi kendine öğrendi ve kendi müziğini yapmaya başladı. Olivier biraz özel ders aldı ama ilerlemesi, savaştan sonra, aile Paris'e taşınınca hızlandı. 1919'da 10 yaşında Paris Konservatuvarına girdi.

Messiaen'in Konservatuvardaki öğretmenleri arasında Paul Dukas ve Marcel Dupré de vardı. Kendi kuşağının en iyi orgcusu sayılan Dupré'nin özellikle önemli bir etkisi oldu. Onun gözetimi altında Messiaen'in kariyerinde önemli bir rol oynayacak esas çalgısı olarak org, piyanonun önüne geçti. 1931'de Paris'te La SteTrinité kilisesinin baş orgcusu olarak atandı — bu kadar genç biri için büyük bir onur. Sonraki 60 yıl boyunca orada org çaldı ama daha müsrif deneyleri için kullanmamaya dikkat etti. Messiaen, bir mektupla papazına güvence verdi: "Müzikte her zaman yeni olan aranmalıdır ama bu, fantezinin kabul edilebilir olduğu orkestra ve oda eserlerine saklanmalıdır." Bununla birlikte Messiaen'in kilisede

◁ **BABY OLIVIER**
Messiaen burada, şair annesi Cécile Sauvage'ın dizlerinde oturan bebek olarak görülüyor. Besteci, daha sonra, annesinin çocuklarını "perili bir evrende" büyüttüğünü söyledi.

△ **MARCEL DUPRE**
Ambrose McEvoy'un Paris'te Notre-Dame'ın orgunda orgcu Marcel Dupré'yi atmosferik bir tasviri. Dupré, Messiaen üzerinde önemli bir erken etkiydi.

> TEKNİK
> **Ondes Martenot**
>
> **Messiaen, ondes Martenot'un (Martenot "dalgaları") –1928'de, ordunun kullandığı radyo osilatörlerinden esinlenen eski radyo telgrafçısı ve çellocu Maurice Martenot'in icat ettiği elektronik bir çalgı– önemli bir öncüsüydü. Messiaen bu çalgının tuhaf, fütürist, dalgalı sesini (teremini andırır) ilk kez 1937 Dünya Fuarı için sipariş edilen bir eserde kullandı. Müstakbel baldızı Jeanne Loriod, bu alışılmadık çalgının oldukça becerikli bir icracısıydı.**
>
>
>
> **ONDES MARTENOT, MAURICE MARTENOT 1928'DE İCAT ETTİ**

> “Bir **piyanoda**, bir **orkestranın** sesinden daha fazla **orkestral** olan **sesler çıkarmak olanaklıdır.**”
>
> OLIVIER MESSIAEN

▷ **OLIVIER MESSIAEN**
Modern Fransız müziğinde en etkili figürlerden biri olan Messiaen, ölmeden önceki son büyük eseri *Saint François d'Assise* operasının 2500 sayfalık partisyonunun önünde poz veriyor.

69
un peu vif
68
Lent
Onde 1
Onde 2
Onde 3

△ ***KUŞ KONSERİ***
Kuş bilimine giderek daha fazla takıntılı olan Messiaen, bir kısım müziği için model olarak kuş sesini kullandı — bu yenilikçi eserler, piyano repertuvarının en zorlu eserlerindendir. Baykuş bir koro şefinin (ortada) yönettiği bir kuş konserini gösteren bu 17. yüzyıl tablosu, Flaman ressam Paul de Vos'a (y. 1591–1678) aittir.

istihdamı, bir besteci olarak baş esin kaynağıyla uyumluydu. Koyu bir Katolik olarak, sık sık "inanarak doğdu"ğunu iddia ederdi. Beklendiği gibi, bu durum onun malzeme seçimine yansıdı. Yayımlanan ilk eseri, Aşai Rabbaniyi kutlayan uhrevi bir org parçasıydı (*Le Banquet céleste* ya da *Göksel Ziyafet*, 1928). Aynı şekilde, *La Nativité du Seigneur* (*Rabbin Doğumu*, 1935), kompozisyon denemelerinin çeşitli bileşenlerinin tümünün düzgün bir biçimde yerine oturduğu gerçekten olgun ilk eseriydi. Messiaen'in eserlerinin baskın teması din ise, yaratıcılığının arkasındaki itici güç de durmadan yeni form arayışıydı. Daha öğrenciyken, Batı müziğinin geleneksel modların –majör ve minör gamlar– ötesine bakma olanağına merak sardı.

Yıllar içinde ilkçağ modlarını, yalın şarkı formlarını ve Avrupa dışı modları (özellikle Hindistan'dan) araştırdı. Birçok yeni, modern mod da tanımladı ve daha sonra bunları "sınırlı aktarım modları" olarak kodladı, *La Technique de mon langage musical* (1944; *Müzik Dilimin Tekniği*) kitabında yedi alternatif modu uzun uzadıya anlattı. Messiaen geriye doğru, pratikten teoriye doğru çalıştı. Konservatuvardaki arkadaşlarından biri, Jean Langlais, onun doğaçlamayla sevdiği sesleri nasıl bulduğunu ve onları içerecek bir sistem geliştirdiğini açıkladı: "Daha sonra, kendi eserlerini, gamları ve her şeyi çözümleyerek sistemini keşfettiğini bana anlattı. Önceden karar vermiyordu, sonradan keşfediyordu."

Messiaen tempoya yaklaşımında da eşit ölçüde radikaldi. Bazen bireysel notaları uzatır ya da çok yavaş çalardı (arada bir tempoyu "sonsuz derecede yavaş" olarak işaretlerdi). Örneğin *Le Banquet céleste* yalnızca 25 bardan oluşur ama Messiaen icra ettiğinde eser yedi sekiz dakika sürebiliyordu. Bu, ağırbaşlı, tefekkürcü bir özellik kazanmasına yardımcı oluyordu.

Değişen koşullar

Bu arada, Messiaen'in kişisel koşulları dramatik bir biçimde değişiyordu. 1927'de annesi öldü. Yıllardır depresyondaydı, çoğu kez kendini aileye kapatıyordu. Kısa süre sonra Messiaen, gelecekteki karısı Claire Delbos ile tanıştı ve 1932'de onunla evlendi. Yetenekli bir kemancıydı ve çift, 1930'ların başında birlikte birçok resital icra etti. Evlilikleri tamamen pürüzsüz gitmedi — Claire çok sayıda düşük yaptıktan sonra ancak 1937'de bir oğul, Pascal'ı, doğurabildi.

Aynı yıl Messiaen, Paris'te Dünya Fuarında *Fêtes des belles eaux* (havai fişek, ışık ve su efektlerini bir bileşimi) için müzik yapma işini kazandı. Bunun için, bir ondes Martenot altılısı kullanarak fütürist bir ses yaratmayı tercih etti. Bu alışılmadık elektronik çalgıdan yararlanan ilk besteci kuşkusuz Messiaen değildi ama onun

> " **Kentlerde** oturanlara **kuş ötüşleri veriyorum**… **hiç** [kuş] **görmeyenlere** de **renkleri gösteriyorum.** "
>
> OLIVIER MESSIAEN

ÖNEMLİ ESERLER

1935
Messiaen, dokuz meditasyondan oluşan ilk sahici org dizisi *La Nativité du Seigneur*'ü yaratır.

1941
Ünlü *Quartet for the End of Time*, batı Silezya'da bir Alman esir kampında yazıldı ve seslendirildi.

1949
Messiaen'in Tristan ve İsolde efsanesinden esinlenen *Turangalîla Symphonie*'isinin prömiyeri.

1953
Messiaen'in *Réveil des oiseaux*'sü gece yarısı ile öğlen vakti arasında kuş ötüşü seslerini akla getirir.

1970–74
Kanyondan Yıldızlara, Utah'taki Bryce Kanyonunun güzelliğini öven 12 bölümlük bir eserdir.

1975–83
Messiaen'in son eserlerinden biri, Assisili Aziz Francesco'nun yaşamına anıtsal bir saygı ifadesi olan tek operasıdır.

alametifarikalarından biri olacaktı (bkz. s. 280, kutu).

Messiaen kuşkusuz başka siparişler de umuyordu ama II. Dünya Savaşının çıkması, kariyerini frenledi. Askere alındı ve cepheye gönderildi ve Verdun'de Almanlara esir düştü. Binlerce esir arkadaşı gibi bir hayvan vagonuna tıkıştırıldı ve doğuya yiyeceksiz, susuz ve sağlıksız dört günlük cehennemi bir yolculuğa katlandı.

Silezya'da Stalag VIIIA'da hapisteyken (bkz. sağdaki kutu) Messiaen, 20. yüzyılın önemli müzikal kilometre taşlarından birini besteledi ve seslendirdi. Külüstür çalgılarla çalınan *Quatuor pour la fin du temps* (*Zamanın Sonu İçin Dörtlü*), keman, piyano, çello ve klarnet –elindeki tek seçenekler bunlardı– için çarpıcı bir oda müziği parçasıydı. Savaş bağlamı göz önüne alınarak tema, Vahiy Kitabında tasvir edildiği şekliyle Kıyametten alındı.

Geri dönüş ve trajedi

Messiaen 1941'de Fransa'ya iade edildi. Trinité'de çalışmaya geri döndü ve ayrıca Konservatuvarda öğretmenlik işi verildi. Konservatuvardaki öğrencilerinden biri de, Yvonne Loriod adlı parlak bir genç piyanistti. Messiaen'in müziğinin, özellikle yenilikçi kuş sesi kompozisyonlarının önde gelen yorumcularından biri olacaktı. Kız kardeşi Jean ile birlikte *Turangalîla Symphonie*'de de solistti.

Yvonne'un Messiaen'le kişisel ilişkisi, ailevi durumunda meydana gelen bir trajediden sonra daha da yakınlaştı. 1940'larda karısı bunama belirtileri göstermeye başladı. Claire'in durumu bir ameliyattan sonra daha da kötüleşti; giderek hafızasını ve fiziksel yetilerinin çoğunu yitirdi. 1953'te bir sanatoryuma girdi ve altı yıl sonra orada öldü. Yvonne ile Messiaen 1961'de evlendi.

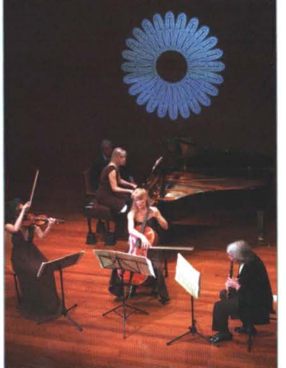
Claire'in hastalığı, Messiaen'in eserlerinin uluslararası ün kazandığı en başarılı dönemine gölge düşürdü. *Turangalîla Symphonie*, aşkın gücünün keyifli bir doğrulanmasıydı ve bunu, giderek derinleşen bir kuş düşkünlüğüyle sürdürdü. Messiaen müziğinde kuş ötüşü seslerini akla getiren ilk besteci değildi ama başka hiç kimse temayı bu kadar ayrıntılı araştırmadı. Koleksiyonları –*Le Réveil des oiseaux* (*Kuşların Uyanışı*), *Oiseaux exotiques* (*Egzotik Kuşlar*) ve *Catalogue d'oiseaux* (*Kuşlar Kataloğu*)– ilgili piyaniste çok zorluk çıkarmalarına rağmen gerçekten eşsizdi. Messiaen iki büyük tutkusunu –din ve doğa– son büyük eseri *Saint François d'Assise*'de (*Assisili Aziz Francesco*), azizin yaşamı üzerine dört saatlik bir operada birleştirdi.

◁ **MESSIAEN VE YVONNE LORIOD**
Piyanist ve besteci Yvonne Loriod Messiaen'in ikinci karısı ve eserlerinin baş yorumcularından biriydi. Çift burada 1964'te, evlendikten üç yıl sonra bir partisyonu incelerken görülüyor.

BAĞLAM
Stalag VIIIA

***Quatuor pour la fin du temps*'ın ilk icrası, Almanya'nın en doğusunda Görlitz'e yakın savaş esirleri kampında gerçekleşti. Koşullar kasvetliydi: 30.000 kişi, ancak bu sayının yarısını alabilecek bir alana tıkıştırılmıştı; hava çok soğuktu; yiyecek yetersizdi – esirler sulu bir patates, lahana ve turp türlüsüyle hayatta kalıyordu. Ama kamp komutanı sempatikti, Messiaen'in müzik yazmasına izin verdi. Dört kişilik orkestra ilk önce tuvaletlerde çaldı; Dörtlü ise tiyatro olarak kullanılan kulübede sahnelendi.**

2010'DA *QUATUOR POUR LA FIN DU TEMPS*'İN BİR TEMSİLİ

Benjamin Britten

1913–1976, İNGİLİZ

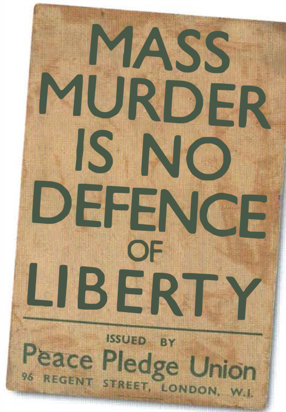
Uluslararası saygı gören İngiliz besteci Britten, operaları ve *War Requiem*'iyle (*Savaş Requiemi*) tanınır. Melodiden ya da tonaliteden vazgeçmeden apaçık modern olan kendi müzik dilini geliştirdi.

Edward Benjamin Britten 1913'te, İngiltere'nin doğu kıyısında Lowestoft'a doğdu. Dişçi olan babası müzikle ilgilenmiyordu ama annesi amatör bir müzisyendi, Benjamin'de kendi beğenilerini paylaşan bir oğul görmekten memnundu. Müziği teşvik etmek için hiçbir şey yapmayan özel okullara gönderildi ama evde piyano ve viyola çalmayı öğrendi. 12 yaşında, bir konserde dinlediği İngiliz besteci Frank Bridge'in bir orkestra eserinden duyduğu coşkuyu dışa vurdu. Annesi, kişisel bağlantılarla, Bridge'den kompozisyon dersleri almasını ayarladı; daha sonra da müzikal akıl hocası oldu.

İlk besteler

1930'da Britten, Londra'da Kraliyet Müzik Kolejine bir burs kazandı. Oradayken, ilk kez 1934'te BBC radyoda seslendirilen koral eser *A Boy Was Born* (*Bir Çocuk Doğdu*) gibi kayda değer ilk kompozisyonlarını üretti. Kolejden sonra, o sırada belgesel film yapımcılığının bir numarası olan GPO Film Unit'e müzik yazma işini buldu. Bu, önde gelen solcu entelektüel, filmlere dış ses şiirler yazan şair W. H. Auden'le ilişki kurmasını sağladı. 1936'da şair ve besteci, Britten'in ilk şarkı dizisi *Our Hunting Fathers*'ın (*Avcı Babalarımız*) yanı sıra ünlü belgesel *Night Mail*'de (*Gece Postası*) işbirliği yaptı. Eşcinsel hareketlerin yasadışı olduğu bir zamanda her iki erkek de geydi. Auden'in etkisi, Britten'in cinselliğiyle barışmasına yardımcı oldu. 1937'de besteci, ömür boyu arkadaşı olacak tenor Peter Pears ile tanıştı. Britten birinci sınıf bir eşlikçi piyanist olduğu için, sık sık birlikte resitaller verdiler.

◁ **BENJAMIN BRITTEN**
Britten burada 1968'de Berlin Devlet Opera Evinde (Staatsoper Unter den Linden) orkestra şefliği yaparken görülüyor. Ünlü bir şef ve piyanistti ve birçok eserini kendisi icra etti.

◁ **POSTER FOR PEACE, 1930'lar**
Ateşli bir pasifist ve Peace Pledge Union'ın (Barış Sözü Birliği) bir üyesi olan Britten'a 1942'de İngiltere'de vicdani retçi statüsü verildi ve her türlü askeri hizmetten koşulsuz muaf tutuldu.

Savaş ve pasifizm

1930'ların son yıllarına, II. Dünya Savaşını alametleri hâkimdi. Britten, pasifist Peace Pledge Union'ın (Barış Sözü Birliği) üyesiydi. 1939'in başında Pears ile birlikte Kuzey Amerika'yı ziyaret etti ve Eylülde savaş çıkınca orada kaldı, sonradan New York'ta Auden'le buluştu. Britten ve Auden gibi gönüllü sürgünler, Nazi Almanya'ya karşı savaş çabalarına destek vermedikleri için sert eleştiriye uğradı. Ama İngiliz yetkililer, ünlü vicdani retçileri kovuşturarak tartışmayı daha da kızıştırmak istemedi ve Britten 1942'de ülkeye dönünce –yolculuk sırasında koral eseri *A Ceremony of Carols*'ı (*Dinsel Şarkılar Töreni*) yazarak vakit geçirdi– müzisyen olarak çalışmaya devam etmesine izin verildi.

Savaş yılları Britten için verimli bir zamandı. Üretimi, üç dikkate değer şarkı dizisi –*Les Illuminations* (1940; *Aydınlatmalar*), *Seven Sonnets of*

PROFİL

Frank Bridge

Britten'in öğretmeni Frank Bridge (1879–1941), çocukken Britten'i çok etkileyen orkestral senfonik şiir *The Sea* (1911; *Deniz*) gibi eserlerle bir besteci olarak sesini duyurmadan önce profesyonel bir viyolacıydı. Bridge, kısmen I. Dünya Savaşının dehşetine tepki olarak, daha sonra, önceki hayranlarından birçoğunu uzaklaştıran sert bir modernist üslup benimsedi. Çello ve orkestra için güçlü eseri *Oration, Concerto Elegiaco* (1930), özel olarak savaş karşıtı bir protesto olarak hazırlandı. Bridge'in genç Britten'e en önemli öğüdü şuydu: "Kendini bulmalısın ve bulduğuna sadık olmalısın."

▽ **İLK İZLENİMLER**
Billy Budd operasının ilk taslağı, yazar Ronald Duncan'a (ortada) ve müzisyen Arthur Oldham'a çalınır. Piyanoda Britten, aryalarından birini okuyan Peter Pears'a eşlik ediyor.

> **"Müziğin bu kadar güzel olması... zulümdür."**
>
> BENJAMIN BRITTEN (MAHLER'İN *THE SONG OF THE EARTH*'İ ÜZERİNE), 1937

ÖNEMLİ ESERLER

1937
Variations on a *Theme of Frank Bridge* (*Frank Bridge'in Bir Teması Üzerine Çeşitlemeler*), uluslararası bir başarıdır.

1945
George Crabbe'nin bir şiirine dayanan Britten'in *Peter Grimes* operası, eleştirel ve popüler bir gözde eserdir.

1954
Bir Henry James hayalet öyküsüne dayanan Britten'in operası *The Turn of the Screw*'in prömiyeri Venedik'te yapılır

1962
Wilfred Owen'ın şiirlerini ve Ölüler Missasını besteleyen *War Requiem*, Britten'in ününe ün katar.

1964
Küçük ölçekli üç operanın ilkinin, *Curlew River*'ın (*Curlew Irmağı*) prömiyeri Suffolk'ta Orford'daki bir kilisede yapılır.

1973
Britten, bozulan sağlığına rağmen son operası *Death in Venice*'i (*Venedik'te Ölüm*) tamamlar.

Michelangelo (1942; *Michelangelo'nun Yedi Sonesi*) ve *Serenade for Tenor, Horn, and Strings* (1943; *Tenor, Korno ve Yaylı Çalgılar İçin Serenat*)– ile en başarılı saf orkestral eserlerinden birini, Sinfonia da Requiem'i (1940) içerir. Her şeyden önce Peter Grimes operasının müziğini üretti. Bu güçlü eser, Britten'in en derin iki esin kaynağını –operanın konusunun geçtiği Suffolk'da kıyı sevgisi ve eşcinsel olarak, baskıcı bir toplum tarafından marjinalleştirilen ve sonunda ölüme sürüklenen Grimes karakteriyle ifade ettiği yalnızlık duygusu– bir araya getirdi.

1945'te Londra'da ilk gösteriminden itibaren *Peter Grimes*, bir şaheser olarak selamlandı. Sonraki on yılda, *The Rape of Lucretia* (1946; *Lucretia'nın Kaçırılması*) ve *Albert Herring'den* (1967) *Billy Budd* (1951) ve *The Turn of the Screw'e* (1954; *Vidanın Dönüşü*) kadar bir dizi operayla Britten, 17. yüzyıldan beri tökezleyen İngiliz opera geleneğini fiilen yeniden kurdu. 1947'de, oda operaları sahneleyen gezici bir kumpanya olarak English Opera Group'u kurdu ve ertesi yıl Aldeburgh Festivalini kurdu (bkz. s. 287). Kraliyet Opera Evinin 1953'te Kraliçe II. Elizameth'in taç giymesine işaret eden *Gloriana*'sını, kutlama beklentilerini karşılayamayacak kadar karanlık ve zorlu olmasına rağmen sahnelemesi Britten'in İngiliz müziğindeki statüsünü yansıtmaktaydı.

Popülerlik ve yenilik

Artan ününe rağmen Britten'in cinselliği, 1950'lerin başında yüksek yerlerdeki eşcinsellere karşı şiddetli bir kampanya yürüten polisi sinirlendirmekteydi. Yalnızca Pears'la ilişkisi değil, ergen oğlanları çekici bulması da onu savunmasız yapmaktaydı. Bu kişisel gerilimler, en ünlü eserlerinden bazılarını, özellikle çocukları ve ergenleri kötü ve yoz güçlerin tehdit ettiği saflığın ve masumiyetin simgeleri olarak tasvir eden *The Turn of the Screw* ve *Billy Budd*'ı biçimlendirdi. Britten çocuklar için müzik yazmaktan da hoşlanırdı; bunların arasında çokça çalınan *Young Person's Guide to the Orchestra* (1945; *Gençler İçin Orkestra Rehberi*) ve tek perdelik opera Noye's Fludde de (1958) vardı.

Soğuk Savaş kompozisyonu

1950'lerde ve 1960'larda Soğuk Savaş ve nükleer silah yarışı bağlamında Britten'in pasifizmi yeni bir ivedilik ve uygunluk kazandı. 1962'de prömiyeri yapılan duygusal ve dramatik *War Requiem*'i, Latin Missa ile Wilfred Owen'ın savaş karşıtı şiirlerinin bestelerini birbirine karıştırdı. II. Dünya Savaşında hava bombardımanı sırasında yıkıldıktan sonra yeniden inşa edilen Coventry Katedralinde seslendirilmek üzere sipariş edildi. Batılı güçler ile Sovyetler Birliği arasında nükleer bir savaşın olası ya da eli kulağında gibi göründüğü bir uluslararası kriz anında ortaya çıkan eser, bir klasik müzik eseri için dudak uçuklatan bir kamusal etki yarattı; ilk kaydı, altı ay içinde 200.000'den azla sattı.

Britten, kısmen Soğuk Savaşı protesto etmek için Sovyet besteci Dmitri Şostakoviç ve Sovyet çellocu

▽ **RUS ARKADAŞLIĞI**
Rus çellocu Mstislav Rostropoviç (solda), Aldeburgh müzik odasında Britten'in Çello Sonatını çaldıktan sonra bestecinin elini tutuyor. Arka planda Rus soprano Galina Vişnevskaya ve İsviçreli şef Paul Sacher alkışlıyor.

Mstislav Rostropoviç'le (1963'te *Çello Senfonisini* ona yazdı) arkadaşlıklarını alenen sürdürdü. 1960'larda Britten, 12-ton seriyalizminin tek geçerli çağdaş müzik formu olduğu düşüncesine bağlı avangart eleştirmenler ve besteciler tarafından sık sık müzikal gerici olarak ayıplandı. Ama onun eserleri kendine özgü tarzda, özellikle Avrupa-dışı müzik geleneklerinin etkilerini bütünleştirerek yenilikçi olmaya devam etti. 1964 ile 1969 arasında yazılan küçük ölçekli müzikli dramlar dizisi (*Curlew River, The Burning Fiery Furnace* [*Alevli Kızgın Ocak*] ve *The Prodigal Son* [*Savurgan Oğul*]), diğer kaynakların yanı sıra Japon Noh tiyatrosundan ve Bali gamelanından esinlenir. Televizyon için sipariş edilen ve 1971'de yayımlanan operası Owen Wingrave fazla başarılı olmadı; herhalde televizyona sempati duymamasından ötürü başarısız oldu (hiçbir zaman televizyon sahibi olmadı).

Son yıllar

1957'den ömrünün sonuna kadar Britten, doğduğu Suffolk'un aynı kasvetli kıyısında, Aldeburgh'daki Kırmızı Evde Pears'la birlikte yaşadı. 1970'lerde sağlığı bozulunca, son büyük eserini, *Death in Venice* (*Venedik'te Ölüm*) operasını bitirmek için hastalıkla mücadele etti. Thomas Mann'ın ölmekte olan bir sanatçının idealleştirilmiş bir oğlan takıntısına ilişkin öyküsünün, Britten için aleni bir kişisel önemi vardı. İlk kez 1973'te sahnelenen eser, genellikle en iyi başarısı sayılır. Britten 1976'da kalp yetmezliğinden öldü. Aldeburgh'da basit bir kilise avlusuna gömüldü; daha sonra Pears de yanına gömülecekti.

△ **DENİZ KENARINDA OPERA**
17 Haziran 2013'te Aldeburgh Festivalinde, Britten'in *Peter Grimes* operasının bir yapımı olan "Grimes on the Beach"in (Sahilde Grimes) ilk gösterimi sırasında elemanlar sahneye çıkıyor.

BAĞLAM
Aldeburgh Festivali

Benjamin Britten ömrünün çoğunu, doğu İngiltere'de Suffolk kıyısında küçük bir kasabada, Aldeburgh'da geçirdi. 1948'de arkadaşlarıyla birlikte, yerel bir salonda bir müzik festivali düzenledi. Her yıl düzenlenen festival giderek büyüdü ve itibar kazandı. 1965'te Britten, yakındaki Snape köyünde 19. yüzyıldan kalan bir sanayi binasını, Maltings'i, potansiyel bir konser salonu yeri olarak saptadı. 1967'de açılan Snape Maltings, hâlâ dünyanın her tarafından müzisyenleri çeken yıllık müzik festivalinin odağı oldu.

" Benim **konum savaştır** ve **savaşın acısıdır**. "

WILFRED OWEN, BRITTEN'İN *WAR REQUIEM*'İNİN KAPAĞINDAKİ ALINTI, 1962

▷ **WITOLD LUTOSLAWSKI, 1992**
Lutoslawski, çocukken müzik "müzik beni her zaman büyüledi ve müzisyenlikten, hatta bestecilikten başka bir meslek düşünemiyordum" diyordu. Muazzam yaratıcı yeteneğine rağmen ömrünün çoğunda Polonya'daki baskıcı siyasal durum nedeniyle, 50 yaşını aşana kadar doğduğu ülke dışında neredeyse hiç tanınmadı. Burada besteci, ölümünden iki yıl önce bahçesinde görülüyor.

Witold Lutosławski

1913–1994, POLONYALI

Genç Lutosławski'nin müzikal yaratıcılığı, önce Nazi işgali tarafından, sonra Stalin'in Sovyet rejimi tarafından nefessiz bırakıldı ama olgun eserleriyle, en iyi ve en özgün Polonyalı bestecilerden biri olarak alkışlanır.

> "Polonya kültürü **korkunç kayıplar** yaşadı… her türlü **kültürel faaliyet yasaklandı.**"
>
> WITOLD LUTOSLAWSKI, ALMANYA'NIN POLONYA İŞGALİ ÜZERİNE (1939–1945), 1993

1913'te Varşova'da doğan Witold Lutosławski, toprak sahibi aristokratların oğluydu. I. Dünya Savaşı çıkınca Polonya milliyetçi siyasetinde aktif olan babası Józef, aileyi Alman istilasından korumak için Moskova'ya götürdü ama plan kısa sürede bozuldu: Bolşevik hükümet Almanyayla barış yaptı ve 1918'de Józef ve kardeşi idam edildi.

Zorluk ve kargaşa

Aile Polonya'ya döndü; Witold piyano ve keman öğrendi, sonra Varşova Konservatuvarından piyano ve kompozisyon diplomaları aldı. 1930'ların sonunda, Almanya ve Rusya eşzamanlı olarak Polonya'yı istila ettiğinde, askerlik hizmetine rağmen Witold'un ünü artıyordu. 1939'da radyo operatörlüğü yaparken Alman askerlere yakalandı ama kaçtı ve Varşova'ya geri döndü. Piyanist ve besteci Andrzej Panufnik'le bir ekip kurup, kentin kafelerinde piyano ikilisi olarak çalıp geçimini sağlamadı. İkisi, özgün bazı kompozisyonların yanı sıra popüler klasiklerin sayısız düzenlemesini yaptı ama bu müziğin çok azı, savaşı atlatabildi.

Varşova güvensiz hale geldi ve Lutosławski ile annesi, 1944'te Varşova Ayaklanması sırasında tamamen yıkıma uğramadan önce kentten kaçtı ve savaştan sonraya kadar geri dönmedi. Bir Sovyet uydusu olarak Polonya'nın göreli istikrarı, ona sakinleşme olanağı verdi. 1945'te Maria Danuta Bogusławska ile evlendi ve onun yardımıyla ciddi beste yapmaya başladı. İlk önemli eseri Senfoni No. 1 üzerinde 1941'de çalışmaya başlamıştı ama iş peşinde koşan bir besteci olarak çalışmanın oyalayıcılığı yüzünden ancak 1947'de tamamlandı. Başka engeller de vardı: Müzikte sosyalist gerçeklikte Stalinist ısrar, Lutosławski'nin formalist besteci olarak damgalanmasına yol açtı ve istediği gibi beste yapma özgürlüğünden mahrum edildi.

△ **SOLIDARNOSC'UN BAYRAĞI**
1980'lerde Orta ve Doğu Avrupa'da anti-komünist duygu Polonya'da, Witold Lutosławski'nin desteklediği bağımsız sendika Solidarność'un (Dayanışma) ortaya çıkmasına yol açtı. Burada Solidarność'un ikonik kırmızı yazılı bayrağı görülüyor.

Geçici bir özgürlük

1953'te Stalin'in ölümüyle birlikte resmi tutumlar biraz gevşedi ve Lutosławski, Batıda gelişmekte olan yeni müzikal ifade biçimlerini araştırma özgürlüğüne sahip olduğunu hissetti. Seriyal kompozisyon, atonal armoni, hatta rastgele (şansa bağlı) öğeler gibi tekniklerle deneyler yaptı ama bunları tamamen taklit etme ya da benimseme yerine kendine ait daha geleneksel müzik diliyle birleştirdi. Özgün bir besteci olarak ünü 1960'larda dünya çapında yayıldı ama bu da, yine, 1970'ler ve 1980'ler boyunca Polonya'daki siyasal huzursuzluğun gölgesinde kaldı. Lutosławski Sovyet rejimine uzun süredir karşıydı, müziği hiçbir zaman açıkça siyasal olmamıştı ama giderek daha fazla Polonya milliyetçiliğinin simgesi olarak görüldü. 1980'de sendikacı Lech Wałęsa'nın Solidarność (Dayanışma) hareketinin yükselişiyle birlikte siyasetle daha fazla ilgilendi ve bağımsızlığa kadar Polonya'da hiçbir yükümlülük almayarak Solidarność'a destek verdi. Bununla birlikte beste yapmaya devam etti ve en güzel eserlerinin birçoğunu ömrünün son on yılında yarattı. 1994'te kanserden öldü.

PROFİL
Polonya Okulu

Lutosławski, 1956'da, Stalin'in (sanatsal yeniliği kısıtlamalar koyan) ölümünden sonra, eserlerini sergilemek için uluslararası bir çağdaş müzik festivali, Varşova Güz Festivalini başlatan Polonyalı besteciler grubundan biriydi. Artık yeni müzik tekniklerine deneme özgürlüğüne sahip olan ve Henryk Górecki, Krzysztof Penderecki ve Kazimierz Serocki'nin de içinde yer aldığı grup, Polonya'ya ait ayrı bir kompozisyon yaklaşımı geliştirdi ve üslup farklılıklarına rağmen toplu halde "Polonya Okulu" olarak anıldı.

▷ **MÜZİK FESTİVALİ**
Bu fotoğrafta Lutosławski, Eylül 1972'de Polonya'da 16. Uluslararası Çağdaş Müzik Festivalinde orkestra şefliği yaparken görülüyor.

Leonard Bernstein

1918–1990, AMERİKALI

Kendi eklektik kompozisyonları kadar gösterişli şefliğiyle de tanınan Bernstein, hem "ciddi" konser müziğine hem Broadway müzikallerine katkısından ötürü dünya çapında alkışlandı.

1918'de Massachusetts'te Lawrence'ta Ukraynalı Yahudi göçmen bir ailede dünyaya gelen Leonard Bernstein, erken yaşta müzik yeteneği gösterdi. Başlangıçta babası istemeyerek ilgisini sürdürmesine izin verdi ama daha sonra daha destekleyici oldu, aile bir piyano alınca oğluna müzik dersleri ayarladı.

Boston Latin Okuluna –Boston'ın seçkinlerini klasik eğitim vermekle övünen bir kurum– gittikten sonra, Bernstein Harvard Üniversitesinde müzik okudu, 1939'da mezun oldu. Birçok saygın akademisyenden ve besteciden ders aldı ama herhalde en önemli etki, ömür boyu bir arkadaş ve akıl hocası olan Aaron Copland'dı. Harvard'dan sonra Bernstein, 1940'ta New York'a yerleşmeden önce, Philadelphia'da Curtis Müzik Enstitüsünde bir yıl geçirdi. Yine 1940'ta, Boston Senfoni Orkestrasının yaz okulu Tanglewood'da Serge Koussevitzky'den orkestra şefliği dersleri almaya başladı.

Astım olan Bernstein II. Dünya Savaşı sırasında askerlikten muaf tutuldu, beste ve orkestra şefliği yapmak için özgür kaldı. 1943'te New York Filarmoni Orkestrası (bkz. sağdaki kutu) yardımcı şefi olarak atandı ve iki yıl sonra da, yeni kurulan New York City Senfoni Orkestrasının müzik yönetmeni oldu. Aynı zamanda hem "ciddi" konser müziğinin hem bir dizi başarılı Broadway müzikalinin bestecisi olarak isim yapmaya başlıyordu.

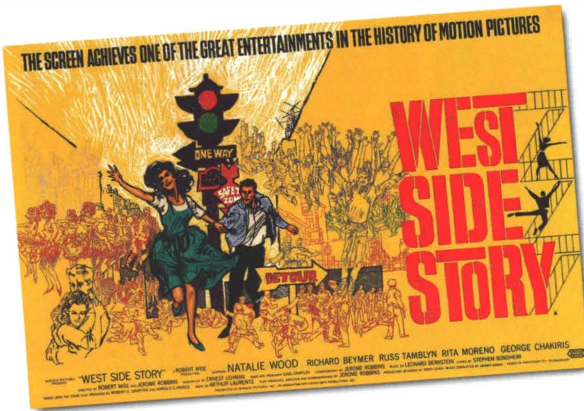
Evlilik yaşamı

Orkestra şefi olarak ünü arttıkça, Bernstein özel yaşamının üst düzey şeflik işlerinden birini alma şansını azaltabileceğinden endişe etti. Eşcinselliğin birçok yerde ceza gerektiren bir suç sayıldığı ve kesinlikle açıklanmaması gereken bir şey olduğu bir zamanda eşcinseldi. Herhalde kuşkuları gidermek için 1951'de, Felicia Cohn Montealegre ile evlendi; başlangıçta mutlu yaşadılar ve üç çocukları oldu. Evlilik, Bernstein'ın genç erkek sevgilisi için karısını terk ettiğinin "ayyuka çıktığı" 1976'ya kadar sürdü. Ne var ki, ertesi yıl Felicia'ya kanser tanısı konuldu ve Bernstein geri dönüp 1978'de ölene kadar ona baktı.

Herkesin tanıdığı

1950'lerde Bernstein, yalnızca Broadway'deki başarılarından ve büyük orkestralarla birlikte görünmesinden ötürü değil, televizyonda NBS Senfoni Orkestrasının müzikal örnekleri canlı çaldığı sanat programı *Ombibus* için müzik üzerine bir dizi konuşma yaptığı için de ABD'de herkesin tanıdığı bir addı. Bu dönem, bir besteci olarak da onun için verimli bir zamandı; *Candide* operetini ve herhalde en çok tanınan müzikali *Batı Yakasının Hikâyesi*'ni bu sırada yazdı. Aynı zamanda New York Filarmoni Orkestrasının müzik yönetmeni oldu. Filarmoni'deki programı, 1960'larda ona beste yapmak için fazla zaman bırakmadı ve 1971'deki *Missa*'ya kadar önemli bir eser üretmedi.

Yoğun sigara içtiği yıllarda yakalandığı amfizeme rağmen, ömrünün son yirmi yılı boyunca durmadan orkestra yönetmeye, beste yapmaya ve TV belgeselleri sunmaya devam etti. Sonunda Ekim 1990'da 72 yaşında emekli oldu ve beş gün sonra kalp krizinden öldü.

◁ ***BATI YAKASININ HİKÂYESİ***
Bernstein'ın en ünlü müzikali *Batı Yakasının Hikâyesi*, 1961'de Robert Wise ve Jerome Robbins'in yönettiği bir filme dönüştürüldü. Öykü, Shakespeare'in *Rome ve Juliet*'inin 1950'ler New York'una uyarlanmasıdır.

PROFİL

New York Filarmoni Orkestrası

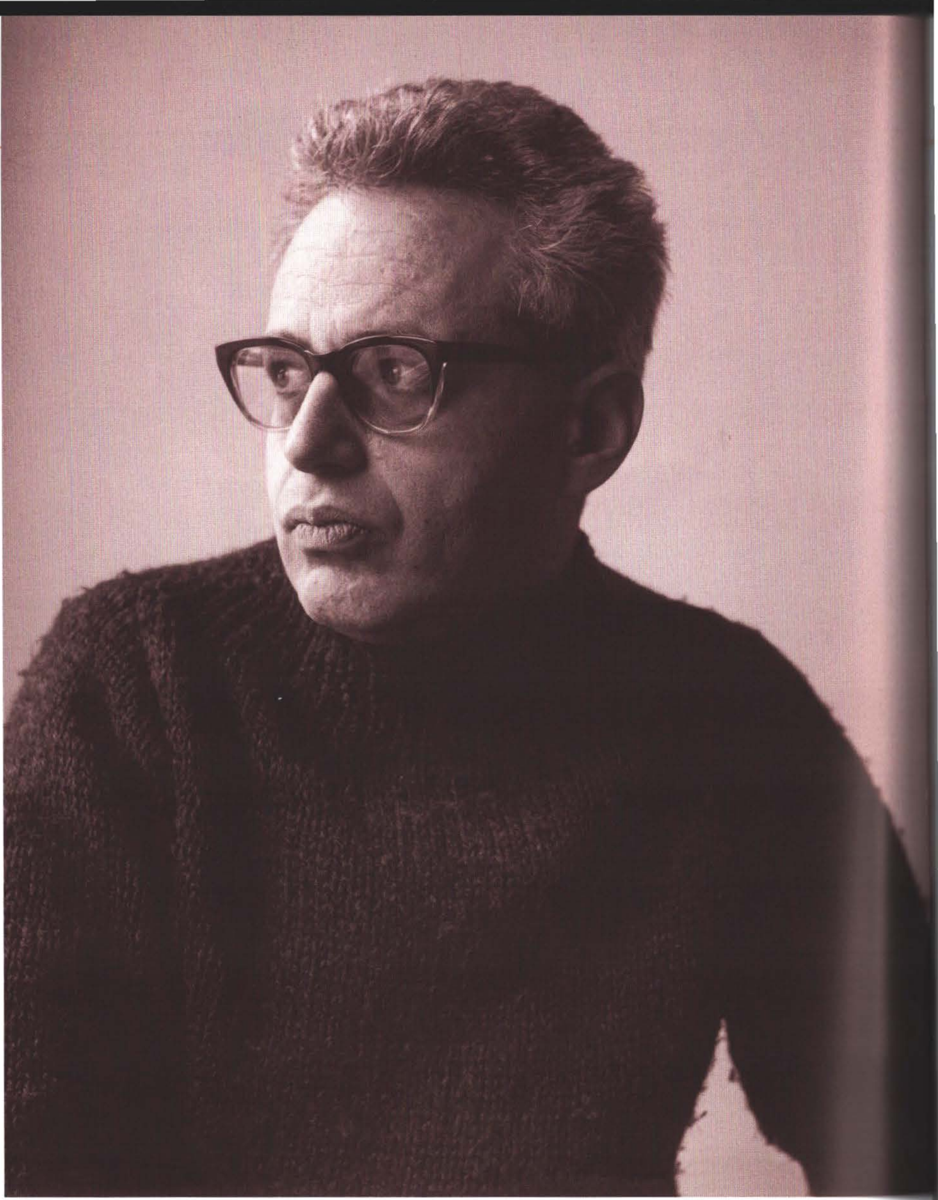
1842'de kurulan the New York Filarmoni Orkestrası, "Beş Büyük" ABD orkestrasının (New York Filarmoni Orkestrası, Boston Senfoni Orkestrası, Chicago Senfoni Orkestrası, Philadelphia Orkestrası ve Cleveland Orkestrası) en eskisidir. Bernstein'ın orkestrayla ilişkisi 1943'te, yardımcı şef görevini üstlenince başladı. 1957'de Dimitri Mitropoulos ile birlikte müzik yönetmeni olarak atandı ve bir yıl sonra, tek müzik yönetmeni yapıldı. Bu görevi üstlenen ilk ABD-doğumlu şefti ve 1969'a kadar sürdürdü. Sonra orkestranın "ödüllü şefi" denildi ve ölene kadar çalışmaya devam etti.

BERNSTEIN, NEW YORK FİLARMONİ ORKESTRASIYLA PROVA YAPIYOR, CARNEGIE HALL

▷ **LEONARD BERNSTEIN**
Bernstein, burada, Şubat 1970'te Londra'da Queen Elizabeth Hall'de görülüyor. 1969'da New York Filarmoni Orkestrasından ayrıldıktan sonra dünyanın her tarafında sayısız orkestrayı misafir şef olarak yönetti.

▷ **GYÖRGY LIGETI, 1965**
II. Dünya Savaşı sırasında Ligeti bir çalışma kampına, küçük kardeşi bir toplama kampına, anne ve babası Auschwitz'e gönderildi. Yalnızca o ve annesi savaştan sağ kurtuldu. Sonra 1956'da, Rusya liberal hükümeti ezdikten sonra, kendisini Avusturya sınırına yakın bir yere götüren bir trenden posta torbalarının altına saklanarak Macaristan'dan kaçmak zorunda kaldı. Kabus gibi bu olaylar, müziğinde çeşitli biçimlerde işlendi. Burada Ligeti daha az asap bozucu bir zamanda, kırklı yaşlarında, önde gelen bir besteci olarak ününün güvende olduğu en üretken döneminde görülüyor.

György Ligeti

1923–2006, MACAR

20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan en özgün bestecilerden biri olan Ligeti, müzik geleneğine saygı duymakla birlikte avangardı da kucaklayan bireysel bir üslup geliştirdi.

◁ ***LE GRANDE MACABRE***
The English National Opera, 2009'da London Coliseum'da Ligeti'nin "anti-anti opera"sı *Le Grand Macabre*'ı sahneliyor. Bu, onun tek operası ve en uzun eseriydi.

Tüm Gotik dehşet çağrışımlarıyla birlikte Transilvanya'da doğmuş olması, daha sonra, György Ligeti'nin karanlık mizah anlayışına çekici geldi. Yahudi Macar bir aileden geliyordu ve 1923'te Romanya'nın Transilvanya bölgesinde Dicsöszentmárton'da (şimdi Târnăveni) bir sinagogun yakınında doğru. Aile daha sonra Cluj kentine taşındı; Ligeti, 1941'de orada yerel konservatuvarda okumaya başladı.

Karanlık ve korku dolu zamanlar

O sırada bölgede büyük bir siyasal belirsizlik vardı: Macaristan Kuzey Transilvanya'yı ilhak etmişti. Macarca konuşan Ligeti'ler güvendeydi ama Yahudi olarak, Naziler Avrupa'ya yayıldıkça artan bir tehditle karşı karşıya kaldılar. 1944'te Ligeti tutuklandı ve bir çalışma kampına gönderildi.

Ertesi yıl, savaştan sağ çıkarak, Budapeşte'de Franz Liszt Müzik Akademisinde besteci Zoltán Kodály'nin koruması altında eğitimine geri döndü. Kodály'nin ve Bartók'in izinden giden Ligeti, büyük ölçüde Avrupa'nın diğer yerlerindeki yeni müziğe çok sınırlı bir erişimi olduğu için, yarı-milliyetçi, halk müziğine-çalan bir üslup benimsedi. 1949'da mezun oldu ve Liszt Akademisinde ders vermeye başladı.

O yıl ilk karısı Brigitte ile de evlendi ama bu evlilik üç yıl sonra boşanmayla sonuçlandı ve Ligeti Veronika (Vera olarak bilinir) Spitz'le evlendi — bir aşk evliliği değil. Vera'nın burjuva geçmişinden ötürü sınırdışı edilmesini önlemek için. Stalin'in ölümünden sonra 1954'te boşanmanın güvenli olduğunu hissettiler ama arkadaş kaldılar.

İyimserlikleri kısa sürdü. 1956'da Macar Devrimi Sovyet güçlerince acımasızca ezildi ve Ligeti, Verayla birlikte Viyana'ya kaçtı. Sonra Köln'e gittiler ve orada Ligeti'ye, Elektronik Müzik Stüdyosunda Karlheinz Stockhausen ile birlikte çalışma teklif edildi ve Verayla yeniden evlendi, bu kez ciddi olarak.

Köln'de güncel müzik eğilimleriyle ilk gerçek temasını kurdu ve bunları kendi kompozisyonlarına yedirmeyi öğrendi. 1960'lar en verimli dönemlerinden biriydi; *Atmosphères*, *Requiem*, *Lux aeterna*, *Lontano* ve karanlık mizahi yanını gösteren absürt teatral paçalar *Aventures* (*Maceralar*) ve *Nouvelles Aventures* (*Yeni Maceralar*) dahil, ünlü birçok eserini bu dönemde yazdı (ve Stanley Kubrick'in filmlerinde kullanıldığı için bir ölçüde popüler de oldu).

1965'te Vera'dan bir oğlu, Lukas oldu ve Ligeti 1968'de Avusturya vatandaşlığına geçti. Bu sırada ünü sağlamlaşmış ve müziği dünya çapında seslendiriliyordu. ABD'de kısa bir dönemden sonra, 1973'te Hamburg Müzik ve Tiyatro Üniversitesine kompozisyon profesörü olarak atandı; 1989'a kadar orada ders verdi. Bu dönemde üslubu, erken olgun üslubunu ayırt eden dokusal ses bloklarından, ABD minimalizminden etkilenen daha ritmik ve katı yapılı bir üsluba dönüştü. Yine bu dönemde absürt "anti-anti opera" *Le Grand Macabre*'a da yoğunlaştı.

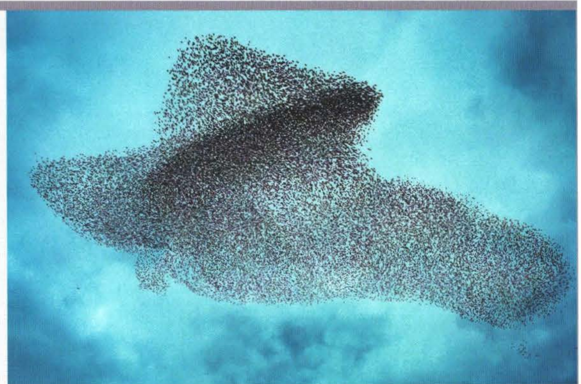
Ligeti son yıllarının çoğunu üç piyano kitabı *Etudes*, çeşitli çalgılar ve orkestra için konçertolar üzerinde çalışarak geçirdi ama bozulan sağlığı üretimini giderek daha fazla etkiledi ve inzivaya çekildi. 2006'da Viyana'da 83 yaşında öldü.

△ **SENFONİK ŞİİR, 2018**
Alarm Will Sound oda orkestrasının üyeleri, ABD'li şef Alan Pierson (ortada) ile birlikte, *This Music Should Not Exist* (Bu Müzik Var Olmamalı) programında Ligeti'nin *Poème symphonique*'ini (1962; Senfonik Şiir) – 100 metronom için yazıldı– icra ediyor. New York'ta Zankel Hall'deki performansta Ligeti'nin müziğinin arasına, Anton Seifert, Stockhausen ve Charlie Chaplin'in müziği serpiştirildi.

TEKNİK
Micropolyphony

II. Dünya Savaşından sonra, özellikle Orta ve Doğu Avrupa'da birçok besteci, dokunun geleneksel armoni ve melodi parametrelerinin önüne geçtiği ses "blokları" oluşturmak için büyük nota kümeleri kullanan bir tekniği benimsedi. Bu akor kümelerinin zorunlu olarak statik doğasından memnun olmayan Ligeti, tekniği biraz daha geliştirip çok sayıda bağımsız melodiyi üst üstü bindirdi (buna mikropolifoni dedi); bu şekilde bireysel partiler fark edilebilir ve ses bloğu, dinamik, durmadan değişen bir bütün olarak algılanır.

LİGETİ'NİN MİKROFONİSİ GİBİ, BU SIĞIRCIKLAR DA TEK BİR BÜTÜN GİBİ GÖRÜNÜR

Karlheinz Stockhausen

1928–2007, ALMAN

II. Dünya Savaşı sonrası avangardın sivrilen bir figürü olan Stockhausen, 50 yıldan fazla bir süre boyunca ödün vermez bir yenilikçi oldu. Müziği, etkili olduğu kadar tartışmalı da oldu.

Stockhausen, Köln'e yakın Mödrath'ta doğdu. Annesinin 1932'de bir psikiyatri kurumuna alınmasıyla erken çocukluğunun tadı kaçtı. O yıl Stockhausen ailesinin başına bir trajedi daha geldi: Karlheinz'in küçük kardeşi Hermann öldü.

1938'de babası yeniden evlenince işler iyiye gitmedi. Yeni karısı ailenin eski hizmetçisiydi — 10 yaşındaki Karlheinz'ın katlanılmaz bulduğu bir durum. Sonra 1941'de annesi öldü. Resmi ölüm nedeni lösemi olarak gösterildi ama Naziler tarafından gazla öldürülmüş olabilir.

◁ ***DONNERSTAG AUS LICHT***
Bu, Stockhausen'in, her biri haftanın bir günü için yedi operadan oluşan dizisinden *Donnerstag aus Licht*'ın (Işıktan Perşembe) operasının kapağıdır.

Devam eden kargaşal

1942'de Stockhausen, Xanten'de koleje gitmek için evden ayrıldı ama iki yıl sonra, askere çağrılınca eğitimi yarıda kaldı. Daha sonra II. Dünya Savaşı boyunca sedyeci oldu — mutsuz delikanlıyı derinden etkileyen bir deneyim. Babası, 1945'te çatışmada kaybolunca iş daha da kötüleşti.

Savaştan sonra Stockhausen önce Köln Konservatuvarında, sonra Köln Üniversitesinde okumaya tekrar başladı. 1952'de Paris'e gidip Olivier Messiaen ve Darius Milhaud'dan kompozisyon dersleri aldıktan sonra Köln'e dönüp, Nordwestdeutscher Rundfunk'in elektronik müzik stüdyosunda Herbert Eimert'le birlikte çalıştı.

1950'lerde Stockhausen, Schoenberg'in (bkz. s. 232-235) icat ettiği seriyalizmin yöntemli, analitik bir yeniden işlenmesini içeren, daha sonra bazı belirsizlik öğeleri eklediği ayrı bir avangart kompozisyon yaklaşımı geliştirdi. Sesin uzaydaki konumunu ve elektronik müziği de araştırdı (bkz. sağdaki kutu). Besteci olarak ünü arttıkça avangart ve deneysel besteciler grubu Darmstadt Okulunun önde gelen bir figürü oldu.

◁ **KARLHEINZ STOCKHAUSEN**
Yenilikçi besteci, burada, 1965'te kariyerinin zirvesinde bir kayıt stüdyosunda görülüyor. O sırada adı, müzikal modernlikle neredeyse eşanlamlı hale gelmişti.

Uluslararası ün

1960'larda Stockhausen bir yanda deney yapmaya ve gelenek dışı kompozisyon teknikleri geliştirmeye devam ederken, aynı zamanda hem icracı hem bir öğretmen olarak dünyayı dolaştığı için fiilen herkesin tanıdığı bir ad olmuştu. Büyük projesi, *Licht: Die sieben Tage der Woche* (*Işık: Haftanın Yedi Günü*) denilen ve yedi operadan oluşan bir diziye 1977'de başladı ve 2003'te tamamlandı. Bunu, günün saatlerine dayanan başka bir dizi, *Klang* (*Ses*) izledi.

Stockhausen iki kez evlendi ve iki kez boşandı ve altı çocuğunun çoğu, profesyonel müzisyen oldu, çoğu kez babalarının kompozisyonlarında işbirliği yaptı. 2007'de Kürten'deki evinde 79 yaşında kalp krizinden öldü.

TEKNİK
Elektronik müziğin öncüsü

Stockhausen, özellikle 1950'lerde elektronik müzikte çığır açıcı çalışmalarından ötürü dikkate değerdir. O sırada geleceğin Alman stüdyolarında salt elektronik olarak sentezlenmiş seslerde mi, yoksa Fransız stüdyolarının tercih ettiği elektriksel olarak değiştirilmiş kayıtlı seslerde, *musique concrète*'te mi olduğuyla ilgili hararetli bir tartışma vardı. Stockhausen, *Gesang der Jünglinge*'de (*Gençliğin Şarkısı*, 1955–1956), müziğin ayrılmaz bir parametresi olarak sesin uzaysal konumlanmasını araştırmak için çok-kanallı kayıt yapmayı kullanıp, elektronik olarak üretilmiş sesleri kaydedilmiş insan sesiyle ve bu sesin elektronik dönüşümleriyle birleştirerek teknikleri bütünleştirmenin yıllarını buldu.

▽ ***STIMMUNG***
Burada 2015'te New York'ta Theatre of Voices topluluğu, Zankel Hall'de, Stockhausen'in *Stimmung*'unu (Uyum, 1968) seslendiriyor. Bu eserde icracılar Stockhausen'in yazdığı erotik şiirleri okur.

Tōru Takemitsu

1930–1996, JAPON

Klasik müzikte uluslararası ün kazanan ilk Japon besteci olan Takemitsu, Batı ve Japon müzik geleneklerinin eşi görülmemiş bir entegrasyonunu sağlayan konser parçaları ve film müzikleri yazdı.

Onlu yaşları boyunca Tōru Takemitsu, Japonya'da yasak olan Batı müziğiyle çok az teması oldu ya da hiç olmadı. 1930'da Tokyo'da doğdu ama daha birkaç haftalıkken ailesi, Japon işgali altında olan Mançurya'daki Dalian'a taşındı. 1938'de okula gitmek için Japonya'ya geri döndü ama bir ABD saldırısı beklentisiyle 14 yaşında askere alındığı için, eğitimini tamamlayamadı — çok öfkelendiği bir deneyim.

Japon yerleşik düzenine başkaldıran Takemitsu ve arkadaşları, formatif bir etki olarak andığı popüler Fransız şarkısı "Parlez-moi d'amour"un bir gramofon kaydını gizlice dinlediler. II. Dünya Savaşından sonra ABD işgal kuvvetleri için çalıştı ama kırılgan sağlığı nedeniyle, uzun süreler hastanede kaldı; orada Amerikan Kuvvetleri Radyosunu dinledi ve Batı müziği zevki gelişti. Daha 16 yaşındayken, müzik eğitimi olmamasına rağmen, müzisyen olmaya karar verdi. 1948'de besteci Yasuji Kiyose'den birkaç ders almanın dışında, bir besteci olarak Takemitsu becerilerini kendi kendine öğrendi.

◁ **TORU TAKEMITSU**
Takemitsu, neredeyse tamamen kendi kendini yetiştiren bir müzisyendi ama dünya çapında üne kavuşan ilk Japon klasik müzik bestecisiydi.

Geleneği yıkma

Böylesine gelenek dışı bir müzikle büyüyen Takemitsu, kaçınılmaz olarak geleneksel olmayana kapıldı ve 1951'de geleneksel akademik sanatları reddeden ve Jikken Kōbō (Deneysel Atölye) olarak bilinen avangart ressamlar, yazarlar ve müzisyenler grubunun eş-kurucusu oldu. Takemitsu için bu, ona göre yalnızca olumsuz çağrışımları olan Japon geleneğinden bilinçli bir uzaklaşmaydı. Gelenek yerine Debussy'nin izlenimciliğinde, Webern'in ve daha sonra Messiaen'in 12-ton seriyal kompozisyonlarında esin buldu.

Stravinsky, Takemitsu'nun 1957'deki yaylı çalgılar orkestrası için *Requiem*'ini dinleyince ve bundan duyduğu coşkuyla Takemitsu'nun Batıda tanınmasına yardımcı olunca bir dönüm noktası geldi. Aşağı yukarı bu sırada Takemitsu, John Cage'in deneysel müziğini keşfetti. Cage'in kompozisyonda belirsizliği ve şansı kullanmasına ve dinamik bir öğe olarak sessizlik düşüncesine merak sardı. İşin tuhafı, ABD'li bestecinin bu eseri, Takemitsu'nun, Cage'in birçok idealini paylaşan geleneksel Japon müziğini yeniden incelemesine neden oldu. Japon müziğini ve çalgılarını incelemeye başladı; bunları Batı müziği üslubuyla bütünleştirmenin bir yolunu bulmaya çalıştı.

Bu çizgide ilk önemli eseri, 1967'de prömiyeri yapılan, *biwa* (geleneksel Japon lavtası), *şakuhaçi* (bir flüt) ve orkestra için *Kasım Adımları*'ydı. 1970'lerde ve 1980'lerde, Takemitsu'nun Japon ve Batılı öğeleri değişik derecelerde birleştirerek kendi üslubunu arıttığı bir kompozisyon kataloğu çıktı. Daha sonraki eserlerinde amaç, "Deniz Manzarası" ve "Rüya" dizisinde olduğu gibi, bir "tonalite denizi," Doğu ile Batı arasında müzikal bir bağ yaratmaktı.

Fiziksel olarak her zaman zayıf olan Takemitsu'ya 1990'ların ortasında mesane kanseri tanısı konuldu; zatürre de oldu ve 1996'da 65 yaşında öldü.

◁ **JAPON BAHÇESİ**
Takemitsu'ya göre, "Benim müziğimi dinlemek, bir bahçede yürüyüp, ışık, örüntü ve doku değişikliklerini yaşamaya benzetilebilir."

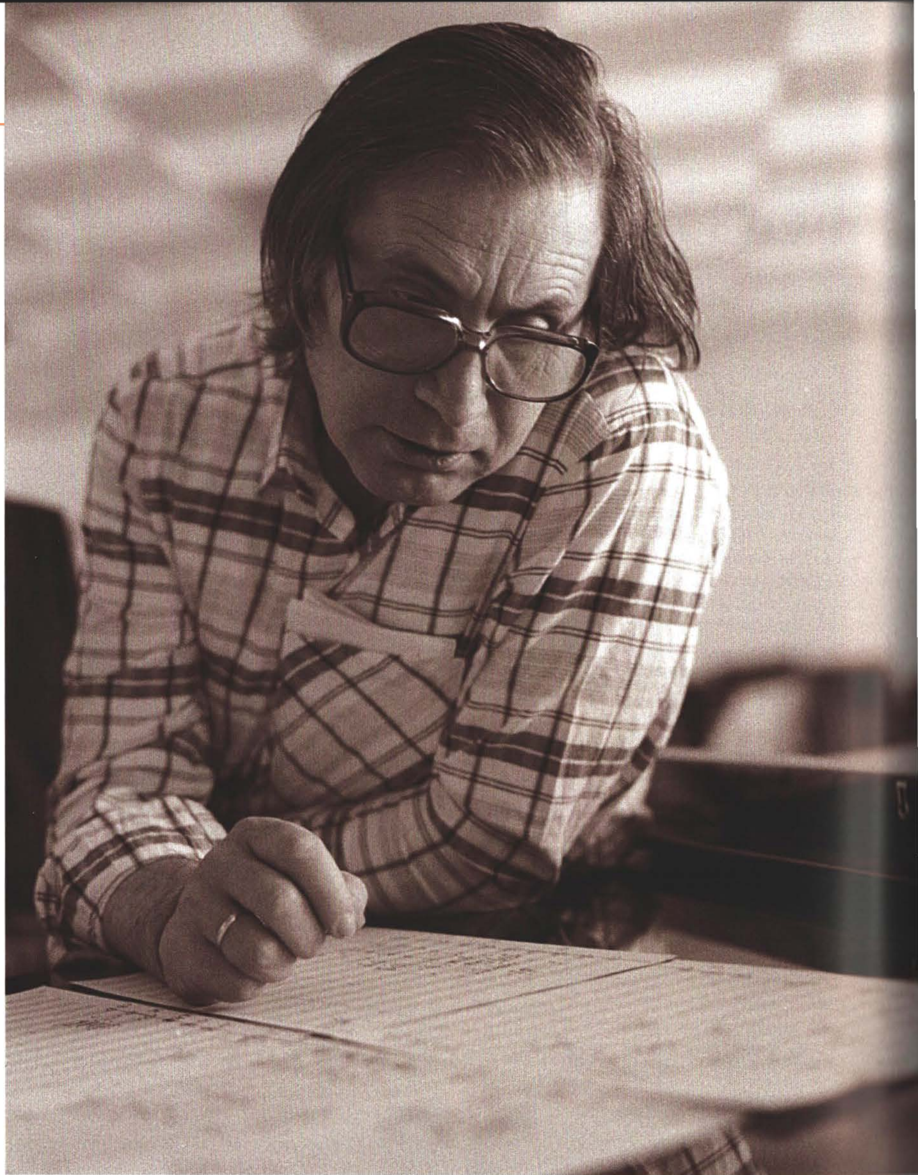
TEKNİK

Doğu Batıyla buluşur

Takemitsu 1960'larda bir miktar şokla, kendi Japon kültürel kimliğini tanıdı ve özünde Batılı olan kendi estetik idealleriyle ilişkisini kavradı. Geleneksel Japon çalgılarını *Kasım Adımları* (1967) gibi eserlere sokmaya başladı ama modern belirsiz kompozisyon yöntemlerinin, bir ölçüde doğaçlamaya ve ifadeli yoruma izin veren geleneksel Japon icra teknikleriyle bağdaşığını da gördü. Japon çalgılarının titreşimlerinin ve çekimlerinin, Debussy-esinli ses dünyasına tam anlamıyla uyduğunu da keşfetti.

GELENEKSEL JAPON BAMBU FLÜT

▷ **ALFRED SCHNITTKE**
Schnittke, 1990'da Avusturya'da Salzburg'da bir ustalık dersi veriyor. O yıldan itibaren Schnittke Batı Almanya'da Hamburg'da yuvasını kurdu ve sağlığı bozulmasına rağmen büyük bir yaratıcılık dönemi yaşadı.

Alfred Schnittke

1934–1998, RUS

Schnittke, devlet bürokrasisinin dayattığı gelenekleri hiçe sayıp, "polistilizm" dediği ve kendisine uluslararası tanınmışlık kazandıran bir tekniği kullanarak kendi ayrı sesini geliştirdi.

◁ **GIDON KREMER**
Burada 2002'de kendi oda orkestrası Kremerata Baltica ile birlikte görülen Gidon Kremer, Schnittke'nin eserlerini seslendirdi ve tanınmasında etkili oldu.

Alfred Schnittke, Sovyetler Birliği'nin özerk Volga-Alman Cumhuriyetinde, ilk göçmen Alman yerleşimcilerin dilini ve kültürünü koruyan bir bölgede liman kenti Engels'te doğdu. Babası, iş için Engels'e taşınan bir Alman Yahudisiydi; annesi ise Katolik geçmişi olan bir Volga-Almanıydı; ama ikisi de komünizmi benimsedi ve Alfred laik yetiştirildi.

Schnittke'nin erken yaştan itibaren, bir yabancı, doğduğu ülkeden kültürel olarak farklı olma duygusu vardı. Babası 1945'te Viyana'ya gönderilince kendini hemen evinde gibi hissetti. Viyana kültürüne ve özellikle, SSCB'de saygı duyulan 19. yüzyılın milliyetçi Rus bestecilerinden çok Mozart ve Schubert gibi bestecilerin müziğine âşık oldu.

Aile 1948'de Moskova'ya taşındı. Schnittke, Moskova Konservatuvarında kompozisyon dersleri aldı ve 1961'de lisansüstü eğitimini tamamladı. O yıl piyanist İrina Kataieva ile evlendi ve Moskova Konservatuvarında öğretmenlik işi buldu. İlk kompozisyonları, Sovyet müzik sahnesine hâkim olan Dmitri Şostakoviç'in kalıbıylaydı ama 1960'lar boyunca eserlerinde, Schoenberg ve Webern'in sirayalizmi de dahil, modernist teknikleri araştırmaya başladı.

Verimli yaratıcılık

Hem geleneksel, Sovyet-onaylı modelden hem avangardın çoğundan mutlu olmayan Schnittke, bunların, diğer klasik, hatta caz ve pop müzik üsluplarıyla birlikte, "polistilizm" dediği bir sentezini yaratmanın bir yolunu geliştirdi. 1972'de, ilk olgun eseri olan ve Konservatuvardan ayrılıp besteciliğe odaklanırken gelen Senfoni No. 1'de teknik ustalığını gösterdi. Esas gelir kaynağı film müziği bestelemekti ama verimli bir yaratıcılık dönemine de başladı ve neredeyse her türde konser müziği üretti.

Ne var ki Moskova'da, özellikle yerleşik düzen entelektüelleri arasında adından söz ettirince yetkililer "Sovyet-dışı" modernizmine kızdı ve 1980'de ülkeden ayrılması yasaklandı. Yine de, eserlerini savunan Gidon Kremer, Yuri Başmet ve Mstislav Rostropoviç gibi arkadaşlar sayesinde, uluslararası bir ün kazanıyordu.

1980'ler Schnittke için değişim zamanıydı. Dinle ilgilenmeye başladı ve Katolik Kilisede vaftiz oldu; müziği daha anlaşılır ve konsonant bir üslupla daha tefekkürcü oldu, hatta mistikleşti. 1985'te bir dizi inmenin ilkini yaşadı ama yazdıkları neredeyse anlaşılmaz olmasına rağmen beste yapmaya devam etti. Sovyet lideri Mukhail Gorbaçev liberal glasnost ve perestroyka politikalarını başlatınca, Schnittke Moskova'dan ayrılabildi ve 1990'da İrina ile birlikte Hamburg'a taşındı. Son eseri Dokuzuncu Senfoni 1998'de ölmeden kısa süre önce zorlukla deşifre edilip seslendirildi.

TEKNİK
Polistilizm

Başka besteciler, özellikle Charles Ives ve Luciano Berio, farklı müzikal üslupları alıntılama, anıştırma ve yan yana koyma tekniklerini benimsemiş olmasına rağmen kendi müziğini tarif etmek için "polistilizm" terimini açıkça kullanan Schnittke oldu ve 1960'ların ortasından 1985 civarına kadar neredeyse tüm eserlerinin alametifarikası oldu. Gregoryen ilahiden elektronik deneyselciliğe kadar uzanan çeşitli üslupları birleştiren ve karşılaştıran, hem klasik hem popüler ifade tarzlarını bütünleştiren bu dışadönük, atak ve bazen kaotik sunum, özellikle yüksek ve alt kültür arasındaki ayrımı bulanıklaştırmasıyla çağdaş post-modern harekete uygundu.

▽ **SCHNITTKE'NİN MEZARI**
Schnittke'nin Moskova'da mezar taşındaki müzik notasyonu, "uzun, çok yüksek sesli bir sessizlik"i gösteren fff olarak işaretlenmiş bir uzatma ile bir durağı içerir.

> " **Her kişide** pusuda yatan **muazzam güçler** vardır ama birçoğu bunu **keşfetmeden ölür.** "
>
> ALFRED SCHNITTKE

Arvo Pärt

DOĞUM 1935, ESTONYALI

Yaşayan besteciler arasında eserleri en çok seslendirilen Pärt, "tintinabuli" tekniği kullanılarak yazılmış, akıldan çıkmayan, derin düşünceli müziğiyle uluslararası üne kavuştu.

Arvo Pärt 1935'te doğduğunda Estonya bağımsız bir ulus-devletti ama 1940'ta Sovyet Kızıl Ordusu tarafından işgal edildi ve 1991'de bağımsızlığını yeniden kazanana kadar Sovyetler Birliği'nin bir parçası olarak kaldı. Pärt, Järva Vilayetinin başkenti Paide'de doğdu; üç yaşında annesiyle birlikte kuzeydeki Rakvere kasabasına taşındı ve ilk müzik derslerini 1942 civarında orada aldı.

Özellikle bir besteci olarak yeteneğini gösterdi ve delikanlıyken, Şostakoviç ve Prokofyev'den etkilenen yeni-klasik üslupla eserler yazdı. Sovyet-onaylı müzik dışında model alacağı bir şeye erişimi fazla yoktu ama yasadışı bazı partisyonlar ve kayıtlar edinebildi; 12-ton seriyalizmi gibi modern teknikleri onlardan öğrendi.

İlk eserler

Pärt Tallinn Müzik Ortaokulunda ve 1958'den itibaren Tallinn Konservatuvarında müzik eğitimine devam ederken, aynı zamanda Estonya halk radyosu için ses üreticisi olarak çalıştı. Daha öğrenciyken ilk büyük orkestra eserini, Holocaust kurbanlarına adadığı *Nekrolog*'u yazdı.

Estonyalı bir bestecinin 12-ton seriyal tekniğini kullanan ilk eseri, Sovyet yetkililerince kınandı. Yılmayan Pärt 1960'lar boyunca avangart üslupları araştırmaya devam etti ve çeşitli modernist düşünceleri bütünleştiren bir tür müzikal kolaj tekniği geliştirdi. Ama hâlâ kendi müzikal dilini bulması gerektiğini hissetti. Dönüm noktası 1972'de geldi. O yıl kişisel yaşamında iki büyük değişiklik oldu: Evlendi ve Luthercilikten Ortodoks Kiliseye döndü. Bu, beste yapmaya bir süre ara verip, ortaçağ ve Rönesans müziğini, daha önemlisi Ortodoks lituryanın koro müziğini araştırmasına neden oldu.

Pärt'ın araştırmaları, müzik yaklaşımında radikal bir değişikliğe yol açtı. Daha önceki müziğinin karmaşıklığından ve entelektüalizminden vazgeçip süssüz ve neredeyse statik bir ses dünyası yarattı. Bu üslubun yalınlığı, "tintinabuli" dediği kendine özgü tekniğiyle, Amerikalı minimalist bestecilerle benzerlikler taşımasına rağmen benzersiz bir kişisel ses bulmuştu (bkz. sağdaki kutu). Herhalde en çok bilinen kompozisyonu *Spiegel im Spiegel* de (1978) dahil, bu üslupla ürettiği ilk eserlerinden sonra, esas olarak Ortodoks Hıristiyan inançtan esinlenen ya da manevi temalı kutsal eserler yazdı.

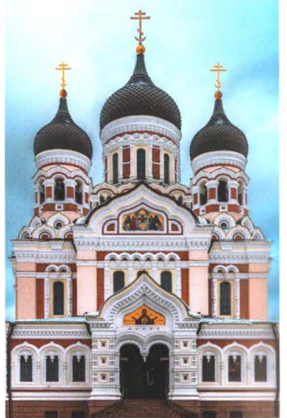

◁ **MÜZİKAL BAŞLANGIÇLAR**
Şimdi Laulasmaa'da Arvo Pärt Merkezinde bulunan Pärt ailesine ait bir piyano. Bestecinin annesi, Bach'ın müziğini çalarak güne başlamayı severdi.

Sürgün ve geri dönüş

Pärt, Sovyet müzik kurulu düzeninin böğründe bir diken olarak kaldı ve 1980'de eleştirmenlerce o kadar yerildi ki karısı ve iki oğluyla birlikte Estonya'yı terk etmek zorunda kaldı. Önce Viyana'da yaşadılar; 1981'de Batı Berlin'e göçtü ve Alman vatandaşlığı verildi. Sovyet bloğunun çökmesiyle birlikte, anayurduyla tekrar ilişki kurdu ve bir süre Almanya ile Estonya arasında gidip geldikten sonra, 2010'da Tallinn'e yakın kıyı köyü Laulasmaa'ya kalıcı olarak taşındı.

> **TEKNİK**
> **Tintinnabuli**
>
> 1970'lerin ortasından itibaren Pärt, kendi icadı olan ve "tintinnabuli" dediği kendi bir kompozisyon tekniğini kullandı. Yöntem, yalın, yavaş hareket eden bir ezgiyi, en temel üç-notalı akordan yararlanan eşit ölçüde yalın bir eşlikle beste yapmayı içerir. Örneğin kısa solo piyano *Für Alina*'da (1976) ezgi, yükselen ve alçalan bir majör gamdır ve o gamın üçlüsünün notaları eşlik eder. Herhangi bir anda notaların bileşimi, Pärt'ın "eşzamanlı durağan ve akış halinde" olduğunu söylediği tek bir ses yaratır. Bir çanın sesi gibi seslerin çınlamasına izin verilir, titreşimlerinin kademeli olarak açılmasına olanak verilir.

△ **ORTODOKS KATEDRAL, TALLINN**
Aleksandr Nevsky Katedrali, Tallinn'in tarihi kısmında Ortodoks bir kilisedir. Pärt, Ortodoks Hıristiyanlığa döndükten sonra, müziği üslup bakımından büyük bir değişikliğe uğradı; büyük ölçüde kutsal metinlere dayandı.

> "Tek bir notanın güzel çalınması yeterlidir."
>
> ARVO PÄRT

▷ **ARVO PÄRT, 2014**
Pärt'ın müziği, ister orkestral olsun ister koral, "kutsal minimalizm" olarak nitelendi ve manevi bağlantı arayan çağdaş dinleyicinin ilgisini çekmiş gibi görünüyor.

Philip Glass

DOĞUM 1937, AMERİKALI

ABD minimalizminin kurucu babası sayılan Glass, tekrarlı müzikal yapıları farklı kullanması nedeniyle, geç 20. yüzyılın en etkili bestecilerinden biridir.

Çoğu kez New York sanat sahnesiyle ilişkilendirilmesine rağmen Philip Glass, Baltimore'da doğdu ve büyüdü. Babasının, çok çeşitli klasik müzik eserleri bulunan müzik dükkânı vardı. Çocukken Glass flüt çalıyordu ve onlu yaşlarında beste yapmaya başladı. Chicago Üniversitesinde matematik ve felsefe okuduktan sonra New York'ta Juilliard Müzik Okuluna gitti ve 1962'de mezun oldu.

1960'ların ortasında Glass, Paris'e gidip saygın kompozisyon öğretmeni Nadia Boulanger'den (bkz. s. 259) ders almasını olanaklı kılan bir Fulbright Bursuyla ödüllendirildi. Paris'te geçirdiği iki yılda Boulez ve Stockhausen gibilerin en son Avrupa avangart müziğiyle ilişki kurdu; bir film müziğinde Ravi Shankarla birlikte çalışarak, Hint müziğine de daldı. Modern Batı müziğinden çok Hint müziği onun seçtiği yol olacaktı. Özellikle Hint klasik müziğinin yavaş ilerleyen, tekrarlı özelliğini çekici buldu; bu özellik, kısa süre içinde kendi eserlerinde de öne çıktı.

◁ **PHILIP GLASS, 2002**
Glass yıllarca Hint müziğini ve deneysel müziği inceledi. Eserleri, David Bowie ve Brian Eno gibi müzisyenleri etkiledi.

Esinlenme ve değişme

1967'de New York'a dönen Glass, küçük topluluklar için yazılan, statik armonileri ve tekrarlı ritmik örüntüleri kullanan eserlerle benzer bir minimalist yol izleyen Steve Reich'in müziğinden de esinlendi.

Glass New York'ta kendi müziğini düzenli olarak seslendirmesine rağmen geçimini sağlamaya yetmiyordu. 1965'te evlenmişti ve artık bir ailesi vardı; bu yüzden ucu ucuna geçinmek için nakliyeci, tesisatçı ve taksi sürücüsü olarak da çalıştı.

Bununla birlikte 1970'lerin ortasında, bir besteci olarak kendi müziğine tam zamanlı olarak yoğunlaşacak kadar kendini kanıtlamıştı. Müzik üslubunda bir değişim dönemi başladı. *Another Look at Harmony* (1975; *Armoniye Başka Bir Bakış*) dizisiyle, "tekrarlı yapılarla müzik" demeyi tercih ettiği daha sofistike bir minimalizm damarı geliştirdi. Daha büyük ölçekli eserler de yazmaya başladı. Bunların ilki, *Einstein on the Beach* (*Albert Einstein yaşamı üzerine*) operasıydı; bu eser, *Satyagraha* (Nelson Mandela'yla ilgili) ve Akhnaten (*Akhenaton* adlı Mısır firavunu üzerine) ile birlikte "portre" operalar üçlüsünden biriydi.

Glass 1980'lerde operalardan ve film müziklerinden oluşan çok miktarda eser üretti. İlk evliliği boşanmayla sonuçlanmıştı; bunu kısa süreli, başarısız ikinci bir evlilik ve 1991'de sanatçı karısı Candy Jernigan kanserden ölünce son bulan trajik bir üçüncü evlilik izledi. Kişisel yaşamının bu çalkantılı döneminde Glass, senfoniler ve konçertolar gibi daha soyut müziklerle ve daha fazla operayla ilgilenmeye başladı — bugüne kadar devam eden bir eğilim.

◁ ***AKHNATEN***
Glass'ın *Akhnaten*'ının, English National Opera'nın London Coliseum'da Phelim McDermott'un yönettiği yapımından bir sahne.

TEKNİK
Philip Glass Ensemble

1967'de New York'a döndükten sonra Glass, genellikle elektrikli klavyelerin, güçlendirilmiş üflemeli çalgıların ve solo seslerin yer aldığı küçük topluluklar için çok sayıda minimalist eser yazdı. Bu eserleri seslendirmek için, kendi etrafında bir müzisyen grubu topladı; grup 1968'de resmi olarak Philip Glass Ensemble oldu. Bu topluluğun çalgılarının sayısı ve bileşimi, Glass'ın kendisinin de yer aldığı 10 müzisyenlik bir çekirdekle, parçadan parçaya değişiyordu. Birçok kompozisyon – *Einstein on the Beach* (1975) operası da dahil– Philip Glass Ensemble düşünülerek yazıldı.

CANLI PERFORMANS SERGİLEYEN PHILIP GLASS ENSEMBLE

Judith Weir

DOĞUM 1954, İNGİLİZ

Weir, tiyatro için besteleriyle ve operalarıyla tanınır ama orkestra ve oda müziği de alkışlanır. Eserleri İskoçya'nın, Hindistan'ın ve Çin'in zengin kültürel geleneklerinden ve halk masallarından yararlanır.

1954'te Cambridge'de İskoç bir ailede dünyaya gelen Judith Weir, çocukluğunu Londra'ya yakın bir yerde geçirdi. Okuldayken, Büyük Britanya Ulusal Gençlik Orkestrasında obua çaldı ve John Tavener'den (bkz. s. 309) kompozisyon dersleri aldı. Aranjmana ilgisi bu ilk yıllarda, kendisinin ve arkadaşlarının farklı çalgı kombinasyonlarıyla çalabildiği ezgiler bulunca ortaya çıktı — müzik yazmak, kademeli olarak buradan gelişti.

İlk yıllar

Cambridge Üniversitesinde besteci Robin Holloway'in öğrencisi oldu. Çok çeşitli kaynaklardan etkilendi; bunların arasında, form ustalıkları öykü anlatımları ve müzikal parlaklıkları kadar büyüleyici olan Monteverdi, Mozart, Wagner ve Verdi de vardı.

Weir 1976'da Cambridge'den mezun oldu. Operaya –şimdi eserlerinin kalbini oluşturuyor– girişi üç yıl sonra, İngiliz şarkıcı Jane Manning (Weir'e göre "yeni vokal müziğin azize hamisi") solo soprano için bir parça yazmaya davet edince başladı. Sonuç, tarihsel bir destanı 10 dakikadan az bir süreye sığdırma ve büyük bir kastı tek bir sesle temsil etme yeteneğini açığa çıkaran *King Harald's Saga* (1979) oldu. Tiyatro için ilk eseri 1985'te, tek perdelik ürpertici bir opera olan *The Black Spider* (*Siyah Örümcek*) ile geldi. Ama esas olarak iki yıl sonra Weir, üç perdelik operası *A Night at the Chinese Opera*'nın (*Çin Operasında Bir Gece*) prömiyeriyle geniş kesimlerin dikkatini çekti. Bu tehditkâr oyun içinde oyun, 14. yüzyıl Çin dramını okumasından esinlendi; en popüler eserlerinden biri oldu.

Anlatım gücü

Bunu, İskoçya'da Batı Highlands'tan karanlık halk masallarından yararlanan ve büyük ölçüde canlılık kazandırdığı *The Vanishing Bridegroom* (1990; *Kaybolan Damat*) izledi. Weir'in en başarılı diğer eserleri arasında şunlar yer alır: Takıntılı korkuyla ilgili bir Alman halk masalını yeniden işleyen *Blond Eckbert* (1994; *Sarışın Eckbert*); piyano ve yaylı çalgılar için Piyano Konçertosu (1997); orkestra için *The Welcome Arrival of Rain* (2001; *Yağmurun Hoş Gelişi*) ve operası Miss Fortune (2012).

◁ ***BLOND ECKBERT*'İN AFİŞİ**
Ludwig Tieck'in bir 18. yüzyıl metnine dayanan Weir'in operası *Blond Eckbert*, ilk kez 1994'te Londra'da sahnelendi.

Dediğine göre, Weir'in edebiyat eserlerinde en çok hayran olduğu nitelikler, "özetleme, berraklık, hafiflik ve (gizli) bilgelik"tir — kendi müzikal yaratımlarının çoğunda apaçık ölün nitelikler. Aynı zamanda hayalgücü büyük bir besteci, muazzam bir görüş derinliği olan büyük bir öykü anlatıcıdır; eserleri canlı, zengin anlatımlı, karmaşık, çoğu kez abartısız ve ironiktir. Alana katkısı, bir dizi etkileyici ödül ve atamayla kabul edilmiştir: Cardiff, Glasgow, Princeton ve Harvard Üniversitesinde görevler, bir CBE nişanı (995), Kraliçe'nin Müzik Madalyası (2007) ve ilk kadın Kraliçe'nin Müzik Üstadı nişanı (2014).

> BAĞLAM
> **Weir Barbican Centre'da**
>
> **2008'de BBC, Londra'da, Avrupa'nın en büyük çok amaçlı sanat merkezi Barbican Centre'da üç günlük bir Weir müziği festivali düzenledi. Weir'in bizzat Barbican binasından esinlenen koral moteti *Concrete*'in (*Beton*) prömiyeri festivalde yapıldı.**
>
> **Weir eseri, "2500 yıllık tarihsel molozu kazan" binanın arkeolojik bir araştırması olarak niteler. Tıpkı betonun farklı malzemelerin bir karışımı olması gibi, *Concrete* de çeşitli öğeleri birleştirir: şiirlerden parçalar, günlük girişleri ve başka bağlantısız metinler, kilise adlarıyla ve ırmak tanrılarıyla birbirine karıştırılıp kolar bir eser oluşturulur.**

▷ **JUDITH WEIR**
Weir çok sayıda opera yazdı ve dünyanın önde gelen birçok orkestrası için orkestra parçaları yazdı. Kadın besteciler için önemli ve ilham verici bir rol modelidir.

▷ ***MISS FORTUNE*, COVENT GARDEN**
Miss Fortune, 2012'de Londra'da Kraliyet Opera Evinde sahnelendi. Weir'in operası, dayandığı Sicilya halk masalına modern bir bağlam –bir çamaşırhane ortamı dahil– kazandırır.

Rehber

Aaron Copland

1900–1990, AMERICAN

20. yüzyıl Amerikan müziğinde öne çıkan figürlerden biri olan Copland, büyük, değişik ve unutulmaz bir eser külliyatının bestecisi olmanın yanı sıra bir piyanist, orkestra şefi, yazar, öğretmen ve konser organizatörüydü. Paris'te Fransız besteci ve orkestra şefi Nadia Boulanger'den (1921–1924) ders aldı. Bazen çeşitli avangart öğelerden etkilenmesine rağmen bazen halk şarkılarından alıntı yapan, canlı ritimleri ve canlandırıcı bir açık hava duygusu olan, anlaşılır, bariz bir biçimde ABD'ye ait bir ifade tarzıyla geniş popüler çekiciliğe sahip eserleriyle tanınır. Bu çizgide *Billy the Kid*, *Rodeo* ve *Appalachian Spring* (*Apalaş Dağlarında Bahar*) baleleri özellikle ünlüdür. Diğer eserleri arasında üç senfoni, iki konçerto (piyano ve klarnet için), oda müziği, enstrümantal müzik, şarkılar, koro parçaları, sahne, film ve televizyon için kompozisyonlar yer almaktadır.

ÖNEMLİ ESERLER: *Fanfare for the Common Man*, 1942 (*Sıradan Adam İçin Fanfar*); *Appalachian Spring*, 1944; Klarnet Konçertosu, 1948; *The Tender Land* (opera; *Sevecen Toprak*), 1954.

Aram Haçaturyan

1903–1978, ERMENİ

Ebeveynleri Ermeni olmasına rağmen Haçaturyan Gürcistan'da doğru, ömrünün çoğunu Moskova'da geçirdi ve meslek yaşamı boyunca bir Sovyet bestecisi olarak görüldü (Ermenistan, 1922'den 1991'e kadar Sovyetler Birliği'nin bir parçasıydı). Yine de müziği, Ermeni halk müziği geleneklerinden çok etkilendi ve şimdi, ülkenin öndegelen kültürel kahramanlarından biri sayılır. Büyük çağdaşları Prokofyev ve Şostakoviç'le birlikte 1948'de eserlerinde "yoz" Batı etkisini sergilediği için resmi olarak sansürlendi ama genel olarak Sovyet rejiminin kısıtlamalarını atlatmayı becerdi. Yıllar içinde SSCB'de birçok resmi nişan aldı ve uluslararası tanınmışlık kazandı. Haçaturyan'ın çeşitlilik içeren üretiminde senfoniler, konçertolar, enstrümantal, oda ve vokal müzikler, sayısız film müziği vardır. En ünlü eserleri, herhalde *Gayane* (ünlü "Hançer Dansı"nı içeren) ve coşkun, renkli üslubunu açığa vuran *Spartaküs* baleleridir.

ÖNEMLİ ESERLER: Keman Konçertosu, 1940; *Gayane*, 1942; *Spartaküs*, 1956; *Çello ve Orkestra İçin Konçerto-Rapsodi*, 1963.

Samuel Barber

1910–1981, AMERİKALI

Barber müzisyen bir aileden geliyordu ve yedi yaşında beste yapmaya başladı. Müziğinde belli modernist özellikler olmasına rağmen meslek yaşamı boyunca kendisine nişan ve alkış getiren oldukça muhafazakâr, sıcak anlatımlı bir ifadeyle çalıştı. Ömrünün sonuna doğru, "Dinleyicinin müziği anlamasının zor olması için hiçbir neden yoktur" dedi ve birçok eseri gerçekten geniş ve kalıcı bir popülerlik kazandı (her şeyden önce, çoğunlukla ağırbaşlı olaylara eşlik etmek ya da anmak için çalınan ya da yayımlanan dokunaklı, yanık *Yaylı Çalgılar İçin Adagio*). Barber'in üretimi azdı ama çeşitliydi, senfoniler, konçertolar, operalar, baleler, oda müziği, enstrümantal müzik ve sayısız şarkı –gözde ifade biçimlerinden biriydi– içermektedir. Kendisi de yetenekli bir şarkıcıydı; soprano ve orkestra için tatlı-sert *Knoxville: Summer of 1915* (*Knoxville: 1915 Yazı*) çoğu kez şaheserlerinden biri olarak görülür.

ÖNEMLİ ESERLER: *Adagio for Strings*, 1936; Keman Konçertosu,1940; *Knoxville: Summer of 1915*, 1947; Piyano Konçertosu, 1962.

▽ John Cage

1912–1992, AMERİKALI

Müzik tarihinin en büyük deneycilerinden biri olan Cage, 1940'ların başından itibaren New York'ta avangart çevrelerde önde gelen bir figürdü ve 1960'ların ortasında uluslararası çapta ünlü olmuştu: Çok gezdi, eserlerini seslendirdi, yazarak ve konferans vererek düşüncelerini yaydı. Müziği alışılmışın son derece dışındadır, rastgele ve tesadüfi süreçlerin yanı sıra geleneksel olmayan ses kaynaklarını kullanır. Özellikle piyanonun sesini değiştirmek için tellerin üstüne ya da arasına çeşitli küçük nesnelerin (örneğin metal, kauçuk ya da bez) yerleştirildiği

△ JOHN CAGE, 1982

"hazırlanmış piyano" kullanmasıyla ünlüdür. En tartışmalı eseri, icracının ya da icracıların 4 dakika 33 saniye sessiz kaldığı, sessizliğin rastgele çevresel seslerle kesildiği *4'33"*tür. Yaşamının sonuna doğru Cage karakalem ve baskı resimle de ilgilendi.

ÖNEMLİ ESERLER: Klarnet İçin Sonat, 1933; The *Seasons* (bale; *Mevsimler*), 1947; 4'33", 1952; *Cheap Imitation (Ucuz Taklit)*, 1969.

Iannis Xenakis

1922–2001, YUNAN-FRANSIZ

Romanya'da Yunan bir ailede dünya gelen Xenakis esas olarak Yunanistan'da büyüdü ve 1947'de Paris'e yerleşti, 1965'te Fransız vatandaşı oldu. II. Dünya Savaşından (Yunan Direnişçilerle birlikte savaşırken bir gözünü kaybetti) önce ve sonra, mühendis olarak yetişti; sonra 12 yıl (1948-1960) Paris'te büyük mimar Le Corbusier'in işinde çalıştı. Müzik alanında büyük ölçüde kendi kendini yetiştirdi. Mühendislik geçmişi, ona derin bir matematik bilgisi kazandırdı ve oldukça özgün kompozisyonları, ilkel güç müziğine dönüştürülmüş matematiksel süreçler olarak nitelendi. 1960'ların başından itibaren eserlerini yaratmak için bilgisayar kullandı. Üretken bir yazardı; Avrupa'da ve ABD'de üniversitelerde ders verdi ve savaş sonrası müzik için deneysel bir iklimin yaratılmasında önemli bir figür olarak görülür.

ÖNEMLİ ESERLER: *Metastaseis* (orkestra için), 1954; *Herma* (piyano için), 1961; *Kraanerg* (orkestra ve teyp için bale), 1968; *Psappha* (perküsyon için), 1975.

▷ Pierre Boulez

1925–2016, FRANSIZ

Besteci, orkestra şefi, yazar ve müzik kurumlarının kurucusu Boulez, uzun meslek yaşamının çoğunda klasik müzikte önde gelen bir figürdü ve korkak bir avangart savunucusuydu. Başlangıçta bir matematikçi olarak kusursuzdu; müziği karmaşık ve entelektüeldi. Kendisinin ve başka yeni müzikleri savunmanın bir yolu olarak orkestra şefliği yaptı ama gelişip, kendi kuşağının en önde gelen uluslararası şeflerinden biri oldu; dünyanın önde gelen bazı orkestralarıyla birlikte çalıştı ve alkış alan çok sayıda kayıt yaptı (esas olarak 20. yüzyıl müziğinin ama örneğin Wagner'in Ring dizisinin de). Paris'te devlet destekli müzik ve teknoloji araştırmaları enstitüsü IRCAM'ın (1978'de açıldı) kurucu müdürüydü ve yıllarca kurumun enstrümantal grubu Ensemble interContemporain ile birlikte turnelere çıktı.

ÖNEMLİ ESERLER: Piyano Sonatı No. 1, 1946; *Le Marteau sans maître (Ustasız Çekiç)*, 1955; *Pli selon pli (Kat Kat)*, 1962; *Dialogue de l'ombre double (İki Gölgenin Diyaloğu)*, 1985.

△ **PIERRE BOULEZ, ROYAL FESTIVAL HALL'DE, LONDRA, NİSAN 1995**

Luciano Berio

1925–2003, İTALYAN

Berio, 20. yüzyılın ikinci yarısında önde gelen İtalyan avangart besteciydi. Birkaç kuşaktır ailesinde müzisyen vardı ve kendisi onlu yaşların başında beste yapıyordu. Başlangıçta Stravinsky'den etkilendi ama çok geçmeden daha deneyci oldu ve özellikle elektronik müziği ve sokak gürültüsü gibi seslerin kullanılmasını araştırdı. Çok çeşitli geleneksel çalgılar ve ses için (üç karısından ilki, müziğini yorumlayan ABD'li mezzo-soprano Cathy Berberian'dı) çeşitli türlerde müzik yazdı. Eserleri entelektüel olarak karmaşık olmasına rağmen mizah gibi güçlü lirik ve dramatik öğelere sahip, sevimli bir insani müzik olarak da nitelendi. Berio Avrupa'da ve ABD'de çeşitli kurumlarda ders verdi ve birçok hayranı tarafından bir tür müzik gurusu olarak görülür.

ÖNEMLİ ESERLER: *Circles* (Çemberler; kadın sesi, arp ve iki perküsyoncu için), 1960; Sinfonia (for orkestra ve sekiz güçlendirilmiş ses için), 1969; *Un re in ascolto* (*Bir Kral Dinliyor*, opera), 1984; *Rendering* (*Yorum*; orkestra için), 1990.

Hans Werner Henze

1926–2012, ALMAN

Henze çeşitli türlerde çalışmasına rağmen her şeyden önce bir tiyatro adamıydı — kendi kuşağının önde gelen avangart opera bestecisiydi. Meslek yaşamının başlangıcını Almanya'da geçirdikten sonra 1963'te İtalya'ya taşındı; çok gezdi, kendi eserlerini denetledi ve yönetti, dersler verdi (örneğin Küba'da, İngiltere'de ve ABD'de). Eserleri, sosyalist siyasal görüşlerinden güçlü bir biçimde etkilendi — her zaman "kitlelerin anlayabileceği bir şey" üretmek istediğini söylerdi. En çok bilinen kompozisyonlarından biri, *The Raft of the Medusa* (*Medusa'nın Salı*) oratoryosu, yakın zamanda öldürülen devrimci Che Guevara'nın onuruna yazıldı ve 1968'de Hamburg'daki prömiyerinde bir isyana neden oldu. Opera, bale ve diğer sahne eserlerinin yanı sıra çok miktarda orkestra (özellikle 10 senfoni) ve oda müziği üretti. Üslup bakımından eserleri çeşitlidir; diğer kaynakların yanı sıra cazdan ve Arap müziğinden etkilenir.

ÖNEMLİ ESERLER: *Boulevard Solitude* (*Bulvar Yalnızlığı*), 1951; *The Raft of the Medusa* (*Medusa'nın Salı*), 1968; *We Come to the River* (*Irmağa Geliyoruz*), 1976; Senfoni No. 10, 2000.

Sofia Gubaidulina

DOĞUM 1931, RUS

Sovyetler Birliği'nden çıkan seçkin kadın besteci Gubaidulina 1992'den itibaren Almanya'da yaşadı ve yüzyılın başında uluslararası bir ünü vardı, sayısız ödül kazandı ve önde

gelen orkestralardan ve solistlerden sipariş almaktadır. Derin bir ruhaniliği vardır ve eserlerini, dinsel ve felsefi düşünceler ile bir mistik özlem duygusu biçimlendirir (1979'da Sovyet yetkililer tarafından, "gerçek müzikal yenilik yerine gürültü çamuru" ürettiği için kınandı). Üretimi orkestra, koro, çalgı ve oda müziği, sahne eserleri ve film müzikleri içerir. Bazen alışılmadık çalgı bileşimleri kullanır ve Batılı klasik geleneğin öğelerini Asya müziğinden etkilerle harmanlar (şimdi Tataristan Cumhuriyeti olan, çeşitli uygarlıkların kavşağında bulunan bir yerde doğdu ve büyüdü).

ÖNEMLİ ESERLER: *Offertorium* (keman konçertosu), 1980; *Jetzt immer Schnee* (*Şimdi Hep Kar*, ses ve çalgılar için kantat), 1993; *St. John Passion*, 2000; *Mary Queen of Scots* (film müziği), 2013.

△ KRZYSZTOF PENDERECKI, KONZERTHAUS'TA PROVADA, BERLİN, 1997

Henryk Górecki

1933–2010, POLONYALI

Neredeyse altmış yaşına kadar Górecki çağdaş müzikte saygın bir figürdü ama dünyada hiç tanınmıyordu. Ama Senfoni N. 3'ün 1992'de piyasaya çıkan bir kaydı büyük bir uluslararası hit olup, bir milyondan fazla satınca (ciddi bir modern eser için eşi görülmemiş bir rakam) bu durum köklü bir biçimde değişti. Yavaş ve baştan sona düşünceli olan eserde, ıstırap ve savaş temalarıyla ilgili üç Polonyaca metni okuyan bir soprano yer alır. Górecki'nin kendisi de, senfoninin popülerlik nedenini açıklayamadı ve yeni bulduğu üne epeyce şaşırdı. Dindar bir Katolikti ve bazı eleştirmenler, onun eserlerini, o zamanın diğer ruhsal düşünceli bestecilerinin (özellikle Pärt ve Tavener'in) eserleriyle "kutsal minimalizm" başlığı altında birleştirdi. Eserlerinin dinginliği, birçok dinleyiciye, modern müziğin haşinliğinin bir panzehri gibi görünüyor.

ÖNEMLİ ESERLER: *Two Sacred Songs* (*İki Kutsal Şarkı*), 1971; Senfoni No. 3 ("Üzüntülü Şarkılar Senfonisi"), 1976; *Miserere*, 1981.

△ Krzysztof Penderecki

DOĞUM 1933, POLONYALI

Penderecki kendi zamanının en çok alkışlanan bestecilerinden biridir ve kariyerinin başlangıcından itibaren eserlerinin geniş bir kesime çekici gelmesi bakımından avangart sanatçılar arasında sıradışıdır — insancıl görüşlerini güçlü bir şekilde iletme yolunun bir yansıması. Yaylı çalgılar orkestrası için *Threnody for the Victims of Hiroshima* (Hiroşima Kurbanlarına Ağıt) ile uluslararası ün kazandı — oldukça bireysel, sert anlatımlı bir ses dünyayı yaratan hüzünlü bir eser. Ona uzun bir ödüller listesinin ilkini kazandırdı. Avrupa'da ve ABD'de birçok kompozisyon oturumu aldı. Eserleri arasında senfoniler, konçertolar, operalar, koro ve oda müziği, solo çalgılar için kompozisyonlar yer almaktadır. Kendi eserlerinin orkestra şefliğini yaptı ve diğer bestecilerin eserlerinin orkestra şefi olarak da ünlüdür.

ÖNEMLİ ESERLER: *Threnody for the Victims of Hiroshima* (*Hiroşima Kurbanlarına Ağıt*), 1960; *The Devils of Loudun* (*Loudun Şeytanları*; opera), 1969; *Polish Requiem* (*Polonya Requiemi*), 1984; Klarnet Dörtlüsü, 1993.

Harrison Birtwistle

DOĞUM 1934, İNGİLİZ

Lancashire'da, Accrington'da doğan Birtwistle, askeri bandolar dünyasında büyüdü; mızıka ve perküsyon sesleri, karakteristik olarak enerjik ve çoğu kez şiddetli (mizah ve lirik güzellik anları olmasına rağmen) olan müziğinde barizdir. Başlangıçta klarnetçi olarak sivrildi ama yirmili yaşlarının ortasında çalgı çalmayı bırakıp tamamen beste yapmaya yoğunlaştı. Birtwistle, özellikle kendi kuşağının önde gelen İngiliz opera bestecisi olarak ünlüdür — *Gawain*'e (1991) kadar bir esere "opera" başlığı koymamasına rağmen: örneğin bu alandaki ilk eseri *Punch and Judy*'ye (1967) "komik trajedi ya da trajik komedi" denildi. Sahne eserlerine (çoğu kez mitolojik konulara dayanan) ek olarak, orkestra, oda ve çalgı müziği, koro ve solo vokal eserler de yazdı.

ÖNEMLİ ESERLER: *Punch and Judy* (*Punch ve Judy*) 1967; *Earth Dances* (*Yer Dansları*), 1986; *Gawain*, 1991; *The Minotaur*, 2008.

Steve Reich

DOĞUM 1936, AMERİKALI

Dünyanın önde gelen minimalist bestecilerinden biri olan Reich'in zengin, çeşitlilik içeren bir müzik

eğitimi oldu ve öyle yetişti. Annesi Broadway'de söz yazarıydı ve Reich, onlu yaşlarındayken becerikli bir caz davulcusu oldu; sonra New York'ta prestijli Juilliard Okulunda daha geleneksel eğitim gördü ve California'da Mills College'de besteci Luciano Berio'dan ders aldı. Reich'in eserleri tipik olarak kısa ifadelerin tekrarını ve incelikli ayrıntılandırılmasını gerektirir. Reich, giderek senkronizasyondan çıkan kayıtlı bantları çalan teyp makineleriyle çalışmaya başladı ve bazen kayıtlı konuşmalarla da birleştirdiği daha geleneksel çalgılara geçti — en çok alkış alan eseri *Different Trains*'te (Farklı Trenler) olduğu gibi. Üç bölümlü bu eserde, tren gürültülerinin ve Holocaust sırasında toplama kamplarına kurban taşıyanlar da dahil trenlerle ilgili konuşan seslerin kayıtlarıyla harmanlanan bir yaylı çalgılar dörtlüsü yer alır. Video sanatçısı olan karısı Beryl Korot'la sık sık işbirliği yaptı.

ÖNEMLİ ESERLER: *Drumming* (Davul) 1971; *Different Trains*, 1988; *The Cave* (*Mağara*: multimedya opera), 1993; *Three Tales* (*Üç Masal*; video opera), 2002.

John Tavener

1944–2013, İNGİLİZ

Tavener, modern müzikle ilgilenmeyen birçok kişiye çekici gelen ruhani, derin düşünceli eserleriyle büyük başarı kazandı. *The Whale* (*Balina*; Beatles'ın hayran olduğu ve Apple etiketine kaydettiği) ile erken bir etki yarattı ve çarpıcı görünüşü de (çok uzun boyluydu ve uzun, dökümlü saçları vardı) tanınmasını sağladı. 1977'de Rus Ortodoks Kilisesine kabul edildi. Müziği, bu kilisenin geleneklerinden derinden etkilendi; basit motifler kullanarak yoğun bir tefekkür havası yarattı. *Song for Athene* (*Athene'e Şarkı*; bir trafik kazasında ölen aynı adlı bir arkadaş saygı ifadesi), 1997'de Galler Prensesi Diana'nın cenaze töreninde çalınınca ünü hızla arttı. Tavener'in eserlerinin çoğu koraldir ama çello ve yaylı çalgılar için *The Protecting Veil* (*Koruyucu Peçe*) en çok alkış alan kompozisyonlarından biridir.

ÖNEMLİ ESERLER: *The Whale* (*Balina*), 1966; *The Lamb* (*Kuzu*), 1982; *The Protecting Veil* (*Koruyucu Peçe*), 1988; *Song for Athene* (*Athene'e Şarkı*), 1993.

Alexina Louie

DOĞUM 1949, KANADALI

Çin kökenli bir Kanadalı olan Louie, kendisine uluslararası ün ve bir sürü prestijli ödül kazandıran eserlerinde Doğu ve Batı etkilerini harmanlar. Vancouver'da doğdu; British Columbia Üniversitesinde ve San Diego'da California Üniversitesinde okudu, kompozisyon dalında mastır derecesi aldı. Piyano, teori ve elektronik kompozisyon dersleri verdiği California'da on yıl geçirdikten sonra, 1980'de Toronto'ya yerleşti. İlk büyük başarısı, 1982'de ölen Kanadalı ünlü piyanist Glenn Gould'un anısına yazılan yaylı çalgılar orkestrası için *O magnum mysterium*'du. Esas çalgısı piyanoydu ve çalışmalarında piyano için solo eserler öne çıkar ama tam orkestra, oda grupları ve ses için de müzik yazdı; ayrıca birleştiricilerle (synthesizer) ve bilgisayar tabanlı müzikle de deneyler yaptı. Konser salonları için eserlerin yanı sıra, dans, film ve televizyon için de müzik yazdı.

ÖNEMLİ ESERLER: *O magnum mysterium*, 1982; *I Leap Through the Sky with Stars* (*Yıldızlı Gökyüzünden Atlıyorum*; piyano solo), 1991; *The Scarlet Princess* (*Yosma Prenses*; opera), 2002; *Triple Concerto for Three Violins and Orchestra* (*Üç Keman ve Orkestra İçin Üçlü Konçerto*) 2017.

△ ERIC WHITACRE, ROLAY ALBERT HALL'DE ORKESRTA YÖNETİYOR, LONDRA, 2015

◁ Eric Whitacre

DOĞUM 1970, AMERİKALI

Whitacre, hayranlarının dingin ve canlandırıcı bulduğu koral kompozisyonlarıyla popüler başarıya ulaştı. İlk müzik eğitimi bölük pörçüktü ama Mozart'ın *Requiem*'inin bir öğrenci temsiline katılınca koral şarkı söyleme sevgisini keşfetti ve daha sonra New York'ta Juilliard Okulunda eğitim gördü. 1990'ların sonundan beri esas olarak Los Angeles'ta yaşamaktadır. Bir konuşmacı olarak Whitacre'in yeteneği, özellikle gençler arasında çekiciliğini güçlendirdi. Eserleri profesyonel şarkıcılar kadar amatör şarkıcılarca da seslendirilir ve 2009'da, dünyanın her tarafında insanların onun eserlerini kendileri söylerken çektikleri videoları çevrimiçi gönderdiği ve bunların senkronize edilip kompozit bir performansa dönüştürüldüğü Online Choir'i (Çevrimiçi Koro) başlattı.

ÖNEMLİ ESERLER: *Water Night* (*Su Gecesi*), 1995; *Sleep* (*Uyku*), 2000; *Lux Aurumque* (*Işık ve Altın*), 2000; *Paradise Lost: Shadows and Wings* (Kayıp Cennet: Gölgeler ve Kanatlar), 2003; *The River Cam*, 2011.

Sözlük

12-ton müziği
Kromatik gamın her bir notasına aynı miktarda önem verilen, anahtar ya da tonalite kavramının ortadan kaldırıldığı eserler. 1920'lerde Arnold Schoenberg ve değerleri tarafından geliştirildi. *Ayrıca bkz.* seriyalizm.

a cappella
Bir solistin ya da bir grubun eşliksiz şarkı söylemesi.

alto
En tiz erkek ve en pes kadın sesi; ayrıca ses perdesi tiz bir çalgıdan daha düşük olan bir çalgıyı niteleyen bir terim.

arya
Kelime anlamı "hava" (İtalyanca), bir operada ya da oratoryoda, biçimsel olarak bir şarkıdan daha fazla düzenlenen, genellikle tek ses için vokal bir parça. 17 ve 18. yüzyılda yazılan aryalar, genellikle üç partili bir yapısı olan "da capo aria" biçimini alır.

arpej
Notaların üstten alta ya da alttan üste ayrı ayrı çalındığı bir akor..

atonal, atonalite
Seriyal müzik gibi fark edilir bir tonalitesi ya da anahtarı olmayan müzik; tonalitenin tersi.

barok
1600 ile 1750 arasında bestelenen müzik; klasik dönemden önceki dönemin eserlerini tarif eder.

bass
En pes perde: en pes erkek sesini, bir akorun ya da bir müzik parçasının en pes bölümünü ya da bir ailede en pes çalgıyı tarif eder.

basso continuo
Barok dönemde yaygın kullanılan, genellikle bir klavsenin ya orgun ve bas viyolun ya da çellonun armonik eşliği.

bel canto
İtalyanca "güzel şarkı" anlamına gelir; ton güzelliğine, kıvraklığa ve nefes kontrolüne yoğunlaşmayla ayırt edilen 18. ve erken 19. yüzyıl şan okulu.

kantat
Bir öykü anlatmak için tasarlanan, genellikle solo sesler, koro ve orkestra için programlı eser.

kastrato
Kelime anlamı "hadım" (İtalyanca); tiz alto ya da soprano sesini korumak için ergenlikten önce hadım edilmiş erkek şarkıcı. Kastratolar, özellikle 17. ve erken 18. yüzyıl İtalyan operasında popülerdi ama sanat amacıyla hadım etme, geç 18. yüzyılda yasaklandı.

oda müziği
İkili, üçlü ve dörtlü gibi iki ya da daha fazla çalgıdan oluşan küçük gruplar için bestelenen eserler.

akor
Notaların eşzamanlı bileşimi. En sık kullanılan akorlara "üçlü akor" denilir ve bir gamın birinci, üçüncü ve beşinci notaları üzerine kurulu üç ayrı notadan oluşur. Örneğin Do-majör anahtarında gamın notaları Do, Re, Mi, Fa, Sol, La ve Si'dir; Do-majör üçlü akoru, Do, Mi, Sol notalarından oluşur.

kromatik
Kelime anlamı "renkli" (Latince): yedi notalık bir gama dayanan diyatoniğe karşıt olarak bir oktavda 12 yarım tonun tümünden oluşan gama dayanır.

klasik
1750 ile 1830 arasında bestelenen müzik; barok dönemden sonraki eserleri tarif eder.

konçerto
Solistin becerilerini göstermek için tasarlanan, solo çalgı ve orkestra için büyük bir eser; bununla birlikte barok *concerto grosso*'da, daha küçük orkestra (*ripieno*) ile bir grup solist (concertino) arasında daha eşit bir etkileşim vardır.

concerto grosso
Bkz. konçerto.

konsort
İngiltere'de 16 ve 17. yüzyılda popüler olan bir çalgı topluluğu; performansın yanı sıra bu toplulukların çaldığı müziği tarif etmek için de kullanılır.

kontralto
Bir opera bağlamında kadın seslerinin en pesini tarif eden bir terim.

kontrpuan
Eşit ölçüde önemli iki ya da daha fazla melodik satırı eşzamanlı çalma ya da söyleme.

diyatonik
Oktavın majör ve minör gam gibi yedi basamağa bölündüğü bir gama dayanan.

disonans
Akortsuzluk (kulağı rahatsız eden sesler) üretmek için birlikte çalışan notalar.

formalizm
Sovyetler Birliği'nde ve Doğu Bloku ülkelerinde, Sovyet devletini yüceltmeye çalışan müzik yazmayanları hedefleyen genel bir eleştiri.

füg
İtalyanca "kovalama" ya da "kaçma" anlamına gelen fuga'dan; barok dönemde popüler olan, iki ya da daha fazla partili, oldukça yapılı bir kontrpuanlı parça. Ayrı sesler ya da satırlar birbirine taklit ederek birer birer girer.

gamelan
Endonezya'nın gonk, ksilofon ve davul gibi vurmalı çalgıların ağırlıkta olduğu geleneksel müzik topluluğu.

grand opera
Operanın, tarihsel olay örgüleri, büyük korolar, kalabalık sahneler, süslü kostümler ve görkemli dekorlarla ayırt edilen Fransız gelişimi.

intermezzo
Bir *opera seria*'nın perde aralarında icra edilen hafif ara müziği. İntermezzo, 15 ve 16. yüzyılda konuşmalı oyunların perde aralarında icra edilen kısa müzikal bir dram olan *intermedio*'dan gelişti.

tersine çevirme (inversiyon)
Bir müzik satırı ya da akorunu oluşturan notalar farklı bir sırayla yeniden karıldığında tersine çevrildiği söylenir.

anahtar
Bir müzik parçasının, gamın ilk notasına dayanan tonal merkezi.

laytmotif
Kelime anlamı "öncü motif" (Almanca); bir karakterin, duygunun ya da nesnenin varlığını göstermek için bir eser boyunca tekrarlayan kısa müzikal cümle.

libretto
Bir operanın ya da başka bir vokal dramatik eserin metni.

lied
Schubert'in popülerleştirdiği geleneksel Alman şarkısı.

madrigal
Rönesans ve erken Barok dönemlerde İngiltere'de ve İtalya'da popüler olan seküler *a cappella* şarkı; genellikle bir aşk şiiri için yazılırdı.

Missa
Roma Katolik Kilisesinin ana ayin müziği, yapısı oldukça biçimseldir, özel bölümlerden –"*Ordinarius*" olarak bilinir– ve şu sırayla icra edilir: *Kyrie*, *Gloria*, *Credo*, *Hosanna* ve *Benedictus* ile birlikte *Sanctus* ve *Dona nobis pacem* ile birlikte Agnus Dei.

mezzo-soprano
Kelime anlamı "yarım soprano"; en pes soprano ses; soprano ile kontralto arasında.

minimalizm
Ağırlıklı Amerikan müzik okulu; tekrarlı kısa örüntülerden oluşan neredeyse hipnotik bir dokuyu içeren bir ses dünyasını yeğler.

mod
Ayrı melodik özellikleri olan yedi notalı bir gam tipi; en çok halk müziğinde ve yalın şarkılarda işitilir.

motet
Genellikle eşliksiz, kutsal bir metne dayanan çoksesli koral kompozisyon.

noktürn
"Gece parçası." Solo, tek bölümlü bir piyano eseri olarak noktürn, John Field ile birlikte ortaya çıktı ama Chopin tarafından büyük ölçüde geliştirildi.

oktav
Bir perde ile değeri arasında çift ya da yarım frekanslı aralık; bir piyanoda tiz Mi ile bir sonraki en tiz Mi arası bir oktavdır.

opera
Tüm ya da çoğu karakterin şarkı söylediği ve müziğin önemli bir öğe olduğu dram; tüm diyaloglar genellikle şarkı şeklinde okunur.

opera buffa
18. yüzyılda popüler olan bir komik opera tipi; opera seria'nın tersi.

opéra comique
Adına rağmen her zaman komik ve özellikle hafif olmayan Fransızlara özgü bir opera tipi; konuşmalı diyaloglar da içerir.

opera seria
Kelime anlamı "ciddi opera," opera buffa'nın tam tersi; kahramanlık ya da mitolojik olay örgüleriyle, hem müzik hem oyun bakımından biçimsellikle ayırt edilir.

operet
"Küçük opera"nın İtalyancası; bazen "hafif opera" olarak da anılır; konuşmalı diyalog da içeren hafif 19. yüzyıl üslubu.

oratoryo
Çalgı eşliğinde vokal solistler ve koro için kutsal eser; bir oratoryo bir dram değil, konser eseri olmasıyla operadan ayrılır.

uvertür
"Açılış"ın Fransızcasından gelir; bir operaya ya da baleye enstrümantal giriş; ana müzikal temaların bazıları sunulur.

perde
Bir sesin tonal ses aralığına göre konumu — ne kadar tiz ya da pes olduğu; ses dalgalarının frekansına bağlıdır.

yalın şarkı
Yalın ilahi olarak da bilinen ortaçağ kilise müziği; düzenli bar uzunlukları olmayan, konuşma gibi serbest ritimli, ahenkli, eşliksiz vokal bir çizgiden oluşur.

pizzicato
Genellikle yayla çalınan yaylı çalgıları, yay yerine telleri parmakla çekerek çalma üslubu.

polifoni (çoksesli)
Kelime anlamı "birden çok ses;" tüm partilerin bağımsız ve eşit önemde olduğu bir müzik yazma üslubuna işaret eder ve dolayısıyla kontrpuanlı müziği ima eder. Bu üslubun tipik formları, füg ve motettir.

prelüt
Çoğu kez bağımsız eserler için de kullanılmasına rağmen, genellikle daha uzun kompozisyonlara giriş amacıyla yazılan kısa müzik parçası.

programlı müzik
Bir olay, manzara ya da edebi bir eser gibi müzik dışı bir temayı açıklamak için yazılan müzik.

resitatif
Operada ve oratoryoda, perde ve ritim bakımından dramatik konuşma yapmakla yakından ilişkili bir şarkı söyleme üslubu; çoğu kez aryalar ile korolar arasında örgü serimi ve diyalog için kullanılır.

romantik
Müzikte Beethoven'in haber verdiği, 19. yüzyıla egemen olan kültürel çağ.

rondo
Araya malzeme serpiştirilmiş tekrarlı bir temaya dayanan müzik eseri; LaSiLaDoLaReLaMi gibi bir form izler.

gam
Bir ezgiyi ve genellikle eserin anahtarını tanımlayan bir nota dizisi. Farklı gamlar müziğe farklı duygu ve "renk" katar.

yarım ton
Batı tonal müziğinde notalar arasındaki en küçük aralık. Tam bir notada iki yarım ton, bir oktavda 12 yarım ton vardır.

seriyalism, seriyal müzik
1920'lerde Arnold Schoenberg ve diğerlerinin geliştirdiği, daha karmaşık bütün bir eser yaratmak için temel olarak sabit müzik dizilerinin kullanıldığı atonal kompozisyon sistemi.

Singspiel
Kelime anlamı "şarkılı oyun" (Almanca); Mozart'ın *Sihirli Flüt*'ünde olduğu gibi, resitatif yerine konuşma diyaloglu bir komik operaya işaret eder.

sonat
Bir ya da daha fazla çalgıcı için popüler bir enstrümantal eser; terimin, bir ***basso continuo***'nun eşlik ettiği küçük bir çalgı grubu ya da solo için yazılmış kısa bir esere işaret ettiği barok dönemde ortaya çıktı. Klasik sonat, bir ya da iki çalgı için üç ya da dört bölümlü bir yapıya bağlıydı (çoğu kez üçlü sonat popüler olmasına rağmen).

sonat formu
Klasik dönemde popülerleşen yapısal bir form. Bu dönemden itibaren, sonatların, senfonilerin ve konçertoların ilk bölümleri esas olarak bu formda yazıldı.

şarkı dizisi
Bir öykü anlatan ya da ortak bir temayı paylaşan bir şarkı grubu; tek bir bütün olarak dizi halinde seslendirilmek için tasarlanır.

soprano
Dört standart şan sesinin en tizi — alto, tenor ve basın üstünde; bu ses aralığında kadın ya da genç erkek sesine işaret eden terim.

portre
Üzerine müzik yazılan beş yatay çizgiden oluşan ızgara.

suit
Genellikle tümü bir anahtarda bir dizi kontrast dans hareketinden oluşan çok-bölümlü eser — genellikle enstrümantal.

senfonik şiir
Genellikle programlı, çoğu kez manzaraları ya da edebi eserleri açıklayan uzatılmış tek bölümlü senfonik eser.

senfoni
Tam orkestra için büyük ölçekli eser; klasik ve bazı romantik senfoniler dört bölüm içerir — geleneksel olarak bir allegro, daha yavaş bir ikinci bölüm, bir scherzo ve canlı bir final. İlk bölüm genellikle sonat formundadır; yavaş bölüm ve final benzer bir yapıyı izleyebilir. Daha sonraki senfoniler daha çok ya da daha az bölüm içerebilir.

tenor
En tiz doğal yetişkin erkek sesi; ayrıca bu aralıktaki bir çalgıyı tarif eden terim.

tını
Bir sesin, dinleyicinin bir çalgıyı (ya da sesi) diğerinden ayırt etmesini olanaklı kılan özel niteliği ya da karakteri; "ton rengi" ile eşanlamlıdır.

tonal, tonalite
Majör ve minör gam ve anahtar sistemi; 17. yüzyıldan erken 20. yüzyılda Schoenberg'e kadar Batı müziğinin temelini oluşturur.

treble
En tiz değişmemiş erkek sesi ya da en tiz çalgı ya da bir müzik eserinde en tiz parti.

üçlü akor
Bkz. akor.

verismo
Tematik malzemesi ve sunumu gerçekliğe dayanan post-romantik bir opera üslubu.

vibrato
İfade etkisi için tek bir nota etrafında hızlı, düzenli perde varyasyonu.

Dizin

Ana sayfa referansları **bold** yazı tipiyle belirtilmiştir.

Teşekkür

Yayımcı fotoğrafların kullanılmasına izin verdikleri için aşağıdakilere teşekkür etmek ister::

(Anahtar: a-üstte; b-altta; c-ortada; l-solda; r-sağda; t-en üstte)

1 Dorling Kindersley: Gary Ombler / National Music Museum (c). **2 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (c). **3 Alamy Stock Photo:** Peter Horree (c). **5 Getty Images:** DEA / G. DAGLI ORTI / Contributor (c). **12 akg-images:** Album / Oronoz (tr). **13 Alamy Stock Photo:** The Picture Art Collection (tr). aerial-photos.com (bl). **13 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (br). **14 Alamy Stock Photo:** imageBROKER (c). **15 Alamy Stock Photo:** Peer Marlow (tr). **15 akg-images:** Erich Lessing (br). **16 Getty Images:** Mondadori Portfolio / Contributor (tl). **16 Alamy Stock Photo:** Niday Picture Library (br). **17 akg-images:** (ca). **17 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (br). **18 Bridgeman Images:** Photo © Ravenna (c). **18 Getty Images:** Photo Josse/Leemage / Contributor (cr). **19 akg-images:** Erich Lessing (c). **20 Alamy Stock Photo:** James Hadley (tr). **21 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (tr). Mike Booth (bc). **21 Getty Images:** DEA / G. NIMATALLAH / Contributor (br). **22 Getty Images:** Education Images / Contributor (cl). **22 Bridgeman Images:** © Marage Photos (bc). **23 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (c). **24 Bridgeman Images:** (c). **25 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (c). Peter Horree (crb). **26 Getty Images:** Hulton Archive / Stringer (tr). **27 Alamy Stock Photo:** World History Archive (tc). PAINTING (tr). Ian Dagnall (bl). **28 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (c). **29 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (tr). Lebrecht Music & Arts (br). **30 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (tr). **31 Bridgeman Images:** © British Library Board. All Rights Reserved (tl). **31 Alamy Stock Photo:** ART Collection (cr). **31 akg-images:** historic-maps (br). **32 Alamy Stock Photo:** Photo 12 (br). **33 Alamy Stock Photo:** Art Collection 2 (tl). **36 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (c). **37 Alamy Stock Photo:** Tibor Bognar (tr). Hemis (br). **38 Alamy Stock Photo:** UtCon Collection (tl). Westend61 GmbH (tr). **38 Getty Images:** DEA PICTURE LIBRARY / Contributor (bl). **39 Getty Images:** ullstein bild / Contributor (t). **40 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (bl). DEA / G. NIMATALLAH / Contributor (cr). **41 Alamy Stock Photo:** Heritage Image Partnership Ltd (c). **42 akg-images:** Erich Lessing (c). **43 Getty Images:** DEA PICTURE LIBRARY / Contributor (c). **43 Alamy Stock Photo:** Heritage Image Partnership Ltd (br). **44 Alamy Stock Photo:** The Picture Art Collection (tr). Lebrecht Music & Arts (br). **45 Alamy Stock Photo:** History and Art Collection (c). **46 Getty Images:** UniversalImagesGroup / Contributor (tr). **47 Getty Images:** DEA PICTURE LIBRARY / Contributor (tl). **47 Bridgeman Images:** (cr). **47 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (br). **48 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (c). **49 Getty Images:** Mondadori Portfolio / Contributor (cl). DEA / E. LESSING / Contributor (br). **50 akg-images:** Fototeca Gilardi (tl). (bc). **51 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (t). **52 Getty Images:** DEA PICTURE LIBRARY / Contributor (tr). **53 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (tr). **53 akg-images:** (br). **54 Getty Images:** DEA / G. DAGLI ORTI / Contributor (c). **55 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (ca). AKSARAN / Contributor (bl). DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (crb). **56 akg-images:** (cl). **56 Bridgeman Images:** Graham Salter (cr). **57 Getty Images:** Print Collector / Contributor (c). **58 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (tl). **58 Bridgeman Images:** (tr). **58 Alamy Stock Photo:** tilialucida (bc). **59 Bridgeman Images:** Lebrecht Music Arts (t). **60 Getty Images:** DEA PICTURE LIBRARY / Contributor (t). **61 Bridgeman Images:** (tl). **61 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (cr). Heritage Images / Contributor (cb). **62 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (cl). DEA PICTURE LIBRARY / Contributor (cr). **62 Alamy Stock Photo:** age fotostock (br). **63 Getty Images:** DEA PICTURE LIBRARY / Contributor (c). **64 Getty Images:** Leemage / Contributor (c). **65 Alamy Stock Photo:** dpa picture alliance (cla). **65 Getty Images:** DEA PICTURE LIBRARY / Contributor (crb). **66 Bridgeman Images:** (tc). **66 Alamy Stock Photo:** ART Collection (bl). **67 Alamy Stock Photo:** Artokoloro Quint Lox Limited (bl). **67 Getty Images:** Leemage / Contributor (cra). **68 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (tr). **69 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (tc). **69 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (cr). dpa picture alliance (bl). **70 akg-images:** De Agostini Picture Lib. / A. Dagli Orti (bl). **70 Alamy Stock Photo:** Heritage Image Partnership Ltd (br). **71 Getty Images:** Leemage / Contributor (c). **72 akg-images:** Erich Lessing (t). **72 TopFoto:** Granger, NYC (cb). **73 Getty Images:** Imagno / Contributor (clb). **74 Getty Images:** DEA PICTURE LIBRARY / Contributor (cr). DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (tr). **75 akg-images:** (tc). **75 Getty Images:** ANDREAS SOLARO / Staff (bl). Imagno / Contributor (br). **76 Getty Images:** Leemage / Contributor (c). **77 Getty Images:** Stringer (tr). **77 Alamy Stock Photo:** filmfoto (br). **78 Getty Images:** Imagno / Contributor (t). **79 Bridgeman Images:** Photo © Luisa Ricciarini (cra). **79 Getty Images:** Leemage / Contributor (bc). Heritage Images / Contributor (br). **80 akg-images:** Marion Kalter (cl). **80 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (cr). DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (bl). **81 Getty Images:** Photo 12 / Contributor (t). **82 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (bc). **83 Getty Images:** Hulton Archive / Stringer (tc). **86 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (c). **87 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (tr). Photo Josse/Leemage / Contributor (br). **88 akg-images:** Erich Lessing (tr). **88 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (br). **89 Alamy Stock Photo:** Ian Dagnall (c). **90-91 Getty Images:** Hiroyuki Ito / Contributor (tl). **90 Getty Images:** DEA / S. VANNINI / Contributor (bl). **91 akg-images:** Beethoven-Haus Bonn (tr). **91 Alamy Stock Photo:** Granger Historical Picture Archive (br). **92 Alamy Stock Photo:** GL Archive (tr). **92 Getty Images:** Imagno / Contributor (clb). **93 akg-images:** Beethoven-Haus Bonn (tr). **93 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (b). **94 Alamy Stock Photo:** Heritage Image Partnership Ltd (tr). **94 Getty Images:** DE AGOSTINI PICTURE LIBRARY / Contributor (tl). **95 Alamy Stock Photo:** Ian Dagnall (bc). **95 Getty Images:** Hulton Archive / Stringer (br). **96 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (c). **97 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (cla). Heritage Image Partnership Ltd (br). **98 Alamy Stock Photo:** The Picture Art Collection (bl). **98 Getty Images:** DEA / A. DE GREGORIO / Contributor (br). **99 akg-images:** (br). **100 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (c). **101 Getty Images:** Central Press / Stringer (cr). **101 Alamy Stock Photo:** Artokoloro Quint Lox Limited (br). **102 Getty Images:** Imagno / Contributor (cl). **102 Alamy Stock Photo:** Granger Historical Picture Archive (bc). **103 Getty Images:** Imagno / Contributor (t). **104 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (tr). **105 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (tl). **105 akg-images:** (cr). **105 Getty Images:** Hulton Archive / Stringer (br). **106 Getty Images:** Stefano Bianchetti / Contributor (c). **107 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (tr). UniversalImagesGroup / Contributor (bl). **108 Getty Images:** DEA / G. DAGLI ORTI / Contributor (tr). **108 Alamy Stock Photo:** Photo 12 (br). **109 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (c). **110 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (bl). Apic / Contributor (br). **111 Getty Images:** Robbie Jack / Contributor (t). DE AGOSTINI PICTURE LIBRARY / Contributor (br). **112 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (c). **113 akg-images:** (cla). **113 Getty Images:** Hiroyuki Ito / Contributor (bl). **113 Alamy Stock Photo:** The Picture Art Collection (crb). **114 akg-images:** (tr). **114 Alamy Stock Photo:** Artokoloro Quint Lox Limited (br). **115 Bridgeman Images:** DHM (c). **116 Alamy Stock Photo:** allan wright (b). **117 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (tl). **117 Bridgeman Images:** Lebrecht Music Arts (cr). **117 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (cb). **118 Getty Images:** Photo 12 / Contributor (c). **119 akg-images:** (c). Erich Lessing (br). **120 Getty Images:** Universal History Archive / Contributor (tr). DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (bc). **121 Getty Images:** Fine Art Photographic / Contributor (t). Heritage Images / Contributor (br). **122 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (c) DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (bl). **122 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (cr) **123 akg-images:** (c). **124 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (tl). **125 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (tr). Bettmann / Contributor (b). **126 Getty Images:** Imagno / Contributor (tr). **127 Getty Images:** Imagno / Contributor (tl). Raphael GAILLARDE / Contributor (tr). **127 Bridgeman Images:** Archives Charmet (br). **128 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (t). DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (bl). **129 Getty Images:** API / Contributor (tl). DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (br). **130 Getty Images:** Imagno / Contributor (bl). **131 Getty Images:** Universal History Archive / Contributor (tr). **134 Getty Images:** Apic / Contributor (tr). Heritage Images / Contributor (bl). **135 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (c). **136 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (cl). **136 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (br). **137 akg-images:** (t). **137 Getty Images:** Imagno / Contributor (br). **138 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (tr). DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (br). **139 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (c). **140 Alamy Stock Photo:** Heritage Image Partnership Ltd (tr). **140 Getty Images:** DEA PICTURE LIBRARY / Contributor (cl). **140 Alamy Stock Photo:** MB_Photo (br). **141 Getty Images:** Jean-Marc ZAORSKI / Contributor (t). **142 Getty Images:** Heritage Images

/ Contributor (tr). **143 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (c). **143 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (bl). INTERFOTO (br). **144 Alamy Stock Photo:** Art Collection 3 (tr). **144 Bridgeman Images:** Archives Charmet (tl). **145 Getty Images:** Bettmann / Contributor (bc). **145 Alamy Stock Photo:** Gabriele Oessi (cr). **146 Getty Images:** OEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (ca). Imagno / Contributor (cr). **146 Alamy Stock Photo:** Marek Zuk (bl). **147 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (c). **148 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (tr). **149 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (cr). **149 Alamy Stock Photo:** imageBROKER (bl). **150 akg-images:** Erich Lessing (tr). **150 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (bl). **151 Getty Images:** Imagno / Contributor (tr). **152 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (c). **153 akg-images:** Fototeca Gilardi (tr). **153 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (br). **154 Alamy Stock Photo:** Pictorial Press Ltd (tr). **155 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (tr). **155 Alamy Stock Photo:** Heritage Image Partnership Ltd (bl). Lebrecht Music & Arts (cr). **156 akg-images:** (ca). **156 Getty Images:** ullstein bild Dtl. / Contributor (bl). Heritage Images / Contributor (crb). **157 Getty Images:** DE AGOSTINI PICTURE LIBRARY / Contributor (c). **158 Getty Images:** UniversalImagesGroup / Contributor (tl). W. and D. Downey / Stringer (tr). **158 Getty Images:** DE AGOSTINI PICTURE LIBRARY / Contributor (bl). **159 Getty Images:** Imagno / Contributor (t). **160 Alamy Stock Photo:** Heritage Image Partnership Ltd (tr). **161 Getty Images:** DE AGOSTINI PICTURE LIBRARY / Contributor (tl). DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (cr). ND / Contributor (br). **162 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (cla). **162 Alamy Stock Photo:** The Picture Art Collection (tr). **162 Getty Images:** Christophel Fine Art / Contributor (br). **163 Getty Images:** DE AGOSTINI PICTURE LIBRARY / Contributor (c). **164 Bridgeman Images:** Lebrecht Music Arts (tr). **164 akg-images:** Sputnik (bl). **165 Getty Images:** Fine Art / Contributor (c). **166 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (c). **167 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (cl). **167 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (br). **168 Getty Images:** Imagno / Contributor (cl). **168 Bridgeman Images:** (c). **169 Getty Images:** Bojan Brecelj / Contributor (t). **169 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (br). **170 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (ca). **170 akg-images:** De Agostini Picture Lib. / A. Dagli Orti (crb). **170 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (bl). **171 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (c). **172 Alamy Stock Photo:** Chris Fredriksson (tl). **172 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (br). **173 Alamy Stock Photo:** CBW (cr). **173 Getty Images:** ullstein bild Dtl. / Contributor (bl). **174 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (c). **175 Getty Images:** DEA / A. OAGLI ORTI / Contributor (cla). **175 Alamy Stock Photo:** age fotostock (crb). **176 Getty Images:** Time Life Pictures / Contributor (tr). Culture Club / Contributor (cl). **177 Alamy Stock Photo:** The History Collection (tr). **177 Bridgeman Images:** Graham Salter (b). **178 Getty Images:** Universal History Archive / Contributor (c). **179 Bridgeman Images:** Lebrecht Music Arts (bl). **179 Alamy Stock Photo:** Heritage Image Partnership Ltd (br). **180 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (tr). **181 akg-images:** (tl). **181 Getty Images:** DEA / G. DAGLI ORTI / Contributor (br). **181 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (bc). **182 Getty Images:** Bettmann / Contributor (c). **183 Bridgeman Images:** A. Oagli Orti / De Agostini Picture Library (cr). **183 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (br). **184 Getty Images:** MPI / Stringer (bl). DEA / ARCHIVIO J. LANGE / Contributor (br). **185 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (t). DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (br). **186 Alamy Stock Photo:** INTERFOTO (tl). Painters (cr). INTERFOTO (bl). **187 Getty Images:** Imagno / Contributor (c). **188 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (c). Imagno / Contributor (bl). Imagno / Contributor (br). **189 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (tr). **190 Getty Images:** DEA / G. DAGLI ORTI / Contributor (tr). **191 Getty Images:** Christophel Fine Art / Contributor (tl). **191 Alamy Stock Photo:** Granger Historical Picture Archive (tr). **191 Getty Images:** DEA / G. DAGLI ORTI / Contributor (br). **192 Getty Images:** Barney Burstein / Contributor (t). **193 Alamy Stock Photo:** Granger Historical Picture Archive (bl). **193 Getty Images:** UniversalImagesGroup / Contributor (br). **194 Getty Images:** Hulton Deutsch / Contributor (tr). **195 Getty Images:** DEA / A. OAGLI ORTI / Contributor (br). **198 Bridgeman Images:** AFC (tr). **199 Bridgeman Images:** AFC (tl). **199 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (tr). DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (bl). **200 Bridgeman Images:** (tr). **201 Alamy Stock Photo:** Heritage Image Partnership Ltd (tr). **201 Bridgeman Images:** Tully Potter (cr). **201 Alamy Stock Photo:** David Jones (bl). **202-203 Getty Images:** Laurie Noble (tl). **202 Getty Images:** DE AGOSTINI PICTURE LIBRARY / Contributor (br). **203 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (cr). travelib history (br). **204 Getty Images:** Sasha / Stringer (c). **205 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (c). **205 Alamy Stock Photo:** David Cole (br). **206 Bridgeman Images:** Lebrecht Music Arts (tr). **206 Getty Images:** Michael Ward / Contributor (br). **207 Bridgeman Images:** Stefano Baldini (c). **208 Getty Images:** Bettmann / Contributor (c). **209 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (cl). **209 Getty Images:** Galerie Bilderwelt / Contributor (br). **210 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (tl). Heritage Images / Contributor (tr). **211 Getty Images:** Imagno / Contributor (b). **212 Alamy Stock Photo:** Granger Historical Picture Archive (tr). **213 Bridgeman Images:** Lebrecht Music Arts (tl). **213 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (tr). Frank Bach (br). **214 Alamy Stock Photo:** 915 collection (cr). **214 akg-images:** (bl). **215 Getty Images:** DE AGOSTINI PICTURE LIBRARY / Contributor (c). **216 Bridgeman Images:** A. Dagli Orti / De Agostini Picture Library (tr). **216 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (b). **217 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (tl). **217 Alamy Stock Photo:** World History Archive (br). **218 Getty Images:** API / Contributor (tr). LL / Contributor (bl). **219 akg-images:** (c). **220 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (tl). Print Collector / Contributor (b). **221 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (tl). INTERFOTO (cr). **222 Getty Images:** ullstein bild Dtl. / Contributor (tr). **223 Bridgeman Images:** British Library Board. All Rights Reserved (tr). **223 Alamy Stock Photo:** The National Trust Photolibrary (bl). **224 Bridgeman Images:** Lebrecht Music Arts (tc). **224 akg-images:** Fototeca Gilardi (bl). **225 Bridgeman Images:** Lebrecht Music Arts (b). **226 Bridgeman Images:** (c). **227 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (cla). **227 Bridgeman Images:** Richard Bebb Collection (br). **228 Alamy Stock Photo:** Granger Historical Picture Archive (tr). **228 Bridgeman Images:** Lebrecht Music Arts (cl). **229 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (tr). **229 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (bc). **230 Alamy Stock Photo:** Painters (tr). **231 akg-images:** (tc). **231 Alamy Stock Photo:** BRIAN HARRIS (b). **232 Getty Images:** Imagno / Contributor (c). **233 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (tr). Fine Art / Contributor (br). **234 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (bl). **235 Bridgeman Images:** (tl). **235 Getty Images:** PhotoQuest / Contributor (br). **236 Bridgeman Images:** Lebrecht Music Arts (tr). **237 akg-images:** (tl). **237 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (tr). **237 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (bc). **238 akg-images:** TT News Agency / SVT (c). **239 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (cla). **239 Getty Images:** swim ink 2 llc / Contributor (br). **240 Alamy Stock Photo:** Painters (t). Lebrecht Music & Arts (br). **241 Getty Images:** OEA / G. DAGLI ORTI / Contributor (tl). **241 akg-images:** Imagno (cr). **242 Bridgeman Images:** Lebrecht Music Arts (tr). **242 akg-images:** Album / Oronoz (br). **243 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (c). **244 Alamy Stock Photo:** Everett Collection Inc (tr). **245 Getty Images:** UniversalImagesGroup / Contributor (tl). Museum of Science and Industry, Chicago / Contributor (tr). DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (br). **246 Getty Images:** DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (b). **247 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (tl). **247 Getty Images:** Sasha / Stringer (cr). DEA / A. DAGLI ORTI / Contributor (cb). **248 Getty Images:** George Hoyningen-Huene / Contributor (c). **249 Getty Images:** Photo Josse / Leemage / Contributor (bl). **249 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (br). **250 Getty Images:** Keystone-France / Contributor (tr). DE AGOSTINI PICTURE LIBRARY / Contributor (clb). **251 akg-images:** (br). **252 Alamy Stock Photo:** Hale Erguvenc (tr). **252 Getty Images:** GAB Archive / Contributor (br). **253 Getty Images:** Time Life Pictures / Contributor (c). **254 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (c). **255 Getty Images:** Bettmann / Contributor (tr). ullstein bild / Contributor (br). **256 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (tl). Photo Josse / Leemage / Contributor (b). **257 Getty Images:** Hiroyuki Ito / Contributor (tc). Heritage Images / Contributor (br). **258 Alamy Stock Photo:** Granger Historical Picture Archive (tr). **259 Getty Images:** Erich Auerbach / Stringer (tr). **259 akg-images:** Eric Vandeville (bl). **260 Alamy Stock Photo:** Heritage Image Partnership Ltd (bl). **261 Getty Images:** Hulton Archive / Stringer (c). **262 Getty Images:** Choumoff / Contributor (tr). **263 Alamy Stock Photo:** The Picture Art Collection (tr). Brian Lawrence (bl). **264 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (c). **265 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (cla). UniversalImagesGroup / Contributor (br). **266 Getty Images:** Robbie Jack / Contributor (cla). **266 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (tr). **267 Bridgeman Images:** Lebrecht Music Arts (tr). **267 Getty Images:** Heritage Images / Contributor (bc). **268 Alamy Stock Photo:** Granger Historical Picture Archive (bc). **269 Getty Images:** Lipnitzki / Contributor (tc). **270 Alamy Stock Photo:** The Picture Art Collection (tc). **271 Getty Images:** ullstein bild / Contributor (br). **274 Getty Images:** Keystone / Staff (tr). **275 akg-images:** Album / Oronoz (tc). **275 Bridgeman Images:** Rodrigo Foundation (bl). AISA (br). **276 Alamy Stock Photo:** Pictorial Press Ltd (c). **277 Alamy Stock Photo:** Lebrecht Music & Arts (tl). The History Collection (cr). Brenda Kean (br). **278 Getty Images:** Radio Times / Contributor (tr). **279 Alamy Stock Photo:** Stephen Taylor (ca). **279 Getty Images:** Print Collector / Contributor (cr). Robbie Jack / Contributor (bl). **280 Alamy Stock Photo:** Art Collection 4 (c). Lebrecht Music & Arts (bl). **280 Bridgeman Images:** Peter Forrest (br). **281**

Getty Images: Manuel Litran / Contributor (c). **282 Getty Images:** DEA / G. DAGLI ORTI / Contributor (tl). **283 Getty Images:** INA / Contributor (bl). Hiroyuki Ito / Contributor (cr). **284 Getty Images:** ullstein bild / Contributor (c). **285 Bridgeman Images:** (c). **285 Getty Images:** Kurt Hutton / Stringer (br). **286 Getty Images:** Erich Auerbach / Stringer (bl). **287 Getty Images:** Bethany Clarke / Stringer (t). **288 Alamy Stock Photo:** (tr). **289 Alamy Stock Photo:** Peter Probst (tc). **289 Getty Images:** Imagno / Contributor (br). **290 Alamy Stock Photo:** SilverScreen (bl). **290 Getty Images:** Alfred Eisenstaedt / Contributor (br). **291 Getty Images:** Fox Photos / Stringer (c). **292 akg-images:** Imagno / Otto Breicha (tr). **293 Getty Images:** Robbie Jack / Contributor (tl). Hiroyuki Ito / Contributor (tr). **293 Alamy Stock Photo:** David Tipling Photo Library (br). **294 Getty Images:** Hulton Deutsch / Contributor (c). **295 akg-images:** Fototeca Gilardi (c). **295 Getty Images:** Hiroyuki Ito / Contributor (br). **296 TopFoto:** Clive Barda / ArenaPAL (c). **297 Alamy Stock Photo:** Jui-Chi Chan (bl). **297 TOKYO SHOSEKI:** YAMADE Takashi / courtesy of YOZAN MEI SHAKUHACHI HIKICHI Yozan (r). **298 Bridgeman Images:** Marion Kalter (tr). **299 Getty Images:** Hiroyuki Ito / Contributor (tl). Amy T. Zielinski / Contributor (br). **300 Alamy Stock Photo:** dpa picture alliance (c). Peeter Kalmet (crb). **301 Getty Images:** The Washington Post / Contributor (c). **302 Alamy Stock Photo:** Allstar Picture Library (c). **303 Getty Images:** Robbie Jack / Contributor (bl). Hiroyuki Ito / Contributor (br). **304 TopFoto:** University of Bristol / ArenaPAL (c). **304 Getty Images:** Robbie Jack / Contributor (br). **304 TopFoto:** Hanya Chlala / ArenaPAL (c). **306 Getty Images:** Peter Noble / Contributor (br). **307 Getty Images:** David Levenson / Contributor (bc). **308 Getty Images:** ullstein bild / Contributor (tr). **309 Bridgeman Images:** Chris Christodoulou (bl).

Kapak içi görseller: *Ön*: **Alamy Stock Photo:** Paul Whitmarsh; *Arka*: **Alamy Stock Photo:** Paul Whitmarsh

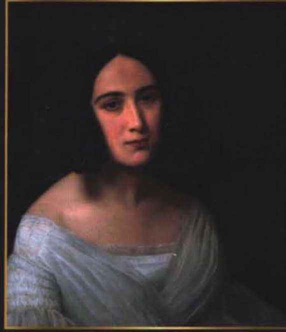
Diğer tüm görseller © Dorling Kindersley. Daha fazla bilgi için bkz
www.dkimages.com

“Bugüne kadar yaşadığım tek aşk ilişkisi müzikle oldu.”

MAURICE RAVEL

ANTONIO VIVALDI

CLARA SCHUMANN

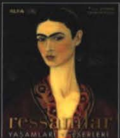
GEORGE GERSHWIN

Ortaçağdan günümüze hepimizi en çok etkilemiş 90 besteciyi bir araya getiren *Besteciler,* bu dâhi insanların yaşamlarının, aşklarının ve eserlerinin büyüleyici hikâyesini gözler önüne seriyor.

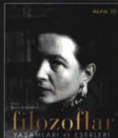
Ön kapak fotoğrafı: Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791)

Dizinin Diğer Kitapları

ALFA

ALFA
alfakitap
alfakitap
alfakitap
www.alfakitap.com

BAŞVURU